

شیر شاه سوری

د افغانستان نور مټخ دا پروژا لې هڅو ټولگې
Ketabton.com

ليکونکې : اسلم راهي ، ايم ، ائ

ژباړونکې : قريب الرحمن سعيد

بسم الله الرحمن الرحيم

ډالۍ :

ټولو هغو ته چې دخپل خور وور ولس د راغونډولو او د ملي يووالي د ساتلو او په خپلو ولسونو کې دخپلواکې ولسواکۍ د قيام له پاره هلې ځلې کوي ، په ځانگړې توگه دخپل اسلامي انقلاب مشر او د هيواد د ازدي د بېرته ترلاسه کولو هغه ويارلې لارښود ته چې دخپل اتل رول او نه سترېکيدونکو هڅو او هاند له مخې ، تل زمونږ د هيواد او ولس د دښمنانو په سترگو کې اغزي گرځيدلې ، په ډير درنښت ډالۍ کوم .

د زړه په مينه

قريب الرحمن سعيد

نېټه: ۲۰۱۱/۱۱/۲۴ | 24-01-2011

د کتاب لنډه پېژندنه:

نوم: شيرشاه سوري د افغانانو ترمنځ د يووالي هڅونکې

ليکوال: اسلم راهي ، ايم ، اے

ژباړن: استاد قريب الرحمن سعيد

د خپرېدو نېټه: ۲۰۱۱/۰۲/۲۱ | 21-04-2011

انلاين چاري: مختار احمد احسان - Larawbar.com

د ليکوال څو خبرې:

دا کتاب د شیرشاه سوری په اړه لیکل شوې دې. شیرشاه سوری د نړۍ د هغو ممتازو، اتلو، مدبرو عسکري جنرالانو او حکمرانانو څخه دې چې د تاریخ په پاڼو کې ورسره هیڅ وخت د انصافه کار نه دې اخستل شوې. د دې کار تر ټولو ستر علت دا و چې د شیرشاه سوری ځای ناستې د شیرشاه سوری په څیر مېړنی، شجاع او مدبر انسان نه وو او د دې کار حتمې پایلې دا شوې چې د هغه د مړینې وروسته د هغه ټوله کورنۍ او ځواک په لسو کالو کې له منځه ولاړ. بل علت یې دا و چې د شیرشاه سوری څخه وروسته یو ځل بیا مغل هندوستان په تخت و تاج واکمن شول، څرنگه چې هغوی د شیرشاه سوری ډیر بد دښمنان وو نو په دې اساس یې د شیرشاه سوری په تاریخ کې گوتې وو هلې او نه یواځې دا چې د شیرشاه سوری تاریخ یې مسخ کړ بلکه د هغه له اړخه جوړ شوي گڼ شمیر یادگارونه یې هم له منځه یوړل...

د شیرشاه سوری د تاریخ په اړه زیات شمیر تاریخپوهانو د فارسي ژبو تاریخ لیکونکو څخه په گټې اخستو سره لیکنې کړې چې په دې ډله کې (هنري ایلټ بلاک مین، ډاکټر ډارن، مسټر بیورج، اشیوري پرشاد... او گڼ شمیر نور شامل دي) خو د دې تاریخونو څخه په سهی توگه هغه وخت گټه اخستل کېدای شي چې د اټول سره را یوځای او بیا یې ژوره کتنه وشي. خو بیا هم د دې نه مخته د شیرشاه سوری د ناول او داستان په اړه ډیرې کمې لیکنې شوي دي.

ما د شیرشاه سوری په اړه د دې لیکنې نه مخته ډیره ژوره څیړنه وکړه او د هغې وروسته مې دا ناول او په دې ناول کې د هغه تاریخي کړچار را ډاگیزه کړ. ان تردې چې د دې ناول مرکزي کردار او اتل (خواص خان) دې، او دا لقب هغه ته پخپله د شیرشاه سوری له اړخه ورکړل شوې و نوموړې د شیرشاه سوری د ډیرو باوري، معتمدو، مخلصو او اتلو سالارانو څخه و چې په ډیره بدو او خرابو حالاتو کې یې هم د شیرشاه سوری باور د خپله ځانه سره درلود.

په دې ناول کې د شیرشاه سوری د ژوند حالات د هغه د کوچني والې څخه ان د هغه تر مړینې پورې را ټول کړل شوي دي او تر څنگ یې د هغه د عسکري سالارانو او قومي مخورو په اړه هم هر اړخیز معلومات شته. شیرشاه سوری ته د هندوستان په حکمرانانو کې ډیره ستره مرتبه ور په برخه شوې ده ځکه هغه لمړنې مسلمان حکمران و چې ډیرې اوږدې لارې او سرکونه یې جوړ کړل او دخلکو او مسافرینو دارامتیا او سهولتونو له پاره یې د سرکونو او لارو تر څنگ کوهیان وکنل، تم ځایونه یې جوړ کړل، خو بدبختانه چې د ابو الفضل په څیر تاریخپوهانو د اکبر پادشاه د خوشحالی په خاطر د تعصب نه کار اخستې او د شیرشاه سوری په دې ټولو کارونو یې د پردو در اخیړلو هڅې کړې دي.

ما په دې ناول کې هڅه کړې چې د تاریخ د مسخه کیدو پرته د سهسرام د جاگیر د ناظم د حیثیت څخه نیولې ان د هندوستان د شهنشاهې پورې د شیرشاه سوری د ژوند د حالاتو په اړه ژوره څیړنه وکړم او بیا یې د انصاف سره سم خپلو لوستونکو ته وړاندې کړم.

اسلم راهي

دمخلوقاتو د پيدا کونکې او پالونکې ذات په نامه

۱- برخه:

د نامالومه وختونو زور لمر خپل نور د تلونکو کاروانونو په څیر د کون و مکان د اسرارونه ډک ، د تیرو د کوم کلی په لور د غروب له پاره را تیت کړې و . د افقونو د قافلو شونډې یی تکی سړې کړې وې ، د لمر کوچ کونکو وړانگو نا مالومه منزلونو ته د تیتیدو سره سم د ټولې سحر افضا په تیارو کې را نغښتله ، او د غوښتنو لاله زار یی وړان و یچار او د ژیرو پاڼو په شال کې را نغښتې ونې یی دهغوې د سیورو څخه بې برخې کړې وې. د فضا رڼا خړه پړه شوې وه او د لرې ساحلو څخه یخه هوا را لږیدله.

په همدې وخت کې د کرم ناسته او سون د دریا بونو په منځنۍ غرنۍ لړۍ کې د ځنگل څخه دوه کسه د منځنی قد خاوندان په خپلو آسونو سپاره ، په داسې حال کې را څرگند شول چې خپل آسونه یی د جنوب لورې ته ځغلول او هغې اړخ ته گړندی روان و . په دوې کې یو سپور عمر تیرې خو بل د نوې عمر او د ښه غړیو خاوند و . دهغه په څیرې کې جوش او خروش لکه په شفق کې د بل شوی اور او په احساساتو کې یی د بریښنا په څیر ټکان د لرې څخه تر سترگو کیده . دهغه په سترگو کې د غوښتنو او ارزوگانو بهیر له وراه په نڅا معلومیده . د خپل اوږد قد و قامت ، د خپل نري او غښتلی جسمانی جوړښت او د خپلو مضبوطو غړو له اړخه هغه د جل وهلی دشتی په څیر سخت ځان ، د جنگ د وهل شوی ډول په څیر د جوش او خروش نه ډک ، د تیرو په څیر نه ویریدونکې ، د هنرونو د کمال په څیر جرئتمنده ، او د حقایقو د غبار په څیر میړنې ښکاریده .

د جنوب په لور د تللو په وخت کې هغه د زاړه عمر خاوند د کوم څیز په کتلو سره ، خپل ملگرې ته اشاره وکړه او ورته یی وویل چې : صاحب خانه ! زویه ! لږمخته ته وگوره ، کله چې دغه ځوان چې د صاحب خان په نوم یاد کړل شوی و ، مخته وکتل نو هغه ته دوه گیدرې تر سترگو شوې . د دې گیدرو په کتلو سره صاحب خان ډیر زیات خوشحاله شو او بیا یی هغه زور ملگری ته وویل :

اې زما پلار جانه ! ته ننداره کوه چې زه دا دواړه گیدرې څه ډول ښکار کوم . د دې خبرې سره سم صاحب خان خپل آس په ډیره گړندی توگه هغه لورې ته و ځغلاوه ، او د گیدرو پسې ورغې ، د هغوې لورې ته د آس په ور ځغلولو سره گیدرې وپوهیدې او په تینسته شوې . په همدې وخت کې صاحب خان د خپلې ملا سره د ټولو غشود بڼل څخه یو غشی را وویست او په اوږې باندي را زورند کمان کې یی کینسود او بیا بیا یی ښه و نیوله او کله یی چې غشی ور خوشې کړل نو دواړه گیدرې را وپرزیدې او په زمکه د زخمونو له لاسه رغړیدې را رغړیدې .

د دواړو گیدرو د ښکار کولو نه وروسته ، دغه ځوان چې صاحب خان یی ورته وایه ، د خپله اسه را کیوت ، ځکه هغه غوښتل چې دواړه گیدرې را ونیسي ، په دې وخت کې هغه زور هم را نژدې شوې و ، هغه هم د خپله آسه را کښته شو او د صاحب خان سره یی غاړه ورکړه او په ډیره مینه یی دهغه تندي ښکل کړ او بیا یی ورته وویل :

صاحب خانه زویه ! زه ډیر بختوریم چې ستا په څیر یو بهادر او میړنې زوې یی را کړې دې ، ډیر کم خلک به داسې وې چې ستا په څیر یی ښه خطا نه شي . زویه ! تا په څومره ښه توگه دا دواړه گیدرې ښکار کړې . راځه چې اوس یی ونیسو او بیا بیرته ستانه شو . دواړه پلار او زوې د ښکار شوو گیدرو لورې ته ور نژدې کیدل چې په همدې وخت کې په ځنگل کې دننه د یوې ځوانې ښځې ، ښځینه او ازبې تر غوږو شو .

صاحب خان اودهغه پلار ددې بنځينه اواز په اوریدو سره ډیر اندیښمند شول او د ښکار کړل شوو گیدرو په لور د تللو په وخت کې یو ناڅاپه تم شول ، ځکه په همدې وخت کې دوی ته یو ځل بیا دهغه بنځې نسوانی اواز تر غوږو شو ، دویم ځل ددې بنځينه اواز او چغو په اوریدو سره د صاحب خان اودهغه دپلار حال نور هم د اندیښنو نه ډک شو ، بیا صاحب خان خپل پلار ته مخ کړ او ورته یی وویل:

پلار جانه ! داسې بریښي چې همدلته نژدې زموږ تر څنګ په کوم ځای کې کومه نجلۍ په کوم مصیب او غم کې راگیر شوې ده ، یا پرې چا حمله کړې ده او یا یی چا د بې ابرو کولو او بې عصمته کولو هڅه او هاند کړې دي. پلار جانه ! ته همدلته اوسه زه به ولاړ شم او ډاګیزه به کړم چې څه پیښ شوې دي؟ دهغه په دې خبره د صاحب خان پلار چې ملک سکا^(۱) نومیده ، په ډیره مینه او شفقت سره وویل: گوره زویه ! زه تا ځانته تللو ته نه پریږدم ، را ځه چې دواړه خپل آسونه هغې لورې ته را وگرځوو د کومې لورې څخه چې دا بنځينه اوازونه را ځي. بیا به ډاګیزه کړو چې څه خبره شوې ده ، ددې خبرې سره سم

«(۱) د تاریخپوهانو له

مخې صاحب خان د شیر شاه د کورني غلام ، ملک سکا ، زوی و. که څه هم صاحب خان میراثي غلام و خو د تاریخ پوهانو د وینا په اساس په هغه کې د تاج دپه سر کیدو وړتیا وې موجودې وې. په هغه کې د یوه ډیر ښه سپاهی او د یوه ډیر ښه شهزاده ټول صفتونه شته و . ډیر مزې ، د ډیرې ښې ځوانۍ ، خاوند او ښایسته انسان و . تاریخپوهان دا هم وایی چې ددې ټولو صفتونو سره صاحب خان د سختو مذهبي فکرونو خاوند او صوفي مزاجه انسان و .»

دواړه په خپلو آسونو باندې کیناستل اودهغه چیغو او فریاد د ځای په لور یی خپل آسونه ورگړندی کړل .

دواړو پلار او زوی خپل آسونه په ډیره گړندی توګه هغه لورې ته وروستل کله چې هلته ورنژدې شول نو هغوی شپږ سپاره وکتل چې په خپلو آسونو باندې د سپریدو په حال کې دي ، په داسې حال کې چې دهغوی اووم کس لاد مخه په خپل آس سپور شوې و او په خپل مخکې یی یوه نجلۍ په زور راخملولې ده اودهغه سره ډیر نژدې په زمکه باندې د پنځه شپږو کسانو جسدونه په وینه کې لت پت پراته و .

کله چې هغو سپرو وکتل چې صاحب خان اودهغه پلار د هغوی په لور را روان دی نو هغوی سمدستي تم شول او هغه سپور چې نجلۍ یی دخپل ځان سره په اس باندې اچولې وه هغه هم د آسه را کیوت. اوس نو نجلۍ دهغه د لاسو څخه ازاده شوې وه . نجلۍ هم سمدستي د آسه را ټوپ کړ او په یوه منډه یی ځان د صاحب خان اودهغه دپلار لورې ته ورساوه ،

نجلۍ ته په کتلو سره د صاحب خان پلار ملک سکا په ډیرې اندیښنې او حیرانتیا سره خپل زوی ته مخ کړ او ورته یی وویلي:

صاحب خان زویه ! ته دې نجلۍ ته په غور سره وگوره ، دا خوماته د رها تاس د راجه هرکشن لور شهزادګۍ گنګا ښکار یږی. دا چې دې سپرو هغه د کومه ځایه را پورته کړې معلومه نه ده ، خودغه جسدونه چې ددوی تر څنګ پراته دي نو د اراته ددې شهزادګۍ گنګا د ساتونکو ښکار یږی . ملک سکا تر دې ځایه خبره وکړه او بیا لږ څه غلې شو ځکه چې شهزادګۍ گنګا په منډو منډو ځان دوی ته رانژدې کړې و . د رارسیدو سره سم هغې د صاحب خان د آس واګې و نیولې او ورته یی وویل:

صاحب خانه ! د بګوان په خاطر چې ما ددې بد قماشو او بد اخلاقو نه خوندي کړه ، دوی ما بې وسه کوی او زما د عصمت او عزت د لوټولو پسې دي .

صاحب خان او ملک سکا دواړو په یوه ځل خپلې تورې د تیکو څخه را وویستلې ، خپل ډالونه یی کلک کړل ، بیا صاحب خان تر څنګ ولاړې شهزادګۍ گنګا ته وویل: گنګا ته یوې لورې ته ودریږه اوس به زما په شتون کې تاته هیڅ څوک ضرر و نه شي رسولې ، او نه به تارا څخه ددې ځایه بلې لورې ته یوسی ، شهزادګۍ گنګا د صاحب خان خبره و منله او یوې لورې ته ودریدله .

لږڅه مخته د شهزادګۍ حالت د غمونو او دردونو نه ډک او په بدحالی کې و خو د صاحب خان او دهغه د پلار د راتلو وروسته هغه یو دم غوړیده او بیرته پرې تازه والې او خوشحالی را و خرڅیدې. تر دې وخته پورې د هغو سپرو څخه یوه یې چې لږڅه تر مخه یې شهزادګۍ په زړه په آس وراچولې وه د خپلې تورې او ډال په خوزولو سره د صاحب خان او دهغه د پلار لورې ته راغې او په جگ او از سره یې دوې ته وویل: تاسې څوک یاستی او د کومه راغلی یاست؟ تاسې خو مسلمان معلومېږئ نو بیا ولې یوه هندوه نجلۍ زموږ د لاسو څخه ازادوئ، مونږ ته دا څرګنده نه وه چې هغه د کوم راجا لور او شهزادګۍ ده. مونږ ته خو ستاسې دخولې څخه را برسیره شوه چې دا د رهناس د راجه چندرمل لور شهزادګۍ ګنګا ده. اوس خو به مونږ په صورت چې کیدې شی هغه له ځانه سره وړو، که څه هم مونږ ته په دې لاره کې ستاسې په لاشونو تیریدو ته اړشو.

کله چې هغه غلې شو نو صاحب خان ورته په ځواب کې وویل:

ګوره بد اخلاقه! نجلۍ چې د هر قوم او هر مذهب وی دهغې عزت، عصمت او ابرو د عزت او درنښت وړدې. او په هر صورت به دهغې عزت او عصمت خوندي ساتل کیږي. ګوره! که چیرې تا په رښتیا سره هم د خپلو ملګرو سره یو ځای د شهزادګۍ ګنګا د وړلو او تښتولو هوډ کړې وي نو بیا خو دهغې لورې ته، که رښتیا هم نارینه یاست، ورشئ او لاس وروړئ نو بیا به وویښئ چې څه کیږي. دهغې ددې ګواښ نه وروسته هغه وګرې مخته ورغې او ویی ویل چې زه یې همدا اوس د لاسه نیسم او ګورم چې ته به زما څه وکړې؟ دهغه په دې حرکت باندې د صاحب خان رنگ د غصې او قهر نه د اور په څیر تک سور شو په داسې حال کې چې په لږ واټن کې ولاړه شهزادګۍ ګنګا د ویرې او خوف نه په لږزه کې وه.

هغه وګرې خو قدمه را مخته شو او غوښتل یې چې شهزادګۍ ګنګا د لاسه ونیسي چې صاحب خان د برق په څیر پرې را غبرګ شو او د خپلې تورې په یوه وار سره یې دهغه څټ له تنه ورو پرې کړ. صاحب خان د دې گذار وروسته تم نه شو بلکه سمدستي یې د خپلو کالیو څخه یو بل خنجر را وویست او دهغه یو بل ملګري یې هم زمکې ته را ځملاوه، دهغه زړه یې د خپل خنجر په واسطه دوه توتې کړې و. په دې توګه صاحب خان په یوه ځل دوه کسه د زمکې تل ته ورسول، خو هلته پنځه نور لا پاته و. دوې پنځه وارو صاحب خان او دهغه پلار ملک سکا را محاصره کړل، په دې وخت شهزادګۍ ګنګا یو ځل بیا په اندیښنو او غمونو کې ډوبه شوه او دخپله ځایه نوره هم شاته ولاړه.

بیا هغوی پنځه وارو په یوه ځای او یوه وار ددې پلار او زوی پر خلاف حمله پیل کړه، صاحب خان دهغوی درې کسان په خپله مخه کې تم کړل په داسې حال کې چې پلاری د نورو پاته دوو کسانو سره لاس وګریوان شو. تر ډیره وخته پورې ددوې ترمنځ پوره جنګ روان و، په دې وخت کې صاحب خان دهغوی درې کسانو څخه یو له منځه یوړ او د نورو دواړو سره په مقابله کې ونښت، خو هغه د جنګ په دوران کې وکتل چې دهغه پلار چې ددو کسانو سره په مقابله کې دې د یوه په توره باندې زخمې شوې دې او دمقابلې توان یې له لاسه ورکړې دې. ددې دوو کسانو څخه یوه غوښتل د موقع نه ګټه پورته کړې او د شا له لورې په ملګ سکا باندې حمله وکړې خو کله چې د صاحب خان سترګې هغې لورې ته و نښتې نو سمدستي یې پرې حمله وکړه او دهغه څټ یې هم له تنې پرې کړ. خو په دې وخت کې هغه پاته یوه کس په ملک سکا باندې داسې مرګونی گذار وکړ چې ملک سکا یې تاب را نه وړ او له منځه ولاړ.

اوس نو صاحب خان ددرې نورو توره وهونکو دمقابلې له پاره په ډګر کې یواځې ولاړ و. هغه دخپل پلار په مړینه باندې د ډیر بد حال سره مخ شوې و، بیا دهمدې غصې، قهر او غضب په وخت کې صاحب خان مخته ورغې او په یوه ځل یې دهغوی درې وارو سره مقابله پیل کړه. تر ډیره وخته پورې صاحب خان دهغوی په مقابل کې په پوره میرانې سره و درید ان تر دې چې دهغې توره په یوه باندې را خلاصه شوه او هغه یې هم د زمکې تل ته ورساوه. اوس نو هلته دمقابلې له پاره یواځې دوه کسان هلته پاته و.

دهغوي د يو بل ملگري د له منځه تللو سره سم دهغوي پاته دوه نور ملگري ډير اندیښمن شول ، اوس نو د صاحب خان حوصله د پخوا په نسبت ډيره کلکه او هوډمنه وه ، په دې اساس يې د پخوا په نسبت خپله حمله نوره هم تيزه کړه . يو ځل هغه دهغوي دواړو توري په خپل ډال باندې تم کړې او بيا يې د سترگو په رپ کې خپله توره په يوه باندې را خلاصه کړه او هغه يې هم له منځه يوړ . اوس نو په مقابلي کې يواځې يو کس پاته شوې و ، خو هغه د تينبستي هڅه وکړه اما صاحب خان هغه تينبستي ته پری نه بنود ، پر هغه يې هم د شاله اړخه حمله وکړه او دوه ځايه يې کړ .

د صاحب خان ددې کړچار په اساس هلته نژدې ولاړې شهزادگۍ گنگا ډيره زياته خوشحاله وه ، دهغې په مخ کې لکه د گلونو د پير کيو په څير خوشحاليو رقص اونځا کوله . هغه مخته راغله او د صاحب خان تر څنگ و دريده ، او په خپل نرم او زړه وړونکې اواز سره يې ورته وويل :

صاحب خانه ! ددې بد اخلاقو د لاسو څخه دې زما عزت او عصمت خوندي کړ او بيا دې هغوي ټول له منځه يوړل ، نو په دې ترتيب دې پر ما ډير زيات احسان وکړ . که چيرې زه د ټولې نړۍ شتمنی هم ستا په لمن کې ور واچوم نو بيا به هم ستا ددې احسان بدله پوره نه کړاي شم . صاحب خانه ! تا يواځې زما ځان نه بلکه زما پت ، ابرو او عزت دې هم خوندي کړ . گوره صاحب خانه ! که چيرې په ژوند کې داسې کوم وخت او فرست په لاس راشي نو زه به ستا ددې احسان بدله ضرور درکړم .

صاحب خان د شهزادگۍ گنگا ددې خبرو هيڅ ځواب ورنکړ . د خپل آس په لور ورغې ، هلته يې د زين سره تړلې تبرا پرانست ، زمکه يې پرې وکنله ، د زمکې په کنلو کې ورسره شهزادگۍ گنگا هم مرسته وکړه ، کله چې زمکه په مناسبه توگه وکنل شوه نو بيا يې د خپل پلار جسد را واخست او په هغې کنل شوې ځاي کې کينبند او هملته يې خپل شهيد پلار دفن کړ . بيا هغه خپل آس ته راغې او دخپل پلار د آس واگې يې دهغې د زين سره وتړلې او بيا يې غوښتل په خپل آس کينې خو تم شو او د شهزادگۍ گنگا په لور يې وکتل او ورڅخه يې وپوښتل :

گوره گنگا ! ته څنگه ددې بد اخلاقو خلکو لاسو ته ورغلی ؟ اوس چيرته غواړې ولاړه شې ؟ شهزادگۍ گنگا ورته په ځواب کې وويل : گوره صاحب خانه ! ددې ځايه څو ميله اخوا زما پلار د څو عسکري ډلگيو سره پراو کړې دي . په اصل کې مونږ دغه ځاي ته د ښکار له پاره راغلی و . زما پلار هملته په پراو کې پاته شوې خو زه د څو کسو ساتونکو سره يو ځاي د ښکار له پاره را ووتلم ، دلته يوه ځنگلي او زه زمونږ تر سترگو شوه ، ما خپل آس دهغې پسې ورو وځغلاوه ، زما ساتونکې هم له ماسره وو ، زه ددې غرنۍ او زې پسې ډيره زياته ولاړم ، زما ساتونکې او زما سره زمانور ملگري او « زما خدمتگار مور » ټول زما تر شا ، زما څخه لرې پاته شول . دغه ساتونکې چې دلته له منځه ولاړل زه ددوې سره يو ځاي ددې او زې د ښکار له پاره راغلي وم ، په همدې ځاي کې دې بد اخلاقو او بد معاشانو پر مونږ باندې حمله وکړه چې د همدې حملې په جريان کې تاسې هم را ورسيدئ ، زه ستا د راتلو په اساس د بې عزتۍ او بې عصمتۍ نه خوندي پاته شوم . اوس ته پر ما باندې يو بل احسان هم وکړه چې ما د خپل پلار د پراو پورې ورو رسوه ، دهغې په دې خبره صاحب خان په خپل اس سپور شو او ورته يې وويل چې : را ځه ، زما سره يو ځاي راځه . شهزادگۍ گنگا هم سمدستي حرکت وکړ او په خپل اس سپره شوه او د صاحب خان سره يو ځاي روانه شوه .

دهغوي دواړو خپل آسونه په منځنۍ توگه ځغلول ، لا تر اوسه پورې لږ مخته تللي و چې له يوه اړخه څه مسلمان ځوانان او يوه نجلی . دهغه ځايه را ښکاره شول . دهغوي په کتلو سره شهزادگۍ گنگا صاحب خان ته وويل چې دا هغه ساتونکې دی چې د همدې غرنۍ او زې (غرڅه) د ښکار په وخت کې زما تر شا پاته شوې وو . ددوې سره چې کومه نجلی ده هغه زما ذاتی وينځه (داسي او ما) ده . دهغې

په دې خبره باندې صاحب خان په خندا سره د اوما په لور وکتل او ویی ویل: گوره شهزادگی گنگا! تاته د اوما سره زما د ورپیژندلو اړتیا نه شته، زه هغه ډیره بڼه پیژنم. دهغه په دې خبره شهزادگی گنگا د صاحب خان په لور وکتل او ورڅخه یی وپوښتل: صاحب خان! ته هغه څنگه او څه ډول پیژني؟ په همدې وخت کې د گنگا وینځه اوما نژدې راوړسیده، او ویی ویل:

زه به ووايم چې صاحب خان څه ډول او دکومه وخته راهیسي ما پیژني. گوره شهزادگی! کله به چې د گیدرو د پوستکو د پلورلو له پاره صاحب خان د رهاست بنار ته راته او ستا پلار جان ته به یی پوستکې ورکول او بیا به یی هملته د رهاست په بنار کې قیام کاوه، نو ډیر وخت داسې کیدل چې ستا پلار به دهغه د راغوبنتلو له پاره زه هلمته وراستولم. کله به چې هم صاحب خان رهاست بنار ته راغې نو ده به هلمته په یوه سراي کې قیام کاوه، او ما به دهغه سراي څخه دې ستا پلار ته راوست. نو په دې اساس زه صاحب خان د ډیره وخته راهیسي پیژنم. د اوما د ځواب د اوریدو سره شهزادگی ډاډمنه شوه. صاحب خان لږ څه مخته ولاړ او څه فکری وکړ او بیا یی په ډیره عجیبه توگه شهزادگی گنگا ته وکتل او ورته یی وویل:

گوره شهزادگی گنگا! که چیرې ته یی بده و نه گنې نو زه غواړه یوه خبره درته وکړم. دهغه په دې خبره شهزادگی په ډیر غور سره ورته وکتل او بیا یی ورته وویل: څه ویل غواړي؟ هر څه چې وایی وی وایه. صاحب خان په ډیره نرمه ژبه ورته وویل:

گوره شهزادگی! زه ویریرم چې هسې نه چې زما د ژوند غمناکه قصه، زما دغه د غربت او از ستاد قصر د دیوالونو سره ټکر نه شی او د جدایی د بل کړې اور په څیر د سوئیدو بڼه اختیار نه کړي. خو هغه خبره چې زه یی درته د هر لالچ نه پرته کوم دهغې په کولو سره لږ څه ویره احساسوم. دهغه په دې خبره شهزادگی گنگا دهغه حوصله ورکله که څه او ورته یی وویل چې ویریرمه، هر څه چې دې په زړه کې دې هغه ووايه. زه پرې نه خفه کیږم. د شهزادگی په دې خبره د صاحب خان حوصله ډیره شوه خو ورته یی وویل چې غواړم دا خبره درته په ځانته ځای کې وکړم. شهزادگی گنگا ورته په تیزو سترگو سره وکتل او بیا یی ترې وپوښتل چې ایا ته غواړي زما د اوما څخه یی هم پته کړې؟ صاحب خان ورته وویل چې نه! اوما کولې شې دا خبرې واورې، ځکه چې زه پر هغې پوره باور او اعتماد لرم. دهغه په دې خبره شهزادگی گنگا خپلو ساتونکو ته وویل چې: تاسې همدلته تم شی زه د صاحب خان خبره اورم او وینم چې هغه څه وایی. په دې خبره یی خپل آس را تاو کړ او بیا یی صاحب خان ته مخ کړ او ورته یی وویل: صاحب خان اوس وایه، ته ما ته څه وایی؟ صاحب خان ورته وویل:

گوره شهزادگی گنگا! ما دا ویل غوښتل چې تا ته ډاگیزه کړم چې زه د ډیره وخته راهیسي له تاسره مینه او محبت کوم او غواړم له تاسره واده وکړم. د صاحب خان د دې خبرو په واسطه د شهزادگی په سترگو او مخ کې د غضب او قهر نښې را څرگندې شوې او د سور اور په څیر تکه سره و گرزیده، بیا یی حرکت وکړ او خپل نښې لاس یی پورته کړ او په پوره قوت سره یی د صاحب خان مخ ته را خلاص کړ او یوه کلکه څپیره یی په مخ وواهه. او بیا یی په خپل همدې قهرجن او از کې وویل:

تا څنگه جرئت کړې چې زما سره د مینې او محبت اظهار وکړې او یا دې زما سره د واده کولو فکر څنگه په مغزو کې را گرځیدلې. تا څنگه جسارت وکړ چې ووايي چې زه ستا د وصال غوښتونکې یم. تا خپل حیثیت ته کتلي دي. ته د سپې په پیالی کې د اوبو څښونکې یو ککړ او ناولې انسان یی.

صاحب خان! هغه څه چې تا وویل، نو تا دهغې د ویلو نه مخته باید سل ځله فکر کړې وې چې زه د رهاست د راجه هرکشن شهزادگی یم، په داسې حال کې چې ته یو معمولی انسان یی. ته د کوچیانو د یوې قبیلې څخه یی، او بیا د همدې کوچی قبیلې د سردار غلام یی، تر څنگ یی په څنگل کې گیدرې را نیسي او بیا دهغې پوستکې پلورې او خپل ژوند پرې تیروي. ستا پلار هم همدار کار کاوه، تاسو په خپلو اوږو باندې پوستکې باروئ او بیا د رهاست په بنار کې یی پلورئ، دا چې زما پلار تاته اهمیت درکوي هغه په دې خاطر چې

هغه له تاسې څخه پوستکي پيري ، ددې خوا ستا زما سره او يا زما دپلار سره نور څه اړيکي شته ؟ که په راتلونکې کې دې په دې موضوع له مار سره دداسې کومې خبرې کولو جرئت وکړ نو ياد ساته چې زه به خپلو ساتونکې ته حکم وکړم چې ستا څټ در پرې کړي . اوس نو ددې ځايه ورک شه . نه زه ستا ملگرتوب غواړم او نه ستا شکل کتل . ددې خبرو سره سم شهزادگي گنگا خپل آس را وگرځاوه او دهغه ځايه ولاړه .

کله چې شهزادگي گنگا دهغه ځايه څو قدمه مخته ولاړه نو او ما په ډيره پټه توگه صاحب خان ته وويل چې : گوره صاحب خانه ! زما وروره ! تا ماته خور ويلي دي . او د يوې خور په څير زما احترام او درنښت کوي . که څه هم زه د رهاست په محل کې وينځه او خدمتگار به يم خو بيا به هم ستا دا ورې سره اوږه يو ځاي کوم او ستا له پاره به کار کوم . زه پوهيږم چې ته د ډيره وخته راهيسې شهزادگي گنگا سره مينه کوي نو که بگوان و غواړې داسې يو وخت به راشي چې همدا گنگا به ستا په پښو کې ولويږي ، صاحب خان ورته وويلي :

زما خورې او ما ! هسې ته يې واوره چې هغه وخت لرې نه دې ، زه وړاند وينه کوم چې ډير ژر به هغه وخت راشي چې هغه الفاظ چې شهزادگي گنگا زما پر خلاف وويل زه به هم همدا سې الفاظ دهغې پر خلاف دهغې تر مخه ووايم . او کله چې هغه زما پښو ته راغورزي نو د يوې سپي په څير به يې په لغته ووهم ، هغه وخت به ددې حال بيا د کتلو وي . دهغه په دې خبره او ما په ځواب کې وويل : اوږه صاحب خانه ! زما وروره ! زه اوس در څخه ځم ، هسې نه چې شهزادگي پر ما هم شک وکړي ، اوس به زه دهغې په ټول کړچار باندې څارنه کوم او دهغې د هر حرکت څخه به د خپل ورور په واسطه تا خبروم . ته مه غمژن کيږه . ددې خبرې سره سم او ما دهغه ځايه ولاړه ، صاحب خان هم په خپل آس باندې پښه اوږوله او دهغه ځايه د تللو په حال کې و چې شل پنځه ويشت وسله وال راغلل او صاحب خان ، او ما ، شهزادگي گنگا او دهغوي ساتونکې يې ټول محاصره کړل . ددې حال په کتلو سره صاحب خان هم د او ما تر شا د شهزادگي گنگا څنگ ته را نژدې شو ، بيا يې هغه محاصره کونکو وسله والو ځوانانو څخه وپوښتل : چې تاسې څوک ياست او څه غواړئ ؟

دهغه په دې خبره د محاصره کونکو څخه يې يو کس وويل : گوره صاحب خانه ! تا په ځنگل کې زمونږ څو کسه ملگري وژلي دي . ته خو پوهيږې چې د قتل سزا قتل دې . خو هغوي هم يو جرم کړې و نو په دې خاطر مونږ پر تاسې باندې حمله نه کوو . مونږ تاسې نيسو او دخپل اقا شير شاه سوري دربار ته مو ورو . هغه هلته په جنوب کې له دې ځايه درې ميله لرې د خپلو عسکرو سره پراو کړې دې . دهغوي په دې خبره صاحب خان وويل چې : دغه مخته په سپينو کاليو کې ملبسه نجلۍ د رهاست د راجه چندر مل شهزادگي ده ، دهغې سره يې ساتونکې او خدمتگار او ما هم ده . زه به په دې شرط له تاسې سره ځم چې تاسې هغوي ته د خپل منزل په لور د تللو اجازه ورکړئ ، بيا به زه له تاسې سره چيرې چې و غواړئ ولاړ شم . دهغه په دې خبره همغه کس يو ځل بيا وويل چې سهې ده چې هغوي خپل منزل ته تللي شي يواځې ته له مونږه سره ولاړ شه . دهغه ددې خبرې سره سم صاحب خان چې چاپ دهغوي سره روان شو ، په داسې حال کې چې شهزادگي گنگا د خپلې خدمتگاري او ساتونکو سره يو ځاي دهغه ځايه خپل منزل په لور ولاړه .

۲

دلږه واټن وهلو وروسته شهزادگي گنگا هغه ځاي ته ورسیده چې دهغې پلار راجه هرکشن په کې دخپلو ساتونکو ډلو سره يو ځاي پراو کړې و . هرکشن د خپل پراو څخه را ووت او دخپلې لور ښه راغلاست يې وکړ . او په ډيره اندېښنه يې ترې وپوښتل : زما لور جانې ! زما د سترگو تورې ! ته چيرې تللې وي ؟ ما خو څو کسه ساتونکې ستاسې د لټون له پاره در استولي و ، ما ته ډيره اندېښنه را پيدا شوې وه ، دهغه په دې خبره گنگا وويل :

زه دخپلو ساتونکو سره د بنکار له پاره ډیره لرې تللې وم او دا زما ډیره ستره بې عقلي او لویه غلطي وه. ددې وروسته گنگا خپل پلار ته ټوله هغه قصه وويله چې پرې تیره شوې وه. او ورته یې ډاگیزه کړه چې څنگه او څه ډول په څنگل کې یو شمیر بد اخلاقه او بد معاشو خلکو پرې حمله وکړه او بیا صاحب خان را پیدا شو او دهغې خان، عزت او ابرو یې خوندي وساتله، او بیا یې دخپل هغه سلوک څخه هم خبر کړ چې د صاحب خان سره یې کړې و، او ټوله خبره یې ورته په ډیر تفصیل سره ټکې په ټکې وکړه.

دخپلې لور شهزادګۍ گنگا د خبرو د ایدو وروسته راجه هرکشن ډیر غمژن معلومیده، لږ څه فکر یې وکړ او بیا یې خپلې لور ته وویل:

گنگا لورې! تا د صاحب خان سره بڼه رویه نه ده کړې. که چیرې هغه له تاسره دمحبت او مینې څرگندونه کړې ده نو دهغه خو دا مطلب نه شو چې هغه کومه بده خبره کړې ده. هر چاته دبل سره د خپلې مینې او محبت د څرگندولو حق ور په برخه دې. بې له شکه چې صاحب خان د کوچیانو د قبیلې دیوه سردار غلام دې، دهمغه په خاطر گیدرې بنکار کوی او بیا یې پوستکي باسې او په ځای ځای کې یې پلورې. ما ورسره هم دهمدې پوستکو په راکړې ورکړې کې پیژندګلوی پیدا کړې ده. ځکه چې زه دهغه څخه ددې پوستکو ستر پیرونکې یم. ددې ټولو خبرو سره سره بیا هم هغه یو ډیر مینې، زړه ور او بهادر ځوان دې نو په دې اساس دداسې چا څخه نفرت او کرکه کول نه شی کیدای. لورې! ته پوهیږې چې زه تل دهغه ډیر زیات درنښت او عزت کوم. او دهغه سره دخپلو زامنو په څیر سلوک کوم، تا دهغه سره په داسې سلوک کولو هغه توهین او ذلیله کړې دې، تر ټولو ستر ظلم داشوې دې چې هغه ستا عزت، عصمت او ابرو خوندي کړه او ته یې دهغو بد اخلاقو څخه وژغورلې او په پایلو کې یې هغه د شیرشاه سوري ساتونکو له ځانه سره یوړ. او تا دهغه هیڅ مرسته و نه کړې شوه. په دې وخت کې ته باید را مخته شوې وای او هغو خلکو ته به دې ویلې وای چې دې انسان زما عزت، ابرو او عصمت خوندي ساتلې دې نو تاسې به یې ولې نیسئ. خو ستا دخبرو نه څرگند یږی چې تا یوه خبره هم نه ده کړې او هغه دې د شیرشاه سوري خلکو ته ور حواله کړ او ته ترې دی لورې ته راستنه شوې. په هر حال ته ارام وکړه، زه به یې څه چاره وکړم.

ددې خبرو سره سم راجه هرکشن خپل څو ساتونکې را وبلل، ساتونکې په یوه منډه راغلل، هرکشن ورته وویل: په آسونو سپاره شئ او همدا اوس د صاحب خان د کوچی قبیلې په لور ولاړ شئ، هغوی همدلته نژدې په شرقی سیمو کې پراته دي، ددې قبیلې سردار ته ووايست چې دهغې غلام صاحب خان د شیرشاه سوري خلکو نیولې دې نو دهغې د مرستې له پاره ورشئ. اوس نو تاسو سمدستی ورځئ او وخت مه ضایع کوئ. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکو حرکت وکړ په خپل آس سپاره شول او هغو ته یې کمچینه ورکړه. په داسې حال کې چې راجه چندرمل دخپلې لور شهزادګۍ سره د خبرو له پاره بیرته خیمې ته ورستون شو.

۳

څه وخت چې د شیرشاه سوري وسله والو ځوانانو صاحب خان له ځانه سره وړ نو صاحب خان خپل آس د یوه عمر تیرې وگړې تر څنگ رانژدې کړ، داسې معلومیده چې دا وگړې به ددې وسله والو ځوانانو سالار وي. هغه ته په را نژدې کیدو سره صاحب خان وویل: زما مشره! زه نه پوهیږم چې تاسې ما په کوم جرم په گناه د شیرشاه دربار ته بوځئ، او دا چې ما ته به هغه ددې نامعلومه جرم په اړه څه ډول سزا راکوی، ماته څرگنده نه ده. خو زما د ډاډ او تسلی په خاطر ته ماته د شیرشاه او دهغه د پلرونو او نیکونو په اړه لږ څه معلومات را کړه. تر څو زه فکر وکړم چې هغه کار چې ما کړې دې دهغه له پاره به شیرشاه زما سره انصاف او عدل وکړی او که نه.

د شیرشاه دغه زور عسکر د صاحب خان په لور په ډیر غور سره وکتل او بیا یې ورته وویل:

گوره دوسته! زه به ستا دا غوښتنه ومنم او تاته به د شیرشاه د ژوند د حالاتو په اړه ټوله قصه واوروم.

واوره ! په پخوا وختو کې سلطان بهلول لودي د جونپور د حکمران سره په پرلپسې کشمکشونو کې اخته و په دې اساس هغه د سلیمان دغرونو او سیدونکي افغانان په خپل فوځ کې استخدام کړل او بیا یې دهغوې ډیرې خلک دې لورې ته را واستول ، ترڅو دلته د اوسیدونکو افغانانو د نورو نسلونو سره نښې اړیکې جوړې کړي . په همدې خلکو کې د سورد قبیلې یو وگړي ابراهیم خان هم موجود و .

دا ابراهیم خان په خپله یو عسکر و خو د خپلو سترو خدمتونو او میرانو په اساس په پرلپسې توگه په انعامونو او سترو رتبو باندې نازول کیده . ددې ابراهیم خان درې زامن و چې د یوه نوم یی حسن و . دې حسن څلور ودونه کړي و . دهغه لمړۍ ښځه افغانه او اخی ښځه یی هندوه وه ، د افغانې ښځې څخه حسن دوه زامن درلودل چې د یوه نوم فرید خان او د بل نوم نظام خان و . همدا فرید خان بیا شیرشاه سوری وگړزید . ترڅنگ یی دهغې هندوې ښځې څخه هم حسن خان دوه زامن درلودل چې د یوه نوم یی سلیمان او د بل احمد و . حسن خان د دویمې او دریمې ښځې څخه هم څو بچیان درلودل چې په هغې ډله کې علي ، یوسف ، خرم او شادی خان هم شامل دي . خو ددې څلورو وارو څخه یی یو هم دیادونی وړ نه دي .

د حسن خان دغه هندو ښځه په حقیقت کې یوه وینځه وه او څنگه یی چې غوښتل نو همغسې به یی خپله خبره سرته رسوله . د حسن خان تر ټولو مشر زوی فرید خان به ۱۴۸۸ ز کال هوشیار پور ته نزدې په باجوړه نومې ځای کې پیدا شوی و .

د فرید خان یعنی د شیرشاه نیکه ابراهیم خان لمړی پنجاب او بیا بنور ته ولیږل شو . په هغه وخت کې په دې سیمه د جمال خان په نامه یو سړي حاکم و . هغه ابراهیم ته د هغه د خدمتونو او میرانو په ویاړ د بنور جاگیر ورکړ . ابراهیم بیا په همدې ځای کې وفات شو . د سکندر لودي په زمانه کې حسن خان جونپور ته بدل کړل شو ، په هغه وخت کې سکندر لودي خپل باغی ورور باربک ته چې هلته په جونپور کې حاکم و ماتې ورکړه . اوس نو سکندر لودی ته هلته داسې یو وگړي په کار و چې په پوره دیانت سره د باربک څارنه وکړای شي . په دې خاطر هغه جمال خان د پنجاب په ځای د جونپور والی و ټاکه . د پنجاب نه د جمال خان د بدلید و وروسته هلته حسن خان و ټاکل شو ، او هغه ته یی د سهرام ، حاجي پور ، خواص پور او ډانډا سیمو مسؤلیت هم ور وسپاره ، ترڅنگ یی هغه ته ستر اعلی منصب هم ورکړ .

د جاگیر د اخستلو وروسته حسن خان د خپلې لمړې ښځې اودهغې د دوو زامنو هر یو فرید خان او نظام خان څخه بلکل غافله شو ، ځکه دهغې کم عمره ځوانې او ښایسته هندوې ښځې حسن خان په پوره توگه په خپل موی کې نیولې و .

په دې سره د حسن خان اړیکې د نورو اولادونو سره د مور میرې په څیر وگړزیدل . ځکه دهغې هندوې ښځې فرید خان دخپلو دوو زامنو سلیمان او احمد خان بدترین دشمن گانه . د میرنی مور او دپلار د سخت او بد سلوک نه په تنگیدو سره فرید خان د سهرام نه رخصت واخست او په جونپور کې یی د جمال خان څنگ ته پناه یوړه .

د کوره د تینبني وروسته فرید خان د ډیرو سترو ستونزو او محرومیتونو سره مخ شو . خو خپله حوصله یی له لاسه ورنکړه . هلته په جونپور کې ورته جمال خان پناه ورکړه خو هغه به ورته تل نصیحت کاوه چی بیرته د خپل پلار په لور ور ستون شي . خو فرید خان د بیرته تللو څخه انکار کاوه او غوښتل یی هملته په جونپور کې خپل تعلیم ته دوام ورکړي .

د فرید خان د کور نه د تللو وروسته ، حسن خان د خپلو خپلوانو او دوستانو له خوا ډیر زیات بې ننگه شو . ټولو به ننگ ورکاوه چې هغه دیوې معمولې وینځې هندوې ښځې د اغیز لاندې راغې او خپل اولادی یی لاسه ورکړي .

حسن خان هم په خپل دغه گړچار باندې ډیر پښیمانه شوې و ، په همدې خاطر یی د جونپور والی جمال خان ته پیغام ولیږه چې په هغې کې یی ترې نه غوښتنه کړي وه چې فرید بیرته سهرام ته را ولیږي او که نه دلته به یی تعلیم او تعلم نیمگړي پاته شي .

کله چې جمال خان د حسن خان لیک فرید خان ته وښود نو فرید خان کورته د بیرته ستیندو څخه انکار وکړ او ورته یې وویل چې دلته په جونیور کې دهغه د تعلیم لړۍ د سهسرام نه په نښه توگه مخته روانه ده. همغه و چې فرید خان هملته په جونیور کې د عربی، فارسي، او اسلامي علومو تعلیمات تر لاسه کړل او د خپلو ذهني وړتیاو په اساس ډیر مخته ولاړ.

دغه زور عسکر تر دې ځایه د څرگندونو وروسته لږ څه ساه واخسته، بیا یې تر لږه وخته پورې صاحب خان ته کتل او بیرته یې د خپلو خبرو لړۍ جاري و ساتله او ویی وویل:

واوره زما دوسته! نه یواځې دا چې د فرید خان ډیر وخت د مذهبي علماو سره په بحثونو او خبرو کې تیر شوي بلکه په همغه وخت کې هغه د حرب د فن په لورې هم خاصه توجه کړې وه. د جونیور ادبي، علمی، او اسلامي ماحول د فرید خان په راتلونکې ژوند باندې پوره پوره اغیز کړې و.

په دغه وخت کې جونیور ته د هند شیرازه ویل کیدل، او د لوی وچې (برې صغیر) زیات شمیر علماء همدلته په جونیور کې اوسیدل. لاتر اوسه پورې فرید خان په ښوونه او روزنه کې مشغول و چې پلار یې د جونیور د والی جمال خان دربار ته راغې، جمال خان حسن خان ډیر ملامت کړ چې دهغه د غفلت په اساس دهغه ډیر زحمت کش زوی دهغه د لاسو څخه ووت. جمال خان د فرید خان په تعریف کې وویل: چې د سور په ټوله قبیله کې به د فرید خان په څیر بل داسې ذهین، زیرک، او په خبره پوه ځوان پیدا نه شي، د دې څخه به یوه ورځ ډیر ستر شخصیت جوړېږي.

(1) دا هغه ځای و چې د اکبر د نوې ایجاد کړل شوې الهی دین پر خلاف د مخالفت بیروغونه را پورته شول او د همدې ځایه یې د اکبر څخه وغوښتل شوه چې خپل تخت او تاج پرېږدي. په پنځلسمه پیړۍ کې د جونیور روزنیزو مرکزونو خاص اهمیت درلود. او د دې ځای نوم به هم په ډیر درنښت سره اخستل کیده. فرید خان هم د ۱۴۹۵ څخه تر ۱۴۹۷ پورې په همدې تعلیمي ماحول کې زده کړې تر سره کړې دي او ډیر ژر یې په علمی کړیو کې نوم را پیداکړ. همدغه درې کلن روزنیز وختونو د فرید خان په ژوند باندې ډیر ژور اغیز وکړ.

حسن خان نه یواځې د خپل زوی په اړه د غفلت په کولو سره پښیمانتیا ښووله، تر څنګ یې یو شمیر افغانانو مشرانو هم فرید خان مجبور کړ چې د خپل پلار د عزت او وقار په خاطر بیرته سهسرام ته ستون شي. کله چې د حسن خان او فرید خان تر منځ لیدنه وشوه، نو دواړو پلار او زوی په ډیره مینه یو د بل سره روغې وکړ او دهغې وروسته فرید خان د خپل پلار سره د بیرته تللو له پاره راضی شو.

په بیرته را ستیندو کې حسن خان خپل زوی فرید خان ته د خپل جاګیر د کنترولولو پوره واک ورکړ، د ۱۴۹۷ نه تر ۱۵۱۸ پورې فرید خان خپله دنده په ډیره نښه توگه تر سره کوله. دهغه د راتلو وروسته نه یواځې د جاګیر مالیه به وصولیده بلکه په هغې کې منظموالي هم را منځته شو.

فرید خان په دغه یوشتو کالو کې هیڅ ډول ظلم او تیرې و نه کړ، د خلکو سره یې ډیر نښه کړ چار او سلوک کاوه، فرید د جاګیر ټولو کار کونکو ته حکم کړې و چې هغوی دې د مالیه د تر لاسه کولو له پاره په دهقانانو باندې د ظلم او تیرې څخه لاس و نیسي، هغه د لمړي ځل له پاره د دهقانانو څخه د مالیه د اخستلو له پاره (په نقدې او یا جنسې توگه) نوې لارې پیدا او قوانین یې ورته و ټاکل.

ماليه د توليد اتو د په نظر کې نيولو په اساس ټاکل کيده ، خو کله به يې چې اندازه وټاکل شوه نو بيا به دهغې په ترلاسه کولو کې هيڅ ډول غير نه کيده ، دهغه وخته چې فرید خان د حاجی پور ، خواص پور او ډانډا د سيمو ولکه په لاس کې اخستې وه نو هلته په هغو پرگنيو کې يو انقلاب شاتته راغلې و. ددهقانانو ډيره شميره د هغه ملاتړي گرزیدلې و ، ځکه چې هغه د هر وگړي سره انصاف کاوه ، د جاگير نه يې د رشوت اخستونکو او بد سلوکه مامورينو جرړې وويستې ، قانون ماتونکې رشوت خواره او نا اهل مامورينو ته يې داسې سخته سزا ورکړه چې د نورو له پاره يې د عبرت درس وگرځاوه ، دهمدې کارونو په اساس فرید خان په ولسونو کې ډير زيات دقدر وروگرزید.

داسې څرگند يده چې دفرید خان ستونزې او مشکلات پای ته نه ورسيدلي ، ځکه کله چې فرید خان په خلکو ډير زيات منلې وگرزید نودهغه ميريزه هندوه مور ورته په اور کې سوځيدله ، هغې د جاگير څخه د فرید خان د بيلتون او دهغه په ځای د خپل زوی سلیمان د ټاکلو له پاره په حسن خان باندې ډير زيات فشار راوست.

حسن خان تر يوه وخته پورې خپله هندوه بنځه په اخوا ديخوا خبرو او وعدو باندې غولوله ، خو هغې بنځې داسې حالات را پيدا کړل چې حسن خان يې مجبور کړ ترڅو فرید خان د جاگير د نظام د کنترول څخه بيرون کړي. ددې کار له پاره حسن خان دڅه بهانې دپيدا کيدو په لټه کې شو .

هغه د هرې لويې هڅه وکړه چې د خلکو څخه څوک د فرید پر خلاف کوم شکايت وکړی نو دهغې په بنسټ به هغه فرید د جاگير څخه لرې کړی. خود جاگير يو کوچنی ماشوم هم د فرید په خلاف دخپلې ژبې پرانستو ته چمتو نه و .

ددې ناکاميو نه وروسته حسن خان دفرید خان محاسبه کول پيل کړل ، خو په دې لړ کې هم هغه د ناکامۍ سره مخ شو. فرید خان يو ذهين وگړې و اود خپل پلار په ارادو باندې ښه خبر و. هغه خپل پلار حسن خان ته يو ليک ورو وليږه چې په کې يې ورته ليکلی و:

«تر هغې چې ستا پر ما باور او اعتماد و نو ما د جاگير انتظام په ډيره ښه او غوره توگه مخته يوړ. خو اوس زه دا باور پای ته رسيدلې وينم ، نو په دې خاطر زه په خپله غواړم ددې مسؤليت نه ځان په څنگ کړم. ځکه زه نه غواړم چې ته غمژن او خفه واوسي. هر چاته چې ته غواړې دا مسؤليت ور سپارلې شي»

حسن خان د فرید خان ددې سلوک څخه ډير زيات اغيزمن شو. بيا يې ځواب ورکړ چې: زه منم چې ته نه يواځې زما په اولادونو کې بلکه زما په ټوله کورنۍ کې ذهين او د پوره پوهې خاوند او عزتمند يې. زه په دې پوهيږم چې هغه کار چې تا کړې هغه سلیمان او احمد دواړه هم نه شي کولې ، بلکه دهغوي په لاسو کې د جاگير د انتظام ورکول ستا په ټولو کارونو د اوبو د تويولو په څير دی. خو زما مجبوري داده چې ستا ميريزې مور ماته زما ژوند د جهنم اور گرځولې دې. شونې ده چې ستا د بيلتون په اساس به هغه ډاډ منه شی او په پاته ژوند کې به راته د ساه اخستلو فرصت را کړی.

اوس نو فرید خان ته يو ځل بيا د پلار دکوره رخصت اخستل ورپه غاړه شول. په دې اړه د افغان اميرينو او خلکو له اړخه په حسن خان باندې سخت احتجاج وکړل شو خو حسن خان هغوي ته ددې ډاډ ورکاوه چې دهغه د ژوند وروسته به همدا فرید ددې ټول جاگير وارث وي. خو افغان اميران د حسن خان ددې خبرو څخه ډاډ من نه وو.

دغه زور عسکر تر دې ځايه خبرې وکړې ، يو ځل يې اوږده ساه واخسته او بيا يې دخبرو لړۍ جارې وساتله او ويې ويل: ويل کيږی چې دا هندوه بنځه دحسن خان بنځه نه وه بلکه دهغه ساتلې محبوبه وه. او په همدې حيثيت سره يې خپل ټول ژوند دحسن خان تر څنگ تير کړ. د جاگير څخه د ويستلو له پاره يې د فرید خان پر خلاف زياتې نفسياتې حربې استعمال کړې. دهغې هغه اخري

حربه چې کارې ثابته شوه هغه داوه چې هغې د حسن خان سره تر هغه وخته پورې د يو ځای ځملاستو څخه انکار وکړ تر څو چې فرید خان د جاگیر څخه بې واکه شوې نه و ، او د هغه په ځای د هغه دواړه زامن سلیمان او احمد نه و ټاکل شوی .

فرید خان ددې حالت څخه ډیر زیات و زورید ، او یو ځل بیا یې دخپل پلار کور ته خدای پامانی وویل ، او اگری ته ولاړ ، هلته د سلطان ابراهیم لودی دربار ته ورغې خو ابراهیم لودی د هغه دا غوښتنه چې د سهرام جاگیر دې بیرته ورته حواله کړل شي و نه منله ، په اصل کې سلطان ابراهیم لودی فرید خان د خپل پلار ناشکره او نافرمانه زوی گانه نو په دې خاطر یې د فرید خان د غوښتنې دمنلو څخه په ډاگه انکار وکړ .

فرید یو ځل بیا په ځانته ځان د خپل راتلونکې دښه کولو له پاره په هلو ځلو کې راوغښت او د دولت خان په لور یې مخه کړه . دولت خان ددې نه مخته په اکره کې د یو ستر جاگیر خاوند او په اعلی منصب باندې فایز و ، بیا وروسته د پنجاب والی و ټاکل شو . همدې دولت خان بابر ته په هندوستان د حملې کولو پیغام او بلنه ورکړې وه ، فرید خان د حالاتو د څرنګوالي وروسته د دولت خان لورې ته روغې او د هغه سره یې خپل اړیکې ټینګ کړل او بیا همدا اړیکې ددوې تر منځ په خپل منځې دوستۍ باندې تبدیل شول .

دولت خان لودی هم ابراهیم لودی ته مشوره ورکړه چې هغه دې د فرید خان سره کومک وکړی خو پادشاه دې لورې ته هیڅ توجه و نه کړه ، نو په دې خاطر فرید خان هملته په پنجاب کې د دولت خان سره پاته شو .

په ۱۵۲۵ ز کال کې د فرید خان پلار حسن خان ومړ ، په همدې وخت کې دولت خان ابراهیم لودی ته سپارښتنه وکړه چې فرید خان د حسن خان د جاگیر وارث و ګرځوي ، هغه هم د فرید خان د وراثت په اړه یو شاهي فرمان جاری کړ او په دې توګه فرید خان د خپلو میرنیزو ورونو سلیمان او احمد سره دښمن وګرځید .

کله چې فرید خان دخپل پلار حسن خان د جاگیر د ولکې له پاره سهرام ته روان شو نو د هغه ناسکه ورور سلیمان د جنگ جګړې پرته د هغه ځایه و تښتید او دیوه افغان سردار ، سردار محمد خان سور خواته ورغې او هملته یې پناه واخسته ، نوموړې د پرګنه جویند خاوند و ، هغه بیا د همدې سردار سره یو ځای شو او دخپل ناسکه ورور فرید پر خلاف یې سازشو نه پیل کړل .

محمد خان سور ددې وخت نه ډیره ګټه پورته کړه ځکه هغه د پخوا څخه د فرید خان د پلار حسن خان سره تر بګني درلوده نو په دې اساس خوشحاله وه چې د حسن خان د زامنو تر منځ دښمنۍ ته نوره هم هوا ورکړي او په دې توګه دواړه ډلې را کمزورې کړي ، احمد خان په فرید خان باندې فشار راوست چې دخپل پلار حسن خان جاگیر د ورونو تر منځ وویشي ، خو فرید ورته ویل چې هغه خو سلیمان او احمد خپل ورونه گڼي او په جاگیر کې هغوی ته خپله برخه هم ورکوي خو هغوی ته به د جاگیر په انتظامی امورو کې د مداخلې حق نه ورکوي ، ځکه چې د ټول جاگیر نظم و نسق د پادشاه له اړخه همده ته ور سپارل شوي دی . هماغه و چې سردار محمد خان سلیمان را و گماره تر څو په فرید خان باندې حمله وکړي ، فرید خان په دې پوهیده چې شاید هغه و نه توانیږي په یواځې ځان دخپل ورور مقابلې وکړي نو دخپل ځان د ځواکمن کیدو په خاطر یې د بهار د والی بهار خان څخه مرسته و غوښتله .

په همدې وختو کې بابر په هندوستان باندې ستره حمله وکړه ، او فرید د ابراهیم لودی او بابر تر منځ د جنگ د پایلو په انتظار کې کیناست . په ۱۵۲۵ ز کال د پانې پت په میدان کې د بابر او ابراهیم لودی د عسکرو تر منځ سخت خونړې جنگ وشو ، فرید ددې حالت په کتلو سره غلی او څارونکې ناست و . په حقیقت کې فرید فکر کاوه چې که چیرې د بابر په مقابلې کې ابراهیم لودی برې تر لاسه کړي نو هغه به په ډاډمنه توګه د بهار د والی بهار خان څخه مرسته واخلی او په دې ترتیب به خپل ورور سلیمان او دخپل پلار پخوانی دښمن سردار محمد خان ته ماتې ورکړي . او که چیرې په جنگ کې بابر بریمند را ووت نو هغه به فرید دخپلو پرګنو د حاکم په څیر و مني .

تردي ځايه د خبرو وروسته د شير شاه سوري هغه زور عسکر لږ څه په خبرو کې تم شو ، ساه يې واخسته ، غاړه يې تازه کړه او بيا يې د خبرو لړۍ پيل کړه او ويې ويل :

گوره صاحب خانه ! د پانې پت په ميدان کې ابراهيم لودي د بابر نه ماتې و خوړه او هغه پخپله هم هملته د جنگ په ډگر کې له منځه ولاړ ، د پانې پت په پريکونکې جنگ کې په هندوستان باندې د افغانانو د حاکميت درې نيم سوه کلن دوران پاي ته ورسيد او ددې لوبې وچې د سلطنت واکمني مغلو ته تر لاسه شوه . ابراهيم لودي ته د ماتې ورکولو وروسته د بهار والي بهار خان پرته له ځنډه د سلطان لقب ځانته خپل کړ او په خپل نوم يې سيکې جاري کړې او خطبه يې هم په خپل نوم وويله .

په دې ورځو کې فرید خان هملته د بهار د حاکم بهار خان تر څنگ او سيده ، يوه ورځ هغه د بهار خان سره يو ځای د بنکار کولو په نيت ووت نو فرید خان د يوه زمري سره مقابله وکړه او هغه يې په خپله توره دوه ټوټې کړ نو د همغې ورځې را هيسې بهار خان هغه ته د شير خان لقب ورکړ او تر څنگ يې دخپل زوي جلال خان استاد هم وټاکه .

د بهار خان د موافقې سره سم شير خان د سهرام په لور و خوزيد ، د سهرام د جاگير انتظام په دې وخت کې دهغه دخپل حقيقي ورور نظام خان په لاسو کې و . خوبيا هم د شير خان بسپنې ته يې اړتيا درلوده ،

سردار محمد خان چې د فرید خان او د هغه د پلار حسن خان سره يې پخوانۍ د بښمنې وه ، د افغانانو د لوهانی قبيلې څخه و . دهغه د همدې قبيلې پورې اړوندو زياتو افسرانو او درباريانو شير خان ته د يوه قومي او ولسي ځواکمن شخصيت په څير د کتلو زغم نه درلود . په دې وختو کې د بهار څخه د فرید خان د تللو وروسته سردار محمد خان د فرید خان په خلاف د بهار د را پورته کولو کار پيل کړ . او دهغه په لاسو يې دا فرمان جاري کړ چې شير خان دې دخپل پلار جاگير د خپلو ورونو تر منځ برابر وويشي ، او هغوي ته دې خپله برخه ورکړي . هغه نه يواځې دا فرمان ترې واخست بلکه خپل ځان يې هم دهغوي د منځگړي په څير وټاکه .

دهمدې حالاتو د نزاکت په اساس شير خان او دهغه ورور نظام خان د مانک پور د صوبدار جنيد برلاس سره اړيکې پيدا کړل . جنيد برلاس د بابر د ډيرو بنو عسکري قومندانانو څخه و . شير خان په خپله هلته ورغې او دهغه سره يې ژمنه وکړه چې دخپلو پرگنيو د تر لاسه کولو وروسته به هغوي ددوې اطاعت کولو ته تيارې کړي . د مانک پور صوبدار د شير خان دا رايه ومنله ، ځکه چې په دې توگه هغه د بابر سره يوه ځواکمن او په معامله پوه ملگري ورزيات کړي و .

همغه و چې شير خان ته يې فوځ ورکړ ، شير خان هم د ځنډ پرته د جنگ اعلان وکړ او دخپلو پرگنو نه علاوه يې په يو شمير نورو پرگنو باندې هم د فوځ په کومک سره ولکه وکړه . دهغې وروسته يې په سردار محمد خان سور باندې هم حمله وکړه او ان تردې چې دهغه د سلطنت مرکز جويند پورې ورسيد . سردار محمد خان د رهناس په غرونو کې پناه واخسته ، کله چې شير خان په جويند باندې ولکه کلکه کړه نو سردار محمد خان ته يې پيغام وليږه چې متن يې داسې و :

« يو وخت ستا او زما د پلار تر منځ ډيرې بڼې اړيکې وې په دې خاطر ته زمونږ مشر او سپين ږيري هم يې . زه هيڅکله هم دا نه شم زغملې چې يو عزتمند افغان سردار دې د پرديو په پناه کې واوسي ، ته بيرته را ستون شه تر څو ستا سيمي بيرته تا ته وسپارم او زه تاته د ډير نیک سلوک په اړه ډاډ درکوم » د شير خان په ډاډ گيرنه سردار محمد خان بيرته راستون شو ، شير خان هم په خپله ژمنه وفا وکړه او دهغه ټولې سيمي يې بيرته هغه ته په لاس کړې . ددې وروسته سردار محمد خان هم د شير خان ددې نیک سلوک څخه ډير زيات اغيزمن شو او بيا يې هيڅکله هم دهغه پر خلاف سازش و نه کړ او د عمر تر اخره يې ورسره ډير بڼه اړيکې وساتل .

ددې سوې وروسته شير خان نه يواځې په مانک پور کې د بابر د والي برلاس وفاداره پاته شو بلکه په مختلفو وختونو کې به يې يو بل ته تحفي او تحايف هم ور لېږل ، د شير خان د برياو په اساس ډير شمير افغانانو د هغه په دربار کې ماموريتونه پيل کړل ، د سردار

محمد خان سور دبیرته راغونستلو څخه هم دشیرخان مقصد د افغانانو دخورو ورو ځواکونو را یوځای کول و. وروسته بیا شیرخان د جنید برلاس شکریه وکړه او اگری ته ولاړ او هلته یی د بابر سره وکتل. بابر په همغه لمړی لیدنه کې د شیرخان دورتیا و اندازه واخسته او بیا یی خپل سالار جنید ته وویل:

مونږ ددې ځوان افغان په تندي باندې د تاج نښې احساسو و. مونږ ددې نه مخته دهیچا په تندي باندې داسې نښې نښانې نه دې کتلی. نو په دې خاطر به ددې ځوان کلکه څارنه کوی،

بابر د شیرخان د نیولو او بندې کولو خواهش هم درلود. خود جنید برلاس په مشوره یی ددې کاره لاس واخست. ځکه چې د بابر د داسې اقدام څخه نه یوځای د حالاتو د خرابیدو اندیښنه موجوده وه بلکه شاهي اقدار هم تر نیو کولاندې راتلل. ځکه په دې وخت کې شیرخان د شاهي میلمه په څیر هلته په اگریه کې اوسیده.

په هر حال شیرخان په موقتی توگه د بابر ماموریت اختیار کړ. خو په حقیقت کې دهغه مقصد د بابر ملازمت نه و بلکه غوښتل یی د هغه د حکومت د انتظام او انصرام په اړه مطالعه وکړی. ددې ترڅنگ شیرخان په داسې وسایلو باندې هم غور کولای شو چې دهغې په خپلولو سره بابر بیرته دهندوستان څخه وکارې.

شیرخان ددهلی د فوځی مهم له پاره د بابر سره یوځای ولاړ. خو هغه په خپله اړه د بابر په بدل شوي آند باندې ښه پوهیده، په دې اساس هغه دې فکر کولو ته اړ شوی و چې دا و انگری چې ددې دوستي د بابر اود هغه د والی جنید سره تر کومه ځایه تللې شي. په هر صورت دهغوي سره د ښمنۍ د اخستلو مخته ورته دا اړینه شوه چې دخپل ځان له پاره مخلص ملگری را پیدا کړی ترڅو د اړتیا و په وخت کې یی په کار راشی.

په دې توگه شیرخان د جنید برلاس سره د لیدو پرته د بابر څخه ولاړ. خو وروسته یی د یوه لیک په واسطه د جنید څخه ښنه و غوښته. او ورته یی ولیکل چې په جاگیر کې خلکو ته د ستونزو د را پیدا کیدو په خاطر هلته دهغه ورتلل ډیر زیات اړین شوي و. په دې ترتیب شیرخان د دې ځایه ووت او په سهرام کې خپل جاگیر ته بیرته ورسون شو.

تر دې ځایه دغه زور سپاهی یو ځل بیا دمه وکړه او بیا یی صاحب خان ته د شیر شاه سوری د حالاتو په اړه وویل:

صاحب خانه اووره! دلته د بابر دلاسه د شیر شاه سوري د راتښتیدو یو علت دا هم ویل شوې چې ویل کیږي چې یوه ورځ په یوې میلمستیا کې د بابر په شتون کې شیرخان ته د خوراک له پاره په طشتری کې ماهی ورکړل شو. شیرخان ددې ډول خوراک سره بلدتیا نه درلوده هغه سمدستي دخپل خنجر په څوکه هغه پرې کړ او ویی خوړ. بابر دا هر څه کتل. هغه خپل وزیر میر خلیفه هم دې لورې ته متوجه کړ او ورته یی وویل چې ما ډیر ستر او عالی مرتبه افغانان کتلې دي خو تر اوسه پورې هیڅ افغان دومره نه یم اغیزمن کړې.

بابر خپل وزیر میر خلیفه ته دا تاکید هم وکړ چې هغه دې شیرخان په پرلپسې توگه دخپلې څارنې لاندې ونیسی، خو میر خلیفه د شیرخان له اړخه بابر ته ډاډ ورکړ چې شیرخان یو ډیر نیک طبعه انسان دې او ترڅنگ یی دهغه د ملگرو شمیره هم دومره ډیره نه ده چې دهغه د اړخه کوم گواښ را پیدا شي.

شیرخان دغو پس پسکو ته متوجه کیږی او په فکر کې لویږی، بیرته خپلې خیمې ته راځی او دخپلو ملگرو سره سلا کوي او په پټه خوله دهغه ځایه تښتي. بابر ته په خپلې غونډې کې د شیرخان د نه موجودیت احساس کیږی نو هغه د شیرخان د رابللو له پاره خلک ور استوی خو کله چې ورته څرگند یږی چې شیرخان له دې ځایه وتلې دې نو دخپل وزیر میر خلیفه څخه ناراضه کیږی.

ویل کیږی چې شیرخان بیرته سهرام ته را ستون شو او د جنید برلاس دربار ته ډیرې قیمتی تحفی او سوغاتونه ور لېږل ترڅو دخپلې غیر حاضری له پاره بهانه وړاندې کړی. په همدې وخت کې هغه ته دا خیال او فکر را پیدا کیږی چې: نه خو ماته په مغلو باندې باور او

اعتبار پاته شوي دي او نه زه په دې مغلو باندې اعتماد او باور کولې شم ، اوس نو د وخت او حالاتو غوښتنه داده چې زه بیرته د بهار د حکمران بهار خان په لور ولاړ شم .

تر دې ځایه د شیرخان هغه زور عسکر صاحب خان ته قصه واوروله او بیا یې ورپسې وویل :

صاحب خانه ! شیرخان غوښتل چې یو ځل بیا د بهار خان سره خپل اړیکې ټینګ کړي ، خو هغه ته دا هم څرګنده وه چې د بابر په ملازمت کې د ورګدېدو وروسته به بهار خان د هغه مخالف ګرزیدلې وي ، دبله اړخه سردار محمد خان هم هڅه کوله چې دسهرام څخه د شیرخان دورور نظام خان د بیرون کولو له پاره د بهار خان څخه اجازه واخلي .

په همدې ستونزمنو حالاتو کې شیرخان د افغانانو د منظمولو هڅې پیل کړې ، ددې مقصد له پاره هغه یو ځل بیا د بهار خان دربار ته ورغې ، هغه هم شیرخان ته ښه راغلاست ووايه ، او یو ځل بیا یې د خپل زوی جلال خان استاد وټاکه ، لږه موده وروسته بهار خان وفات شو خو د هغه زوی جلال خان د کم عمر خاوند وې . نو د هغې مور د جلال خان د نګرانې په توګه په کار پیل وکړ او شیرخان یې همغسې د خپل زوی استاد پریښود .

په دې توګه په ۱۵۲۸ د زکال کې شیرخان ته د خپلو ټولو ځواکونو د راټولولو ډیره ښه موقع په لاس ورغله ، د جلال خان د مور د مړینې نه وروسته د شیرخان لاس نور هم غښتلې شو . ځکه چې جلال خان یواځې په نامه حاکم و په داسې حال کې چې د بهار حکمراني عملا د شیرخان په لاسو کې وه . شیرخان د افغانانو د ځواکونو په راټولولو کې خپلې هڅې ګړندۍ کړې خو هغه ته تر ټولو لویه ستونزه دا وه چې پخپله د شیرخان د ورځ په ورځ ځواکمن کیدو په اساس ډیر افغانان د هغه مخالف شوي و . د شیرخان فکر دا و چې تر هغې چې بهار او بنگال د بابر پر خلاف یو متحده محاذ را منځته نه کړي نو د دواړو ژوندي پاته کیدل شونې نه دي .

د بله اړخه په دې ورځو کې د بنگال حاکم سلطان محمود و ، چې سرحدونه یې د بهار سره یو ځای شوي و . پخپله سلطان محمود شیرخان ته په ښو سترګو نه کتل ، هسې خو د هغه سترګې د بهار په نیولو باندې نښتې وې او غوښتل یې چې د بهار د اصلي حکمران جلال خان د کوچنیوالي څخه ګټه پورته کړي او بهار د خپلې ولکې لاندې راوړي خو هغه د شیرخان او د هغه د وړتیاو اندازه نه وه کړې . په همدې وختو کې د بنگال حکمران سلطان محمود په بهار باندې یرغل وکړ خو د سخت زیان سره مخ شو . شیرخان د یوه ډیر ستر ځواک سره د هغه مقابله وکړه او د ډیر بد شکست سره یې مخامخ کړ . هغه د بهار د فتحه کولو په ځای خپل اسونه ، فیلان ، وسلې او ډیرې خزاني هم له لاسه ورکړې . د جنگ نه مخته شیرخان د سلطان محمود سپه سالار قطب خان ته همدا مشوره ورکړې وه چې د جنگ په ځای دې د سولې لاره خپله کړل شی او د شیرخان سره یو ځای دې د مغلو په خلاف یو محاذ پرانیزي . خو قطب خان هغه د شیرخان کمزورتیا و ګڼله ، په پایلو کې یې جنگ را منځته شو او د بنگال حکمران سلطان محمود او د هغه سپه سالار قطب خان د بدې ماتې سره مخ شول .

په همدې وخت کې د بهار د ځوان حکمران جلال په دربار کې هم د شیرخان په خلاف مخالفتونه زیات شول او د سازشونو جال په خپریدو شو ، په دې لړ کې د شیرخان مخالفو افغانانو جلال خان هم د خپله ځانه سره ملګري کړ . جلال خان ته یې شک ورواچاوه چې که چیرې شیرخان د خپلې مخې لړې نه کړي نو یوه ورځ به هغه په خپله په بهار باندې ولکه وکړي .

همغه و چې جلال خان د څو کسو سره یو ځای د شیرخان د وژلو پلان جوړ کړ خو شیرخان ته ددې پلان په اړه لاد مخه خبر ورکړل شوې و ، خو کله چې جلال خان په خپل پلان کې ناکامه شو نو هغه د بنگال د حکمران سلطان محمود سره خبره جوړه کړه ، ان تر دې چې لږه موده وروسته یې د هغه اطاعت هم ومانه .

د بنگال د حکمران له پاره ددې نه بله بڼه موقع او فرصت نه شو تر لاسه کېدای. ددې ترڅنګ د شیرخان په دښمنۍ کې جلال خان ددې فکر هم و نه کړ چې هغه د خپلو هغو دښمنانو په خولو کې ورغورزي چې پخوا تر دې یې د هغه د حکمرانۍ د ړنگولو له پاره پرې فوځي يرغل هم کړې و.

په حقيقت کې شیرخان د بهار د حاکم د وفادارۍ شعار له ځانه سره درلود، ځکه که هغه غوښتلې نو هغه وخت چې د بهار حاکم جلال خان ډیر کوچنی و او د مور او پلار د واپار د مړینې وروسته د همدې شیرخان تر سیوري لاندې را لويده، نو په هماغه وخت کې شیرخان کولې شول چې په ډیره آسانی سره په بهار باندې ولکه وکړي. خو جلال خان د خپلو چاپلوسو درباریانو په خبرو کې راگیر شو او د خپلې بې تجربګۍ په اساس یې د شیرخان سره دښمنۍ راواخسته، شیرخان هم د جلال خان ددې رویې او سلوک څخه سخت خوا بدې شو او دربار یې پرېښود او د سهسرام په لور بیرته ورسون شو. د شیرخان بدبختي دا وه چې د بهار او بنگال د واپار د حکمرانانو هغه ته د شک په سترګو کتل او پرته د کومه دلیل د هغه دښمنان ګرزیدلې و.

د شیرخان د بیرته ستندو نه وروسته د بهار حکمران ځوان جلال خان خپل فوځونه د بنگال د حکمران سلطان محمود په فوځونو کې ور ګډ کړل. او ترڅنګ یې بنگال او بهار یو ریاست و ګرځاوه، او په دې توګه په بهار کې د جلال خان حکمرانۍ په خپله له منځه ولاړه.

شیرخان په دې کار باندې ډیر خوشحاله و، ځکه هغه فکر کاوه چې ددې اقدام نه وروسته به د بهار او بنگال د فوځونو تر منځ اختلافات په خپله له منځه ولاړ شي او اوس به هغه په ډیره ساده توګه د جلال خان په یو شمیر سیمو باندې ولکه پیدا کړي، ددې کار له پاره شیرخان نور کسان هم په خپل فوځ کې را یوځای کړل او د بنگال پر خلاف یې د جنګ تیارې پیل کړې.

د بنگال حکمران هم د شیرخان څخه د پخواني جنګ د بدلې داخستو په خاطر د شیرخان په خلاف خپل فوځونه ور ولیرل. شیرخان په دې پوهیده چې د بنگال د فوځ په مقابل کې د هغه د فوځونو شمیره ډیره کمه ده. نو په دې خاطر یې په حملې کولو کې د لمړیتوب څخه ځان و ژغوره.

شیرخان غوښتل چې د جنګ د پیلامې نه وروسته په دښمن باندې داسې ګذار وکړي چې د بنگال څخه د نورو تازه فوځونو د راتلو د منځه د هغوي جرړې همدلته و باسي. هغه همدا سې هم وکړل. دښمن پرې حمله وکړه نو شیرخان تر ټولو لمړۍ دښمن پیاده فوځ د هغوي د توپ خانې او فیلانو سره یو ځای شاته و تمباوه، او دهغې وروسته د شیرخان فوځ په هغو خاصو فوځي قطعاتو باندې ور پریوت.

په دې جنګ کې د بنگال د فوځ قومندان ابراهیم هم ووژل شو. او په دې توګه په ۱۵۲۸ ز کال کې شیرخان ته د بنگال د حکمران پر خلاف دویمه ستره کامیابي ور په برخه شوه. جلال خان په ډیرو ستونزو سره بنگال ته ورسید خو د بنگال خزانه او د فیلانو توپخانه هر څه د شیرخان په لاسو کې ورغلې وو، په دې ترتیب د بنگال او بهار د متحده فوځ د ماتېدو وروسته شیرخان د بهار حکمران و ګرزید.

ددې ستر برې نه خو ورځی وروسته شیرخان د چنار د کلا په لور ور وخوژید، دا کلا د تاج خان د مړینې نه وروسته د هغه د کمر عمره بنځې ملکې لاډو په ملکیت او څارنه کې وه. شیرخان هلته د جنګ کولو په ځای لاډو ته د واده کولو پیغام ور ولیږه او هغې هم دا پیغام ومانه، په دې توګه د چنار کلا او دهغې ځای خزانه د هر څه سره د شیرخان په لاسو کې ورغله، د همدې دولت او شتمنۍ د تر لاسه کولو وروسته د شیرخان اثر ورسوخ ډیر زیات شو او هم یې په وسایلو کې زبردست ډیرښت راغې.

ددې وروسته شیرخان د هند په لویه وچه کې د افغانانو د ځواک د رایوځای کولو له پاره شپه او ورځ یوه کړه، تر څنګ یې د خلکو عامه ګټو ته توجه وکړه تر څو ددې لارې د عوامو وفاداری ډیره او په راتلونکې کې د هغه له پاره په کار راشي. هغه د ټولو سوبه شوو سیمو انتظام هم ډیر بهتر و ګرځاوه.

تردې ځايه د خبرو وروسته دشيرشاه زور عسکر خپله سپرلي. ددمی په خاطر و دروله ، بيا يی دوباره خپل اس ته پونده ورکړه او نور يی هم گړندې کړ. بيا يی صاحب خان ته وويل :

گوره صاحب خانه ! ددومره اوږده جدوجهد نه وروسته شيرخان ته څه ستونزې هم را ولاړې شوې. هغه خو غوښتل چې د خپل سلطنت پولې نورې هم و غځوی ، او لا تر اوسه يی همدا پلان په فکر کې و چې د ابراهيم لودی وروور محمود لودی شيرخان خپل ځان ته ور وغوښت ، د ابراهيم لودی وروور محمود لودی په پانې پت کې د بابر په لاسو دخپل وروور ابراهيم د ماتې وروسته د سنگرام سينگ لورې ته تنبتيدلې و. بيا يی هملته پناه واخسته او بيا يی د کنوه په جنگ کې دهغه سره يو ځای برخه هم واخسته ، دهغې نه وروسته تر يوې مودې پورې په چتور کې اوسيده خودهغې وروسته د لودی دربار د سلاکارانو د سلا په اساس يی راجپوتانه پريښوده او بيرته را ستون شو او پټنه يی خپل مرکز و تاکه .

په شيرخان باندي د محمود لودی دومره زيات احسانات و چې شيرخان دهغه د بلنې څخه انکار و نه شو کړاې . همدا راز د محمود لودی د وربللو څخه د نه انکار کولو يو بل علت دا هم و چې محمود خان لودی هم افغان و او شيرخان د افغانانو د را ټولولو او يو ځای کيدو له پاره شپه او ورځ کار کاوه ، نو که چيرې هغه د محمود لودی د ور بللو په خاطر هلته نه وې ورغلي نو بيا خود افغانانو د اتحاد او يووالي دهغه شعار خلاف کار و چې شيرخان د يوې مودې راهيسې ورته بدې را وهلی وې

کله چې محمود لودی شيرخان د خپل لښکر سره يو ځای د پانې پت ميدان ته د مغلو سره د جنگ له پاره را وغوښت نو شيرخان ورته پيغام وليږه چې دهغه فوځ لا تر اوسه پورې د جنگ له پاره پوره تيارې نه لري . نو په دې خاطر به هغه لږه موده وروسته هلته وروان شي .

په دې وخت کې د محمود لودی سلاکارانو دا مشهوره کړه چې څرنگه چې شيرخان د مغلو په ملازمت کې پاته شوې دې نو په دې خاطر دهغوي سره د وفادارۍ په اساس هغه د حيلو او بهانو څخه کار اخلي . همدې افسرانو محمود لودی ته دا مشوره هم ورکړه چې که چيرې ته غواړې په دې جنگ کې شيرخان دخپل ځان سره را يو ځای کړې نو د «اود» په لور د تللو په وخت کې د سهرام لاره خپله کړه تر څو شيرخان د خپل لښکر په را ليرلو باندي مجبور کړل شي . محمود لودی دخپلو دغو افسرانو مشوره و منله و او بيا د سهرام د لارې د «اود» په لور وخوږيد . شيرخان د محمود لودی څخه په شاهانه توگه استقبال وکړ او چې چاپ دهغه د لښکرو سره يو ځای روان شو .

په دې وخت کې بابر دخپل زوي همایون د ناروغتيا په اړه اندېښمن و ، په دې اساس يی بلې موضوع ته هيڅ توجه نه کوله . محمود لودی د همدې حالت څخه گټه پورته کړه ، د گنگا د درياب څخه راتير شو په لکنهو يی ولکه وکړه ، په همدې وخت کې بابر و مړ او په ځای يی زوي همایون په تخت کيناست .

کله چې همایون ته په اگړه کې د لکنهو د لاسه د وتلو خبر ورسيد نو هغه د جونپور په لور وړاندي تگ پيل کړ . په ۱۵۳۲ ز کال کې د محمود لودی او همایون تر منځ سخت جنگ وشو . په دې جنگ کې محمود لودی ماتې وخوړله ، او د بهار په لور و تنبتيده . محمود لودی يو ځل بيا فوځ منظم کړ خو بيا هم د ناکامۍ سره مخ شو ، بلاخره د اړيسې په لور ولاړ او لږه موده وروسته هملته ومړ .

ددې جنگ نه وروسته مغلو دا احساس کړې وه چې په دې لويه وچه کې دشيرخان د ځواکونو پرته بل ځواک دهغوي مقابله نه شي کولې ، شيرخان هم دا احساس کړې وه چې تر هغو چې خپل ځواکونه ځواکمن نه کړې او دخپل سلطنت پولو ته پراختيا ورنه کړې نو تر هغې به ارام کښينه نی .

تردې ځايه دشيرخان زور عسکر خپلې خبرې کولې او بيا تم شو ، تر لږه پورې خاموشه و او بيا يی ژبه روانه شوه او ويی ويل :

صاحب خانہ! ددې حالاتو نه وروسته همایون زمونږ د اقا شیرخان څخه و غوښتل چې هغه دې خپله د چنار کلا دوی ته حواله کړي. خو شیرخان د مغلو دا خبره و نه منله، نو اوس همایون یو ستر لښکر راخستې او د شیرخان د خپلو له پاره د اگری څخه را روان شوي دي. شیرخان هم ددې ځایه څو فرلانگه مخته دخپلو عسکرو سره یو ځای پر او کړې دي او د همایون د راتللو انتظار کوي، و به گورو چې د همایون د راتللو وروسته به ددو او و فوځونو ترمنځ څومره خطرناک او وینه تویونکې جنگ ښکلی، او اوس مونږ تا هم همغه ځای ته ور وړو چیرې چې شیرخان د خپل فوځ سره پروت دي. تردې ځایه هغه عسکر خپلې خبرې بس کړې او بیا صاحب خان په خبرو پیل وکړ.

گوره زما وروره! زه ستا مومن او شکر کونکې یم چې تا زما د غوښتنې په اساس زه د شیرشاه د ټولو حالاتو څخه خبر کړم او ټوله قصه دې را ته په ښه تفصیل سره وویل، د شیرشاه د حالاتو د اوریدو نه وروسته زه هیله کوم چې دا وگړې به زما په معامله کې له ماسره انصاف وکړي، ځکه هغه څوک چې د یوه اعلی مقام د ترلاسه کولو له پاره دومره هلې ځلې وکړي، دومره ستونزې وگالي، نو زما په فکر به داسې شخص زما په خیر د یوه وگړې سره ظلم او زیاتې و نه کړي، گوره وروره! اوس زه د خپل زړه په پوره ډاډ سره له تاسې سره یو ځای د شیرخان په خدمت کې حاضر یم. ددې خبرو وروسته صاحب خان غلی شو خو د شیرخان هغه زور عسکر ورته یو ځل بیا وویل:

گوره صاحب خانہ! زه به یوه بله خبره هم تاته وکړم. زه فکر کوم چې ته د رهناس د راجه چندرمل سره ښه اړیکې لري، خو اوس په دې نژدې وختو کې په هرکش باندي هم مصیبتونه را روان دي، دهغه په دې خبره باندي صاحب خان ورته وویل:

گوره دوسته! زه نه ددې راجه سره ذاتي اړیکې لرم او نه دومره ژور مراسم ورسره پالم. زه او زما ورور دواړه د یوه کوچي قبیلې د سردار غلامان یو. زما پلار هم هملته زمونږ سره و. اوس هغه ستاسې د عسکرو په لاسو و مړ. تر هغې چې د راجه هرکشن پورې اړه لري نو زه باید دا ووايم چې زه د دغه کوچي قبیلې د سردار له پاره په ځنگلونو کې گیدرې ښکار کوم او بیا دهغې پوستکې باس م او پلورم یی. د رهناس راجه ددې پوستکو ډیر ستر پیرونکې دي. بس په همدې لړ کې هغه ما پیژني، هسې خو هغه پر ما ډیر مهربانه دي، ماته د زوی په نوم باندي غږ کوي خو زما بدبختی په دې کې ده چې زه د هغې په لور گنگا باندي عاشق یم. او زما نوره ډیره بدبختي داده چې زه د گنگا بدې راجه، هغه دبل کوم چا سره مینه کوي، او یا دا چې د یوې هندو نجلی په حیث زما په خیر د مسلمان نه یی بد راځی او دخپل ځان له پاره مې وړ نه گڼی، خودا راته ووايه چې شیرخان ولې د رهناس د راجه هرکشن پر خلاف په حرکت راځی، دهغه په دې خبره هغه زور عسکر ورته وویل:

گوره صاحب خانہ! هغه وخت چې همایون د شیرخان څخه د چنار کلا و غوښتله او شیرخان دهغه دا غوښتنه و نه منله او بیا چې کله شیرخان ته څرگنده شوه چې همایون ددې کلا د ترلاسه کولو له پاره ستر لښکر تیار کړې او غواړي يرغل وکړي نو شیرخان د همایون په خلاف د رهناس د راجه چندرمل څخه کومک و غوښت خو د رهناس راجه شیرخان ته د کومک ورکولو څخه انکار کړې. بس شیرخان همدا خبره زړه کې اچولې ده او کله چې هم ورته موقع او فرصت په لاس ورشی نو هغه به په راجه هرکشن باندي حمله کوي او د رهناس کلا به ترې نه نیسي، دهغه په دې خبره صاحب خان وویل چې که چیرې شیرخان داسې وکړي نو دا به ډیره ښه وی. په دې توگه به دهغه په توان او ځواک کې ډیر ښت راشي او په خپل سلطنت کې د پراخیدو هیلی به یی هم تر سره شي.

د صاحب خان ددې خبرو په ځواب کې د شیرخان هغه زور عسکر خاموشه شو، خپل آس ته یی نوره هم کمچینه ورکړه او د پخوا په نسبت یی نور هم گړندې کړ.

شیرخان د گنگا او کرم ناسته د دریا بونو د یوځای کیدو د ځای سره نژدې دخپل لښکر سره یوځای پړاو کړې و. دهغه مخبرانو هغه لاد پخوا څخه خبر کړې و چې دهغه څو عسکرو هغه ځوان، چې د شیرشاه د لښکر څو کسان یې وژلې، نیولې او له ځانه سره یې را روان کړې. په دې اساس کله چې صاحب خان د شیرخان تر مخه د دریدو له پاره راوستل شو نو هغه وخت شیرخان په یو لوړ ځای کې د غونډې په سر ناست و. دهغه بڼې لورې ته دهغه زامن قطب خان، عادل خان، او جلال خان ناست و. په داسې حال کې چې چپ لورې ته یې د عسکری سالارانو څخه هر یو اسماعیل سوري، حبيب خان ککر، غاز خان سور، سلطان سرادنی، هیبت خان نیازی، حاجي خان برنی او برهمی جیت ټول یو له بله سره اوږه په اوږه ناست و. کله یې چې صاحب خان د شیرخان مخې ته راوست، نو شیرخان ورته په ډیر غور او دقت سره وکتل، بیا یې بڼې لورې کې ناست خپلو درې واړه زامنو ته مخ کړ او ورته یې وویل:

زما زامنو! دا ځوان چې اوس ستاسې تر مخ ولاړ دې که څه هم په ښکاره توګه ډیر عاجز او مسکین تر سترګو کیږي. خو زه یې په تندې باندې د ځلیدونکو ستورو په څیر رڼا، او د استقلال، میرانې او بهادری لیکي وینم. دهغه د سترګو او دهغه د مخ او څیرې څخه ډاګیزه کیږي چې هغه به یوه ورځ په دې تیارو شپو کې د خپل مقدر له پاره لمر ثابتیږي. که چیرې دې د کوم لښکر سالار و ټاکل شي نو د هوا په څپو کې به د اذان د خپریدونکي نور د څپو په څیر و غځیږي. که څه هم دا وخت هغه د نیول شوي مرغۍ په څیر خاموشه، دروند او غلې تر سترګو کیږي خو په خپل وخت سره به هغه د ښویدونکو، شور کونکو او ازونو په څیر په اوبستو را اوبستو سره د اور د سکروټي په شان راڅرګند شي.

شیرخان تردې ځایه خبرې وکړې او بیا خاموشه شو او د صاحب خان څخه یې وپوښتل چې:

تا ولې زما د لښکر خلک وژلي دي؟ صاحب خان ورته په ځواب کې وویل:

ګوره فرید خانه! خلک تاته شیرخان وایي او زه تاته د شیرشاه په نوم مخاطب یم. ما په ځنګل کې د ګیدو ښکار کاوه، په دې وخت ما او زما پلار چې له ماسره یوځای و، وکتل چې څو کسه وسله وال ځوانان د یوې معصومي نجلۍ عزت او عصمت تر پښو لاندې کوي، ما هغه نجلۍ وپیژندله، ځکه هغه زما پیژندګلو وه، هغه د رهناس دراجه هرکشن لور شهزادګۍ گنگا وه. شیرشاه! نجونې نایابه او ډیر ارزښتناکه ګوهر دي، په دې اساس زه سمدستي دخپل پلار سره یوځای د رهناس دراجه هرکشن د شهزادګۍ گنگا د خوندي ساتلو په خاطر مخته ورغلم. هغه وسله والو ځوانانو چې هغه یې پورته کړې وه او غوښتل یې و یې تښتوي، پرما او زما په پلار را کیښودل، بدقستۍ سره چې په دې مقابله کې زما پلار له منځه ولاړ. خو ما هم هغوي ټول له منځه یوړل. ما د شهزادګۍ گنگا عصمت او عزت خوندي وساته او هغه مې دهغه د پلار د پړاو په لور سلامته واستوله. دهغې پلار هملته د ښکار د ځای سره نژدې پړاو کړې دي. په همدې وخت کې ستا وسله والو ځوانانو زه محاصره کړم او ستا تر مخه یې راوستلم، بس زما جرم او ګناه همدومره وه. که چیرې د کومې معصومي نجلۍ عزت او عصمت خوندي ساتل ګناه وي نو زه بیا مجرم یم او د هرې سزا له پاره چې تاسې یې راکوي تیار یم.

د صاحب خان د ټولو خبرو د اوریدلو وروسته شیرخان غوښتل کومه پریکړه وکړي چې دوه اس سپاره په ډیره ګړندی توګه هلته را ورسیدل، هغوي دخپلو آسونو څخه را کښته شول او په ډیره بیره باندې را نژدې شول او د شیرشاه څخه یې د څه ویلو له پاره اجازه وغوښتله. شیرخان ورته د نژدې راتلو حکم وکړ، بیا دهغوي دواړو څخه یو کس چې عمر یې نسبتا زیات و د شیرخان سره نژدې کیناست او په ډیر راز سره یې ورته په غوږ کې وویل:

گوره شیرخان! زه د کوچي قبيلی سردار یم. زما نوم فدایی خان دې، دغه خ، ان چې ستا تر مخه ولاړ دې دهغه نوم صاحب خان دې، دا زما غلام دې. شیرخانه! ایا ستا په ذهن کې د ملک سکا په نوم د یوه کس نوم راځي؟ دهغه په دې خبره شیرخان ټکان شانتته وخور او ویی ویل:

هو! زه خو ملک سکا ډیر بڼه پیژنم، هغه زموږ کورنې غلام و، بیا زما د پلار د سختیو په اساس هغه موږ پرېښود او ولاړ. دهغه په دې خبره فدای خان سمدستی وویل: واوره شیرخانه! هغه ملک سکا چې ستاسې کورنې غلام و او بیا ستاسې څخه و تښتید نو ماته راغې او دخپلو دواړو زامنو مقرب خان او صاحب خان سره یو ځای زما غلام شو. دا درې واړه پلار او زامن د گیدرو په ښکار کې ډیر زیات ماهر دي، دهغه وخته چې دوی دلته راغلی نو زما په لاسته راوړنه کې ډیر زیات زیادښت راغلی دي، شیرشاه! دغه ځوان صاحب خان چې همدا اوس ستا تر مخه ولاړ دې دهغه ملک سکا زوی دې، اودغه ځوان چې له ماسره یو ځای دلته ستا دربار ته راغلی دهغه ورور مقرب خان نومېږي چې د صاحب خان مشر ورور دې.

د فدای خان ددې څرگندونو په اساس شیرخان د خپله ځایه را پورته شو او د مقرب خان سره یی ډیر بڼه روغېر وکړ او بیا فدای خان ورته وویل: شیرخانه! زه به تاته دا هم ډاگیزه کړم چې ستا کوم وسله وال ځوانان چې د صاحب خان په لاسو وژل شوی دي، هغوی هغه خلک و چې غوښتل یی د رهناس د راجه هرکشن لور شهزادگی گنګا له ځانه سره پورته کړی او بې عصمته او بې ابرو یی کړي، په دې اساس صاحب خان د شهزادگی ابرو او عزت خوندي ساتلې، او ددې تر څنګ دا باید هم درته ډاگیزه کړم چې صاحب خان د راجه هرکشن د لور شهزادگی گنګا سره ډیره مینه لری او غواړی هغه د خپل ژوند ملګري و ګرځوي خو بدبختي داده چې شهزادگی گنګا ترې نفرت او کرکه کوي. او صاحب خان نه خوښوی، کیدې شي چې ددې علت د صاحب خان مسلماني وی یا دا چې صاحب خان یو غلام دې او هغه نه غواړي د یوه غلام سره یو ځای شپې سبا کړي.

تر دې ځایه د خبرو وروسته فدایی خان خاموشه شو، نو شیرشاه هغه او مقرب خان نور هم د خپله ځانه سره را نژدې کړل. کله چې هغوی د شیرخان سره نژدې کیناستل نو بیا شیرخان په خپل مخکې ولاړ صاحب خان ته وویل:

صاحب خانه! دا چې تا د رهناس د راجه هرکشن د لور شهزادگی گنګا د عصمت او عزت د خوندي ساتلو په خاطر زما عسکر وژلی دی، په دې اړه به له تا څخه پوښتنه ګرویزنه و نه شي. په اقدس ذات قسم خورم چې که چیرې د یوې نجلی د عزت او عصمت د ساتلو په خاطر تا ددې څخه لس واری زیات کسان هم وژلې وای نو بیا به هم ما ستا په ذات باندې فخر او ویاړ کاوه. واوره! هغه کسان چې تا ددې مقدس کار له پاره وژلې دی، نو که هغوی ستا د لاسو څخه خوندي هم پاته شوي وای نو ما به یی دلته سر له تنو جدا کړي و. زه ډیر افسوس کوم چې دهغو ځوانانو په لاسو ستا پلار ملک سکا هم وژل شوې دې. ملک سکا زما د کورنې میراثي غلام و. زه دهغه په مړینه ډیر زیات غمژن شوې یم. اوس زه نه غواړم چې ته پس له دې در په در ژوند تیر کړي. خو اوس راته همدومره ووايه چې ته یواځې گیدرې ښکاروې او که په تورې وهلو او د تیغ وهلو په فن کې هم مهارت لري؟

د شیرخان ددې پوښتنې په ځواب کې صاحب خان تر ډیره وخته پورې په فکر کې ډوب و، بیا یی خپله سینه پرانسته او د عزم او استقلال د جذبې نه په ډک اوزا سره یی وویل: گوره شیرشاه! که ته غواړې ما په خپل لښکر کې شامل کړې نو زه تا ته ډاډ درکوم چې لکه څنګه مې چې په پخوا وختو کې په ځنګلو نو کې گیدرې ښکار کولې نو له دې وروسته به ستا دښمنان هم ښکار کوم. شیرشاه! زه نه پوهیږم چې ستا ښی او چپ لورې ته څوک ناست دي نو که چیرې ته یی را وپیژنی نو زه دهغوې تر مخه یو څه ویل غواړم. دهغه په دې خبره د شیرشاه په مخ او څیره کې د خوشحالی ښې ښانې را وځلیدې او بیا یی وویل:

گوره صاحب خانه ! زما بني لوري ته زما زامن ناست دي او زما چپ لوري ته زما عسکري جنرالان ناست دي . دهغه په دې خبره صاحب خان خپله سينه نوره هم پرانسته او خپله غړۍ يې پورته کړه او په ډير جرئت سره يې وويل :

شیرشاه ! ستا نه پرته ستا زامنو او ستا سالارانو ټولو ته بلنه ورکوم چې دهغوي له ډلې څخه چې هر څوک غواړي له ما سره د حرب او ضرب په فن کې مقابلې وکړي ، نو که چيرې ما دهغوي د هر يوه څخه ماتې وخوره ، او ناکام شوم نو بيا به ټول ژوند ستا په غلامۍ کې تيروم او که چيرې زه دهغوي په مقابل کې بريمن شوم نو بيا کوم مقام چې ستا خوښه وي ماته يې راکړه .

د صاحب خان ددې خبرو په اوریدو سره شیرخان تر يوه وخته پورې هغه ته په توصيفي سترگو سره وکتل او بيا يې په استفهاميه بڼه خپلو زامنو ته وکتل او ورته يې وويل : گورئ : ما چې د صاحب خان په اړه کومه انداز لگولې وه هغه بلکل سهی را ووتله ، زه پوهيرم چې ستاسو څخه يو هم دهغه سره د تيغ وهلو مقابلې نه شئ کولې . خو تر هغو چې زما د سالارانو پورې اړونده ده نو په دې وخت کې هيبت خان نيازي تر ټولو ستر تيغ وهونکې او ځواکمن انگيرل کيږي ، ددې تر څنگ برهم جيت هم ددې دعوالري او وايي چې په دې فن کې هغه ته ، دهغه کوم دويمگري نه تر سترگو کيږي . زه فکر کوم چې ددوي دواړو څخه به يويي د صاحب خان په مقابل کې ازمينست کوم ، د شیرشاه ددې وړانديزه اړه دهغه زوي عادل خان په خندا کې وويل چې :

درونده پلاره ! ماته خو دا صاحب خان د خپل ورور په څير بنکاري . په دې اساس زه نه غواړم چې دهغه سره مقابلې وکړم . او زما نور ورونه به هم دا کار و نه کړي ، خو دا چې ته غواړې هغه د برهم جيت او يا هيبت خان نيازي سره مقابلې وکړي ، نو دا راته ډيره سهی بنکاري ، هسې خو هيبت خان د عمر له اړخه د صاحب خان څخه ډير مشر دي ، لږ تر لږه دوه هومره توپير به يې موجود وي ، او برهم جيت هم همداسې درو اخله . په هر صورت و به گورو چې صاحب خان ددې دواړو په مقابل کې څه ډول را څرگند يږي ، خو پلار جانانه زه تاته يوه مشوره درکوم . دهغه په دې خبره شیرشاه په ډيره مينه دخپل ځوي عادل خان په لور وکتل او ور څخه يې وپوښتل چې څه ډول مشوره ؟ عادل خان ورته وويل :

درونده پلاره ! زما په آند زمونږ په ټولو سالارانو کې هيبت خان د جسماني او فزيکي اړخه ډير توانمند تر سترگو کيږي . نو په دې خاطر دهمدې هيبت خان نيازي ځواک او فن د صاحب خان په مقابل کې و ازمايه . تر څنگ يې برهم جيت د تورې وهلو او د تيغ وهلو په فن کې ډير عيار او چالاکه گڼل کيږي ، نو د تورې وهلو له پاره د صاحب خان سره برهم جيت را مخته کړه . شیرخان دهغه ددې خبرې سره توافق وکړ او ورته يې وويل چې همداسې به وکړو .

ددې پريکړې وروسته شیرخان خپل سالاران هر يو هيبت خان نيازي او برهم جيت را وبلل . دواړه د شیرخان مخې ته را غلغل او ودریدل ، شیرخان اول د هيبت خان نيازي لوري ته وکتل او ورته يې وويل :

هيبت خانه ! خپله وسله دې لري کړه ، او په سر او بازو گانو دې چې کوم او سپينيز خولونه ترلې هغه هم را پرانيزه . هيبت خان د شیرخان د حکم سره سم خپل ټول جنگي سامان له ځانه لرې کړ او لوڅ ودرید . شیرخان ورته وويل چې د صاحب خان په لور ورشه او دهغه سره د خپل جسماني ځواک مقابلې وکړه . تر څنگ يې صاحب خان ته مخ کړ او ورته يې وويل :

صاحب خانه ! ما ستا سره د مقابلې له پاره خپل دوه کسه سالاران ټاکلي دي ، چې د يوه نوم هيبت خان دې او د بل نوم برهم جيت . هيبت خان به له تاسره د جسماني ځواک مقابلې کوي ، په دې مقابلې کې به هيڅ ډول وسله نه استعمال يږي ، او بيا به د تيغ وهلو مقابلې وي ، هغه به زما سالار ابراهيم جيت له تاسره کوي ، ايا تاته زما دا خبره قبوله ده ؟ دهغه په دې خبره صاحب خان وويل چې : شیرشاه ! ته حاکم يې او ستا هره پريکړه ماته دمنلو وړ ده . او زه هيله کوم چې زه به ستا د هيلو مطابق عمل وکړم . ددې خبرې سره سم شیرخان هيبت خان نيازي را مخته کړ او د مقابلې د پيليدو حکم يې وکړ .

هيبت خان د ډيرو او چتو قدمونو سره مخته راغي . کله چې صاحب خان ته را نژدې شو نو ودرید ، بيا يې په يو ډول سپکوالی او حقارت سره صاحب خان ته مخ کړ او ورته يې وويل : اې د ليوانو او گيدرو بڼکار کونکيه ! واوره ! تاڅه فکر کړې چې ته به دلته زما د اقا شير خان په وړاندې زما سره مقابله وکړې . تاڅو په ځنگلونو کې د ليوانو او گيدرو بڼکار کاوه او همغه درته گتندوې و . د انسانانو بڼکار کول ستا په وس کې ندي . ته يو کوچې بڼجاره يې . ستا د تيغ وهلو او دا ډول مقابلو سره څه کار دي . دهغه په دې خبرو باندې صاحب خان ځواب ورکړ او ورته را غبرگ شو .

هيبت خان واوره ! ته ماته يو گذار راکړه او بيا ووينه چې پاې به يې څه وي ؟ دهغه په پايلو کې به زه تاته و بنايم چې د گيدرو او ليوانو د بڼکار کولو تر څنگ زه خپل مقابل لورې هم بڼکار کولې شم . کله چې ته له ما سره په ټکر کې شې نو دهغې نه څو لمحې وروسته به دا ناست پاسه خلک وويني چې زه څنگه ستا د ذهن کوڅې د ژړا او ستا د زړه تندې جزيرې د چغو او وويلاو په زخمونو ډکوم هيبت خان واوره ! ما د يوه غلام او کوچې بڼجاره په څير په خپل ژوند کې تر اوسه تياره دروازې تر شا ټکولې . خو نن به ستا بدن ټکوم ، او ستا عزت به د خاورو سره خاورې کړم ، او ستا د ساگانو شاهراه به وړانه ويچاره کړم ، مخته راشه او ماته گذار راکړه ، بيا به زه تا ته خپل ځان در و بنايم . بيا به دغه ټول خلک وويني چې د مقابلې په دې ډگر کې ذليل څوک دي او فاتح څوک .

هيبت خان و او بڼت او او بڼت او بيا را مخته شو او خپل بڼې لاس يې پورته کړ او غوښتل يې چې صاحب خان ته يو دروند گذار ورکړي ، خو صاحب خان په خپل ځاې باندې ارام ولاړ و . څنگه چې هيبت خان خپل سوک په هوا کې پورته کړ نو صاحب خان هم متحرک شو او دهيبت خان په سوک يې سوک ورکړ ، کله چې د دواړو لاسونه په پوره سختۍ يو د بل سره په هوا کې ټکر شول نو هيبت خان د درد له لاسه تا وراتاوشو په داسې حال کې چې صاحب خان ورته خندل .

په ترتيب دوه درې ځلې هيبت خان خپل بڼې لاس پورته کړ او هڅه يې وکړه چې صاحب خان باندې گذار وکړي خو صاحب خان هر ځل دهغه سوک په خپل سوک باندې تم کاوه . ددې وروسته صاحب خان دفاع پريښوده او د يوې بې روحه او بې حرکتې ستنې په څير ودرید . دهغه په دې کار باندې د هيبت خان حوصله زياته شوه او يو په بل پسې يې درې څلور درانه گزارونه د صاحب خان په اوږو ، غاړه او سينې باندې وورول . صاحب خان دا ټول گزارونه په ډير صبر او زغم سره واخستل ، خو کله چې د صاحب خان له لورې کوم عکس العمل راڅرگند نه شو نو بيا هيبت خان په خپل ځاې لږ څه انديښمن شاته شو ، په همدې وخت کې يې هيبت خان ته وويل :

گوره هيبت خانه ! داسې بريښي چې ستا په ضرب کې کوم ځواک او قوت نه دي پاته . هيبت خانه ! په دې کې شک نه شته چې زه يو کوچې او بڼجاره يم خودهغه وخته چې هوش را پيدا شوي د ځنگلې ځناورو بڼکار کوم ، خو هيبت خانه ما ستا نوم مخته کيښود او دا اندازه مې وکړه چې ته به د ځنگلې ځناورو په څير پر ما حمله وکړې او ماته به ستا تر مخه دفاع کول ستونزمنه شي ، خو ته زما تر مخه د ميريې او پسې په څير ثابت شوي ، تا ماته څلور پنځه درانه گزارونه راکړل خو تا وکتل چې ما دهیڅ ډول تکليف او اذيت څرگندونه هم و نه کړه . ددې نه دا ثابتېږي چې چې ستا په سوک کې ، ستا په گزار کې هيڅ ډول روح نه شته . زه به تاته د ضرب ورکولو يوه نمونه و بنايم ، ددې خبرې سره سم صاحب خان هيبت خان د غاړې لاندې په يوه قوی سوک وواهه ، د هيبت خان پښې په زمکه ولړزیدې او پرمخ په زمکه پريوت .

داسې بريښيده چې په صاحب خان باندې ليونتوب راغلی وي ، هغه په ډيره بېره ورمخته شو او هيبت خان يې درې څلور لغتې نور هم وواهه ، هيبت خان دلکه د دروند بار لاندې او بڼ په څير د درد او تکليف څخه بېرې وهلی . بيا صاحب خان هغه د ويښتانو څخه ونيو ، را پورته يې کړ او څو څپيرې يې په مخ او خوله باندې وواهه ، هيبت خان يو ځل بيا د درد او تکليف په اساس په زمکه باندې پرمخه را پريوت .

صاحب خان يو ځل بيا په توپانې توگه ورمخته شو ، بيا يې د وينستانو څخه ونيو او په يوه ټکان سره يې هيبټ خان د زمکې څخه را پورته کړ ، يولاس يې دهغه په څټ کې او بل يې دهغه په پښو کې ورکړ او بيا يې په دواړو لاسو پورته کړ او په هوا کې يې را زورند کړ ، تر ډيره پورې يې په فضا کې د گول دايرې په شکل کې و څرخاوه او بيا يې هغه د ډيرې بې وسۍ په حال کې د شيرخان په پښو کې ورو غورځاوه .

ددې کار په کولو سره صاحب خان شير خان ته مخ کړ او ورته يې وويل : زه د ځنگلي ځناورو ښکار کونکی غلام يم خو دهيبټ خان په خير امير انسان زما يوگزار هم و نه شو زغملاي . کله چې دا هيبټ خان ميدان ته دمقابلې له پاره راغې نو زه دهغه دنوم څخه وويريدم او فکر مې کاوه چې دهغه تر مخه به ماته خپله دفاع کول هم ستونزمنه شي . مگر دا خو بلکل د خاورو او موم په خير ثابت شو ، ما هغه ته څو گذارونه ورکړل خودې ظالم خپله دفاع هم ونه شوه کړاې ، څرگنده نه ده چې دا څه ډول هيبټ خان دې چې دهغه په ضرب کې نه جوش شته ، نه ولوله او نه ځواک او نه قوت .

دصاحب خان ددې خبرو په اوريدو سره شيرشاه په خپل ځاي باندې ناست و او تر ډيره پورې په خندا شين و ، تر څنگ يې په ډيره مشفقانه توگه د صاحب خان په لور وکتل او بيا يې ورته وويل :

صاحب خانه ! زما دا سالار د ډير زيات ځواک او قوت خاوند دې ، خو ما وکتل چې دا ستا تر مخه د وزې په خير کمزورې شو . ددې څخه زه په دې ورسيدم چې صاحب خانه ته د هيب خان نه هم پورته هيبټ خان يې . تا هيبټ خان مغلوب کړ او دا دې وښوله چې ته ډير ستر او عظيم يې . په لاشريک خداي مې سوگند چې تا د هيبټ خان په وهلو سره دا ثابتته کړه چې ته د لښکرو د سالارۍ وړتيا لري .

په ځواب کې ورته صاحب خان وويل : شيرشاه ! زه ستا ددې خبرو شکريه ادا کوم ، تر اوسه خو مقابله نيمايي شوې ده ، د هيبټ خان سره خو زما مقابله يواځې جسمي مقابله وه او هيڅ ډول وسله په کې نه استعماليده ، اوس به زه ستا دويم جرنيل برهم جيت انتظار کوم ، چې هغه ميدان ته را ښکته شي ، زه به دهغه سره وسله واله مقابله کوم او هغه به د تيغ وهلو مقابله وي . د صاحب خان په دې خبرو باندې شيرشاه خپل سالار برهم جيت را وباله ، برهم جيت سمدستي را پورته شو او د شيرخان مخې ته راغې او ودريد . په همدې وخت کې شيرشاه د لاس په اشارې سره صاحب خان هم را وباله او بيا يې ورته وويل :

صاحب خانه ! هيبټ خان ته د ماتې د ورکولو وروسته زه دې پايلو ته رسيدلې يم چې تا دخپل لښکر اعلي سالار وټاکم ، گوره ! اوس په سر باندې خول ، په جسم باندې ډال او په اوږو باندې د اوسپنې خولونه را واچوه ، ځکه دا هغه جنگي سامانونه دي چې برهم جيت هم په ځان اچولی دي . تر څو ته دهغه سره د تيغ وهلو مقابله وکړاې شي . ما دا ټول هر څه ستا له پاره را غوښتي دي . دهغه په دې خبره صاحب خان سمدستي وويل :

درونده شيرشاه ! ماته د ډول جنگي سامانونو در غوښتلو هيڅ اړتيا نه وه ، زه به ددې برهم جيت سره په همدې حالت کې ، لکه څنگه چې يم ، د تيغ وهلو مقابله کوم . زما توره او زما ډال همدا اوس د ميدان په منځ کې پراته دې ، اجازه را کړئ چې هغه دهغه ځايه را واخلم او د برهم جيت مقابلې ته راشم . د صاحب خان ددې ځواب په اړه شيرخان لږ څه فکر وکړ او بيا يې خپل سالار برهم جيت ته وويل : برهم جيته ! ته هم خپل ټول جنگي لباس له ځانه ښکته کړه . او د صاحب خان په خير يواځې خپله توره او ډال له ځانه سره و ساته . دهغه په دې خبره برهم جيت سمدستي متحرک شو او په خپل ځان اچولی ټول شيان يې له ځانه لرې او هيسته و اچول . هغه دخپلو لاسو څخه اوسپنيزې لاس پټونې او د اوږو څخه اوسپنيز خولونه هم لرې کړل . بيا شيرخان دواړو ته د ميدان منځته د ورتللو او هلته د تيغ وهلو دمقابلې د پيلولو حکم وکړ .

میدان ته د ورکيو تلو سره سم دواړو صاحب خان او برهم جيت په يوه ټکان سره خپلې تورې د تیکو را وويستلې ، او خپل ډالونه يې سنبال کړل ، بيا برهم جيت خپله توره په هوا کې خوځوله او د صاحب خان څنگ ته راغې او ورته يې وويل:

گوره صاحب خانه ! ته تر اوسه پورې ځوان يې او درته د تجربې ، زغم او تحمل اړتيا ده ، زه دا خبره منم چې تا به جسماني ځواک کې هيبت خان ته په ډيره اسانۍ سره ماته ورکړه خو تيغ وهل يواځې د ځواک او قوت لوبه نه ده ، هغه ته د يرې تجربې ، فن او پوهې اړتيا ده ، ماته ته تر اوسه پورې په دې کار کې خام معلوميرې ، ځکه چې تا تر اوسه پورې يواځې د گيدرو او ليوانو بنکار کړې دي ، د انسانانو سره دې مقابلې نه ده کړې ، او فکر کوم چې ستا په دې لنډ زوند کې ددې تجربې وخت درته نه دې ترلاسه شوي . دهغه په دې خبرو باندې صاحب خان ورته وويل:

گوره برهم جيته ! دا سهې ده چې ما به د يوې کوچې قبيلې د غلام په څير په ځنگلونو کې يواځې د گيدرو او ليوانو بنکار کړې وي ، خو گوره برهم جيته ! ستا په پرتله هيبت خان د يوه ليوه په څير و ، خو کله چې ما هغه ليوه مات او مغلوب کړ نو ستا حيثيت د هغې په مقابل کې د گيدرو په څير دې ، ستا ماتول ماته ډې اسانه دی . په کومه غلطه انگيرنه کې ځان مه ور غورځوه ، چې ته ډير پوه تيغ وهونکې يې . او که نه پښيما نه به شي . برهم جيت دهغه په دې خبرو باندې بيزارې وښووله او ورته يې وويلې:

گوره صاحب خانه ! ته ولې دخپل ژوند غوښتنې او ارمانونه کونډوي ، ولې خپل ځان د روح او بدن په اختلاف کې وراچوې ، کله چې زه در باندې حمله وکړم نو ته به خپل ځان د سوزيدلې شپې دخوبونو په څير در ويزه محسوس کړې . ته تر اوسه پورې ځوان يې او تر اوسه د وخت د گوډو لمحو کې په امصاگانو باندې روان يې . نو په دې اساس دا مقابلې په ډير احتياط سره وکړه ځکه د تيغ وهلو فن دهر چا په وس کې نه وي او نه پرې هرې سرې پوهيدې شي . دهغه په دې خبره صاحب خان سمدستي وويل:

گوره برهم جيته ! دا به وخت ووايي چې څوک د تجربو په امصاگانو باندې مخته ځي . هسې خو زه تاته ډاډ در کوم چې کله چې زما او ستا تر منځ ټکرو شي نو زه به ستا د تجربو په ټولو لمحو کې زهر ورگډ کړم . تا چې د موسمونو په يخوالي کې د پخوالي کوم زور څادر له ځانه را تاو کړې دې زه به هغه څادر له تانه را پريباسم . گوره برهم جيته ! هغه څه چې زه يې درته وایم ، هغه درته په عملي توگه ښایم ، که څه هم هغه زما له پاره زما د وجود ، زما د روح او زما د ژوند په قيمت تمام شي . اوس نو ځنډ مه کوه ، پر ما حمله وکړه تر څو دا مقابلې پيل شي ، دهغه به دې خبره برهم جيت سمدستي را مخته شو او په صاحب خان باندې يې دخپلې تورې گزار وکړ .

صاحب خان د برهم جيت د تورې دا گزار په ډيره اسانۍ سره په خپل ډال سره تم کړ ، تر لږه وخته پورې دواړو په سوکه توگه يو په بل باندې يرغلونه او گزارونه کول ، بيا صاحب خان د سوکه والی دا لوبه ختمه کړه او د برق په څير او په ډيره گړندۍ توگه يې په خپل مخکې جنگيدونکې برهم جيت باندې حمله وکړه . برهم جيت تر يوه وخته پورې په پوره ميراني سره مقابلې وکړه خو بيا هغه د صاحب خان د تيزو او گړنديو حملو تر فشار لاندې راغې او ځان يې بې وسه محسوساوه ، برهم جيت اوس د صاحب خان د تيرو حملې لاندې د زغم د نه راوړلو په اساس شاته تگ پيل کړې و .

معامله او مقابلې خپل انجام ته رسيدونکې معلومیده ، برهم جيت چې خپل ځان يې بې مثالې تيغ وهونکې گانه ، اوس يې ډيره ستوماننې احساسوله ، دهغه د ظاهري حالت څخه هم دا را څرگندیده چې دهغه کيفيت اوس دا ور سره د اينبول شوو او بود پوکنيو په څير گړندلی دې . تر ډيره وخته پورې صاحب خان برهم جيت په میدان کې په شاتگ کې ځغلاو ، ان تردې چې هغه دا اندازه وکړه چې اوس نو برهم جيت د سر نه تر پښو پورې په خولو کې ډوب شوې دې . برهم جيت څو ځله هڅه وکړه چې خپل ځان د دفاع څخه وکارې او په جارحيت لاس پورې کړې او لکه څنگه چې صاحب خان هغه د میدان څخه په شاته ځغولو کې مجبور کړې و په همدې توگه هغه هم د

صاحب خان سره و کړي خو د صاحب خان په حملو کې دومره تيزوالي ، دومره ځواکمني او دومره پوخوالي و چې د برهم جيت هره هڅه يې د ناکامۍ سره مخ کوله ،

د لږڅه مقابلې وروسته صاحب خان په زوره د الله اکبر د تکبير غږ پورته کړ او برهم جيت ته يې وويل: برهم جيته ! ځان کلک کړه زه به اوس تاته خپل رنگ در وبنایم ددې خبرې سره سم صاحب خان خپله بڼې پښه د زمکې څخه پورته کړه او په چپه پښه باندې را وخرخيد او يو ځل بيا يې د تکبير او از پورته کړ او خپله توره يې په برهم جيت باندې را پريښوده ، برهم جيت غوښتل د هغه د توري گذار په خپله توره باندې تم کړي خو د هغه توره د يوه گذار سره دوه ټوټې شوه ، يواځې د توري لاستې د يوې وړې ټوټې سره د هغه په لاس کې پاته شو. په همدې وخت کې صاحب خان د فاتح په څير وخنډل او بيا يې برهم جيت ته وويل:

برهم جيته ! زما نوم صاحب خان دې ، که څه هم زه د کوچي قبيلې د سردار غلام يم او ما په تيرو وختو کې د گيدرو او ليوانو ښکار کړې دې خو بايد تاته دا هم ډاگيزه کړم چې زما توره نه يواځې انساني جسم بلکه او سپنه هم دوه ټوټې کوي ، برهم جيت د خپلې ماتې ، د خپل ذلت او د خپلې توري د دوه ټوټې کيدو وروسته ډير زيات خجله او شرمنده شاته شوې و. بيا يې د هغه ماتې شوې توري لاستې هم وغورځاوه او ټيټ سر خپل ځاي ته راستون شو او هملته کيناست.

شیرخان د خپله ځايه را پورته شو ، مخته راغې او صاحب خان يې په غيږ کې ونيو ، د هغه تندې يې ښکل کړې او بيا يې ورته په ډير پلرني شفقت سره وويل: صاحب خانه ! هغه وخت چې تاهيبت خان د خپل قوت او ځواک په څرگندولو سره مات کړ نو په هماغه وخت کې ما ته د خپل لښکر سالار ټاکلې وې، او اوس چې تاهيبت برهم جيت په ډيره اسانه توگه د تيغ وهلو په فن او مقابلې کې مات کړ او د هغه توره دې هم دوه ټوټې کړه نو اوس مې ته د خپل زوي په څير ومنلې ، ته به دلته زما په لښکر کې د اعلى سالار په څير دنده تر سره کوي او زما په نزد به ته زما د زوي حيثيت لري. وايه ! دغه دواړه انعامات دې قبول دې او کنه ؟ د هغه په دې خبره ترې صاحب خان په ډيره عاجزۍ سره شکريه وکړه او ورته يې وويل:

شیرشاه ! زه پوهيږم چې زما په ژوند کې يو ستر بدلون او انقلاب راغلي دي ، زما په څير يو غلام دا فکر او سوچ هم نه شو کولای چې زه به په ځنگل کې گيدري او ليوان ښکار کوم او بيا به د کوم يو اعلى او بهترين حکمران د فوځ سپه سالار گرځم. تاهيبت چې ماته کوم مقام او عزت را کړې نو د هغې له پاره زه ستا ډير زيات شکر کونکې يم. شیرخان ورته وويل: گوره صاحب خانه ! زه له تاسره يو ځاي ستا ورور مقرب خان هم په خپل فوځ کې را شاملوم ، هغه به هم د يوه سالار په حيث په فوځ کې دنده تر سره کوي ، زه ډاډمن يم چې هغه به هم ستا په څير په توره وهلو کې همداسې تورزن وي. صاحب خانه ! اوس به د فوځ د سپه سالار په څير ستا خيمه زما دخيمې تر څنگ دريږي او هغه عزت ، وقار ، ددبده او جلال چې زما زامنو ته په لښکر او رياست کې ور په برخه دې هغه به وروسته له دې تاته هم در په برخه وي. زه همدا اوس تاته دخپلې خيمې تر څنگ دخيمې درولو انتظام کوم تر څو ته په هغې کې قيام او ارام وکړي ، د هغه په دې خبره صاحب خان وويل:

شیرشاه ! زما محترمه ! ايا ماته ددې اجازه شته چې زه ولاړ شم او د خپلې کوچي قبيلې څخه خپل سامان له ځانه سره راوړم. شیرخان ورته وويل: هو ! تاهيبت په دې اړه اجازه شته خو ته به ژر بيرته را ستنيږي. بيا شیرخان د کوچي قبيلې سردار فداي خان ته وکتل او ورڅخه يې وپوښتل:

گوره فداي خانه ! ته د کوچيانو د قبيلې سردار يې او صاحب خان او مقرب خان هم له تاسره په دې قبيلې کې د غلامانو په څير ژوند کوي ، يعنې دا دواړه ستا غلامان دي ، اوس ووايه چې ته دوي دواړه د څومره قيمت په مقابل کې ازادوي ، د هغه دخبرې په ځواب کې فداي خان په ډير ادب او احترام سره وويل:

هغه کرم او عنایت چې تا په دې دواړو ورونو باندې کړې دې دهغې مثال نه ترسترگو کېږي، گوره شیرخانه! دوی دواړه زما غلامان وو او ماته دهغوي دپلار ملک سکاد مړینی په اړه ډیر درد را رسیدلې دې، خود گیدرو او لیوانو په بنکار کولو کې دوی درې واړو پلار او زامنو ماته دومره شتمنی را کړې ده چې دوی لا دپخوا څخه د خپلې ازادۍ قیمت ادا کړې دې، نو په دې خاطر دهغوي د ازادۍ له پاره زه هیڅ هم نه غواړم. زه دا دواړه ورونه دهمدا اوسه ازادوم، ترڅو هغوي ستا په لښکر کې د سالارانو په څیر کار وکړي. دهغه په ځواب باندې شیرخان دهغه ډیره شکریه وکړه او بیا صاحب خان، فدایي خان او مقرب خان درې واړه شاته شول.

د لږڅه واټن وهلو وروسته فدایي خان صاحب خان ته مخ کړ او ورته یی وویل:

صاحب خانه زویه! ماته په دې اړه هیڅ معلومات نه و چې ته د شیرشاه کسانو نیولې یی او دلته یی د شیرشاه دربار ته راوړې یی. ماته خودا خبرد رهناس راجه هرکشن را لیږلې و او ترڅنگ یی دا هم راته ویلې و چې زه ستا ساتنه وکړم او د شیرخان څخه دې خلاص کړم. کیدې شی تا په ځنگل کې د راجه کرشن د لور شهزادگی گنګا عزت او عصمت خوندي ساتلی وی. خودلته په راتلو سره، زویه، یو ستر انقلاب راغې. دلته چې د مقابلې په وخت کې تا د خپل ځواک، قوت او فن کومه مظاهره وکړه، نو زویه، ته همغې د زمکې څخه اسمان ته پورته کړې، زه تا ته د شیرخان د فوځ د سپه سالاری او دهغه د زوی کیدو په اساس د زړه له کومې مبارکې وایم، صاحب خانه! زما زویه! هغه وخت چې د رهناس راجه هرکشن ماته پیغام را ولیږه چې ستا په تعقیب پسې راشم نو هغه دا پیغام هم را لیږلې و چې کله چې د شیرخان څخه صاحب خان را خلاص کړل شي نو ورته ووايه چې له ماسره خامخا یو ځل وويني، راجه هرکشن لا تر اوسه هملته پراو کړې دې، په دې خاطر ته د هر څه لمړۍ د راجه هرکشن د پراو په لور ولاړ شه، او بیا کله چې دهغه ځایه فارغ شوي نو بیا د قبیلې په لور راستون شه، تر دې وخته پورې به ما او مقرب خان ستا سامان را ټول کړې وي، بیا ته دخپل ورور سره یو ځای بیرته د شیرخان پراو ته راستون شه. صاحب خان دهغه ددې خبرې سره اتفاق وکړ او بیا درې واړه په خپلو خپلو آسونو باندې سواره شول او په ډیره گړندی توگه یی دخپلو ځایو په لور وځغلول.

۵

په گړندی توگه د خپل آس د راځغلولو لږه شیبه وروسته صاحب خان د راجه هرکشن پراو ته را ورسید. دهغه پراو د کرم ناسه او سون د دریا بونو تر منځ په یوې غرنۍ لړۍ کې پروت و. هغه ځای کې گڼ ځنگلونه و او دا دواړه دریا بونه د گنګا د دریا ب معاوین گرزیدلې و. د پراو په منځ کې صاحب خان خپل آس ځغلاوه او نیغ د راجه هرکشن محل شکله خیمې ته ورسید.

د خپله آسه را بنکته شو او هلته ولاړ ساتونکې ته یی وویل: زه راجه را بللې يم، کیدې شی تاته په دې اړه هم معلومات وي. ساتونکې ورته وویل: چې که څه هم په دې اړه ماته معلومات نه شته خو ته تللې شي. ځکه چې ستا په تلو راتلو باندې کوم بندیز نه شته. صاحب خان دهغه شکریه ادا کړه او بیا خیمې ته دننه ورننوت، هغه وکتل چې په مخامخ کوټه کې پخپله راجه هرکشن او دهغه لور شهزادگی گنګا هلته ناست دي او په خپلو منځو کې په کومه خبره سره بحث کوي، څنگه چې صاحب خان هلته ورننوت نو لمړۍ خو گنګا خپل مخ تری وگرځاوه او بیا دهغه ځایه پورته شوه او په ډیره غصه او بیزاری سره دهغه ځایه ووتله او د خیمې بلې خونې ته ولاړه.

راجه هرکشن دخپلې لور په دې کرغیږن حرکت سره ډیر په فکر کې ولوید خو خپل ځان یی سره کنترول کړ او دخپل لاس په اشارې سره یی صاحب خان ته د کیناستو ځای ځیگې وروښود او ورته یی وویل: صاحب خانه، را ځه کینه. ته ولې ولاړ یی. ما خوفدای خان ته پیغام وراستولې و چې تا را ته ضرور را ولیږي، اوس وایه کله چې ته د شیرخان عسکرو و نیولې نو څه ډول سلوک یی در سره وکړ. په ځواب کې ورته صاحب خان په خندانه خوله وویل:

گوره راجه ! کيدې شي تا ته دا خبر را رسيدلې وي چې هلته په ځنگل کې ما دشير شاه سورې د خو وسله والو ځوانانو څخه ستا د لور شهزادگۍ گنگا عزت او عصمت خوندي کړ ، دهغه ددې خبرې سره سم راجه هرکشن سمدستي دهغه خبره پرې کړه او ورته يې وويل چې : گوره صاحب خانه ! زما زويه ! تا ته ددې خبرې کولو اړتيا نه شته چې تا د گنگا عزت خوندي ساتلې دې او دهغې وروسته د شيرخان کسانو ته د ځنگل څخه له ځانه سره بندي يورې ، که چيرې ته دلته زما ځاي ته را رسيدلې واي نو په ډاډمنه توگه به مې ستا ساتنه کړې واي . اوس راته ووايه چې هغوي له تاسره څه ډول سلوک وکړ .

صاحب خان ورته په خندا کې وويل :

گوره راجه : کله يې چې زه د شيرخان دربار ته وروستلم ، نو هغه زما سره ډير زيات د انصافه کار واخست ، هغه زما ددې کار څخه ډير خوشحاله شو چې ما دهغه د وسله والو ځوانانو څخه د يوې معصومي نجلۍ عزت او عصمت خوندي ساتلې دې . بيا هغه زه دخپلو دوو سالارانو سره د مقابلې له پاره را وبللم دهغوي نومونه هيبت خان نيازی او برهم جيت وو . دهيبت خان نيازی سره ما د جسمي قوت د ازمايلو مقابلې درلوده خو ما هيبت خان په ډيره اسانۍ سره لاندې کړ . کله چې ما د هيبت خان څخه د جسماني ځواک د ازمينېت مقابلې وگټله نو شيرخان زه دخپل فوځ سالار وټاکلم ، خو کله مې چې دهغه د بل سالار برهم جيت څخه د تيغ وهلو مقابلې هم وگټله نو شيرخان ماته دخپل زويولي خطاب هم راکړ . اوس نوزه د شيرخان د زويولي تر څنگ دهغه د فوځ سپه سالار هم يم ، دهغه څخه مې اجازه اخستې او راغلی يم ترڅو دخپلې کوچي قبيلې څخه خپل سامان راټول کړم او بيرته را ستون شم . دراستنيد و وروسته به په تل پاتې توگه په لښکر کې او سپرم . په لاره کې را ته زمونږد قبيلې مشر فدايي خان وويل چې تا خپل ځان ته را بللې يم ، ما فکر وکړ چې کيدې شي له ماسره کوم کار ولرې ، دهغه په دې خبره راجه هرکشن دخپله ځايه را پورته شو او او صاحب خان ته يې وويل چې ته دلته لږ کينه زه سمدستي بيرته را ستنيږم ، ددې خبرې سره سم راجه هرکشن هغه کمري ته ورتوت چې لږ څه مخته ورته شهزادگۍ گنگا ور ننوتلې وه ،

هغه خبرې چې د راجه هرکشن او دهغه د لور شهزادگۍ گنگا ترمنځ هلته په خونه کې کيدلې نو صاحب خان په ډيره ښه توگه اوريدلې ، په دې خاطر صاحب خان هملته غلې ناست و او هڅه يې کوله چې خبره په پوره توگه واوري ، په دې وخت کې هرکشن خپلې لور شهزادگۍ گنگا ته وويلې :

گنگا لورې ! زه غواړم چې ته د صاحب خان څخه دخپل ناغيږه سلوک او بد و الفاظو د استعمال په خاطر بښنه وغواړې ، هغه پرتا ډير احسان کړې دې ، ستا پت ، ستا عزت او ابرو يې خوندي ساتلې ده هغ ستا ژوند او ستا د عصمت ساتنه وکړه او تا ورته په مقابل کې سپکې سپورې وويلې . گوره لورې ! صاحب خان همدا اوس دلته زمونږ په خيمه کې ناست دې ، زه غواړم چې ته دهغه څخه همدا اوس ، دخپل ناوړه سلوک په اړه ، بښنه وغواړې . دخپل پلار په دې خبرو باندې شهزادگۍ پوزه تروه کړه او په ډير قهر او غضب سره يې ورته وويل :

پلار جانه ! ته غواړې زه دهغه صاحب خان په خير د يوه مسلمان ، لالچي ، بنجاره څخه دخپلې روپۍ او سلوک په اړه بښنه وغواړم ، زه د يوه رياست (هيواد) شهزادگۍ يم او هغه يو معمولي ښکاري ، هغه هم د گيدرو اوليانو ښکاري ، ذليله او پست انسان دې . زه به ولې دهغه څخه بښنه غواړم ، هغه د يوه ذليله ټيټ ذات انسان دې او دپورته ذات د خاوندانو سره نه ښايي چې د ذليله او ټيټ ذات د خلکو څخه بښنه وغواړي ، دهغې په دې خبرو باندې راجه هرکشن سمدستي غبرگون وښود او ورته يې وويل :

گوره لورجانې ! دهرم مونږ ته هيڅکله هم دا اجازه نه راکوي او نه راته دا ښوونه کوي چې په انسانانو کې دې ښکته او پورته ذات وجود ولري ، دا ټوله لړۍ هغو برهمنو دخپلو گټو له پاره جوړه کړې ده . دهرم مونږ ته ددې اجازه نه راکوي ، لورې . لورجانې ! هغه ستا

پت ، ابرو او عزت ساتلې دې او تا ورسره ډیر ناغیره او ناجاره سلوک کړې دې ، ولې دې په خپله خپل ځان هغه ته مجرم ثابت کړې .
دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا یو ځل بیا وویل:

پلارجانہ ! ته ما ته دهغه سره د نامناسبه سلوک په اړه ، دهغه څخه د بښنې د غوښتنو له پاره اصرار کوي ، خو هغه به سبا بیا دا هم درته ووايي چې زه د شهزادګۍ گنگا سره مينه کوم ، بيا به ته را ته داهم وایي چې اوس زه دهغه وینځه وگرځم او ټول عمر دهغه خدمتګاره شم ، زه به هیڅکله هم داسې ونه کړم ، مونږ په هغوي باندې د پخوا څخه ډیر زیات احسانات کړي دي ، هغه دلته د گیدرو پوستکي راوړي او مونږ دهغې د خوبې قیمت ورکوي ، هیڅکله مو هم دهغوي سره بددیانتی او ناروا سلوک نه دې کړې ، په دې خاطر مونږ پر هغې احسان کړې دې او هغه همغه زمونږ پر ورکړل شوي مال او شتمنیو باندې مزې چرچې کوي ، په دې خاطر به زه هیڅکله هم دهغه څخه بښنه ونه غواړم. دهغې په دې خبره راجه هرکشن وویل:

گوره لورې ! که چیرې د شیرخان عسکرو ته پورته کړې وې او له ځانه سره یې وړې وې ، او ته یې بې عزته او بې عصمته کړې وې نو فکر وکړه چې ستا دپلار ، ستا د کورنۍ او ستا دریاست له پاره به څه پاته شوې و ، زه خو وایم چې هغه ستا محسن ، مربی او ساتندوی دې ، دهغه څخه بښنه وغواړه. دخپل پلار په دې اصرار سره گنگا تنګه شوه او وېی ویل ، ته همدلته اوسه زه به دهغه سره خپل حساب خلاص کړم ، بیا گنگا د خپلې خیمې څخه د نقدي پیسو یوه کڅوړه را واخسته او هغه خونې ته ورغله چې صاحب خان ناست و. هغې دا د پیسو کڅوړه د صاحب خان په غیږ کې وړ واچوله او بیا یې په ډیره کرکه او نفرت سره ورته وویل: گوره د گیدرو ښکار کونکې او دهغو څخه پوستکي ویستونکيه او د کوچې قبیلې د ټیټ ذات غلامه ! دا چې تا د شیرخان د وسله والو ځوانانو څخه زما عزت او ابرو ساتلې ده دا دهغې معاوضه او انعام دې ، درواخله.

د شهزادګۍ گنگا ددې خبرو څخه صاحب خان ډیر نا ارامه شو په ډیره غصه او قهر سره را پاڅید او د نقدي پیسو هغه کڅوړه چې خو لحظې مخکې گنگا دهغه په غیږ کې وراچولې وه ، راواخسته په زوره یې د گنگا په خوله ورویشته. گنگا هیڅکله هم د صاحب خان څخه دداسې سلوک هیله نه درلوده. دهغې رنگ تک ژیر شوې و. په زمکه پرته د پیسو کڅوړه یې را پورته کړه او بیا یې غوښتل د صاحب خان سره نوره هم بد زبانی او ناغیرې وکړي چې په همدې وخت کې راجه هرکشن خونې ته راننوت او گنگا ته یې وویلې: گوره لور جانې ! ته ولاړه شه ، اوس به زه د صاحب خان سره خبرې وکړم. گنگا په ډیرو درنو پیسو سره هغه بلې خونې ته بیرته ستنه شوه ، خو راجه هرکشن د صاحب خان سره هملته کیناست او د شهزادګۍ د ناروا سلوک په اړه یې ترې بښنه و غوښتله ، وروسته یې بیا په ډیره رازدانه توګه د صاحب خان سره خبرې پیل کړې ، تر ډیره پورې دواړه هملته ځانته یو ځای ناست و ، بیا صاحب خان ترې را ووت او ولاړ.

۶

د صاحب خان د تللو وروسته راجه هرکشن دخپله ځایه پورته شو او هغه خونې ته ولاړ چې شهزادګۍ گنگا په کې لا تر اوسه پورې د غصې نه تکه سره ولاړه وه. هرکشن ورته را نژدې شو او په ډیره مينه او محبت سره یې گنگا له خپله ځانه سره را و نغاړله ، او بیا یې په خپل پلرنی شفقت سره ورته وویل:

گنگا لوري ! گوره ، ته خپله غصه هیسته و غورزوه ، ما ستا په اړه یوه ډیره ستره پریکړه کړې ده ، دهغه په دې خبره گنگا خپل پلار ته وکتل او ور څخه یې و پوښتل چې: پلار جانہ ، څه ډول پریکړه ؟ هرکشن ورته وویل: گوره لورې ددې ځایه د تللو وروسته زه غواړم ستا د سوئمبر انتظام وکړم ، او په ډیره غیر معمولي توګه به زه ستا سوئمبر جوړوم ، هر هغه څوک چې په سوئمبر کې بریالی شول نو

دهغه سره به دې واده کوم. زه به دې سوئمبر ته د شاوخوا د ریاستونو شهزادگان هم را بلم اود خپل ریاست عام جنگجویانو ته به هم د برخې اخستلو له پاره غږ کوم، ایا زما دا وړاندیز ستا له پاره د منلو وړ دې؟

د خپل پلار هرکشن ددې وړاندیز څخه شهزادګۍ گنګا خوشحاله شوه، او په نړۍ شاتته خندا کې یې وویل: پلار جانه! زه ستا ددې وړاندیز سره متفقه یم، هر هغه څوک چې په دې سوئمبر کې بریالی شي نو زه به هغه دخپل ژوند په ملګرتوب باندې په ویاړ سره خپل کړم. د شهزادګۍ ددې ځواب په اوریدو سره راجه هرکشن ډیر زیات خوشحاله شو. اوبیا یې وویل: اوس نو لورجانې ته ارام وکړه، زه په پړاو کې قدم ووهم، د همدې خبرې سره سم هرکشن دخیمې څخه بیرون ووت،

دبله اړخه صاحب خان د هرکشن دخیمې څخه د وتلو سمدستې وروسته خپلې کوچیانې قبیلې ته راغې، دهغه ځایه یې خپل ټول سامانونه راټول کړل، اود خپل ورور مقرب خان سره یو ځای دهغه ځایه را ووت او په تل پاتې توګه د شیرخان لښکر ته را ستون شو او په لښکر کې یې د اعليٰ سالار په توګه خپل کارونه پیل کړل.

۷

شیرخان یعنی شیرشاه سوري چې په دې وخت کې د گنګا او کرم ناسه د دریا بونو ترمنځ دخپل لښکر سره یو ځای پړاو کړې و، هغه په ډیره اندیښنه کې ناست او د همایون د فوځونو د راتلو انتظار یې کاوه. همایون هم دخپل یو ستر لښکر سره د شیرشاه سوري دخپلو له پاره را روان و. او غوښتل یې چې په هر صورت چې شونې وی د شیرشاه سوري څخه د بهار سیمه بیرته په خپله ولکه کې واخلي، خو په دې وخت کې یو ډیر ستر او بې مثاله انقلاب راغې، چې د همدې بدلون له مخې همایون د شیرشاه سوري په لور د راتللو پریکړه بدله کړه او د اګري په لور وګرځید.

هغه د څو تیرو کلونو راهیسې په همدې توګه غوښتل په گجرات کې د بهادرشاه مغل حکومت ړنګ کړي او غوښتل یې ریښې یې په هندوستان کې له بیخه وکارې، هغه ددې کار له پاره عجیب او غریب پلانونه جوړول. پخپله بهادرشاه د گجرات په تخت باندې د ۱۵۲۲ ز کال راهیسې ناست و او لمړۍ هندوستانی حکمران و چې د بابر د پانې پت او کنوه په جنگونو کې یې د حرب د فنونو استعمال زده کړې و.

بیا هغه د خپل ځواک د زیادښت له پاره د ترکانو او مغلو په څیر یو منظم فوځ جوړ او هغه یې په ډیرې خطرناکې توپخانې باندې سنبال کې. هغه ددې کار له پاره د قسطنطنیې څخه د ترکانو په لاسو جوړ شوی توپونه او دهغوې روزل شوي توپچیان راو غوښتل، ددې څخه علاوه یې د پرتګالیانو څخه هم توپونه او بارود ترلاسه کړل.

د بهادرشاه دې نوې منظم فوځ په خپلو ټولو هندوستانی مخالفینو باندې برلاسي ترلاسه کړې و. د همدې نوې منظم جوړ شوي فوځونو په شتون کې هغه د اتو کالو په دوران کې یو ډیر ستر سلطنت جوړ او د هندوستان کې د شهنشاه بابر او همایون څخه یې د مخته تللو هڅې پیل کړې.

خو د ومره هونبیار و چې خپل دغه مقاصد یې د بابر او همایون څخه پټ و ساتل، هغه د خپل سیاسي تدبر له لارې همایون ته همدومره څرګنده کړه چې هغه غواړي د مغلو د واکمنۍ نه بیرون دخپل سلطنت پولې پراخه کړي.

کله چې همایون د شیرشاه د خپلو له پاره دخپل فوځ سره دې لورې ته حرکت وکړ نو په همدې وخت کې د گجرات د پادشاه بهادرشاه فرمان په جنوب کې د خاندیش نه تر اجرنګر پورې د اطاعت وړ و. په شمال کې د سیند د ارغون حکمران خلیج د پاراس څخه په ویره کې و. او د شرق په لور یې هم د بابر او همایون څخه لوبه بایلودې وه. هغه د مالوه او راجپوتانه به بیابانو او ځنګلو کې هم خپله سکه چلوله.

هغه په مالوه کې نوي بلکه هونبیاره حکمران منگو خان چې په قادر خان باندې مشهور و ، خپلې لورې ته را واپوه ، او په راجپوتانه کې یې د مختلفو راجاگانو تر منځ بغض ، کینه او حسد ته وده ورکړه او ددې کار څخه یې پوره پوره گټه پورته کړه .

په راجپوتانه کې یې د ناگور ، او د اجمیر بانسواره ، او ډونگر پور پورې او د الود عبود څخه تر بوندي پورې او ان تر رنتمبور پورې هیڅ داسې حکمران نه و چې د بهادر شاه د حکم څخه مخالفت او یا سرغړونه وکړي .

د میوار خپلواکي د بهادر شاه د جارحانه حملو تر مخه په زنگون شوې وه ، د ۱۵۳۵ ز کال څخه مخته د گجرات فاتح فوځونه د مالوه څخه تیر شول او هندیل کنډ پورې ورسیدل . لنډه خبره دا چې لکه څنګه چې د پانی پت د جنگ نه وروسته بابر ته رانا سانګا ډیره خطرناکه ثابت شو نو دهغې څخه په لسگونو واره زیات د بهادر شاه دغه نوي راتوکیدلې فوځ د مغلو د ځواک له پاره گوانښن گرځیدلې و . خو بیا هم همایون د خپل ساده والی په اساس دا گمارله چې بهادر شاه د غیرمسلمانو سره جنگونه کوی او په دې توګه د اسلام د اشاعت او خپرولو کار پرمخ بیایي . پخپله د مغلو پادشاهان د اسلام د دین یواځې نمایندگان گڼل کیدل .

ددې تر څنګ کله چې همایون د شیر شاه سوري پر خلاف په حرکت راغې او دهغه د خپلو په اړه په فکر کې ډوب و نو بهادر شاه په چتور باندې حمله وکړه ، حمله هغه وخت تر سره شوه چې همایون د شیر شاه په لور حرکت کړې و . نو بهادر شاه د همایون د نه موجودیت نه په گټې اخستلو سره غوښتل چې د چتور ملکه کرم وتي چې د رانا سانګا کونډه وه او د مهاراجه بکر م جیت ، چې په دې ورځو کې لا بالغ شوې نه و ، مور و په خپله ولکه کې راوړي او د خپل سلطنت پولې نورې هم وغځوي .

هغه وخت چې د گجرات ځواکونو په راني کرم وتي باندې فشار راوست نو هغې سمدستی همایون ته یو سفیر ورو واستوه ، او دهغه څخه یې د کومک غوښتنه وکړه ، خو همایون په دې وخت کې هغه ته کوم ډاډمن ځواب ور نه کړای شو ، ځکه چې هغه په دې ورځو کې د شیر شاه سوري د خپلو له پاره هغه لورې ته روان و . او غوښتل یې چې په هر صورت چې شونی وی شیر شاه سوري د خپلې مخې لږې کړي .

د بهادر شاه له پاره دا ټولې پیښې ډیرې گټورې ثابتې شوې . خو بیا هم پخپله بهادر شاه د مغلو د حکومت او ځواک په مقابل کې ډیر محتاط قدم اخست . همدا راز شیر خان هم و ، ځکه چې په دې دواړو د مغلو د بادشاهۍ رعب او ویره خپره شوې وه .

د چتور په راني کرم وتي باندې د یرغل وروسته د گجرات حاکم بهادر شاه خپل څو کسه سفیران د سوداګرو په لباس کې د شیر شاه سوري په لور ورو واستول او هغه ته یې دا وړاندیز وکړ چې دواړه یو ځای شي او د مغلو د حکومت پر خلاف حمله وکړي ، شیر شاه سوري د شرق له اړخه او د گجرات فوځ دې د غرب له اړخه په اګرې او دهلی باندې حمله یوسي .

هغه سفیران چې د سوداګرو په لباس کې شیر شاه سوري ته ورلیږل شوی و نو بهادر شاه د همغوي په لاسو څه ډیر رقم هم شیر شاه سوري ته ورلیږلې و . او هغه ته یې د خپل ځان سره د رایو ځای کولو بلنه ورکړې وه .

شیر شاه سوري ډیر د عقل خاوند او دورانديشه حکمران و . هغه د بهادر شاه د سفیرانو څخه نقدي روپۍ واخستلې خو د نه ورتللو له پاره یې بهانه وکړه ، او بیا خو دا عام دستور دې چې هغه خلک چې پیسې اخلي د هغو خلکو څخه چې ورکوی یې ډیر عقلمند وی ځکه چې هغوي د نورو د جیبونو څخه پیسې راباسي او خپل جیب پرې ډکوي .

په حقیقت کې په دې وخت کې شیر شاه سوري نه غوښتل د بهادر شاه د سیاست په دام کې ونښلي ، او خامخادې د مغلو د جنگ ډبره په خپله سینه وو هي ، په اصل کې شیر شاه سوري دداسې موقع او فرصت په لټه کې و چې د بهادر شاه ددې حرکتونو په واسطه د همایون توجه هغه لورې ته شي او دې ته څه موقع او فرصت تر لاسه شي او په دې جریان کې خپل فوځونه نور هم غښتلی کړي ، په دې ترتیب حالات د شیر شاه سوري په حق کې بدلیدل را بدلیدل .

دگجرات پادشاه بهادرشاه له یوه اړخه همایون ته قیمتي تحفی او د محبت نه ډک لیکونه ور استول او په دې ترتیب یې هغه ته دهوکه ورکوله ، اودبله اړخه یې د راجپوتانه په پولو باندې خپل فوځونه راټولول. شونې ده چې دهغه اراده به په چتور د حملې کولو وه ، هغه وخت چې د چتور رانی کرم وتي د همایون څخه د کومک غوښتنه کړې وه او دهمایون نه له اړخه ورته کوم ډاډمن ځواب نه و ترلاسه شوي نو د بهادرشاه حوصله نوره هم زیاته شوه ، نو په دې خاطر یې یو سالار تاتار خان د یوه ستر لښکر سره یو ځای د پنجاب په لور ولیرې ، ترڅو هغه د پنجاب له لارې د مغلو د حکومت مرکز د هلی د ښار پر خلاف سنگرونه ونیسي ،

د نړۍ په تاریخ کې د همایون په څیر ساده انسان چې دوست او دښمن دواړو په اسانۍ سره غولولې شو ، تر اوسه پورې په تخت نه دې ناست . هغه په همدې ستونزمنو حالاتو کې هم د شیرشاه سوري په خلاف بنگال او بهار ته حرکت وکړ او کلکه اراده یې کړې وه چې شیرشاه هملته وځپوي ، خو هغه دگجرات د خطرناک حاکم بهادرشاه په څیر دښمن د پلانونو څخه خبر نه شو .

همایون دخپل دغه ستر لښکر سره یو ځای د شیرشاه سوري په لور په پرلپسې توگه مخته تگ کاوه ، په همدې وخت کې داسې یو بدلون رامنځته شو چې همایون ته یې یو ټکان ورکړ . ځکه د همایون د نه موجودیت څخه په گټې اخستلو سره دگجرات حاکم بهادرشاه چې کوم سالار تاتار خان دخپل لښکر سره یو ځای د مغلو د سلطنت د مرکز دهلی د ځپلو له پاره استولې و نو د تاتار خان گرمې وینې او جوش او جذبې هغه ټوله لوبه خرابه کړه . هغه د سوکه سوکه کار کولو په ځای په ډیره گرمه توگه په اکره باندې ورپریوت ، څرنگه چې همایون ته په اکره باندې د کوم بیروني ځواک د راختلو ویره نه وه نو په دې خاطر یې هلته د دفاع کولو کوم خاص انتظام هم نه و کړې . هماغه و چې د بهادرشاه سالار تاتار خان دخپل لښکر سره یو ځای د اکرې په شاوخوا سیمو کې د مغلو ځواکونه ښه و ځپل ، تر لړې لړې پورې یې تباهی خپره کړه او د مغلو په سلطنت کې یې یو ډول ویره او خوف را پیدا کړ . همایون ته دا خبر هغه وخت ور ورسید چې هغه دخپل لښکر سره یو ځای د کالپې نومې یو کلې څخه بیرون پراو کړې و . کله چې هغه ته دا بد خبر ورسید نو هغه د شیرشاه په لور مخته تگ پریښود ، اودخپل لښکر یوه برخه یې را جدا کړه اودخپل ورور عسکری مرزا په قومندانۍ کې یې د تاتار خان د گوشمالی کولو له پاره ورو لیرله

همایون په دې پوهیده چې بهادرشاه یو ځواکمن حکمران دې نو په دې خاطر هغه ته د گوشمالی ورکولو په اړه همایون هم ډیر محتاط و . هغه نه غوښتل په څرگنده توگه د بهادرشاه سره ټکر وکړي ، هماغه و چې هغه د کالپې څخه بهادرشاه ته یو لیک و لیکه چې په هغې کې یې د تاتار خان د حرکت څخه سخته خواږدې ښوولې وه ، تر څنگ یې د اکرې په لور د لیرلو په وخت کې دخپل ورور عسکر مرزا شاته پخپله هم د پاته لښکر سره یو ځای د اکرې په لور حرکت وکړ ترڅو د بهادرشاه سره دا وړانه مشوره بیرته جوړه او بیا د شیرشاه پر خلاف د حرکت له پاره تیار شي .

د همایون ورور عسکری مرزا د بهادرشاه د سالار تاتار خان په دې حرکت باندې سخت په قهر او غضب شوې و . نو په دې اساس یې په تاتار خان باندې ناڅاپي حمله وکړه . په دې وخت کې د تاتار خان د لښکرو حالت ډیر بې نظمه و . زیات شمیر افغانان او نور وگړي دهغه په لشکر کې د غنیمت د مالونو په خاطر را یو ځای شوي و . هغه وخت چې د مغلو لښکر و د عسکری مرزا په قومندې باندې په تاتار خان باندې حمله وکړه نو د تاتار خان د کرایه دغه لښکر تارو مار شو او و تښتید . دهغوی دې کار د تاتار خان په اصلی فوځ باندې هم ډیر ناوړه اغیز وکړ .

په هر صورت د مندرائیل په سیمه کې چې د اکرې سره اړونده ده ، د بهادرشاه د سالار تاتار خان او د همایون د ورور عسکری مرزا د لښکرو تر منځ سخت جنگ وشو ، په جنگ کې عسکری مرزا تاتار خان ته ډیره بده ماتې ورکړه او د تاتار خان څټ یې هملته ورپرې کړ . د بله اړخه بهادرشاه هم په همدې ورځو کې د چتور سیمه محاصره کړې وه ، کله چې بهادر شاه ته خبر ورسید چې دهغه د فوځ

سالرتاتار خان ماتې خوړلې او تر څنگ يې تاتار خان هم له منځه تللې دې اودا چې همایون د شیرخان په لور مخته تگ پرې ایښې او بیرته اگری ته راستون شوې نو بهادرشاه ډیرې ویرې واخست، که څه هم هغه د چتور محاصرې ته دوام ورکړ خو تر څنگ يې همایون ته هم د هغه د احتجاجي لیک ځواب ووايه، همایون ته دالیک په اگریه کې ورسید. په هغه لیک کې بهادرشاه د تاتارخان ددې ناوړه کار د مسؤلیت داخستلو څخه انکار کړې او دا یې دهغه خپلسري گڼلې وه. د بهادرشاه دې لیک په همایون باندې ډیر زیات اغیز وکړ، ددې وروسته د همایون او بهادرشاه تر منځ د لیک د لیږلو رالیږلو لړۍ روانه وه، هر یوه، یو بل ته درې درې لیکونه و لیکل، او دهغې ځوابونه یې وویل. بهادرشاه په خپلو لیکونو کې د همایون خپل ځان پالنه را وپاروله، هغه ته یې د دین ساتونکې ووايه، او دمذهب او شریعت په نامه یې دهغه څخه وغوښتل چې لږ تر لږه د چتور د مهم په وخت کې، چې یو ډول جهاد دې، مداخله نه کوي. د بله اړخه همایون هم چې غوښتل یې د شیرشاه سوری پر خلاف یو ځل بیا حرکت وکړي، د بهادرشاه پر خلاف یې دومره توجه و نه کړه، ددې پایلې دا شوې چې بهادرشاه د خپلو سیاسي چالونو په واسطه خپل ځان د همایون د کنترول څخه ازاد کړ. د دگجرات د حاکم بهادرشاه له لورې د ډاډ څخه وروسته همایون د خپل لښکر سره یو ځای د اگری نه بیرون د زرفشان په باغ کې قیام وکړ. او بیا یې د شیرشاه پر خلاف د اگری نه کوچ وکړ. تر څنگ يې دبنگال د حاکم محمود په لور یو قاصد ور ولیږه چې هغه دې هم دخپل لښکر سره تیار اوسي ترڅو د شیرشاه سوري پر خلاف په عملیاتو کې گډون وکړي.

۸

د رھتاس راجه هرکشن د لري او نژدې ټولو ریاستونو څخه راجاگان د خپلې لور شهزادگۍ گنگا د سوئمېر (ددریمی ورځې دمقابلې دوړونکې) له پاره اعلانونه وکړل. د دې مقابلو له پاره شرط دا و چې د دوه اونیو د وقفې نه وروسته به درې ځلې دا مقابلې صورت نیسي، او هر هغه جنگجو یه او نښه ویشتونکې ځوان چې په پرلپسې توگه درې ځلې دا مقابلې وگټي نو همغه به د شهزادگۍ گنگا دژوند ملگري گرځي.

اوس نو ددې مقابلو لمړۍ ورځ وه، هلته د رھتاس د کلا نه بیرون د جشن په څیر میلې لگیدلې وې، بې شمیره خلک راټول شوي و، د رھتاس د ریاست د داخل څخه هم زیات شمیر جنگجویان او اتلان په دې مقابلو کې دبرځې اخستلو له پاره راټول شوي و. په داسې حال کې چې د شاوخوا د راجاگانو څخه د رای سین د راجه پورن زوی سانول داس، د میوار د راجه سنگرام سنگ زوی سورج مل او د کالجر د راجه بیرسنگ بندیل زوی سور داس هم دې مقابلو کې د برځې اخستلو له پاره راغلي و.

د رھتاس د کلا نه بیرون د خلکو ازدحام ډیر زیات و، تر هغه ځایو چې د سترگو نظر رسیده هلته خلک او گڼه گونې وه. د دې ټول په یوې گول دایره کې سره راټول شوي و، او بیا ددې گول دایرې په منځ کې یې شاه نشین جوړ کړې و. دا ځای د لرگیو د یوې سترې مانۍ په څیر ښکاریده، ددې د پاسه د رھتاس راجه هرکشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا سره یو ځای ناست و او تر څنگ يې خپلې ټولې رانی گانې (خپلې ښځې) په خپلو خپلو ځانگړیو ځایو کې کینولې وې.

د مقابلې تگلاره څه داسې وه چې یو فیل یې د میدان په منځ کې ډیر ښایسته جوړ کړې، درولې و. د فیل په سر باندې د یوه لرگي اوږده څوکه درول شوې وه. او بیا ددې لرگي د څوکې په سر د راجه هرکشن انځور گرانو یوه سترگه جوړه کړې وه، ددې سترگې شاوخوا ټول په سور رنگ سره کرل شوي و. او دا اعلان یې کړې و چې هر یو نښه ویشتونکې او جنگجو په دغه سور رنگه ساحه او یا دهغې سره نژدې په نښه ویشتونکې بریالې شي نو همغه به ددې لمړۍ مقابلې وړونکې گڼل کیږي

په مقابلې کې گډون کونکې هر یو نښه ویشتونکې او راجاگانو ته پنځه پنځه غشی ورکړل شوي و او کله چې ددې پنځو غشو څخه درې یې د نښې د ځای سره نژدې ولگیږي نو هغه به کامیاب شمیرل کیږي. هلته د شاه نشین په سر پخپله راجه هرکشن، شهزادگۍ

گنگا او د راجه نوري بنځې ټولې ناستې وې ، اودهغې نه بلکل لاندې د راجه هرکشن برهمن وزير چورامن ناست و . هغه ته دا دنده ورکړل شوې وه چې په مقابلې کې گډون کونکو ته پنځه پنځه غشي تهيه کړي او تر څنگ يې په مقابلې کې د هر برخه اخستونکې نوم او کوائف درج کړي.

کله چې د راجه هرکشن په حکم مقابلې پيل شوه نو تر ټولو لمړې د رای سن د راجه زوې سانول داس ته غشي ورکړل شول . د فیل د سر په سر د ولاړ لرگې په سر کې چې کومه سترگه جوړه شوې وه نو دهغې څخه په لږ واټن کې په زمکه باندې بنځتې ايښول شوې او چونه يې پرې اچولې وه . د همدې ځايه به په مقابلې کې برخه اخستونکو خپل غشي دهغې سترگې په لور واورول .

د رای سن د راجه زوې سانول داس د خپلو پنځو غشو سره هملته ناست و . خپل کمان يې نيغ کړ او د سترگې سره ساحه يې په کې په نښه کړه خو دهغه د پنځه و اړو تيرانو څخه يې يو هم په نښه و نه لگيد . يواځې دوه غشي د سترگې ساحې سره نژدې ولگيدل پاته نور درې هسې خوشې ولاړل . د سانول داس نه وروسته د ميوار د راجه سنگرام سنگ د زوې سورج مل نوبت و هغه ته هم پنځه غشي ور ورسپارل شول ، پنځه و اړه غشي يې په نښې وويشتل خو دهغه يو غشي هم د سترگې په سرې برخې باندې و نه نښت .

د سورج مل نه وروسته د کالنجرد راجه بيرسنگ بندیل د زوې سور داس نوبت راغې او هغه هم د خپلو پنځه غشو سره يو ځای د نښې ويشتو په ځای کې کينا ست . هغه هم په ډير مهارت سره غشي وويشتل خو يو يې هم په نښه باندې و نه نښت ،

اوس نو د رياست د داخل څخه د راټولو شوو سترو سترو نښه ويشتونکو او جنگجويانو نوبت و . تر څو هغوې هم خپل قسمت و ازمايې . خو د ټولو بد قسمتي دا وه چې د يوه غشي هم د سترگې په سرې برخې باندې و نه لگيد ، په اخر کې يو سپور هلته جمگتې ته را ننوت . دې سپور تور کالي اغوستې و او خپله څيره يې هم په توره ټوټه کې را نغښتلې وه . کله چې د تور لباس اغوستونکې دغه کس جمگتې ته را ننوت نو په يوه ټکان سره يې خپل آس و دراوه ، خو آس يې عکس العمل وښود او لکه د الف په څير په هوا کې و دريد او شنډ شو . کله چې آس خپل ځای ته راغې نو دغه کس ترې په يوه ټوپ سره را ښکته شو . هغه خپله توره او ډال تر ملا ترلې او را ځورند کړې و . هغه په اس باندې ترلې کمال را واخست او په اوږه يې کيښود او دهغه لرگو څخه په سر د جوړ کړل شوی شاه نشين په لور ور وخوئد چې د رهناس راجه هرکشن او دهغه لور شهزادگي گنگا پرې ناست و او ور لاندې يې د راجه وزير چورامن ناست و چې په مقابلې کې د گډون کونکو له پاره غشي ويشل .

په تورو کاليو کې را نغښتې دغه اجنبي نيغ د برهمن وزير چورامن په لور ورغې او دهغه څخه يې په مقابلې کې د گډون له پاره غشي و غوښتل ، خو د غشو د ورکولو د مخه چورامن هغه ته په ډير غور سره وکتل او ورته يې وويل:

گوره اجنبي ځوانه ! په مقابلې کې د برخې اخستلو دمخه دې دغه نقاب د څيرې څخه لرې کړه تر څو چې زه او دغلته ټول موجود خلک په دې و پوهيږې چې ته څوک يې او څنگه ځوان يې او د کومه ځايه راغلې يې . خو هغه ځوان ورته وويل چې گوره چورامنه ! ته که ماته په دې مقابلې کې د گډون کولو اجازه راکړې او که را يې نه کړې خو زه به د خپل مخ څخه دا نقاب لرې نه کړم . دهغه په دې خبره وزير چورامن وويل چې که نقاب نه لرې کوي نو خپل کوائف خو دلته وليکه ، خپل نوم دې وښايه ، خپله پته او ادرس دې ووايه ، تر څو زه په روزنامه کې ستا دا کوائف درج کړم . دا په دې خاطر چې ماته د همداسې کولو حکم کړل شوې دې . دهغه په دې خبرو باندې هغه ځوان ورته وويلې ، گوره چورامنه ! زه خو نه خپل نوم درته ښاييم او نه خپله اته پته درته ليکم ، خو چورامن ورته وويل چې که همداسې وي نو ته بيا په دې مقابلې کې برخه نه شي اخستلې . دهغه په دې خبره هغه ځوان را وگرزید او او ويی وويل : چورامنه ! که ته غواړې زه په دې مقابلې کې برخه واخلم نو همداسې سهی ده زه به بيرته ستون شم . دهغه ددې خبرې سره سم هلته په شاه نشين باندې ناست راجه هرکشن خپل وزير ته په حکمي لهجې سره وويل چې چورامنه ! دې ځوان ته غشي ورکړه تر څو په مقابلې کې برخه واخلې . که چيرې دا

ځوان خپل نوم او خپله اته پته نه نښي نو پراوه نه کوی ، ده ته غشي ورکړه ترڅو په مقابله کې برخه واخلي . چورامن د راجه د حکم سره سم پنځه غشي دغه ځوان ته ورمخته کړل ، خو هغه اجنبي لاس ور واړود کړ او يواځې درې يې ترې را واخستل او پاته دوه نورې بيرته چورامن ته ورکړل. دهغه په دې کار چورامن وويل چې اې اجنبي ځوانه ، دا پنځه واړه غشي در واخله ، ددې څخه به ستا په نښې ويشتو کې ښه والې راشي .

هغه اجنبي ورته وويل : گوره چورامنه ! ښه ويشتل په درې غشو باندې حسابيږي ، ځکه چې د پنځو غشو څخه بايد درې يې په ښه و لگيږي ، نو همدا درې غشي بريالۍ شميرل کيږي خو زه به دخپلې نښې له پاره يواځې همدا درې غشي را اخلم ، او زه ډاډمن يم چې زما يو غشي به هم په دې پنځو باندې دروند تمام شي . په دې وخت کې د پاسه ناست راجه هرکشن وويل : گوره اجنبي ! تا ولي خپل ځان يوا ځې ددې درې غشو پورې را و نغاړه ، نو که چيرې ته خپل قسمت از مښتوي او خپل مقدر دې بهتر کوی نو بيا خو پنځه غشي در واخله ، ددې په واسطه به ستا د غشي ويشتلو اراده غښتلې شي . خودهغه په دې خبره هغه نقاب اغوستونکې اجنبي وويل . نه راجه ! زه تاته ډاډ درکوم چې زه به دهمدې درې غشو په واسطه دخپل فن څرگندونه وکړم .

ددې خبرې سره سم هغه نقاب پوښه ځوان يوې خوا ته شو او هغه ځاې ته چې غشي ورڅخه په نښې ويشتل کيدل ورغې ، تر لږه وخته پورې يې د فيل په سرد ولاړ لرگې د پاسه د سترگې جوړ کړل شوې نښه يې وکتله ، دخپلې اوږې څخه يې هغه دروند کمان را ښکته کړ . دکمان يو سر يې په يوه ځنگون باندې کښنود او خپل بل ځنگون يې په زمکه باندې کښنود او بيا يې لمړۍ غشي په کمان کې ورکړ ، نښه يې ونيوله ، ساه يې ودروله او بيا يې غشي په نښې ور خوشې کړ ، دهغه همغه لمړۍ غشي د سترگې د سرې برخې په منځ کې ور وښت ،

ددې اجنبي په دې کار باندې په ميدان کې ټولو ناستو خلکو لاسونه و پړکول ، تر ډيره وخته پورې ميدان کې د لاسونو پړکار و ، په شاه نشين د پاسه ناستو چې کله د دغه اجنبي دا نښه ويشتل وکتل نو راجه هرکشن او دهغه دښايسته او حسيني لور شهزادگۍ گنگا په خيرو باندې هم خوشحالي را څرگنده شوه .

ددې وروسته هغه اجنبي ځوان خپل دويم غشي تيار کړ او د پخوا په شان يې نښه ونيوله او دويم غشي يې په نښه وويشت . دويم غشي هم د نښې په منځ کې ورننوت ، په دې کار سره په ميدان کې يو ځل بيا غوغا شوه او دخلکو د لاسونو د پړکولو او ازونه را پورته شول . شهزادگۍ گنگا ددې ځوان ددې نښې ويشتلو څخه ډيره زياته خوشحاله شوه او يو ځل د خوشحالي له لاسه دخپله ځايه هم را پورته شوه ، او په ډير شوق سره به يې کله د هغو غشو په لور چې په نښه کې ورننوتې وکتل او کله به يې ددغه نقاب اغوستونکې ځوان لورې ته کتل .

کله چې د لاسونو پړکار بند شو او په ميدان کې خاموشي خپره شوه نو هغه اجنبي نقاب پوښه ځوان خپل دريم غشي را وويست او د پخوا په څير يې نښه ونيوله ، ساه يې ودروله او خپل غشي يې د نښې په لور ور خوشې کړ ، دا غشي هم د نورو دوو په څير د نښې په منځ کې ورننوت . په دې کار سره په ميدان کې ټول خلک دخپلو ځايو څخه پورته شول او په هغه ځاې کې د گډا ، نڅا او په فضا کې د پگړيو او خوليو د پورته غورځولو ميله او خوشحالي راپيدا شوه . په همدې حال کې راجه هرکشن او شهزادگۍ گنگا هم د شاه نشين نه لاندې را کيوتل ، هغه ځوان لا تر اوسه هم په خپل ځاې ولاړ و دکومه يې چې دغه درې غشي ويشتلې و . راجه په ډيره گړندۍ توگه لاندې راغې او دهغه سره يې غاړه ورکړه ، او ورته يې وويل چې گوره ځوانه زه تاته ستا په دې بريا د زړه له کومې مبارکي و ايم . په دې وخت کې شهزادگۍ گنگا هم مخته راغله او ورته يې وويل : گوره ځوانه زه نه پوهيږم چې ستا نوم څه دې خو هغه کړ چا چې تادلته تر سره کړ ، هغه ډير بې مثاله او نايابه دې . اوزه تاته ددې فن د څرگندونې په اساس مبارکي و ايم . ايا ته نه غواړې ماته خپل نوم اودرک

وښايي؟ ځکه تا د نن مقابلي گټلی دی. دهغې په دې خبره هغه اجنبي په نري شاتته اواز باندې وويل: زه اوس هيڅ هم نه وایم او نه د خپلو خيالونو څرکندونه کولې شم. ځکه چې دا د مقابلو لمړۍ ورځ ده. اجنبي ددې څخه اخوا بله کومه خبره و نه کړه، دهغه ځايه لري شو او هلته په خپل نژدې ولاړ اس باندې سپور شو، آس يې په قمچينه وواهه، او دجنوب په لوري په ځفاسته کړ او ډير ژر د ټولو د سترگو پټ شو. شهزادگي گنگا تر ډيره پورې دغه ځوان پسې کتل او بيا يې سر تپت کړ او دخپل پلار راجه هرکشن سره روانه شوه.

۹

همايون د گجرات د حاکم بهادر شاه سره د خپلو اړيکو د بيرته جوړولو وروسته يو ځل بيا د شير شاه سوري د خپلو له پاره د اگري څخه روان شو. خو شايد چې قدرت ته د همايون دا کار ښه نه يست. ځکه کله چې همايون يو ځل بيا دخپل لښکر سره يو ځاي په ډيره گړندي توگه د کالپي تر مقامه پورې ورسيد نو هلته ورته د چتور د راني کرم وتی لخوا يو قاصد ورغی.

راني کرم وتي د خپله اړخه د ليرې شوي قاصد په لاسو همايون ته لاس بند (راکهي) ورو ليرېه. (۱) (لاس بند ته په هندي کې راکهي وايي چې خويندې يې ورونو ته په خاصو وختو کې د لاسو څخه تړي.)

ددې تر څنگ راني کرم وتي د همايون څخه د گجرات د حاکم سلطان بهادر شاه په خلاف د مرستې غوښتنه هم کړې وه.

کله چې د راني کرم وتي له اړخه قاصد د همايون دربار ته دهغې د پيغام سره يو ځاي را ورسيد نو همايون يو ځل بيا د کالپي په مقام کې خپل لښکر تم کړ، او دخپل لښکر د مشرانو يوه غونډه يې راوبلله، او هغه پيغام چې د چتور د راني کرم وتي له اړخه ورته رسيدلې و، دهغوي تر مخه د مشورې او سلا له پاره کيښود. دهغه ټولو سالارانو او د همايون نژدې دوستانو او دکورنۍ خلکو تر ډيره پورې په دې پيغام باندې بحث او څيړنه وکړه، بيا د همايون کاکا ناصر مرزا دخپل آند د ښکاره کولو له پاره د همايون مخې ته راغې او ورته يې وويل:

همايونه زويه! ښه او غوره داده چې مونږ بيرته ستانه شو. د شير شاه په خلاف د حرکت کولو نه مخته مونږ بايد د گجرات د حاکم سلطان بهادر شاه سره خپله معامله پاکه کړو. همايونه! زما زويه! هغه وخت چې تا غوښتل د شير شاه په خلاف د دويم ځل له پاره حرکت وکړې نو ما په هماغه وخت کې هم ته ددې کار څخه مننه کړې وې او درته مې ويلي و چې د گجرات حاکم بهادر شاه ډير زيات عيار او چالاکه انسان دې، په ښکاره توگه خو هغه تاته خپل ځان مطيع او فرمانبرداره څرگندوي خو په اصل کې هغه د مغلو د سلطنت د جرړو د پريکولو هڅه او هاند کوي، زه به زويه! په دې وخت کې تا ته دا سلا درکړم چې د همدې کالپي نه بيرته ستون شه او که چيرې تا داسې ونه کړل نو بيا ياد ساته چې د گجرات حاکم بهادر شاه به د چتور د سوې نه وروسته د مالوي په لور هم حرکت کوي او په مالوه به هم خپله ولکه کلکه کوي نو که چيرې د چتور نه وروسته هغه مالوه هم دخپلې ولکې لاندې راوړي نو بيا به د مغلو د سلطنت مرکز دهلی هم د گواښ لاندې راځي.

اوره همايونه زويه! زما سلا داده چې تر هر څه دمخه د بهادر شاه ځواکونه وځپه، او مخته له دې چې بهادر شاه په مالوه باندې ولکه وکړي ته په خپله مالوه دخپلې ولکې لاندې راوړه، نو بيا که چتور يو خپل واکه رياست پاته کيږي نو دا به د مغلو د سلطنت له پاره ډيره غوره او ددې سلطنت د ساتنې يوه ښه وي.

که څه هم همايون د خپل کاکا ناصر مرزا ددې فکر تائيد وکړ او دهغه سلا يې غوره وبلله، خو هغه په دې لړ کې د نورو خلکو سره هم مشورې او سلاوې کولې. د نورو خلکو په لړ کې د همايون خاص باورې شخص معيد بيگ همايون ته همغسې مشوره ورکړه او تر څنگ يې د همايون د کاکا ناصر مرزا نظر تائيد کړ ددې نه علاوه د همايون مرزا ورور عسکري او مرزا هندال هم همايون ته همغسې وړاندیز

وکړ او ورته یی وویل چې د شیرشاه په لورد تللو تر مخه تر هر څه لمړی خپله معامله د بهادرشاه سره پاکه کړه ، د بهادرشاه د مغلوبولو وروسته بیا د شیرشاه وهل مونږ ته دومره ستونزمن نه دي .

په دې وخت کې د همایون وزیر معید بیگ یوه را پورته کیدونکي گواښ ته هم اشاره وکړه او ورته یی وویل چې که مونږ په دې وخت کې د شیرخان سره ټکر کوو نو دا شونې ده چې شیرخان او د گجرات حاکم بهادرشاه په خپلو منځو کې کومه غوټه گنډه کړی وی او په دې توگه به مونږ د یوه اړخه د بهادرشاه له خوا او د بله اړخه د شیرشاه له خوا تر حملې او یرغل لاندې راشو . او په دې توگه به زموږ حالت د بد نه بدتر لورې ته ولاړشي ، د دې حالاتو د په نظر کې نیولو په اساس همایون د شیرشاه په لور خپل وړاندې تگ تم کړ او بیرته د کالپي نوې کلې څخه د گجرات د حاکم بهادرشاه د خپلو له پاره راستون شو .

د کالپي څخه بیرته د گجرات په لورد کوچ کولو نه وروسته همایون د خپل لښکر سره یو ځای د اوه جزیرو او رای سین څخه را تیر او تر سارنگ پور پورې را ورسید . بیا یی دهغه ځایه د جنوب په لور اجین ته وگرزید . تر دې وخته پورې د گجرات حکمران بهادرشاه د چتور کلا فتحه کړې وه ، او د چتور راني کرم وتي دخپلې کلا د د لاسه ورکولو په اساس د هندوانو د رسم او رواج په مطابق په اورکې ځان سوځولي و .

کله چې بهادرشاه خبر شو چې د همایون لښکر قدم په قدم دهغه د سرکوبۍ له پاره مخته راځی نو هغه د چتور څخه ولاړ تر څو د همایون لاره ونیسي او په خپلو مفتوحه سیمو باندې خپله ولکه کلکه کړي ، خو دا به د بهادرشاه بدقسمتی وه چې کله چې هغه د همایون سره ټکر وکړ نو همایون په ډیر جوش او جذبې سره په هغه سخته حمله وکړه او د بهادرشاه ټول ځواکونه یی تار ومار کړل او د پانوپه خیر یی سره وشیندل .

دهغې وروسته د همایون او بهادرشاه تر منځ په ځای ځای کې جنگونه روان و خو په هر جنگ کې همایون د بهادرشاه لښکر پسې زغلاوه ، او په ذلیل ماتې سره به یی مخ کاوه ، کله چې بهادرشاه په دې ډاډمن شو چې هغه په هیڅ ځای کې نه شی کولې د همایون سره مقابله وکړي نو هغه نا هیلي ، مایوسه او ماتې خوړلې شو او خپل پاته ټوټې ټوټې فوځ یی سره راټول او د گجرات په لور یی خپلې پښې سپکې کړې .

د گجرات په لورد بهادرشاه د تبتید و وروسته ، همایون د چتور په لور راغې ، خو دهغه د راتگ د مخه د چتور راني کرم وتي خپل ځان په اور کې په ورغور ځولو سره سوځولي و ، خو همایون د راني کرم وتي زوی بکرما جیت ته د چتور تاج و تخت ور حواله کړ او په خپله د اگری په لور و خوئید . تر څو دخپل لښکر حالات سم کړی او د شیرشاه د خپلو په لور یی تگ ته تیار کړي .

شیرشاه سوري تر اوسه پورې د گنگا او کرم ناسه د دریا بونو د یو ځای کیدو په ځای کې پراو کړې و . کله چې هغه ته دا خبر ورسید چې همایون د کالپي تر سیمې پورې د را رسیدو وروسته دخپل لښکر سره بیرته ستون شوي دي تر څو د بهادرشاه سره خپله معامله پاکه کړي نو شیرشاه ډیر خوشحاله شو . اوس نو هغه اراده کړې وه چې د همایون د نه موجودیت نه په گټې اخستلو سره په بنگال باندې حمله وکړي او په بنگال او بهار باندې خپله ولکه نوره هم ټینګه کړي او بیا د مغلو د مقابلې له پاره یو مستحکم حکومت جوړ کړي تر څو په راتلونکې وختو کې که چیرې مغل و غواړي دهغه سره ټکر وکړي نو هغه د هغوي د حملو ځواب په ښه توگه ورکړای شی . دخپلو دغو ارادو د تر سره کولو له پاره شیرشاه دخپلو سالارانو غونډه را وبلله .

شیر شاه سوري دا غونډه دخپلې څیمې نه بیرون جوړه کړه ، او هلته یی خلکو ته په غونډیو باندې د کیناستو له پاره درې خپرې کړې . کله چې ټول سالاران هلته را ورسیدل نو شیرشاه د هغوي سره مشوره او سلا پیل کړه .

شیرشاه په خپله د غونډی په منځنۍ برخه کې ناست و. دهغه ښي اړخ ته دهغه زامن هریو عادل خان، جلال خان او قطب خان ناست و. په چپ اړخ کې تر ټولو لمړی صاحب خان و، ځکه چې صاحب خان د شیرشاه دلښکر سپه سالار و دهغه وروسته د شیرشاه نور سالاران لکه هیبت خان نیازی، اسمعیل سوري، حبیب خان ککړ، جلال خان جالو، سرمست خان سرواني، خان بتني، او برهم جیت ناست وو. کله چې ټول سالاران کیناستل نوییا هغوی ته د خپلې وینا په حال کې وویل:

زما زامنو! زما دوستانو او سالارانو! تاسو ټول به خبر شوی یاست چې همایون چې د برق په خیر زمونږ سره د ټکر کولو له پاره دې لورې ته را روان و، د کالپي د سیمي څخه بیرته ستون شوې دې. هغه ته د گجرات حاکم بهادر خان د خپل ځان او سلطنت له پاره زمونږ څخه ډیر گواښمن راڅرگند شوې دې. هغه د همدې گواښ د له منځه وړلو له پاره د کالپي څخه بیرته ستون شوې دې. خو اوس مونږ اراده کړې چې دهغه د نه موجودیت څخه په گټي اخستلو سره په بنگال باندې حمله وکړو، او په بنگال او بهار کې یو متحده حکومت جوړ کړو. ترڅو په راتلونکې وختونو کې که چیرې همایون زمونږ سره د ټکر کولو هڅه وکړي نو مونږ به ورته په پوره ځواک سره ځواب ورکړي شو.

شیرشاه د لږ څه تم کیدو وروسته یو ځل بیا د خپلو خبرو لړۍ جارې وساتله او ویی وویل:

زما دوستانو! په یاد ساتئ تر هغې چې مونږ د بهار تر څنګ په بنگال باندې هم ولکه ونه کړو نو تر هغې وخته پورې به زمونږ ځواک نیمايي شانته وي او همایون به هر وخت ددې توان ولري چې زمونږ جرړې را وکارې او هیسته مو خطا کړي، ددې تر څنګ د بنگال اوسني حکمران سلطان محمود هم په تیرو وختو کې زمونږ پر خلاف ډیرې نارواوې تر سره کړې دي نو په دې خاطر په مونږ باندې دهغه سرکوبي لازمه ده. که چیرې د بنگال تر ولکې پورې همایون زمونږ پر خلاف کوم حرکت ونه کړي نو مونږ به په بنگال او بهار کې خپل سلطنت مستحکم کړو او بیا به د رهتاس د راجه هرکشن پر خلاف قدم پورته کړو. ځکه چې هغه په خپل ځواک باندې ډیر زیات نازیږي، هغه د همایون پر خلاف زمونږ سره د مرستې کولو نه په څرگنده توګه انکار کړې و، اوس تاسو وایاست چې په دې لړ کې تاسې ماته څه ډول مشوره راکوئ؟

د شیرشاه په دې څرگندونو باندې ټول سالاران تر یوه وخته پورې یو دبل سره په مشورو لګیا شول. دهغه وروسته هیبت خان نیازی د خپلې رایې د څرگندولو په خاطر وویل: اقا! ستا خبره بلکل سهی ده. مونږ باید بنگال باندې ولکه وکړو، تر هغې چې بنگال زمونږ په ولکه کې نه وي راغلي تر هغې پورې مونږ د همایون پر خلاف جنګ نه شو کولې. ددې نه وروسته د صاحب خان نه علاوه نورو ټولو سالارانو خپله رایه څرگنده کړه او د شیرشاه خبره یی تائید کړه. شیرشاه تر یوه وخته پورې غلی ناست و او څه فکر یی کاوه، بیا یی په خپل څنګ کې ناست صاحب خان ته وکتل او ورته یی وویل:

صاحب خان زویه! ته ولې غلی ناست یی؟ ته خو هم لږ څه ووايه. ته خو زمونږ دلښکر و اعلی سالاری یی. او ستا مشوره په ټول باندې پورته ده. وایه، ته په دې لړ کې څه مشوره راکول غواړې؟ دهغه په دې خبره صاحب خان وویل:

شیرخانه! په بنگال باندې ستا د حملې کولو وړاندیز ډیر په ځای او ډیر گټه وړ دې او عملی بڼه هم لری. ځکه چې همایون اوس ددې ځایه ډیر لري پروت دې. خو په بنگال باندې د حملې کولو نه مخته به په دوو نورو اړخونو باندې هم نظر کول په کار وي. دهغه په دې خبره شیرشاه ټکان وخور او دهغه لورې ته یی وکتل او ورڅخه یی وپوښتل: زویه! ته د کومو اړخونو په اړه خبرې کوي؟ په ځواب کې صاحب خان ورته وویل:

زما ستره اقا، درونده شیرشاه! که چیرې مونږ په بنگال باندې حمله کوو نو د بنگال حاکم سلطان محمود به د خپل ټول ځواک سره زمونږ مقابلې کوي، خو زه هیله لرم چې مونږ به په څو ورځو کې ضرب په ضرب وهلو سره سلطان محمود د خپلې مخې لري او د بدترینې

ماتي سره به يې مخ کړو. او دهغه څخه به د بنگال په ولکه کولو کې بريالی شو. خودهغې وروسته به زمونږ له پاره ددوو اړخونو څخه خطرات را پيدا کيږي.

لمړۍ خطر دهاده چې که چيرې زمونږ په لاسو د ماتي خوړلو وروسته سلطان محمود په تينبسته بريالې کيږي نو هغه به ضرور د همایون په لور ورتبستي، او زمونږ پر خلاف به د همایون څخه د مرستې د غوښتلو هڅه وکړي.

خو که چيرې همایون د گجرات د حاکم بهادر شاه پر خلاف په جگړه کې نښتې وي او هغه ته د سلطان محمود سره د کومک له پاره وخت تر لاسه نه شي نو بيا به هم سلطان محمود ددې څخه يو بل ستر قدم اخلي. دهغه په دې خبره شير شاه يو ځل بيا هغه ته متوجه شو او ورڅخه يې وپوښتل چې: څه ډول قدم، زويه؟ صاحب خان ورته وويلې:

شير شاه، زما محسنه او زما ستر مربي! تاسې ته څرگنده ده چې د بنگال په ساحل باندې د پرتگاليانو فوځونه ولکه لري، او هلته گوا د يوه سرحدي ښار نه اخوا يوه مستحکمه نظامی کلا هم ده. او هغه د پرتگاليانو مرکز دې. د پرتگاليانو سره ډير ستر بحري ځواک شتون لري او ددې نه علاوه د گوا په کلا کې د پرتگاليانو سره يو ستر منظم لښکر هم شته، ددې ترڅنگ يې دهغوې سره ډيره زياته نوې او مدرن وسله هم موجوده ده. همدا راز دوی د پرتگيزی سمندر په داخل کې د بحري غلو (فزاانو) دنده هم ترسره کوي، چې د همدې لارې يې ډير زيات مال او شتمنی را ټوله کړې ده، زه ددې نه ويريږم چې د بنگال حاکم سلطان محمود به زمونږ سره په جنگ کې د ماتي خوړلو وروسته د همایون له لورې د ډاډمن ځواب نه تر لاسه کيدو وروسته د پرتگاليانو په لور مراجعه کوي او زمونږ پر خلاف به دهغوې څخه د مرستې د تر لاسه کولو هڅه او هاند کوي. نو په دې خاطر زه وړاندیز کوم چې په بنگال باندې د حملې کولو په وخت کې دغه درې واړه محاذونه په نظر کې ونيسئ، يو د بنگال د حاکم سلطان محمود، بل د همایون او دريم د پرتگاليانو. داسې هم شونې ده چې سلطان محمود به په يوه وخت کې هم د همایون څخه او هم د پرتگاليانو څخه زمونږ پر خلاف بسپنه و غواړي او په مونږ به يرغل راوړي نو په دې خاطر ددې ټولو ځواکونو سره د مقابلي له پاره مونږ بايد چمتو و اوسو.

کله چې صاحب خان خاموشه شو نو شير شاه سوري تر لږه وخته پورې مسکې و او بيا يې صاحب خان ته وکتل او په ډيره مشفقانه توگه يې ورته وويل:

صاحب خانه زويه! دا چې تا مونږ ددې ټولو خطراتو څخه خبر کړو، نو زه دې پرې خوشحاله کړم. په مهربانه ځاې موې سوگند چې تا زما د سالاری حق ادا کړي. د يوه سالار نظر بايد همداسې ژور او هراړخيزه وي، گوره صاحب خانه! زما زويه! ته اندېښنه مه کوه، په بنگال باندې د حملې کولو په وخت کې به زه دخپلو مخبرانو او جاسوسانو په ذريعه د همایون نه علاوه په پرتگاليانو هم ژور نظر ساتم. دهغه په دې خبره صاحب خان وويل:

شير شاه، زما محسنه! که معامله همدا ډول وي نو بيا خو په بنگال باندې د حملې کولو له پاره ځنډ نه دې په کار. ځکه همایون همدا اوس د د بهادر شاه په ځپلو لگيا دې، نو دهغه د غير حاضری څخه د گټې د پورته کولو له پاره مونږ بايد په بنگال باندې ولکه وکړو. او خپل ځانونه مستحکم کړو. شير خان راپورته شو او ويلي: که چيرې همداسې وي نو په لښکر کې د کوچ کولو بگل ووهئ، همدا اوس او په همدې وخت کې لښکر بايد په بنگال باندې د حملې له پاره کوچ وکړي. د شير خان د حکم سره سم د گنگا او کرم ناسه د دريا بونو د خواو څخه لښکر د شير شاه تر قومندې لاندې وخوځيد او په بنگال باندې د حملې له پاره يې هغه لورې ته حرکت وکړ.

۱۰

درهتاس راجه هرکشن د خپلې لور شهزادگۍ گنگا د دويم سوئمبر له پاره پروگرام تيار کړې و. دا ځل بيا هم د پخوا په څير د رهتاس د کلا نه بيرون په ډاگ ميدان کې دخلکو گڼه گڼه ډيره زياته وه خود مقابلي کولو طريقه او تگلار ځانگړې کړل شوې وه.

په لمړۍ مقابله کې د سترگې تر منځ هغه سوروالي د نښې په څیر غوره کړل شوې و خودا ځل ویل شوی چې په دې مقابله کې به هغه وگرې ګډون کوي چې په لمړۍ مقابله کې یې برخه اخستې وه . اودمقابله تگلاره او کړچار به دا ډول وی چې په مقابله کې ګډون کونکې هر وگرې ته به په هوا کې درې کوترې پریخول کیږي ، او دمقابله هر ګډونکونکي ته به د پخوا په څیر پنځه غشي ورکول کیږي . دغه پنځه غشي به په درې کوترو باندې ویشتل کیږي او هر هغه څوک چې ددې پنځه غشو څخه ډیرې کوترې زمکې ته را وغورځوي نو همغه به بریالي ګڼل کیږي .

دا ځل هم سیل کونکې خلک په دایره شکره توګه سره ناست و . او هغه لور شاه نشین چې د لمړي سوئمبر له پاره جوړ کړل شوې و همغسې په خپل ځای ولاړ و . ددې ځایه د پاسه د رهناس شهزاده راجه هرکشن اودهغه لور شهزادګۍ ګنگا او تر څنګ یې رانیانی (خپلې نښې) ناستې وې . د میدان په منځ کې یې بنڅتې په دایره شکره بڼه ایښودې وې او دهغې په منځ کې یې سپینه چونه اچولې وه . او مقابله کونکو ته ویل شوې و چې د بنڅتو ددې دایرې څخه به په هوا کې په پریښول شوو کوترو باندې غشي ورپرېږدي .

کله چې مقابله پیل شوه نو د لمړۍ مقابله په څیر تر هر څه لمړۍ د رای سین د راجه پورن مل د زوې سانولداس نوبت راغې . راجه هرکشن د خپلې شهزادګۍ لور ګنگا سره د پخوا په څیر په هماغه شاه نشین باندې په ډیرویاړ ناست و ، اودهغه د ځای لاندې د هغه وزیر چورامن ناست و . چورامن په مقابله کې د ګډون کونکو نومونه لیکل او هغوي ته یې د مقابله له پاره غشي ورکول . دا ځل هم په مقابله کې د ګډون کونکو د کوائفو د راټولولو څخه مقصد دا و چې دهغوي د مقابله وړتیاوې درجه بندي کړي .

کله چې د مقابله د پیلیدو حکم وشو نو برهمن چورامن تر ټولو دمخه درای سین دراجه زوې سانول داس ته پنځه غشي ورکړل ، هغه دخلکو ترمنځه ورتیر شو او د بنڅتو څخه جوړې شوې ګول دایرې ته ورننوت او هلته د نښې د ویشتلو له پاره ودرید . بیا ددغه ستر او دنگ جوړ کړل شوې شاه نشین څخه د راجه هرکشن ساتونکو د یوه ځانګړې ځای څخه درې کوترې را پریښودې . کله چې دا کوترې په هوا کې پورته شوې او د میدان منځنۍ برخې ته را ورسیدلې نو سانول داس پر هغې باندې دغه پنځه غشي یو په بل پسې ور پریښول خودهغه یو غشي هم په نښه و نه لګید نو سانول داس ددې ناکامۍ سره سم ټیټ سرد میدان ووت .

دویم نوبت د میوار د شهزاده سورج مل و . هغه ته هم پنځه غشي ورکړل شول او بیا ورته د ساتونکو له اړخه درې کوترې په هوا کې پریښول شوې . سورج مل ډیر دښه بخت خاوند و چې دهغو د پنځه غشو څخه یې یو په نښه و نښت او یوه کوتره یې وویشتله . کوتره د لګیدو سره سم په هوا کې اوښته را اوښته او بالاخره په زمکه را پریوتله . د سورج مل په دې نښه ویشتلو باندې خلکو ډیره زیاته خوشحالي احساس کړه او دهرې لورې د لاسونو پرکار و او هواد خوشحالی د چغو څخه ډکه وه .

دریم نوبت د کالنجرد شهزاده سورداس و . هغه بې چاره هم ډیر زحمت وویست او پنځه واړه غشي یې دهغو کوترو په لور ور ویشتل خو دهغه بدقستۍ وه چې یو یې هم په نښه و نه نښت . او پنځه واړه غشي هسې ضایع شول . په دې اساس هغه هم ماتې خوړلې او نامراده د میدان څخه ووت . دهغه وروسته د کورنیو نښه ویشتونکو او جنگجویانو نوبت راغې . ددوې څخه هغوي ته غشي ورکړل شول چې په لمړۍ مقابله کې یې برخه اخستې وه . هغوي هم خپل خپل بخت ازمینست کړ خو یو یې هم د ډیرو کوترو په را پرځولو کې بریالي نه شو .

کله چې اخری نښه ویشتونکې میدان ته را ووت نو په همدې وخت کې هغه اجنبي آس سپور ، خپل توررنګه آس را ځغلاوه او میدان ته را ننوت . هغه خپل اس یوې لورې ته ودراره ، دا ځل هم دپخوا په څیر یې کله چې دخپل آس واګې رابنکلي نو آس یې په هوا کې د الف په څیر ودرید ، او ډیر زیات وشرید . په همدې وخت کې هغه اجنبي هم دخپله آسه را بنکته شو . آس یې هملته پریښود او دهغه د زین څخه یې کمان را پرانست او په خپله اوږه یې واچاوه ، نیغ دشاه نشین لاندې ناست د چورامن وزیر په لور ورغې او ورته یې وویل :

چورامنه! زه دلمرې مقابلې په خير په دويمه مقابله کې د گډون له پاره راغلي يم نو ايا د مخکنيو نښه ويشتونکو په خير ماته دمقابلې کولو او دخپل قسمت د ازميننتولو له پاره غشي نه راکول کيږي؟ چورامن هغه ته په ډير غور او دقت سره وکتل، خودا ځل د چورامن په کتلو کې د سختۍ او نامانوسيت په ځاي شفقته او مهربانې را څرگنديده. هغه دخپلې همدې مهربانۍ له لارې دغه اجنبی ته وکتل او دهغه جايزه يې واخسته، ويې کتل چې دا ځل يې هم خپل مخ په تور نقاب کې را نغښتلې او وجود يې هم په تورو کاليو کې راپت کړې دې. چورامن ورڅخه وپوښتل چې ايا دا ځل هم نه غواړې ماته خپل نوم او ادرس وښيي. او يادې خپل کوائف له ماسره ثبت کړې. که ته نور کوائف ثبتول نه غواړې نو لږ تر لږه خو خپل نوم او نښه را ته وښايه. دهغه په دې خبره هغه اجنبی ځواب ورکړ او ورته يې وويل:

چورامنه! دا دويمه مقابله ده. که چيرې ته ماته غشي را نه کړې نو زه به په مقابله کې دبرخي اخستلو پرته بيرته ستون شم. خو په هيڅ صورت به خپل نوم او نښان تاته و نه ښاييم.

هلته په شاه نشين باندي ناستې شهزادگۍ گنگا ددې اجنبی دا خبرې په ډير غور او دقت سره اوريدې، دبله اړخه څرنگه چې دغه ځوان دهغې د لاسته راوړلو لمرې مقابله گتليې وه نو په دې خاطر دهغه په لور په مينې سره کتل او ياد هغه په ذات او خبرو کې دلچسپي اخستل د شهزادگۍ گنگا له پاره يو ډول کمزورتيا گر زیدلې وه.

د شهزادگۍ نه اخوا دهغه دپلار هرکشن په شونډو هم خدا خپره شوې وه، او په ډيره مينه يې د خپل وزير چورامن او ددغې اجنبی نقاب پوش تر منځ خبرې اوريدې. په دې وخت کې راجه هرکشن غوښتل مداخله وکړي او خپل وزير چورامن ته څه ووايي چې دهغه دمخه چورامن په خبرو پيل وکړ او هغه اجنبی نقاب پوش ته يې وويل:

گوره زما عزتمنده اجنبی ميلمه! څرنگه چې تا د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو لمرې مقابله گتليې ده نو په دې اساس په دويمه مقابله کې ستا د نه گډون کولو پوښتنه هم نه را ولاړيږي. گوره اجنبی! ستا تر مخه بيشميره غشي پراته دي دهغوي څخه د خپل ځان له پاره پنځه را پورته کړه او خپل قسمت پرې و ازمایه. دهغه په دې خبره دغه تور لباس اغوستونکې اجنبی ور مخته شو او د غشو دهغه ډيري څخه يې د پنځو په ځاي يواځې درې غشي را پورته کړل، په همدې وخت کې ورته چورامن وويل:

ته ولې خپلې اسانتياوې په زوره له لاسه ورکوي؟ کله چې پنځه غشي ستا حق گرځي نو ته بيا ولې د پنځو په ځاي درې را اخلې. زه تاته مشوره درکوم چې ته دخپلو پنځه واړو غشو څخه گټه پورته کړه او هغه ټول په فضا کې د الوتونکو کونټرول پر ويشتلو باندي استعمال کړه. نو که چيرې ستا کوم غشي خطا لارشي نو دهغه بل په واسطه به خپله نښه وولي. دهغه په ځواب کې دغه ځوان وويل:

گوره چورامنه! غشي خو به هسې هم همدغه درې را اخلم، او تاته په ډاډمنه توگه ويلي شم چې زما ددې درې غشو څخه به يو هم خطا کيږي نه، زما په وړاندي دا پريکنده خبره ده چې زه به پنځه نه، بلکه درې غشي اخلم او د همدې درې غشو په واسطه به خپله نښه سهيې کوم او دخپل فن څرگندونه به کوم. ددې خبرې سره سم هغه اجنبی يواځې درې غشي په موټي کې واخستل او د ميدان منځته، هغه ځاي ته ورغې چيرې چې ښختي په دا يروي بڼه ايښول شوې وې. او بيا هلته د چوني د دايري تر منځ ودرید.

په همدې وخت کې يو بل آس سپور په ډيره گړندی توگه ميدان ته را ورسيد. او د ښخو څخه د جوړې شوې دايري منځ کې هغه ځاي ته ور نژدې شو چيرې چې دا نقاب پوشه ځوان ولاړو. هلته د راتلو سره سم هغه آس سپور هم دخپله آسه را ښکته شو او د نقاب پوش سره يې په ډير راز سره دهغه په غوږ کې څه خبرې وکړې. په شاه نشين باندي ناست راجه چندرمل او دهغه شهزادگۍ گنگا وکتل چې دغه بل کس د کوچيانو د قبيلې سردار، سردار فدایي خان دې. فدایي خان تر لږه وخته پورې ددې ځوان سره خبرې وکړې او بيا بيرته په خپل آس سپور شو او دميدانه ووت.

په دې وخت کې په شاه نشين باندې ناستې شهزادګۍ گنگا ته څه فکر پيدا شو او بيا يې دخپل پلار په لور په کتلو سره وويل:

پلار جانه! د کوچيانې قبيلې دغه سردار، فدايي خان په دې وخت کې ميدان ته ولې راغلي و؟ په داسې حال کې چې په تور لباس کې راغښتې ولاړ ځوان دمقابلې له پاره تيار ولاړ دې، او همدغه ځوان زما د ترلاسه کولو لمرې مقابلې هم گټلې وه، څرگنده نه ده چې فدايي خان به له ده سره څه خبرې کړې وي. ايا دا نقاب اغوستونکې ځوان خو به د کوچيانو د قبيلې د سردار غلام او په ځنگلونو کې گيدړې بنکار کونکې صاحب خان نه وي؟ دهغې پلار هرکشن ورته وويل: چې نه لورې، ستا دا فکر او انگيرنه بلکل غلطه ده، صاحب خان اوس گيدړې بنکار کونکې نه دې بلکه هغه اوس د شير شاه د لښکر سپه سالار دې او شير شاه په دې وختو کې دخپل لښکر سره يو ځای د گنگا د غاړې څخه په بنگال باندې د حملې له پاره د شرق په لور ورغلي دي. په دې خاطر هغه نقاب اغوستونکې چې همدا اوس دمقابلې له پاره تيار ولاړ دې، صاحب خان نه، بلکه بل کوم څوک دې. کيدې شې چې دا د فدايي خان کوم پيژندگلوې وي، او فدايي خان هغه ته کوم ډير مهم پيغام راوړي او هغه يې ورته همدلته اورولې وي، دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا يو ځل بيا وويل:

پلار جانه! که چيرې دا هغه گيدړې بنکار کونکې صاحب خان نه وي، چې زه ترې د زړه له کومې نفرت او کرکه کوم نو بيا دا اجنبي ځوان ولې دخپل نوم او کوائفو د ليکلونو ډډه کوي، ولې په ورځپاڼه کې خپل نوم نه لیکي. دهغې په دې خبره هرکشن وويل: شونې ده چې هغه به په دريمه مقابلې کې خپل ځان را بنکاره کړي. خو گوره لورجانې! دا درهتاس د راجه هرکشن د شهزادګۍ گنگا د ترلاسه کولو مقابلې دي. نو که چيرې په دې مقابلو کې هغه تا وگټي نو گټونکې چې هر ډول وی نو هغه به ستا په خير بنايسته، حسينه او شتمنه نجلۍ څه ډول پريږدي. گوره لورجانې! زه تاته په ډاډ سره ويلې شم چې کله چې ستا د گټلو له پاره دريم ځلې مقابلې تر سره کيږي نو دا ځوان به هم خپل نوم را څرگند کړي او تاته به رانژدې شي او ستا سره به دخپلې مينې بنکارونه وکړي او ستا د لاس د تر لاسه کولو له پاره به خپلې هڅې نورې هم گړندۍ کړي، خولورجانې! يوه خبره راته وکړه..

دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا په ډيره مينه خپل پلار ته وکتل او ورڅخه يې وپوښتل، پلار جانه! څه ډول خبره؟ چنډرمل ترې وپوښتل: دغه اجنبي ځوان چې ستا د ترلاسه کولو لمرې مقابلې يې گټلې وه نو که چيرې هغه دويمه او بيا ورپسې دريمه مقابلې هم وگټي او دهغې وروسته خپل ځان را څرگند کړي او بيا هغه دکوم رياست شهزاده نه وي او يا هغه کوم لوي او ستر شخصيت او يا د ښه حيثيت خاوند نه وي نو ايا بيا به هم هغه تاته ستا د ژوند د ملگري په څير د منلو وړ وي او ته به دهغه سره د ژوند کولو له پاره راضي اوسې؟

دهغه په خبره شهزادګۍ گنگا وويل: پلار جانه! دا شخص چې په تور رنگ نقاب کې ولاړ دې زه يې نه پيژنم چې څوک دې. دهغه نوم څه دې، دکومو زمکو څخه دلته راغلي دي، دکومې قبيلې سره اړيکې لري.. خوددې سره سره بيا هم که هغه زما د ترلاسه کولو دويمه او دريمه مقابلې هم وگټي نو پلار جانه! که داسې هسې دکوڅي خس هم وي، او يا ډير زيات غريب او اجنبي هم وي، بيا به هم زه دهغه په راخپلولو باندې فخر او وياړ احساسوم. که چيرې ماته د شتمن او دولت مند ميره ضرورت وي نو بيا ددې مقابلو د جوړولو له پاره څه اړتيا وه. زه تاته ډاډ درکوم چې هر څوک چې زما د ترلاسه کولو دا درې مقابلې په پرلپسې توگه وگټي او هغه د انسانانو دهرې ډلې پورې اړوند وي نو بيا به هم زه هغه په ډيره خوشحالي او فخر سره دخپل ژوند ملگري وگرځوم. د شهزادګۍ گنگا ددې ځواب په اوريدلو سره دهغې پلار هرکشن ډير زيات خوشحاله شو او بيا يې ورته وويل چې: په بگوان سوگند چې ماته ستا له لورې دهمدا سې يوه منطقي ځواب هيله وه. اوس نو دمقابلې د پيلولو له پاره هرکشن مخصوصه اشاره وکړه او دهغه د اشارې سره سم دهغه ساتونکو درې کوترې په هوا کې والوزولې

څنگه چې دغه درې واړه کوترې یو د بل تر څنگ په هوا کې روانې د میدان مرکزي برخې ته را ورسیدې نو هغه تور پوښه اجنبی خپله نښه و نیوله او یو په بل پسې یې خپل غشي و ویشتل. دهغه په درې واړه غشو باندې کوترې یو په بل پسې ولگیدې او په هوا کې یې اوبنتې را اوبنتې او په زمکه باندې را پریوتې.

د نښو د ویشتلو سره سم ټول خلک د ډیرې خوشحالی نه په دوو پښو و دریدل او د دې نقاب پوښه په سوبه باندې یې نعرې سورې وهلې، تر څنگ یې هر چا خپل کالی په هوا کې خوزول، لاسونه یې پر کول او د دې اجنبی په بریاو یې خوشحالی کولې. په دې وخت کې دخپل پلار هرکشن تر څنگ ناستې شهزادګۍ گنگا حال هم دکتلو وړو.

ددغه نقاب پوښه ځوان د غشو په ویشتلو او دهغوي په واسطه دکوترو درا غورزو لوسو یې د گنگا په مخ او څیرې باندې دخوشحالی نښې نښانې د ورايه ځلولې.

ددغه اجنبی ځوان به بریاو باندې هرکشن دخپلې لور دخوشحالیو سره یو ځای خپله خوشحالی هم نه شوه پتولای. بیا یې دخپلې لور شهزادګۍ گنگا په لور دکتلو په وخت کې وویل:

گوره زما لور جانې! دغه نقاب پوښه ځوان دا دویمه مقابله هم د لمړۍ مقابلې په څیر په پوره میرانې سره وگټله، زه هیله من یم چې نوموړې به دریمه مقابله هم په همدې شان وگټي. اودهغې وروسته به خپل نوم او کوائف هم را څرگند کړي. نوزما لورې! که چیرې دا ځوان ستا د ترلاسه کولو دریمه مقابله هم وگټي نو ته څه فکر کوي چې ته به څه وخت او کله هغه دخپل ژوند ملګرې کړې. دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا دخوشحالیو نه په ډوب او از کې وویل:

پلار جانه! که چیرې دا اجنبی زما د ترلاسه کولو دریمه مقابله هم په همدې توګه وگټي نو زه به دوه میاشتنې وروسته دهغه د ښځې او د ژوند د ملګرې په څیر د اوسیدو له پاره تیاره یم. ځکه چې دوه میاشتنې وروسته زما د نڅا او موسیقې درسونه پای ته رسیږي او دهغې وروسته به زه د واده او د (اوه پھیرو «د اور نه اوه ځلې د گرزیدو») له پاره تیاره اوسم. په دې وخت کې هرکشن دخپلې خوشحالی د څرګندولو په وخت کې وویل:

گوره زما لور جانې! څنگه چې ته غواړې همغسې به وشي، که چیرې دا اجنبی ځوان ستا د ترلاسه کولو دریمه مقابله هم وگټي نو بیا دوه میاشتنې وروسته، کله چې ستا د نڅا او موسیقې درسونه پای ته ورسېږي زه دهغه سره ستا د واده کولو تیارې وکړم. تر هغه وخته پورې به مونږ په دې پوه شو چې د دې اجنبی نوم څه دی؟ دکوم ځای دی؟ دکومه راغلي؟ او دکومې قبیلې سره اړوند دی؟ او یا دا چې دا دکومه ځایه په دې مقابلو کې د گډون له پاره راځي؟ دهغه په دې خبره شهزادګۍ سمدستې وویل:

پلار جانه! که مونږ د دې شاه نشین څخه ښکته شو او د پخوا په څیر دې اجنبی ځوان ته دا ځل هم د زما د ترلاسه کولو دویمو مقابلو دکتلو مبارکي ورکړو. هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنگا دا وړاندیز ومانه، او بیا دواړه پلار او لور په ډیره بیره د شاه نشین څخه لاندې راغلل.

هغه د تور نقاب اغوستونکې اجنبی ځوان د دې درې واړو کوترو د ویشتلو وروسته، کرار کرار دخپل آس په لور روان و. کله چې هغه خپل آس ته ورنژدې شو نو هرکشن او شهزادګۍ گنگا هم په ډیره بیره هغه لورې ته ورو روان و. کله چې هغه ته ورنژدې شول نو بیا شهزادګۍ گنگا د هغه څنگ ته ورغله او په خپل خوږ او از او خوږه ژبه یې ورته وویل: گوره اجنبی! زه تراوسه هم نه پوهیږم چې ستا نوم څه دی؟ ته څوک یې او دکومه ځایه په دې مقابلو کې د گډون له پاره راځي؟ نو څرنگه چې تا د دې مقابلو دویمه برخه هم وگټله نو په دې خاطر ته زما په سترگو کې اوس ډیر بختور، او ستر شخصیت گرزیدلی یې. زه تاته ډاډ درکوم چې د دې مقابلو ددریمې برخې

دگنګلو له پاره به زه ستا بڼه راغلاست او خوش امدید کوم. ددې خبرو د کولو وروسته شهزادګۍ گنګا لږڅه خاموشه شوه او بیا یې هغه اجنبی ته وویل:

ګوره اجنبی! تر اوسه پورې تا مونږ ته خپل نوم او نښان ونه ښود. او نه دې دا مونږ ته وویل چې ته د کومه ځایه دلته راځې او نه دې له مونږ سره خپل ټول کوائف ولیکل. ایا ستا له لورې زموږ سره دا ډول سلوک زما د ذات، او دهرم له پاره ظلم او تیرې نه دې. ایا د خپلې دغې دویمې مقابلې د بریاو نه وروسته هم نه غواړې خپل مخ او څیره مونږ ته وښایې؟ تر څو زه و وینم چې ته څوک یی. او د کومه ځایه راغلي یی. او څه ډول ځوان یی؟ دهغې په دې خبرو باندې هغه ځوان په ډیر نرم او از سره وویل:

ګوره شهزادګۍ گنګا! ستا ددې ټولو پوښتنو ګرویزونو ځواب به ستا د تر لاسه کولو په دریمو مقابلو کې د بریا وروسته درکوم. ددې خبرې سره سم هغه اجنبی په خپل آس باندې سپور شو او خپل آس یې په نړۍ قمچینه باندې وواهه او په یوه منډه د میدان څخه ووت. ددې ځوان په داسې تلو سره شهزادګۍ گنګا ډیره اندیښمنه ودریده او ددې ځوان پسې یې وروسته کتل، کله یې چې هغه د سترګو پناه شو نو بیا یې سرتیت کړ او خفه خفه دخپل پلار هرکشن سره یو ځای د شاه نشین په لور روانه شوه.

۱۱

سوري شیرشاه د گنګا د درياب په غاړه د بنگال د سوبې له پاره د خپل لښکر سره یو ځای په ډیره ګړندی توګه هغه لورې ته کوچ وکړ. د ۱۵۳۵ ز کال د مې د میاشتې په پیل کې شیرشاه په ډیره ډاډه سره د گنګا د درياب د غاړې دواړو لورو ته د بنگال د سوبې د جنگ له پاره د جنگ بیگل (ډول) وواهه.

سوري شیرشاه په ډیره بیره په بنگال باندې یرغل وروست او د برسات یا باراني موسمونو د پیلامې د مخه یې د بنگال د مونګیر د سیمې ډیر ځایونه په خپله ولکه کې راوستل. دا کار یې ځکه تر هر څه دمخه وکړ چې د باراني موسمونو د پیل په وخت کې په شرقي برخو کې داسیمې ډیرې ژرد او بولاندې راتللي او هلته بیا د فوځونو تګ راتګ ستونزمن ګرځیده.

وروسته بیا شیرشاه د مونګیر د سیمې په ډیرو ځایو د ولکې کولو وروسته ددې ځای د تر ټولو سترې او مستحکمې کلا ولکه کولو ته اړم شو. ددې کلا سوبه دومره څه اسان کار نه و، ځکه چې ددې ځای ۴/۵ برخې د غرونو او لویو لویو ناونو څخه جوړې شوې دي. د کهرک او ګډو په څیر ستر ستر غرونه هم همدې سیمه کې پراته دي. او همدا غرونو د بیرونی یرغلونو په مقابل کې ستر خنډونه پیدا کوي، د سورج ګر نه نژدې ۲ میله واټن کې د کاداهانه درياب بهیرې چې پخپله یو ستر خنډ ثابتیږي، نو د مونګیر کلا باندې د حملې کولو له پاره شیرشاه هملته د سورج ګر سره نژدې د خپل فوځ سره یو ځای پړاو وکړ تر څو لښکر یې لږ څه آرام وکړي. د مونګیر کلا د سورج ګر په شرقي برخه کې نژدې ۱۸ میله واټن کې پراته ده. همدا راز د راج محل په غرونو کې پرته تیلیا ګر هی د مونګیر نه شرق لورې ته نژدې ۲۲ میله واټن لري. د سورج ګر نه د مونګیر په لور د تللو په وخت کې چې کوم میدانونه مخ ته راځي دهغوې لویوالي او اوږدوالي هم شپږ میله شاوخوا کې جوړیږي. خو ددې میدانو اوږدوالي ان د مونګیر کلا ته نژدې یواځې په دوه نیم میله واټن پورې رسیږي، د سورج ګر نه تر مونګیر کلا پورې نژدې ۱۸ میله واټن دهر حمله کونکې له پاره چې د گنګا د درياب د غربې برخې څخه یرغل کونکې اوسي ملاماتونکې تمامیږي. ځکه چې دهغې د سپرک دواړو لوریو ته د جنوب شرق په لور د کهرک غرونه پراته دي، چې د مونګیر تر څنګ د گنګا د درياب تر څنګ پورې رسیږي، خو دهغې په شرقي برخو کې د مونګیر نه تسخیریدونکې کلا ده چې سوبه کول یې دهر یرغلګر له پاره تر هغو شونې نه دي چې درنه او قوي توپخانه ونه لري، او تر څنګ یې د گنګا درياب هم په ولکه کې نه وی اخستې. په تیرو وختونو کې پوهو او زیرکو فوځی سالارانو په داسې خطرناکو ځایو کې دخپلو فوځونو د ورننویستلو کار نه دې ترسره کړي. خو شیرشاه سوري په هر صورت غوښتل د مونګیر کلا تر خپلې ولکې لاندې راوړي.

د بنگال حکمران سلطان محمود ته هم د شیر شاه د دې حملې په اړه خبر ور رسيدلې و. نو مونږ ته د شیر شاه سوري د ورسيدو د مخه سلطان محمود د مونږ د کلا د دفاع نظام مستحکم کړې و. هغه په ډيره بیره د خپل لښکر سره يو ځای هلته راغې. دلښکر يوه برخه يې هملته د مونږ د کلا د دفاع له پاره و ټاکله او د بلې برخې سره يو ځای د گنگا د درياب په غاړه په سنگر کې کيناست ، تر څو د شیر شاه د لښکر د راتلو سره سم په هغوي باندې د دوو اړخونو څخه حمله وکړي ، يوه ډله د گنگا د درياب د شرقی برخو څخه او بله ډله د مونږ د کلا د داخل څخه . په دې توگه به دوه اړخيزه حمله تر سره شي ، سلطان محمود غوښتل چې په هر قيمت چې کيږي شیر شاه سوري د دې ځايه بيرته و تمبوي .

شیر شاه سوري هم د حالاتو څخه بې خبره نه وې . دهغه جاسوسان هر هر ځای کې خپاره شوی و او د بنگال د حاکم سلطان محمود د هر قدم خبر يې ورکاوه ، په دې حالاتو کې شیر شاه سوري دخپلو سالارانو غونډه راوبلله تر څو د بنگال د حکمران سلطان محمود سره د ټکر کولو له پاره پلان جوړ کړي .

کله چې د شیر شاه سوري تر ټولو ستر سالاران دهغه دخيمی نه بيرون په خپرې شوې درۍ باندې سره راټول شول نو بيا شیر شاه هغوي ته وويل :

زما دوستانو ! تاسې پوهيږئ چې په دې وخت کې زمونږ موخې د مونږ د کلا فتحه کول دي ، خود مونږ د کلا د دفاع له پاره د بنگال حکمران سلطان محمود خپل ځواک په دوو برخو ويشلې دي . په دې توگه هغه غواړي زمونږ ځواک هم په دوو برخو ويشل شي او ځواک مو کمزورې شي . ما دا هم اوريدلې دي چې په تيرو وختو کې هيڅ حکمران دا کلا نه ده ولکه کړې او ويونکي دا هم وايي چې تر څو د يرغل کونکي ځواک سره ځواکمنه او درنه توپخانه نه وي او تر څنگ يې د گنگا د درياب د غاړې په شرقی برخو باندې هم ولکه و نه لري نو تر هغې د مونږ په کلا باندې ولکه نه شي کولې . زه ستاسو څخه دا پوښتنه کول غواړم چې ايا ستاسو په ذهن کې کوم داسې پلان شته چې دهغې له مخې د دې کلا ولکه کول مونږ ته اسانه وگرځي . او که نه د دې وروسته به زه خپل جنگی پلان جوړ کړم .

د شیر شاه سوري د پوښتنې په اساس ، دهغه ټولو سالارانو په خپلو منځو کې سرو نه نژدې کړل او سلا مشورې يې وکړې . د دې مشورو نه وروسته صاحب خان شیر شاه سوري ته مخ کړ او ورته يې وويل :

زما اقا ! زما محسنه ! که ته اجازه راکړې زه به يو څه ووايم . دهغه په دې خبره شیر شاه سوري په پلرني شفقت ورته وويل :
صاحب خانه ! زما زويه ! کله چې ته وغواړې ماته يو څه ووايي نو دهغې له پاره د اجازې غوښتلو ته اړتيا نه شته . ته زما دلښکر و سپه سالاري او ستا مشوره او ستا تدبير د تل له پاره په ټولو پورته والي لري ، ووايه چې ته اوس څه وړانديز لري . دهغه د اجازې وروسته صاحب خان وويل :

زما محسنه ! زه د دې کلا د ټول چاپيريال څخه پوره پوره خبر يم او ان تر جنوبه پورې ټوله سيمه ، ان تر هغه ځايه چې د کول درياب د گنگا د درياب سره په کې يو ځای کيږي ، ما کتلې ده . زما مشوره داده چې مونږ خپل لښکر په دوو برخو وويشو ، يوه برخه د جنوب لوري ته ولاړه شي او بله برخه د شمال په لور حرکت وکړي . هغه برخه چې د شمال په لور ورځي نو هغوي دې په سورج گڼ باندې حمله وکړي ، د سورج گڼ د سوبې کولو نه وروسته دې هغوي بيرته راستانه شي او د گنگا د درياب په غاړه دې په غرب کې پرتې د مونږ په کلا باندې حمله يوسي ، هغه لښکر چې د جنوب په لور حرکت کوي نو هغوي دې د کول او گنگا د دريابونو د يوځای کيدو ځای ته نژدې په مني پور باندې حمله وکړي او بيا دې هملته تم شي . په دې ځای کې د کهړک پور د غرنو لړۍ پاې ته رسيدو ته ورنژدې کيږي . دلته نژدې لس ميله اوږد او پراخه ميدان دې او د دې ميدان څخه په اسانۍ سره تيريدي شي . خو په نورو ځايو کې د کهړک پور د غرونو څخه تيريدل ډير ستونزمن او د زيانونو نه ډک دي . هغه لښکر چې د جنوب په لور ورځي ، نو هغوي د لس ميله واټن د وهلو

وروسته د گنگا او د گول د دریا بونو د یو ځای کیدو د ځای څخه دمخه د دواړو دریا بونو څخه تیر شي او د گنگا د دریا ب د شرق په لورې دې ولاړ شي. هلته دې په سنگر کې کینی، او بیا دې د بنگال په حکمران سلطان محمود باندې حمله وکړي. زمونږ یو لښکر به د شمال په لور د سورج گر په لور ولاړ شي او بل به د غرنیو لړۍ په منځ کې د کهرک پور تر غرونو پورې جنوب ته و خوځېږي، نو د بنگال حکمران سلطان محمود به دا فکر وکړي چې د مونږ د کلا د نه تسخیریدونکې حیثیت په اساس شیر شاه سوری د خپل جنګ پلان بدل کړې دې. او اوس هغوی د سورج گر او جنوب په لور غواړي ولاړ شي او څه نورې سیمې ولکه کړي او د گنگا د دریا ب څخه د تیریدو پرته به بیرته ستا نه شي. تر دې وخته پورې به زمونږ د جنوب لښکر په هغوی په نا ځایۍ توګه یرغل یوسي او د بدترین حالت سره به یې مخ کړي او په شمال کې په سورج گر باندې حمله کونکې لښکر به بیرته را ستون شي او د مونږ لښکر کلا باندې به حمله یوسي او دهغې د ولکې کولو له پاره ځان جوړ کړي.

تر دې ځایه د خبرو وروسته صاحب خان غلې شو او بیا شیر شاه خپله پریکړه داسې واوروله.

صاحب خان، زما زویه! په قدوس خدای سوګند چې تا ډیر نسه وړاندیز وکړ. په همدې پلان باندې د عمل کولو په اساس مونږ توانیدلې شو د مونږ لښکر په نه تسخیریدونکې کلا باندې ولکه وکړو. واورئ زما دوستانو او زما عزیزانو! که چیرې مونږ د مونږ لښکر کلا سوبه کړه نو داسې یې وگڼئ چې د بنگال د حاکم سلطان محمود د فوځ ملا مو ورماته کړې ده. دهغې وروسته به دهغه تر مخه دوه لارې وي، لمړۍ دا چې هغه به په پراخه میدانو کې زمونږ پر خلاف جنګ ته تیار شي چې په هغې جنګونو کې به د خپل ځان د خوندي کولو له پاره کومې لورې ته تښتې. او دویم دا چې د خپله ځانه د کوم ستر ځواک تر مخه به خپله زولۍ خوره کړي او زمونږ پر خلاف به ترې مرسته وغواړي. په هر حال هغه پلان چې صاحب خان وړاندې کړې په همغه به عمل کوو.

تر دې ځایه د خبرو کولو وروسته شیر شاه لږ څه تم شو او وروسته یې بیا د خبرو لړۍ جاري و ساتله او ویی ویل:

گوره صاحب خان! ستا د همدې وړاندیز په اساس به لښکر په دوو برخو باندې وویشل شي، د لښکر یوه برخه به له ماسره پاته شي او د بلې برخې قومندانۍ به یې ته په خپله کوي. له تاسره به اسماعیل سوری، حبیب خان ککر او هیبت خان نیازی هم ملګری وي، خو له ماسره به زما د زامنو څخه علاوه سرمست خان سروانی، حاجي خان بټنی او برهم جیت ملګري وي.

صاحب خان واوره! ته به د خپلې برخې د لښکر سره یو ځای د کهرک پور د غرونو د پیچ و تاو نه ځان وکارې او د شمال په لور به حرکت وکړي. سورج گر د دغه ځایه چې همدا اوس په کې مونږ پراو کړې دې نژدې ۱۸ میلې واټن کې پروت دې، ته به د شپې په تیاره کې مخکې تګ کوي او د لمر خاته نه مخته به هلته سورج گر کې ځان را څرګند کړي. او بیا په داسې توګه پرې حمله وکړه چې د بنگال د حاکم سلطان محمود د دفاعی فوځ ته د خوزیدو فرصت هم په لاس ورنه شي. په سورج گر باندې د حملې کولو نه وروسته هغه په مکمله توګه په خپله ولکه کې واخله او دهغې ځای د انتظا ماتو د منظمو لښکر وروسته بیا ته د جنوب په لور را و خوځېږه، او د شپې په تیاره کې د مونږ لښکر په کلا باندې حمله وکړه. اوزه به د پلان په مطابق د جنوب په لور ولاړ شم او بیا به د گنگا او کول د دریا بونو د یو ځای کیدو د ځایه مخته دمني پور په سیمه کې د گنگا د دریا ب څخه ورتیر شم او د شرقی ساحل په لورې به ولاړ شم او هلته به د سلطان محمود په لښکر باندې د حملې کولو هڅه وکړم.

کله چې شیر شاه سوري په دې اړه د خپلو نورو سالارانو آند ځانته معلوم کړ نو ټولو په ډیره خوشحالی سره دا وړاندیز ومانه، د دې نه وروسته شیر شاه خپل لښکر په دوو برخو وویشه، نیمایې برخه یې د خپله ځانه سره و ساتله او بله نیمایې د صاحب خان په قومندې کې هغه ته ورسپارله. په همدې وخت کې لښکر خپل پراو ختم کړ، بیا شیر شاه سوري د خپل لښکر سره یو ځای د کول د دریا ب په غاړه

غاړه د کهرک پور د غرونو په پیچ و تاپ کې د جنوب په لور کوچ وکړ په داسې حال کې چې صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای په سورج گرې باندې د حملې په خاطر د شمال په لور ولاړ.

صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای د سورج گرې پورې دغه اتلس میله واټن د شپې په تیارو کې لکه په سینو د بنویدونکو چینجیو او مارانو او یادبنکار پسي د پلټونکو پړانگانو په څیر وهلې و. صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای سورج گرې ته نژدې هغه وخت را بنکاره شو چې په شرق کې د درواغجن سهار نښې نښانې را بنکاره شوې وې ، نو هملته یې خپل لښکر تم کړ او دهغوې صفونه یې منظم کړل.

ددې کار د پای ته د رسیدو وروسته صاحب خان خپل ټیټه سالاران چې په هغوې کې هیبت خان نیازی ، حبیب خان ککړ ، او اسماعیل سوری هم شامل و ، را وبلل. کله چې دا درې واړه هغه ته راغلل نویبا صاحب خان ورته په ډیره رازدانه توگه وویل:

زما دوستانو ! د بنگال د حاکم سلطان محمود د سورج گرې سنگر همدا اوس زمونږ تر مخه پروت دې . هغه جاسوسان چې سلطان محمود زمونږ څخه د خبریدو له پاره خپاره کړې و نو هغوې به خبر ورکړې وې چې زه او زما سره ملگرې تاسو درې واړه د ټول لښکر سره یو ځای سورجگرې ته رارسیدلې یاست. نو په دې خاطر به سلطان محمود دا انگیرلې وې چې اوس نو د مونږ کلا بلکل خوندي پاته ده. په دې خاطر به هغه دهغه ځایه را وځي او دهغه ټول لښکر به د سورج گرې د خوندي پاته کیدو او دفاع له پاره دلته د راتللو هڅه کوي. زما ورونو واورئ ! ما د جنگ د پلان د بدلون اراده کړې ده. څرنگه چې سورج گرې د بنگال د حکمران سلطان محمود یو ستر او قوی سنگر دې خودومره هم نه چې زمونږ په لار کې خنډ شي. په دې خاطر ما پریکړه کړې ده چې یواځې هیبت خان نیازی او حبیب ککړ به په سورج گرې حمله کوي. دهغه په دې خبره هیبت خان نیازی یو دم را ټوپ کړ او ترې وېی پوښتل: امیر صیب ! ته به چیرې ځي؟ صاحب خان ورته په ډیره نرمه ژبه وویل چې: هیبت خان ! لمړی خو زما خبره پوره واوره بیا په دې منع کې خبره کوه؟ په ځواب کې هیبت خان غلی شو او بیا صاحب خان په خبرو پیل وکړ.

گورئ ورونو ! لښکر به په درې برابر وویشو. یوه برخه به یې هیبت خان ستا او د حبیب ککړ په لاسو کې وي بله برخه به یې د اسماعیل سوري په قومنده کې او دریمه برخه به یې زما سره وي.

هیبت خان ! ته به د حبیب ککړ سره یو ځای په سورج گرې باندې حمله کوي او په هر صورت به دهغې د ولکه کولو هڅه وکړې ، کله چې تاسې حمله وکړئ نو سلطان محمود او دهغه سالاران به دا و انگیري چې صاحب خان دخپلو ملگرو سالارانو سره یو ځای په سورجگرې باندې حمله کړې ده. په داسې حال کې چې په خپله شیرشاه سوري د گنگا او کول د دریا بونو د یو ځای کیدو ځای ته ورغلي دي. خو مونږ به دښمن په تیاره کې ساتو او په یوه شپه کې به دوه کاره تر سره کړو.

هیبت خان ! کله چې ته د حبیب ککړ سره یو ځای په سورجگرې باندې حمله وکړې نو یاد ساته چې تر دې وخته د مونږ کلا په داخل کې د سلطان محمود لښکر سلامت پروت دې ، هغوې به خامخا د کلا څخه را وزی او په سورج گرې کې به دخپلو فوځونو د مرستې اوستاسې پر خلاف د جنگ له پاره دهغه ځایه را وځي. نو د اسماعیل سوري لښکر به د همدې لښکر پر خلاف په حرکت راځي ، هغه وخت چې ته او حبیب خان ککړ دواړه په سورج گرې باندې یرغل وروړئ نو په هماغه وخت کې به اسماعیل سوري دخپل لښکر سره یو ځای د مونږ کلا او سورجگرې تر منځ په سنگر کې ناست وي او هر هغه لښکر چې د مونږ څخه را ووزی او د سورجگرې په لور راځي نو پر هغوې به حمله کوي او دهغوې لارې به بندوي.

تر هغه چې پر ما او زما د لښکر پورې اړه لری نو زه به همدا اوس او په همدې وخت کې حرکت کوم او د مونږ کلا تر څنگ به په کوم مناسب ځای کې ځای په ځای کیږم. هغه وخت چې ته او حبیب ککړ سورج گرې ولکه کړئ او په دې ځای کې دښمن د مزاحمت کونکې

لښکر مزاحمت له منځه یوسئ نو ښکاره ده چې ددې ځای خلک به دخپلو ځانو د خوندي ساتلو په خاطر د مونځیر د کلا په لور تښتته کوي. تاسې به هغوي تعقیب کړئ. د سورج گڼ څخه را تښتیدونکې به یقینا په دې وخت کې د سورج گڼ او مونځیر د کلا تر منځ دخپلو هغوي ځواکونو سره یو ځای کیږي چې د اسماعیل سوري سره په جگړه بوخت وي، بیا به تاسې دواړه د اسماعیل سوري سره یو ځای شئ او ددښمن پر خلاف به سخته حمله وکړئ، خود مونځیر په لور د راتلونکو لاره مه نیسئ، ځکه کله چې ماتې خوړلې لښکر په تښتته راو تښتی او مونځیر کلا ته ورشی نو بیا تاسې درې واړه خپل راتگ ارام کړئ، کله چې دا بگیل فوځونه د مونځیر کلا ته د شمالي دروازو له لارې ورننوځی نو په همغه وخت کې به زه د کلا ددرو زای ساتونکې له منځه یوسم. اودهغوي په ځای به دخپلو لښکرو کسان وټاکم. اوبیا به په خپله د مونځیر کلا ته ورننوځم. زما وروسته به تاسې هم د مونځیر کلا ته راننوځئ، په دې توگه به په همغه یوه شپه کې مونځیر د سورج گڼ سره یو ځای د مونځیر کلا هم خپله ولکه کې راوړو.

زما دوستانو واورئ! مونځیر داسې مستحکمه او ټینگه کلا ده چې هغه تر اوسه پورې ناقابل تسخیر انگیرل کیږي. اوپه ماضي کې هیڅ حکمران په هغې د گنگا په دریا باندې د ولکې کولو تر مخه ولکه نه ده کړې. په هر صورت مونځیر به دا کار همدا نن شپه تر سره کوو. اوزه هیله من یم چې هغه پلان چې مونځیر تیار کړې دې که چیرې پرې په پاک نیت سره عمل وکړل شی نو سورج گڼ او مونځیر به د سهار د لمر د راختلو سره سم زمونځ په ولکه کې راشی. ددې خبرو وروسته صاحب خان خاموشه شو نو هیبت خان نیازی، حبیب ککر او اسماعیل سوري درې واړه په پوره ډاډ سره وخنډل. تر لږه وخته پورې هغوي درې واړه په خپلو منځو کې مشورې وکړې او د کومې معاملي دحل کولو هڅې یې کولې، دهغې وروسته هیبت خان نیازی په ډیره عاجزی سره صاحب خان ته وویل:

صاحب خان! هغه پریکړه چې تا کړې ده، په خدای سوگند چې دهغې نه بله ښه پریکړه نه شي پیدا کیدای. مونځیر به په پوره توگه ستا د پلان په عملې کولو کې قدم اخلو، ستا د مشورې په مطابق به زه او حبیب خان یو ځای دخپل ټول ځواک سره یو ځای په سورج گڼ باندې حمله کوو. هغه کار دې چې اسماعیل سوري ته ور سپارلې دې هغه یې په ډیره ښه توگه تر سره کولې شی. ددې وروسته اوس که چیرې ته دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د مونځیر په کلا کې ورداخل شې، نو بیا به د سهار د راختلو د مخه مونځیر په ډاډمنه توگه په سورج گڼ او مونځیر کلا باندې خپله ولکه کړې وي. دهغه په دې خبره صاحب خان په پرکونکي توگه وویل:

هیبت خان! که چیرې ته، حبیب خان ککر او اسماعیل سوري زما د پلان په مطابق عمل کوئ، نو سمدستي لښکر په درې برخو وویشئ، او دخپلو خپلو منزلونو په لور حرکت وکړئ، ددې خبرې سره سم هغوي څلور واړه متحرک شول اولښکر یې په درې برخو وویشه، صاحب خان خپله برخه له ځانه سره واخسته او د مونځیر په لور یې حرکت وکړ، بله برخه اسماعیل سوري له ځانه سره واخسته او د مونځیر او سورج گڼ تر منځ د سنگر د نیولو له پاره ولاړ. او دریمه برخه یې هیبت خان نیازی او حبیب خان ککر له ځانه سره واخسته او د سورج گڼ په لور یې حرکت وکړ.

دصاحب خان او اسماعیل سوري د تللو وروسته هیبت خان نیازی او حبیب ککر دواړو دخپلې برخې د لښکرو سره یو ځای د شپې په تیارو کې د تویان په څیر سورج گڼ ته ځانونه ورسول او په هغه ځای یې حمله وکړه. هلته په سورج گڼ کې د سلطان محمود لښکر ته هم خبر رسیدلې و چې صاحب خان پر هغوي د حملې کولو په تکل کې دې لورې ته روان دي. په دې خاطر دې لښکر دا بې عقلي کړې وه چې د سورج گڼ په ځای یې دهغې ځای دښار نه بیرون د صاحب خان د لښکر سره د مقابلې له پاره ځان تیار کړې و. دهیبت خان او حبیب ککر له پاره دې کار ډیره گټه وکړه، هغوي د سلطان محمود په دې لښکر سخته حمله وکړه او په څو لمحو کې یې د ټول لښکر حالت ډیر ابتر کړ. د سورج گڼ نه بیرون هیبت خان نیازی او حبیب ککر د سلطان محمود لښکر ته ډیره بده ماتې ورکړه او کله چې د سلطان محمود پاته خوندي کسانو غوښتل د سورج گڼ د جنگ د میدان څخه و تښتی او ښار ته ورننوځی نو هیبت خان نیازی او حبیب ککر هم دخپلو

لښکرو سره یو ځای هلته پسې ورغلل او ټول وسله وال ځوانان یې قتل عام کړل، د شپې په تیارو کې یې هلته په ښار کې یو ستر وینه تویونکې انقلاب راوست، د ښار د دیوالونو د پاسه چې کوم عسکر ټاکل شوی و هغوی هم د دیوالونو څخه رانښکته شول او د حمله راوړونکي دښمن د مقابلې له پاره راغلل. د دې نه علاوه د ښار دننه ساتونکې فوځ هم دننه ښار ته وښتید او دخپلو ماتې خورلو فوځونو سره یو ځای شول. په دې توگه په ښار کې دننه سخت جنگ وښت، خو هیبت خان نیازی او حبیب ککړ د ښه بخت خاوندان و چې هغوی د ښار په داخل کې هم ټول متحده لښکر ته ماته ورکړه او ډیر زیات یې ترې ووژل. دهغوی پاته شوو د سورج گڼ د ښار د جنوبی دروازي څخه د وتلو وروسته د مونگیر د کلا په لور تښتې وکړه.

دلته هیبت خان نیازی یو ډیر ستر کار دا وکړ چې خپل لښکر یې یو ځل بیا په دوو برخو وویش، یوه برخه یې حبیب خان ککړ تر قومندې لاندې پرېښوله، او هغوی ته دننه و سپارله چې د سورج گڼ نظم و نسق سنبال کړي، او په خپله یې یوه برخه له ځانه سره واخستله او دهغو لښکریانو تر شا ولاړ چې د سورج گڼ د ماتې وروسته د مونگیر په لور د تښتې په حال کې و.

د بله اړخه د عسکرو څو ډلې د شپې په تیاره کې د مونگیر څخه ووتلې او د سورج گڼ د فوځ د مرستې له پاره هغه لورې ته وروان و. خو هلته هغوی ته په لاره کې اسماعیل سوري تیار ولاړ و. په دې اساس د مونگیر او سورج گڼ ترمنځ د اسماعیل سوري او دې لښکرو ترمنځ ځای ځای نښتې روانې وې. اسماعیل سوري دهغوی لاره بنده کړې وه او په هیڅ صورت یې هغوی د سورج گڼ په لور تللو ته نه ورپرېښوول. تر دې وخته پورې د دوی ترمنځ همدا ډول کشمکش روان و چې د سورج گڼ ماتې خورلې فوځ هم دلته را ورسید. کله چې د مونگیر څخه سورج گڼ ته د مرسته کونکو فوځي ډلگيو ته د سورج گڼ د ماتې خبر ور ورسید او په دې وپوهیدل چې په سورج گڼ باندې صاحب خان ولکه وکړه نو دهغوی حالت ډیر خراب شو ځکه چې هغه تښتیدونکو دوی ته دا خبر هم ورکړې و چې دښمن دهغوی تر شا را روان دي، په دې اساس هغوی د اسماعیل سوري سره خپل جنگ ختم کړ او د مونگیر په لور و تښتیدل. تر دې وخته پورې هیبت خان هم د دوی تر شا را رسیدلې و او ځان یې د اسماعیل سوري سره را یوځای کړ او بیا دواړو د مونگیر په لور د تښتیدونکو تر شا ولاړل.

د بله اړخه صاحب خان پخپله لا تر اوسه د مونگیر د کلا تر څنګ په یوه پټ ځای کې سنگر نیولې و او د حالاتو څارنه یې کوله. کله چې د سورج گڼ څخه د راتښتیدونکو عسکرو لمړۍ ډله دهغه د مخې تیره شوه نو هغه هم یو ناڅاپه دخپل پټنځای څخه را ووت او د سورج گڼ نه تر مونگیر په لور راتلونکې لاره یې دخپل لښکر په واسطه و تړله.

فضا بلکل خاموشه وه، یوازې د آسونو د ځغاستو او دهغوی د پښو د ټکار او ازونه تر لرې لرې پورې اوریدل کیده. په دې منجمدو او یخو وهلو شپو کې د خړو رڼا او په منځ کې د راتښتیدونکو د آسونو گردونه په هوا کې لکه د وریځو په څیر پورته کیدل، کله چې د دې را تښتیدونکو زیاتې ډلې تیرې شوې نو بیا صاحب خان د خپل لښکر سره یو ځای د وریځو د لمړي څاڅکي په څیر په حرکت راغې. او دهغه تښتیدونکې پسې دخپل لښکر سره یو ځای د مونگیر کلا ته ورغې.

صاحب خان دهغه ماتې خورلې راتښتیدلې لښکر سره یو ځای د مونگیر کلا ته ورننوت. هغه تر ټولو لمړی د کلا د دروازو ساتونکې یو په بل پسې ووژل او هلته یې خپل عسکر و درول. د سورج گڼ د مونگیر په لور د راتښتیدونکو ترمنځ ډیره افراتفری جوړه شوې وه، نو په دې اساس تر اوسه پورې هیڅوک په دې نه پوهیده چې دهغوی ترمنځ صاحب خان هم دخپل لښکر سره یو ځای را ننوتې دي. او تر څنګ یې هغه په دروازه باندې خپل کسان هم ټاکلي او دروازه یې په مکمله توگه په خپله ولکه کې اخستې ده.

په خپلو لاسو کې د کلا د دروازې د خوندي ساتلو نه وروسته ، صاحب خان د خپلې برخې دلنښکر سره یو ځای د مونځگیر په کلا کې د درد د نوبت څیر د یو څپانده ترنگ بڼه ځانته نیولې وه. هغه لښکر چې را تښتیدلې و او کلا ته را ننوتی و او یا تر اوسه پورې را تښتیدل او کلا ته را ننوتل ، په هغوي یی د هر څه اول را کښودل.

د صاحب خان د نا ځاپی او ځواکمنه حمله داسې ویرونکې او خطرناکه وگرزیده چې هغه په لمحو او ساعتونو کې دغه را تښتیدلی له منځه یوړل او تر څنگ یی په کلا کې دننه موجود ساتونکې هم یو دبل پسې قتل عام کړل. کوم وخت چې صاحب خان د کلا دننه د سلطان محمود دلنښکر په عامه وژنه لگیا و نو په همدې وخت کې هیبت خان نیازی او اسماعیل سوری هم د خپلو لښکرو سره یو ځای کلا ته را ننوتل ، او د لمر د را ختلو تر مخه یی د مونځگیر په کلا کې د سلطان محمود لښکر د تیغه تیر کړې و. او په کلا باندې صاحب خان خپله ولکه کلکه کړې وه. صاحب خان ددې ټول کار د تر سره کولو وروسته حبیب خان ککړ ته پیغام ور ولېږه او ورته یی هدایت وکړ چې هملته د سورج گړ په ښار کې دې تم شي او د هغه ځای انتظامات دې سنبال کړي ، هغه د مونځگیر په کلا کې اسماعیل خان سوری و ټاکه او هغه ته یی حکم وکړ چې د بل حکمه پورې همدلته په کلا کې و اوسېږي او ټول مزاحمتی ځواکونه له منځه یوسي. او په کلا باندې خپله ولکه ټینګه کړې. خو په خپله یی د هیبت خان نیازی سره یو ځای خپل نیم لښکر واخست او د مونځگیر د کلا څخه را ووت او د کول د دریا په غاړې کې پروت شیر شاه سوری په لور ورغې.

تر دې وخته پورې شیر شاه سوري هم د گنگا د دریا په څخه پورې وتې و او هلته یی پټ سنگر نیولې و او د سلطان محمود د لښکر د راتلو انتظار یی کاوه.

د بنگال حکمران سلطان محمود یو نړۍ کتونکې انسان و. هغه د خپل عمر په بې شمیره سفرونو کې ډیرې تودې سړې کتلې وې. هغه ته هم خبر ورسیدلې و چې شیر شاه سوري په هغه د حملې کولو له پاره په ډیره گړندی توگه مخته را روان دې. خو هغه ته دا خبر نه و ور رسیدلې چې صاحب خان په یوه شپه د سورج گړ او مونځگیر کلا دواړه ولکه کړی دی ، د شیر شاه سوری د حملې نه مخته د بنگال حاکم سلطان محمود یو بل قدم واخست. هغه خپل لښکر په دوو برخو وویشه ، یوه برخه یی د خپل ځان سره واخسته او اراده یی وکړه چې پخپله به مخامخ د شیر شاه سوري سره ټکر کوی خو بله برخه یی د شپې په تیاره کې د شیر شاه سوري په لښکر باندې د چریکې حملې له پاره هغه لوري ته و استوله.

سلطان محمود غوښتل چې د داسې دوه اړخیزه حملې په واسطه به د گنگا دې لوري ته د شیر شاه سوري دلنښکر بیخ و تار و کاږی. شیر شاه سوری لا تر اوسه خبر نه و چې سلطان محمود خپل لښکر په دوو برخو ویشلې دې او د هغې یوې برخې ته یی حکم کړې چې پرمونډ اړخ له خوا ناځاپی حمله وکړي. هغه د مخامخ لوري د بنگال د حاکم د فوځ د حملې انتظار درلود.

د شپې په تیاره کې د گنگا د دریا دې لوري ته سخت وینه تویونکې جنگ و نښت ، د جنگ میدان د چغو ، سوړو او د اسونود شرنهار څخه ډک و. توري او ډالونه یوله بله سره جنگیدل ، د مړه کیدونکو چغې او د زخمیانو اه او زاری تر لرې لري پورې تر غوږو کیدې. په همدې وخت کې چې د جنگ تنور د اور په جوش کې پټ و چې د سلطان محمود دلنښکر هغې بلې برخې د شیر شاه سوري په لښکر باندې حمله وکړه.

د اړخ له لوري د نا ځاپی حملې په واسطه د شیر شاه سوري دلنښکر په لیکو کې کمزورتیا وې را پیدا شوې وه ، خو شیر شاه سوري یو ډیر ښه منتظم او پوه انسان و. هغه د اړخ له لوري د حملې د تم کولو له پاره د خپل لښکر یوه برخه را بیله کړه خو په همدې وخت کې صاحب خان او هیبت خان نیازی دواړه د سلطان محمود دلنښکر په هغه برخه باندې یرغل وکړ چې د شیر شاه دلنښکر پر خلاف یی د اړخ

له لورې حمله كړې وه. شيرشاه سوري ته د صاحب خان د راتلو او حملې كولو خبر ور رسيدلې و. نو په دې اساس هغه خپله ټوله توجه مخامخ د سلطان محمود د لښكر لورې ته كړه.

اوس نو د شيرشاه سوري حوصله او همت نور هم زيات شوې و. او هغه ويره يې چې د اړخ له لارې احساسوله هغه يې هم را كمه شوه. په دې وخت كې د بنگال حاكم سلطان محمود ته هم دا خبر ور رسيدلې و چې د شيرشاه سوري نوموړې سالار صاحب خان د سورج گڼې او مونځير په كلا باندې د ولکې كولو وروسته دهغه د لښكر په يوې برخې باندې حمله كړې ده. ددې خبر د اوريدو سره سم د سلطان محمود همت له منځه ولاړ. خو تر څنگ يې شيرشاه سوري په خپلو حملو كې ډير نيت راوست او دهغه لښكر يې د بې همتۍ او بې زړه توب په دوه لارې كې و دراوه. همدا راز صاحب خان هم په هغه اړخ كې د سلطان محمود په لښكر كې يو قيامت رامنځته كړې و او تر ډيره پورې د بنگال د حكرمان د فوځ په منځ كې ورننوتې و. او مخته راتلونكې هر فوځي يې له تيغه تيراوه. په دې توگه شيرشاه سوري اوصاحب خان دواړو يو ځاي د گنگا د درياب په غاړه د بنگال د حكرمان سلطان محمود لښكر ته ډيره بده ماتې وركړې وه، او هغه وخت چې لمر را پورته شو نو سلطان محمود خپله ماتې و منله او دميدان څخه په تينسته و تينتيد.

۱۲

د رهتاس راجه هر كشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا د تر لاسه كولو د دريمې مقابلې له پاره ځان تيار كړې و، د رهتاس د كلانه بيرون په هغه پراخه ميدان كې چې پخوا تر دې په كې شهزادگۍ د تر لاسه كولو له پاره لمړۍ او دويمې مقابلې تر سره شوې وې هملته د شهزادگۍ گنگا د تر لاسه كولو دريمې مقابلې له پاره هم ځاي بنبايسته كړل شوې و. هلته د پخوا په څير د خلكو ډيره زياته گڼه گونډه وه، د خلكو څخه په ډير لږ واټن كې يې څلور اوږده بانسونه بنخ كړې و، او بيا يې د څلور واړو پورته سرونه سره را ټول او تړلې و، او بيا يې د همدې څلورو بانسونو په سر باندې يو بل ډير اوږد بانس تړلې و. بيا يې ددې بانس په سر باندې يو بادې مرغ شكله انځور جوړ كړې و، او شرط يې دا ايښودې و چې هر هغه برخه اخستونكې چې د مرغ شكله انځور وولې او ويې څرخوي نو دهغه برياه ثابتېږي.

په همدې توگه پريكړه شوې وه چې هر هغه څوك چې په دې مقابلې كې برخه اخلي نو هغوي ته به د پنځو په ځاي درې غشي وركول كيږي. دا ځل هم د غشو د ويشلو له پاره د راجه هر كشن وزير چورامن ټاكل شوې و. او راجه هر كشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا او دخپلو رانيانو او دوستانو سره هملته په هغه پورته اوډنگ د لرگيو څخه جوړې شاه نشين باندې لکه د پخوا په څير د كيناستو له پاره ورو روان و.

لږ وخت وروسته راجه هر كشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا او رانيانو سره يو ځاي را څرگند شو. او بيا په نوبت سره په همغه شاه نشين باندې وخوت. په شاه نشين د پاسه شهزادگۍ گنگا دخپل پلار سره يو ځاي كيناسته او بيا يې خپل پلار ته وويل:

پلار جانه! زه نه غواړم په دې شاه نشين باندې كينم، زه غواړم چې هغه نقاب پوښه چې نه يې نوم پيژنم او نه يې په اړه نور څه معلومات را ته شته چې د كومه ځايه راځي، د كومو زمكو پورې اړوند دي، د كومې قبيلې څخه دي، په داسې حال كې چې هغه زما د تر لاسه كولو دوه پخوانۍ مقابلې هم گټلې دي، نو كه چيرې هغه دا مقابلې بايلي هم، نو بيا به هم فتح او بريا د همغې وي، نو په دې خاطر كه د مقابلې دا برخه جوړه كړل شي او كه جوړه نه كړل شي، نو هغه نقاب پوښته زما د تر لاسه كولو مقابلې گټلې دي. پلار جانه! كيدې شي چې هغه د پخوا په څير زموږ سره د خبرو كولو او يا دخپلو كو ائفو د ليكلو پرته له دې ځايه ولاړ شي. نو په دې خاطر زه د هغه سره د خبرو كولو له پاره هملته لاندې دريږم او په شاه نشين باندې نه كينم. هملته به دخپل وزير چورامن تر څنگ و دريږم. تر څو په مقابلې كې د برخې اخستلو وروسته كله چې هغه دخپل ادرس د ښوولو او دخپل مخ او څيرې د ښكاره كولو پرته ځي نو زه به دهغه سره خبرې

و کړم ، دهغه د آس واگې به و نيسم او ورته به ووايم چې تا زما د ترلاسه کولو د مقابلو دريم پړاو هم گټلې نو په دې اساس اوس راته خپل ځان را څرگند کړه .

راجه هرکشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا ددې خبرو په اوږدو سره ډير زيات خوشحاله شو او بيا يې خپلې لور ته په ډيره مينه او شفقت سره وويل:

گوره لور جانې ! تا ته بلکل په دې اړه اجازه ده . دا ځکه چې دا همستا د ترلاسه کولو مقابلې دي . ته اوس هر کار چې و غواړې دخپل طبيعت او خپلې خوبې په مطابق يې کولې شې ، او هو ! ستا دا پريکړه هم سهې ده چې که هغه نقاب پوښه دا دريمه مقابلې بايلي هم نو بيا هم هغه ستا د ترلاسه کولو د مقابلو گټونکې او ستا د ژوند د ملگرتوب حق لري . که چيرې ته غواړې دهغه سره خبرې وکړې او ته په دې ويريږې چې هغه به ستا سره دخبرو کولو پرته بيرته ستون شي نو ته بيا همدلته د چورامن تر څنگ کينه . کله چې هغه په مقابلې کې دبرخې اخستونه فارغه شي نو بيا ورسره خبرې وکړه ، ددې خبرو وروسته راجه هرکشن هملته په شاه نشين باندي کيناست خو شهزادگۍ گنگا ترې را بنکته او د وزير چورامن تر څنگ کيناسته .

دلر ځنډ وروسته د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو له پاره د مقابلو دريم پړاو پيليدونکې و . دا ځل بيا هم د مخکې په څير د راي سين د راجه زوي سانول داس د نښې په ويشتلو پيل وکړ ، سانول داس د راجه چندرمل وزير چورامن ته ورغې ، دهغه څخه يې درې غشۍ را واخستل او بيا د بانس په سر کلک کړل شوې انځور يڅه مرغه يې په نښه کړ او په هغه ځاې کې چې ورته د نښې ويشتلو له پاره ټاکل شوې ودريد . هغه بيا بيا خپل درې واړه غشي وويشتل خود هغه يو غشۍ هم په هغه مرغه و نه نښت .

دويم نوبت د ميواړ د راجه د زوي شهزاده سورج مل راغې . هغه هم درې واړه غشي و ازمايل خو يو يې هم په نښه و نه لگيد . دريم نوبت د کالنجرد شهزاده سور داس و . هغه هم درې واړه غشي هسې بيکاره کړل ، ددوې وروسته د ځايي خلکو نوبت راغې ، په هغوې کې هم هريو نښه ويشتونکې خپل بخت و ازمايه خو هيڅ يو يې هم دهغه مرغه په ويشتلو او په هوا کې د هغې په څرخولو بريالۍ نه شول .

د پخوا په څير کله چې هغه وروسته نښه ويشتونکې خپل بخت و ازمايه ، نو په همدې وخت کې هغه نقاب پوښه د نښې ويشتلو ځاې ته راغې . دخپل تور رنگه آس واگې يې را بنکودې ، اس يې لکه د پخوا په څير و شنريد او په هوا کې د الف په شکل ودريد . نقاب پوښه ځوان ترې په يوه ټوپ را بنکته شو ، آس يې هملته پريښود او پخپله د لرگيو د شاه نشين لاندي ناست وزير چورامن ته ورغې . دچورامن سره نژدې ناستې شهزادگۍ گنگا هغه تور رنگه نقاب پوښه ځوان ته په ډير غور سره وکتل او تر ډيره وخته پورې د هغه په ليدلو کې ډوبه وه .

کله چې هغه نقاب پوښه نژدې راغې نو وزير چوران ورته درې غشي ورکړل ، خو هغه نقاب پوښته درې واړه غشي را واخستل ، په خپل لاس کې يې واړول او اړول ، د ټولو غشو جايزه يې واخسته ، بيا يې دهغوې څخه دوه غشي بيرته چورامن ته ورکړل ، دهغه په دې کار چورامن ډير حيران شو او ورڅخه يې وپوښتل:

گوره اجنبي ! ته ولې دغه درې واړه غشي نه ازمايې . پخپله خپل ځان د خپلې حقه برخې څخه بې برخې کوي . په مقابلې کې برخې اخستونکو ټولو نښه ويشتونکو درې درې غشي استعمال کړې دي . خو دټولو بد قسمتي وه چې يو يې هم هغه باد نما مرغه په غشۍ و نه ويشت . گوره اجنبي ځوانه ! دا ډير ستونزمن کار دې . زه تاته مشوره درکوم چې درې واړه غشي واخله ، ځکه چې ددې نه مخته دې د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو له پاره دوه مقابلې گټلې دي او که چيره دريمه مقابلې هم وگټي نو بيا به ستا د شجاعت ، ستا د بهادري ، ستا د جرئتمندۍ او نښې ويشتلو ځواب نه وي .

دهغه په دې خبره هغه اجنبی نقاب پوښه په حرکت کې راغې ، خپله خوله یې چورامن ته ور نژدې کړه او ورته یې وویل چې گوره چورامنه ! زه یو قسمت خوړلې انسان یم. درې غشی نه ازمایم ، زه به همدا یو غشې اخلم او تاته ډاډ درکوم چې زما دغه یو غشی به ددغه بادنما مرغه له پاره کافی وي ، خلک چې زما نښه ویشتل وویښی نو ټول به حیران پاته شي ، هغه ددې خبرې سره سم یو غشې را پورته کړ او دهغه ځایه شاته شو .

په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا د خپله ځایه را پورته شوه او دراجه هرکشن د ساتونکو څخه یوه ته راغله ، هغه یې ځانته را و باله ، ساتونکې هم په یوه منډه هلته راغې. کله چې هغه شهزادګۍ گنگا ته را ورسید نو شهزادګۍ ورته وویل:

گوره ! ددغه نقاب پوښه اجنبی آس د قیضې څخه و نیسه او د شاه نشین په لور یې راوړه. خو گوره ، که دغه اجنبی زما سره د خبرو کولو پرته او یا دخپل ځان اونوم د بنوولو پرته ددې ځایه ولاړ نو ته دهغه شاته ولاړشه ، هغه تعقیب کړه او دا را ډاګیزه کړه چې دې دکومه ځایه راځی ، نوم یې څه دې او ولې ماته خپل ځان را برسیره کوي ، د شهزادګۍ د حکم سره سم هغه ساتونکې هم په حرکت راغې او دهغه نقاب پوښه اجنبی آس یې د شاه نشین لورې ته یوړ او هملته یې و دراوه.

دغه اجنبی نقاب پوښه یو غشې له ځانه سره واخیست او هغه ځای کې ودرید چې دبانس د پاسه نښلول شوي بادنما مرغه په کې په نښه کیده. هغه د خپل غشې د ویشتلو له پاره په زمکه کیناست ، خپل یو زنگون یې په زمکه کینسوده او بل یې نیغ و دراوه ، بیا یې خپل کمان سنبال کړ ، تیر یې په کې نویست ، تر ډیره پورې یې نښه تر سترگو نیولې وه ، بیا یې خپله ساه و دروله او خپل غشې یې په نښه ور پرېښود. دهغه غشې په هماغه بادنما مرغه باندي و نښت او هغه یې په ډیره تیزی سره و څرخاوه .

د اجنبی د نښې د لګیدو سره سم خلکو په میدان کې د خوشحالی چغې جوړې کړې. هرې لورې ته خلکو ټوپونه وهل ، خپل کالي یې په هوا کې پورته پورته غورځول او دغه نقاب پوښ ته یې مبارکۍ ویلې .

دغه نقاب پوښه ځوان ددې نښې د ویشتلو وروسته ، خپل کمان په خپله شا و تارپه ، او په ډیره بیړه دهغه ځایه را پورته شو ، د شاه نشین په لور راغې او خپل آس یې واخست. تر دې وخته پورې شهزادګۍ گنگا هم دخپله ځایه را پورته شوې وه او ددې اجنبی نقاب پوښه څنگ ته راغلې وه . خو د رهناس راجه هرکشن او دهغه رانیانې تر اوسه هملته په شاه نشین باندي ناست وول . اجنبی هم په گړندیو قدمونو سره خپل آس ته ورغې او هلته ودرید ، خو کله یې چې د آس واګې واخستې نو په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا په ډیره مینه او نرمه ژبه ورته وویل:

ای اجنبی ! ته خو ډیر دښه قسمت خاوند یې چې تا زما د لاسته راوړو ودرې واړه مقابلې وگټلې . اوس ته زما حقدار یې . اوس یوازې ته زما په جسم باندي حق لرې . گوره ! مونږ راجپوتان یو او زمونږ د راجپوتانو رواج دادې چې هر څوک چې د شهزادګۍ د لاسته راوړو ودرې واړه مقابلې وگټی نو هغه څو ورځې بیا په راج محل کې د شهزادګۍ سره پاته کیږی . نو په دې خاطر زما د ترلاسه کولو ددرې واړو مقابلو د گټلو نه وروسته چې اوس دمقابلو پایلو او حالاتو زه تاته حواله کړې یم ، نو د راجپوتانو د رسوماتو په مطابق به اوس ته په راج محل کې له ماسره قیام کوي ، ددې قیام تر مخه ، ایا کولې شي ماته خپل نوم را وښایی . او دخپل مخ او څیرې څخه نقاب پورته کړې تر څو زه ستا په څیر د یوه زړه ورنښه ویشتونکې مخ او څیره وویښم . او ستا دښځې کیدو تر مخه لږه تر لږه په دې خبره شم چې زما محبت ، او زما دغوښتنو او هیلو حقدار څوک دې . تر دې ځایه دخبرو وروسته شهزادګۍ گنگا غلې شوه ، خود بله اړخه ورته هغه اجنبی نقاب پوښه هم چپه خوله ولاړو . په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا یو ځل بیا ورته په ډیره خوږه ژبه وویل:

ای مهربانه او فاتحه اجنبی ! تاماته زما ددې ټولو خبرو هیڅ ځواب رانه کړ ، دهغې په دې خبره هغه اجنبی په ډیره ټیټ او از سره وویل : گوره شهزادګۍ ! که زه ستا ددې ټولو خبرو ځواب درنه کړم نو بیا . ددې اجنبی په دې ځواب باندي شهزادګۍ گنگا په زړه ماتې

لهجې سره وويل: نو ته ولې ماته زما دخبرو ځواب نه راکوي؟ خلک خود شهزادگيو د ترلاسه کولو د دريمځلې مقابلو دگټولو سره سم د خپلې خوشحالي او خپل نصيب په اړه ډير پورته خيالات او فکرونه لري ، او غواړي چې شهزادگي ور سره د يوې لمحې له پاره که هم وې خبرې وکړي. ته څه ډول اجنبي يې چې زما د خوږلني نه ډکو خبرو ځواب هم نه شي راکولي.

اې اجنبي! زه دومره نبايسته ، حسينه او زړه وړونکې پيغله يم چې هر څوک مې د وصل غوښتونکې دي ، خو څرنگه چې تا زما د ترلاسه کولو دريمې مقابلې هم گټلې دي نو زه په ډيره خوشحالي خپل وجود ، خپل روح او خپل هر څه له تا څاروم. او خپل هر څه تا ته حواله کوم. وايه ته په دې اړه څه وايي؟ ددې خبرې د اوريدو سره سم هغه اجنبي دخپل اس واگې کلکې کړې او په يوه ټوپ په اس ور سپور شو او بيا د تللو په وخت کې يې شهزادگي ته وکتل او دپخوا په نسبت په لږ څه لوړ او ازي يې په ډيره غصه او قهر ورته وويل: شهزادگي گنگا! زه له تانه کرکه کوم ، زه تا سره مينه نه کوم. ددې خبرو سره سم يې خپل آس ته لغته ورکړه او په ډيره گړندۍ توگه د هغه ځايه ووت.

د دې اجنبي ځوان د خبرو په اوريدو سره شهزادگي گنگا په ډيره ناخوالي او حسرتونو سره ، د غمونو په بهير کې ولاړه پاته شوه. په همدې وخت کې يې د راجه هرکشن ساتونکې ته اشاره وکړه ، د اشارې سره سم هغه ساتونکې د دې نقاب پوښ اجنبي تر شا ولاړ ترڅو دهغه راز ځانته معلوم کړي ، ترڅو وپوهيږي چې هغه څوک دې ، دکومه ځايه راغلي او چيرې درومي؟ تر دې وخته پورې راجه هرکشن هم دخپل شاه نشين څخه را کيوتې و. هغه دخپلې لور شهزادگي گنگا څنگ ته راغې ، ودريد او هغې ته يې تسلي او تشفي ورکړه او بيا يې ورڅخه وپوښتل هغه دخپلې لور شهزادگي گنگا څنگ ته راغې ، ودريد او هغې ته يې تسلي او تشفي ورکړه او بيا يې ورڅخه وپوښتل:

گوره شهزادگي لورې! هغه نقاب پوښه ستا د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې وگټلې ، اوس هغه له تاسره د واده کولو حقداره دې. او د بڼې په څير تا دخپله ځانه سره کول هم دهغې حق دې. دا چې تا دهغه سره خبرې کړې دي نو ماته هم ووايه چې هغه له تاسره څنگه ژمنه وکړه. دهغه په دې خبره شهزادگي گنگا په ډيره غمژنه لهجه وويل:

پلار جانه! ما دهغه څخه د هغه دنوم او د هغه د ځاي د معلومولو هڅه وکړه خو هغه ډيره حيرانونکې ځواب راکړ ، هغه په خپل آس د سپريدو وروسته همدومره وويل چې هغه ما نه خوښوي ، ددې خبرې سره سم يې خپل اس په ځغاسته کړ او ددې ځايه ولاړ. خو ما ستا يو ساتونکې دهغه پسې وروسته ور وليږه ترڅو هغه پرې ځان خبر کړي چې دا اجنبي دکومه ځايه راغلي ، او دکوم ځاي او سيدونکې دې او اوس چيرې روان دې. دهغې په دې خبره راجه هرکشن په ډيره عجيبه توگه ترې وپوښتل:

گوره لورې! دا اجنبي خود ډير عجيب انسان ښکاري ، هغه په دومره ستونزمنه توگه ستا د ترلاسه کولو دا درې واړه مقابلې وگټلې ، خو زه په دې ډير حيران يم چې هغه ستا دريمې مقابلې دگټلو نه وروسته بيا هم ستا لورې ته کوم رغبت او ميلان ونه کړ. خلک خو زما د شهزادگي د کتلو ارمان کوي خود ا اجنبي له تا څخه دخپلې ناراضتيا خبره کوي ، خوگوره لورې! تا ډيره ښه وکړل چې يو ساتونکې دهغه تر شا و استاوه ترڅو هغه معلومه کړي چې دا نقاب پوښه څوک دې ، دکومه راغلي او چيرته ستنيږي ، اوس راځه لوري چې د راج محل په لور ولاړ شو. هلته ولاړ نور خلک هم خپلو خپلو کورنو ته روان شوي ، په دې اساس راجه هرکشن ، شهزادگي گنگا او رانيانې دخپلو نورو دوستانو سره يو ځاي د راج محل په لور ولاړل.

درهتاس دراجه هرکشن د شهزادگی گنگا د تر لاسه کولو دد ریمی مقابلی دگتولو وروسته هغه نقاب پوشه خوان خپل آس د شرق په لور خغلاوه خو شهزادگی گنگا هم دخپل پلار د ساتونکو ددلی یو ساتونکې دهغې په تعقیب پسې روا کړې. هغه هم په لږ واټن کې دهغه نقاب پوش پسې روان و. ترڅو هغه وپوهیږي چې دا نقاب پوش څوک دې او دکومه ځایه راغلي دي.

هغه اجنبی نقاب پوش خپل اس په گړندی توگه خغلاوه، اوس هغه درهتاس څخه نژدې اته میله لرې وړانو ویجاړو ته رسیدلي و. هلته د ونو د ځنگلو څخه ناڅاپه درې نښه ویشتونکې او جنگجویان را ووتل، او دهغه لاره یی و نیوله. دغه نقاب پوش هم دهغو د کتلو سره سم په یوه ټکان سره دخپل آس واگې کش کړې او ویی دراوه.

بیا دې اجنبی نقاب پوشه دهغو لاره نیو کونکو لورې ته ورغې ویی کتل چې هغوی درې واړه، یو د رای سین شهزاده سانول داس، بل د میوار شهزاده سورج مل او دریم هم د کالنجر شهزاده سور داس دي. بیا د رای سین دراجه زوی سانول داس خپل اس لږ را مخته کړ او دغه نقاب پوش ته یی وویل:

گوره اجنبی! مونږ نه پوهیږو چې ته څوک یی، اود کوم ځایه راغلي یی. خو تا درهتاس دراجه هرکشن د لور شهزادگی گنگا د تر لاسه کولو دریمی مقابلی وگتلي او مونږ درې واړه شهزادگان دې مغلوبه کړو.، زموږ لورې ته لږ څه په غور سره ووینه، زه درای سین شهزاده سانول داس یم، زما سره څنگ کې د میوار شهزاده سورج مل او د کالنجر شهزاده سور داس دي. مونږ درې واړه دلته په دې وړانو ویجاړو کې ستا لاره نیولې ده ترڅو مونږ تاته زموږ ددې بې عزتی په را رسیدو سره سزا درکړو.

دهغوی په دې خبره دغه نقاب پوشه ترې په ډیره یخه ټنډه او نرمې ژبې سره وپوښتل چې نه خو زما او ستاسو د تر منځ کومه دښمنې شته او نه کوم عداوت، چې تاسې درې واړو زما لاره نیولې ده او زما د وژلو نیت موکړې. دا ځل د میوار شهزاده سورج مل ورته په ځواب کې وویل:

گوره اجنبی! تا درهکشن د شهزادگی د تر لاسه کولو دریمه مقابله هم گتلي او مونږ درې واړه دې نه یواځې مغلوب کړي یو بلکه مونږ درې واړو ته دې بې عزتي راوړې ده. په دې اساس مونږ درې واړه له تا څخه دخپلې بې عزتی بدله اخلو. دغه نقاب پوش یو ځل بیا په ډیرې نرمۍ سره دوی درې واړو ته وویل:

زما لاره نیونکو واوری! زه تاسو درې واړو شهزادگانو ته گواښ کوم چې زما لاره پریږدئ، زه نه غواړم له تاسې سره ټکرو کړم. او نه غواړم بې دلیل له تاسې سره په جنگ کې را و نغاړم، یو خبره په غور سره واوری، که چیرې تاسې د شهزادگی گنگا د تر لاسه کولو دغه درې واړه مقابلي له ما څخه و نه گتلاي شوي نو بیا په دې ویرانو کې به زما سره څه ډول مقابله وکړئ؟ دهغه په دې خبره دا ځل د میوار شهزاده سورج مل ورته په ځواب کې وویل:

واوره اجنبی! دمقابلو گتیل یوه خبره ده او په دې ویرانو کې زموږ د دریاو او سره ستا د ټکر خبره بیله ده. مونږ درې واړه به په تا یو ځای حمله وکړو او ستا وجود به ټوټه ټوټه کړو. ته خو مونږ ته کوم کمذاته هندو ښکاری. او په همدې خاطر مجبور شوي یی چې خپل مخ او خیره پټه و ساتي. که چیرې ته دکوم اعلي ذات هندو وایي او یا دکوم ریاست شهزاده، نو بیا به دې داسې خپل مخ او خیره په نقابو کې نه را نغاړله. او نه به دې په پټه خوله دې مقابلو کې برخه اخستله بلکه زموږ په خیر به دې په ښکاره مخ او څرگنده توگه په دې مقابلو کې برخه اخستلې وای. پخوا له دې چې مونږ درې واړه له تا څخه دخپل عزت د بدلې د اخستلو له پاره پرتا خپلې تورې را سپرې کړو نو وایه چې ته څوک یی؟ دهغوی په دې خبره دغه نقاب اغوستونکې په ډیر قهر سره وویل:

درې واړه بې غیرته شهزادگانو! واوری! که چیرې زه ستاسې د دې پوښتنو ځواب درنه کړم نو بیا به ستاسې عکس العمل څه ډول وي؟ په ځواب کې یی دا ځل د رای سین شهزاده سانول داس را مخته شو او ورته یی وویل:

واوره اجنبی! هغه څه چې در څخه پوښتل شوي دي که چيرې دهغې ځواب دې را نه کړ نو بيا به ته ووينی چې مونږ پر تا د شاتو د مچيو، د پاگلو هواو د تنکي ځوانانو او په غرونو کې د ورکو شويو ليوانو په خير يرغل در ورو. ستا جسم به ټوټې ټوټې کړو. ای اجنبی! په دې غرونو کې به مونږ تا بوټې بوټې د مرغانو د خوراک کړو خو د هر څه دمخه درته وايو چې خپل نوم دې را وښيه، خپل وطن او ځای ځيگې ته را څرگند کړه، ته ولې خپل نوم پټوي، ولې د خپله مخه نقاب نه لرې کوي. دهغوي په دې خبرو باندي دا اجنبی نور هم و غريد او دپخوا څخه يی نور هم سخت ځواب ورکړ.

واورئ اي ذليله انسانانو! تاسې درې واړه ذليله شهزادگان يواځې وخت لرئ، چې زه تر درې پورې شميرم، که چيرې هغه وخت مو هم زما لاره پرېښوده، نو بيا ياد ساتئ چې زه به تاسې درې واړه په همدې وړانو ويجاړو کې د خسو خاشاکو په څير و سوزوم. واورئ! اوس هم وخت لرئ چې زما لاره پرېږدئ او که نه زه به ستاسې پر خلاف انقلابي قدم واخلم.

په همدې وخت کې د رهتاس راجه هرکشن هغه ساتونکې چې شهزادگي گنگا ددې نقاب پوش د تعقيب له پاره دهغه پسې استولې و، هم دغه ځای ته ورسيد. هغه همغسې خپل و اټن لږ څه لرې ساته، د نقاب پوشه او د درې کسو شهزادگانو تر منځ د ترڅو خبرو په وخت کې دغه ساتونکې هم هلته د ونو په گڼه گوڼه کې پټ کينا ست، او حالات يی څارل چې څه پېښېږي. دهغې وروسته د کالنجر شهزاده سورداس را مخته شو او ددې اجنبی خبرو ته يی ځواب وايه، سورداس هم دغه نقاب پوش ته وويل چې گوره اجنبی! داسې څرگند يږي چې تا زمونږ په لاسو د مرگ له پاره ځان تيار کړې دې. که چيرې ستا اراده همداسې وي نو بيا همداسې سهی ده. په همدې وخت کې دغو درې واړو شهزادگانو د کوم عکس العمل د ښوولو له پاره ځانونه جوړول چې يو ناڅاپه دغه اجنبی نقاب پوشه په حرکت راغې او دخپلو کاليو څخه يی يو دروند خيجرا وويست او د رای سين د شهزاده سانول داس په سينه کې يی وربنځ کړ او دهغه کار يی ور تمام کړ.

سانول داس د زخمی کيدو نه وروسته دخپله آسه را پريوت، دهغه په زخمی کيدو باندي د نورو دواړو شهزادگانو سورداس او سورج مل اند يښنې نورې هم زياتې شوې. په همدې وخت کې همدې اجنبی نقاب پوش خپل اس ته يو پونده ورکړه او توره يی را وويسته او يو ځل بيا يی په دوې حمله وکړه، د ميواړ شهزاده سورج مل يوې لورې ته کور شو خو د کالنجر د شهزاده سورداس څټ يی دخپلې تورې په دې گذار سره پرې کړ.

دخپلو دوو ملگرو د مرگ وروسته د ميواړ شهزاده سورج داس په اس پښه واړوله، او دهغه ځايه د تښتيدو هڅه يی وکړه، ځکه هغه پوه شوې و چې دا ډير خطرناکه نقاب پوش دې او شونې ده چې حالت يی ددو نورو ملگرو په څير شي. خو اوس ددې نقاب پوش څخه تښتته څه اسانه کار نه و. څه وخت چې د ميواړ شهزاده خپل آس ته پونده ورکړه او په تښتته شو نو اجنبی هم دهغه پسې تر شا په خپل آس باندي سپور ورو غلديد.

دغه نقاب پوش د ميواړ شهزاده تر ډيره لرې پورې تښتيدو ته پری نه ښود. او په هغه باندي د تورې د يوه گذار سره، دهغه تنه د سر نه تر پښو پورې دوه ځايه شوه. دغه اجنبی نقاب پوشه په ډير لږ وخت کې درې واړه شهزادگان دخپلې مخې څخه لرې کړل، بيا يی خپل آس په ډيره گړندی توگه بيرته را ستون کړ او د ونودغې گڼې گونې ته، چيرې چې د شهزادگي گنگا ذرې ورته پټ ناست و، راغې. دلته د رادسيديو سره سم دغه اجنبی خپل آس و دراوه، دخپل شا څخه يی کمان را پرانست، غشي يی په کې کيښود او بيا په يوه لوړ ځای و خوت، او بيا يی په لوړ اواز سره په دې گڼه گوڼه کې پټ ناست کس ته ورغږ کړ او ورته يی وويل:

اي په دې گڼه گوڼه کې ناست اجنبی! زه نه پوهېږم چې ته څوک يی، او نوم دې څه دې؟ او د څه له پاره دلته پټ ناست يی. زه تاته حکم کوم چې سمدستي ددې گڼې گونې څخه را ووځه، او که نه ياد ساته چې زه تر ډيره پورې انتظار نه شم کولې او په تا باندي به غشي و

وروم. ته به ما پیژني ، خوته دا هم واوره چې زما نښه نه خطا کيږي او زما لمړې غشي د زړه په سر و رنښلي. ددې نقاب پوښه دغه گواښ ډیر اغیزمن ثابت شو. ځکه هغه سپور د نود ځنگل څخه راووت. نقاب پوښ هم ددغه اجنبی څنگ ته راغې او ودرید. په دې وخت کې نقاب پوښ خپل کمان بیرته په شا و تاره ، غشي یې ترې وویست. خپله توره یې په لاس کې واخسته ، په بل لاس کې یې ډال و نیو ، بیا یې دهغه څخه وپوښتل او ورته یې وویل چې ووايه !ته څوک یې؟ او د نو په دې ځنگل کې ولې پټ شوي وي؟ په دې وخت کې دغه تعقیب کونکې ورته په لږ زیډلی او از سره وویل:

ته د هر څه دمخه له ماسره ژمنه وکړه چې که زه رښتیا ووايم نو ته به راته بښنه وکړې. دهغه په ځواب کې نقاب پوښ ورته وویل: وایه ته څه وویل غواړې ، که چیرې تارښتیا وویل نو زه درته هیڅ هم نه وایم ، دهغه په ډاډ دغه تعقیب کونکې ورته وویل:

زه درهتاس دراجه هرکشن د ساتونکو ډلې څخه يم. څرنګه چې تاد شهزادګۍ گنگا سوئمبر ګټلې دې ، خود رواج او کلتور مطابق تاد سویمبر د ګټلو وروسته د شهزادګۍ گنگا سره خبرې هم ونه کړې او تر څنګ یې دخپل نوم اونښې د ښوولو پرته دهغه ځایه ولاړې نو شهزادګۍ ماته ستا د تعقیب کولو امر وکړ. تر څو زه هغې ته معلومات یوسم چې ته څوک یې ، اود کومه ځایه راغلې یې اود کوم ریاست اوسیدونکې یې. ددې اجنبی تعقیب کونکې د ځواب په اوریدو سره هغه نقاب پوښه د لږ وخت له پاره خاموشه ولاړو ، دهغه د حالت څخه څرګندیده چې هغه مسکې مسکې کيږي ، بیا هغه وویل: چې په رښتیا چې تاسه خبره کړې ده. گوره ! هغه درې شهزادګانو د شهزادګۍ گنگا د سویمبر په مقابلو کې ګډون کړې و ، نو هغوی په دې وړانو ویجاړو کې زما لاره نیولې وه. هغوی په دې خفه و چې ما هغوی نه دې پری ایښي چې د شهزادګۍ گنگا سویمبر وګټي. نو په دې اساس هغوی غوښتل ما ووژني. خوتا وکتل چې ما دهغوی درې واړو کار ورتام کړ. دهغه په دې خبره هغه تعقیب کونکې وویل چې ما ټول هر څه په خپلو سترګو وکتل. هغوی په رښتیا هم ددې وړ و چې ووژل شی. دهغه په دې خبره نقاب پوښه ورته وویل: گوره ! ددې مړو شوو درې واړو شهزادګانو آسونه له خپله ځانه سره یوسه ، اوددې ځایه بیرته ستون شه ، خو که چیرې بیا دې زما تر شا د راتللو هلې ځلې وکړې نو یاد ساته چې دهغو شهزادګانو په څیر به ستا خت هم له تنې پرې کړم. اوس له ځانه سره دا آسونه واخله او له دې ځایه ورک شه.

ددې نقاب پوښ په گواښ باندې هغه تعقیب کونکې ددې واړو وژل شوو شهزادګانو آسونه له ځانه سره واخستل او په ډیره ډیره بیرته ستون شو. خو هغه نقاب پوښ هملته ولاړ او د تعقیب کونکې په لور یې دهغه تر شا کتل. ان تردې چې هغه دهغې د سترګو څخه ورک شو. بیا یې په خپل اس پښه واړوله او پونده یې ورکړه او د جنوب شرق په لور یې په ګرندی توګه خپل سفر پیل کړ.

درهتاس راجه هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنگا او دخپلو نورو رانیانو سره په خپل محل کې په خبرو بوخت و. په همدې وخت کې د ساتونکو ډلې مشر دهغه ځای ته رانوت او راجه هرکشن ته یې وویل چې: هغه ساتونکې چې شهزادګۍ گنگا دهغه نقاب پوښ د تعقیب پسې استولې وه هغه هم بیرته راستون شوې او غواړې د شهزادګۍ سره وویښي. د ساتونکې ډلې د مشر ددې خبرې سره سم شهزادګۍ گنگا دخپله ځایه تپ کړ او راپورته شوه ، راجه هم دخپله ځایه راپورته شو او ویی ویل مونږ دواړه پلار اولور به دهغه سره خبره وکړو. ددې خبرې سره سم شهزادګۍ او پلار یې دواړه دهغې خونې څخه بیرون راووتل.

هغه ساتونکې په لږ واټن کې خپل اس د واګو نیولې و او ولاړ و. دهغه شاته دهغو مړو شوو شهزادګانو درې واړه آسونه هم و ، شهزادګۍ هغه ته را نژدې شوه او په ډیره بې قراری سره یې ورڅخه وپوښتل: ایا دهغه نقاب پوښ تعقیب دې وکړ ، هغه څوک و او دکومه ځایه راغلې و او اوس چیرې ولاړ. دهغې په دې خبرو هغه ساتونکې خپل سرتیټ اچولې و او غلې ولاړ و بیا یې شهزادګۍ ته وویل: زه ډیر افسوس کوم چې ما هغه تر اخره پورې تعقیب نه شو کړای. دهغه په دې خبره ترې شهزادګۍ په ډیره حیرانتیا سره وپوښتل چې ولې دې دهغه تعقیب ونه شو کړای؟ هغه ساتونکې ورته په ځواب کې وویل:

شهزادګۍ! ما دهغه نقاب پوښه تعقيب تر ډیره ځایه وکړ، ان ددې ځایه اته یا لس میله لرې واټن کې پسې ولاړم. هغه وخت چې دې نقاب پوښ د شرق په لورې خپل آس ځغلاوه زه هم ورپسې روان وم. خو هلته د ونو د ځنگل څخه یو ناڅاپه ستا په سویمبر کې برخه اخستونکې درې شهزادگان هریو د رای سن شهزاده سانول داس، د میواړ شهزاده سورج مل او د کالنجر شهزاده سورداس را پیدا شول او دهغه اجنبی نقاب پوښه لاره یی و نیوله.

تر دې ځایه ما تعقب وکړاې شو او هلته په رسیدو سره په ونو کې پټ کیناستم او ددې ټول منظر ننداره مې کوله، کله چې دې نقاب پوښ ددې درې واړو شهزادگانو څخه د خپلې لارې د بندولو پوښتنه وکړه نو هغوی ورته په ځواب کې وویل چې څرنگه چې دوی درې واړو ددې نقاب پوښ له لاسه د شهزادګۍ سویمبر نه دې گټلې، او ددې شتون ددوی له پاره دماتې او شرمیدلو سبب گرځیدلې دې نوپه دې خاطر به اوس هغوی دا نقاب پوښ ژوندي نه پریرېدې. هغوی درې واړو ددې اجنبی څخه دهغه د نوم او ځای په اړه وپوښتل خو هغه ورته هیڅ ځواب ورنه کړ خو کله چې دغه درې واړه شهزادگان په دې نقاب پوښ باندې را پریوتل نو شهزادګۍ! هغه اجنبی یو انقلاب را منځته کړ.

هغه ډیر زیات تیز، ډیر چالاکه او ښه ماهر تیغ و هونکې دې، هغه د سترگو په رپ کې درای سین شهزاده سانول داس په خپل خنجر باندې وواهه او د آسه یی لاندې را وغورځاوه، کله چې هغو نورو دواړو شهزادگانو د خپل ملګرې حالت ته کتل او د څه تصمیم نیولو هوډ یی کاوه چې په دې وخت کې هغه نقاب پوښه خپل آس ته پونده ورکړه او د کالنجر شهزاده سورداس یی را چپه کړ. د میواړ شهزاده سورج مل چې کله دا حال وکوت نو د تینبستي لاره یی خپله کړه خو نقاب پوښ هغه تعقیب کړ او د شاه اړخه یی په توره داسې وواهه چې وجود یی دوه ټوټې شو او هملته له منځه ولاړ. او په دې توګه یی دهغوی درې واړو شهزادگانو ژوند ته د پای ټکې کیښود.

دا زما بدقسمتی وه چې هغه نقاب پوښ زه د ونو په دې ځنگل کې کتلې وم، نو هغه بیا زما لورې ته راغې، خپل کمان یی را وویست او غشي یی په کې کیښود او ماته یی گواښ وکړ چې زه د ځنگله څخه را ووځم او که نه ما به دخپلو غشو ښه کړي. ما دهغه ښه ویشتل هلته ستا په سویمبر کې کتلې وو چې هغه خطا نه ځی نوپه دې خاطر زه غلې شاتته د هغه پټنځای څخه را ووتلم.

کله چې هغه زما څخه د تعقیب کولو علت وپوښت، نو ما ورته رښتیا رښتیا وویل، چې زه شهزادګۍ گنگا ستا په تعقیب پسې را استولې وم. تر څو هغې ته خبر یوسم چې ستا نوم څه دې، ته دکومه ځایه راغلې یی او کوم هیواد یاریاست او سیدونکې یی؟ کیدې شي هغه زما په رښتیا ویلو باندې خوشحاله شوې وې نو ماته یی حکم وکړ چې دمرو شوو درې واړو شهزادگانو دا آسونه له ځانه سره یوسم او بیرته ستون شم. نو ما دهغې خبره و منله او دادې بیرته ستاسې حضور ته راغلم. او دغه درې آسونه چې زما تر څنگ ولاړ دي دا دهغو درې واړو شهزادگانو آسونه دي. نو شهزادګۍ ما همدومره ویل غوښتل چې ومی ویل:

تر دې ځایه دخبرو وروسته هغه تعقیبونکې ساتونکې خاموشه شو، بیا شهزادګۍ هلته ډیره ناهیلې او اندیښمنه ودریده، تر لږه وخته پورې یی ځان سنبال کړ او هغه تعقیب کونکې عسکر ته یی وویل: ته اوس ولاړ شه او ارام وکړه، اندیښمن کیرمه مه، هغه کار چې تا ته در سپارل شوې و هغه دې تر سره کړې دې. د شهزادګۍ ددې عکس العمل دکتلو وروسته هغه ساتونکې په ډیره خوشحالی سره دهغه ځایه ولاړ. دهغه د تللو وروسته شهزادګۍ گنگا د خپل پلار راجه هرکشن په لورې ورغله او ورته یی وویل:

پلار جانه! هیڅ خبر نه شو چې دا نقاب پوښه څه ډول انسان و. هغه ډیر ښه تیغ و هونکې، او بې جوابه غشي ویشتونکې دې، هغه زما سویمبر هم وگټه او ماته یی کوم اهمیت هم را نه کړ. او دتللو په وخت کې یی همدومره وویل چې زه تانه خوښوم. پلار جانه! دا به څه ډول انسان وي چې خپل ځان ته دومره ارزښت ورکوي او دخپل ځان په مقابله کې ما دومره بې ارزښته گڼي. پلار جانه! زه په دې اړه

هسې لاس په لاس نه شم کيناستلې ، زه به په هره توگه چې وي دا ډاگيزه کوم چې دا نقاب پوښه څوک دي ؟ ماته ياد دی چې زما د سويمبر د دويمو مقابلو په ورځ د کوچيانو د قبيلې مشر فدايي خان دهغه سره دخبروله پاره دلته راغلي و . پلار جانه ! ته ماته د فدايي خان اته پته معلومه کړه . او هغه ماته را وليږه تر څو دهغه څخه و پوښتم چې په مخ او خيره باندې نقاب اغوستونکې دغه ځوان چې زما سويمبر يې هم گتلي دي څوک دي . پلار جانه ! څرنگه چې هغه درې ځلي زما د ترلاسه کولو مقابلې په ښه شان سره گتلي دي ، په دې اساس زه به په هر صورت دهغه د ترلاسه کولو هڅې کوم . هسې خور و اچ او رسوم دادی چې شهزادگان تل شهزادگۍ ځانته پيدا کوي ، خو زما په اړه دا ټوله خبره بلمنگه ښکاري ، زما د سويمبر د گتيلو نه وروسته هغه زما څخه خپله ناخوښي څرگنده کړې ده خو اوس به زه دخپل ضد په واسطه هغه پری نږدم . زه به په هره توگه چې شونې وي هغه پيدا کوم او دخپل ژوند ملگرې به يې گرځوم .

تر دې ځايه دخبرو وروسته شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه ، راجه هرکشن په ډيره نرمۍ او محبت ورته وويلې ، گوره لور جانې ! ته په دې اړه اندېښنه مه کوه او مه ناهيلې کيږه ، زه به دهمدا اوسه د کوچيانو د قبيلې د سردار فدايي خان په لټه کې شم ، که هغه زما لاسته راغې نو زه به يې ستا تر مخه حاضر کړم . ته به دهغه څخه وپوښتې چې ستا د لاسته راوړو د مقابلو دغه نقاب پوښه ځوان څوک دي ؟ دخپل پلار راجه هرکشن د ځواب په اوریدو سره شهزادگۍ ډيره خوشحاله شوه ، او بيرته دواړه پلار اولور دمحل په لور روان شول او هماغه ځاي ته ورغلل چيرې چې پخوا ناست و .

۱۴

د شيرشاه سوري په لاسو د ماتې خوړولو وروسته ، د بنگال حاکم سلطان محمود دخپل مرکزي ښار گوډ په لور وتښتيد . هلته گوډ ته د وررسيده سره سم هغه ته دا خبر ترلاسه شو چې د گنگا د درياب په غاړه دده د ماتې څخه وروسته شيرشاه سوري اوس غواړي دهغه يوه بله مستحکمه کلا تيليا گره هم فتحه کړي . خو سلطان محمود په هر صورت او هر حال اراده درلوده چې د تيليا گره څخه دفاع وکړي ، ځکه که د تيليا گره سيمه او د اکر کلا د شيرشاه سوري لاس ته ورځي نو بيا خو په بنگال کې د سلطان محمود قدم ټينگيدل شونې نه دي .

د گنگا د درياب په غاړه د شيرشاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته د بنگال حاکم ته دا څرگنده شوې وه چې هغه نه په يواځې ځان د شيرشاه سوري مقابلې شي او نه ورڅخه بنگال خوندي ساتلې شي . نو په دې خاطر د شيرشاه سوري د يلغار د مخنيوی په خاطر هغه بايد د چا څخه مرسته وغواړي ، او يا څوک دخپل ځان سره متحد وگرځوي . اوس نو سلطان محمود ته دخپلو دغو موخو د لاسته راوړلو په پاره دوه لارې موجودې وې

لمړۍ دا چې هغه د شيرشاه سوري په مقابل کې دهندوستان د شهنشاه همايون بابر څخه مرسته وغواړي ، خو څرنگه چې همايون په دې وختو کې دخپل ټول ځواک سره د گجرات د حاکم بهار خان په خلاف په جنگ نښتې و او په ځاي ځاي ددواړو د فوځونو تر منځ خونړي جنگونه روان و . نو په دې خاطر د بنگال حاکم دا وگڼل چې که په دې حال کې د همايون څخه مرسته هم وغواړي نو همايون به دهغه څه مرسته و نه شي کولای . ځکه همايون به هيڅکله هم د گجرات د حاکم پر خلاف خپل کار نيمايي پری نږدی او د شيرشاه په خلاف به دده کومک ته را و نه دانگي ، نو په دې خاطر سلطان محمود د همايون څخه د مرستې د غوښتلو پلان له نظره وويست .

دويم ځواک چې سلطان محمود د شيرشاه په خلاف دخپل ځان سره را يوځاي کولې شو ، هغوي د گوا پرتگالي فوځونه و . په همدې وختو کې دې پرتگالي فوځونو په هندوستان کې پوره ځواک درلود . نو د شيرشاه سوري پر خلاف سلطان محمود د پرتگاليانو د ملگرتيا له پاره د گوا د والي «نونوډا» سره اړيکې ټينگول پيل کړل . او ددې کار له پاره يې د پرتگالي بحري بيړۍ د قذاقانو يو

قومندان و ټاکه . دغه قومندان د سلطان محمود سره دهغه په مرکزی ښار گوډ کې بندی و . دبحري قذاقانو ددې قومندان نوم میلو جسارتی و . دا چې میلو جسارتی څه ډول د سلطان محمود په لاسو بندی شو دهغه قصه څه دا ډول ده .

په گوا کې میشت پرتگالیان د ډیره وخته راهیسې د بنگال د زمکې لاندې طبیعي سرچینو د راویستلو له پاره په کار بوخت ول . هغوي غوښتل چې د شرقی بنگال د اوو سیمو ترڅنګ د هګلی او چټگانګ په موجوده سیمو او بندرګاه باندې ولکه وکړي . خو تر اوه سیمو پورې ورتګ اسانه نه و ځکه هغه ډیرې لږې او په داخل کې پرتې وې . په داسې حال کې چې چټه گانګ د سمندر په غاړه پروت و .

دخپلو دغو موخو د ترلاسه کولو له پاره دگوا پرتګالی والي نونوډا د خپلو بحري قذاقانو قومندان میلو جسارتی دهمدې کار له پاره هغه لورې ته وراستولې و . او هغه ته یې ویلې و چې هغه دې د چټه گانګ د بندرګاه په لور ولاړ شي او په بنگال کې دخپلو گټو د ترلاسه کولو له پاره هڅې وکړي . دگوا والي نونوډا د بحري قذاقانو دې قومندان ته ډیره ستره او قوي بحري بیړه هم تیاره کړې وه . خودا به د میلو جسارتی بدقسمتې وه ځکه هغه وخت چې هغه ددې کار د ترسره کولو له پاره روان شو نو د هغه ټولو بیړه د یو سمندري توپان سره مخ شوه ، بیړه یې غرقه او خلک یې تیت وپرک شول خود هغه خپل بحري جهاز د اراکان د سمندر غاړې ته ورغې . میلو جسارتی په یوه کوچنی شاتته بحري جهاز کې د چټگانګ تر غاړو پورې ورسید خو هغه د کرن چالی دریا په غاړه پرته بندرګاه و نه پیژندله ، ددې یو علت دا و چې د بنگال په خلیج کې نژدې پنځوس میله واټن کې دا ډول درې دریا بونه را یوځای کېږي . چې دهغې ډلې څخه یو کرن چالی ، بل یې سانپ کها او دریم یې مت مهري دي .

د بحري غلو دغه کپتان میلو جسارتی او دهغه یو څو نور پرتګالی ملګري هلته په سمندر کې د څو کسه ماهی نیونکو لخوا و نیول شول . دې ماهی نیونکو هلته په خپلو سیمو کې ماهیان نیول چې ددوې بحري جهازونه ورورسیدل . خو هغوي ددوې د نیولو وروسته د جهازونو سره یو ځای د چټگانګ د بندر په لور یوړل . ماهی نیونکو د میلو جسارتی جهاز د مت مهري د دریا غاړې ته راوست ، د پرتګالیانو جهاز تر چکریا پورې ورسید . دا یو وړوکی شاتته کلي و چې په هغه وخت کې د مسلمانانو د راتلو د مخه د ارکان دراجه ملکیت و .

دمت مهري دریا تنګ او کم عرضه و . کله چې د دریا د جزر وخت راغې نو د پرتګالیانو جهاز په کې و نښت ، د چکریا والي خدا بخش ، میلو جسارتی او دهغه نور ملګري ټول و نیول او د بحري غلو تر نامه لاندې یې په زندان کې واچول .

پرتګالیانو یو ځل دوه د همدې میلو جسارتی تر مشرۍ لاندې د تینبتي هڅه هم کړې وه خود هغوي هڅې شنډې کړل شوې وې . دهغې پایلې داشوې چې هغه یې نور هم دننه یوړ او هلته یې په زندان کې واچوه ، په همدې وخت کې میلو جسارتی ته یوه پیښه را منځته شوه دهغه یو ډیر ښایسته واره چې دهغه سره ملګري و ، د و هم پرسته هندوانو له اړخه دریا ته د نذرانې په شکل ور واچول شو . ځکه هغوي د سپین خنزیر قربانۍ ته اړتیا درلوده او دا ځوان هم سور سپین او ښه ښایسته کړل شوې نو په دې خاطر هندو بامېرانو همدې قربانې کړې ، د چکریا والي خدا بخش خان څه موده وروسته میلو جسارتی دخپله ځانه سره و ساته ، بیا یې په ۱۵۳۰ ز کال کې پنځلس سوه پونډه جرمانه کړ او په دې ترتیب یې میلو جسارتی او دهغه ملګري د زندان آزاد کړل . په دې توګه د قید او بند څخه د خوشې کید و وروسته میلو جسارتی نیغ گوا ته ولاړ .

په ۱۵۳۳ ز کال کې دگوا پرتګالی والي نونوډا کنها یو ځل بیا میلو جسارتی دخپل نماینده په توګه چټگانګ ته ورو لیرې ، ترڅو هغه هلته د بنگال د حاکم سلطان محمود څخه دهغه په مرکزې ښار گوډ کې دیوې کارخانې د جوړولو له پاره د اجازې او اسانتیاو د ترلاسه کولو له پاره خبرې وکړي . او ترڅنګ یې دهغه سره د پرامنه تجارت د پیلولو له پاره هم اجازه واخلي .

میلو جسارتی د خپل والی د حکم سره سم یوه بحری بیړه را واخسته او دهغه ځایه را روان شو، دا ځل د چټاگانگ مسلمان والی هغه ته ډیر ښه ښه راغلاست و وایه، خو څرنگه چې میلو جسارتی یو ډیر ذلیل او بد اخلاقه انسان و، د دغه استقبال څخه یی غلطه گټه پورته کړه او خپل ذلت یی هملته را څرگند کړ. هغه خپل مال د چونگې د ورکولو پرته ښار ته دننه په غلا راوست. او د خپل جارحانه سلوک په اساس یی د چټاگانگ خلک د خپل ځان په خلاف را وپارول. په همدې وخت کې د میلو جسارتی یوه بله بد بختی هم پیل شوه او هغه داسې چې د بنگال د حاکم د خوشحالولو له پاره یی هغه ته ډیر قیمتي تحایف ور ولیرل. په دې تحایفو کې یو څه خوشبو لرونکې بوتلونه هم و. خو د خشبو دغه بوتلونه دې بحری غلو د همدې کپتان میلو جسارتی په قومندې د مسلمانانو د یوه بحري جهاز څخه لوټ کړی و او په هغو بوتلونو چې د مسلمانانو مارکه پرې نښتې وه همغسې پرې ایښې وه.

کله چې د تحایف د بنگال حاکم سلطان محمود ته وړاندې کړل شول نو هغه ته را څرگنده شوه چې دا مال ټول د مسلمانانو د جهاز څخه لوټ کړل شوی دې. د بنگال حاکم په دې خبره ډیر ناخوښه شو او هغه د میلو جسارتی د سفیر او ورسره د راغلیو نمایندگانو د وژلو حکم وکړ. خو وروسته یی د یوه شخص په مشوره او سپارښتنه هغوی د وژلو څخه معاف کړل خو په زندان کې یی واچول.

ددې کار سره یو ځای د بنگال حاکم سلطان محمود د چټه گانگ والی خدا بخش ته هم حکم ولیره چې میلو جسارتی دې د خپلو ټولو انډیوالانو سره یو ځای ونیسی، نو هماغه و چې د چټه گانگ مسلمان والی خدا بخش، میلو جسارتی او دهغه ملگری یوه دعوت ته را وبلل.

د دعوت په وخت کې میلو جسارتی او دهغه ملگرو ته دا خبر ور رسید چې هغه نیول کیږی. نو په دې اساس هغه جنگ ته ملا وتړله، په دې جنگ کې د میلو جسارتی لس کسه ملگری و وژل شول او پاته یی ژوندې نیول شول. د میلو جسارتی په گډون ټول بندیان د چټه گانگ د والی خدا بخش له اړخه لاس تړلی د سلطان محمود مرکز په لور واستول شول.

کله چې میلو جسارتی گوډ ته ورسید نو سلطان محمود هغه په زندان کې ور وغورځاوه. کله چې د میلو جسارتی او دهغه د ملگرو د نیولو خبر د گوا پرتگالی والی نونوډا کنها ته ورسید نو هغه یو ځل دوه خپلې بحري بیړې دهغوی د ازادولو له پاره هغه لورې ته واستولې خو دهغه بحری بیړه هر ځل د نکامی سره مخ شوه، نو په دې اساس میلو جسارتی هم داسې د بنگال د حاکم سلطان محمود په بندیخانه کې قید پاته شو. خواوس سلطان محمود د همدې میلو جسارتی له لارې غوښتل د گوا پرتگالی والی نونوډا کنها سره خبره وکړی ترڅو هغه د شیر شاه سوري پر خلاف د خپل ځان سره را یو ځای کړی.

د خپلو دغو موخو د تر لاسه کولو له پاره کله چې د بنگال حاکم سلطان محمود د گنگا د دریاب په غاړه د شیر شاه سوري څخه ماتې وخوړله او بیرته خپل مرکز د گوډ ښار ته راستون شو، نو هلته د راتلو سمدستي وروسته په هماغه دویمه ورځ یی د پرتگالی قذاقانو او غلو قومندان میلو جسارتی را وغوښت. هغه وخت چې میلو جسارتی د سلطان دربار ته راغې نو سلطان محمود د خپله ځایه پورته شو او په ډیره گرمه توگه یی دهغه استقبال وکړ، او بیا یی د خپل ځان تر څنگ کیناوه.

تر یوه وخته پورې سلطان محمود خاموشه ناست و او د میلو جسارتی په لور یی کتل، او بیا یی ورته وویل: گوره جسارتی! ته پوهیږې چې دلته مې د څه له پاره را بللې یی. دهغه په دې خبره جسارتی په حیرانتیا او د هیلې په سترگو سلطان محمود ته وکتل او ځواب یی ورکړ. زه نه پوهیږم چې د بنگال حاکم زه د څه له پاره د بندې خانې څخه را ویستلې یی او دلته یی د خپل ځان سره کینولې یی. خو بیا هم زه تاسو ته ډاډ درکوم چې که چیرې تاسې زما څخه دکوم خدمت د اخستلو اړتیا لرئ نو زه به تاسو ناهیلی نه کړم. د میلو جسارتی د دې ځواب په اوریدو سره د سلطان محمود په څیره کې خوښې را څرگنده شوه. او بیا یی د خپل مقصد خبره را واخسته.

گوره جسارتی ! ما پریکړه کړې چې تا د زندان څخه ازاد کړم. اوستا سره نور ملگري هم ازادوم. خو ته به هم زما یو کار تر سره کوي. دهغه په دې خبره میلو جسارتی ډیر خوشحاله شو او په ډیره ناقراری سره یی خپل اړخ بدل کړ او ویی ویل: تر هر څه دمخه زه د بنگال د حاکم شکریه کوم چې هغه زما او زما د ملگرو د پریښولو اراده یی کړې ده. ددې نه اخوا به زه وپوښتم چې ته زموږ د خوشې کولو په بدل کې څه ډول شرایط غواړې پر موږ کېږدې. دهغه په دې خبره سلطان محمود وویل:

گوره جسارتی ! کیدې شې هلته په زندان کې تاته دا خبرونه در رسیدلی وی چې شیرشاه سوري په بهار باندې د ولکې کولو نه وروسته اوس غواړې په بنگال باندې هم حمله وکړي ، هغه یو ځل ماته د گنگا د دریا په غاړه ماتې را کړې ده او زما په ښار سورج گډ او تر څنگ یی دهغه ځای په مستحکمه کلا مونږ لاندې هم ولکه کړې ده. اوس چې کوم خبرونه را ځې دهغې په مطابق شیرشاه سوري تر څو ورځو پورې غواړی زما یو بل ستر سنگر تیلیاگړی هم تر پښو لاندې کړي ، نوکه چیرې شیرشاه تیلیاگړی هم سوبه کړي او په هغه ځای خپله ولکه کلکه کړي نو بیا خو به زه فکر وکړم چې هغه به په بنگال باندې هم را خپورشی ، او هیڅوک او هیڅ ځواک به دهغه مخنیوی ونه کړای شی. زه غواړم چې تاسې پرتگالیان زما سره د شیرشاه په مقابل کې ودریږئ.

تر دې ځایه دخبرو وروسته سلطان محمود غلې شو او بیا د بحری غلو پرتگالی قومندان میلو جسارتی په خبرو پیل وکړ. زه د بنگال حاکم ته ډاډ ورکوم ، چې له تاسره به زموږ په یو ځای کیدو باندې په ډاډمنه توگه د شیرشاه سوري مخه نیول شی. د بنگال حاکمه ! زه تاته دا ډاډ هم در کول غواړم چې هلته په گوا کې دومره ستره بحری بیړه او دومره ستر پرتگالی فوځ موجود دې چې که چیرې هغوی ټول د شیرشاه سوري پر خلاف استعمال کړل شي نو په څو ورځو کې به شیرشاه سوري نه یواځې د بنگاله بلکه د بهاره به هم تینښتې ته اړ شی . او په دې لړ کې به زه ستا سره هر ډول مرسته وکړم. ته اوس همدومره وکړه چې زما ملگري بیرته گوا ته ولیږه ، زه به هغوی په ټوله خبره وپوهوم ، او په دې لړ کې به زه د گوا پرتگالی والی نوډا کنها ته یو لیک هم واستوم. زه تاته ډاډ در کوم چې ددې لیک د ورسیدو سره سم به دهغه ځای والی نوډا کنها نه یواځې بحری بیړه را ولیږي بلکه هلته شته فوځ به هم دې لورې ته را و استوي. د همدې لښکر په کومک سره به موږ د شیرشاه سوري په مخنیوی کې بریالی شو.

دمیلو جسارتی ددې خبرو خبرو په اساس سلطان محمود خوشحاله شو او بیا یی وویل:

گوره جسارتی ! تا ماته داسې ځواب را کړ چې زما د ډاډ او خوشحالی سبب وگرځید. د نن څخه نه ، بلکه د همدا اوسه ته زما گوجی مشاور یی . په هر ځای چې زه حمله کوم نو له تا به مشوره اخلم. زما په لښکر کې به ته زما د یوه سالار په څیر اوسې . ستا د اوسیدو ټولې اړتیاوې به تاته هلته په مرکزي ښار گوډ کې تیارېږي. هلته به تاته د اوسیدو له پاره ډیره ښه حویلی در کول شی. اوس ته همدومره وکړه چې زما څو کسان به له تاسره هلته بندې خانې ته ولاړشی دهغه ځایه ټول پرتگالیان ازاد کړئ ، ته هغوی بیرته دخپل والی نوډا کنها لورې ته و لیږه او خپل لیک هم همغوی ته ورکړه. تر څو د شیرشاه سوري سره د مقابلې کولو له پاره د گوا پرتگالی والی خپله بحری بیړه او خپل لښکر دې لورې ته را ولیږي. ددې خبرې سره سم میلو جسارتی دخپله ځایه را پورته شو ، سلطان محمود خپل څو کسان دهغه سره یو ځای زندان ته ولیږل ، او هلته په گوډ کې چې څومره پرتگالیان بندیان و هغوی یی ټول ازاد کړل ، میلو جسارتی دهغوی په لاسو یو لیک هم د گوا پرتگالی والی نوډا کنها ته ولیږه . دې لیک ډیرې ښې پایلې درلودې ځکه د لیک په ځواب کې د گوا والی نه یواځې خپله بحری بیړه د بنگال د خلیج په لور را ولیږله بلکه د خپلو پرتگالیانو څخه جوړ شوې ستر لښکر یی هم د بنگال مرکزی ښار گوډ ته ورو لیږه.

دگنگا د درياب په غاړه سلطان محمود ته د ماتې ورکولو وروسته شيرشاه سوري همغسې خپل پرمختگ ته دوام ورکړ. په حقيقت کې هغه د هماغو يون د فراغت دمخه غوښتل په بنگال باندې ولکه وکړي او خپل ځان مستحکم کړي. په هغه وخت کې د بهار څخه د بنگال په لور تر ټولو لنډه لار د موننگير ، بهاگل پور او کول گونگ څخه تيريدې او د تيلياگړه پورې رسیده ، د دې درې د ساتنې له پاره ان د بهار تر ټولو پورې دغه د تيلياگړه مستحکمه کلا پرته وه ، د بهار د ټولو څخه دا لاره د شرقی بنگال سکری گلی ته رسیده . او بيا د سکري گلی څخه دا لاره د گنگا په غاړه د شرق نه تر غربه پورې بيرته را څرخيدله . او بيا د گنگا په غربي غاړو کې مخته تلله او د تيلياگړه کلا چې د درې په غربي څنډو کې پرته وه ، او اوس يې هم کنډرې تر سترگو کيږي ، د سرکونو ټولې لارې پرې را څرخيدلې وې . د دې کلا يوې لورې ته د راج محل غرنۍ سلسله پرته ده ، چې ډير سخت او ناهمواره غرونه دي ، ستر ستر گونگونه لري . خو د جنوب په لور تر اتياو ميلو پورې د بنگال د بهير بوگ د سيمې تر بيرونو ټولو پورې پراخه پرته ده .

د همدې سترې ، غرنۍ درې لاندې د گنگا درياب د شرق لورې ته ډير تيز گرداب جوړ کړې و ، چې دهغې په اساس د تيلياگړه په شمال کې يو ستره کنده جوړه شوې وه .

د گنگا په هغه بله غاړه د گړه د درې تر څنگ د بنگال حکمرانانو او رئيسانو ان تر پوانتې پورې ډيرې زياتې مورچې او سنگرونه جوړ کړې و . د بوانتې نه تر بنگاله پورې د گډو د مرکزي بناړه پورې په هغه وخت کې يوازې يو شاهي سپک جوړ شوې و . د حرب د فنونو له آنده دا دره داسې گرزيدلې وه چې نه خو پرې حمله کيدای شوه او نه يې محاصره کول شوني و . ځکه په هغه وختو کې د حملې په مقابل کې د دفاع وسايل ډير قوی او ځواکمن و . دا هماغه ځای دې چې په ۱۲۰۰م کال کې د بنگال مهاراجه لکشمین سينگ د بختيار خلجي د لارې دنيلو هڅه کړې وه . خو بختيار خلجي ورته دوکه ورکړه او په بله لاره ولاړ . دهغې پيښې نه اوس نژدې ۳۳۲ کاله وروسته شيرشاه سوري هم د بنگال د حاکم سلطان محمود سره د بختيار خلجي په څير لوبه کول غوښتل .

په هر حال شيرشاه سوري د تيلياگړه په لور کوچ وکړ . نو په هغه وخت کې دهغه د کوچ کولو نه داسې ډاگيزه کيده چې هغه غواړي تيلياگړه په مستقيمه توگه په خپله ولکه کې واخلي . خو د بنگال حکمران سلطان محمود د دې درې د خوندي ساتلو په خاطر ، چې د بنگال دروازه هم ورته ويل کيږي ، خپل او دخپلو پرتگالی ملگرو فوځونه ځای په ځای کړل . خو د بنگال حاکم سلطان محمود د شيرشاه سوري ژور جنګي چالونه درک نه شو کړای .

د بنگال د حاکم سلطان محمود او پرتگاليانو آند دا و چې څرنگه چې د شيرشاه سوري سره بحری بېر نه شته او يواځې بحري کشتۍ ورو سره دی نو په دې اساس به هغه د گنگا درياب استعمال نه شي کړای او نه به د بنگال مرکزی بناړ گډو ته را ورسېږي . ځکه چې هغه به په تيلياگړه کې د متحده ځواکونو سره ټکر کوي او د تيلياگړه کلا او هغه ته ورتلونکې لاره به چې د گډو د بناړ په لور ورځي په ځای ځای د سنگرونو په ځای داسې مضبوطه او مستحکمه کړل شوې وه چې سلطان محمود او پرتگاليان پوره هيله من و چې شيرشاه سوري به په هېڅ توگه په تيلياگړه باندې ولکه و نه کړای شي . او نه به د تيلياگړه څخه د گډو په لور د تلونکې شاهراه څخه په خوندي توگه را تير شي .

شيرشاه سوري هم په يوه وخت کې د دوو معرکو د سرکولو هڅه کوله ، هغه غوښتل چې د بنگال مرکزی بناړ گډو او د تيلياگړه کلا دواړه په يوه وخت کې تر لاسه کړي ، هغه د همدې مقصد له پاره خپل لښکر د تيلياگړه څخه په لږ واټن کې و دراهه . بيا يې د لښکر يوه برخه دخپل زوي جلال خان په مشرۍ کې ورکړه او د صاحب خان ورور مقرب خان يې ورته معاون و ټاکه ، او هغوی ته يې حکم وکړ

چې هغوی دې په تیلیاگرهي باندې حمله وکړي ، او د پرتگالیانو څخه علاوه د سلطان محمود لښکر دې هم په جنگ کې را بنکیل کړي ، په دې وخت کې شیر شاه سوري غوښتل یوه بله معرکه هم سرته ورسوي ، او هغه د بنگال په مرکزی ښار گوډ باندې یرغل و .

د شیر شاه سوري زوی جلال خان او معاون یی مقرب خان دواړه چې کله مخته راغلل او په تیلیاگرهي باندې یی حمله وکړه او د بنگال لښکر او پرتگالیان یی د خپله ځانه سره په جنگ کې مصروف کړل ، نو بیا شیر شاه سوري خپل کار پیل کړ . هغه د گنگا په دریاب کې ولاړو کشتیو باندې ولکه وکړه ، دا هسې ساده کیشتی وې چې د بنگال او سیدونکو د کهلویا او رهوار په نوم باندې یادولې . شیر شاه سوري د همدې کشتیو په واسطه دخپل لښکر سره یو ځای متحرک شو . هغه جنگي او د خوراک سامانونه د همدې کشتیو په واسطه ولیږل ، او په خپله د خپل لښکر سره یو ځای د راج محل د غرونو څخه راتیر او د جنوب د نوم ورکو سیمو په لور ورغې . دا ځایونه د غرنیو لړیو یوه برخه وه . شیر شاه سوري تر ډیره ځایه پورې په همدغه نوم ورکو ځایو کې د غرنیو لړیو تر منځ سفر وکړ ، بیا د جنوب شرق لورې ته را وگرزید ، او د چهارکنډ ځنگلونو ته ورسید . په هغه وختو کې دا دومره وړانه و بجاړه سیمه وه چې یا په کې لاره وهونکې او لار شوکونکې بدکاران او سیدل او یا پرې د اړیسه څخه راتلونکې مسافرو سفر کاوه . په دې سیمه کې سپرک نه و . یواځې وړې وړې لارې وې چې دینځنۍ په وخت کې دانسانانو او حیواناتو له پاره د استعمال وړ وې . ځکه د دې سیمې څخه د تیریدو په وخت کې به دې ته اړتیا وه چې شاوخوا په لاره کې ولاړ اغزی ، اوبوټې پرې کړل شي تر څو لاره جوړه رانښکاره شی ، تر څنگ یی تیز اوبه بهیدونکې ویالې هم په دې ورځو کې وچیدې .

د بله اړخه د شیر شاه سوري زوی جلال خان او دهغه معاون مقرب خان دواړه یو ځای د پرتگالیانو او سلطان محمود لښکر په جنگ کې سره را نغاړلې وې . د بلې لورې د کشتیو په واسطه د شیر شاه سوري له اړخه را لیږل شوي د جنگ سامان او د خوراک وسایل هم هغه ځای ته را رسیدلی و چې هغه غوښتل . بیا شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د پوانتي څخه د گوډ په لور تلونکې سپرک باندې د هوا په څیر را خپور شوي و .

په هغو وختو کې د بنگال مرکزی ښار همدا د گوډ ښار و . چې د مهانند د دریاب په شمال کې نژدې شپيته میله واټن کې پروت و . د مهانند دریاب د گنگا د دریاب معاون دریاب گنل کیږي . اوس نو د شیر شاه سوري تر مخه تر ټولو لمړی د فرندوز ښار و . شیر شاه سوري غوښتل په گوډ باندې دیرغل دمخه د فرندوز ښار تر خپلې ولکې لاندې راولي . ځکه چې که چیرې هغه د دې ښاره همداسې تیر شي او د گوډ ښار محاصره کړی نو بیا به د بنگال حاکم سلطان محمود د فرندوز څخه نظامي او خوراکي کومکونه تر لاسه کړي او ده ته به نه تلافی کیدونکې زیان وررسوي .

د خپلو دغو موخو د تر لاسه کولو له پاره شیر شاه سوري یو ځل بیا خپل لښکر په دوو برخو وویش ، یوه برخه یی دخپله ځانه سره و ساتله او بله برخه یی د صاحب خان تر قومندې لاندې هغه ته ورحواله کړه . او هغه یی په پوانتي یعنی د فرندوز په ښار د حملې له پاره ولیږه . خو په خپله شیر شاه دخپلې برخې د لښکرو سره د پوانتي او تیلیاگره تر منځ په لویه لار سنگر و نیوه ، هغه غوښتل چې که چیرې د تیلیاگره څخه د سلطان محمود او یا دهغه اتحادي فوځونه د ښار په لور را وخوزیږي نو دهغوی لاره به ونیسي .

صاحب خان د خپل لښکر سره یو ځای د شپې په داسې وخت کې په ښار باندې یرغل وروست چې ټول خلک په خواږه خوب ویده و . د پوانتي (فرندوز) ښار ته صاحب خان او دهغه ملگري لکه د میرو په څیر و رغلل او هلته د ښار په کوڅو اولارو کې د دیمک د چینجو په څیر خپاره شول . صاحب خان او دهغه ملگری په ډیره اسانۍ سره د پوانتي ښار ته ورننوتل . او هلته په ښار کې چې هر څومره بنگالی او پرتگالی فوځونو ډلې موجودې وې هغوی ټول یی په همدغه لمړۍ حمله کې له تیغه تیر کړل . او د پوانتي په ښار یی پرته له ځنډه په ډیره اسانۍ سره ولکه وکړه .

په دې ښار باندي د ولکې کولو وروسته صاحب خان د ښار نظم و نسق سنبال کړ ، دلته يې خپل والی و ټاکه او يو کوچني لښکر يې هم دلته په پواينټې کې دخپل والې د مرستې له پاره پرېښود. ددې کار د تر سره کولو وروسته يې خپل پاته لښکر له ځانه سره واخست او بيرته د شيرشاه سوري په لور ورغې. کله چې صاحب خان د پواينټې په ښار باندي دولکې کولو وروسته بيرته د شيرشاه سوري سره يو ځای شو نو بيا شيرشاه سوري د بنگال د مرکزی ښار گوډ په لور په ډيره گړندي توگه مخکې تگ وکړ. او دخپل لښکر سره يو ځای هلته د گوډ د ښار په خنډو کې را څرگند شو.

کله چې شيرشاه سوري دخپل لښکر سره يو ځای د گوډ ښار ته را نژدې شو نو ويی کتل چې د گوډ ښار په ډيره مستحکمه توگه کلا بند شوې دې. د ښار په څلورو اړخونو کې ستر ستر خنډونه کنل شوي دي ، او کلا ډير ستر ستر ديوالونه لري چې عرض يې په هيڅ ځای کې د لسو گزو څخه لږ نه دې. هغه وکتل چې دهغه سواره ددغو خنډونو څخه تيريدلې نه شي. او دهغه پياده فوځ ددې خنډونو او ديوالونو څخه د ميرو په څير معلومېږي. خوشيرشاه سوري په هر صورت د بنگال د حاکم سلطان محمود د ماتولو هوډ درلود او پريکړه يې کړې وه چې د گوډ په ښار به خپله ولکه تر سره کوي.

په همدې وخت کې د بنگال حاکم او پرتگاليانو ته هملته په تيليا گړه کې خبر ورسيد چې شيرشاه سوري دوي دخپل ځوي جلال خان سره په جنگ کې اخته کړي دي ، په داسې حال کې چې په خپله شيرشاه سوري په گوډ د حملې له پاره هغه لوري ته تللي دي او د گوډ ښار يې محاصره کړې دې.

ددې خبر د اوريدو سره سم د سلطان محمود تر پښو لاندي زمکه وښویده ، نو په دې خاطر يې تيليا گړه هملته په خپل حال پرېښود او دخپل لښکر او د پرتگاليانو د لښکرو سره يو ځای په ډيره بيړه د گوډ په لور را وخوژيد. د شيرشاه زوي جلال خان او دهغه معاون مقرب خان ددوي نه موجوديت نه په گټې اخستلو سره د تيليا گړه يې ستره جنگی کلا دخپلې ولکې لاندي راوسته.

هغه وخت چې د بنگال حاکم سلطان محمود دخپل لښکر او پرتگاليانو سره يو ځای د گوډ مرکزی ښار ته را نژدې شو نو هغه ته خبر ورکړل شو چې ښار د شيرشاه سوري په محاصره کې دې. او هغه هوډ کړ چې ښار به حتما تر خپلې ولکې لاندي روارې. نو په دې اساس هغه د شيرشاه سوري سره د سولې کولو له پاره وړانديز وکړ او هغه ته يې خپل قاصد ور وليږه ، او د سولې او امن غوښتنه يې ترې وکړه. شونې ده چې شيرشاه سوري هم د سولې له پاره تيار و نو دهغه د سولې وړانديز يې ومانه ، او په دې ترتيب د شيرشاه سوري او سلطان محمود تر منځ د سولې شرايط وليکل شول. د همدې شرايطو په اساس د بنگال حاکم سلطان محمود شيرشاه سوري ته د جرمانې يا نذرانې په توگه د ۱۳ لکه طلا يې سکود ورکولو وعده وکړه. او تر څنگ يې د گوډ نه تر سکري گري پورې ټوله سيمه چې نژدې ۹۰ مايله کيږي او عرض يې هم نژدې ۳۰ مايله کيږي د شيرشاه سوري په ولکه کې ورکړه.

اخر د همدې شرايطو په بدل کې سوله وشوه او په دې ترتيب د سلطان محمود په مقابل کې شيرشاه سوري ته ډيره ښه سوبه ور په برخه شوه. ددې سوبې څخه شيرشاه سوري ته نه يواځې مالي گټې تر لاسه شوې بلکه هغه ته سياسي علويت هم ور په برخه شو ، ددې نه علاوه د تيليا گړه يې دره هم د شيرشاه سوري په لاسو کې ور پرېوته ، او داسې څرگنديده چې د بنگال حاکم سلطان محمود شيرشاه سوري ته په دې امتيازاتو ورکولو سره په خپلو لاسو د بنگال سوبه وليکله ، اوس نو شيرشاه سوري ته په مکمله توگه ازادي ور په برخه شوې وه چې هغه ددې درو څخه هر وخت چې وغواړي د سلطان محمود څخه خراج واخلي او کله چې وغواړي د هغه په تخت و تاج باندي ولکه وکړي.

د رهتاس په راج محل کې بنایسته او حسینیه شهزادګۍ گنگا په سپینه رنگه فرش باندې د نڅا او رقص تر څنګ ډیره خوندوره او زړه را ښکونکې سندره وبله. څرنګه چې دهغې د موزیک ښوونه سر ته رسیدلې وه نو دهغې د تعلیم د پوره کیدو په خاطر هلته په راج محل کې د خوشحالو ستر جشن لمانځل کیده .

راجه هرکشن د خپلو رانیانو سره یو ځای هملته په ډیر لوړ او دنگ جوړ کړل شوي شاه نشین باندې ناست و. دهغه ښې او چپ لورې ته دهغه مشیران او وزیران او د ریاست نور لوړ پوړي چارواکي سره راټول شوي و. ددې خلکو علاوه پندت پروهیت هم په خپلو ټاکل شو ځایو باندې ځای په ځای شوی و. ددوي تر څنګ د راجه هرکشن تر شا په لږ واټن کې د شهزادګۍ گنگا د موزیک ښوونکي پندت هم په خپل ناست ځای کې د ورايه څرګندیده .

۱۲

د رهتاس په راج محل کې بنایسته او حسینیه شهزادګۍ گنگا په سپینه رنگه فرش باندې د نڅا او رقص تر څنګ ډیره خوندوره او زړه را ښکونکې سندره هم وبله. څرنګه چې دهغې د موزیک ښوونه سر ته رسیدلې وه نو دهغې د تعلیم د پوره کیدو په خاطر هلته په راج محل کې د هغې خوشحالو د لمانځلو له پاره ستر جشن جوړ شوي و.

راجه هرکشن د خپلو رانیانو سره یو ځای هملته په ډیر لوړ او دنگ جوړ کړل شوي شاه نشین باندې ناست و. دهغه ښې او چپ لورې ته دهغه سلاکاران ، وزیران او د ریاست نور لوړ پوړي چارواکي راټول شوي و. ددې خلکو علاوه پروهیت پندتان هم په خپلو ټاکل شو ځایو باندې ځای په ځای شوی و. ددوي تر څنګ د راجه هرکشن تر شا په لږ واټن کې د شهزادګۍ گنگا د موزیک ښوونکي پندت هم په خپل ناست ځای کې د ورايه څرګندیده .

گنگا په سپین وزمه فرش باندې نڅا کوله او د نڅا په وخت کې دهغې د سپینو ورینمینو کالیو څخه دهغې د جسم ټولې زاویې په ډیره څرګنده توګه تر سترګو کیدې. دې نندارې په کتونکو کې یو هیجان را پورته کړې و. په سازونو کې یو خوند او په سترګو کې مستی لیدل کیدې او دهغې د ژبې څخه د سندري هر لفظ په اوریدونکو باندې خپل خاص اغیز شینده. ددې د نڅا او سندرو د اغیز نه هر یو نندار چې په لیونتوب اخته شوي و.

تر لږ څه وخته پورې هغې په همدې توګه نڅا وکړه او بیا یې د لاس په اشاره خپلو ډمانو ته د توقف اشاره وکړه ، دهغې په اشارې سره ډمانو خپل ساز او سرود بند کړ. بیا گنگا په ډیره خوشحالی هملته شاه نشین ته دخپل پلار څنګ ته ورغله او ورڅخه یې وپوښتل چې پلار جانه ! تاته زما نڅا او سندري څه ډول ښکاره شوي. راجه هرکشن په صفتی توګه خپلې لور شهزادګۍ گنگا ته مخ کړ او ورته یې وویل:

گنگا لور جانې ! دغه نڅا چې تانن د نندار چیانو تر مخ د لته په راج محل کې تر سره کړه نو ددې تر مخه ما دهیڅ یو نخیدونکې ډمې داسې نڅانه وه کتلې. بګوان دې زما خبره درواغ کوی نه چې ووايم ستا استاذانو تاته د نڅا او موزیک داسې ښوونه اوروزنه درکړې ده چې ته یې د تیرې څخه یو نایابه ملغلره و ګرځولې. په همدې وخت کې شهزادګۍ دخپل پلار راجه هرکشن په غوږ کې یو څه پت وویل:

پلارجانه! دا خلک ته ددې ځایه رخصت کړه ځکه زه غواړم له تاسره یوه ډیره مهمه خبره وکړم. دهغې په دې خبره راجه هرکشن د لاس په اشارې سره خلک دهغه ځایه رخصت کړل او ټول وزیران، سلاکاران او پندتان له دې خونې څخه ووتل او خونه یې تخلیه کړه. ددې ټولو خلکو د تللو وروسته، بیا راجه هرکشن خپلې لور شهزادګۍ ته مخ کړ او ورڅخه یې وپوښتل:

ګنگا لورې! تا ماته څه ویل غوښتل، اوس یې ووايه. دهغه په دې خبره ګنگا وویل: پلارجانه! ما ددې نه مخته تا ته دا خبره نه وه کړې خو اوس یې درته کول لازمی ګڼم، ما ستا د ساتونکې ډلې سالار ته حکم کړې و چې هغه دې خپل دوه یا درې کسه ځوانان د کوچیانو د قبیلې د سردار فدایي خان د پیدا کیدو په خاطر و استوي، پلارجانه! دې فدایي خان به هرو مرو په کوم ځای کې د خپلې قبیلې سره پراو کړې وي. زه غواړم ددې فدایي خان سره وینم او دهغه څخه وپوښتم چې هغه ځوان چې زما د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې یې ګټلې دي نو دهغه سره د خبرو له پاره یو ځل فدایي خان هلته راغلي و او پټې خبرې یې ورسره کړې وې. اودا ددې خبرې ثبوت دې چې فدایي خان هغه بنه پیژني. نو په دې خاطر زه غواړم فدایي خان را پیدا کړم. او ورڅخه وپوښتم چې هغه ځوان څوک و چې زما سویمیر یې وگاټه.

پلارجانه! زما په برخه کې حالاتو حیرانونکې بدلون موندلې دی، په داسې حال کې چې دلته شهزادګان د شهزادګیو په لټه کې منډې ترې وږي، دلته ځوانان د خپلې خوبې د نجونو پسې د زمکې او اسمان تر منځ څرخکونه خوري، خو زما حال دادې چې زه دهغه ځوان په لټه کې یم چې زما سویمیر یې ګټلې دي. اوبیا یې زما پریښودم او را څخه همداسې ولاړ. پلارجانه! په هر قیمت چې کیږي زه به دا ځوان پیدا کوم او ژوند به ورسره پیلوم. دا په دې خاطر چې هغه زما سویمیر ګټلې دي او دا پرې زما حق ګرزیدلې دي. پلارجانه! که څه هم په آخری ځل مقابله کې هغه ماته په څرګنده توګه وویلي چې، «زما نه خوښیږي» خو زه غواړم چې هغه را پیدا کړم او ورسره اوسېږم او دهغه ناخوښي په خوښیو باندې بدله کړم. پلارجانه! ما په خپل ژوند کې تر اوسه پورې داسې ځوان نه دې ګټلې چې هغه دې دکومې شهزادګۍ د ترلاسه کولو مقابلې داسې ګټلې وي چې د پنځه غشو په ځای درې واخلي اوبیا ددرې غشو په ځای یو واخلي او هغه باندنما مرغه پرې وولی او په یو واړی و څرخوي.

تر دې ځایه دخبرو وروسته چې کله شهزادګۍ خاموشه شوه نو بیا راجه هرکشن د لږ څه سوچ او فکر وروسته وویل:

ګوره ګنگا جانې لورې! زه په پوره توګه ستا تراړخه ولاړ یم. که چیرې تا زما د ساتونکې ډلې سالار ته د فدایي خان د پیدا کیدو حکم کړې وي او هغه څوکسه ځوانان دهغه د لټون له پاره هغه لورې ته استولی وي نو زه بلکل دا خبره منم چې تا ډیر بنه کار کړې دي. ګوره لورجانې! ته چې هر کار کوي نو زما تایید او ملاتړ به درته په برخه وي. که چیرې ته د سویمیر ګټونکې ځوان د لټون له پاره هوډمنه یې، نو زه ایشور ته دعا کوم چې هغه ستا ددې هڅو په اړه بریاوې در په برخه کړي ددې خبرو سره سم راجه هرکشن دخپله ځایه پورته شو، دهغه د پورته کیدو سره سم شهزادګۍ ګنگا اود نورې رانیانې هم را پورته شوې او ټول یو ځای د راج محل هغه بلې برخې ته روان شول.

د بنگال د مرکز د ګوډ په ښار کې د بنگال د حاکم سلطان محمود سره د سولې کولو نه وروسته شیر شاه سوری بیرته د چنار کلې ته راستون شوې و، په همدې وخت کې ورته خبرونه را ورسیدل چې د بنگال حاکم سلطان محمود د شیر شاه سوری د ماتولو له پاره د شهنشاه همایون سره سازشونه پیل کړي دي، او تر څنګ یې د ګوا پرتګالی والی ته هم قاصد استولې دي چې هغه دې خپل تکړه

اوځواکمن لښکر هلته ګوډ ته را وليږي ، ترڅو په ګوډ باندې د شيرشاه سوري د حملې په وخت کې هغه ته ماتې ورکړي او د بنگال څخه يې بيرون کړي ،

کله چې هغه ته د چنار په کلې کې د سلطان محمود د سازشونو په اړه خبرونه ور ورسيدل نو ډير اندېښمن شو ، نو په دې خاطر يې پريکړه وکړه چې دا ځل به حتما په بنگال حمله کوي او هغه ځای به د تل له پاره په خپله ولکه کې اخلي. د چنار څخه د بنگال په لور د حرکت کولو نه مخته شيرشاه سوري خپل تيز او ګړندی مخبران د همایون د لښکر د نقل و حرکت د معلومولو په خاطر هغه لورې ته واستول ترڅو د همایون او دهغه د فوځ د حرکت په اړه چې کوم معلومات ترلاسه کړي او سمدستي يې د شيرشاه لورې ته را وليږي او بيا د همغې معلوماتو په رڼا کې خپله راتلونکې تگلاره جوړه کړي.

خو همایون په خپله د ګجرات د حکمران بهادرشاه لښکر ته د ماتې ورکولو وروسته د خپل هیواد د نظم و نسق د جوړولو نه نوې نوې فارغ شوې و چې په يوه بل مصيبت کې را ګير شو. په هغو ورځو کې چې شيرشاه سوري د اښار محاصره کړې و نو په هماغه ورځو کې د مغلو يو باغي سردار سلطان مرزا د همایون او دهغه د سلطنت په مقابل کې بغاوت وکړ. هغه د قنوج څخه را ووت او د بلگرام لورې ته راغې. او بلگران يې خپل مرکز و ټاکه ، دهغې وروسته يې خپل مشر زوي الغ مرزا جونپور ته وليږه. هلته جونپور کې جنيد برلاس د مغلو حاکم و. نوموړې ددې نه علاوه چې يو ډير ښه سپه سالار و ، ډير زيات شجاع او زړه وړ انسان هم و. الغ مرزا نيغ په نيغه د جنيد برلاس سره ټکر و نه کړ خو د جونپور په يوه سيمه کې يې ډيره تباهي خپره کړه.

باغي سردار سلطان مرزا خپل بل زوی شاه مرزا هم د مغلو يوې بلې سيمې امانت پورې ته د هغه ځای د نيولو له پاره ور و استوه. الغ مرزا ډير زيات زړه وړ کارونه وکړل. هغه هلته په جونپور کې د لوټ او چپاول نه وروسته ، د «اود» او «بنارس» د ولکې کولو له پاره اراده وکړه او د خپلې دې ارادې د تکميل له پاره يې داسې لاره خپله کړه چې تر مخه يې د جونپور مستحکمه کلا چې جنيد برلاس په کې موجود دهغه تر مخې خنډ نه شي ، شيرشاه سوري ته د سلطان مرزا او دهغه د زامنو دا فعاليتونه هغه وخت څرګند شول چې هغه هم د ګوډ ښار محاصره کړې و. هغه ته دا اندېښنه پيدا شوې وه چې کيداې شي سلطان مرزا او دهغه باغي زامن د همایون په لاسو د ماتې خوړولو نه وروسته دهغه سلطنت ته را ننوځي او هلته تباهي او لوټ پيل کړي. نو په همدې خاطر هغه د بنگال د حکمران سلطان محمود سره سوله وکړه او په خپله بېرته چنار کلې ته را ستون شو.

همایون د سلطان مرزا او دهغه د باغي زامنو د ځپلو له پاره خپل ورور هندال مرزا و ټاکه ، هندال هم دا باغيان په ډيره ښه توګه و ځپل او د بدې ماتې سره يې مخ کړل. هغوی ددې ماتې وروسته د مغلو د سيمو څخه ووتل او نورو سيمو ته و تنستيدل.

همایون چې څنګه ددې بغاوت څخه فارغه شو نو خپل ورور مرزا عسکری يې په خلاف بغاوت وکړ. په دې وخت کې همایون د خپل لښکر سره يو ځای د ماهدو په سيمه کې پراو کړې و ، په دې خاطر هغه ډير مشوش و. مرزا عسکری په احمد اباد کې د بغاوت د بيرغ د پورته کولو نه وروسته کوچ وکړ او د همایون د يوه سالار تازی بيګ سره يې د ټکر کولو هڅه وکړه. او د خپلې پادشاهي د اعلانولو په خاطر د اګرې په لور ولاړ. همایون ددې بغاوت د ماتولو له پاره سمدستي په خپله هغه لورې ته ورغې. دا د همایون خوش قسمتی وه چې هغه دا بغاوت مات کړ ، خپل ورور مرزا عسکری ته يې ښه وکړه او دهغه سالار هندو بيګ يې د خپله ځانه سره اګرې ته راوست. په همدې ورځو کې د مغلو ډير ستر او زړه وړ سالار جنيد برلاس په جونپور کې ومړ. په دې اساس همایون دهغه په ځای هندو بيګ هلته د جونپور والی و ټاکه.

هندو بيګ د شيرشاه سوري له پاره د جنيد برلاس څخه ډير ګټه ور وخوت ، هندو بيګ د شيرشاه سوري سره خاصه مينه وه ، په همدې وخت کې شيرشاه سوري د خپل يوه قاصد په لاسو هندو بيګ ته يو پيغام ور وليږه چې په هغه کې راغلی و :

«پادشاه: ما چې کومه ژمنه کړې وه ما دهغې څخه لږ مخالفت هم نه دې کړې ، ما تر اوسه ستا په سيمه کې هيڅ ډول مداخله نه ده کړې ، ايا ته به دخپلې مهربانۍ او لطف له مخې زما د وفادارۍ دا خبر تر شاه پورې ونه رسوي ؟ او هغه به په دې خبره راضي نه کړې چې هغه دې دې لورې ته مخ نه را اړوي ، زه خو ستاسې فرمانبرداره او وفاداره يم.»

هندو بيگ د شيرشاه سوري دا ليکنه ډيره و ستايله ، هغه هسې هم د شيرشاه سوري سره مينه درلوده نو سمدستي يې خپل يو قاصد د همايون په لور ورو واستوه او هغه ته يې يوليک ورو ليږه چې په کې راغلی و :

«شيرشاه سوري ستا وفادار دې . هغه ستا په نوم سيکې جوړوي او ستا په نوم خطبه وايي . هغه تر نن ورځې پورې زمونږ په پولو کې هيڅ ډول مداخله نه ده کړې او نه يې دخپلې کومې وينا او کړچار له لارې مونږ ته تکليف را کړې دې . نو په دې اساس زما وړاندیز دا دې چې شيرشاه سوري بايد په خپل حال پاته شي.»

شونې ده چې همايون به دخپل والی هندو بيگ په دې ليک سره لږ څه ډاډمن شوې وي نو په دې اساس يې د شيرشاه سوري پر خلاف د سمدستي قدم پورته کولو څخه ډډه وکړه .

شيرشاه سوري د همدې حالاتو څخه په گټه پورته کولو سره په بنگال باندي د حملې کولو تکل وکړ . ځکه دا حالات دهغه له پاره ډير مناسب و . اوس نو دهغه ځواک او قوت هم ډير بنسټ موندلې و ، سترو سترو و افغان سردارانو چې تر اوسه يې شيرشاه سوري دخپل حاکم په څير نه مانه ، په بنگال او بهار کې د شيرشاه سوري په فتحو او ولکو باندي دهغوي په آندونو کې هم بدلون راغلی و .

اوس نو شيرشاه سوري د افغان سردارانو د توجه مرکز گرزیدلې و . هغو خپل پالو او مغورو افغان سردارانو چې د شيرشاه سوري د قيادت منلو ته تيار نه و ، اوس دې ته اړ شوې و چې هغه دخپل مشر په څير ومني . هغوي په دې ډاډمن شوې و چې د بنگال په گوډ بنار باندي به د شيرشاه سوري ولکه کلکيږي او هغوي په دې هم پوه شوي و چې په هندوستان کې اوس يواځې شيرشاه سوري دمغلو په مقابل کې د افغانانو د گټو نه دفاع کولی شي .

د افغان قوم په ټولو مشرانو او سردارانو کې د شيرشاه سوري مقبوليت ډير زيات شوې او دا مقبوليت دې حد ته رسيدلی و چې زياتو هغه ته د اعلی حضرت په نامه غږ کاوه .

همايون او دهغه والی هندو بيگ ته د ډاډ وړ کولو وروسته شيرشاه سوري دخپل لښکر سره يو ځای د برق په څير په گړندی توگه د بنگال د مرکزی بنار گوډ په لور مخته تگ وکړ . هغه خپل لښکر په دوو برخو ووېشه ، يوه برخه يې خپل زوي جلال خان او د صاحب خان مشر وروړو مقرب خان ته ورکړه او هغوي ته يې حکم وکړ چې هغوي دې د گوډ بنار د شاوخوا سيمو په لور مخته ولاړ شي . هغه خپل پاته لښکر يوځل بيا په دوو برخو ووېشه ، دهغوي يوه برخه يې دخپل ځآن سره و ساتله ، او بله برخه يې صاحب خان ته ورکړه . او بيا يې د لښکر د دې دوو برخو سره يو ځای د بنگال د مرکزی بنار گوډ په لور روان شو .

د شيرشاه د چنار د کلی څخه د بنگال مرکزی بنار گوډ نژدې څلور سوه څلور شپيته ميله واټن کې پروت و . شيرشاه سوري دا واټن په درې اونيو کې ووايه ، او گوډ ته د رسيدو سره سم يې هغه بنار محاصره کړ . د دې ترڅنگ دهغه زوي جلال خان او مقرب خان هم د غرب له لورې دهغه ځای د سيمو د چور وچپاول کولو نه وروسته گوډ ته را رسيدلی و . او په دې ترتيب يې د گوډ محاصره کلکه کړه .

د بله اړخه د گجرات حاکم بهادر شاه ، د همايون په لاسو د ماتې خوړلو وروسته په شپږو مياشتو کې خپل ځان بيرته راټول کړ او خپل ځواک يې غښتلې کړ . دخپل ځواک د غښتلتيا وروسته بهادر شاه په ډيره بېرته دخپلو د لاسه وتلو سيمو لکه مالوه او گجرات د ولکه کولو له پاره را ووت او په ډير لږ وخت کې يې داسيمي بيرته ترخپلې ولکې لاندي راوستې . ترڅنگ يې هغه داسې هم وښوول چې هغه به په غربي هند کې دخپلې واکمنۍ اغيز د پخوا په څير بيرته قايم کړي .

شیرشاه سوری ته د مغلو پر خلاف د بهادرشاه د متحرک کیدو خبر هغه وخت ورسید چې هغه د گوډ بنار تر خپلې محاصرې لاندې نیولې و. هغه ته ددې خبر په رارسیدو سره څه ارامتیا تر لاسه شوه. او دا هیله ورته پیدا شوه چې اوس به همایون ددې په لور د توجه کولو په ځای د گجرات د حاکم بهادرشاه سره لاس وپنجه شي، خو پخوا له دې شیرشاه سوری ددې نه ویریده چې که چیرې همایون ته خبر ورسېږي چې شیرشاه سوری د گوډ بنار محاصره کړې دې نو هغه به ضرور د هغه په خلاف خپل فوځونه متحرک کړي ځکه ددې نه مخته هم د بنگال حاکم سلطان محمود د همایون څخه د شیرشاه سوری پر خلاف د مرستې غوښتنه کړې و. خو کله چې شیرشاه سوری ته د همایون او بهادرشاه تر منځ د نښتو او د لاسه ورکړل شوو سیمو د بیرته تر لاسه کولو له پاره ددو وارو خوا تر منځ د جنگ جگړو خبر راغی نو هغه پرې د ډاډ او سکون ساه واخسته.

د گجرات حاکم بهادرشاه د خپلو سیمو د ولکه کولو وروسته په دې ویره کې و چې همایون به په هر صورت چې وي دهغه پر خلاف ستر فوځی یرغل کوي، نو د خپلې دفاع په خاطر یې د همایون پر خلاف په گوا کې د پرتگال والی له ځانه سره یو ځای کول غوښتل. ددې موخې د تر لاسه کولو له پاره هغه په خپله د گوا په لور وخوږید او د همایون پر خلاف یې د گواد والی سره خبرې اترې وکړې. کله چې ددې خبرو اترو وروسته د گجرات حاکم بهادرشاه د خپل بحري جهاز سره بیرته را ستښیده نو د پرتگالي بحري غلو (قراقانو) تر حملې لاندې راغې. دهغه جهاز یې په سمندر کې ډوب کړ او په دې ترتیب د گجرات حاکم د خپلو پلانونو د تطبیقولو تر مخه د نړۍ څخه و کوچید.

د بنگال د حاکم بهادرشاه د مړینې وروسته همایون ته دوه لارې تر مخه وې، لمړې دا چې هغه د گجرات د حاکم ټولې سیمې بیرته په خپله ولکه کې واخلي او دویمه دا چې په گجرات د ولکې تر مخه د شیرشاه سوری، چې ورځ په ورځ ځواکمن کیده او دده د سلطنت له پاره د خطر زنگ گرزیدلې، یو فوځی حرکت وکړي. هغه د خپلو سلاکارانو سره د مشورې اوسلا وروسته دا پریکړه وکړه چې په اوسنی حال کې د گجرات موضوع شاته پریږدي او د شیرشاه سوری پر خلاف حرکت وکړي، ځکه د گجرات موضوع د و مره گوا ښمنه نه وه لکه څومره چې د شیرشاه سوری موضوع وه، هغه ته خپلو مشاورینو دا سلا هم ورکړې وه چې که چیرې شیرشاه سوری ددې نه زیات پریښول شي نو په راتلونکو وختو کې به دده سلطنت ته سخت سترگواښ وگرځي. ددې سلا او مشورو وروسته همایون د گجرات موضوع شاته پریښوله، او د خپل لښکر سره یو ځای د بنگال په لور وخوږید، تر څو هلته د گوډ بنار ته ورسېږي او د بنگال د حاکم سلطان محمود سره یو ځای د شیرشاه سوری مقابله وکړي.

خو بنگال ته د گوډ بنار په لور د حرکت اود شیرشاه سوری پر خلاف د سلطان محمود سره د یو ځای کیدو د تگ په وخت کې هغه دلارې په نیمايي کې خپله اراده بدله کړه. او یو ځل بیایي د خپلو سلاکارانو سره مشوره وکړه، ددې وروسته یې دا پریکړه وکړه چې بنگال ته د تللو او هلته د شیرشاه سوری پر خلاف د جنگ کولو په ځای دا غوره گڼي چې د شیرشاه سوری په نشتوالی کې دهغه په مرکزي کلا چنار باندې ولکه وکړي، ددې ولکې په اساس به شیرشاه سوری په هیڅ ځای کې خپل قدم مستحکم نه کړای شي.

همایون هیله من و چې شیرشاه سوری به د و مره ژرد بنگال په مرکزي بنار گوډ باندې ولکه و نه کړای شي. ځکه چې د گوډ بنار ډیر زیات امنیتي تدابیر درلودل، تر څنګ یې د بنار چارچاپیریو ستر خندق هم کنل شوی و. همایون غوښتل چې د شیرشاه سوری مرکزي کلا، چنار، د خپلې ولکې لاندې کړي او په دې توګه د شیرشاه سوری بنسټ له بیخه وکارې، او بیا د چنار په کلا د ولکې نه وروسته د شیرشاه سوری په خلاف د بنگال په لور حرکت وکړي، هغه دا هیله هم درلوده چې تر هغې وخته پورې به د چنار د کلا د لاسه ورکولو خبر هم شیرشاه سوری ته ورسیدلې وي، په دې اساس به هغه ته یو ډول اندیښنه او زړه بد اوې را پیدا شوې وي او په دې توګه به همایون په اسانۍ سره شیرشاه سوری ته ماته ورکړي. او د خپلو موخو په تر لاسه کولو کې به بریالی وگرځي.

دهمدي ارادو د پوره کولو له پاره همایون د بنگال په لور د تللو تر مخه د چنار د کلا په لور و خوزید. دبله اړخه دشیرشاه سوری جاسو سانو هم دهمایون د لښکر کلکه څارنه کوله، هغوی سمدستی شیرشاه سوری ته خبر ورکړ چې همایون غواړي د بنگال په ځای د چنار د کلا د سوې له پاره هغه لورې ته ولاړشي. ددې خبر د ترلاسه کولو سره سم شیرشاه سوري ډیر انديښمن شو او خپل زوی جلال خان او د صاحب خان مشر وروړو مقرب خان یی د گوډ د کلا د محاصرې له پاره پریښوول او په خپله یی د صاحب خان سره یو ځای لښکر واخست او د چنار کلا د ساتنې له پاره یی د گوډ څخه هغه لورې ته کوچ وکړ.

شیرشاه سوری د گوډ څخه د چنار کلا په لور په دوامه وگرندی، توگه او دوامه سرعت سره ولاړ چې هلته دهمایون د لښکر د ورسیدو تر مخه دوې ورسیدل، هغه د کلا څخه د بارودو یو ستره ذخیره او دخپلې کورنۍ ښځې او کوچنیان وویستل او هغوی یی هلته په غرونو کې پرتې د ونډیاچل بلې کوچنۍ کلا ته منتقل کړل. ددې ټولو کارونو د تکمیل نه وروسته شیرشاه سوری دهمایون د راتلو تر مخه د چنار کلا دخوندي ساتلو په خاطر خپل دوه کسه سالاران هر یو جرنیل غازی سور او سلطان سروانی وټاکل، هغوی ته یی خپل نیمایي لښکر ورکړ او په خپله د صاحب خان سره یو ځای د کوهستان په ونډیاچل کې د بهار کنډ د کلا په چار چاپیری کی کیناستل ترڅو په مناسب وخت کې دهمایون په لښکر باندې گزار وکولی شی.

همایون هم د خپل لښکر سره یو ځای د شیرشاه سوری مرکزی کلا چنار ته ورسید. د چنار کلا د غره په یوه لور په څوکه پرته ده، د غرونو د لړۍ نژدې ۱۵۰ فته لوړه ده. دا کلا د مرزا پور نه د گنگا دجنوبی غاړو پورې رسیږي، او بنارس چې د گنگا په غربی څنډه کې نژدې ۱۸ میله لرې واټن کې پروت دې، تر دې ځایه د چنار د کلا سره یو ځای د دایرې شکل جوړوی او بیا تر شمال پورې غځیږي. ددې کلا اوږدوالي، که د غره هغه څنډه هم ورسره را ونیسو نو یونیم میل تشکیلوي، ددې کلا عرض په ځینو ځایو کې ۱۰۰ گزه او په ځینو ځایو کې تر ۳۰۰ گزو پورې رسیږي. ددې کلا درې اړخونو ته د گنگا دریا په پوره تیزی سره بهیږي. په جنوب کې ددې کلا څوکه په پخوانیو وختونو کې د عامی شاهراه او د غرونو سره یو ځای کیده.

دا کلا په ډیر زیات ستراتیژیک اهمیت کې پرته وه او د حربی اهمیت له لورې دا ځای ډیر زیات وزن درلود. که چیرې همایون په هماغه لمړیو پنځلسو ورځو کې دې ځای ته د شیرشاه سوري د راتگ د مخه را رسیدلې وای نو په ډاډمنه توگه به یی کلا نیوله او د شیرشاه سوری ملا به یی ورماتوله. که چیرې همایون په خپلو راتلو کې لږ څه گرځیدیتوب کړې وای نو همایون به چنار ته د شیرشاه څخه دمخه را رسیدلې وای نو په هغه وخت کې به نه شیرشاه خپلې ښځې او کوچنیان د کلا څخه وویستلې وای او نه به یی دهغې له پاره نوره مرسته را استولې شوه، او نه به یی د جنگ سامانونه د کلا څخه بیرون د کوهستان وندیاچل ته منتقل کړې وای او نه به یی د بهار کنډ په کلا کې ځان ځای په ځای کړې وای.

خو اوس وخت له لاسه وتلې و، همایون د خپل غفلت په اساس د شیرشاه سوری په دام کې نښتې و. شیرشاه غوښتل چې د بنگال د سوې د مخه دهغه هیڅ دښمن دهغه مزاحمت ونه کړي خو په چنار باندې د حملې کولو په اساس همایون دهغه دا غوښتنه پوره کید و ته پری نه بنوده.

همایون نژدې درې میاشتې د چنار کلا په خپله محاصره کې واخسته، په دې وخت کې د شیرشاه سوري جرنیلانو هر یو جرنیل غازی سور او سلطان سروانی د کلا څخه دفاع کوله، په داسې حال کې چې په خپله شیرشاه سوری هملته په ونډیاچل کې په سنگر کې ناست و. شیرشاه سوری ډاډمن و چې دهغه د چنار کلا لښکر به همایون په مقابله کې خپلې دفاع ته دوام ورکړي او همایون به د محاصرې داوږدوالي څخه ستومانه شي او بیرته به ستون شي. خوداسې و نه شول.

همایون په همدې وختو کې په کلا باندې د توپونو خولې وړ خلاصې کړې وې، خو دهغه ډیرې حملې ناکامې وې برعکس د مغلو مالي اوځانی تاوانونه ورځ په ورځ زیاتیدل. په اصل کې د چنار د کلا د سوې کولو ټول مسؤلیت، همایون د خپلې توپخانې د مشر رومی خان په غاړه وراچولې و. رومی خان په خپل ترک توکمه و، د قسطنطنیې اوسیدونکې و، پخوا د گجرات د حاکم بهادر شاه د توپخانې مشر و، بیا یې هغه پرېښوده او د همایون لښکر ته راغې او همایون هم هغه ته په خپل لښکر کې د توپخانې قومندانې ورکړه. او د لښکر اعلي قومندان یې وټاکه.

حالات دا ډول وو چې د غرونو د لمنو څخه نیولې ان د مغل سراي پورې د همایون د فوځ څیمې ولاړې وې او کیدې شې چې د همدې په اساس به دهغه ځای نوم هم مغل سراي گرزیدلې وي، ځکه د مغلو فوځ هملته یو ستر ښارگوټې جوړ کړې و. د همایون قواو د وچې له لارې د چنار کلي ددرې اړخونو څخه را تاو کړې و، تر څنګ یې د سمندر له لارې هم د همایون د بحري کشتیو بیړۍ چنار کلي ته د وسایلو د ور رسولو لارې بندې کړې وې.

خو د رومي خان توپخانې د خپل ښکتنې خراب موقعیت په خاطر اغیزمنه بمباري نه شوه کولای. نو په دې توګه د وخت د زیاتیدو او د ناکامه بمباریو له مخې رومي خان هم سر بداله شوې و. هغه د چنار د کلا د ولکې کولو له پاره یو بل پلان جوړ کړ، هغه د خپل خلات نومې غلام سره سلا مشوره وکړه او ددې مشورې نه وروسته هغه د چنار د کلا تر مخه په خپل غلام باندې د وهلو برید وکړ. د غلام د وهلو دغه حال د شیر شاه سوري لښکر د کلا د دیوالو څخه ننداره کاوه. کله چې هغه غلام د وهلو څخه تنګ شو نو د پخوا څخه د جوړ شوې پلان په مطابق یې د خپل ځان د خلاصون په خاطر د چنار د کلا په لور منډه کړه. کله چې هغه ساده فکره افغانانو وکتل چې د مرګ نه د خلاصون په خاطر هغه بیچاره غلام دوی ته د پناه اخستلو په خاطر د کلا دروازو ته را رسیدلې دې نو هغه ته یې د پناه د ورکولو په خاطر د ښار کوچنۍ دروازه لږ څه پرانسته او هغه ته یې کلاته د ورننوتلو اجازه ورکړه. دې غلام هم د لږ وخت په تیریدو سره دغه افغانان په خپل ځان باوري کړل. د شیر شاه سوري عسکرو پخپله غوښتل ددې غلام څخه دا معلومه کړي چې د رومي د توپخانې سره په څه ډول مقابلې شونې ده. په همدې خاطر هغوی دې غلام ته د کلا ټول پټ ځایونه وروښوول او د خپله ځانه د جوړ شوي دفاعي پلان په اړه یې هم ورته پوره معلومات ورکړل.

په دې ټولو هر څه د پوهیدو وروسته غلام یوه ورځ په پټه توګه ووت او و تنبید. او خپل بادار رومي خان یې د ټولو هغو رازونو څخه چې د کلا په دننه کې یې تر لاسه کړې و خبر کړ، رومي خان ددې ټولو معلوماتو د تر لاسه کولو وروسته د همایون خان څخه د کشتیو د منار د جوړولو اجازه و غوښته، تر څو ددې لارې و توانیږي د شیر شاه سوري د لښکرو د موادو د ترسیل لارې چارې بندې کړي شي. همایون ورته فرمان ورکړ چې هغه هر هغه څه چې د دفاع له پاره اړین گڼي تر سره کولای یې شي.

د دومره زیاتو اختیاراتو د تر لاسه کولو وروسته، رومي خان په څو میاشتو کې د کشتیو د پاسه داسې یو مینار جوړ کړ چې د چنار کلي هر یو کونج ترې د ورايه ښکاریده. د مینار د تیاریدو وروسته رومي خان د همایون څخه اجازه و غوښته چې د کشتیو دا مینار کلاته را نژدې کړي، او تر څنګ یې دا غوښتنه هم وکړه چې همایون دې خپلو لښکرو ته په دې کلا باندې د هره اړخه دیرغل کولو حکم وکړي او تر هغې دې جنګ ته دوام ورکړي تر څو کلا په مکمله توګه فتحه شوي نه وي.

همایون هم داسې وکړل، اخر جنګ پیل شو او تر نیمې شپې پورې یې په پوره ځواک سره دوام وکړ. په دې جگړه کې نژدې او ه سوه مغل عسکر له منځه ولاړل، او د ډیرو سختو هڅو سره سره بیا هم کلا فتحه نه کړل شوه. ددې یو علت دا و چې د شیر شاه سوري عسکرو د خپلو مورچلو څخه د کشتیو دا مینار تر اور لاندې و نیو او ددې مینار یوه برخه یې له منځه یوړه، خو په دویمه ورځ تر سهاره پورې رومي خان هغه بیرته ترمیم کړ. کله چې هلته په کلا کې د شیر شاه سوري عسکرو وکتل چې د مغلو عسکرو هوډ ځواکمن دې او یوه

ورځ نه يوه ورځ به دوي په دې کلا باندې ولکه کوي نو هغوي ددې ويرې څخه همایونه ته د سولې پیغام و لیرې او د کلا د پریښولو له پاره یی ورته شرط وړاندې کړ چې دهغې په مقابل کې به دوي ته سلامتئ او امن ورکوي.

همایون هم د شیرشاه سوري دلنښکر سالارانو ته د هغوي دځانو د سلامتئ ډاډ ورکړ او په دې ترتیب یی په کلا باندې ولکه وکړه. د چنار په کلا باندې د قبضی کولو وروسته مغلو د وینو په تویولو لښتې و بیول. که څه هم هغه رومي خان ته د دې وعدي د پوره کولو حکم کړې و خو دهغې یو باوري سالار «موویدیگ» چې د دربار یو اعلي افسرو په هغې حکم کې رد و بدل وکړ. او د ایی په کی و لیکل چې د افغانانو لاسونه دې پرې کړل شي. د دې پایلې داشوې چې رومي خان د شیرشاه سوري د دوه زره توپچي عسکرو له ډلې څخه د اوه سوه کسانو لاسونه پرې کړل او په دې ترتیب د چنار په کلا باندې همایون ولکه وکړه.

د بله اړخه شیرشاه سوري هلته د چنار په کلا کې د خوراک څښاک او فوځي مواد زیاتي ذخیرې ځای په ځای کړي وې او ددې شیانو د خوندی ساتنې له پاره یې پوره ساتونکي ټاکلي وو او دا هیله یی درلوده چې د برسات د موسم د پیل کیدو پورې به دوي په کلا کې ددې د عسکرو او د کلا خوندی ساتنې دنده تر سره کوي. ترڅنگ یی شیرشاه سوري دا هیله هم درلوده چې که چیرې د برسات د موسم د پیل کیدو پورې ددې عسکر هملته محاصره او د یرغلگرو مقابله و کولای شي نو تر هغه وخته پورې به هغه هم د بنگال څخه خپل عسکر را باسي او په دې ترتیب به دخپلو عسکرو ځواک هم ورزیات کړي او دهمایون په مقابل کې به یی حالت نور هم غښتلې شي او کلا به د سقوط نه و ساتي.

خو د چنار کلا ساتونکو دهغه دا هیله پوره نه کړه، په درې میاشتو کې په کلا کې د هغه سالارانو دهمایون په مقابل کې گونډې ووهلې ، دا په داسې حال کې چې د برسات موسم ته لا تر اوسه دوه میاشتې پاتې وې. اوس شیرشاه سوري په دې فکر کې و چې د چنار د کلا وروسته به همایون دهغه پر خلاف حرکت وکړي. د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته په څو ورځو کې شیرشاه سوري ته یو بل بد خبر ورسید چې دهغه زوی جلال خان او د صاحب خان مشر ورور مقرب خان چې د بنگال د گوډ ښار یی محاصره کړې و نو د محاصرې په وخت کې مقرب خان په ډیرې میرانې سره د کلا د دیوالونو په لور حرکت کړې و خو هغه په هغه خندق کې چې د کلا چارچاپیر کنل شوي ډوب او هلاک شو. د مقرب خان د مړینې خبر صاحب خان ته لکه د برق د ټکان په څیر وگرزید. د بله اړخه شیرشاه سوري هم د مقرب خان په مړینه او د گوډ د جنگې مهم په نیمایي کې په پریښولو باندې ډیر اندینمن شو، خو بیا هم د شیرشاه سوري زوی جلال خان د گوډ د کلا د نیولو دې پلان ته د پخوا په څیر دوام ورکړ. ترڅنگ یی شیرشاه سوري دهمایون په خلاف د رهناس د شهزاده را جه هرکشن سره له یوه اړخه خپل اړیکي ښه کړل او د بله اړخه یی د هغه څخه کومک هم وغوښت خو راجه هرکشن دهمایون پر خلاف د جنگ څخه انکار وکړ، هماغه و چې د راجه هرکشن پر خلاف د شیرشاه سوري غصه او قهر د پخوا په نسبت نور هم زیات شو.

۱۸

د رهناس راجه هرکشن د خپل راج محل یه یوه خونه کې ځانته ناست و چې دهغې لور شهزادگی گنگا دغې خونې ته ورننوتله، دخپلې لور په کتلو سره راجه هرکشن ډیر زیات خوشحاله شو او په خپل څنگ کې یی ورته د کیناستو اشاره وکړه. شهزادگی مخکې راغله او دخپل پلار تر څنگ کیناسته. تر یوه وخته پورې دواړه پټه خوله ناست وو، بیا راجه په ډیر غور سره خپلې لور شهزادگی ته وکتل او ترې ویی پوښتل:

گوره لورجانې! ایا د کوم ضروري خبرې په خاطر دلته راغلي یی. او یا دې غوښتل چې هسې زما تر څنگ خو لحظې کینې. دهغه په خبره شهزادگی گنگا مسکې شوه او ویی ویل: نه پلار جانه! زه د یوې ډیرې ضروري خبرې له پاره ستا څنگ ته راغلی یم. هرکشن ورته په ډیره مهربانۍ سره ویل چې اوس نو ووايه لوري! ته څه ویل غواړې؟ دهغه په ځواب کې شهزادگی گنگا وویل:

پلارجانه ! ستا د ساتونکې ډلې هغه ځوان چې ما د کوچي قبيلې د سردار فدایي خان د پلټنې له پاره استولې و ، هغه بیرته را ستون شوي دي . هغه نه فدایي خان پیدا کړې او نه یی د کوچیانو د قبيلې کوم درک خرک معلوم کړې دي . په دې اساس زه غواړم له تا څخه اجازه واخلم . دهغې په دې خبره راجه هرکشن ټکان شانته وخور او ویی ویل چې لورې څه ډول اجازه ؟ په ځواب کې ورته شهزادگی گنگا وویل :

پلارجانه ! ماته هغو ناکامه راستنو شوو عسکرو هم وویل چې صاحب خان چې څه موده مخته د کوچیانو د قبيلې د سردار فدایي خان غلام و او گیدرې به یی بنکارولې او پوستکي به یی ترې ویستل او پلورل به یی . هغه نن سبا د شیرشاه سوري په لښکر کې شامل شوي دي او په دې ورځو کې د «وند هیاچل» په غرنیو سیمو کې میشت دي . شیرشاه سوري هم دخپلو لښکرو سره یوځای په همدې ځای کې پراو کړې دي ، او اوس ورته خبر راغلي چې همایون د شیرشاه سوري څخه د چنار کلا نیولې ده ، زه غواړم چې د خپلې «داسې او ما» سره یوځای د نارینه و عسکری کالي واغوندم او د وند هیاچل د غرنیو سیمو په لور ولاړه شم . هلته د صاحب خان سره وینم ، او دهغه څخه د فدایي خان په اړه معلومات ترلاسه کړم . نو که چیرې زه د فدایي خان سره وینم نو بیا به ماته معلومه شي چې هغه ځوان څوک و چې زما درې واړه «سوئمبرونه» یی گتلي و . پلارجانه ! تاته خو معلومه ده چې د وند هیاچل غرونیزه سیمه ددې ځایه ډیر لرې نه ده او زه به دهغه ځایه ډیر ژر بیرته راستنه شم .

کله چې شهزادگی گنگا خاموشه شوه نو پلار یی راجه هرکشن ورته وویل : لورجانې ! زه تا هلته د ورتلو څخه نه مننه کوم . خو په یوه شرط تاته د تللو اجازه درکوم چې ته به دخپله ځانه سره څو کسه ساتونکې هم وړې . د خپل پلار په دې خبره شهزادگی په یوه درنگ سره وویل چې : هو ، پلارجانه ! زه او او ما به دخپله ځانه سره څو کسه ساتونکي هم اخلو . راجه هرکشن ورته وویل :

خو گوره لورجانې ! تا پخوا هم د یوه ځل څخه زیات د صاحب خان سره بد سلوکی کړې ده ، ایا هغه به له تاسره خبرې کولو ته غاړه کیږدي ؟ او ایا هغه به ستا د پوښتنې په اساس تاته د فدایي خان په اړه معلومات درکړي ؟ دهغه په دې خبره شهزادگی وویل :

پلارجانه ! ستا اندیښنې په ځای دي ، خو ته پوهیږې چې صاحب خان له ماسره ډیره زیاته مینه کوي ، زه به دهغه سره داسې نرمې او د مینې نه ډکې خبرې وکړم چې دهغې څخه به هغه ته ډیره خوشحالي ورپه برخه شي . او زما د پوښتنې سره سم به ماته د فدایي خان په اړه معلومات را کړي په دې ترتیب سره به زه د خپل مصنوعي حرکاتو له مخې دهغه څخه خپلې موخې ترلاسه کړم . دهغې په دې خبرو باندې راجه هرکشن ځواب ورکړ او ورته یی وویل : لورې ته دا کار هم وکړه او پایلې یی وینه ! ما خو تاته ویلي چې ستا په هره معامله کې به زه له تاسره ملگري اوسم ، دخپل پلار هرکشن ددې ځواب په اوریدو سره شهزادگی خوشحاله شوه ، بیا دواړه پلار اولور دهغې خونې څخه را ووتل . هرکشن دخپلې لور د سفر له پاره تیارې پیل کړ ، هغې ته یی دخپلو ساتونکو څخه یوه ډله ورکړه . او په دې ترتیب گنگا دخپلې او ما سره یوځای د وند هیاچل د غرنیو سیمو په لور و خوزیده .

۱۹

د کوهستان په «وند هیاچل» کې میشت صاحب خان یوه ورځ په خپله خیمه کې یواځې ناست و چې شهزادگی گنگا او اودهغې داسې او ما دواړه یوځای ورننوتلې . دواړو دنارینه و جنگي کالي په ځان کړي و او خپل مخونه یی په کې را نغاړلي وو ، ددوی د کتلو سره سم صاحب خان دخپله ځایه په یوه ټکان را پورته شو او په یوه درنگ یی خپله توره د تیکې را وویسته او دوی ته یی وویل چې څوک یاست ؟ او څه ډول مو جرئت کړې چې زما خیمې ته را ننوتئ . ددې خبرې سره سم صاحب خان خپل دواړه لاسونه و پرکول ، دخیمې بیرون ولاړو افغان ساتونکو څخه یی یوه په منډه ځان را ورساوه . صاحب خان ترې په ډیره غضبناکه توگه و پوښتل : دا دواړه څنگه په خپل سره زما خیمې ته را ننوتې دي ؟ دهغه ددې پوښتنې په ځواب کې افغان ساتونکی په داسې حال کې چې سربې تیب کړې و وویل :

اميرصيب! دا دواړه نجوني دي، له تاسره يې كتل غوښتل. په دې خاطر ما هغوې ته ستا سره دكتلو له پاره د درتلو اجازه وركړه، ددوې سره څو ساتونكې هم مل دي، هغوې مو هلته بيرون تم كړي دي، ددې دواړو نجونو څخه يوه د راجه هرکشن لور شهزادگۍ گنگا ده او بله يې دهغې داسې او ما ده. او ما ويل چې هغه تا خپل ورور گني. نو كه چيرې هغه له تاسره ويني نو ناراضه كيږي به نه. كله چې دوې خيمې ته را ننوتلې نو ما او زما ملگرو پر هغوې څارنه كوله چې هسې نه چې په دوکې او فريب سره پرتا باندې حمله وکړي. هغه ساتونكې تر دې ځايه خبرې وکړې، دهغه په دې خبرو صاحب خان مسكې شاتته شو، ساتونكې ته يې وويل چې ته او س تللې شې. زه به ددوې سره په خپله خبرې وکړم. ددې خبرې سره سم شهزادگۍ گنگا او دهغې داسې او ما دواړو دخپلو مخونو څخه نقاب لرې کړ. صاحب خان شهزادگۍ گنگا ته دكتلو پرته او ما ته مخ کړ او ورڅخه يې وپوښتل:

او ما خورجانې! ته څنگه يې! ايا څه داسې ضروري خبره وه چې ته يې د شهزادگۍ سره يو ځاي تر دې ځايه زما خيمې ته په را تللو مجبوره کړې يې؟ دهغه ددې پوښتنې په ځواب کې د او ما په ځاي شهزادگۍ گنگا په خبرو پيل وکړ او ويې ويل:

صاحب خان! كه ماته دخبرو كولو اجازه وي نو زه څه ويل غواړم. زه پوهيږم چې ته او س هغه پخوانې صاحب خان نه يې. بلكه د شيرشاه سوري د لښكرو اعلي سالاري يې. ته د ډير زيات عزت او مرتبې خاوند يې. نو په دې خاطر مې د څه ويلو تر مخه له تا څخه اجازه اخستل غوښتل. ددې خبرې وروسته شهزادگۍ په ډير غور سره د صاحب خان مخ ته كتل او بيا يې په نرم او مينه ناك او از سره وويل:

صاحب خان! بې شكه چې ته به ما خپله دښمنه گنې. خو او س چې ستا خيمې ته راننوتې يم نو ته ما ته د كيناستو ست هم نه كوي. دهغې په دې خبره صاحب خان ورته وويل چې نه! هيڅكله هم! زه تاته د كيناستو ست نه كوم. هر هغه څه چې ته يې ويل غواړې په ولاړه ولاړه يې ووايه، زه به يې ځواب دركړم او بيا زما دخيمې څخه وځه. د صاحب خان په دې وچ ځواب سره شهزادگۍ انديښمنه او غمگينه شوه، او په نيغه يې ترې وپوښتل:

گوره صاحب خان! د شيرشاه سوري په لښكر كې د را ننوتلو مخته ته د كوچي قبيلې د سردار غلام وي. دهغې قبيلې د سردار نوم فدايي خان و. ما ددې فدايي خان ډيره پلټنه وكړه، خو تر اوسه مې دهغې په اړه هيڅ ډول معلومات نه دي ترلاسه كړي. زه او او ما د څو كسو ساتونكو سره يو ځاي ستا دربار ته راغلو چې كه ته وكولې شي او ما ته د فدايي خان په اړه څه معلومات راكړي. صاحب خان ورته په ډير غور سره دكتلو وروسته وويل:

ستا د كوچي قبيلې د سردار فدايي خان سره څه كار؟ او څه درپيښ شوي چې دهغې د پيدا كيدو په خاطر ان زما دخيمې پورې را ورسيدې؟ دهغه په دې خبره شهزادگۍ په ډيره غمښته توگه وويل چې:

گوره صاحب خان! زما پلار زما د واده كولو په خاطر هلته په خپل رياست كې درې سختې مقابلې پيل كړې وې او دا درې واره مقابلې په درې پړاونو كې تر سره شوې. په دې مقابلو كې د راي سين، ميواړ او كالنجر شهزادگانو او تر څنگ يې ځايي اتلانو هم گډون درلود. خو هيڅ يو يې ددې درې واره مقابلو په گټلو بريالي نه شو. خو دا مقابلې يو نقاب پوښه كس وگټلې، چې تل به د مقابلې په اخري وختو كې را څرگند يده، په تور رنگه اسپ به سپور و او ځان او مخ به يې هم تور رنگه كالو پوښلې و، او س نو زه يواځې دهماغه نقاب پوښه په لټون پسې يم. ځكه چې هغه زما درې واره مقابلې «سوئمبر» گټلې دي او دا دهغې حق دي چې ما دخپل ژوند تل پاتې ملگري كړي. خو د مقابلو ددرېم او اخري پړاو دگټلو وروسته هغه ماته همدومره وويل چې «هغه ما نه خوښوي»، او بيا ولاړ. بس صاحب خان! زه غواړم د فدايي خان څخه دهمدې كس په اړه معلومات ترلاسه كړم، او په دې ځان وپوهوم چې هغه څوك دي؟ دكوم ځاي او سيدونكې دي؟ او او س چيرې او سيږي؟

دهغي ددي خبرو دکولو وروسته صاحب خان ترې په ډيرې کرکې سره وپوښتل او ورته يې وويل: گوره د رھتاس شهزادگۍ! فدایي خان ته به څه معلومه وي چې هغه نقاب پوښ چې ستا سوئمېری گتلي هغه څوک دي؟ دکومه ځايه راغلي او بيا چيرې ولاړ؟ دهغه په دي خبره شهزادگۍ يو دم وويل: گوره صاحب خان! هغه وخت چې د سويمبر دويمه مقابلې روانه وه نو هغه وخت فدایي خان دهغه نقاب پوښ سره د څه خبرې له پاره راغلي و. دلې وخت له پاره يې دهغه سره خبرې وکړې او بيا ترې ولاړ. نو دهغې څخه ماته دا ډاگيزه شوه چې فدایي خان به دا نقاب پوښه پيژني. صاحب خان! زه پوهيرم چې ته زما څخه کرکه کوي. دا ځکه چې ما له تاسره بڼه سلوک نه دي کړې خود انسانيت له مخې زه له تا څخه هيله کوم چې ته ماته د فدایي خان د ځاي ځيگي په اړه معلومات راکړې.

شهزادگۍ چې کله چپ شوه نو صاحب خان هم د څه اوږدې خاموشۍ وروسته څه فکر وکړ او بيا يې شهزادگۍ ته وويل:

گوره گنگا! څو مياشتې کيږي چې ما د فدایي خان قبيله پري ايښې ده، اوس نه پوهيرم چې فدایي خان به چيرې وي او په کومو زمکو کې به دخپلې قبيلې سره يو ځاي قدم ږدي. ته هسې دي لورې ته راغلي يې. زه تاته د فدایي خان د ځاي ځيگي په اړه هيڅ هم نه شم ويلې. اوس ته زما دخيمې څخه تللي شې. خو او ما خورې! ترهغې چې تا پورې اړه لري، نو ته چې هر څومره وخت وغواړې دلته په ډير عزت او درنښت سره زما دخور په څير زما سره اوسيدلي شې. دهغه په دي خبره او ما وويل:

زما درونده او قدرمنه وروره! ستا ددي وړانديز ډيره ډيره مننه! زه به ستا په لښکر کې ځکه تم نه شم چې زه د شهزادگۍ گنگا سره يو ځاي راغلي يم او دهمدي سره بيرته تلل غوره گڼم. دهغې په دي خبره صاحب خان د او ما څخه سترگې را وگرځولي او په شهزادگۍ يې وروښلولې او ورته يې وويل: شهزادگۍ گنگا! ته اوس له دي ځايه تللي شې. تا چې څه له ما څخه پوښتل، دهغې ځواب دي واوريد. دصاحب خان ددي وچ ځواب په اوريدو سره شهزادگۍ گنگا د ډيره قهره خپلې پښې په زمکه و دربولې او دخپلې داسې او ما سره يو ځاي دهغه دخيمې څخه بيرونه ووتله. او بيا دخپلو ساتونکو سره يو د رھتاس په لور روانه شوه.

۲۰

شیرشاه سوري په خپله خيمه کې يواځې ناست و چې صاحب خان يې په ناڅاپه توگه په دروازه کې ودرید. په دروازه کې د دریدو سره سم يې په ډيره عاجزانه توگه د ورننوتلو اجازه وغوښته. په ځواب کې ورته شیرشاه سوري په ډيره مهربانۍ او پلرني شفقت سره وويل. دلته راشه او زما تر څنگ کينه، زويه! زه غواړم له تاسره په يوې ډيرې مهمې موضوع باندې خبرې وکړم. صاحب خان وروړاندې شواو د شیرشاه سوري تر څنگ کيناست. دهغه دکيناستو وروسته شیرشاه سوري هغه ته مخ کړ او ورته يې وويل:

صاحب خان زويه! دهر څه دمخه بايد تاته ووايم چې زه تاته د خواص خان لقب درکوم، ما لښکر ته هم اعلانونکې وړ ليرلي دي ترڅو اعلان وکړي چې له دي وروسته به تاته دصاحب خان په ځاي د خواص خان په نامه غږ کوي.

خواص خان، زما زويه، او ره! دويم دا چې زه ستا دورور مقرب خان په مړينه ډير زيات غمگين شوي يم. داسې ونه گڼې چې ته به په دي غم کې يواځې يې. په خداي سوگند چې زه په دي غم کې له تاسره شريک يم.

خواص خان! دريمه خبره داده چې: ته پوهيرې چې زما زوي جلال خان د بنگال ښار تراوسه پورې په خپله محاصره کې ساتلې دي خو تراوسه يې کومه بريانه ده په برخه شوې. دهمدي کشمکش په جريان کې ستا وروړور مقرب خان هم له منځه ولاړ. زما زويه! زه پوهيرم چې ستا د موجوديت نه پرته دا کلا نه شي سوبه کيدې. که ستا خوښه وي نو زه به همدا اوس دخپل لښکر نيمايي برخه ستا په واک کې درکړم ترڅو ته همدا نن دگود په لور روان شې. او په گود باندې حمله وکړې او هغه ژر تر ژره سوبه کړئ، زه هيله لرم چې په گود به ستا دخپلې په صورت کې تاسې بريا ترلاسه کړئ. خواص خان! ما هلته همدا نن سهار څو کسه قاصدان وراستولي دي. خپل زوي جلال خان ته مې پيغام وړ ليرلي دي چې خواص خان د يوه غښتلي لښکر سره يو ځاي هلته گود ته در رسيدونکې دي نو په دي خاطر ستا د

قومندې لاندې چې کوم عسکر دې او کوم چې د خواص خان سره درځي د ټولو ستر قومندان به خواص خان وي او جلال خان به ستاد قومندې لاندې وي. د همدې قاصدانو په لاسو ما جلال خان او د گود محاصره کونکي لښکر ته هم دا پيغام وراستولې دې چې ما صاحب خان ته اوس د خواص خان لقب ورکړې دې په دې اساس ددې وروسته به صاحب خان د خواص خان په نامه يادوي. وايه زويه! زما ددې وړاندیزونو په اړه ته څه ويل غواړي؟

په ځواب کې خواص خان وويل:

زما محسنه، زما پالونکيه! زه به په ځواب کې څه ووايم! ته چې هر څه ماته وايي نو هغه به ماته د حکم درجه لري، ستاد وينا په مطابق به زه همدا نن د گود د ښار په لور حرکت وکړم او هلته د ورسيدو سره سم به انشاء الله تاته ډير ښه خبرونه راوليږم. زه به د بنگال حاکم سلطان محمود ته د ساه اخستلو وخت هم ور نه کړم. تر هغه وخته پورې به پرې حملې کوم تر څو چې د گود کلا نه وي سوبه شوي. د خواص خان ددې ځواب په اوريدو باندې شيرشاه سوري ډير زيات خوشحاله شو او بيا يې ورته وويلې:

خواص خانه واوره! زه به هم ستا په نه موجوديت کې آرام نه کينم. بلکه د رهناس په راجه هرکشن باندې حمله کوم او په هر صورت به په رهناس د ولکې کولو کوشش وکړم. ددې کار د ترسره کولو وروسته به خپل لښکر د وندهيا چل دغرنيو سيمو او د بهارکنډ د کلا څخه، چې هلته زمونږ ښځې او خوراکې توکي دنورو اړوندو شيانو سره يو ځای ځای په ځای شوي دي، ټول د هغه ځايه د رهناس کلا ته منتقل کړم. په دې اړه ستا آند څه دې؟

خواص خان ورته وويل: زما درونده شيرشاه! دا ډير غوره نظر دې د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته زمونږ ته د يوې بلې سترې کلا د پيدا کيدو اړتيا ده. د بهارکنډ کلا زمونږ اړتيا وي نه شي پوره کولې، د سهسرام کلا هم کوچنۍ ده او زمونږ اړتيا وي نه پوره کوي، خو په مقابل کې يې د رهناس کلا ډيره ستره او مستحکمه ده. که چيرې په دې کلا کې زمونږ محصور و اوسو او د بيرون څخه کوم يرغل گر پر زمونږ باندې حمله وکړي نو زما په آند چې دهغې کلا سوبه کول به ورته دومره اسانه نه وي. شيرشاه سوري ورته وويل: خواص خانه زويه! ستا په نه موجوديت کې به زه د رهناس کلا سوبه کوم او په خپله ولکه کې به يې اخلم. زما په آند چې اوس به زه ستاد تللو له پاره ځان تيار کړم. له ماسره را ځه، ددې خبرې سره سم شيرشاه سوري خواص خان له لاسه ونيو او د خيمي څخه بيرون ووتل او دهغې د کوچ کولو ټول انتظامات يې مکمل کړل. لږه شيبه وروسته خواص خان د يوه دروند لښکر سره يو ځای د وندهيا چل دغرنيو سيمو څخه د گود د ښار په لور کوچ وکړ.

۲۱

يوه ورځ په داسې حال کې چې جلال خان د گود د ښار په چارچاپير کې دخپل لښکر تر منځ د ماسختن د لمانځه څخه فارغ شو، يوه ساتونکي ورته په غوږ کې وويل چې:

محترمه جلال خانه! صاحب خان چې زمونږ اقا شيرشاه سوري ورته د خواص خان لقب ورکړې دلته زمونږ پړاو ته را رسيدلې او دلږ ځنډ وروسته به له تاسره وينې. ددې خبر په اوريدو سره جلال خان سمدستي د مصلي څخه پورته شو، مصله يې خپل يوه ساتونکې ته ورکړه او بيا يې دهغه څخه پوښتنه وکړه چې تاته چا خبر درکړ چې خواص خان زمونږ پړاو ته را داخل شوې دې.

دهغه دخبرې په ځواب کې دغه ساتونکې وويل چې همدا اوس اوس يو عسکر په منډه منډه راغې او هغه ماته خبر راکړ چې خواص خان زمونږ پړاو ته را ننوتې دې. جلال خان ترې دهغه د لښکر په اړه و پوښتل هغه ورته وويل: چې نه خواص خان په يواځې ځان دلته را رسيدونکې دې. دوې لاه همدې خبرو کې مصروف وو، چې خواص خان آس باندې سپور را ورسيد او د جلال خان تر منځ په يو ټوپ د اسه را کيوټ. جلال خان په ډيره بيره ورمخته شو، دواړو لاسونه خلاص کړل او يو بل ته ور غاړې وتل. بيا جلال خان جدا شو او ورته

بی وویل: خواص خانه، زما مشره او زما دوسته! زه ستا د ورور مقرب خان په مړینه ډیر زیات غمگین شوی یم، راځه چې زه ډې دهغې قبر ته یوسم. خواص خان ور سره په پټه خوله روان شو، جلال خان هغه د پړاو یوې برخې ته یوړ، هلته یو قبر جوړ کړل شوی و، جلال خان ورته وویل چې دا ستا د ورور قبر دی. دلته په دریدو سره د خواص خان سترگې د اوبنکو ډکې شوې، لږه شیبه هلته ودریدل او فاتحه یې ولوسته، او بیا بیرته شاته شو. تر لږه ځنډه پورې هلته خاموشي خپره وه، بیا یې جلال خان ته وویل زما سره راځه. جلال خان هم چپ چاپ دهغه سره یو ځای روان شو بیا دواړه د جلال خان خیمې ته راغلل او هلته کیناستل. خواص خان غوښتل څه ووايي خو جلال خان پرې را مخته شو او ترې ویی وپوښتل: خواص خانه وروره! ته ځانته یې که لښکر هم درسره ډې. خواص خان ورته په ډیر راز سره وویل:

گوره جلال خانه وروره! زه د گود د ښار په شاوخوا فوځی استحکاماتو باندې ډیر ښه خبریم. زه ځانته نه یم له ماسره یو غښتلی لښکر هم شته. خو ما خپل لښکر دوه میله لرې پرې ایښې دی. لښکر هملته پړاو کړې دی، گوره جلاله وروره! له ماسره وخت نه شته، ډیرې لږې ورځې دلته پاته کیږم. کیدای شي د قاصدانو په لاس تاته دشیر شاه پیغامونه را رسیدلي وي. ددې ترڅنگ تاسې ته به دا خبر هم را غلې وي چې همایون خان پر مونږ باندې یرغل کړې او زموږ څخه یې د چنار کلا نیولې ده، اوس زه په گود باندې د ولکې په خاطر دلته راغلي یم، زما په نه موجودیت کې به شیر شاه د رهناس په کلا باندې برید کوي او دهغې د نیولو هڅه به کوي.

جلال خانه! د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته له مونږه سره بله داسې مستحکمه کلا نه وه چې مونږ هلته په کې محاصره پاته شو او د همایون خان د فوځونو مقابله وکړو. په دې اساس په رهناس باندې ولکه کول ډیر اړین دي. خو تر هغو چې شیر شاه سوري په رهناس باندې ولکه کوي نو تر هغې باید مونږ د گود کلا هم سوبه کړې وي. دهغه په دې خبره باندې جلال خان ورته وویل:

خواص خانه وروره! ما په گود باندې په پرلپسې توگه حملې کړي دي، ستا مرحوم ورور هم همداسې کړی و. ما ددې کلا د سوبې له پاره هره هڅه او هر کوشش کړې دی خو هر ځل د ماتې سره مخ شوي یم. ددې یو علت دادې چې د گود د ښار کلابندي ډیره مستحکمه ده، د ښار څلورو اړخونو ته خندقونه کیندل شوي دي او د کلا ستر ستر دیوالونه چې په زیاتو ځایو کې یې پلنوالي تر لسو مترو پورې رسیږي. دهغوي پیاده فوځ د خندق او دیوالونو څخه د میږیو په څیر معلومیږي. خو د خندق څخه تیریدل او تر دیوالونو پورې رسیدل ډیر ملامتونکې کار دی. اول خو د خندق نه تیریدل اسانه نه دي. او که چیرې څوک ترې تیر هم شي نو بیا د کلا په دیوالونو باندې ورختل شونې نه ښکاري، په دې اساس زه ناهیلې شوی یم چې مونږ دې گود سوبه کړو.

د جلال خان په دې خبرو باندې خواص خان خندونې شو او ویی ویل: گوره جلال خانه! نا هیلي گناه ده. زه د گود د شاوخوا د استحکاماتو او ددې کلا د دیوالونو څخه ښه خبریم. دا هر څه ما په خپلو سترگو کتلي دي، ته اندیښنه مه کوه، زه تاته ډاډ درکوم چې همدا نن شپه به مونږ د گود ښار فتحه کوو. دهغه په دې خبره جلال خان حیران شو او ترې ویی پوښتل: دا به څنگه شوني وي؟ خواص خان ورته وویل:

جلال خانه ماته غوږ شه! زه همدا لږه شیبه وروسته له دې ځایه ځم او خپل فوځ ته ځان رسوم. زما دتلو وروسته به ته د خپل پړاو په لور مخته ولاړ شي، د ښار په دیوالونو د بمونو د ورولو تر څنگ د خندق څخه هم د تیریدو مصنوعي هڅه وکړه، ستا په دې حرکت به د گود د محصورو عسکرو سترگې ستا لورې ته متوجه شي. کله چې ته دا ډول فعالیت پیل کړې نو زه به د گود پر خلاف حرکت وکړم.

جلاله خانه! دکومې لورې څخه چې ته حمله کوي نو زه به دخپل لښکر سره یو ځای بلکل دهغې مخالف لورې ته ور ځم، هلته به زه د ښار د شاوخوا د کندل شوي خندق څخه چې د اوبو ډک دی، تیریرم او بیا به دخپل لښکر سره یو ځای د ښار د دیوال لورې ته ځان ور نژدې کوم ترڅو په دیوال باندې درسیو پاتخي جوړې او پرې به د ورختلو هڅه کوم، په دیوال د ورختلو وروسته چې د گود هر عسکر

مې مخته راځي وژنم به يې. په ديوالونو باندې د ولکې کولو وروسته به زه ستا په لورد راتللو هڅه وکړم، کله چې د ديوالونو له اړخه ستا پر خلاف مقاومت ختم شي نو ته به پوه شې چې په ديوالو باندې ما ولکه کړې ده، نو ته به سمدستي او پرته له کومه خطر د خندق څخه را تير شې. د خندق نه د تيريدو له پاره ته د همدا شيبې نه وروسته ځان تيار کړه، دلنښکرو څخه څو تنه و ټاکه تر څو د لرگيو پيل جوړ کړي تر څو د خندق په دواړو خواو کې د رسيو په تړلوسره ستا د عسکرو د تيريدو له پاره اسانتياوې برابرې کړي، تر دې وخته پورې به ما د ښار په ديوالونو خپله ولکه پوره کړي وی او ستا لورې ته به د ښار دروازې ته ځان ور رسوم او دروازه به درته پرانيزم. بيا به مونږ دواړه د متحده لښکر سره يو ځای د گډو په ښار کې خپله دنده تر سره کړو، زه هيله من يم چې همدا نن شپه به مونږ د گډو ښار په مکمله توگه تر ولکې لاندې راوړو.

کله چې خواص خان خاموش شو نو جلال خان ورته په ډيرې حيرانتيا سره وکتل او ور څخه يې وپوښتل:

خواص خان وروره! ستا دا مشوره خو ډيره اړينه او مهمه ده، خو ماته د پيلې کولو وړ نه بريښي. تر هر څه لمرې ما ته ووايه چې ته به د خندق څخه څه ډول تير شې. دهغه په دې خبره خواص خان مسکې شو او ورته يې وويل چې گوره جلال خان! د خندق څخه تيريدل دا زما کار دې، دا چې زه ترې څنگه تيريرم دا به بيا وروسته درته ووايم، تا ته به په خپله معلومه شي چې هغه څه چې ما ويلي ته به هم همغسې کوي. د دې خبرې سره سم خواص خان د خيمې څخه را ووت، په خپل آس سپورشو او آس ته يې قمچينه ورکړه او په تيزۍ سره دهغه ځايه ولاړ.

د خواص خان د تللو څخه سمدستي وروسته دشير شاه سوري زوې جلال خان هم په حرکت راغې. خپل لښکر يې تيار سئ کړ، بيا د خندق تر غاړې پورې راغې او دهغه ځايه يې د گډو په ديوالونو باندې بمباري پيل کړه او تر څنگ يې د خندق څخه د ښار په لورد تيريدو مصنوعي هڅې هم پيل کړې.

د ښار د ديوالونو د پاسه او د برجونو په داخل کې د بنگال د حاکم سلطان محمود لښکر چې کله وکتل چې جلال خان د معمول پر خلاف د شپې د جنگ کولو پيل کړې دې نو هغوي ډير اندېښمن شول. هغوي دا فکر کاوه چې کيدې شي جلال خان د محاصرې د اورديدو څخه په تنگ راغلي وي او کوم نوې چال چلوي. هغه به د شپې په وخت خپل لښکر د خندق څخه را تير او د کلا په ديوالونو د ورختلو هڅې به وکړي، په دې خاطر څومره عسکر چې د ديوالو د پاسه ناست و هغوي ټولو هغې لورې ته ورمندې کړې د کومې لورې چې جلال خان بمباري کوله او غوښتل يې خپل عسکر په ديوالونو وور و خيژوي.

په همدې وخت کې چې جلال خان د گډو په ښار باندې بمباري پيل کړه نو خواص خان هم د خپل لښکر سره يو ځای په حرکت راغې، هغه دخپل لښکر سره يو ځای اوږود چکرو وواهه. او د گډو د ښار دهغه لورې څخه رانښکاره شو چې د جلال خان مخالف لورې يې جوړاوه. خپل لښکر او اسونه يې د خندق څخه لږ څه لرې و درول او څو ډلې يې دخپلو آسونو د خوندي ساتنې له پاره و ټاکلې. بيا د خپلو عسکرو سره يو ځای په سينه خويدونکې د خندق په لور روان شو، دهغه ملگرو له ځانو سره د خندق څخه د تيريدو وسايل او په ديوالونو باندې د ورختلو له پاره درسيو پاتخې راخستې وې.

د خندق غاړې ته د رارسيدو سره سم خواص خان يو بل ستر مهم قدم پورته کړ، تر ټولو لمرې يې دخپلو کوچنيو سالارانو سره سلا او مشوره وکړه او بيا په خپله د اواز پيدا کيدو پرته خندق ته ورکيو، هغه له ځانه سره درسي يو سرو نيو تر څو د خندق هغه بلې لورې ته درسيده و سره سم يې هلته و نښلوي. په دې توگه خواص خان د خندق دواړو غاړو ته دوره درې ځلې لاړ او راغې. هغه په خندق کې درې رسي و تړلې، بيا هغه د خندق څخه تير شو او هغه بل اړخ کې ځملاست او خپلو لښکرو ته يې د دې رسيو په وکومک سره د خندق څخه د تيريدو حکم وکړ.

د خواص خان له اړخه د حکم سره سم دهغه لښکر هم د کوم شور و زوگ د پیدا کیدو پرته په سینو و خویدل او تر خندق پورې یی ځانونه ورسول او بیا یی دهغو رسو په کومک سره د خندق نه تیر شول او د گوډ د محاصره شوي ښار د یو الوونو ته یی ځانونه ورسول او هملته په زمکه ځملاستل.

د شپې په تیاره کې د خندق څخه تیریدل او د گوډ د ښار د یو الوونو ته ځان رسول د کامیابی په لور د خواص خان لمړۍ قدم و. هغه ددې قدم وروسته د بل قدم د اخستوله پاره ځان تیارول پیل کړل. هغه دخپل لښکر سره یو ځای د ښار د یو الوونو څنگ ته ورغې او خپل عسکرو ته یی په دیو الوونو باندې د رسیو د وراچولو حکم وکړ، دهغه د حکم سره سم دهغه عسکرو د ښار په دیو الوونو باندې رسی ورو غورزولې او خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای په ډیره ډیره په هغو رسو باندې په دیوال وروخت. په دیوال د ورختلو وروسته خواص خان هملته د دیوال د پاسه ځملاست دهغه سره نور و ملگرو هم همداسې وکړل. کله چې خواص خان وکتل چې اوس دهغه د ملگرو پوره شمیره په دیوالو را ختلې ده نو په خپلې حملې یی پیل وکړ. تر ټولو لمړۍ د برج په لور ورغې او په هغې یی دومره ځواکمنه حمله وکړه چې په برج کې ناست ساتونکې یی ټول له منځه یوړل او په برج یی په خپله ولکه وکړه. کله چې خواص خان وکتل چې اوس نو دهغه ټول لښکر په دیوالو را ختلې دي نو هغه په خپل یلغار باندې پیل وکړ، هغه په ټوپونو، ټوپونو باندې د یوه برج نه بل ته او د بل نه بل ته ځان ورساوه او ټول یی په خپله ولکه کې راوړل، دهغه د حملې څخه یو ځای هغه برخه خوندي پاته وه چې د جلال خان سره په جنگ کې راگیر وه. کله چې د سلطان محمود هغه لښکر یانو ته چې د شیر شاه د زوی جلال خان سره په جنگ کې راگیر وې خبر ورسید چې دهغوی تر شا د ښمن په دیوالونو را ختلې او په ښار یی حمله کړې ده، نو دهغوی د پښو لاندې زمکه و ښویده، او بیا کله چې دا خبر ورورسید چې د شیر شاه سوري ستر سالار خواص خان پرې حمله کړې ده او دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای په دیوالو را ختلې دي نو د سلطان محمود په لښکر و کې هغه لږ څه پاته همت او غیرت دواړه سره و خویدل. اوس هغوی د نوې حالاتو سره مخ شوي و. د سلطان محمود هغو لښکرو چې لږ دمخه یی د شیر شاه سوري د لښکرو پر خلاف بمونه او غشي وروول، هغوی دهغې څخه را وگرزیدل او د خواص خان په لور متوجه شول. کله چې د دیوال ددې برخې څخه د جلال خان په مقابل کې مقاومت ختم شو نو هغه وپوهیده چې خواص خان په دیوال د ورختلو وروسته د شاه اړخه په ښمن باندې حمله کړې ده.

ددې سره سم جلال خان د برق په څیر په تیزی سره نوې حرکت پیل کړ. او هغه پل چې خواص خان ورته دهغه د تیاریدو حکم کړې و، دهغه د لښکر نجارانو هغه په یوه درنگ کې تیار کړ، هغه کوچنې شاتنه پل و چې د خندق د پاسه یی ورو غورزاوه، د پل دواړه سرونه یی د خندق په دواړو غاړو کې میخ کړل او بیا د جلال خان په گډون دهغه ټول لښکر پرې په ډیره ډیره تیر شول او د ښار د دیوالونو لورې ته ورغلل.

کله چې جلال خان د خپل لښکر سره یو ځای دا ټول عملیات تر سره کول نو د دیوالو څخه دهغه پر خلاف هیڅ ډول مخالفانه حرکت تر سره نه شو. په دې کار سره د جلال خان او دهغه د عسکرو حوصلې ډیرې پورته او قوي شوې. هغوی په چټکۍ سره مخ ته ولاړل او لکه څنگه چې خواص خان په دیوالو باندې د رسیو د ورغورزولو او په دیوالو باندې د ورختلو عمل اجرا کړې و په هغه توگه جلال خان هم د رسیو د پاتخو په کومک سره دخپل لښکر سره یو ځای په دیوالونو وروخت. او د گوډ د ښار ساتونکې چې په دې وخت کې د خواص خان سره په جگړه کې مصروف و دهغوی تر شا یی پرې حمله وکړه.

اوس نو حالات دا ډول و چې د بنگال د سلطان محمود لښکر باندې د دیوالونو د پاسه د دوو اړخونو څخه حمله شوې وه. دمخې له اړخه خواص خان د اور د بخرکي په څیر پرې را پریوتې و او د شاه خوا پرې جلال خان د نوې جلال او قهر و غضب سره یو ځای دنیا سور اور

گرځولې وه. په دې ترتیب یې د گډوډ د ښار د دیوالو د ساتونکو شپه نوره هم تیاره او یو په بل پسې یې له منځه یوړل او شمیره یې ورته را کمه کړه.

د گډوډ لښکر د خپله اړخه ډیرې هڅې وکړې چې خواص خان او جلال خان بیرته د دیوالو څخه کیوتو ته اړ باسي خو د هغوی هره هڅه د ناکامۍ سره مخ شوه، خواص خان د خپلې حملې په وخت کې یو خونړی انقلاب را وستې و، کله چې دهغه د تیزو حملو څخه د ښار ساتونکې په شا شول نو د شا له اړخه پرې جلال خان را پریوت او د هغوی عامه وژنه یې پیل کړه. په دې ترتیب په دیوالونو ناست ټول ساتونکي د خواص خان او جلال خان د لښکرو په لاسو له منځه ولاړل او بیا خواص خان او جلال خان دواړه د ښار د دیوالونو څخه را کیوتل.

د دیوالونو څخه د راکیوتلو وروسته خواص خان او جلال خان د خاص مقاومت سره مخ نه شول، ځکه د گډوډ د ښار د ساتونکو ډیره برخه هملته په دیوال ختلې وه او هغوی ټول د خواص خان او جلال خان په لاسو باندې له منځه تللي و، اوس نو د ښار په منځ کې چې څومره لښکر و هغوی لږ څه اخوا د یو مقاومت وکړ خو خواص خان او جلال خان هغوی هم یو په بل پسې په ډیره اسانۍ سره له منځه یوړل، او په دې ترتیب کله چې د شرق څخه د بلې ورځې لمر را خوت، خواص خان د گډوډ په ښار باندې ولکه پوره کړې وه.

د خواص خان له لورې د گډوډ د ښار سوبه ډیره ستره سوبه وه چې هغه د خپلې ارادې، عزم او هوډ په اساس تر لاسه کړه. بیا هغه د لمر د راختو وروسته د ښار ټولو برخو کې و گزید او د گډوډ د ښار د نظم و نسق د جوړولو کار یې پیل کړ. د گډوډ د ښار د سوبې وروسته خواص خان یو اڅې څو ورځې هلته پاته شو او بیا یې ښار د شیر شاه سوري زوی جلال خان ته حواله کړ او پخپله بیرته د خپل لښکر سره یو ځای د وندهیا چل غرنیو سیمو ته د شیر شاه سوري سره د یو ځای کیدو په خاطر را ستون شو.

۲۲

که له یوه اړخه په بنگال کې خواص خان په زړه پورې بریالیتوب تر لاسه کړې و خو د بله اړخه شیر شاه سوري هم بیکاره نه و ناست. د بنگال په لور د خواص خان داستولو وروسته، د شیر شاه سوري تر مخه تر ټولو مهمه مسئله د خپلو ښځو، اولادونو او خزاني خوندي ځایو ته منتقلول وو. په دې ورځو کې شیر شاه سوري خپله ښځه، خپل اولادونه، خزاني او جنگي سامانونه ټول هملته د بهار کنډ په کلا کې ځای په ځای کړي و. خو له یوه اړخه دا کلا ډیره کوچنۍ وه او د بله اړخه شیر شاه سوري ته دا خبرونه هم رسيدل چې د چنار د کلا د فتحې وروسته همایون خان د بهار کنډ په کلا باندې د ولکې کولو په فکر کې دې. د بهار کنډ نه علاوه د شیر شاه سوري په ولکه کې یوه بله کلا هم وه، چې شیر گړ نومیده او د رهناس د کلا په شمال کې د سهرام څخه نژدې شل میله لرې جنوب غرب لورې ته پرته وه. خودا کلا هم د اوږدې محاصرې له پاره مناسبه نه بریښیده. هغه د کوچنیوالي تر څنگ د ډیرې مودې له پاره د خوراکې او جنگي موادو د ذخیرو له پاره هم ځای نه درلود.

څرنګه چې شیر شاه سوري ته د په پرلپسې توګه د همایون له اړخه د بهار کنډ په کلا باندې د حملې او یرغل ویره او اندیښنه وه نو په دې خاطر یې، خپل اولادونه، ښځې، خزاني او نور ټول وسایل د دې کلا څخه ویستل پیل کړي و. خودا کار یې په ډیره پټه توګه تر سره کړ تر څو مغلو ته په دې اړه معلومات تر لاسه نه شي. هغه د دې کار د تر سره کولو له پاره د ډیرو سختو لارو څخه چې د کرم ناسه او د سون د دریا بونو تر منځ پرته وه کار واخست. د دې تر څنگ یې د رهناس په راجه هرکشن باندې د حملې او دهغې کلا ولکه کول یې هم په سترگو کې و. رهناس ډیره ستره کلا وه چې هلته د محاصره کیدو په صورت کې شیر شاه سوري په ښه توګه د مغلو د همایون خان مقابله کولې شوه.

دغه رهناس نومې کلا د بهار د ولايت د شالاباد په سيمه کې پرته وه ، درهتاس بله کلا په پتېهار کې پرته وه چې د شرق نه تر غربه پورې نژدې څلور ميله او دشمال نه تر جنوبه پورې نژدې پنځه ميله پراخه پرته وه . دلته زمکه ډيره زياته غريزه او د سترو سترو غونډيو څخه ډکه ده . دهغې په جنوب کې د سون د درياب د غاړې مرکزي مورچل دې چې ددې لارې په اسانۍ سره کولې شي دې کلاته ورننوځي خو دا ډيره سخته او عمودي لاره ده . په دې لاره کې دپاتخو په جوړولو سره بيا لږ څه اسانې را پيدا کېږي . ددې کلا ديوالونه ډير مستحکم او تر ډيره پورې د عبور وړ نه دي او خواشا کې غرنۍ غونډۍ او سترگړنگونه دي ، په دې اساس دهغې ديوالونه د لاندې څخه کتل کيداې نه شي . نو په دې خاطر د توپ گولۍ ددې کلا په ديوالونو باندې هيڅ ډول اغيز نه شيندي .

شيرشاه سوري ددې رهناس نومې کلا د ځاي څيرې څخه په ښه توگه خبر و . هغه په دې پوهيده چې ددې کلا سوبه د سون د درياب د غاړې څخه د حملې په صورت کې شونې ده او دهمدې لارې بريا تر لاسه کيداې شي . په دې خاطر هغه خپل ټول لښکر له ځانه سره يو ځاي کړ او د شپې په تياره کې يې د سون د درياب د غاړې څخه د رهناس د کلا په لور حرکت وکړ .

تر نيمې شپې پورې شيرشاه سوري دخپل لښکر سره يو ځاي د سون د درياب د غاړې څخه د رهناس د کلا ديوال ته ورنژدې شو . د رهناس شهزاده راجه هرکشن او دهغه عسکرو هيڅ هيله نه درلوده چې شيرشاه سوري به پرې په دې توگه يرغل راوړي ، هغه په دې فکر کې و چې څرنگه چې همایون په شيرشاه سوري باندې حمله کړې ده او دهغه څخه يې دهغه د چنار کلا هم نيولې ده ، او شيرشاه سوري د همایون څخه د پتيدو په خاطر د وندهياچل په غرنیو سيمو کې پټ شوې دې ، نو په دې خاطر هرکشن ته نه دهمایون له اړخه خطر موجود و او نه د شيرشاه له اړخه يې په دې اړه فکر کاوه .

شيرشاه سوري دهمداسې موقع نه ډيره گټه پورته کړه او د شپې له اړخه د سون د درياب د ستري مورچې له لورې يې د غرنیو لړيو د پاسه د رسيو په کومک سره خپل فوځونه د رهناس د کلا ديوالونو ته ورسول هغه دا کار په ډيره پټه توگه تر سره کړ ، ان تردې چې د رهناس د کلا په ديوالونو او برجونو چې کوم ساتونکې ویده وو هغوي هم ددوي په راختلو باندې خبر نه شول .

د رهناس ديوالونو ته د ورنژدې کيدو په وخت کې شيرشاه سوري خپل فوځونه په ډيره پرده کې ديوال ته نور هم ورنژدې کړل او بيا يې ددو برجونو تر منځ د رسيو پاتخې و غځولې ، بيا د شيرشاه سوري په مشرۍ د هغه ټول لښکر پرته له کومې ستونزې ، او يا خنډ څخه په ديوالونو وړختلي و . د ښار ديوال څو فته پراخه و او ان تردې چې آسونو پرې ځغاسته کولې شوه . د رسيو په پاتخو باندې دخپلو فوځونو د وړختلو وروسته شيرشاه سوري خپل فوځونه په دوو برخو وویشل . دهغوي يوه برخه يې دخپله ځانه سره و ساتله ، او بله برخه يې د هيبت خان نيازی په قومنده کې ورکړه . بيا دواړو يو ځاي دا پريکړه و کړه چې شيرشاه سوري به د ديوال د پاسه په ښي لورې برجونو باندې يرغل وروړي او هيبت خان به چپ لورې ته ، او ددې برجونو ټول ساتونکې به له منځه وړي . بيا به دواړه لښکرې يو ځل بيا يو ځاي کېږي او بيا به ښار ته د ورکيو تلو هڅه کوي . ددې پريکړې سره سم شيرشاه سوري ښي لورې ته او هيبت خان نيازی چپ لورې ته يرغل پيل کړ .

شيرشاه سوري او هيبت خان نيازی دواړو په ډير راز سره د رهناس د راجه ټول ساتونکې له منځه يوړل ، تر اوسه لا ښار ددې حالت نه خبر نه و او نه په کې کومه غوغا او هنگامه پيدا شوې وه . ددې وروسته شيرشاه سوري دخپل متحده لښکر سره يو ځاي د ديوالو څخه لاندې کيوته او د سون د درياب په لور چې په هغه ځاي کې د کلا پادشاهي دروازه وه ولاړ او دهغې ځای په ساتونکو يې حمله وکړه . ددې ځاي د ساتونکو د له منځه وړلو وروسته شيرشاه سوري د کلا دروازه پرانسته ، او دخپلو ساتونکو په ولکه کې يې ورکړه . په همدې وخت کې د ښار دننه د راجه هرکشن لښکرو ته ددې ستري حملې په اړه معلومات ورپه برخه شوې و . خو اوس وخت له وخته تير شوې و ځکه چې د ديوالو د پاسه چې دهغوي څومره لښکر و هغه شيرشاه سوري له منځه وړې و . اوس نو شيرشاه سوري د سون

د درياب په لورد دروازي د نيولو وروسته خپل استحکامات نور هم ځواکمن کړي و. خو په دې وخت کې د رهناس راجه هرکشن هم په ډيره بیره دخپلو لښکرو قومندانې کوله او د هغې دروازي په لور روان و چې شیرشاه سوري پرې ولکه کړې وه. کله چې شیرشاه سوري ته د راجه هرکشن د راتلو خبر ورسید نو هغه يو ځل بيا خپل لښکر په دوو برخو وویشه، يوه برخه يی دخپله ځانه سره و ساتله او بله برخه يی هيبت خان نيازي ته ور حواله کړه. د هيبت خان نيازي برخه لښکر يی د دروازي چپ اړخ ته په سنگر کې کيناوه او حکم يی ورته وکړ چې کله هغه د راجه هرکشن سره په ټکر کې شي نو هيبت خان نيازي دې دخپل لښکر سره يو ځای د راجه هرکشن په لښکر باندې د اړخ له لوري يرغل راوړي، ترڅو جنگ ډير اوږد نه شي او راجه هرکشن ته په اسانۍ سره ماتې ورکړل شي.

ددې پريکړې په وخت کې شیرشاه سوري د مرکزی دروازي تر څنگ پاته شو خو هيبت خان نيازي يی چپ لوري کې ورنسول شوي ځای ته وليږه. هيبت خان نيازي هملته په مورچه کې پټ کيناست. په همدې وخت کې راجه هرکشن هم دغې مرکزی دروازي ته را نژدې شوې و. پخوا له دې چې هغه د شیرشاه سوري په عسکرو باندې برید وکړی، شیرشاه سوري پرې په داسې حال کې چې دخپلو عسکرو حوصلی يی کلکې او پورته وې، پرې حمله وکړه.

د شیرشاه سوري دا حمله دومره ستره او ځواکمنه وه چې د هرکشن د لښکرو مخکينيو صفونو د هغې تاب را نه شو وړاې. شیرشاه سوري دهغو د لمړي ليکو حالت ډير خراب کړ، په همدې وخت کې د ديوال د سيوري څخه پټ ناست هيبت خان هم دخپل لښکر سره يو ځای را بنکاره شو او د هرکشن د لښکر په يوه اړخ يی حمله راوړه. د هيبت خان نيازي حمله دومره ځواکمنه وه چې د هرکشن د لښکر مورال يی له منځه يوړ. ددې دوه اړخيزه حملو په واسطه د راجه هرکشن د لښکر حالات اوس دکتلو نه و، هغوي د چينجو وهلو لرگيو په څير گرزيدلي و. تر لږه وخته پورې د رهناس د دروازي تر څنگ ددواړو د بنمنو اړخونو تر منځ سخته جگړه وشوه، هرې لوري ته د وينو سيلابونه روان وو، هره گړۍ د زړونو ټکان زياتيده، او د هيلو او غوښتنو د وينو سمندر د توپان په څير بيرون راوت.

ددې سخت جنگ وروسته د رهناس شهزاده په داسې حال کې چې په تينسته کې و، ووژل شو، تر څنگ يی شیرشاه سوري د هغه پاته لښکر هم له منځه يوړ. لاتر اوسه شپه همغسې په خپلو تيارو کې ډوبه وه چې شیرشاه سوري د رهناس ټول ساتونکې له منځه يوړل او کلا يی په مکمله توگه په خپله ولکه کې واخسته.

د رهناس د راجه هرکشن سره د جنگ د فارغيدو سمدستي وروسته شیرشاه سوري هملته ولاړ و چې يو قاصد، په داسې حال کې چې خپل آس يی په ډيره گړندی توگه را ځغلاوه، بنا ته را ننوت، په دې وخت کې شیرشاه سوري دخپلو عسکرو تر منځ موجود و، هغه قاصد په خپل اس سپور د شیرشاه سوري مخې ته راغې. شیرشاه سوري او دهغه ټولو لښکريانو هغه قاصد ډير بنه پيژاند. ځکه کله چې د شپې په تياره کې هغه قاصد د شیرشاه سوري مخې ته راغې او دخپله اسه را کوز شو نو شیرشاه سوري هغه و پيژاند. په ډيره چټکۍ سره دهغه لوري ته ورنژدې شو او غوښتل يی دهغه څخه څه و پوښتي، خو هغه قاصد را نژدې شو او په ډيره خوشحالی سره يی وويل:

اقا! ماتاته يو ډير بنه خبر راوړې دې. دهغه په دې خبره ترې شیرشاه و پوښتل چې ته خو د خواص خان سره يو ځای د بنگال په لور تللې وې، وايه دهغه څخه دې کوم خبر راوړې؟ دهغه په دې خبره قاصد وويل: اقا! خواص خان يواځې په يوه شپه کې د گوډ کلا و نيوله او هلته د څو ورځو د تم کيدو وروسته اوس بيرته ستا لوري ته را روان دې.

اقا! تر نن سهاره پورې به هغه ستا د لښکر سره يو ځای شي. شیرشاه سوري ددې خبرې په اوريدو سره ډير زيات خوشحاله شو. تر څنگ يی د لښکرو او سالارانو خولې هم د خوشحالی نه نه راټوليدې. ددې نه وروسته شیرشاه سوري خپل لښکر ته د رهناس د کلا څخه

بيرون د خيمو د درولو حکم وکړ. هغه د هرکشن ټوله شاهي کورنۍ بنديان کړې و او دهغوي په ځاي يې د خپلې کورنۍ غړي هلته منتقل کړي و. د هرکشن د وزير چورامن محل يې د خواص خان له پاره مختص کړې و.

د رهتاس د سوبې په اړه يو شمير تاريخپوهان وايي چې شيرشاه سوري رهتاس ته د هغه د برهمن وزير چورامن په لاسويو ليک ور استولې و چې دهمايون په لاسو د چنار کلا د دلاسه ورکولو وروسته اوس دهغه سره کوم خاص ځاي نه شته. په دې خاطر څو کسو افغاني مستوراتو ته هلته په عارضي توگه ځاي ورکړه، ويل کيږي چې رهتاس ددې سره موافقه کړې وه. په همدې اساس افغاني ميرمنې په ډوليو کې ناستې هلته ورننوتې. راجه په دې خاطر چې د افغانانو بسځې د پردې لحاظ ساتي نو د ډوليو لټون يې لازم و نه گانډه او هغوي يې همداسې پريښول.

خو شيرشاه سوري ددې کلا د سوبې له پاره د پخوا څخه دا پلان درلود چې څنگه چې دا په ډوليو کې سپاره سپاهيان کلا ته ورننوځي نو سمدستي دې خپلې تورې راوباسي او د ډوليو څخه دې بيرون راودانگي. هغه د بنار په دروازه باندې حمله وکړه، او هغه يې په خپل کنترول کې راوړه، دروازه يې پرانسته، اود هغې وروسته يې خپل ټول فوځ کلا ته ورننويست او په دې ترتيب يې راجه هرکشن ته ماتې ورکړي، په هر صورت، دا چې حقيقت څه دې بيله خبره ده. شيرشاه سوري هرکشن ته ډيره بده ماتې ورکړه او د رهتاس په کلا يې خپله ولکه ټينگه کړه، اوس شيرشاه سوري ته دهمايون په مقابل کې يو ډير ستر او مستحکم سنگر ترلاسه شوي و.

بل سهار شيرشاه سوري د راجه هرکشن د کورنۍ ټول بندي غړي خپل ځان ته راوغوښتل. د شيرشاه د حکم سره سم د هرکشن د کورنۍ ټول غړي د شهزادگۍ گنگا په گډون دهغه د خيمې تر مخه کتار ودریدل. شيرشاه سوري د راجه د کورنۍ ټولو نارينه و او بنځينه غړو ته په ډير غور سره وکتل، بيا يې وويل چې ستاسې څخه دې يواځې شهزادگۍ گنگا دلته په خيمه کې پاته شي او نور ټول ازاد ياست. دوي ټول کولې شي چې د پخوا په شان په رهتاس کې په پوره امن سره ژوند وکړي. د شيرشاه سوري ددې حکم سره سم ټول خلک په پوره خوشحالي سره د خيمې څخه ووتل خو شهزادگۍ گنگا او دهغې او ما دواړه هملته په خيمې کې ولاړې پاته شول.

د ټولو خلکو د تللو وروسته شيرشاه سوري د او ما په لور مخ کې او ورته يې وويل چې گوره لوري! ستا ترڅنگ ولاړه نجلۍ په شکل او صورت کې د راجه هرکشن شهزادگۍ گنگا معلومېږي، نو ته څوک يې؟ دهغه په دې خبره او ما وويل چې: زه د گنگا داسې يم، او ستا سالار صاحب خان ما په بنه توگه پيژني. هغه ما ته خپله خور ويلي دي. دهغې ددې خبرې وروسته شيرشاه سوري نيغ په نيغه گنگا ته مخ کې او ورته يې وويل:

گوره گنگا لوري! بې شکه چې ته زما تر مخه د يوې بندي په څير را وړل شوې يې. خو ته ما ته دخپلې لور په څير يې. خو ددې هر څه سره سره زه د يوې بندي په توگه تا خپل سالار خواص خان ته ور سپارم. ته به دهغې سره د يوې وينځي په توگه ژوند کوي، دا به دهغه پورې اړونده وي چې هغه تا د وينځي په څير ساتي او که ازادوي دی. دا ټول دهغې دخوښې او غوښتنې پورې اړه لري. دهغه په دې خبره گنگا په احتجاجي توگه وويل:

زه نه پوهېږم چې تا ما څه ډول وگړي ته ورسپاري، هغه څوک دې؟ او ته ولې ما هغه ته ورسپاري؟ او ولې ما هغه ته د وينځي او خدمتگاري په څير ورسپاري؟ اوس خو تا ماته خپله لور ويلي دي ايا د يوې لور په څير ته ما دخپلې کورنۍ د بسځو سره يو ځاي نه شي ساتلای؟ ترڅو زه دخپل پلار د مړينې وروسته په ډاډمنه توگه خپل ژوند ته دوام ورکړم. دهغې په دې خبره شيرشاه سوري ورته وويل: گوره شهزادگۍ گنگا! ما د پخوا څخه په دې اړه پريکړه کړې وه چې زه به تا خواص خان ته د وينځي په څير ورسپارم. اوس به ستا د قسمت په اړه همغه پريکړه کوي. په ځواب کې ورته شهزادگۍ وويل چې زه خواص خان پيژنم نه، چې څوک دې؟ نو زه به بيا ولې دهغه سره د وينځي په څير ژوند کوم. په ځواب کې ورته شيرشاه سوري څه ويل غوښتل چې په همدې وخت کې خواص خان هم دهغه

خیمې ته را ننوت. شهزادګۍ گنگا یوځل خواص خان ته په ډیر غور سره وکتل او ما یی هم به کتلو سره خوشحاله شوه. هغه وخت چې خواص خان خیمې ته را ننوت نو شیرشاه سوري ورپورته شو او مخې ته ورغې او ښه راغلاست یی ورته ووايه ، هغه ته یی غاړه ورکړه او دهغه تندې یی ښکل کړ. ورته یی وویل :

خواص خانه زويه ! زه تاته د بنگال د ګوډ ډنبار د سوبې په اړه د زړه له کومي مبارکي وایم. خواص خان ورته وویل چې :

زما محسنه شیرشاه سوري صاحب ! زه هم تاته د رهناس د کلا د سوبې په اړه مبارکي وایم. ددې خبرو وروسته شیرشاه سوري خواص خان له لاسه و نیوه او خپل څنگ کی یی کیناوه او ورته یی وویل :

ګوره خواص خانه زويه ! ما ستا د راتلو تر مخه د شهزادګۍ گنگا او او ما سره ستا په اړه خبرې کولې. ما د هرکشن ټولې کورنۍ ته ښنه کړې او ازاد کړي مې دي ، خو د شهزادګۍ گنگا په اړه مې پرېکړه کړې چې هغه به تاته د وینځي په څیر در سپارم. اوس دا ستا په لاسو کې ده ، ستا خوبه چې له ځانه سره یی ساتې او که ازادوی یی. بیا شیرشاه سوري د گنگا په لور وکتل او ورته یی وویل :

شهزادګۍ ! دا خواص خان دې چې زه دې ورته د وینځي په څیر ورسپارم. ددې پخوانې نوم صاحب خان دې خو ما صاحب خان ته یو نوې لقب ورکړې او خواص خان مې ترې جوړ کړې دې. اوس دې یواځې زما د فوځ ستر سالار نه دې زما زوی هم دې. دا د رهناس په جنگ کې شامل نه و ، همدا اوس اوس د بنگال څخه را ستون شوي دې او د بنگال مرکزي ښار ګوډ یی سوبه کړې دې. ددې وروسته شیرشاه سوري خواص خان ته وکتل او ورته یی وویل :

خواص خانه زويه ! ما ستا خیمه دخپلې خیمې تر څنگ درولې ده. شهزادګۍ گنگا تاته د یوې وینځي په څیر در سپارم. ته اوس ستړې ستومانه یی ، خپلې خیمې ته ولاړ شه او ارام وکړه ، زه به بیا وروسته درسره تفصیلي خبرې وکړم. شهزادګۍ گنگا او دهغې او ما هم له ځانه سره یوسه. ځکه چې گنگا اوس ستا وینځه ده او څرنگه چې او ما د گنگا وینځه ده نو هغه به هم هملته ورسره وي. اوس ولاړ شی او ارام وکړئ

ددې خبرې سره سم خواص خان دخپله ځایه پورته شو او دخپلې خیمې په لور روان شو ، گنگا دخپلې خولې څخه یو لفظ هم و نه ویست او دخپلې او ما سره یو ځای په پټه خوله د خواص خان تر شا روانه شوه.

۲۳

د خواص خان خیمه د شیرشاه سوري د خیمې تر څنگ درول شوې وه ، دهغې پراخوالي او جوړښت بلکل د شیرشاه سوري د خیمې په څیرو ، تر څنگ یی کوم ضروري شيان چې د شیرشاه سوري په خیمه کې ایښودل شوي و په دې خیمه کې هم موجود وو. کله چې خواص خان خپلې خیمې ته را ننوت نو شهزادګۍ گنگا او او ما دواړه د خیمې په دروازه کې تم شوې ، خواص خان دخپلې خیمې تر نیما یی پورې رسیدلې و چې تر شا یی وکتل چې شهزادګۍ گنگا او او ما دواړه هملته په دروازه کې ولاړې دي. خواص خان دوي دواړو ته په ډیره عجیبه توګه کتل او بیا یی ورته وویل چې ګوره گنگا دا زما خیمه ده او ته ماته شیرشاه د وینځي په څیر را کړې یی. اوس نو ته د خیمې په دروازه کې ولې ولاړه یی ؟ را ننوځه ، دا خیمه پرتا حق لري. شهزادګۍ گنگا ورته هملته په دریدو سره وویل :

ګوره خواص خانه ! اوس چې وخت او حالاتو زه ستا په لمن کې در غورځولې یم او شیرشاه سوري هم زه تاته د وینځي په توګه در کړې یم نو ما ته ووايه چې زه به په دې خیمه کې په کومه توګه او څه ډول ژوند تیروم.

خواص خان تر یوه وخته پورې د شهزادګۍ گنگا ځواب ورنه کړ خو په ډیر غور سره یی ورته کتل ، هغه وکتل چې گنگا بې چاره اوس داسې ورانه ویجاړه او حیرانه ده لکه یوه مرغۍ چې د نیمې شپې په تیارو کې باران وهلي او لاره ورکه سرگردانه ناسته وي او نه

پوهیږی چې کومې لورې ته و الوزي. دهغې د هوسۍ په خیر سترگې اوس د زمکې د خر بدن په خیر گرزیدلې وې. د وجود غور والې یې له منځه تللې او په یوې ژیرې لویدونکې پانې باندې بدل شوې و .

خواص خان دا هم وکتل چې شهزادگی گنگا دیوې بې وزرو مرغۍ په خیر چې جاله او د جالې ډکې یې ټول له منځه تللي وی او په نړۍ لښته باندې ځانته ناسته او ویر کوي ، بدله شوې ده. داسې بریښیده چې دهغې د ژوندانه دمستیو ټول هغه وختونه د وړانو ویجاړو او غمونو ، حسرتونو او دربدریو باندې بدل شوي دي . هغې به کله کله په ډیره عجیبه توگه د خواص خان لورې ته کتل ، داسې څرگندیده چې هغه په پټه ژبه خواص خان ته ډیر څه ویل غواړي . خود مناسبو الفاظو نه پیدا کیدو دهغې ژبه د دې کار نه مننه کوله .

خواص خان تر ډیره وخته پورې شهزادگی په همدې توگه ولاړه کتله ، نو شهزادگی گنگا هم د خواص خان په لور وکتل او بیا یې ورته وویل : زه پوهیږم چې ته اوس زما ډیر بد دښمن یی . خو زه په دې هم پوهیږم چې یو وخت تاله ما سره د زړه له کومې مینه او محبت کاوه خو اوس ته له ما سره دهغه خو برابره زیاته کرکه او نفرت کوي . خوبیا هم ما چې له تا څخه کومه پوښتنه کړې ده دهغې ځواب زما حق دې چې راپې کړې . دهغې په دې خبره خواص خان وویل : گنگا ! ته د اوما سره یو ځای همدلته په خیمه کې کینه ، زه ځم او بیړته د راستنیدو وروسته به تاته ددې خبرې ځواب ووايم ، او په دې به دې پوه کړم چې ته زما په خیمه کې زما د وینځې په خیر څه ډول ژوند باید تر سره کړې . ددې خبرې وروسته خواص خان دخپلې خیمې څخه ووت . دهغه د وتلو وروسته شهزادگی گنگا په حرکت راغله او دخپلې اوما سره یو ځای دخیمې منځنۍ برخې ته ولاړه او هملته په گدی باندې کیناسته .

په خیمې کې د کیناستو نه وروسته شهزادگی گنگا او اوما دواړو تر ډیره پورې د خواص خان انتظار وکړ . شهزادگی به هره گړۍ د دروازي په لور کتل ځکه هغه د خواص خان له لورې دخپلې پوښتنې د ځواب او یا دهغه د عکس العمل منتظره وه . خواص خان خیمې ته راغې ، دهغه په کتلو سره شهزادگی گنگا او اوما دواړه د خپلو ځایو څخه پورته شوې . خواص خان هغوي ته را نژدې شو او په ډیره نرمه ژبه یې ورته وویل :

گورئ شهزادگی او اوما ! تاسو دواړه کینی ، زما د راتلو په خاطر تاسو ته ددریدو اړتیا نه شته . اوما ، ما خوتاته د پخوا څخه خپله خور ویلي دي او اوس هم ته زما د خور په خیر یی ، پرتا هیڅ بندیز نه شته ، ته ازاده یی ، هر چېرې چې دې زړه غواړي تللې شی . او که چیرې ته د شهزادگی گنگا سره یو ځای اوسیدل غواړې نو هم ستا خوښه ! دهغه په دې خبره اوما سمدستی ورتوب کړ او ورته یې وویلي :

خواص خان وروره ! تر ټولو لمړۍ خو زه تاته ددې مبارکي درکوم چې ته د شیر شاه سوري دلنښکر ستر سالاری ، دهغه زوی یی ، او تا ته یی د صاحب خان په ځای د خواص خان لقب درکړې دې ، اوستاد کړ چار په مقابل کې یی ته ډیر ښه ستایلې یی . خو زه دخپل ژوند په اړه تاته باید ووايم چې زه به د ژوند تر اخري گړۍ پورې د شهزادگی گنگا تر څنگ و اوسیدم . چیرې چې هغه اوسې نو هملته به زما ځای هم وي .

دهغې په دې خبره خواص خان مسکې شو او ورته یې وویل :
گوره اوما ! ما هم دستا په خیر د ځان څارونکې او میرنی پیغلې څخه دهمدا سې ځواب هیله درلوده . ته کولې شې په پوره خوشحالی سره د شهزادگی گنگا تر څنگ و اوسیدې . ددې خبرو وروسته خواص خان تر لږه دمه خاموشه پاته شو او بیا یې په ډیره نرمه ژبه شهزادگی گنگا ته منځ کړ او ورته یې وویل :

گوره گنگا ! زه پوهیږم چې ته شهزادگی وې اوته اوس هم زما په سترگو کې همغسې شهزادگی یی . په دې کې شک نه شته چې لږه شیبه مخکې شیر شاه سوري ته ما ته د یوې وینځې په خیر را حواله کړې یې . خو زه به تاته دا ډاگیزه کړم چې څرنگه چې زه پخپله یو

وخت غلام و م نو په دې خاطر د وینځی او غلام د په احساساتو بڼه پوهیږم. گوره شهزادگی گنگا! لمړی خبره داده چې ما ته ازاده کړې یی. اوس ته زما وینځه نه یی، ته د پخوا په څیر شهزادگی گنگا، او یوه ازاده پیغله یی. ته دخپلې خونبې مالکه یی، چیرې چې غواړې ولاړه شې او یا و اوسیرې، دا ټول هرڅه په تا پورې اړه لري. په تا باندې به هیڅ ډول بندیز نه وي.

د خواص خان دې خبر و بنایسته او بنکلې شهزادگی دخوبونو د خوشحالیو د ډوب سمندر په څپو کې ور وغورځوله. د خواص خان خبرو دهغې د سرو شونډو هغه سوروالې یو ځل بیا د تازه او بو ډک کړ او دهغې په بنایسته او حسن کې یی تلپاتې والې راوست.

تر ډیره پورې یی د ستورو په رڼا کې درناغارلې راز په څیر په خندانه توگه د خواص خان په لور کتل، ځکه د خواص خان ددې نیک سلوک په خاطر دهغې د بنکلې څیرې حسن کې نوره هم ځلا راټوکیدلې وه، او داسې بریښیدله لکه د گلابو کالی یی چې په ځان کړې وي او یا یی د لمر وړانګې ترخپل ځان را چاپیره کړي وي.

تر لږه وخته پورې شهزادگی گنگا د خوشحالیو په څپو کې ډوبه روانه وه لکه دهغې په لاسو کې چې د کیمیا کوم کتاب ورغلې وي. او یا دا چې دخپلې شوق د سجدې له پاره یی کومه استانه موندلې وي. لږڅه وړاندې دهغې حالت مړ اوې او د یخ مړکړل شوي نغری په څیر یې اور ه او بې نوره و خو اوس د خواص خان خبرو هغه د سهار د سلام کونکو مرغانو او د ورینمو د نرمو تارونو په څیر بنایسته او نرم گرځولې و.

تر ډیره پورې شهزادگی گنگا په همدې خوشحالیو او خوبونه کې مسته او ډوبه وه او بیا یی د همدې خوشحالیو نه په ډک او از خواص خان ته وویل: خواص خانه! زما مهربانه، زما مری، زما محسنه او زما پالونکیه، تا پخوا هم زما د عزت د ساتلو په خاطر پر ما احسان کړې دې، او نن دې یو ځل بیا پر ما دویم ځل احسان وکړ او زه دې د وینځتوب څخه خلاصه کړم او ازادي دې راکړه او بیرته دې همغسې شهزادگی وگرځولم. په دې خاطر زه ستا ددې احسانانو د زړه له کومې مننه او شکریه کوم. تر دې ځایه دخبرو کولو وروسته شهزادگی گنگا خاموشه شوه، نو خواص خان په خبرو پیل وکړ او ورته یی وویل:

گوره شهزادگی! بله خبره چې ما غوښتل تا ته یی وکړم هغه داده چې ته که غواړې چې ددې ځایه ولاړه شې نو درهتاس په ښار کې به ستا د اوسیدو له پاره ډیر بڼه انتظام وکړل شي. په همغه ستا د پلار په محل کې به ستا د اوسیدو له پاره ډیر مناسب او اعلي ځای درکول شي خو که چیرې درهتاس دکلانه بیرون تلل غواړې او هیله لرې چې په بل کوم ځای کې و اوسیرې نو هلته به هم ستا دخونبې په ځای کې ستا له پاره مناسب او اعلي انتظام وکړل شي. خو که چیرې ته دخطر احساس کوي او فکر کوي چې څرنگه چې ته پخوا شهزادگی وې او یو شمیر خلک به ستا عزت ته زیان ورسوي نو ته دلته زما په لښکر کې تر هغې چې ستا زړه غواړي اوسیدې شي، ستا د ځان، عزت او ابرو د خوندي ساتنې له پاره به هر ډول امکانات برابر کړل شي. زه چې همدا اوس دخیمې څخه ووتلم او ولاړم نو هغه په همدې خاطر و چې ستا د اوسیدو له پاره ټول امکانات برابر کړم او بیا له تاسره په دې موضوع باندې خبرې وکړم

کله چې خواص خان غلې شو نو شهزادگی یو ځل بیا په پوره خونبې سره په خبرو پیل وکړ او ورته یی وویل:

گوره خواص خانه! زه یو ځل بیا ستا ډیره مننه کوم او ستا نه هیله او غوښتنه کوم چې ایا داسې به شونی نه وي چې زه همدلته ستا د خیمو په ښار کې و اوسیرم او ته زما دلته د تم کیدو په وخت کې زما سره یو بل کومک هم وکړې، دهغې په دې خبره خواص خان ټکان وخوړ او ترې ویی وپوښتل چې څه ډول کومک؟ شهزادگی گنگا ورته وویل:

زما درونده خواص خانه! زه یو ځل منځته هم دخپلې او ما سره ستا حضور ته راغلې وم او یوه غوښتنه مې درڅخه کړې وه او زه هغه غوښتنه یو ځل بیا تکرار وم. ما تاته ویلي و چې یو چا زما دخپلو درې واړه مقابلې گتلي دي اوس همغه زما د ځان، زما د جسم او زما د مینې خاوند دې او زه غواړم خپل هرڅه همغې ته ور حواله کړم، هغه زه همدا سې پرینبې یم. خو ما په هر صورت دهغه د لاسته

راوړلو عزم کړې دې. هغه زما د خپلولو په مقابلو کې پټ مخ برخه اخستې وه نو ځکه یې زه نه پیژنم چې هغه څوک دې، دکومه ځایه راغلې و او اوس چیرې دې. خود کوچیانو د قبیلې سردار د فدایې خان چې ته یې هم ډیر بڼه پیژنې، هغه اجنبی نقاب اغوستونکې ډیر بڼه پیژني. زه له تا دا هیله لرم چې په اوسنې وخت کې ته ماته په خپل لښکر کې یو خیمه را کړې، زه به په همغې کې د خپلې او ما سره اوسېږم. تر څنګ یې پر ما دا احسان هم وکړه چې زما له پاره د فدایې خان لټه وکړه او څنګه یې چې درک درته معلوم شي نو را ویی بڼایه ترڅو دهغه څخه دا وپوښتم چې زما د خپلولو په مقابلو کې هغه نقاب اغوستونکې برخه اخستونکې ځوان څوک و؟ که ماته معلومه شي نو زه به په همغه وخت ستا د لښکر د خیمې څخه ووزم او دهغه ځوان په لورې به ورشم. دهغې وروسته به ستا له پاره د زحمت، ستونزو او مشکلاتو سبب نه ګرزم. ځواب کې ورته خواص خان وویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا: تر هغو چې دلته ستا د اوسیدو پورې اړونده ده، نو تر هغو چې ته غواړې زما د لښکرو په خیمه کې اوسیدلې شې، خو تر هغې چې فدای خان د لټون پورې اړه لري نو زه له تاسره ژمنه کوم چې زه به په هر صورت هغه راپیدا کړم او تاته به یې په اړه معلومات درکړم. بیا ته دهغه څخه د خپل ځان د گټونکې په اړه معلومات تر لاسه کولې شې، اوس ته او او ما دواړه له ماسره یو ځای راځئ ترڅو ستاسې د اوسیدو ځای څیرې درته په گوته کړم. د خواص خان ددې خبرې سره سم شهزادګۍ گنگا او او ما دواړه په ډیره خوشحالی سره د خواص خان تر شا روانې شوې.

خپلې خیمې سره نزدې خواص خان هغوی د یوې خیمې مخې ته ودرولې، بیا د خیمې د دروازې تر څنګ خواص خان ودرید او د خیمې د دننۍ برخې په لور یې اشاره وکړه او ویی ویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا او او ما! دا خیمه ستاسو د دواړو له پاره درول شوې ده، په دې کې به تاسو دواړه اوسېږئ، په دې خیمه کې ستاسې د اړتیاو هر څه ایښول شوي دي او لکه څنګه چې د شیر شاه سوري اوزما د خیمې تر مخه پیره ولاړه وي نو په همدې توګه به ستاسې د خیمې تر مخه هم پیره ولاړه وي. او هیڅوک به هم ستاسو او ستاسو د ساتونکو د اجازې پرته ستاسو خیمې ته نه ننوځي. دا ساتونکې به ستاسو د ځانو او مالو پوره پوره خوندي ساتنه کوي خو شهزادګۍ! په دې خیمه کې د اوسیدو په وخت کې به دوه خبرې یادې ساتئ. لمړۍ دا چې هیڅکله به هم زما خیمې ته د راتللو هڅه نه کوئ، ځکه اوس ما ته ازاده کړې یې اوزما او ستا تر منځ هیڅ ډول اړیکې نه شته. ته اوس د خپلې خوښې خاوند یې، چیرې دې چې زړه غواړې تللې شي. زه تا خپلې خیمې ته د راتللو څخه په دې خاطر مننه کوم چې خلکو ته زموږ د اړیکو په اړه بدګمانې را پیدا نه شي. ځکه زه نه غواړم په داسې بدګمانیو کې ځان را لټاړ کړم.

شهزادګۍ گنگا! زما دویمه خبره داده چې موږ د رهناس کلا نیولې ده نو که چیرې دلته د اوسیدو په وخت کې ته د بدلې اخستلو هڅه وکړې، پر ما یا شیر شاه سوري باندې برید وکړې نو یاد ساته چې داسې کار کول به ستا حماقت او بې عقلي وي. که چیرې دې کله هم د داسې کولو هڅه وکړه نو خپل ځان به له لاسه ورکړي. بس همدا دوه خبرې وې چې ما غوښتل تاته یې وکړم، اوس که ته پخپله د عقل او فکر خاوند یې نو خپله بڼیګنه به په خپله احساس کړې.

تر دې ځایه دخبرو وروسته، خواص خان دلبر څه تم کیدو وروسته بیا وویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا! ته اوس د خپلې او ما سره یو ځای دې خیمې ته ورننوځه، او په همدې خیمې کې و اوسېږئ، ددې خبرې سره یو ځای خواص د خپل جیب څخه د نغدو پیسو یوه کڅوړه را وویسته او د شهزادګۍ په لاس کې یې کیښوده او ورته یې وویل: گنگا! اوس به ستا لاسو کې څه نه وي، او له تاسره به همدا کالي چې په غاړه کې دې دي نور کالي هم نه وي. دا نغدې پیسې درواخله، په دې کڅوړه کې ما دومره پیسې اچولې دي چې ته د خپلې او ما سره یو ځای پرې خپل ژوند بڼه جوړولې شي. د نغدو پیسو کڅوړې د اخستلو سره سم شهزادګۍ گنگا لږ څه وریږدیده او په ډیره عجیبه توګه یې خواص خان ته وکتل، ځکه خواص خان هغې ته د نغدي

پيسو دا كڅوړه په زوره په لاسو كې ايښې وه ، ددې وروسته خواص را وگرزید او دخپلې خيمې په لور روان شو . بې چاره او غمژني شهزادگۍ هم د نغدي پيسو هغه كڅوړه له ځانه سره واخستله او دخپلې او ما سره يو ځای ټيټ سر خپلې خيمې ته ورننوتله .

۲۴

شیرشاه سوري دا فکر کاوه چې همایون خان به د چنار د کلا د نیولو څخه وروسته دهغه نوري سترې سترې کلاگانې لکه بهارکنډ ، شیرگره او یا سهسرام باندې هم دیرغل کولو هڅې کوي ، هغه دهمدې ویرې په اساس د رهناس د کلا د نیولو څخه وروسته دخپل لښکر یوه برخه هملته په رهناس کې پریښوده او پاته لښکر یې د وندهیاچل غرنیزې سیمې کې پرته د بهارکنډ د کلا په لور راو لیږه . خود شیرشاه سوري د هیلو او امیدونو پر خلاف همایون د چنار کلا د سوې څخه وروسته یو څو ورځې هلته تم شو او بیرته د بنارس په لور راستون شو .

بنارس ته د رارسیدو سره سم همایون هملته دخپل لښکر سره قیام وکړ او دهغې سیمې په شاوخوا کې یې خپلې خیمې ودرولې ، او د پخواني بادشاه «اشوک» په یادگاری غونډۍ یې یو چوتره جوړه کړه . تردې وخته پورې شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای هملته د بهارکنډ د کلا تر څنګ موجودو هغه هلته په دې خاطر تم شوي و ترڅو ویني چې دهغه په اړه دهمایون اراده څه ډول ده .

بنارس ته په ور رسیدو سره همایون ته خبر ورسید چې د شیرشاه سوري ډیر ستر سالار خواص خان بنگال سوبه کړې دي . او اوس په بنگال باندې د شیرشاه سوري بیړغ رپیږي . حکمرانی یې هم د شیرشاه سوري د زوی جلال خان په لاسو کې ده . ددې خبرې د اوریدو سره سم همایون ډیر په غضب شو او په دوو پښو ودرید چې اوس به نو د شیرشاه سوري په بهارکنډ ، شیرگره او رهناس کلاگانو باندې هم یرغل وروړي او ترې نیسي به یې . او ددې کلاگانو د نیولو وروسته به د بنگال په لور ځي او هغه به هم ترې په خپله ولکه کې اخلي .

د بنارس څخه د وندهیاچل د غرنیزو سیمو او هلته د بهارکنډ د کلا د سوې په لور د حرکت کولو تر مخه همایون دخپلو سالارانو سره سلا او مشوره وکړه او ددې مشورې وروسته یې خپل یو باوري کس فضل خان د شیرشاه سوري په لوري د قاصد په توګه راواستاوه ، ترڅو د جنگ نوبت راونه رسیږي او دوی په خپلو منځو کې په سولې سره پریکړه وکړي .

فضل خان د بهارکنډ د کلا سره نژدې د شیرشاه سوري دربار ته حاضر شو او دهمایون دا پیغام یې ورته ورکړ چې هغه شاهي خزانه او نور شاهي لوازمات چې شیرشاه سوري هلته په بنگال کې په خپلې ولکې کې اخستي دي هغه دې پرته له ځنډه د همایون په لور وړولېږي ، ددې په بدل کې به همایون نه شیرشاه سوري ته دهغه د خوښې کومې کلا ، چنار او یابلې کلا ، د پریښولو ژمنه کوي .

فضل خان شیرشاه سوري ته دا وړاندیز وکړ خو شیرشاه سوري ورته په ځواب کې وویل چې هغه نه غواړي بنگال دخپلې ولکې څخه وکارې . ځکه چې هغه د بنگال د نیولو له پاره پنځه شپږ کاله هڅې کړې دي او دهغه زیات شمیر عسکر ددې سیمې په نیولو کې له منځه تللي دي ، نو اوس به هغه ولې بنگال پرېږدي .

شیرشاه سوري دهمایون سفیر ته وویل چې :

که چیرې پادشاه د بنگال د نیولو اراده پرېږدي نوزه به ورته په بدل کې د بهار کلا ورسپارم ، او همایون چې په دې اړه هرچاته حکم وکړي نو د بهار کلا به همغه ته ورحواله کړم . ددې ترڅنګ به د بهار او بنگال پولې هم همغه وي چې ددې نه مخته د سلطان سنکندر د حکومت په دوران کې وې .

شیرشاه سوري وویل چې :

ددې نه علاوه به زه ټول شاهي نښې لکه چتر ، تخت او ... نور ټول شيان د همایون دربار ته ور ولېږم او همدا راز د بنگال څخه هر کال لس لکه روپۍ ورکوم. خودا ټول په دې شرط چې همایون بیرته اگری ته ستون شي ، له ماسره جنگ و نه کړي او تر څنگ یی په بنگال باندې د حملې د نه کولو ژمنه وکړي.

فضل خان د شیر شاه سوري پیغام د همایون مخې ته راوړ او هغه ته یی په دربار کې واوراوه. همایون ددې پیغام په اوریدو سره تر یوه حده پورې خوښي ښکاره کړه او فضل خان یی بیرته د شیر شاه سوري لورې ته و استاوه ، تر څنگ یی شیر شاه سوري ته د خپله اړخه یو آس او خاص خلعت هم ور ولېږه. دغه سفیر ته یی دا لارښوونه هم وکړه چې دهغه ټول شرایط مونږ منلي دي نو په دې اساس دې شیر شاه ژر تر ژره په دې عمل وکړي. فضل خان د همایون باپردا پیغام واخست او یو ځل بیا د وندهیا چل غرنیزې سیمې کې پر تې د بهار کنډ کلاته ور روان شو.

د سفیر د تللو نه خو ورځې وروسته د بنگال حاکم سلطان محمود د خپل لښکر سره یو ځای په بنارس کې د همایون دربار ته ورغې. هغه ډیر سخت زخمی و او د وجود په ځای ځای یی پټۍ تړلې وې. د همایون په دربار کې د حاضریدو سره سم هغه دا عرض وکړ چې د شیر شاه سوري اعلي سالار خواص خان د هغه څخه د بنگال د گوډ بنار ولکه کړې دې خو پاته سیمه لا تر اوسه پورې هم دهغه په ولکه کې ده. هغه همایون ته دا هم وویل چې د شیر شاه سوري په هیڅ ژمنه باندې باور و نه کړي بلکه فوځ ته پر هغې د حملې کولو له پاره د کوچ حکم وکړئ ، او پخوا له دې چې شیر شاه سوري په ټول بنگال باندې ولکه وکړي دهغه دغه لږ پاته فوځ باید بیرته د بنگاله را وویستل شي ، او که نه شیر شاه به د همایون پر خلاف داسې بغاوت وکړي چې بیا به یی ماتول د همایون له پاره شوني نه وي.

د بنگال حاکم سلطان محمود همایون ته دا ډاډ هم ورکړ چې که چیرې همایون د شیر شاه سوري پر خلاف باندې په بنگال یرغل وکړي نو پخپله سلطان محمود به هم د خپل ټول لښکر سره یو ځای د همایون تر څنگ وي او په دې توگه به دواړه یو ځای شیر شاه سوري د بنگاله تینښتې ته مجبور کړو. د بنگال د حاکم سلطان محمود ددې حال په کتلو او سلاگانو سره همایون سمدستي ، د نه څه کتلي نه لیدلي په څیر ، دوه حکمه صادر کړل.

لمړۍ دا چې خپل لښکر ته یی د بنگال په لور د کوچ کولو حکم وکړ او دویم دا چې هغه خپل سالار خان خانان یو سف خیل او څه نورو برلاسي سردارانو ته حکم وکړ چې هغوی دې د یوه لښکر سره یو ځای د بهار کنډ په لور و خوزیږي ، هلته دې په شیر شاه سوري باندې حمله وکړي او هغه د ماتې وروسته یا ووژنی او یادی بندې له ځانه سره راوړي.

د همایون ددې ارادو په اړه شیر شاه سوري ته هم خبر ورکړل شوې و نو په دې خاطر یی د همایون په ژمنو باندې باور له منځه ولاړ. هغه د همایون سفیر ته د ځای پامانۍ سوغاتونه او تحفې ورکړې او رخصت یی کړ او د راتلونکو خرابو حالاتو د رامنځته کیدو په اړه یی په ډیره اندیښنه کې انتظار پیل کړ.

همایون د بنگال د حاکم سلطان محمود د وینا په اساس په بنگال باندې په داسې وخت کې د یرغل اراده وکړه چې د خپل باوري سفیر له لارې یی د شیر خان سره د پیل شوې خط و کتابت پایلې هم ځانته معلومې نه کړې. نو په دې اساس د بنگال په لور د فوځونو د کوچ کولو د حکم په وخت کې هغه ته دا ډاډگیزه شوې نه وه چې شیر شاه سوري به دهغه شرایط منلې وي او که نه. خو همایون یو ځل مخالفانه قدم پورته کړې و نو که بیا یی د شیر شاه سوري د معقولیت د حدودو څخه د اوبښتو شرایطو تصدیق هم کړې و نو بیا هم په کې د سولې ځای نه پاته کیده.

د همایون د ارادو په بدلون کې د شیر شاه سوري له اړخه انکار او نه منل مطرح نه و ، بلکه د سولې د پلان د شنډیدو په اړه ټول مسؤلیت د همایون خان په غاړه پریوځي. د همایون په دربار کې لا تر اوسه پورې هم دا وړاندیز تر غور لاندې و چې شیر شاه سوري ته کوم کوم

ځايونه ورکړل شي، خو بيا هم د سلطان محمود په سلا هغه خپل فوځ ته د کوچ کولو حکم وکړ، په دې اساس اوس هغه د شيرشاه سوري له اړخه پر هر وړاندیز باندې د غور د نه کولو هوډ کړې و.

ډاگيزه ده چې همایون په خپل شيرشاه سوري د جنگ له پاره را وگماره. او په خپله يی دخپلې بې عقلۍ په اساس د باعزته سولې ټولې شونتياوې له منځه یوړې. دا په داسې حال کې چې هغه په تير وختو کې د شيرشاه سوري همت او وړتياوې په ښه توگه کتلې وې، او هغه وخت چې هغه د شيرشاه سوري څخه د چنار کلا سوبه کړه نو شيرشاه سوري ددې کلانه ډيره ستر او مستحکمه، درهتاس کلا سوبه کړه، ددې نه علاوه همایون په هيڅ توگه شيرشاه سوري نه شو مجبور لای چې هغه دې پراخه میدان ته د جنگ له پاره راودانگي او د همایون په مقابل کې دې خپل زور از مینست کړي. او نه د شيرشاه سوري سره داسې کوم فوځي مرکزيت موجود و چې د هغې ځای د نيولو وروسته دهغه فوځي ځواک له منځه ولاړ شي، دهغه د نقل و حرکت څخه داسې ډاگيزه کيده چې هغه په ډيره سختو لارو او غرنيزو سيمو کې شاتلو ته تيار دې چې دهند تر نيمايي برخې پورې خپرې شوې دي، دهغه د لاسه د چنار د کلا د وتلو سره سره بيا هم شيرشاه سوري ته په همایون باندې د څو اړخونو څخه برلاسي ورپه برخه و.

په اصل کې هرد علم او پوهې خاوند ته د شيرشاه سوري په معتدل مزاجۍ او د مطيعې رويی باندې افرین ورکول په کار دي، دهغه د خط و کتابت څخه دا ډاگيزه کيده چې هغه د همایون ټول شرايط منلي دي، خو يواځې د بنگال د ولکې د پريښولو څخه يی انکار کړې و، هغه په دې خبره هم راضی شوې و چې د بنگال د سلطان شاهي نشان، چتر او تخت د څو نورو مهمو شيانو سره يو ځای همایون ته تسليم کړي، هغه د بهار سيمه هم چې د رهتاس نوې سوبه شوې کلا هم په کې شامله وه، همایون ته د ورتسليمولو له پاره تيار و، او دا ټول هغه څه و چې همایون په خپلو سوله ليک کې ياد کړي و. ددې نه اخوا د بنگال په اړه هم دهغه شرايط معقول و، هغه د همایون د باج ورکونکي په څير، هغه ته د لس لکو روپيو ورکړې ته هم تيار و، لنډه دا چې هغه د همایون د سلطنت څخه ډير لرې په يوه کوچنۍ کې اوسيدو ته تيار شوې و او هلته هم د خپلو اکه په څير نه بلکه د همایون د لاس لاندې او دهغه د باج ورکونکي په څير. ان تر دې چې هغه د همایون سره هيڅ ډول جنگ ته تيار نه و.

همایون د بنگال په لور خپل فوځونه و خوځول، نو د شيرشاه او همایون تر منځ جنگ يو بل شکل و نيوه، تر هغو چې د همایون اراده د شيرشاه د ځواک تر څپلو پورې وه نو په دې اراده کې هغه په حقه ښکار يده. ځکه چې د مغلو سلطنت د خوندي ساتلو له پاره دا ډول قدم اړين گڼل کيده خو د همایون دا مقصد هغه وخت پوره کيدای شو چې شيرشاه سوري دهغه اطاعت کړې وې، او د زمکې لويشت لويشت، چې همایون دخپل سلطنت برخه گڼله هغه ته د بيرته ورکولو له پاره تيار وې.

نو که چيرې شيرشاه سوري په بنگال کې يو ازاد او خپلواکه حکومت جوړ کړې هم وای نو بيا به هم همایون ته دهغه پر خلاف د فوځ د وراستولو او د بنگال څخه دهغه د ويستل به يوه بانه او عذر وای، خو د همایون د ټولو شرايطو د منلو سره سره دهغه پر خلاف د فوځ ورليږل ددې خبرې دليل دې چې همایون غوښتل په هر قيمت چې شونې وي هغه و ځپوی او له منځه يی يو سي.

يا په بل ډول داسې هم ويل کيدې شي چې هغه جنگ چې شيرشاه سوري د همایون په مقابل کې وکړ په هغې کې نه دهغې مقصد د ازاد حکومت جوړول و او نه خپل سلطنت ته پراختيا ورکول، بلکه هغه په پوره توگه دخپلې سلامتيا او خوندي ساتلو په خاطر باندې و جنگيد او دا ټول د همایون د رويی په اساس وشول، هغه بې صبري چې همایون دخپل سفير د خبرو اترو د پاييلو د معلومولو تر مخه و ښوله نو دهغې څخه ډاگيزه کيږي چې هغې خپل شرايط منل نه غوښتل بلکه هغه نه غوښتل چې د چنار يا جون پور کومه سيمه شيرشاه سوري ته پرېږدي. که چيرې همایون په بنگال باندې يرغل نه وای کړې نو شيرشاه سوري به دهغه مطيع او فرمانبرداره وای او ددې نه اخوا دا چې شيرشاه سوري نه غوښتل چې دخپل ژوند تر اخره پورې د دهلي پادشاه و اوسي. هغه يواځې او يواځې غوښتل د بنگال

نیم واکې حکمران و اوسې او په همدې باندې قناعت وکړې ، خو کله چې هغه یوځل د همایون پر خلاف د جنگ میدان ته راکیوتو ته مجبور کړل شو نو دهغه وړتیا په خپله مخته راغلې ، او کله چې هغه په دې و پوهیده چې دهغې وړتیا د همایون بابر څخه زیاته ده نو بیا هغه دخپلې دې وړتیا څخه پوره پوره گټه پورته کولو پریکړه وکړه.

۲۵

د بندهیاجل د غرنیزې سیمې د بهارکنډ په کلا کې چې کله شیرشاه سوري ته خبر ورسید چې همایون د بنگال د نیولو له پاره یو ستر لښکر اخوا وراستولې دې نو هغه سمدستي دخپلو سالارانو غونډه راوبلله ، هغه په دې غونډه کې پریکړه وکړه چې پخپله به دخواص خان سره یو ځای د سپرو د څو ډلگيو سره د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت کوي ، خو نور لښکر دې همدلته د بندهیاجل په غرنیزو سیمو کې د یوڅو ورځو له پاره تم شي ، په دې وخت کې دې دوی د همایون د لښکرو د حرکاتو څارنه کوي ، خو کله چې دا خبره پخه شي چې دهمایون ټول لښکر د بنگال په لور خوزیدلې دې نو د لښکر پاته برخه دې هم د بندهیاجل څخه ووځي او د رهناس په کلا کې ځانونه محصور کړي ، ځکه که چیرې د بنگال نه وروسته همایون د رهناس د کلا په لور را وخوزیږي نو دوی دې ټول ددې کلا څخه دفاع وکړي.

شیرشاه سوري د خپل ځان نه وروسته هیبت خان د لښکرو سالار و ټاکه او هغه ته یې د شهزادګۍ گنګا اودهغې د اوما د خاصې پاملرنې په اړه تاکید وکړ . شیرشاه سوري هیبت خان نیازی ته دا حکم کړې و چې کله چې هغه دخپل فوځ سره د رهناس کلا ته ور داخلېږي نو د شهزادګۍ گنګا څخه دې وپوښتي چې ایا هغه غواړي د شاهي محل په هغې برخه کې و اوسېږي چې یو وخت په کې د خپل پلار سره یو ځای اوسیدله او یا بل کوم ځای کې اوسیدل غوره گڼي .

هیبت خان نیازی ته ددې ټولو لارښوونو وروسته شیرشاه سوري او خواص خان دواړه د پنځه سوه سپرو سره یوځای د وندهیاجل د غرنیزو سیمو څخه د شپې په تیاره کې ووت .

همایون ته هم دشیرشاه سوري په اړه دا خبر راغلې و چې هغه د پنځه سوه سپرو او خپل سالار خواص خان سره یو ځای د بنگال د مرکزی ښار گوډ په لور روان شوې دې نو په دې خاطر هغه دخپل لښکر یوه برخه دشیرشاه سوري د تعقیبولو په خاطر ور ولېږله ، خو شیرشاه سوري دخپل عقل او پوهې په اساس د همایون له اړخه ددوې پسې د ورلېږل شوي فوځ شاته ولاړ او بیا د هغه ځایه د سهرام غرنیو لړیو کې ورننوت . دهمایون له اړخه د تعقیبونکې فوځیانو دا فکر وکړ چې شیرشاه سوري دهغوي نه مخته په منډو دې نوهغوي هم خپل حرکت گړندې کړي او د سون ددریاب دغاړې یوه کلي منیز ته ورسیدل . هغوي همدلته پراو وکړ او دشیرشاه سوري د لښکر د رارسیدو په انتظار کې کیناستل .

خو ورځې وروسته همایون پخپله هم دخپل پاته لښکر سره یوځای دمنیز سیمې ته ورغې . دلته د بنگال حاک سلطان محمود یوځل بیا د همایون په دربار کې حاضر شو ، همایون یوځل بیا ددغه بدنصیبه سلطان سره په ډیره بڼه توگه او خوشحالی سره دهغه د بنگال د تخت د بیرته اخستلو وعده وکړه .

دهمایون لښکر د منیز ددې سیمې د شرقې برخو سره پوره نابنده و . ددې نه علاوه هغوي ته د شیرشاه سوري دځای ځیگې او درک په اړه هم معلومات نه و نو په دې خاطر د مخته تللو په وخت کې یې د ډیرې هوښیارتیا څخه کار واخست . همایون خپل څو کسه باوري سرداران چې په دې ډله کې معیدبیگ او جهانگیر بیگ هم شامل و دخپل لښکر د یوې ډلې سره د لمړنۍ عسکرۍ ډلې په څیر و ولېږل او هغوي ته یې دا تاکید وکړ چې هغوي دې د پاته لښکر څخه لس اته میله لرې اوسې او دشیرشاه سوري د لښکر څارنه دې کوي . ددې ترڅنګ همایون خپل ورور مرزا بندال ته حکم وکړ چې هغه دې دخپل لښکر سره یوځای دمنیز د سیمې څخه دگنګا ددریاب څخه

تیر او ددې دریاب په بله غاړه دې د پټنې په لور ولاړ شي . دلنبرک ددې ویش څخه د همایون اراده دا وه چې ددوې له اړخه په بنگال باندې د حملې په پایلو کې به د گوډ څخه د شیرشاه سورې دلنبرک وگړي حتما تینبته کوي ، نو په دې خاطر باید دهغوې د تینبته ټولې لارې بندې کړل شي او ترڅنګ یې د شیرشاه سورې په دې پاته لنبرک هم حمله وکړل شي او له منځه دې یوړل شي ترڅو په راتلونکې کې شیرشاه سورې ددې جوگه نه وي چې د همایون په مقابل کې د جنگ له پاره ځان وځنډي .

د شیرشاه سورې مخبرانو به د همایون دلنبرک د هر قدم خبر شیرشاه سورې ته ور رساوه ، په دې خاطر شیرشاه سورې یو ځل بیا د سهسرام د غرنیو سیمو څخه راووت او د همایون د لنبرک تر شا روان شو . شیرشاه سورې غوښتل چې د همایون دلنبرک څخه دمخه بنگال ته ځان ورسوي او په دې توگه هلته خپل میشت فوځ د مشکلاتو په وخت کې یاري کړي .

د بنگال د بنار گوډ په لور د تللو له پاره هغه داسې یوه لاره و نیوله چې د مغلو دلنبرک تر څنګ تیریده خو مغل ددې لارې څخه خبر نه و . په دې لارې د تللو په اساس شیرشاه سورې یو ځل بیا د همایون دلنبرک د لمړنیو ډلگيو څخه مخته ووت . او بیا خبره دې ځای ته راغله چې د همایون دغه لمړنیو ډلگيو ته خبر ورسید چې شیرشاه سورې همدلته چیرې نژدې دې او ددوې تر مخه روان دې . کله چې همایون دخپل لنبرک سره یو ځای پټنې ته ورسید نو هغه دخپلو لمړنیو ډلگيو څخه نژدې اته میله لرې و او لا تر اوسه خپل ټاکل شوي ځای ته نه و رسیدلې چې د هغه یو خبررسونکې یوه کلي ته راغې ، هلته یې وکتل چې یو څو اسونه په ونو پورې تړلي دي ، کله یې چې ددې آسونو په اړه د کلي دخلکو څخه وپوښتل نو هغوې ورته وویل چې په دې باغ کې شیرشاه سورې او دهغه سالار خواص خان دخپل لنبرک سره یو ځای پړاو کړې و .

کله چې د همایون دلنبرک دغو لمړنیو ډلو د شیرشاه سورې په اړه دا خبر واورید نو هغوې حیران دریان شول او په دې اړه ورسره اندیښنې را پیدا شوې خو هغوې ددې پوښتنه هم ونه کړه چې اوس به د شیرشاه سورې او دهغه د سالار خواص خان سره څومره لنبرک شتون ولري . هغوې وویریدل او دویرې په خاطر بیرته راستانه شول او په دې اړه یې خپل سالار معید بیگ ته اطلاع ورکړه .

معید بیگ فکر وکړ چې شیرشاه سورې د جنگ کولو په خاطر دلته پړاو کړې دې نو په دې خاطر یې خپل یو کس د همایون په لور ور ولیږه ترڅو دهغه څخه هدايت واخلی خو پخپله چې په کوم ځای کې وه هملته تم شو . هغه د شیرشاه د درک د معلومولو له پاره خپل جاسوسان ورو ولیږل . خو تردې وخته پورې شیرشاه سورې هغه ځای پرې ایښې و او د مونځیر په لور روان شوې و .

شیرشاه سورې دخپل پلان په مطابق د همایون دلنبرک د لمړنیو ډلگيو تر مخه د بنگال د گوډ بنار ته ورو رسید . هلته د ورسیدو سره سم هغه خپل زوی جلال خان دخپلو کوچنیو سالارنو حاجې خان پټني او نورو سردارانو سره یو ځای دخپل ټول هغه لنبرک سره یو ځای چې هلته په بنگال کې مقیم و د تیلیاگړهي د درې د خوندي ساتنې په لور ور ولیږه . هغه خپل زوی جلال خان او ورسره نورو سردارانو ته حکم وکړ چې درې ته ورغلې ټولې لارې دې بندې کړي او خپل توپونه په دومره پورته ځایو باندې نصب کړي چې د همایون په لنبرک کې ویره او ترهه را پیدا کړي ، ددې ترڅنګ هغه ددې خبرې تأکید هم وکړ چې په هیڅ قمیت نه د درې نه شاته ولاړشي او نه همایون ته د جنگ کولو فرصت ورکړي .

همایون هم په ډیره گړندی توگه دخپل لنبرک سره یو ځای سفر کاوه ، او د گنگا جنوبې برخې ته د تیلیاگړهي څخه دیرش میله لرې ورسید . بیا هغه د جهانگیر قلې بیگ په مشرۍ یولنبرک ولیږه او هغوې ته یې لارښوونه وکړه چې د تیلیاگړهي په درې باندې ولکه وکړي ترڅو د همایون فوځ ددې درې څخه خوندي تیر شي او د بنگال د مرکزي بنار گوډ لورې ته ځان ورسوي .

خو کله چې دمغلو لنبرک وکتل چې ددوې نه مخته په دې ځای د شیرشاه سورې زوی جلال الدین دخپل لنبرک په متیو ولکه کړې ده ، او په ټولو لورو او پورته ځایو باندې یې توپونه نصب کړي دي ، نو د همایون دې لنبرک په ډیره ناخوالی سر د شیرشاه په دې لنبرک یرغل

وروست خو په دې جنگ کې د شیرشاه سوری زوی جلال خان د همایون دې لښکرو ته ډیره بده ماتې ورکړه او په دې ترتیب د همایون دا لښکر د تیلیاگرهي څخه بیرته په تینسته و تښتید.

د همایون دې ماتې خوړلي لښکر د درې څخه لږ څه شاته په تینستې سره هملته خپلې خیمې و درولې او هملته یې پړاو وکړ، د بله اړخه جلال خان هم اراده وکړه ترڅو د همایون په دې لښکر باندې یرغل وکړي، خو نورو سالارانو هغه په دې خاطر ددې کار نه منع کاوه چې هغه د شیرشاه سوري له اړخه ددې درې د خوندې ساتنې له پاره ټاکل شوې دې نه د جنگ او یرغل له پاره. خو جلال خان دهغوې خبره و نه منله، هغه زرکسه سواره ددې د ساتنې له پاره پرینمول او نور پاته لښکری له ځانه سره واخست او د همایون په دغه لښکر باندې یې یرغل ورووست. ددې نه بیرون ددواړو لښکرو ترمنځ سخت جنگ وښت خو په دې جنگ کې جلال خان د همایون لښکر ته ډیره بده ماتې ورکړه. کله چې همایون ته دخپل لښکر د ماتې په اړه معلومات ورسید، نو هغه ددې لښکر د ملاتړ له پاره څه نور تازه عسکر راو لېږل چې بله ورځ سهار وختي هغه ځای ته را ورسیدل چې جلال خان په کې جنگ پیل کړې و. دغه نوې راغلي لښکر دخپل لښکر اسونه و تړل، خپل زري کالی یې راپرانستل، داسو نو څخه یې زینونه هم را ښکته کړل ځکه هغوې د سفر په خاطر پوره ستومانه شوي و، نو په پوره بې خبرۍ سره په خواږه خوب ویده شول. خو ددې برعکس جلال خان ماسپښین یو ځل بیا ددې څخه راوت او د همایون په دغه نوي راغلي لښکر باندې یې یرغل راوست، د همایون څو کسه عسکرو چې دخپلو اسونو سره نژدې و خپل ځانونه د جنگ له پاره تیار کړل خو ډیرو یې ددې ناڅاپي جنگ د ویرې په تینسته لاس پورې کړ، جلال خان په دې جنگ کې هم د همایون لښکر ته ډیره سخته ماتې ورکړه او ددې لښکر ټولې خیمې، آسونه، جنگي وسایل، خوراکي مواد، فیلان او هر څه چې ترې پاته شوي وو هغه یې له ځانه سره راوړل. په دې جنگ کې جلال خان د یوڅو تښتیدلو عسکرو نه پرته پاته نور ټول د تیغه تیر کړل.

که څه هم جلال خان ته د همایون په لښکر باندې سوبه دخپل پلار شیرشاه سوري د حکم دخلاف ورزی په خاطر تر لاسه شوې وه، خو په اخلاقي توگه یې ډیر زیات اغیز شیندلې و. د شیرشاه سوري دلښکرو دغه لمړني بریالیتوب دهغوې همت او میرانې کې نور هم زیادښت راوست. اوس نو دهغوې په سترگو کې نه یواځې دا چې د همایون د فوځ غلبه له منځه تللې وه بلکه د همایون ویره یې هم د زړونو څخه وتلې وه.

۳۲

هغه ورځ چې شیرشاه سوري او خواص خان د وندهیاچل دغرنيو سیمو څخه د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت وکړ، د همدې ورځې په سهار شهزادگۍ گنگا او دهغې اوما دواړو د سهار چاې خوړ چې دخیمې بیرون د ساتونکو دډلې څخه یو ساتونکې دخیمې ددروازې لورې ته راغې، شهزادگۍ گنگا په ډیر غور سره د هغه په لور وکتل او ورته یې وویل چې ایا زموږ سره څه کار لرې؟ دهغې ددې پوښتنې په مقابل کې ساتونکې وویل چې یو کس غواړي د شهزادگۍ گنگا سره ویني، هغه وایي چې نوم یې فدایي خان دې. د فدایي خان د نوم د اوریدو سره سم شهزادگۍ دخپله ځایه راپورته شوه او دهغه ساتونکې په لور یې وکتل او ورته یې وویل: فدایي خان هلته مه تم کوئ سمدستي یې دلته زما خیمې ته را ولېږئ. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې ولاړ او دلږ ځنډ وروسته د کوچیانو د قبیلې مشر فدایي خان دخیمې په دروازې کې رانښکاره شو، هغه خپل سرد درنښت له پاره ښکته کړ او ویی وویل چې: شهزادگۍ ماته اجازه شته چې خیمې ته درننوخم. شهزادگۍ گنگا او دهغې اوما دواړو چې کله د فدایي خان غږ واورید نو دواړه را پورته شوي او ودریدې. شهزادگۍ په خدا سره فدایي خان په لور وکتل او ورته یې وویل: زما درونده فدایي خانه! ته هلته په دروازې کې ولې ولاړ یې! دلته راشه او زما تر منځ کینه. زه غواړم له تا څخه ډیر څه وپوښتم، دهغې په دې خبره فدایي خان ور مخته شو، شهزادگۍ

گنگا او او ما دواړه بېرته په خپلو ځايو کې کيناستې ، فدايي خان هم دهغوې تر مخه کيناست. بيا نو فدايي خان په خپله د خبرو پيل وکړ.

شهزادگي گنگا ! د خواص خان د عسکرو يوه ډله ماته راغلي وه او ماته يې دا پيغام راوړې و چې شهزادگي گنگا د خواص خان په لښکرو کې ده او غواړي په کومه ډيره مهمه موضوع له ما سره خبرې وکړي. په دې خاطر زه دلته حاضر شوي يم. دهغه ددې خبرو وروسته شهزادگي گنگا ورڅخه وپوښتل چې:

فدايي خان ! ته پوهيږې چې زما د ترلاسه کولو له پاره درې مقابلې شوي دي. دهغې په دې خبره فدايي خان وويل چې: هو ! شهزادگي ماته معلومه ده چې ستا د ترلاسه کولو له پاره درې مقابلې شوي دي. شهزادگي ترې بيا وپوښتل چې ته پوهيږې چې زما د ترلاسه کولو په دې مقابلو کې يو نقاب پوښه انسان هم گډون کاوه ، فدايي خان په ډير غور سره د شهزادگي په لور وکتل او ورته يې وويل: هو ! شهزادگي ، ماته پوره پوره معلومه ده او شونې ته چې ته به له ما دا پوښتنه هم کوي چې هغه نقاب پوښه انسان څوک و چې ستا د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې يې په ډيره نسه توگه وگټلې؟ او دريمې مقابلې د گټلو وروسته چې ترې تا د نوم ، ادرس او د اوسيدو د ځاي په اړه پوښتنه وکړه نو هغه ددې خبرې په ويلو سره له تا نه رخصت شو چې « زه دې نه خوښوم » ايا همدا خبره ده؟ دهغه په دې خبره شهزادگي گنگا او دهغې او ما دواړه ډيرې غمژنې شاتته شوې او ويې ويل چې هو ، همدا سې ده. فدايي خان خبره همدا سې ده او ته به په دې هم خبر يې چې ته زما د ترلاسه کولو د مقابلو په دويمه ورځ هلته پنډال ته راغلي او دهغه نقاب پوښ سره دې پټې خبرې وکړې. فدايي خان ورته وويل چې هو ! بلکل مې ورسره خبرې کړي دي ، نو اوس تاسو له ما څخه څه غواړئ؟ دهغه په دې خبره شهزادگي گنگا ورته وويل:

فدايي خان ! زه نه پوهيږم چې هغه نقاب اغوستونکې څوک و چې درې ځلې يې زما د ترلاسه کولو مقابلې (سويمبر) وگاټه. ما دهغه دنوم د پيدا کولو او دهغه د درک د لگولو له پاره ډيرې هڅې وکړې خو هغه ماته هيڅ ونه ويل او نه يې راته کوم معلومات راکړ ، خو دريمې مقابلې د گټلو وروسته يې د تللو په وخت کې همدومره راته وويل « چې زه دهغې نه خوښيږم ». نو فدايي خان ! څرنگه چې ته زما د ترلاسه کولو د مقابلې دغه نقاب پوښه گډون کونکې پيژنې نو په دې خاطر ما غوښتل ستا څخه معلومات ترلاسه کړم چې هغه څوک دې؟ دهغې په دې خبره سمدستي فدايي خان ځواب ورکړ چې شهزادگي ! ستا د ترلاسه کولو د درې واړو مقابلو گټونکې همدا صاحب خان دې. چې اوس د خواص خان په نامه يادېږي. صاحب خان چې يو وخت زما غلام و او زما د کوچيانۍ قبيلې غړې و ، هغه خواص خان چې يو وخت يې گيدړې وژلې او دهغوې څخه به يې څرمنې ويستلې او خپله گيده به يې پرې پاللسه ، شهزادگي دا هغه خواص خان دې چې يو وخت يې له تاسره ډيره زياته مينه کوله. خو تا دهغې مينه مسترد کړه او هغه دې بلې لورې ته ورتپل واهه. هغه دې په خوله په څپيره وواهه او ديو انسان په څير دې هغه ددې ورو نه گانه چې هغه هم تا ته د رانژدېکيدو وړتيا لري.

شهزادگي گنگا ! ته خودا خبره منې چې خواص خان ستا د ترلاسه کولو له پاره درې واړه مقابلې په پوره ميرانه وگټلې ، ستر ستر نښه ويشتونکې او ماهرين يې په ډگر کې په ډيره اسانۍ سره مات کړل ، ستا د ترلاسه کولو د مقابلو له پاره برخه اخستونکو د راي سين شهزاده ، د ميواړ شهزاده او دکالنجر شهزاده ، درې واړو خواص خان په خپل مخکې يو خنډ گانه ، نو په دې خاطر د خواص خان په لاسو د ماتې وروسته کله چې خواص خان بېرته خپل ځاي ته ستنيد ، نو هغوې درې واړو دهغه مخه ونيوله او غوښتل يې خواص خان له منځه يوسي. خو خواص خان په ځانته ځان دهغوې درې واړه مقابلو وکړه او درې واړه يې د مرگ کندی ته ورکيوستل. دهغه په دې خبره شهزادگي وويل چې: فدايي خان ! زه ددې ټول حال څخه خبره شوي يم ځکه چې ما د خواص خان تر شا څو کسه ساتونکې ور

استولي و ترڅو هغوي ماته خبر را کړي چې دا څوک دې او دکومه ځايه راغلي دي . خو په ناهيلي سره بايد ووايم چې زما د سويمبر ددرې وارو مقابلو ددغه نقاب پوښه انسان په اړه هغوي هم ماته سهي معلومات را نه کړاي شول .

فدايي خان په پريکنده توگه وويل : گوره شهزادگي گنگا ! اوس چې ته په ډيره ښه توگه په دې پوه شوي يې چې ستا سويمبر کوم شهزاده نه دې گتلي بلکله خواص خان په خيريو معمولي وگړي تر لاسه کړي دي ، نو زه اوس نه پوهيږم چې ستا آند او ستا احساسات به په دې اړه څه ډول وي خوشهزادگي . زه تاته همدومره ويل غواړم چې د خواص خان په خيريو ميرني ، بهادر ، مخلص او ځان څارونکي ځوان کله کله پيدا کيږي . شهزادگي ! ايا ته له ما څخه نور څه معلومات هم غواړي و پوښتي او که څنگه ؟ شهزادگي ورته په ډيره غمښته او اندېښمنه توگه وويل : نه ! هغه څه چې ما غوښتل په اړه يې معلومات تر لاسه کړم هغه مې تر لاسه کړل . دهغې ددې خبرې سره سم فدايي خان را پورته شو او ويی ويل چې زه به ولاړ شم ، ددې خبرې سره سم راپورته شو او دخيمي څخه را بيرون شو .

فدايي خان د تللو وروسته په خيمه کې يو ډول چپه چپتيا خپره شوه ، خو وروسته بيا او ما دا چپتيا ماته کړه او شهزادگي گنگا ته يې وويل : گوره شهزادگي ! اوس چې تاته معلومه شوه چې ستا د سويمبر درې وارو برخې خواص خان گتلي دي ، دا همغه خواص خان دې چې ستا بدې راځي او کرکه ترې لري . خودا همغه خواص خان هم دې چې ته يې يو وخت د زړه له کومي د ځان له پاره غوښتلي خواص د زړه له کومي له تا څخه کرکه لري اوس ووايه چې ددې هر څه د ډاگيزه کيدو وروسته ستا احساسات څه ډول دي ؟ ايا اوس هم ته خواص خان يو ذليل او حقير انسان گڼي ؟ ايا ته اوس هم په خپلې هغې خبرې باندې ولاړه يې چې ته يوه شهزادگي يې او هغه د گيدرو ښکار کونکي يو معمولي انسان دې چې له تاسره دمحبت او مينې کولو هيڅ ډول حق او وړتيا نه لري .

تر دې ځايه دخبرو کولو وروسته او ما د لږ څه وخت له پاره تم شوه ، خود لږ ځنډ وروسته يې بيا دخبرو لږې واخسته او ويی ويل : گوره شهزادگي گنگا ! زه غواړم په دې پوهيږم چې اوس ته د خواص خان په اړه څه فکر لري ! ته ترې اوس هم نفرت او کرکه کوي ، اوس هم ته هغه ددې وړ نه گڼي چې هغه له تاسره محبت وکړي ، ستا سره دخپلې مينې څرگندونه وکړي ، شهزادگي ورته په ځواب کې وويل :

گوره او ما ! اوس حالات بدل شوي دي ، اوس خواص خان يو معمولي انسان نه دې . په دې کې هيڅ شک نه شته چې يو وخت هغه گيدري ښکارولې او خپل ژوند يې ددې لارې تمويلاوه ، په دې کې هم هيڅ شک نه شته چې ما دهغه څخه نفرت او کرکه کوله . هغه مې بې عزته کړې و او هغه مې په خوله په څپيره وهلې و . خو اوس دا ټول هر څه بدل شوي دي ، اوس خواص خان گيدري نه ښکاروي بلکله هغه د شير شاه سوري دلښکر ستر سالار دې بلکله داسې يې وگڼه چې هغه ته اوس شير شاه سوري خپل زوي ويلې دي . اوس نو هغه په هيڅ ډول يو معمولي او کمتر انسان نشي تصور کيدې .

دهغې ددې خبرو وروسته او ما يو ځل بيا په خبرو پيل وکړ او ويی ويل :

گوره شهزادگي گنگا ! ما له تا څخه دا نه دې پوښتلي چې هغه کمتر انسان دې او که برتر . ته به خبره شوې يې چې ستا د سويمبر درې وارو برخې خواص خان گتلي دي ، او له دې هم خبره شوې يې چې خواص خان ستا د سويمبر په گتليو کې ډيرو سترو سترو ښه ويشتونکو ، ځواکمنو پهلوانانو ته ماتې ورکړه ، نو اوس د همدې خواص خان په اړه ستا آند ، احساسات ، او جذبات څه ډول دي ؟

دهغې ددې پوښتنو په مقابل کې شهزادگي تر لږه ځنډه پورې چپه خوله وه خو وروسته يې بيا په خبرو پيل وکړ او ويی ويل :

گوره او ما ! تر ټولو لمړې خبره داده چې ته اوس زما وينځه نه يې بلکله زما خور يې . او خواص خان هم تاته خپله خور ويلي دي . په همدې خاطر زه هم تاته خپله خور ووايم ، خو تر هغې چې ستا د پوښتنې پورې اړه لري ، دا چې زما احساسات او جذبات څه ډول دي ؟ نو زه به همدومره درته ووايم چې :

په دې کې هېڅ شک نه شته چې زما د سويمبر د گټلو نه مخته خواص خان چې هغه وخت صاحب خان و ما نا غوره انسان گانه. هغه وخت چې هغه د شيرشاه سوري د وسله والو ځوانانو څخه زما عزت خوندي وساته، نو په هغه وخت کې که څه هم هغه پر ما ډير زيات احسان کړې و او زه دهغې ددې احسان ممنونه او شکر کونکې وم خو کله يې چې زه ځانته ځاي ته يوړم او له ما سره يې دخپلې مينې څرگندونه وکړه نو زه ډيره و قهریدم او دهغه سره مې ډير ناروا سلوک وکړ، هغه وخت ما په ريښتيا سره دهغه څخه کرکه کوله، ځکه چې هغه وخت هغه هېڅ حيثيت نه درلود، هغه گيدړې ښکارولې او خپل ژوند يې پرې تيراوه او هغه وخت ما هغه ډير کمتر انسان گانه. هغه وخت د يوې شهزادگۍ په توگه زما تصور او خيالات تر ډيره حده پورې بې لارې شوي و.

خو گوره او ما خورجانې! اوس نو معامله بدله ده. اوس د صاحب خان څخه خواص خان جوړ شوي دي او د شيرشاه سوري د لښکرو اعلي سالار او قومندان دي، يواځې دانه بلکه شيرشاه سوري هغه د خپل زوي په څير منلې دي. او ددې ټولو څخه اخوا هغه زما د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې هم د يوه نقاب پوشه انسان په بڼه کې په پوره ميرانه گټلې دي. زه پخپله د همدې نقاب پوشه انسان د پيدا کولو په لټون کې وم. که څه هم هغه زه څو ځلې دخپلې مخې څخه ايسته و غورزولم خو دهغه د برياليتوب په اساس ما په غايبانه توگه هغه دخپل ځان له پاره خوښ کړې دي، دهغه په مينه کې راښتې يم، خو گوره ددې معلوماتو وروسته هم چې زه په دې پوه شوم چې زما د سويمبر ددرې واړو مقابلو گټونکې خواص خان دي، بيا هم زما په مينه او محبت کې کوم کمښت نه دي راغلي، گوره او ما خوري! اوس نو زما د مينې او محبت مرکز پخپله همدا خواص خان گرزيدلې دي.

او ما خوري! زه به تاته په ډاگيزه توگه ووايم چې خواص خان زما د سويمبر ددرې واړه مقابلو په گټلو سره زما د کبر او لويې ټول بتان مات کړي دي، اوس همغه گيدړې ښکارونکې صاحب خان د انساني عظمتونو د امين په څير د عزت خاوند دي.

او ما خورجانې! اوس نو خواص خان زما د پيغلتنوب خوشبوي، زما د وجود سيوري، اوزما ادراک او وجدان گرزيدلې دي، هغه زما د عمر روان سمندر دي، اوس هغه زما د بندو شونډو نطق، زما د محبت څخه ډک راز، اوزما د ځان د رگونو وينه ده. اوس به نوماته دهغه پرته ژوند کول داسې وي لکه د گلابو څخه محروم فصل، لکه د کتاب څخه بې برخې فکر او فن، لکه د سهراب څخه بې برخې صحرا، لکه د خوب څخه بې برخې سترگې، لکه د ځواب پرته کوم ليک، لکه د حجاب څخه بې برخې کومې پيغلې حيا. اوس نو زما د آندونو پيمانې بدلې شوي دي، زما د احساساتو د لمس لذتونه او خوندونه بدل شوي دي. ما د درواغونې خپل غرضۍ گندې را سپړودې دي، اوس زه په دې پوهېږم چې خواص خان زما د جذبو د بې وسيو او د غمونو دلرې کولو يو اڅنې مسيحا دي او زما په تيارو کې د يوه روښانه چراغ په څير دي.

تر دې ځايه د خبرو کولو وروسته شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه. او ما ورته په ډيره خوشحاليونکي توگه کتل، او ما دا و انگيرله چې ددې ټولو خبرو کولو وروسته شهزادگۍ خپل رنگونه لکه د تيتليو، د خاصو او نه پيدا کيدونکو ليکنو، د خوشحاليو په نوې خپرې شوې لمن کې سره راگنډل. په دې وخت کې او ما دخبرو لړۍ بلې لورې ته يوړه او شهزادگۍ گنگا ته يې وويل:

گوره! زما درنې گنگا خورجانې! زه په دې خبره ډيره زياته خوشحاله شوې يم چې ته اوس زما د ورور خواص خان څخه کرکه نه کوې بلکه برعکس دهغه محبت ستا په زړه کې ناست دي، او په دې دې هم اقرار کړې دي چې دهغې محبت او مينه ستا د جذباتو په سمندر کې داسې ورننوتې چې دهغه په واسطه ستا د خپل غرضۍ او کبر بت ورمات شوي دي. خو گوره خوري! يو وخت حال داسې و چې صاحب خان يعنې اوسني خواص خان له تاسره د ليونتوب تر پولو مينه کوله، خو تا دهغه په مخ څپره ورکړه او دهغه څخه دې خپله کرکه ډاگيزه کړه، اوس ماته داسې بريښې چې دهغه دغه انتهايي محبت په انتهايي نفرت او کرکې بدل شوي دي، اوس نو چې ته دهغه مخې ته ورځې او دهغه تر مخ د خپلې مينې څرگندونه کوې نو زه ويريږم او انديښمنده يم چې هغه به ستا د مينې ځواب درنه کړي.

د اوما ددې خبرو او اندېښنو په اساس شهزادګۍ گنگا د لږ څه وخته پورې ددود کونکې اور په څير، د اندېښنو په تور سيوري او د يواځيتوب په دښتو کې، د بيگانګه کوهيانو په څير وړانه ويجاړه شوې وه. خو هغه په خپل ځان باندې کنترول وموند، څادر يې په سر کې او دخپلې څيرې څخه يې د اندېښنو دغه تور سيوري لرې او په ځاي يې خندا او خوشحالي را وړه او بيا يې وويل:

اوما! زه پوهېږم چې اوس به زه د خواص خان له اړخه دهمغه ډول سلوک سره مخ کېږم، خو زه به خپله حوصله له لاسه نه ورکوم. اوس خو به زه په هر صورت خواص دخپل ځان له پاره ترلاسه کوم. ځکه چې هغه زما دمحبت او مينې مرکز دې، زه به دهغه سره د نژدې او سيدو هڅه وکړم او دهغه خدمت کې به ځان مصروف کړم او دهغه په زړه کې به دخپل محبت او مينې ولولې بيرته څپانده کړم، دهغه په زړه کې به دخپل محبت گلونه کېږم، زه هيلمنه يم چې په دې خپل مقصد کې به بريالی شم.

تر دې ځايه د خبرو کولو وروسته، شهزادګۍ گنگا دخپله ځايه راپورته شوه او د اوما په لور دکتلو سره يې وويل:

گوره اوما جانې! ته همدلته اوسه، زه يواځې د خواص خان خيمې ته ورځم او دهغه د پخلا کولو هڅه کوم. زه به د خواص خان په پښو کې پريوځم او دهغه څخه به بښنه وغواړم او دهغه تر مخه به لاسونه وروغځوم، په هره توګه چې زه و توانېږم دهغه دراضي کولو هڅه به وکړم. په دې خاطر ته همدلته اوسېږه، له ماسره مه ځه، ځکه ستا په خاطر به زه د شرم او حجاب په اساس دهغه څخه په سهې توګه بښنه و نه شم غوښتلې. اونه به ترې په سهې توګه التجا وکړاې شم. د شهزادګۍ ددې خبرو په کولو سره اوما دخندا نه شنه شوه. او ورته يې وويل چې ته بلکل سهې خبره کوې، ورځه ورشه، وخت له لاسه مه ورکوه، ځکه هيڅ څرګنده نه ده چې ددې وروسته به حالات کوم لورې ته اوړي. زه له تاسره په دې آند کې شريکه يم چې ته سمدستي او په همدې وخت کې د خواص خان نژدېوالي ترلاسه کړي. کله چې شهزادګۍ گنگا ددروازې په لور وروانه شوه نو ددروازې تر څنګ دخيمې ساتونکې را څرګند شو ورته يې وويل چې شهزادګۍ گنگا! دلښکرو سالار هيبت خان غواړي له تاسره وويني.

ددې ساتونکې دخبرو سره سم شهزادګۍ دخپلې اوما په لور په حيرانتيا سره وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې اوما خورې! ددې هيبت خان به له ماسره څه کاروي؟ دا ولې غواړي چې له ماسره وويني؟ نه هغه ما پيژني اونه زه دهغې په اړه څه معلومات لرم. نو بيا ولې له ماسره کتل غواړي؟ په همدې وخت کې دخيمې څخه بيرون يو اواز راغې. «شهزادګۍ گنگا! زما خورې! زه هيبت خان ستا دخيمې نه بيرون ددروازې تر څنګ د پردې تر شا ولاړ يم. او غواړم له تاسره خبرې وکړم. کله چې هيبت خان شهزادګۍ گنگا ته دخور په نوم غږ کړ نو دهغه په دې خبره شهزادګۍ ډيره خوشحاله شوه، رامخته شوه او دخيمې د پردې تر شا ودریده، اوما يې هم تر څنګ په لږ څه واټن کې ودریده. بيا شهزادګۍ گنگا وويلې: هيبت خان وروره ته څه ويل غواړي؟ هيبت خان ورته وويل:

زما گنگا خورې! لږ څه وروسته به زموږ لښکر له دې ځايه کوچ کوي، مونږ به درهتاس د ښار په لور ورځو. ما غوښتل له تانه وپوښتم چې رهتاس ته درسيد و وروسته به ته هملته په خپل قصر کې قيام کوي او که بل کوم چيرې د قيام کولو نيت لري. دهيبت خان ددې خبرو څخه گنگا ته يو ډول اندېښنه راپيدا شوه، هغې په حيرانونکې توګه اوما ته يو ځل بيا وکتل بيا يې ددروازې تر څنګ د دريدو سره سم وپوښتل:

هيبت خان وروره! ايا ته ماته ويلې شي چې په خپله خواص خان چيرې دې او ايا زه دهغه سره کتلاې شم. دهغې په دې خبره هيبت خان ورته وويلې چې: شهزادګۍ گنگا، زما خورجانې! شيرشاه سوري او خواص خان دواړه دخپلو لښکرو سره يو ځای دشپې په تياره کې د بنګال د مرکزي ښار ګوډ په لور تللي دي، ايا دتللو په وخت کې امير خواص خان له تاسره نه وکتلي؟ دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا په ډيره بې وسۍ سره وويلې چې نه! هيبت خان يو ډول وضاحت وکړ او ورته يې وويل چې خورجانې، کيداې شي هغوي په بېره کې و چې له تاسره يې نه دي کتلي. او که چيرې له تاسره يې کتلي و او بيا نو کيداې شي چې تاهم دهغه سره يو ځای دتللو اراده کړې و او په

دې توگه هغه په يوه ستونزه کې را نښتې واي. گنگا خورجانې! زه پوهېږم چې امير خواص خان له تاسره دهغه وخته مينه کوي چې هغه زمونږ فوځ کې نه وراشامل شوې.

گوره گنگا خورې! ددې ځايه د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لورد کوچ کولو نه مخته شيرشاه سوري ماته ستا په اړوند څه حکمونه کړي دي. اوس چې دلته کوم لښکر پر او کړې دې ددې لښکر عمومي قومندان زه په خپله يم. اقا شيرشاه سوري د بنگال په لورد کوچ کولو نه مخته ماته حکم کړې چې زه ستا او د او ما دواړو ډير بڼه خدمت وکړم. ماته اقاد خو ورځو له پاره دلته د تم کيد و حکم کړې دې، بيا يې ويلي دي چې زه درهتاس په لور ولاړ شم. اوس نو زه غواړم دخپل لښکر سره يو ځای همدا گړۍ کوچ وکړم نو په دې خاطر ما غوښتل له تاسې نه وپوښتم چې ته به هلته چيرې اوسيدل غواړې، ځکه چې اقا شيرشاه سوري دتللو په وخت کې ماته ويلي و چې که چيرې شهزادگۍ گنگا په خپل پخواني قصر کې قيام کوي نو د محل په کومه برخه کې چې هغه قيام کول غواړې همغه برخه ورته خالي کړې او که چيرې هغه په بل کوم ځای کې اوسيدل غواړي نو هملته ورته د اوسيدو له پاره ډير بڼه انتظام وکړئ.

د هيبت خان ددې خبرو په اساس شهزادگۍ گنگا تر يوه وخته پورې په فکر و نو کې ډوبه وه، بيا يې د هيبت خان څخه وپوښتل:

هيبت خانه وروره! زه دا منم چې خواص خان د کوچيانو د قبيلې څخه را ووت او په لښکر کې شامل شو، هغه ددې مخته هيڅ معلوم ځای ځيگې نه درلود خو اوس هغه د شيرشاه سوري په لښکر کې سپه سالار دې. نو هغه خو به خپل ټول ژوند په خيمه کې نه تيروي، دهغه له پاره به هم کوم خپلواک ځای ورکول شوي وي، دهغې په دې خبره هيبت خان وويلې:

گنگا خورې! ستا دا خبره سهې ده، شيرشاه سوري دخواص خان له پاره د اوسيدو ډير بڼه ځای د ورکړې انتظام کړې دې. گنگا ترې په ډيره بې صبرۍ سره وپوښتل چې: شيرشاه سوري دخواص له پاره د اوسيدو دڅه ډول ځای انتظام کړې دې؟ هيبت خان ځواب ورکړ او ويې ويل:

گنگا خورې! ستا دپلار د براهمن وزير چورامن محل شيرشاه سوري اوس خواص خان ته ورکړې دې، نو خواص خان به د امن په وخت کې همدلته اوسېږي، گنگا سمدستي ځواب ورکړ او ورته يې وويل:

هيبت خانه وروره! که چيرې شيرشاه سوري خواص په ملکيت کې دې او شيرشاه سوري زه په خپله خواص خان ته ورتسليم کړې يم. هيبت خان يو ځل بيا ځواب ورکړ چې گوره خورې! ته چې څنگه وايې همغسې به کيږي. اوس زه ځم، لږه شيبه وروسته به لښکر ددې ځايه کوچ کوي، تا او او ما ته به هملته د چورامن په محل کې د اوسيدو له پاره بهترين انتظام کيږي. ددې خبرې سره سم هيبت خان دهغه ځايه ولاړ، شهزادگۍ گنگا او او ما دواړه بيرته د خيمې منځنۍ برخې ته ورغلې او هملته کيناستې، شهزادگۍ گنگا ډيره انديښمنه او په غمونو کې ډوبه معلومېده، او ما ته يې مخ کړ او ورته يې وويلې:

او ما خورې! ما هيڅ فکر نه کاوه چې د شپې په تياره کې به شيرشاه سوري او خواص خان د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور کوچ وکړي، اوس څرگنده نه ده چې خواص خان به د بنگال څخه بيرته څه وخت را ستنېږي او نور به تر څه وخته پورې زه دهغه په محبت او مينه کې سوزېږم. معلومه نه ده چې حالات کومې لورې ته درومي، دا هم څرگنده نه ده چې خواص خان به زما مينې ته دومره ارزښت ورکړي او که نه. او ما ورته ډاډ او تسکين ورکاوه او ورته يې وويل چې: خورجانې! ته اندېښنه مه کوه ستا په دې کار کې به زه ستا پوره پوره ملاتړ کوم او زه هيلمنده يم چې زه به و توانېږم چې خواص خان له تاسره بيرته راضي کړاي شم. د او ما د ځواب په اوريدو سره شهزادگۍ گنگا لږ څه ډاډمنه شانتې شوه، بيا دلېرې شيبې وروسته لښکر د هغه ځايه خپل پر او پورته کړ او درهتاس په لور يې کوچ وکړ.

همايون تر او سه پورې دخپل لښکر سره هملته د تيلياگرهي درې سره نژدې پړاو کړې و. ځکه چې ددرې لاره د شيرشاه سوري زوي جلال خان بنده کړې وه نو په دې خاطر همایون نه شو کولای په اسانۍ سره د بنگال مرکزی ښار گوډ ته ځان ورسوي.

د بله اړخه شيرشاه سوري چې د ۱۵۳۸ ز کال د مئي د مياشتې په شاوخوا کې د بنگال د مرکز گوډ ښار ته رسيدلې و په خپلو کارونو کې مصروف و. هغه د گوډ په ښار کې د اوسيدو په وخت دخپلې تاج پوشۍ مراسم تر سره کړل او لکه څنگه يې چې په خپلې سيکې باندي ليکلې شوې عبارت ډاگيزه کوي ، د تاج د په سر کولو د مراسمو نه وروسته يې خپل ځان د فریدالدين ابوالمظفر شيرشاه سوري په لقب و ناموه.

د دهلي سره د بنگال د وسلولو پخوانې يواځنې پادشاه سلطان التمش و او دهغه د وخت نه پوره درې سوه کاله وروسته شيرشاه سوري ته لمړې او اخر دا امتياز ور په برخه شو چې هغه په عربي او هندي دواړو ژبو باندي خپل نوم په خپله سيکه وليکه. څرنگه چې شيرشاه سوري د همایون د لښکر د رارسيدو تر مخه غوښتل د گوډ ښار خالي کړي نو په دې خاطر يې د تاج دپه سر کولو مراسم هم مخته تر مخته ترسره کړل.

د تاج د په سر کولو موضوع د سياسي اړخه ډيره اړينه گڼل کيده. ځکه د تاج دپه سر کولو څخه دا ډاگيزيده چې په بنگال کې د سلطان محمود حکومت عملا له منځه تللي دي ، او دهغې د له منځه تللو څخه چې کومه سياسي خلا را منځته شوې وه هغه د شيرشاه سوري د همدې عمل له مخې له منځه ولاړه. ترڅنگ يې د بنگال اوسيدونکې ددې کار سره عادي شوي و چې د تخت د ترلاسه کولو له پاره چې هر څومره خلک ووژل شي ، يا کورنې انقلاب راشي خو په هيڅ صورت بايد د گوډ تخت خالي پري نه ښول شي. دپه تخت د کيناستو په هماغه دويمه ورځ شيرشاه سوري د ښار د خالي کولو حکم وکړ او ترڅنگ يې دخپل لښکر ټول حربي الات ، مالونه او وسايل سره را ټول کړل.

د گوډ په ښار کې يې دخپلې وړتيا د ټولو شيانو د راټولو اورا غونډولو وروسته شيرشاه سوري د خواص خان سره يو ځای د ښاره ووت. د ښار څخه د وتلو سمدستي وروسته شيرشاه سوري او خواص خان دواړو د شيرپور په لور حرکت وکړ ، شيرپور د بنگال د اوسني قاسم بازار څخه نژدې شپاړس ميله غرب لورې ته پروت. د شيرپور په لور د خوځيدو سره سم شيرشاه سوري خپل زوي جلال خان ته هم يو پيغام ور واستوه ، چې هغه دې هم د تيلياگرهي څخه را ووزي او د شيرپور په لور دې ځان را ورسوي. د شيرشاه سوري ددې حکم سره سم جلال خان د تيلياگرهي دره خالي کړه او دخپل پلار سره د يو ځای کيدو له پاره شيرپور ته ورسيد.

کله چې همایون ته خبر راغې چې شيرشاه سوري د گوډ ښار خالي کړې دې او دهغه زوي جلال خان هم د تيلياگرهي ددرې څخه وتلې دې نو بيا يې خپل لښکر ته حکم وکړ چې د تيلياگرهي ددرې څخه دې په چټکۍ سره ووځي او د بنگال مرکزی ښار گوډ ته ځانونه ورسوي. شيرشاه سوري دخپل زوي جلال خان او خواص خان سره يو ځای ترڅو ورځو پورې هملته په شيرپور کې پاته شو او د حالاتو څارنه يې کوله. کله چې دهغه جاسوسانو هغه ته دا خبر ورکړ چې همایون دخپل لښکر سره يو ځای گوډ ته رارسيدلې دې نو بيا شيرشاه سوري د جلال خان او خواص خان سره يو ځای د شيرپور څخه راووت او د بهار کنډ د لارې څخه يې بيرته خپل ځان د رها تاس کلا ته ورساوه.

او ما په منډه منډه باندي هغه محل ته ورننوته چې يو وخت د برهمن وزير چوران د اوسيدو ځای و ، خو اوس هغه د خواص خان ملکيت گرزيدلې و. دهغې دغه حال ته په کتلو سره گنگا د يوې کمري څخه په بيړه راووتله او دمحل څخه بيرون باغچه کې يې د او ما لاره و نيوله. په دې وخت کې شهزادگۍ گنگا دا هم وکتل چې دمحل نه بيرون د ساتونکو سالار پخواني ساتونکي لرې کول او په ځای يې

نوي کسان گمارل ، خود او ما دې ستومانه منډو شهزادگۍ ورخطا کړې وه ، شهزادگۍ گنگا غوښتل دهغه څخه څه وپوښتې چې او ما په خپله په خپلې ساه اخستو کنترول پيدا کړ او په ډيرې زياتې خوشحالی سره يې وويل :

گنگا گنگا ! خورجانې ! ماتاته د خوشحالی يو ډير ښه خبر راوړې دې ، شهزادگۍ گنگا ورته وويل چې : گوره او ما خورې ! ما ته ددې پرته د خوشحالی بل خبر نه شي پيدا کيدې چې خواص خان له ماڅخه راضي شي ، له ماسره د خپلې مينې او دخپلې غوښتنې څرگندونه وکړي ، که چيرې کله هم هغه داسې وکړي نو زه به وپوهيږم چې زه هم په خپل ژوند کې دښه نصيب خاوند شوي يم . دهغې په دې خبره ورته او ما وويلې : زه تا ته همداسې يو خوشحاله ونکې خبر د ځانه سره لرم . او هغه دا چې اقا شيرشاه سوري او خواص خان دواړه د بنگال څخه بيرته را ستانه شوي دي ، ما په خپلو سترگو شيرشاه سوري او دهغه بدرگه فوځ ښار ته د راننوتلو او شاهي محل ته د ورتللو په وخت کې وکوت . گنگا ترې سمدستي په ډيرې نارامۍ او ډيرې بيړې سره وپوښتل چې : خواص خان چيرې دې ؟ دهغې په دې خبره ورته او ما په غوږ کې وويل چې :

گوره گنگا ! زه هسې دلته نه يم راغلې ، کله مې چې وکتل چې شيرشاه سوري دخپلو ساتونکو سره يو ځای د شاهي محل په لور ولاړ نو ما د خواص خان پلټنه هم پيل کړه . ما د يوه عسکر څخه وپوښتل چې خواص خان چيرې دې ؟ هغه راته وويل چې هغه لښکر چې د شيرشاه سوري او خواص خان سره يو ځای د بنگال په لور تللې و هغوي دښاره بيرون پراو کړې دې ، شيرشاه سوري ترې دخپلو ساتونکو سره يو ځای د شاهي محل په لور ولاړ او خواص خان هملته د لښکر تر منځ په خپله خيمه کې تم شوې دې .

دهغې په دې خبره گنگا په ډيره غمجنه او اعتراض کونکې توگه وويل : گوره او ما خورې ! کله چې شيرشاه سوري خواص خان ته دغه محل ورسپارلې دې او اوس دا ځای دهغه ملکيت دې نو بيا خو هغه ته هملته دې محل کې تم کيدل په کار و ، هغه ولې د بيگانه او اجنبیانو په څير د ښار نه بيرون په خيمه کې قيام وکړ . دهغې ددې خبرې په ځواب کې او ما د ډيرې بې وسۍ څرگندونه وکړه او ورته يې وويل چې خورجانې په دې اړه به زه تاته څه ووايم . دا د خواص خان خوښه ده چې په خيمه کې اوسيدل غواړي او يا بل ځای ، دلته په راتلو خو دهغه څخه څوک پوښتلې هم نه شي . دهغې ددې خبرې په اړه گنگا په ډيره پرېکونکې توگه ځواب ورکړ چې :

او ما ! ته هملته اوسه . زه همدا اوس او په همدې وخت کې د رهاست څخه بيرون د لښکر تر تمځايه ځم او د خواص خان سره وينم ، تر څو هغه هملته له ځانه سره راوړم . دهغې ددې خبرې کولو سره سم ترې او ما په ډيره عجيبه توگه وپوښتل چې : که چيرې خواص خان له تاسره يو ځای دلته د راتلو څخه ځان وژغورې نو بيا ؟ گنگا په ډيره هوډ سره وويل چې : گوره او ما جانې ! دا وروستۍ خبره ده . لمړۍ خو زه غواړم په هره توگه چې شونې وي خواص خان ته ورځم ، هغه له ځانه سره پخلا کوم او دخپله ځانه سره يې يو ځای دلته راوړم . ددې خبرې وروسته گنگا د او ما سره بله خبره و نه وکړه . خپلې خونې ته ولاړه ، دلر ځنډ وروسته را ووتله او د نارينه و جنگي لباس يې په غاړه کړې و ، د آسونو د تم ځای په لور ورغله ، هلته يې په يوه آس باندې زين کيښود ، بيا پرې سپره شوه او په آس سپره دمحل څخه ووتله او آس يې د ښار د مرکزي دروازي په لور په ځغاسته کړ .

په آس سپره شهزادگۍ د لږ واټن د وهلو وروسته د فوځ تمځاي ته ورسیده او بيا د خيمو نه په تيريد و سره د پراو په منځنۍ برخه کې د يوې خيمې خواته راغله ، دخپل آس واگې يې را ښکودې او آس يې و دراوه . د آس نه د کيو تلو سمدستي وروسته دخيمې دروازي ته راغله ، هلته د دروازي دواړو غاړو ته ساتونکي ولاړ وو ، شهزادگۍ يوه ساتونکې ته را نژدې شوه او ترې ويې پوښتل چې : ايا امير خواص خان په خيمې کې شته ؟ زه غواړم دهغه سره ووينم . کيدې شي چې تا زه پيژندلې او سم . ساتونکې ورته وويل :

شهزادگۍ گنگا ! بې شکه چې تا د نارينه و جنگي لباس په تن کړې دې خو ددې سره بيا هم ماته و پيژندلې . امير خواص خان په خيمه کې شته خو ارام کوي ، که ته يې بده نه گنې نو زه به ورشم او ترې به وپوښتم چې په دې وخت کې هغه له تاسره کتل غواړي او که نه .

دهغه په دې خبره گنگا لرڅه فکر وکړ او بيا يې وويل: ته ورشه او ترې وپوښته ، که هغه له ماسره کتل غواړي او که نه ، خو زه غواړم ورسره ووينم ، ځکه زه دهغه سره ډير ضروري کار لرم. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې دننه ولاړ او شهزادگۍ بيرون په ډيره نارامۍ سره منتظره ولاړه وه. لږه شيبه وروسته هغه ساتونکې بېرته راستون شو ، سړي تپت کړې و او شهزادگۍ گنگا ته يې وويلې. گوره شهزادگۍ ! امير خواص خان خو اوس ويده دې اونه غواړې اوس له تاسره وويني. امير خواص خان وايي چې که چيرې گنگا له ماسره کوم ډير ضروري کار لري نو ولاړه دې شي او خپلې اوما ته دې يې ووايي ، امير خواص خان به دهغې خځه وپوښتي. په دې خبره گنگا په ډيره نارامۍ سره هغه ساتونکې ته وکتل او ورته يې وويل :

گوره وروره ! له ماسره اوس هيڅ وسيله نه شته. کومه وسله هم نه لرم. او تاته معلومه ده چې زه اقا شير شاه سوري خواص خان ته د يوې وينځې په خيرونه رسپارلې يم اوس خو زه د امير خواص خان خدمتگاره او وينځه يم ، دهغه څه له پاره چې زه اوس د امير خواص خان سره کتل غواړم ، هغه دومره مهم دې چې زه بايد همدا اوس او په همدې وخت کې دهغه سره ووينم ، زه خيمي ته ننوځم ، امير خواص خان به له تانه خفه کيږي ، که هغه خفه کيږي نو له ما څخه به خفه کيږي. که چيرې له ما څخه خفه هم شي نو زه به يې د زغمولو له پاره تياره يم. تاته به کوم زيان نه درسيږي. زه به ورته وايم چې ساتونکې زه منه کولم خو زه پخپله دلته دننه را ننوتم. ددې خبرو سره سم ، د ساتونکې د عکس العمل دکتلو پرته ، هغه خيمي ته ورننوتله.

کيدې شې چې خواص خان د خيمي نه بيرون د ساتونکې او شهزادگۍ تر منځ دغه خبرې اترې اوريدلې وي ، کله چې گنگا دننه ورننوتله نو ساتونکې د خيمي دننه يو نظر و ځغلاوه ، ويې کتل چې خيمي ته د ورننوتلو سمدستي وروسته خواص خان دخپله ځايه راپورته شو او کيناست ، نو ساتونکې ډاډه شو او يوې لورې ته څنگ ودرید.

گنگا په کلاره کلاره روانه وه او کله چې دخواص خان خواته ورسیده نو خواص خان په ډيرې غصې او غضب سره گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل: گوره گنگا ! کله چې ما نه غوښتل تا ووينم نو بيا ته ولې زما خيمي ته را ننوتلې ، ايا زما د ساتونکې خبرو په تا هيڅ اغيز ونه شنیده. که چيرې تا د کوم ډير ضروري کار په لړ کې له ماسره ليدل غوښتل نو هغه خبرې چې ته يې کول غواړې ، ټولې به دې اوما ته کړې وي نو اوما به په خپله راغلې وه او ماته به يې ويلي و. دهغه په دې خبره گنگا په ډيرې بې وسۍ سره په ژړا کې وويل: ايا تا ته له ما څخه اوما ډيره مهمه او اغلې ده ؟ خواص خان ورته وويل چې هو ! اوما زما خور ده او ته زما ډيره بده دښمنه. ددې خبرې په اوریدو سره د گنگا رنگ تک ژړ شو او بيا يې په ژړا کې په ډوب شوی اواز سره وويل: راځه همداسې لکه ته يې چې وايي سهي ده. خوددې هر څه سره بيا هم زما له تاسره کتل ډير اړين و. ځکه چې ما غوښتل له تاسره په ډيره يوه مهمه موضوع باندې ځانته خبرې وکړم. خواص خان ورته په ډيره ناخوالې سره وويل چې:

گوره گنگا ! زما اوستا تر منځ هيڅ مهمه او خاص معامله نه شته. اونه زما اوستا تر منځ کوم اړيکې شته. گنگا ورته وويل چې: هر څه چې ته وايي همغسې سهي دي. خو ماته دا ويل غوښتل چې کوم کسان چې تا د فدایي خان د پيدا کولو له پاره استولي و نو دهغوي په کومک باندې فدایي خان راغې او له ماسره يې وکتل ، تر هر څه دمخه زه ستا ډيره زياته ممنونه او مشکوره يم چې زما د وينا په اساس دې فدایي خان را پيدا کړ ، خو فدایي خان ماته هغه کس و بنود چې زما د گټلو د سويمبر مقابلې يې گټلې وې. ددې خبرې په اوریدو سره خواص خان يو ځل بيا خپله ناخوالې وښوده. او ورته يې وويل:

د فدایي خان په اړه تاته ددې ضرورت نه شته چې زما څخه ممنونيت څرگند کړې. هغه ستا کار و او ما درته وکړ. دا چې ته وايي چې ماته معلومه شوه چې ستا سويمبر چا گټلې دې نو دا له ما پورې هيڅ اړه نه لری. هر هغه چا چې ستا سويمبر گټلې دې ورځه همغې پسې

ولاره شه ، دلته دې د راتلو څه اړتيا وه ؟ دهغه په دې خبره گنگا په خپل او از کې لږ څه ځواک پيدا کړ او ويی ويل : زه خو اوس همغې کس ته چې زما سويمبر يی گتلي راغلي يم .
 خواص خان په دې خبره ډير په غصه شو او ويی ويل :

گوره گنگا ! زه ددې سره هيڅ سرو کار نه لرم چې ستا سويمبر چا گتلي و او ته اوس دچا پسې راغلي يی . او يا د چاپسې ورځې . خو زه درته همدومره ويل غواړم چې په راتلونکې کې زما خيمې ته په خپل سر او دداسې را ننوتلو هڅه ونه کړې . گنگا سمدستي د خواص خان خبره پرې کړه او ورته يی په لږ څه تيز غږ کې وويل : څنگه د راتلو هڅه ونه کړم . زه خو ټولو رواجونو ستا په لمن کې را غورځولي يم ، ځکه چې تا زما د سويمبر درې واړه مقابلې گتلي دي . زه وخت تا ته حواله کړې يم . د رهناس د کلاد سوې وروسته شير شاه سوري زه تا ته د وينځې په څير در کړې يم ... په دې وخت کې خواص خان سخت په قهر شو او ورته يی وويل چې : ډيرو خبرو کولو ته اړتيا نه شته ، تا ته معلومه ده چې ته ما د وينځيتوب څخه ازاده کړې يی . گنگا هم په همدې وخت کې ورته وويل : خو زه نه غواړم چې ستا د وينځيتوب څخه ازاده شم . زه غواړم همستا د وينځې په څير له تاسره ژوند وکړم . او د يوې وينځې په څير ستا خدمت وکړم . ځکه زما سويمبر هم همتا گتلي دې نو د هغې د گتلي وروسته که ته نه غواړې ما دخپل ژوند تلپاتې ملگري کړې او له ما سره مينه او محبت نه لرې ، نو لږ تر لږه خو ما د وينځې او خدمتگاري په څير ومنه . په دې توگه به زه ستا په پښو کې پرته اوسم ، په دې به تا ته څه زيان در ورسېږي ؟

د گنگا په دې خبرو باندې خواص خان نور هم قهر يدلي شو او په ډيره بده لهجه يی گنگا ته وويل چې : گنگا ! ته څومره پسته او ذليله بنځه يی ، ما خو ته نه وې پيژندلي چې ته به دخپل مطلب په خاطر زما په پښو کې تر پريوتو پورې ځان سپک او ذليله کړې ، ايا تا ته ستا هغه خبرې در په ياد نه دي چې تا زما تر مخه کړې وې ، تا ته به ياد وې چې هغه وخت چې ما د ځنگل په منځ کې ستا عزت خوندي و ساته او ستا د عزت د خوندي ساتلو په خاطر زما پلار له منځه ولاړ . خو کله چې ما ستا تر مخ ستا د مينې د ترلاسه کولو غوښتنه وکړه نو تا په ډير قهر او غضب سره زه په څيږه ووهلم او ودې ويل چې تا څنگه جرأت کړې چې زما سره د مينې او محبت څرگندونه کوي او دا دې هم وويل چې تا څنگه فکر کړې چې زما د وصلت له پاره زما سره د اړتو دې کيدو هڅې وکړې ! خواص خان تر دې ځايه دخبرو وروسته لږ څه تم شو خو وروسته يی بيا خپلې خبرې پيل کړې او ويی ويل :

گوره گنگا ! تا ته به په ډاډمنه توگه خپلې خبرې در په ياد وي ، تا ماته په چيغو چيغو وويل چې : ته د سپيو په لوبو کې او به څښونکې او په خاورو او ايرو ککړ انسان يی ، زما اوستا تر منځ دومره توپير موجود دې لکه د شنو لمحو د بدن او په سوزيدونکې اور کې نڅاکونکې خوشبو او بې عکسه خدو خال ، او يا لکه د دشبنم د اورښت او د عذاب او درپه درې حالت .

گوره گنگا ! تا ماته د شهزادگۍ په صفت دا هم وويل چې : زه د يوه کوچي قبيلې سره تړاو لرم او تر څنگ يی زه د همدې کوچيانۍ قبيلې د سردار غلام هم يم ، په ځنگلونو کې د گيدرو د بنکار او دهغوي د پوستکو د پلورلو په واسطه خپل ورځني ژوند تيروم . زما پلار هم همدا کار کاوه ، په خپلو اوبو به يی ناولي پوستکي اچولي و او ستاسو په ښار کې به يی پلورل . تا دا هم ويلي و چې که په راتلونکې کې دې زما سره په دې موضوع باندې دخبرو کولو هڅې وکړې نو په ياد ساته چې خپلو ساتونکو ته به ووايم چې ستا څت در مات کړي . او اخر کې دې راته د «ددې ځايه ورک شه» الفاظ وويل او دا دې راته هم وويل چې نه دې دلته اوسيدل غواړم او نه دې بيا شکل کتل .

گنگا ددې الفاظو په اړه هيڅ هم ونه ويل . دهغې بې چاره څت د شرم او خجالت نه تپت شوې و . بيا يی په نرې ژرغونې شاتنه او از کې وويل : خواص خان ! زما اقا ! ايا ته ماته دلته د کيناستو بلنه نه راکوي ؟ ترڅو دهغو خبرو په اړه چې تا همدا اوس وکړې زه لږ څه

خرگندونه وکړم. دهغې په دې خبره خواص خان سمدستي وويل چې: نه! زه تاته دلته د کيناستو بلنه نه درکوم. اونه زه له تا څخه د کومې خبرې وضاحت غواړم. ستا له پاره به ډيره غوره دا وي چې سمدستي او په همدې شيبه کې له دې ځايه ولاړه شې، او په راتلونکې کې نه له ما سره د کتلو هڅه وکړې او نه په دې موضوع د بحث له پاره زما لورې ته بيا راشې.

د خواص خان د دې خبرو په اوریدو سره گنگا بې چاره د لږ وخت له پاره د قبر د تيرو شوو لمحو، په قبر باندي د ورشنيدل شوو مړاو گلانو په څير مړ اوې اود اخري شپې د را غورزیدلو پانوپه څير نښتې نښتې او خوره وره ولاړه وه. بيا يو ناڅاپه ور مخته شوه، او وربښکته شوه اود خواص خان پښې يې و نيولې او ورته يې وويل: در ب، بگوان او ايشور په خاطر ماته بښنه وکړه. دخپل خداي اود خپل رسول په خاطر ماته زما دهغو خطاگانو په اړه چې له ما څخه شوي دي بښنه وکړه. زه له تا څخه د بښنې غوښتنه کوم. زه له تاسره مينه او محبت کوم، تا غواړم او له تاسره مينه کوم. غواړم ټول عمر ستا د مينې او محبت د وينځې په څير دلته له تاسره و او سپرم. که چيرې ته له ما څخه مخ اړوې، که له ما څخه د کرکې خرگندونه وکړې خوبيا به هم زه د يوې يخې چينې، وچ غملرلي درياب، او يا په تالابونو کې د منجمد عکس په څير دلته و او سپرم.

د گنگا په دې حرکت سره خواص خان خپلې پښې کش کړې او هغه يې لرې وغورځوله، گنگا په زمکه پريوته او بيا يې ځان راټول کړ او بيرته را پورته شوه، دهغې بې چاره څټ يو ځل بيا تپت شو اود خواص خان تر مخ د سوزيدونکي لمر د تور سيوري په څير وچه کلکه و دريده. خواص خان ورته تر لږه وخته کتل او بيا يې ورته وويل:

گوره گنگا! ته خبره هسې او ږدوې، په ياد ساته چې ته دخپلې روپې او سلوک، دخپل کبر او خپل وياړ، اود خپلې کبر نه ډکې پورته غرانگې په واسطه زما له پاره د گرد توپان، د اورد شغولمبې، د اورد يووال، د تيرو اورونکې لمحې او د صليب وينه ثابته شوې يې. تا زما سره ډيره بده وضعه کړې ده او زه دې يوه کرکجن انسان وگرځولم. هغه وخت چې ما گيدرې ويشتلې او خپل ژوند مې د دې لارې تر سره کاوه او ته يوه شهزادگۍ وې نو هغه وخت را ياد کړه چې ما ستا عزت خوندي وساته، ستا ژوند مې له خطرې خوندي کړ، زه دا منم چې ما دهغه وخته له تاسره مينه کوله چې تا د کوچنيوالي څخه بلوغ ته ټوپ کړ. هغه وخت ورځ چې ما ستا عزت او ستا ژوند وساته نو په همغه ورځ ماته له تاسره په ځانته ځاي کې دخبرو کولو موقع تر لاسه شوه، او ما په پوره جرأت سره ستا تر مخه دخپلې مينه خرگندونه وکړه. دا په داسې حال کې چې زه د محبت په معامله کې ډير کمزورې ثابت شوې يم. د دې په ځاي چې تا زه د محبت د دې خرگندونو په اړه لږ څه په ځنډ کې غورزولې وې او زما سره دې نيکه رويه او ښه سلوک تر سره کړې وې او بيا دې زما د محبت مخ بلې کومې لورې ته گرځولې وې او راته دې ويلې وې چې ته د بل کوم چا سره مينه لرې. که چيرې همدا سې نه و نو بيا خوبه تا د محبت ځواب را کړې و، خو گنگا! اووره چې: د دې هر څه په ځاي دې زه په خوله په څيپره ووهلم او داسې الفاظ دې راته ويلي دي چې د يوه دروند او شريف انسان له پاره د زغم وړ نه و.

گنگا اووره! زه اوس ستا دهغې سلوک په خاطر يو کرکجن انسان گرزيدلې يم. ما ستا تر مخ د خپل زړه د ښار د مينې او محبت ټولې دروازې بندې کړې دي، ستا د ناروا کړچار، ستا د کبر اولويې او ستا د خراب فعل په اساس، گنگا!، اوس ته ماته د بدلو لارو غبار، دخزان تياره شپه، او د زيرې پانې په څير گرزيدلې يې، ورځه اود دې ځايه وځه. ته اوس د غم نه ډک يو داستان يې. زه نه غواړم له تاسره کوم ډول اړيکې وساتم، گنگا! ماته د غمژنو وختونو کيسه، زړه اوزارونکې غوښتنه، او خزان وهلې ميوه گنلې يې او هيسته مې غورزولې يې. اووره! که چيرې ته زما د زړه خبره اوريدل غواړې نو له ځانه سره يې وليکه:

ته يوه ډيره غليظه، پسته، او ذليله پيغله يې. او زه په هيڅ صورت نه غواړم چې دخپل وجود برخه دې وگرځوم. زما سره د بد کړچار د کولو تر مخه ته زما په سترگو کې ډيره عزتمنده د وقار او درنښت خاونده وې، خو اوس ته زما په سترگو کې د زمکې د تغر نه هم

سپکه او ذليله يی. گوره گنگا! پخوا له دې چې زما له خولې څخه ددې نه هم زياتې غليظې خبرې واورې له دې ځايه دې قواره ورکه کړه. او که نه زما غصه ددې نه زياته شوه نو ويرېم چې زما لاس به ستا په خلاف پورته شي، په دې خاطر ته همدا اوس او همدا شيبه زما دخيمې څخه بيرون شه، که چيرې ته داسې ونه کړې نو زه به ساتونکې ته حکم وکړم چې تا په رابښکودو سره دخيمې څخه بيرون کړي

گنگا ورته په ژړا او سلگيو سره وويل چې: خواص خانه! تا ته به دهغې اړتيا پيښه نه شي زه پخپله ستا د حکم په مطابق ستا دخيمې څخه وخم خود تللو څخه دمخه زه يوه غوښتنه لرم. داسې وگڼه چې دا به اخري غوښتنه وي. ددې وروسته به زه تا ته دهيش ډول تکليف د پيدا کيدو سبب ونه گرځم، خواص خان ورته په ډيره ناخواله توگه وويل چې: وايه، څه ويل غواړې. په ځواب کې ورته گنگا وويل: هغه وخت چې تا دخپل لښکر سره يو ځای د وندهياچل په غرنيو سيمو کې پراو کړې و او بيا دهغه ځايه د شپې په تياره کې د بنگال دمركزی ښار گوډ په لور روان شوې، نو ستاسو د تگ نه وروسته لښکر هلته خو ورځې نور هم قيام وکړ. خو کله چې لښکر د گوډ ښار په لور حرکت وکړ، نو هيبت خان نيازي زما خواته راغې او له ما څخه يی و پوښتل چې ايا زه د رهناس د محل په هغه برخې کې قيام کول غواړم چې پخوا په کې اوسيدم او يا په بل کوم ځای کې د اوسيدو له پاره تياره يم. خو ما د هيبت خان څخه ستا د اوسيدو د ځای په اړه پوښتنه وکړه. هغه ماته ډاگيزه کړه چې اقا شير شاه سوری تاته زمونږ د چورامن وزير براهمن محل درکړې دې. نو ما هيبت خان نيازي ته وويل چې زه غواړم په هماغه محل کې چې خواص خان ته ورکړل شوې قيام وکړم. اوس زه ستا د محل په يوې څنډې کې دخپلې اوما سره يو ځای اوسېم، زه له تانه همدومره غواړم چې ما ته دخپلې اوما سره يو ځای په همدې محل کې د اوسيدو اجازه را کړې. زه ژمنه کوم چې ستا له پاره به دهيش ډول ستونزې د راپيدا کيدو سبب نه گرځم. خواص خان ورته وويل چې: ورځه، ته هملته په همدې محل کې اوسېره، هيڅوک به له تا څخه په دې اړه ونه پوښتي. دخواص خان په دې خبره گنگا بې چاره خپلې اوبښکې وچولې اودخيمې څخه را بيرون شوه.

۲۹

لږه شيبه وروسته گنگا د رهناس د پخواني وزير چورامن محل ته ورننوتله، آس يی په تبيله کې و تړه، د آس د پښو د اواز په اوريدو سره اوما هم بيرون را وتله. هغې وکتل چې گنگا ډيره خفه او غمگينه د آسونو د تبيلې څخه بيرون را وځي، کله چې هغه را نژدې شوه نو اوما ترې په ډيره مينه و پوښتل چې: گنگا خورې خواص خان درته څه وويل: دهغې ددې خبرې په ځواب کې گنگا بې چاره په ژبه څه و نه شو ويلاې خو مخته ورغله او د اوما سره ورغاړې وته، او د کوچنيانو په څير يی په زوره زوره و ژړل. اوما د لاسو څخه و نيوله او خپلې کمري ته يی يوړه. تر لږه وخته پورې يی ورته ډاډ ورکاوه کله چې گنگا ځان سنبال کړ نو بيا ترې اوما يو ځل بيا و پوښتل.

گوره گنگا! ته ولې داسې ژاړې. ماته خورينستيا خبره وکړه چې څه درپيښ شوي دي، ايا خواص خان ته ورغلې وې. ايا هغه درته څه بد رد ويلي دي؟ دهغې په دې خبره گنگا ورته وويل چې: اوما خورجانې! ستا خبرې سهي دي، زه خواص خان ته روغلم، اول خويی زما سره کتل نه غوښتل، خپل ساتونکې ته يی وويل چې هغې ته ووايه چې زه ورسره کتلې نه شم. خوبيا زه په زوره خيمې ته ورننوتلم، هغه زما په دې کار سخت ناراضه شو او په خبرو خبرو کې يی زه ډيره سپکه کړم، ماته يی بيا بيا هغه خبرې را يادولې چې ما هغه ته د خپيرې ورکولو په وخت کې کړې وې، خو هغه وخت زه شهزادگی وم او هغه له ما سره د محبت او مينې څرگندونه کړې وه. گوره اوما! زه دا منم چې هغه زما ستره غلطي وه او ما دخپل غرور او لوبی په اساس دخواص خان سره دومره ناروا سلوک کړې و نو اوس زما هماغه بد سلوک زما د بدقسمتی او بد فالی سبب وگرزیدلې دې. گوره اوما خورې! خواص خان هم په دې اړه ملامته نه دې، ځکه ماته د يوې شهزادگی په څير نه و په کار چې دهغه سره داسې بده وضعه وکړم. هغه زما عزت خوندي کړې و، هغه زما د ژوند

ساتونکې گرزیدلې و نو که په دې وخت کې هغه زما څخه د مینې او محبت غوښتنه کوله نو باید چې هغه مې زغملې وې خو ما هغه ته بدې طعني ورکړې ، هغه ته مې د گیدرو بنکار کونکې ووايه ، بیا په یوه بل وخت کې هغه زمونږ څیمې ته راغې ، زما پلار ماته وویل چې دهغه څخه بنسټه وغواړم خو زما څټ د کبر څخه دومره لوړ شوې و چې ما هیڅ هم تر لاسه نه کړای شول. نن هغه زما ټول هغه خواره واره الفاظ او زما له اړخه دهغه سره شوې بد سلوکي یو ناخاپه زما تر مخ ودرول .

گوره او ما جانې ! خواص خان هم زما سره یو وخت محبت کاوه ، خو اوس هغه له ما څخه ډیره سخته کرکه کوي ، هغه ماته ډیره پسته او ذلیله نجلۍ وویله . ان تردې ځایه راغې چې زه یې تهدید کړم چې د څیمې څخه ووځم او که نه ساتونکې به ما په رانښکودو سره د څیمې څخه بیرون کړي ، خو گوره او ما ! ما دهغه څخه دا اجازه راخستې او راغلې يم چې ماته به د او ما سره یو ځای په دې محل کې د اوسیدو اجازه راکوي او هغه دلته د اوسیدو اجازه راکړه .

تر دې ځایه دخبرو وروسته شهزادگۍ لږ څه غلې شانتته شوه او بیا یې په ډیره بې وسۍ سره د او ما په لور وکتل او په خبرو یې پیل وکړ او ویی وویل :

او ما جانې خورې ! زه به یو ځل دوه بیا هم دخواص خان د خوشحاله کولو هڅې کوم ، او ما زه به تاته دا ډاگیزه کړم چې اوس زه خواص خان دخپل ځان څخه هم زیات عزیز گڼم ، اودهغه سره محبت او مینه کوم ، دهغه پرته د ژوند کولو په اړه فکر هم نه شم کولې . خو که چیرې ددې سره سره بیا هم هغه ماته بنسټه و نه کړه نو بیا به زه دا محل پرېږدم ، دهغې په دې خبره او ما پرې ورتوب کړ او ورته یې وویل چې : ته به چیرې ځي ؟ گنگا ورته وویل چې :

گوره او ما جانې ! درهتاس په ښار کې یو زیارت دې ، زه به هملته ورشم او د ژوند پاته شپې او ورځې به د بیلتون په سوزیدونکو لمحو کې را تاوې تیرې کړم . او ما ورته سمدستي وویل :

زه هم دهغه زیارت څخه خبره يم . هلته به ته څه ډول ژوند وکړې ، ځکه هلته ټولې کونډې ښځې اوسیرې . په داسې حال کې چې ته کونډه شوې نه یې . گنگا ورته وویل چې : زما څخه به بله ستره کونډه څوک وي ، گوره خواص خان زما سومیبر وگټه ، نو د روایاتو اوروچ په مطابق باید زما واده د خواص خان سره تر سره شوې وې . اوس چې خواص خان زه و شړلم ، په کار خودا و چې هغه اوس زما میړه وای ، نو هغه دمیره کیدو په ځای زه ټولم او ویی شړلم ، نو زه چې اوس کونډه نه اوسم نو څه به يم ؟

گوره او ما جانې ! زه هملته دغه زیارت ته ورځم . او خپل پاته ژوند به هملته د بیلتون د اور په لمبو کې تیروم ، دهغې ددې خبرې په اړه او ما وویل :

اوس خو دهغې زیارت حالت ډیر زیات خراب شوې دې ، څومره کونډې چې هلته اوسیرې هغوی ټولې هلته په ښار او نزدې کلیو او کورونو کې خیر خیرات را ټولوي او په همدې توگه خپلې شپې سبا کوي . ددې زیارت دربار هم په همدې خیر خیرات باندې چلیږي . گنگا ورته د ډیرې بې وسۍ او بې چارگۍ په حال کې وویل چې :

گوره او ما ! که چیرې هلته اوسیدونکې ټولې کونډې خیر خیرات را ټولوي او خپل ژوند پرې سبا کوي نو زه خو دهغوی نه کمه نه يم زه به د هغوی سره یو ځای خیر خیرات را ټولوم او شپې به پرې سبا کوم ، زه خودا اسمان څخه را ښکته شوې فرښته نه يم ، په دې خاطر لکه څنگه چې نورې کونډې په دې زیارت کې شپې سبا کوي نو دهغوی په څیر به زه هم دخپل ژوند پاته برخه دلته تیروم .

دگنگا ددې خبرو د اوریدو وروسته او ما لږ څه په فکر کې ډوبه شوه بیا یې دگنگا په لور وکتل او ورته یې وویل :

گوره گنگا خورې ! که چیرې ته غواړې نوزه به په دې لږ کې دخواص خان سره خبره وکړم . گنگا سمدستي دهغې په لور وکتل او ورته یې وویل چې : گوره او ما ! هیڅکله هم داسې کار و نه کړې . ما ته ډاگیزه شوه چې خواص خان له ما څخه ډیره زیاته کرکه کوي ، ان تر

دې چې هغه زما دمخ د کتلو حوصله هم نه لري، بس داسې یې وگڼه چې هغه ما د یوې ذلیلې، پستې او کبرجنې نجلۍ په څیر پیژني، که چیرې ته دهغه سره زما د سپارښتنې له پاره خبرې وکړې نو زه ویرېږم چې زما په څیر به له تا څخه هم خواص خان کرکه وکړي، تر نن پورې خو هغه تاته خور وایې خوییا به هغه تا هم زما په څیر دخپل ځان دښمنه، پسته او ذلیله گڼي. خو زه نه غواړم داسې څه ترسره شي، او اوما جانې! بیا به زموږ د دواړو ژوند دلته په دې محل کې ستونزمن وگرځي. په دې خاطر زه له تا څخه هیله لرم چې په هیڅ وخت کې هم دخواص خان سره زما په اړه کومه خبره اتره ونه کړې.

کله چې گنگا چپ شوه نو اوما ورته وویل:

گوره گنگا خورې! ما دخپل ژوند یوه برخه له تاسره تیره کړې ده، نو که چیرې حالات دومره زیات خراب شول نو زه به په هر صورت ستا ملگرتیا کوم. که چیرې خواص خان ستا د ټولو هڅو سره بیا هم تاته بښنه ونه کړي نو بیا به ددې ځایه ووځو او هملته هغه زیارت ته به ولاړې شو، خو اووره چې زه به هم له تاسره همغه زیارت کې اوسېږم او ستا خدمت به کوم.

داوما ددې خبرو د اوریدو سره گنگا بې چاره لږڅه شاته شوه، یوځل بیا د اوما سره ور غاړې وتله، بڼه یې د زړه د خلاصه وژړل، د اوما سترگې هم د اوبښکو ډکې وې، دواړه تر یوه وخته پورې یوبل ته ور غاړې وتلې وې او ژړل یې. بیا یې ځانونه سنبال کړل، بیا هغوی دواړو بې چارگانو دخپلې ډوډۍ له پاره تیارې پیل کړې.

۳۰

یوه ورځ ماښام په داسې حال کې چې گنگا دخواص خان د حویلی په پخلنځای کې د ډوډۍ په تیارولو کې مشغوله وه ویی کتل چې له یوه اړخه اوما په منډه منډه ددې لورې ته راغلی، هغه ډیره خندانه او خوشحاله وه، گنگا دهغې څخه ددې خوشحالی په اړه وپوښتل او ورته یې وویل چې:

اوما خورې! ایا کومه غیر معمولي پېښه شوې چې داسې خوشحاله یې. اوما ورته ځواب کې وویل چې هو! گنگا خورې! ته یې غیر معمولي خبره وگڼه. گنگا ورته په ژورو سترگو وکتل او ورڅخه یې وپوښتل: نو بیا یې ماته ولې نه وایې؟ اوما ورته مخ کړ او ویی ویل چې: دخوشحالی خبره خوداده چې خواص خان د لښکر د خیمو د منځ څخه خپله خیمه لرې کړه او دلته حویلی ته راغلی دې. هغه د حویلی د بڼې لورې دکوتو څخه په یوه کې میشت شوې دې. ما پخپله هغه خپلې کوتې ته د ورننوتلو په وخت کې وکوت. دهغه سره یې ساتونکې هم ملگري دي. دهغه دکوتې تر مخه اوس دهغه ساتونکې په پهره ولاړ دي. دهغې په دې خبره گنگا یو ځل بیا د ناهیلۍ په بڼه وویل چې:

گوره اوما خورې! په دې کې دخوشحالیدو څه دي. که چیرې ته په دې خوشحاله یې چې خواص خان دلته حویلی ته راغلی دې نو دا خبره زموږ له پاره څه نوې نه ده. هغه خو زموږ له پاره دلته نه دې راغلی، شیرشاه سوري دا حویلی او محل هغه ته ورکړې دې نو په دې ځای ته دهغه راتگ دهغه خپل حق دې. دهغې په خبره اوما وویلي:

گوره گنگا خورې! زه تاته یوه ډیره مخلصانه مشوره درکوم. د ډوډۍ د پخولو نه وروسته ته خواص خان ته ډوډۍ تیاره کړه او دا ډوډۍ هغه ته پخپله یوسه، هغه ته ډوډۍ کیږده، په دې ترتیب زه هیلمنه یم چې که چیرې دهغه په زړه کې تاته لږڅه مینه هم پاته وي نو هغه به ستا د لاسو څخه دا ډوډۍ واخلي او به یې خوري، ترڅنگ به یې له تاسره چې کوم خفگان راغلي هغه به هم له منځه یوسي او راضی به شي.

داوما په دې مشورې سره گنگا لږڅه فکر وکړ او بیا یې ځواب ورکړ چې:

گوره او ما ! زه به ستاد وينا په مطابق خواص خان ته ډوډۍ يو سم خو که چيرې هغه يو ځل بيا زما سره د پخوا په څير سلوک وکړي او يا يې زما د لاسو څخه ډوډۍ وانه خسته ، او يا يې زه د خپلې کمږې څخه راوويستلم .. دهغې په دې خبرو ورته او ما په پريکنده توگه وويل چې :

واوره گنگا ! که چيرې دا ځلې هم خواص خان ستاسره همغسې رويه او سلوک وکړ او ستاسره يې د مصالحت هڅه ونه کړه ، او ستاد لاسو ډوډۍ يې هم ونه خوړله نو بيا واوره ! چې د راتلونکې سهار د مخه په تيارې کې به مونږ د دې ځايه وځو او د رهناس همغه زيارت ته به ورځو ، هيڅوک به په دې خبره نه خبريږي چې مونږ دواړه چيرې تللي يو . داوما د دې ځواب په اوريدو سره د گنگا رنگ تک ټپ شو او ويې ويل:

او ما خورې ! ستادا وړانديزه په ځاي دې خو د خواص خان څخه به زما لرې والې ماته د زغم وړ نه وي او زما د مرگ سبب به وگرځي . او ما ورته يې په زيربه توگه وويل چې ولې به د زغم وړ نه وي . کله چې خواص خان له تاسره مينه نه کوي ، تانه خوښوي ، د خپل زړه څخه يې ستا مينه ، محبت او غوښتنه لرې کړي او تا په خپله مينه کې له ځانه سره نه شريکوي نو بيا به دهغه څخه لرې والې تاته ولې د زغم وړ نه گرځي او يا به تا د انديښنو په درياب کې لاهو کړي .

گوره گنگا خورې ! ته همغه يې چې يو وخت دې د خواص خان څخه د زړه له کومې کرکه کوله ، زه پوهيږم چې که چيرې خواص خان ستا خپلول و نه غواړي نو په خپل زړه کې دې همغه د نفرت د جهنم اور را تازه کړه چې پخوا دې د خواص خان سره درلوده . دهغې په دې خبرو گنگا بې چاره د ډيرې بې وسۍ څرگندونه وکړه او ورته يې وويل چې :

او ما خورې ! کاشکې ما داسې کولای شول ، کاشکې ما هغه کرکه او نفرت بيرته راوستلای شوې چې د خواص خان په اړه مې درلودل ، هغه وخت و چې هغه صاحب خان و او گيدږې يې بنسکار کولې . خو اوس زما په ژوند کې يو انقلاب راغلې دې .

او ما جانې ! غورږشه ! په دې کې هيڅ شک نه شته چې ما د صاحب خان څخه ډيره زياته کرکه درلوده ، او تا ته معلومه ده چې ما دهغې کرکې څرگندونه هم کړې وه ، او هغه وخت مې خواص خان په خوله په څپيره هم وهلې و ، خو هغه وخت هغه صاحب خان و . هغه هم په داسې حال کې چې هغه په ما احسان کړې و او زما د ځان او ابرو ساتنه يې کړې وه . خوددې هر څه سره بيا هم ما دهغه څخه ډيره سخته کرکه درلوده ، ان تردې چې ما دهغه احسان هم له ياده وويست او دهغه پر خلاف مې لاس پورته کړ خودهغې وروسته زما په ژوند کې يو انقلاب راغې .

گوره او ما خورې ! کله چې زما د ترلاسه کولو له پاره د سويمبر تر نامه لاندې مقابلي پيل شوې او خواص خان د يوه نقاب پوښه په لباس کې زما د دې سويمبر درې واړه مقابلي په پوره ميرانه وگټلې نو په هغه وخت کې هم ما د صاحب خان څخه کرکه کوله ، دهغه له پاره زما په زړه کې هيڅ ډول مينه او محبت ځاي نه درلود ، خو څه وخت چې دې نقاب پوښه زما د سويمبر درې واړه مقابلي وگټلې نو دهغه بريا ، دهغه ميرانه ، دهغه نښه ويشتل او دهغه د تورې د وهلو هنر زه په خپله دهغه لورې ته را بنسکودم . خو زه نه پوهيدم چې د دې نقاب پوښه په لباس کې خواص خان را نغښتې دې .

بيا د سويمبر د دريمې برخې د گټلو نه وروسته چې کله دغه نقاب پوښه زما د خپلولو په ځاي ماته ډاگيزه کړه چې هغه له ما څخه نفرت لري ، او بيا ولاړ . دهغې وروسته چې کله هغه د سويمبر درې واړو مقابلو د گټو نونکو نکو شهزادگانو سروڼه ورپرې کړل نو بيا زه نوره هم د دې په مينې کې ورو نښتم په دې اساس مې ژمنه وکړه چې زه به په هر صورت دغه نقاب پوښه پيدا کوم او دخپل ځان له پاره به يې ترلاسه کوم ، دا ځکه چې همدغه نقاب پوښه زما د مينې او محبت اخري پولې ته رارسيدلې و ، هغه زما د ژوندانه تر ټولو لويه کمزورې گرزيدلې ده نو په دې خاطر ما دهغه د ترلاسه کولو له پاره هڅې پيل کړې .

گوره او ما ! دلته دراتلو وروسته چې فدایی خان ماته خبر راکړ چې هغه نقاب پوښه په اصل کې همدغه خواص خان دې نو گوره خورجانې ! دخواص خان له پاره چې زما په زړه کې کومه کرکه مودجوده وه هغه له منځه ولاړه ، اوڅومره مینه او محبت مې چې د سويمبر د مقابلو اخري گټونکې ته په زړه کې را پیدا شوې و هغه ټوله مینه ، ټول محبت او ټوله غوښتنه دخواص خان د ذات په لور باندې منتقله شوه . اوس هماغه خواص خان چې يو وخت زما له پاره د ډيرزيات دنفرت وړ و ، اوس راته ډيرزيات نادر او نايابه گرزیدلې دې . واوره ! څومره چې ترې ما کرکه کوله ، اوس ورسره دهغې څخه په سلونو واره زيات محبت او مینه کوم . او ما خورې ، زه فکر کوم چې دخواص خان پرته به زما ژوند د جهنم د اور په څير وي ، داسې فکر کوم چې د خواص خان پرته به هلته په هغه (اشرم) زيارت کې زما ژوند څه ډول تيريرې . ما خو غوښتل چې په همدې حويلۍ کې و اوسيرم ، او کله کله په پټه توگه خواص خان ووينم ، اودخپل زړه دمینې اورد هغه په کتلو سره مړ کړم . خو کله چې زه ددې ځايه ولاړه شم او په هغه زيارت کې و اوسيرم نو او ما خورې ، زما ژوند خو به د خاورو سره خاورې شي .

ددې خبرو څخه وروسته چې کله شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه نو او ما ددې ټولو خبرو ځواب ورکړ او ورته يې وويل :
گوره زما گنگا خورجانې ! زه ستا د مینې او محبت انقلاب په ډاگيزه توگه کتلې شم . که چيرې ته په ريښتني توگه د خواص خان نه پرته ژوند نه شي کولای او دهغه څخه د لرې پاته کيد و زغم هم نه لرې . نو بيا خو هغه دخپل ځان په لور د مايل کولو له پاره يوه بله طريقه هم شته . گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې ، هغه کومه يوه ده . او ما ورته وويل :

واوره گنگا ! اوس خو ته دخواص خان له پاره ډوډۍ له ځانه سره واخله او ورشه ، که چيرې هغه ستا دلاسو ډوډۍ وخوړه اوستا سره يې په ښه توگه خبرې اترې وکړې نو بيا خو به ټولې ستونزې په خپله هوارې شي ، خو که چيرې داسې ونه شول نو بيا راځه او سهار وختي به دهغه زيارت په لور ور ځو ، ما تاته مخکې هم ويلي و چې په اوسنيو حالاتو کې دهغه زيارت د لنگر اقتصادي حالات ښه نه دي ، په دې خاطر هلته چې څومره کونډې ښځې اوسيرې هغوي د خير خيرات د راټولولو له پاره بيرون را وځي او په همدې توگه هغوي هملته په هغه زيارت کې خپلې شپې سبا کوي ، گوره گنگا خورجانې ! ته هم دهغو ښځو سره د خير خيرات له پاره را وځه ، زه به هم درسره په همغو کونډو ښځو کې اوسيرم او دخير خيرات د راټولولو له پاره به دلته دخواص خان حويلۍ مخې ته را ځو . دخير غوښتنې په وخت کې به ته خپل بدن په ډيره ښه توگه پټ ساتې او په خپل مخ به هم نقاب اچوې ، زه پوهيرم چې خواص خان ډير همدرده او ځان څارونکې انسان دې ، هغه به هيڅ کله هم له تاڅخه نفرت نه وي کړې خو هغه سلوک چې تا دهغه سره کړې دې نو دهغې په اساس له تاسره دهغه محبت په ډيره زياته کرکه او نفرت باندې بدل شو .

گوره گنگا ! ته به يې منې او که نه ، هغه وخت چې هغه گيدړې ښکار کولې نو هغه وخت هغه ته د زړه له کومې د خپل ځان له پاره غوښتلې ، هغه نه غوښتل ستا نه پرته ژوند وکړي خو کله چې تا هغه په خوله په څپيره وواهه ، هغه دې بې عزته کړ ، او بيا چې کله ستا پلار هغه خپلې خيمې ته راوباله او هلته هم تا هغه توهين کړ . نو بيا هغه له تاسره خپل محبت په نفرت او کرکې باندې بدل کړ . اوس به ستا کار دا وي چې هغه نفرت بيرته په محبت او مینې باندې را واپوې .

گوره گنگا ! لکه څنگه چې خواص خان په نقاب کې ستا د سويمبر مقابلې وگټلې اوستا له پاره يې خپل نفرت په محبت او مینه باندې واړاوه ، اوس به ته هم دخواص خان دخپلولو له پاره همدا ډول طريقه استعمالوې ، ته به هم خپل جسم را ونغاړې او په مخ به نقاب راخپور کړې او دخير خيرات د غوښتلو له پاره به دلته راځې ، په ځانگړې توگه هغه وخت چې خواص خان بهر ووينې . ته به دخپل سلوک او روپۍ او خبرو په واسطه خواص خان دخپل ځان په لور را مات کړې ، ماتاته ويلي دي چې هغه ډير د خدايه ويريدونکې ، نیک او همدرده انسان دې ، زما په فکر که چيرې ته د شهزادگۍ په توگه هغه دخپل ځان له پاره نه شي را ماتولې نو ديوي کنډې په څير خويی

خامخا تر اغيز لاندې راوړې شې او هغه په خپله مينه کې را نغاړلې شې ، که چيرې ته داسې وکړاې شې نو زه به په دې پوه شم چې تا دخپل ژوند ډيره ستره معرکه ترسره کړې ده .

داوما په دې مشورې د گنگا په مخ کې د خونې نښې را وځليدې ، تر لږه وخته پورې يې په شوخو سترگو د اوما په لور کتل او بيا يې ورته وويل : اوما خورجانې ! ستا د امشوره ډيره غوره ده اوزما په فکر چې عملې کيداې هم شي . که چيرې په ريښتيا توگه خواص خان زما څخه راضي نه شو او له ما سره يې دشهزادگۍ په توگه دخپلو اړيکو د سمولو هڅه و نه کړه نو زه به د کونډې په څير دهغه دميني د ترلاسه کولو هڅې وکړم . اوما جانې ! خواص خان زما سويمبر گتلي دې ، اوس په نړۍ کې همدا يواځنې ځوان دې چې زما د تن ، روح او عزت مالک گرزيدلې دې ، زه په دې پوهيږم چې تر هغې چې خواص خان ماته ترلاسه نه شي نو زما روح ، اوزما د وجود هره برخه به نيمگړې وي ، زه به د يوې کونډې په څير د خواص خان دخپلو لولو هر ډول هڅې وکړم ، اوس به زه ستا د مشورې په مطابق د خواص خان له پاره خوارک خښاک له ځانه سره يو سم . بيا به ووينم چې دهغه عکس العمل څه ډول دې . ددې خبرې سره سم گنگا پورته شوه ، او دخوراک خښاک ټول شيان يې په لوبنو کې سره را يوځاي کړل ، هر څه يې راواخستل او دهغې کمري په لور ور وخوزيده چې خواص خان په کې ميشت و .

۳۱

د خواص خان دې مانۍ ته د راتلو وروسته ، بنايسته اوزره وړونکې شهزادگۍ گنگا د ستورو په څير ځليد ونکې د خواص خان خونې ته را ننوتله ، هغو ساتونکو چې د کمري نه بهر يې پهره کوله هغوي هم شهزادگۍ گنگا د دننه د ورتلو څخه مننه نه کړه ، ځکه ټول په دې خبرو چې هغه د شيرشاه سوري له اړخه خواص خان ته د وينځې په توگه ورکړل شوي وه .

کله چې دخوراک خښاک د سامان سره يوځاي شهزادگۍ گنگا د خواص خان خونې ته ورننوتله نو ويې کتل چې د خونې په يوه برخه کې خواص خان سترگې پټې کړې وې او ناست و ، د گنگا په ورتلو هغه يو ټکان وخور ، سترگې يې پرانستې او کله يې چې وکتل نو گنگا د درنښت په خاطر دنبه راغلاست له پاره خپل ځان ټيټ کړ او بيا يې په خپل خواږه اواز سره د حقيقت نه ډک الفاظ د ملغلرو په څير خپاره کړل او ويې ويل :

زه تاته دې مانۍ ته په راتلو سره مباکي وایم . ما ستا له پاره خوراک راوړې دې ، زه هيله لرم چې ته به پخواني خفگانو نه او نارضايتونه يوه اړخ ته کړې ، ځکه چې شيرشاه سوري زه تاته د يوې وينځې په څير درکړې يم او ددې نه اخوا تا زما د سويمبر په گتلو سره هم زما د ترلاسه کولو حق ثابت کړې دې .

خواص خان تر يوه وخته پورې شهزادگۍ گنگا ته په ډير غور او دقت سره کتل . خو شهزادگۍ د خوراک لوبني په خپلو لاسو کې نيولي و او هملته ځاي په ځاي ولاړه وه . دلږ ځنډ وروسته د خواص خان د قهر او غصې نه ډک اواز را پورته شو او ويې ويل :

گوره گنگا ! ايا ته ما د يوه تور ، له منځه تللي او پخواي چينجوو هلي لرگې په څير انسان گنې ، کوم چې هرې لورې ته وغواړې و خرخوې . واوړه ! زما له تاسره هيڅ ډول اړيکې نه شته ، همدا اوس او په همدې شيبه کې زما دخونې څخه بيرون شه . او که په راتلونکې کې دې زما له پاره د خوړو د راوړو هڅه وکړه او يا زما خونې ته دې د راننوتلو هڅه وکړه نو ياد ساته چې زه به تا ډيره بې عزته کړم ، ستا بڼگينه په همدې کې ده چې تر هغې چې ته د اوما سره يو ځاي دلته او سيدل غواړې په پټه خوله و او سپرې او کله چې هم ددې مانۍ څخه تلل غواړې نو هيڅوک به هم ستا لاره و نه نيسي ، بس ، زه ددې نه اخوا نور څه درته نه وایم .

د خواص خان ددې خبرو څخه داسې بريښيده چې د شهزادگۍ بې چاره پښې د زمکې څخه بنويدلي دي ، هغه دومره مړژواندې شوه چې پښو يې حرکت نه شو کولای ، دهغې ددې حالت په کتلو سره ورته خواص خان يو ځل بيا وويل :

گوره گنگا! ته اوس زما له پاره یو تیاره بناړگوتې، د گرد او غبار نه ډکه شپه او د خیرن زړه د افق په خیر گرزیدلې یی. یو وخت ته ماته زما د غوښتنو سمندر وې، خو اوس ته ماته زما د غوښتنو د عذاب څخه هم بدتره یی. ورځه او په آینه کې دې لورې ته د راتلو هڅه مه کوه.

د خواص خان په دې خبرو شهزادګۍ بې چاره د غمژنو لمحو قصه او د تیرو شوو وختو د ویجاړو په څیر و گرزیدله. دهغې د وصل گمان د هجر او بیلتون په یقین بدل شوې و. تر لږه وخته پورې هغه بې چاره چپ چاپ په درانه خوب ویده او د منجمدو ساعتو په څیر ولاړه وه، دهغې د حالت څخه داسې بریښیده لکه چې دهغې د بدن څخه د عمر تپ وتلې وي او یا پرې چا دهغې ساه اخستل بند کړي وي، په خپل ځای ولاړې شهزادګۍ تر یوه وخته پورې خپلې شونډې چپچلې، دهغې سترګې د اوبنکو څخه ډکې شوې وې او بیا یی د سترګو څخه د اوبنکو سیلاب را روان شو، ددې نه وروسته هغه په ډیره بیره را و گرزیده او د خوراک سامان یی له ځانه سره را واخست او په منډه دهغه ځایه را ووتله.

هغه بیرته هغې خونې ته ورننوتله چې او ما یی ورته په کې په ډیره بې صبرۍ سره انتظار کاوه، شهزادګۍ گنگا، د خوراک لوبنې یوې لورې ته کیښودل او بیا په یوه ځای کې کیناسته او د کوچنیانو په څیر یی په ژړا لاس پورې کړ، په چغو چغو یی وژړل، او ما ور مخته شوه او دهغې سره ور غاړې وتله او ورڅخه یی وپوښتل چې گنگا خورې! څه در پښې شوي دي، ایا خواص یو ځل بیا له تاسره بدتمیزی کړې ده، دهغې په دې خبره گنگا خپل ځان سنبال کړ او په ژرغونې اواز سره یی وویل چې:

او ما خورجانې! خواص خان زه را وشړلم، ماته یی سپکې سپورې وویلې او دخپلې خونې څخه یی راته د تللو حکم وکړ. او ما! د خواص خان د کرکې په اساس خو اوس زه دخپل ځان له پاره هم سراب گرزیدلې یم، اوس زه بې حسه او خالی لاس او دهغه ډال په څیر یم چې نه شاخونه لری او نه لمن، او ما د خواص خان پرته زه د توری تیارې شپې دهغه توپان په څیر گرزیرم چې په مقدر کې یی غم او له منځه تلل لیکل شوي دي. او ما خورجانې! ما خو خواص خان د کلونو کلونو د پانګې قطره قطره گنلې او محبت مې ورسره کړې دې، خورجانې! زه خو خپل محبت او مینې د ما په څیر چپچلې یم. خو اوس هم زما په زړه کې د خواص خان محبت د بې لمسې څیرې په څیر روان دې. خو او ما خورجانې! داسې بریښې چې د خواص خان سره زما د محبت لمر نور په ډوډو ویدو دې. ویریرم، او زړه مې لږ زیږي چې د خواص خان پرته او دهغه په بیلتون کې به د پیړیو په څیر دا اوږدې شپې او د کلونو په څیر دا ورځې به څه ډول تیروم.

د شهزادګۍ گنگا ددې خبرو په ځواب کې او ما تر څو لمحو پورې چپه ناسته وه، بیا دیوه هوډ سره راپورته شوه او ویی وویل چې: گنگا خورې! سمدستې راپورته شه، مونږ دواړه خویندې به همدا اوس او په همدې ګرې کې دهغه زیارت په لور ورځو، که چیرې خواص خان ته را شړلې یی نو دهغه د ترلاسه کولو له پاره به مونږ همغه لاره نیسو چې پخوا مو پرې خبرې کړي دي. د او ما په دې خبرو باندې شهزادګۍ گنگا په ډیره عجیبه توګه دهغې لورې ته وکتل، لږ څه مسکۍ شوه او بیا یی ورته وویل چې: راپورته شه خورجانې! زه تاته ډاډ درکوم چې اخر به بریا زموږ په برخه کیږي، ددې خبرې سره سم دواړو خپل سامانونه را ټول کړل او دخپلې خونې څخه را ووتلې.

۳۲

بله ورځ چې خواص خان دخپلې خونې څخه را ووت نو د ماڼۍ نه بیرون ساتونکې ورته را نژدې شو او ورته یی وویل چې: امیر خواص خانه! دلته په ماڼۍ کې او سیدونکې شهزادګۍ گنگا او دهغې او ما دواړه د شپې وختي ددې ځایه څخه ووتلې، ته هغه وخت ویده وې او مونږ نه غوښتل تا دخوبه بیدار کړو نو ځکه مو خبر درنکړاې شو، خواص خان دهغه خبره په ډیره بې پروایۍ سره واخستله او بیا یی ترې وپوښتل چې هغوی چیرې ولاړې؟ ساتونکې ورته وویل چې: کله چې هغوی د ماڼۍ څخه ووتلې نو ماترې وپوښتل چې هغوی په

دې شپه کې چيرې ځي؟ شهزادګۍ گنگا راته وويل چې هغه له اوما سره يو ځای د يوه دوست او خپلوان کورته ورځي، نو په دې خاطر يې ما لاره و نه نيوله او هغوي دواړه ولاړې. خواص خان ورته وويل چې ډير بنه شول چې تا دهغوي لاره نه ده بنده کړې، ددې خبرې سره سم خواص خان دساتونکې خبرته د کوم اهميت د ورکولو پرته د آسونو د تبيلې خواته ورغې.

۳۳

شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما دواړو هملته درهتاس د بنار د (ودهوا اشرم) د زيارت په لنگر ځای کې ځانته د اوسيدو ځايونه پيدا کړي و او هملته اوسيدې. دواړو په هماغه دويمه ورځ په خپل فعاليت پيل وکړ او د دې لنگر ځانې دنورو کونډو بنځو سره يو ځای يې درهتاس په بنار کې د خير خيرات غوښتل پيل کړي و. هغوي نورې بنځې هم له ځانه سره راواخستې او د خواص خان د حويلې په لور يې د سوال کولو له پاره له ځانه سره راوړې. خو په دې ورځ هغوي د خواص خان سره و نه شو کتلاي. هغوي د ماڼۍ نه بيرون د سوال کولو له پاره غږ پورته کړ، ساتونکو لږ څه ورکړل او دهغې ځايه يې بيرته لرې کړې. په همدې توگه به هره ورځ شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما دنورو کونډو بنځو سره يو ځای ددې ماڼۍ شاوخوا د خير خيرات دغوښتلو په بهانه چکر واهه. خو ددوي به د خواص خان سره ليدنه کاته نه کيدل او هماغه پهره دارانو به لږ څه ورکول او دوي به بيرته ناکامه او نامراده ستنيدې.

يوه ورځ هغه وخت چې شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما دنورو کونډو سره يو ځای د خواص خان حويلې ته راغلې نو اوما وکتل چې خواص خان په خپل آس سپور او د آسونو د تبيلې څخه بيرون راوتلې او تر بيروني دروازې پورې رارسيدلې دي. دهغه د ليدلو سره سم يې تر خپل څنگ روانې شهزادګۍ ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: زما خورې! داسې بريښي چې ستا برخليک را وپېښ شوې دي، وگوره هغه دې خواص خان د آسونو د تبيلې څخه په آس سپور د ماڼۍ مرکزي دروازې ته روان دي، ته په منډه دروازې ته ولاړه شه او د خير غوښتلو له پاره غږ وکړه. داوما په دې خبره گنگا خوشحاله شوه خو اوما ته يې هيڅ ځواب ور نه کړ، ډيره په چټکۍ سره مخته ورغله، اوما هم دنورو کونډو سره يو ځای دهغې تر شا په بېره هغه لورې ته ور روانه وه. اوما او گنگا دواړو دنورو خير غوښتونکو کونډو بنځو په څير سپين کالي په غاړه کړي و، يواځنې توپير يې دا و چې ډيره کئ بنځو کومه ځانگړې پرده نه درلوده مگر دوي دخپل ځان تر څنگ خپل مخونه هم را نغاړلي و. دوي دواړو په خپلو مخونو باندې سپين نقاب راخپور کړي و، اوما دنورو بنځو تر منځ پاته شوه خو گنگا مخته راغله او د خواص خان د حويلې په دروازه کې ودریده او د خير غوښتلو غږ يې وکړ. د آسونو د تبيلې څخه را روان خواص خان دهغې دا غږ هم اوريدلې و، تر دې دمه نورې بنځې هم هلته ور ورسيدې او هغوي هم د شاوخوا کورونو څخه د خير غوښتلو اوازونه پورته کول.

د لمړنۍ غږ وروسته چې کله گنگا د خير غوښتنو له پاره دويم ځل خپل اواز پورته کړ نو هغه وخت خواص خان مرکزي دروازې ته را رسيدلې و، د گنگا په لور په کتلو سره هغه دخپله آسه را ښکته شو او په ډيره نرمه او مينه ناکه توگه يې د گنگا څخه وپوښتل چې: ته څوک يې او ولې خير غواړې؟ اودا چې ستا په څير په لباس کې را نغاړلې نورې بنځې خير غواړي هغوي څوک دي؟ دهغه دخبرو په ځواب کې ورته گنگا وويل چې: مونږ ټول د هغه زيارت د لنگر اوسيدونکي يو، ځکه چې هغه د کونډو بنځو د اوسيدو او پناه ځای دي، دا کونډې ټولې هملته اوسيري، او هره ورځ د خير غوښتنو له پاره بيرون راوځي او په دې توگه خپل ژوند سبا کوي، د خير غوښتلو زمونږ د کونډو ورځنې ژوند دي. دهغې په دې خبرو ترې خواص خان په يوه ډول مرغوبيت او پلټنې سره وپوښتل چې:

ته خو همدا اوس دخپل اواز او دخپل جسماني جوړښت څخه ځوانه معلومېږي، نو ته څنگه کونډه شوې يې او چا کونډه کړې يې؟ گنگا ورته وويل چې زما نوم گيتا دي، داسې وگڼه چې د غمونو گيتا، زما مور او پلار مړه شوي دي او د يوه کس سره زما کوژده وشوه، لا تر اوسه پورې زما رخصتي نه وه شوې چې هغه زه پرېښودم، هغه ډير بدمعاش او اوباشه انسان و، د کوڅه ډبو نجونو سره به

گرزیده را گرزیده نو په دې خاطر ما هم دهغه سره د یوځای ژوند د تیروولو څخه انکار وکړي. څرنگه چې زما هیڅ بل د او سیدو ځای نه و نودلته مې په دې لنگر خانې کې د پناه غوښتنه وکړه ، بس اوس خیر خیرات غواړم او خپل ژوند پرې سبا کوم. ددې سره سم د غمناو مصیبتونو په اساس د گنگا بې چاره په سترگو کې اوبسکې راغلې ، هغه نقاب یې چې په مخ را خپور کړې و په اوبسکو لوند خیشت شو ، دهغې د حالت په کتلو سره خواص خان ویلي ویلي شو .

تر لږ څنډه پورې خواص خان هملته خاموشه ولاړ و خوبیا یې په ډیره مینه ترې وپوښتل چې : ایا تاته کوم تکلیف دي او یا دې هلته په لنگر ځای کې څوک تنگوی؟ گنگا ورته په ژرغوني اواز کې وویل چې : غم خو زموږ د کونډو مقدر گرزیدلې دي. څرنگه چې زه اوس هم ډیره ځوانه او تنکی یم نو په دې خاطر هر څوک راته په غلطو سترگو ویني ، زما د ژړا علت د کوم چا له اړخه د تکلیف ، غم او یا گواښ د راپیدا کیدو په خاطر نه دي ، بلکه ستا د دغو دوو درې خوږو جملو په ویلو سره زما زړه ویلي شو او ما ته ژړا راغله ، تر اوسه هیچا له ما څخه د همدردۍ په توگه نه دي پوښتلي چې نوم دې څه دي ؟ ته څنگه دلته لنگر ځای ته راغلې یې او یا پر تا څه تیر شوي دي ؟ د گنگا په دې خبرو سره خواص خان ډیر زیات اغیزمن شو ، ان تردې چې تر ډیره یې خپل خټ تیت کړې و او بیا یې وویل :

گیتا ! که زه تاته یوڅه ووايم نو ته به یې ومنې ، گنگا ورته سمدستي وویل چې : حتما یې منم ، ولی به یې نه منم. ته وایه ماته څه ویل غواړې. ددې خبرې سره سم خواص خان د خپلو کالیو څخه څو سیکې را وویستلې او د گنگا په لور یې لاس وروغځاوه ، گنگا دخپل اړخ د خپتې پلو ورته را وپاوه او خواص خان په هغې کې دغه سیکې ورواچولې. بیا ورته خواص خان ویلي چې : گوره گیتا ! ته به سبا همدا وخت دلته دروازي ته راشې او دخیر غوښتلو غږ به وکړې زه به ستا انتظار کوم ، زه به دومره څه درکړم چې ته پرې خپل ژوند په ښه توگه سبا کړې .

اوس ته ورځه. ستا نورې خیر غوښتونکې ملگرې درڅخه لرې ولاړې هسې نه چې ځانته پاته شې. ددې خبرې سره سم خواص خان په خپل آس سپور شو. د خواص خان سره دخبرو نه گنگا ډیره ډاډمنه او خوشحاله وه ، بیا بیرته ستنه شوه او په ډیرې بیړې سره د نورو ښځو سره یوځای شوه ، خواص خان هم په خپل آس سپور او په کومې لارې ولاړ.

کله چې گنگا د نورو کونډو تر څنگ را ورسیده نو او ما په ډیره بیړه وروړاندې شوه او ترې ویی پوښتل چې : گنگا جانې ! ته ډیره بختوره وې چې نن دې د خواص خان سره وکتل ، تا له هغه سره څه ویل : گنگا ورته په ډیره پټه توگه ټوله قصه وکړه ، او ما دهغې په خبرو باندې ډیره خوشحاله شوه او بیا یې ورته وویل : گنگا خورې ! داسې بریښې چې ستا دبرخلیک او ستا دنیکی بختۍ ټولې دروازي پرانستل کیږي او هغه مقصد او منزل چې دې دشهزادگۍ په توگه نه شو تر لاسه کولې اوس یې د یوې نقاب پوښته پیغلې په توگه تر لاسه کوي. څرنگه چې خواص خان ته سبا بیا را بللې یې نو ته به سبا خامخا په همغه وخت راځې ، بیا به زه وینم چې هغه تاته څه ویل غواړي. ددې خبرو وروسته دواړه چپه خوله روانې شوې او د نورو کونډو سره یوځای دخپل لنگر ځای په لور مخته ورتللي .

بله ورځ ، د تیرې ورځې په څیر ، گنگا په خپل وخت خیر خیرات غوښتنې له پاره د خواص خان د حویلی دروازي ته روغله او دخیر غوښتو اواز یې وکړ. دهغې د لمړي غږ سره سم خواص خان دخپل میلمستون څخه نژدې په منډه منډه راغې او د گنگا په لور په کتلو سره یې وویل ، گیتا ! ما هلته په میلمستون کې په ډیره بې صبرانه توگه ستا انتظار کاوه ، دهغه په دې خبره گنگا په ډیره مړ ژواندې توگه وویل چې : تا په همدې وخت کې را بللې وم ، نو دادې زه راغلم. خواص خان تر لږه وخته پورې هغې ته په ډیر غور سره وکتل ، همغه پروني لباس دهغې په تن و ، بلکه سپین د شیدو په څیر کالي ، هغې د همدې کالیو په واسطه خپل جسم او خپل مخ را نغاړلې و ، د تیرې ورځې په څیر نورې کونډې هم د شاوخوا کورنو ته دخیر غوښتنې له پاره ورغلې وې. د خواص خان په خاموشه پاته کیدو سره گنگا ترې وپوښتل :

ستا په راغونښتلو زه دادې راغلې يم ، خو زما څخه يوه بې عقلې شوې ده ، چې پرون ما له تاسره ډيرې خبرې وکړې خو ما ستا څخه ستا نوم ونه پوښته ، دهغې په دې خبره خواص خان ورته مسکې شو او ويی ويل چې گيتا ! زما نوم خواص خان دې او د شيرشاه سوری دلښکرو ستر سالار يم ، گوره گيتا ! ما ته پرون ددې له پاره را بللې وې چې ما ستا له پاره څه شيان اخستې دي ، که چيرې ته يې بده ونه گنې ، نو هغه د خپله ځانه سره يوسه او د خپلو اړتياو له پاره يې وکاروه . گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې : څه ډول شيان دې مهاراجه ! خواص خان ځواب ورکړ ، کوم خاص څه نه دي بلکه ستا د زوندانه دورځنې اړتياو دپوره کولو له پاره دي ، که ته يې بده ونه گنې نو ولاړه شه او زما په ميلمستون کې کينه ، خو که چيرې ته نه غواړې زما حويلې ته ور ننوځې نو زه به ټول شيان دلته را وغواړم ، گنگا بې چاره په ډيره بې وسې او يو ډول مړ ژواندې اواز کې وويل چې : گوره مهاراجه ! دننه په تللو کې کومه ستونزه نه شته ځکه ته ماته د شکل او صورت له اړخه ډيره شريف النفسه انسان ښکاري ، خو زه له تاسره حويلې ته دننه ولاړه شم او هلته په ميلمستون کې کينم نو زما سره د راغليو کونډو ته به شک پيدا شي چې زه څه له پاره حويلې ته تللې وم ، هغوې به زما په کړچار باندې هم شکمنې شي او زما په اړه به ډول ډول خبرې پيل کړي او ستا په نامه به ما خلک بد نامه کړي ، دهغې په دې خبره خواص خان ورته سمدستي وويل چې نه ، هرگز نه ، ته همدلته اوسه ، زه تا همدلته پرېږدم ، ماته ستا عزت تر هر څه زيات معتبر دې . په حقيقت کې چې پرون تا ماته خپله کومه زړه ماتې قصه وکړه ، هغې پر ما ډير زيات اغيز وکړ ، ته همدلته ولاړه اوسه ، کوم شيان مې چې ستا له پاره راوړي دی هغه به درته همدلته را وغواړم ، ددې خبرې سره خواص خان خپل يوه ساتونکې ته ورغږ کړ ، هغه په منډه منډه راغې ، خواص خان ورته وويل چې :

دننه حويلې ته ولاړ شه ، هلته چې څومره ساتونکې دي ټولو ته ووايه چې دلته مرکزي دروازې کې راټول شي . او هغه بوجی چې هلته په ميلمستون کې پرته ده هغه هم له ځانه سره ماته راوړه ، هو ! اول هغه بوجی راوړه بيا ساتونکو ته ووايه چې دلته راټول شي . هغه ساتونکې منډه کړه او د ميلمستون څخه يې هغه بوجی راواخسته او خواص خان ته يې را ورسوله ، خواص خان هغه راپورته کړه او د گنگا په لور يې وراوړده کړه او ورته يې وويل چې : درواخله يې . په دې بوجی کې ستا د وړتيا وړ سامانونه دي ، گنگا ورته وويل چې ايا زه دا پرانستې شم تر څو ووينم چې په دې کې څه شيان دي . خواص خان ورته وويل چې : هو ته دا کتلې شی ، گنگا په داسې حال کې په زمکه کيناسته چې د خواص خان په لور يې شا را اړولې وه ، هغه بوجی يې پرانسته ، ويی کتل چې په هغې کې ډير زيات قيمتې کالي دي ، د سرو زرو اوسپينو زرو بنگرې او گوتې په کې دي او دنبايست او زينت هر ډول سامانونه په کې پراته دي . گنگا دا بوجی همداسې پرانستې په زمکه پرېښوده او بيا يې د خواص خان په لور په کتلو سره وويل چې :

تاخو پر ما دومره بوج را بار کړې دې چې زه يې دپورته کولو جوگه نه يم . تر هغوې چې د کاليو پورې اړه لري زه به هغه له ځانه سره يوسم او هلته په لنگرځاي کې به يې استعمالوم . د سپينو زرو بنگرې به هم زه له ځانه سره يوسم . خو د سرو زرو بنگرې له ځانه سره نه شم وړې ، خواص خان ترې سمدستي وپوښتل چې : هغه ولې ؟ گنگا بې چاره په لږ زیدلې او ژړغوني اواز سره وويل چې : مهاراجه ! زه په خپل کور کې نه بلکه د زيارت په لنگرځاني کې اوسم . او هلته د غل غدو ويره هم شته ، نو کله چې زه دومره قيمتې شيانو استعمالوم نو په دې به هم هغه خلک زما په اړه ډول ډول خبرې کوي او وايي به چې معلوم نه ده چې زه د خير غوښتلو په وخت کې د کومو خلکو ځايو ته ورځم . د سپينو زرو بنگرې د زغم وړ دي ځکه زياتې کونډې يې په لاسو کې اچوي ، د کاليو څخه به هم زه څه ډيرې ساده شانتته جامې له ځانه سره واخلم خو کوم چې ډير قيمتې دی هغه له ځانه سره نه شم وړلې ، په حقيقت کې زما د استان د غمونو نه ډک دي ، زه د خپل ذات او نامه سره نور الزامات نه شم اخستلاي . په ځواب کې يې خواص خان غوښتل څه ووايي چې د حويلې ټول ساتونکې هلته را ټول شول .

خواص خان هغوي ټولو ته وويل چې: دې کونډې ته په غور سره ووينئ، کله چې هم دا دلته زما د حويلۍ دروازې ته راشي او د خير غوښتلو اواز وکړي نو خالي لاس يې مه ليرئ، که چيرې زه په خپله په حويلۍ کې وم نو زه به په خپله هغې ته يو څه ورکوم او که په حويلۍ کې نه وم او دې اواز وکړي نو اوړئ چې: دا به خالي نه پريږدئ. که چيرې داسې مو وکړل نو ستاسو څخه به يو هم ونه بښم.

بله خبره داده چې دا کونډه چې د رهناس د زيارت په لنگر خانې کې اوسېږي که کله هم دکوم فرياد سره دلته راشي او يا ورته کومه ستونزه پيدا شي او يا د چا پر خلاف کوم شکايت وکړي نو په همغه وخت کې يې شکايت رفعه او اړتيا وپوره کړئ، په دې کار کې به لږ څه ځنډون هم نه کوئ، ددې کونډې نوم گيتا دې، دا ډيره محتاجه ده، اوس تاسې ټول ورځئ، او په خپلو خپلو کارونو کې مصروف شئ، ددې حکم سره سم ټول ساتونکې دهغه ځايه ولاړل، خواص خان يو ځل بيا گنگا ته وويل چې:

گيتا! ددې بوجۍ څخه چې هر شې ستا خوبه يې او له ځانه سره يې وړل غواړي جدا يې کړه او له ځانه سره يو سه يې. پاته شيان به دلته په حويلۍ کې ستا د امانت په خير ايښی وي، کله چې هم ورته احتياج پيدا کړي نو يا يې له ما څخه او يا که زه نه اوسم نو د کوم ساتونکې څخه يې وغواړه. زه به هغوي ته په دې اړه تفصيلي خبره وکړم. گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې: مهاراجه! ايا ته کومې لورې ته ځي؟ دهغې په دې خبره خواص خان په خندا کې وويل چې: گوره گيتا! ماتاته پخوا هم ويلي دي چې زه د شير شاه سوري دلنکر ستر سالار يم، د تيرې په خير خو په يوه ځاي کې نه شم پريوتلې، زه نن دلته يم، کيداې شي سبا بلې کومې لورې ته ولاړ شم. کوم محاذ ته د جنگ په لور ولاړ شم. هسې هم کيداې شي چې څو ورځې وروسته زه ددې ځايه کوچ وکړم. دا چې زه به کومې لورې ته ولاړ شم را ته معلومه نه ده او نه زه اوس تاته په دې اړه څه ويلي شم، په هر صورت زه به ساتونکو ته ووايم چې هر کله چې ستا دکوم شي له پاره اړتيا وي، دلته حويلۍ ته راجه نو تاته به ستا د اړتيا وړ هر شې تر لاسه کيږي. اوس ته ولاړه شه. ستا نورې ملگرې بنځې به تاته انتظار کوي.

گنگا د اړتيا وړ شيان له ځانه سره واخستل، او نور شيان يې هملته پريښول او دهغه ځايه ولاړه، خواص خان تر لږه وخته پورې هملته په دروازې کې ولاړو، گنگا به بيا شاته راکتل، دهغې په دې کار باندې خواص خان هم ځنډونې او مسکې ولاړو، کله چې گنگا ولاړه او دنورو کونډو بنځو سره يو ځاي شوه نو بيا هغه پاته سامان خواص خان له ځانه سره واخست او دننه حويلۍ ته ولاړ.

۳۴

هغه وخت چې شير شاه سوري او خواص خان د بنگال مرکزي ښار گوډ خالي کړ نو همغه وخت (۱۵۳۸ زکال د جولای مياشت کې) همایون د بنگال دې ښار ته ورننوت. هلته د گوډ په ښار کې همایون تر ټولو لمړۍ کار دا وکړ چې د ښار د بيا جوړولو او پاکيدو حکم يې وکړ تر څو د جنگ د تباھيو ټولې نښې نښانې له منځه ولاړې شي. افیون خوړونکې همایون ته د گوډ ښار دومره ښايسته ښکاره شو چې ددې ښار نوم يې بدل کړ او د جنت اباد په نامه يې ونوماوه. هغه هلته دخپلو تم کيدو په وخت کې د بنگال ولايت دخپلو اميرانو او سالارانو په منځ کې وويشه، هغه هلته نژدې نهه مياشتې په ډير عيش او عشرت کې تيرې کړې او داسې به په نشې کې ډوب و چې په مياشتو به يې هم دخلکو سره دکتلو فرصت نه شو تر لاسه کولې.

شير شاه سوري هملته د رهناس په کلا کې اډانه اچولې وه. کله چې هغه وکتل چې همایون دخپل فوځ سره يو ځاي هلته د بنگال د ښار په گوډ کې تم شوې دې او هملته يې د اوږدې مودې د تيروولو هوډ کړې دې نو هغه د همایون په ولکه شوو سيمو باندې د بېرته ولکې کولو له پاره پلان جوړ کړ. هغه د برسات په موسم کې د رهناس او سهرام او نور کلاگانو څخه د فوځونو د برتې کولو له پاره کار پيل کړ، هغه په خپل ځواک او فوځ کې ډير زيات ډير بڼت راوست، د برسات د موسم د پای ته درسيده سره سم هغه خپل فوځونه هملته د رهناس د کلا تر مخ راټول کړل تر څو د همایون پر خلاف عسکري عمليات پيل کړي.

د مغلو په خلاف د عملیاتو د پیل کیدو له پاره شیرشاه سوري خپل لښکر په دوو برخو باندې وویشه ، یوه برخه یی د خواص خان تر قومندې لاندې پریښوده ، په داسې حال کې چې هیبت خان نیازی ، جلال خان جالو او سرمست خان سروانی یی د خواص خان معاونین وټاکل ، د فوځ بله برخه شیرشاه سوري دخپله ځانه سره وساتله او دخپلو زامنو نه علاوه یی حاجې خان پټني ، او برهم جیت هم له ځانه سره واخستل . شیرشاه سوري خواص خان ته دا کار وسپاره چې هغه به د ټول بهار د څارنې مسؤلیت په غاړه لري . خو هغه به پخپله د همایون په سلطنت باندې یرغل وروړي ، دا خبرونه به خامخا هلته گوډ کې پروت همایون ته وررسیږي ، نو همایون به سمدستي دخپل لښکر سره یوځای د گوډ د ښار څخه رابیرون شي او د بهار د لارې به د شیرشاه سوري سره د ټکر د کولو هڅه وکړي ، شیرشاه سوري غوښتل چې په بهار کې خواص خان دخپل لښکر سره یوځای د همایون سره ټکر وکړي او دهغه لاره ونیسي او پری یی نږدې چې د شیرشاه سوري په لور ور مخته شي . په دې ترتیب به شیرشاه سوري ته د همایون په سیمو باندې د ولکې کولو فرصت ترلاسه شي او دا ډیر غوره پلان و چې شیرشاه سوري د همایون د ماتولو له پاره جوړ کړي و .

ددې ټول پلان د جوړولو نه وروسته شیرشاه سوري د همایون د سیمو د ولکې کولو له پاره ورووت . په همدې وخت کې خواص خان هم د همایون د خطر څخه دمخنیوی په خاطر د رها تاس د کلا څخه کوچ وکړ .

د رها تاس د کلا څخه د وتلو وروسته شیرشاه سوري د بحر د سطحې د لږزانده امواجو په نڅا کې د همایون د سیمو په لور ور مخته شو او هر هغه ځواک به یی چې مخې ته راته هغه به یی د مخې سره لکه د سیلاب په څیر له منځه یوړ .

شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یوځای تر ټولو لمړی د بنارس په لور مخه وکړه ، که څه هم تردې وخته پورې د شیرشاه سوري ټینګه او قوي د چنار کلا د همایون د لښکرو په واک کې وه . خو په دې چنار کلا باندې مغلو ډیره ځواکمنه ولکه کړې وه . د چنار د کلا د محاصره کولو سره سم ، شیرشاه سوري نه غوښتل خپل ډیر وخت په محاصرې باندې له لاسه ورکړي ، په دې اساس یی فکر کاوه چې که د چنار د کلا تر څنګ اوشاوخو نورې سیمې د مغلو د ولکې څخه بیرون کړي نو د چنار کلا به په خپله دهغه په منگولو کې پریوزي . هغه د همدې فکر په اساس د چنار کلا د لمړۍ حملې څخه شاته پریښوده او د بنارس په لور و خوزید .

بنارس په دې ورځو کې د مغلو د ځواک ځانګړې مرکز و . هغوی ددې ښار د دفاع له پاره یو ځواکمن لښکر هم ځای په ځای کړې و . خو د مغلو دا ځواک د شیرشاه سوري ډیرغل په مقابل کې تم نه شو ، شیرشاه سوري په بنارس باندې داسې یرغل وروست چې د مغلو موجود لښکر یی د ډیرې بدې ماتې سره مخ کړ . په دې ترتیب شیرشاه سوري په بنارس باندې ولکه وکړه ، دهغه ځای مغلی والي میرفضلي یی د جنگ په وخت کې وواژه ، دهغه تر قومندې لاندې چې د مغلو څومره لښکر و هغه یی ټول له تیغه تیر کړ ، په بنارس د ولکې کولو او په هغه ځای باندې دخپل ځواک د ټینګولو نه وروسته شیرشاه سوري د جونپور په لور مخه کړه ، جونپور یی محاصره کړ ، دلته د همایون د اړخه بابا بیګ جالیر چې د جونپور حاکم و او ددې ځای د جنگي کلا د ساتنې له پاره یی هم ډیره ښه انتظام درلود ، د شیرشاه سوري سره کلکه مقابله وکړه . په همدې وخت کې د جونپور د لښکرو د کومک له پاره د بهرایج څخه هم فوځ را ورسید . بهرایج په «اوده» کې یو مشهور ځای دې چې د فیض اباد څخه او یا میله شمال لورې ته پروت دې ، کله چې د جونپور ته د بهرایج څخه د مغلو ځواکونو ته فوځې کومک او خوارکې توکې را ورسیدل نو د جونپور محاصره اوږده شوه . شیرشاه سوري ددې حالت په کتلو سره لږڅه اندیښمند شو ، په دې خاطر یی د خواص خان په لور قاصد و استوه ترڅو هغه دخپل لښکر سره یوځای په بهرایج باندې یرغل یوسي . ترڅو دهغه ځایه نور نوي فوځونه د جونپور د کومک له پاره را نشي . د شیرشاه سوري د حکم د ورسیدو سره سم خواص خان په پوره میړانې سره د بهرایج په لور ورو خوزید او د شپې په تیاره کې یی په دې سیمې باندې حمله وکړه ، او هلته میشت د مغلو لښکر یی لکه د بارود د دود په څیر دخپلې مخې څخه لرې کړ . او په بهرایج باندې یی ولکه وکړه .

کله چې شیرشاه سوري وکنل چې د جونپور محاصره اوږدېږي او د جونپور مغلي فوځونو ته د يوې لورې او بلې لورې بسپنه ور رسېږي، نو هغه د دې محاصرې د پاي ته رسيدو له پاره انتظار کول بې ځايه وگڼل، هغه د جونپور نه اخواد قنوج په سيمه کې چې هر څه وو هغه يې په خپله ولکه کې واخستل.

د جونپور د سيمې تر جنګ پورې چې د همايون هريو والي يا د جنګ کولو هڅه کړې او يا يې د مزاحمت کولو له پاره پيڅې را بډ وهلې وې هغوي ټول د شیرشاه سوري له اړخه له منځه يوړل شول، او يا هغوي په خپله خپلې سيمې پرېښودې او دهغو څخه يې پښې په تينسته سپکې کړې. که څه هم په ځينو ځايو کې د مغلو جنرالانو پوره پوره مقابله وکړه خو د محاصرې په واسطه به هغوي خامخا د ناکامۍ سره مخکيدل. په دې ترتيب شیرشاه سوري د جونپور نه علاوه په شاوخوا نورې ټولې سيمې باندې خپله ولکه کلکه کړه.

شیرشاه سوري د قنوج په سيمه کې د غارت او چور کولو مخه ونيوله او هلته يې د يوه خپلواک پادشاه په څير عمل وکړ، په هره سيمه کې يې خپل افسران وټاکل او د هغوي په واسطه يې د مني او ژمې د فصلونو د حاصلاتو محصول تر لاسه کاوه.

په دې ټولو جنګونو کې د حيرانولو خبره دا وه چې شیرشاه سوري هيڅ ښار گوتې تباه او برباد نه کړ، هغه خپلو لښکريانو ته په کلکه حکم کړې و چې دهقانانو او ښاريانو ته هيڅ ډول زيان ورو نه رسېږي. د شیرشاه سوري قهر او غصه تر مغلو پورې وه، هغه د دهقانانو او ښاريانو سره څه سرو کار نه درلود، ځکه دې خلکو په زور او جبر سره د مغلو اطاعت منلې و. شیرشاه سوري به وويل چې دهقانان بې قصوره دي، ځکه هغوي د واکمنو اطاعت کوي.

خواص خان د بهار په سيمه کې خپريده او څارنه يې کوله چې که چيرې د بنگال څخه کوم لښکر په شیرشاه سوري د حملې له پاره راشي نو د هغوي لاره تم کړي، تر څنګ يې شیرشاه سوري هم خپلو فتوحاتو ته دوام ورکاوه، اوس نو دهغه تر مخه دوه ځايونه پاته و چې د چنار کلا او د جونپور سيمه و. شیرشاه سوري د دې ځايو د نيولو او ولکه کولو له پاره هم عسکري پلانونه جوړ کړي و.

هلته په بنگال کې چې کله همايون ته د شیرشاه سوري او خواص خان د فتوحاتو په اړه خبرونه ورو رسيدل نو هغه لمړۍ په دغو خبرونو باندې دومره باور ونه کړ، خو کله چې ورته سوکه معلومات ور کړل شو او باور يې پرې راغې نو په قهر او غصې سره يې وويل چې شیرشاه سوري د داسې کولو جرئت څنګه کړې دې. په هر صورت همايون سمدستي د بنگال څخه د اګرې په لور د کوچ کولو پريکړه وکړه.

همايون د دې مقصد له پاره د خپلو سالارانو يوه غونډه راوبلله، او په دې اړه يې غور و فکر وکړ چې د دې وروسته د بنگال مسؤليت چاته پرېږدي. د همدې خبرو په جريان کې زاهد بيګ د همايون له اړخه د بنگال حاکم وټاکل شو. زاهد بيګ د همايون د ملګې بيګا بيګام دخور ميره و. کله چې زاهد بيګ ته په دې اړه معلومات ورکړل شو نو د زړه حمله پرې راغله او بې هوشه پريوت. اود بيرت د هوش کيدو په وخت کې يې همايون ته وويل:

ايا د شهنشاه په فکر دلته په بنگال کې زما د ذبح کولو وخت را رسيدلې دې؟ په حقيقت کې د زاهد بيګ د دې خبرې څخه مقصد دا و چې همايون غواړي په خپلو لاسو هغه د مرګ کندي ته ورو غورځوي. ځکه زاهد بيګ په دې پوهيده چې د بنگال څخه د همايون د فوځ د کوچ سره سم به شیرشاه سوري او يا دهغه سپه سالار خواص خان په بنگال باندې حمله کوي او دده لښکر به ټول له منځه وړي په دې خاطر هغه نه غوښتل د بنگال د حاکم په څير وټاکل شي.

هغه وخت چې همايون زاهد بيګ د بنگال د حاکم په څير را وړاندې کړ، نو زاهد بيګ د بنگال د حاکميت څخه انکار وکړ، همايون د زاهد بيګ د دې کاره دومره په غصه شو نو زاهد بيګ ته يې د دې کار په خاطر د سختې سزا د ورکولو هوډ وکړ. خو د دې کار په تر سره کولو سره به حالات نور هم د ويجاړيدو په لور تللي. نو همايون د چپ پاته کيدو پريکړه وکړه. زاهد بيګ هم د همايون د دې فکر څخه

سخت په ویره کې و. هغه د همایون د دوه سالارانو حاجي محمد او جهاندار بیګ دخپل ځان سره ملګري کړل او هغوی یې بغاوت ته را وپارول. بیا هغوی درې واړه یوځای شول او د بنگال څخه اګرې ته وتښتیدل. اګرې ته په ورر سید و سره هغوی درې واړو د همایون ورور مرزا هندال هم له ځانه سره ملګري کړ او ورته یې وویل چې هغه دې پخپله دخپلې پادشاهۍ اعلان وکړي، د همایون ورور مرزا هندال هم ددې درې کسانو د اغیز لاندې راغې. هلته په اګره کې د همایون یو ډیر نژدې دوست او خیر غوښتونکې شیخ بهلول حاکم و. هغه د همایون د ورور مرزا هندال او د هغه د ملګرو لخوا ووژل شو، د زاهد بیګ په ترغیب باندې میرزا هندال هم د بغاوت بوې واخست او په دې توګه یې دخپلې پادشاهۍ اعلان وکړ. په خپل نوم یې خطبه ولوسته او جونپور ته یې چې د شیر شاه سوري له اړخه تر محاصرې لاندې و، دنورو ځواکونو د ور استولو په ځای یې د دهلي په لور کوچ وکړ او بنار یې کلابند کړ.

۳۵

بله ورځ د زیارت دلنګر ځای د نورو کونډو بڼځو سره یو ځای ګنګا د خواص خان د حویلی په لور ورغله، هغه حویلی ته یو اڅې ورننوته، په داسې حال کې چې او ما او دهغې سره نورې بڼځې د پخوا په څیر هملته په نزدې ځایو کې دخیر غوښتلو په تمه ولاړې وې. ګنګا د حویلی دروازې ته د رارسیدو سره سم دخیر غوښتلو اواز وکړ، دهغې په لمړي غږ څوک را معلوم نه شو خو دهغې په دویم او دریم غږ باندې دخواص خان په ځای دهغه یو ساتونکې بیرون راووت. د ساتونکې په کتلو سره ګنګا داسې وګمارله چې شونې ده چې خواص خان به چیرې تللې وي. ددې فکر سره سم هغه داسې وګرزیده لکه د چا د هیلو او غوښتنو سپورمې چې ډوبه شوي وي، د وجود هر رګ اوریشه یې د وچیدو په درشل کې شوه، او د بدن هډوکي یې ماتیدل. خو کله چې هغه ساتونکې را نژدې شو نو ګنګا خپل ځان سنبال کړ او دهغه څخه یې غوښتل وپوښتی چې په دې وخت کې هغه ساتونکې په خپله را وړاندې شو او څو سیکې یې دهغې په پلو کې ورواچولې، ګنګا د نقاب لاندې خپلې سترګې هغو سیکو ته متوجه کړې او بیا یې د ساتونکې په لور وکتل او ورته یې وویل چې:

داسې څرګند یږي چې نن مهاراج خواص خان دلته په حویلی کې نه شته. ساتونکې ځواب ورکړ چې:

ګوره خورې! ستا آند سهې دې، خواص خان تیر به ورځ د خپل فوځ سره یو ځای د بهار په لور کوچ کړې دې. پخپله شیر شاه سوري هم د بنارس په لور ولاړ، د رهناس د کلا څخه د تللو په وخت کې شیر شاه سوري خپل لښکر په دوو برخو ووېشه، یوه برخه یې په خپله له ځانه سره د بنارس په لور یوړه او بله برخه یې دخواص تر قومندې لاندې ورکړه او هغه یې د بهار په لور ولیږه. که چیرې ستا کومه اړتیا وي نو ماته یې ووايه، ځکه چې ستا په اړوند امیر خواص خان مونږ ته سخت تاکید کړې دې او ویلي یې دې چې دهغه په نه موجودیت کې هم تاته کوم تکلیف یا ستونزه پیدا نه شی.

د بهار د منځنۍ برخې په لور د خواص خان د کوچ د خبر د اوریدو سره سم ګنګا بې چاره وړانه و یجاړه شوې وه. تر لږه وخته پورې هغه هملته بې هوشه شاتته ولاړه وه. خو بیا یې ډیر ژر خپل فکر ځای ته راوست او د هغه ساتونکې څخه یې وپوښتل.

ګوره وروره! ستا څخه ډیره ډیره مننه، چې تا زما دغسې خدمت وکړ. خو ایا ته ماته ویلې شې چې مهاراج خواص خان به کله د جنګه بیرته راستون شي، دهغې په دې خبره ورته هغه ساتونکې وویل چې ګوره خورجانې! زه په مشخصه توګه په دې اړه څه نه شم ویلې. شونې ده چې جنګ په لږ وخت کې پای ته ورسېږي او یا دوام و مومي، نو زه به څه ډول وړاند وینه وکړم چې خواص خان به دغه یا هغه وخت بیرته حویلی ته راستون شي. خو خورې یوه خبره به درته وکړم چې کله چې هغه بیرته راستون شي نو زموږ له اړخه ورته شکایت و نه کړې، او که نه هغه به زموږ پوستکې را وباسي. ګنګا ورته په ډیره نرمه ژبه وویل چې:

گوره وروړه! زه به ولې ستاسو څخه شکایت کوم، په داسې حال کې چې دمهاراج په نه موجودیت کې هم تاسې زما د یوې خور په څیر پالنه وکړه. نو ولې به هغه ته شکایت کوم. ساتونکې ورته وویل چې: خورجانې! ستا ډیر ممنون یم. ددې خبرو څخه وروسته گنگا بیرته شاته ستنه شوه. دهغه ځایه په بیړه بیړه ولاړه، اود نورو کونډو سره یو ځای اوما ته راغله، اوما وکتل چې هغه ډیره انډینمنه، غمژنه او په فکر و نو کې ډوبه ده. اوما ترې په ډیره نرمۍ سره وپوښتل چې:

گنگا خورې! څه خبره شوې ده، نن ته ډیره غمژنه او انډینمنه یی. ایا خواص خان وپیژندلې؟ اوله تاسره یی ناروا سلوک وکړ؟ گنگا ورته وویلې چې:

اوما خورې، هیڅ داسې خبره نه ده شوې هغه بې چاره خو هلته په حویلی کې هم نه و. کله چې ما دخیر غوښتنو له پاره اواز وکړ نو دحویلی یو ساتونکې بیرون راووت او ماته یی دا څو سیکې راکړې، کله چې ما دهغه سره خبرې وکړې نو ما ته ډاگیزه شوه چې خواص خان دخپل لښکر دبرخې سره یو ځای دبهار منځنیو برخو ته کوچ کړې دي، اوشیرشاه سوري پخپله هم دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د بنارس په لور ورغلي دي.

اوما یو ځل بیا د گنگا په لور په ډیر غور اودقت سره وکتل، بیا یی وویل چې: ښه شول چې اوس دې په غمژن کیدو او انډیننو باندي وپوهیدم. گوره گنگا جانې! ته انډینسنه مه کوه، بس اوس به ته د گیتا په نامه دخواص خان سره قدم په قدم ورنزدې کیږې. هیله ده چې یوه ورځ به داسې هم راشي چې خواص خان به تا د گیتا په څیر خپله دمینې محبوبه وگرځوي، اوکله چې مونږ ووینو چې خواص خان په رښتیا هم له تاسره د گیتا تر نامه لاندې مینه او محبت کوي نو بیا به په کوم مناسب وخت کې ته دخپل اصلي څیرې سره دهغه تر مخه ځان را ډاگیزه کړې اوزه هیلمنه یم چې دهغه دغه مینه او محبت به د گیتا نه بیرته گنگا ته ور واوړي. هغه ورځ به ستا د بریالیتوبونو او خوشحالیو ورځ وی، گنگا ورته په مسکا سره وویل چې: بگوان دې وکړې چې همداسې هم پیښ شي. ددې خبرې سره سم هغوی د نورو کونډو سره یو ځای مخته ولاړې

۳۲

دقنوج په پراخه سیمه باندي د ولکې کولو وروسته شیرشاه سوري داگرې په لور کوچ کړې و. خو کله چې هغه ته خبر ورسید چې همایون د بنگال د مرکزي ښار گوډ څخه را وتلې او داگرې په لور روان شوې دي نو شیرشاه سوري خپل مخکې تگ تم کړ. خو کله چې همایون ته دخپل ورور میرزا هندال د بغاوت او دخپل خاص سلاکار شیربهاول د وژلو خبر ور رسید نو هغه دځنډه پرته د بنگال په لور کوچ وکړ. دا پیښه په ۱۵۳۹ ز کال کې را منځته شوه. د مغلو لښکر چې هلته په بنگال کې په خپلو تمځایو کې نور د ارام کولو نه ستړي شوي و او خپل ځانونه یی درانه شمیرل، په دې خوشحاله و چې اوس به چې کله هم ددشمن سره د ټکر کولو فرصت راځي نو د غنیمت د مالونو څخه به ښه ډیر تر لاسه کوي.

هلته په بنگال کې هیڅوک هم دې حاضر نه و چې دهغې ځای د والي په څیر کار وکړي، نو په دې خاطر همایون خپل ډیر میرنې، وفاداره او نمک حلاله سالار جهانگیر قلي د بنگال د حاکم په څیر و ټاکه، تر څنګ یی هلته په گوډ کې دهغه د قومندي لاندې یو لښکر هم ورکړ. خو د شیرشاه سوري د پرلپسې یرغلونو له امله همایون ډیر محتاط معلومیده، هغه د بنگال څخه د راستنیدو په وخت کې د گنگا د شمال د لارې دخوندي توب له پاره ډیر ښه انتظام کړې و ځکه شیرشاه سوري ددې ځایه خپل خواره واره فوځونه را ټول او د بهار په لور یی سوق کړي وو. هغه دوه ډوله اقدامات وکړل.

لمړی دا چې خپل ورور میرزا عسکري یی د بهاگلپور سیمې کې د کول کانګ د ولکې کولو له پاره واستاوه، هغه ته یی ددې کار د ترسره کولو له پاره یو دروند لښکر هم ورکړ ترڅو میرزا عسکري په کول کانګ باندي د ولکې کولو نه وروسته د شیرشاه سوري په اړه

خبرونه هم تر لاسه کړي ، او دا ډاگيزه کړي چې هغه اوس چيرې دې او څه پلانونه لري . او تر څنگ يې د مونځير څخه د په شا شوو لښکرو باندې د شيرشاه سوري يرغل ته هم ځاي پاته نه شى .
همايون يو بل قدم هم واخست او هغه دا چې خپل ځانگړې باوري سلاکار خان خانان ته يې د مونځير په لور د ور ليرولو حکم وکړ . او هغوي ته يې د تاکيد وکړ چې د همايون د لښکر د ور رسيدو پورې دې خان خانان هملته به مونځير کې ميشت وي .
د فوځي ستراتيژۍ له مخې مونځير د ځانگړې اهميت خاونده سيمه وه . او ددې سيمې د لاسه ورکولو سره ډير زيات خطرات مخته را تلل .

لمړۍ دا چې ددې ځايه د ميرزا عسکري په خلاف د کول کانگ د لويو لارو څخه يرغل کول شونې و . دويم دا چې د گنگا څخه د تيريدو په وخت کې همايون ته د بيرته را تللو په لاره کې خنډونه را پيدا کيداي شول . په دې خاطر ميرزا عسکري همايون ته خبر ورکړ چې شيرشاه چې تر اوسه پورې يې د جونپور او چنار کلابندۍ جاري ساتلې ده او تر څنگ يې د قنوج ټوله سيمه په خپله ولکه کې اخستې ده او بيا يې د اگري په لور وړاندې تگ کړې و ، اوس خپل ټول لښکر بيرته په شا کړي ، هغه خپل ټول لښکري ځواکونه بيرته د رهاست د کلا تر څنگ را ټولول پيل کړي دي .

دميرزا عسکري له اړخه ددې خبرو په را رسيدو سره همايون ته لږ څه ډاډ را پيدا شو ، هغه مطمئن شو چې د گنگا په شمالي غاړه دد نښمن ځواکونه په هيڅ ځاي کې شتون نه لري . نو په دې خاطر يې خپلو ځواکونو ته د وړاندې تگ حکم وکړ او د مونځير د سيمې پورې را ورسيد . اوس حالات دا سې وو چې د گنگا په يوه اړخ کې د مونځير سيمه پرته وه او بلې لورې ته همايون د خپلو لښکرو په لور ور رسيدلې و .

ميرزا عسکري د هغه بلې لورې راغې او د همايون سره يې ليده کاته وکړل . هلته د ميرزا عسکري د را رسيدو سره سم ، او ددې خبر سره چې لارې ټولې خوندي دي ، همايون ډير خوشحاله شو او خپل ټول سلاکاران او وزيران يې را وبلل تر څو سلا ورکړي چې د بيرته ستنيدو له پاره د گنگا د درياب څخه په کوم ځاي کې تير شي .

د همايون ددې پوښتنې په ځواب کې د هغه ټول سرداران په دې باندې متفق شول چې لښکر د گنگا د شمالي غاړې تر څنگ وړاندې ولاړ شي او بيا د گنگا څخه تير شي . يواځې د همايون يو ډير ځانگړې سلاکار مويدي بيگ ددې آند سره مخالفت وکړ او همدا د همايون په آند باندې اغيز کونکې و . هغه د همايون د ټولو سلاکارانو او وزيرانو دراي سره مخالفت وکړ او همايون ته يې وويل چې :

«ته د هند شاهنشاه او د عظيم الشان مرتبې خاوند يې . تا ته په کار دي چې د کومې لارې څخه را غلې يې د هماغې لارې څخه بيرته ستون شې او که نه بيا به شيرشاه سوري وايي چې همايون دهغه له ويرې اصل لاره پرېښوده او د تينښتې او پښو سپکولو لاره يې و نيوله او دخپل فوځ سره يو ځاي و تښتيد»

په همايون کې يوه کمزوري دا وه چې ډير وخت به يې خپلې پريکړې نورو ته پرېښودې ، هغه د مويدي بيگ دا سلا و منله ، او پايلې يې دا شوې چې د مغلو لښکر د مونځير په سيمه کې د گنگا څخه پورې وت . په دې دوران کې نه کومه پيښه را منځته شوه او نه د شيرشاه سوري د فوځ او لښکر کوم څرک را څرگند شو . د بله اړخه خان خانان هملته په مونځير کې د خپل لښکر سره يو ځاي د همايون د ور رسيدو و منتظر و . خو همايون د خپل ځانگړې سلاکار مويدي بيگ په مشوره بله لاره نيولې وه .

د گنگا د درياب څخه د تيريدو وروسته همايون د خپل لښکر سره يو ځاي د اگري په لور مخته ولاړ ، د بله اړخه تر هغې چې د همايون لښکر د گنگا د درياب د شمالي خنډو څخه د اگري په لور مخته روان و نو شيرشاه سوري نه غوښتل چې يا دهغوي سره ټکر وکړي او يا دهغوي په لاره کې بنديزونه را پيدا کړي . د همايون لښکر په درې برخو باندې ويشل شوې و ، يوه برخه يې د همايون په لاسو کې وه بله

بی د ورور میرزا عسکری تر قومندې لاندې او دریمه یی په مونگیر کې د خان خانان تر قومندې لاندې وه. تر څنګ یی د همایون د حرب سامان او خوراکي توکي د گنگا د دریا په غاړه په کشتیو کې بار کړل شوي و او دا کشتی هم د گنگا د دریا په غاړه په همغې لارې تللې چې همایون پرې دخپل لښکر سره روان و. د گنگا د دریا په غاړه د سفر کولو په دوران کې همایون د پټنې ښار گوټې ته ورسید خو خان خانان د خپل لښکر سره یو ځای هملته په مونگیر کې منتظر پاته و، هغه لا تر اوسه په دې خبر شوي نه و چې همایون د بلې لارې د گنگا د دریا په څخه تیر شوي او د پټنې په لور یی دخپل فوځ سره یو ځای کوچ کړې دي. او یا دا هم شونې وه چې همایون په خپله نه وې غوښتی هغه ته په دې اړه اطلاع ورکړي، دهغه آند دا و چې خان خانان هملته د مونگیر په کلا کې پاته شي تر څو د بنگال په لور د شیر شاه سوری د لښکر و د وړاندې تگ مخنیوي وکړي.

همایون په ډیره چټکۍ سره د خپلو لښکرو سره یو ځای د پټنې په لور وړاندې تگ وکړ، هغه د خپلو کشتیو د سامانونو، د جنګي بیړیو، او د لښکر د مستوراتو ټولو سره یو ځای پټنې ته نژدې ورسید. ټول سامانونه او مستورات یی د کشتیو څخه را ښکته کړل او د دریا په غاړه یی میشت کړل، همایون هملته د فوځ له پاره خیمې هم ولګولې. په دې توګه یی هر شې خیمو ته منتقل کړ، همایون د خپلو لښکرو او جنګی سامانونو او مستوراتو سره یو ځای په ډیره خوندي توګه د دانا پور هغه سیمې ته ور رسیدلې و چې د سون دریا د گنگا سره په کې را یوځای کېږي.

شیر شاه سوری په دې ویره کې و چې هسې نه چې همایون دخپل فوځ سره یو ځای د رهناس په کلا باندې یرغل را نه وړي نو په دې خاطر یی خپل ټول فوځ د سون د دریا په پورتنۍ غاړه د بهار په لور سره راټول کړ. خو کله چې هغه خبر شو چې همایون د خپل لښکر سره یو ځای وړاندې را روان دي او اوس د چنار او غازي پور په لور را خوزیدلې دي نو د شیر شاه سوري حوصله زیاته شوه او په مغلو یی د یرغل پلان جوړ کړ.

شیر شاه سوری د دې حالاتو په کتلو سره دخپلو سالارانو او سردارانو غونډه را وبلله، دې غونډی ته د وینا په وخت کې شیر شاه سوری وویل چې:

د همایون لښکر په دې وخت کې ډیر وارخطا او نا هیلې شوي دي، هلته په اګرې کې هم د بغاوت نښې نښانې را ولاړې شوي دي که چیرې داسې نه وې نو همایون به د بنگال څخه د راوتلو سمدستي وروسته پرمونږ باندې یرغل راوړي وې خو په اګره کې د بغاوت په اساس همایون ماته شا را ګرځولي ده.

زما زامنو، زما ملګرو او زما ورونو! د الله تعالی په فضل سره زما حال د پخوا په نسبت ډیر مستحکم او پایداره دي. که چیرې تاسې ټول دوستان، زامن، او ملګري له ما سره لاس یو کړئ نو زه د مغلو په خلاف خپل قسمت ازمویلې شم.

زما دوستانو او وړی! د دې نه مخته ما دلته په هندوستانو کې پوره زخمونه خوړلي، بنگال ته د همایون د ورتلو دمخه ما هغه ته د کلني خراج د ورکولو ژمنه هم وکړه، شرط دا و چې هغه به بنگال ماته را سپاري، همایون له ما سره ژمنه هم وکړه خو د بنگال د سلطان د سفیر د ورسیدو نه وروسته یی خپله وعده ماته کړه اوس ما د بهار او جونپور څخه د همایون لښکرې ویستلې دي او په دې اساس زما او د همایون ترمنځ د سولې دروازي بندې شوي دي. اوس زه په دې حال کې یم چې زه د همایون پر خلاف فوځي یرغل پیل کړم.

تر دې ځایه دخبرو، شیر شاه سوري لږ څه تم شو، فکری وکړ او یو ځل بیا یی خپلو سالارانو او سردارانو ته په وینا کې وویل چې: په دې وخت کې ماته ستاسو د مشورو اړتیا ده، وواياست، تاسې څه مشوره راکوئ؟ په ځواب کې ټولو سالارانو او سردارانو په خپلو منځو کې سلا مشورې پیل کړې. ټولو خپل خپل نظر خواص خان ته ووايه، او بیا خواص خان شیر شاه سوري ته مخ کړ او ورته یی وویل

چې:

زمونږ درونده مشره ، زمونږ لارښوده ! هغه آند چې تاسې څرگند کړې دي ، زه او زما ټول سالاران او سرداران ورسره په پوره توگه موافق دي . په يقين سره چې همایون زمونږ سره د سولې ټول چانسونه له لاسه ورکړي او زمونږ او دهغوې ترمنځ د سولې ټولې لارې یې پخپله تړلي دي ، هغه وخت همایون په داسې حال کې و چې زمونږ پر خلاف یې عملیات کولې شول او مونږ یې تابع کولو ته مجبورولې هم شو ، خو اوس به مونږ همایون دغه حالت ته راوړو ، او ډیر ژر به هغه وخت راځي چې مونږ به یې تعقیبو او همایون به دخپلو فوځونو سره یو ځای د هندوستان څخه په تینښته تښتي .

شیر شاه ! زمونږه مشره ! هره پریکړه چې ته وکړې نومونږ ټول به په ډیرو خرابو حالاتو کې هم دخپل ځان څنگ کې وويني . دخواص خان د ځواب په اوریدو سره شیر شاه سوري ډیر ډاډمن او خوشحاله شو او بیایې وویل چې :

واورئ زما دوستانو او ملگرو ! اوس چې زمونږ اوستاسو ترمنځ د آندونو یو والې موجود دي نو زه غواړم چې یو دوه ورځې همدلته دخپلو فوځونو سره قیام وکړم ، دهغې نه وروسته به ددې ځایه خپل پراو پورته کړو او دهمایون دلنښکر تعقیب به پیلوو . مونږ به د ټولو تر مخه دهمایون په فوځ باندې شپیني وینه تویونکي عملیات کوو ، ددې موخې د تر لاسه کولو له پاره فوځ په دوو برخو باندي ویشو ، یوه برخه به یې زما سره وي او بله برخه به یې د خواص تر قومندي لاندې خپل کار پیلوي .

خواص خان به دهمایون د فوځ په اړخ باندي یرغل کوي ، او کله چې همایون او دهغه سالاران د اړخ د حملې په لور متوجه کیږي نو زه به پرې د شاه له اړخه حمله کوم ، په دې توگه به مونږ د مغلو دلنښکرو ځواک په څو برخو باندي ویشو او نه جبران کیدونکې زیان به ور واپوو . اوزه هیلمن یم چې ددې شپیني وینه تویونکي عملیاتو له مخې به مونږ ډیر ستر بریالیتوب تر لاسه کړو . دلنښکر ټولو سالارانو یو ځل بیا د شیر شاه ددې آند سره توافق څرگند کړ . ددې وروسته شیر شاه سوري غوښتل د غونډې د پای ته د رسیدو اعلان وکړي چې دخیمې بیرون په کونکې سپاهي دننه خیمې ته راننوت او شیر شاه سوري ته یې وویل :

اقا ! بیرون یو مخبر راغلي او غواړي یو ډیر مهم خبر تاسې ته درکړي . ددې خبر سره سم شیر شاه سوري او دهغې ټولو سالارانو په ډیرې اندیښنې سره د دروازي په لوري په کتلو شول ، شیر شاه هغه ساتونکې ته وویل چې مخبر دننه را ولیږه ، ساتونکې ولاړ او دلږ ځنډ وروسته هغه مخبر دننه راننوت ، دهغه په کتلو سره ، شیر شاه سوري ترې وپوښتل چې :

څه خبر دي له ځانه سره راوړې دي ؟ ایا دهمایون په اړه دي کوم بڼه یا بد خبر له ځانه سره راوړې ؟ مخبر په ځواب کې ورته وویل چې : اقا ! له ماسره دهمایون په اړه هیڅ خبر نه شته ، ځکه چې همایون د گنگا د دریا څخه د تیریدو وروسته د پټني په لور وړاندې روان دي ، خو اقا ما یو بل بد خبر له ځانه سره راوړې دي ، د شیر شاه سوري ټول سالاران ډیر په اندیښنه کې ولاړو ، شیر شاه سوري هم ترې په ډیره اندیښنه کې وپوښتل چې : څه ډول خبر دي راوړې ؟ مخبر ورته وویل چې :

اقا ! په تیرو وختو کې یو کس د بهار او بنگال د پولو سره دغلا ، لوټ او غارت کولو یو توپان جوړ کړې و ، هغه کس مهارت نومیده ، یو وخت هغه د بنگال د سلطان محمود له پاره هم سردرد گرزیدلې و ، سلطان محمود دهغه د نیولو او د له منځه وړلو ډیرې هڅې کړې وې خو دغه مهارت دهغې په ولکه کې ورنه غې . خو په بهار او بنگال باندي زمونږ ډیرغل څخه لږ څه مخته دغه مهارت په نوم ورکي کې پروت و او خلکو فکر کاوه چې هغه به په کومه پېښه کې له منځه تللي وي ، خو حقیقت داسې نه و .

حقیقت دا و چې په دغو وختو کې دغه مهارت هلته په غرنیو لږیو کې چیرې دخپل ځان له پاره دیوه مضبوط سنگر په جوړولو کې مصروف و . هغه د وخت نه په گټې اخستلو سره خپل ملگري ډیر زیات کړي دي ، اوس اوریدل کیږي چې هغه دیوه ستر لنښکر خاوند دي . او دهمدې لنښکر سره یو ځای هغه زمونږ په سیمو باندي برید کړې او هلته یې په اوسیدونکو کې ډیره ویره او دهشت پیدا کړې دي ، اقا ! ما تاته همدا بد خبر له ځانه سره درلوده .

دمخبر ددې خبرې په اوریدو سره شیرشاه سوری د لږ څه وخت له پاره په فکر کې ډوب شو او بیا یې مخبر ته مخ کړ او ورڅخه یې وپوښتل:

څه فکر کوې چې د مهارت سره به ټول څومره کسان ملگري وي؟ مخبر ورته وویل چې تر هغې چې ماته څرگنده شوې ده، دهغه سره یو ستر لښکر دې اودهغې لښکر سره ټکر کول څه اسانه کار نه بریښي. هغه خلک چې مهارت اودهغه ملگري پیژني نو هغوي وایي چې مهارت اوس د یوه نوي ځواک او لښکر سره راوتلې دې، دخلکو خبره دا هم ده چې مهارت اوس خپل ځان نه تسخیریدونکې گڼي، اودهغه اراده لري چې په بنگال اوبهار دواړو باندې ولکه وکړي او په دې ترتیب هلته خپل سلطنت جوړ کړي.

مخبر ددې خبرو وروسته غلې شو، شیرشاه سوری ورته وویل چې:

مخبره! ستا ډیره مننه چې ماته دې دا خبر را ورساوه، ته ولاړ شه ارام وکړه او بیا دوباره په همدې کار پسې شه، دمخبر د تللو وروسته شیرشاه سوري خواص خان ته وکتل او ورته یې وویل چې:

خواص خان زویه! داسې بریښي چې قدرت یو ځل بیا تا ازمايي. ددې نه مخته ما غوښتل چې خپل ټول لښکر دوه ځایه کړم اودهمایون پر خلاف فوځي عملیات پیل کړم خوداسې بریښي چې قدرت ته داسې منظور نه وي په دې خاطر زویه! زه غواړم په خپلې پریکړې کې بدلون راوړم.

شیرشاه ددې خبرې وروسته بیا لږ څه غلې شانتته شو، څه فکري وکړ او بیا یې خپله پریکړه واوروله.

خواص خان زویه! لښکر به د پخوا په څیر په دوو برخو ویشل کیږي. هیبت خان نیازی، جلال خان جالو او سرمست خان سرواني به له تاسره اوسي، ترڅنگ به یې د لښکر نیمایي برخه ستا تر قومندې لاندې وي، خو بله برخه به یې زما تر لاس لاندې وي، زه به دخپلې نیمایي برخې سره یو ځای سبا یا بل سبا ددې ځایه کوچ کوم، اودهمایون تر شا به ورځم. زما زویه! هغه وخت چې زه له دې ځایه کوچ وکړم نو په هماغه وخت کې ته هم زما سره یو ځای ددې ځایه کوچ وکړه خو ته به دهمایون په لور نه بلکه د مهارت په لور به کوچ کوې. زه ډاډمن یم چې که یواځې ته په مهارت باندې یرغل یوسې اود میرانې، بهادري او جرأت سره دهغه مقابله وکړې نو هغه ته ماتې ورکولې شي. گوره خواص خان! زه پوهیږم چې دهغه مهارت حوصله به اوس ډیره پورته وي ځکه چې هغه په خپل ځواک او قوت کې ډیر نښت راوستې دې او ددې ترڅنگ به دهغه په ذهن کې دا خیال هم وی چې څرنگه چې زما اودهمایون تر منځ اوس جنگ پیلیدونکې دې نو په دې خاطر به هغه دخپلې خونې د پادشاهۍ د جوړولو جوگه اوسي. خو زویه! مونږ به هغه خپلې دې خونې ته هیڅکله هم پری نه ږدو. زه هیلمن یم چې ته به ډیر ژر ددې مهارت کار ورختم کړې او بیرته به دهمایون پر خلاف زما کومک ته را ورسیرې.

دشیرشاه سوري د خاموشۍ سره سم خواص خان ورته په ډیر خلوص او مینه ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې:

شیرشاه! زما درونده مشره! ته په دې اړه هیڅ اندیښنه مه کوه، ډیر ژر به واورې چې ما مهارت ته هغه درس ورکړې دې چې ددې نه مخته یې داسې درس نه و زده کړې. کله چې زه دهغه سره مخ شم نو زه به هغه ته د بغاوت کولو ټولې سزاوې وروښیم او ترڅنگ به یې ملگري ټول د تیغه تیر کړم. دخواص خان د ځواب په اوریدو سره د شیرشاه سوري په مخ کې خوشحالي را څرگنده شوه. او یو ځل بیا یې وویل:

گوره خواص خان زویه! زه به نن نور مخبران هم ورواستوم ترڅو دا ډاگیزه کړې چې مهارت په دې ورځو کې دخپل لښکر سره یو ځای چیرې پروت دې. همدا مخبران به تاته خبر درکړي چې دمهارت د پړاو ځای چیرې دې، په دې اساس به تاته په هغې د حملې کولو له پاره اسانتیاوې برابرې شي.

ددې خبرې سره يو ځای شيرشاه سوری هغه غونډه پای ته ورسوله، دوه ورځې وروسته شيرشاه سوری دخپل نيمايي فوځ سره يو ځای دهمايون د فوځ په تعقيب ورووت، او خواص خان دنور نيمايي فوځ سره يو ځای د مهارت دخپلو له پاره دشمال غرب په لورې ولاړ.

۳۷

سخته باراني شپه وه، ماښام دکو ويالو د امواجوپه خيړ دشپې په تياره کې ځان ورکاوه. تيارو اوبارانونو د زمکې په خټو کې هر شې دخپله ځانه سره رالتار کړې و. هلته دزيارت په لنگر ځای اودهغې په شاوخوا سيمو کې شونډې دعاوو له پاره پرانستې وې، هرې لورې ته دپخ وهلي ويالې په خيړ خاموشې خپره وه. اود لوت کړل شوې خيمه ځای اودمفلس دوينو په څاڅکو باندي درنگين شوې لمن په خيړ سکوت حاکم و.

دلنگر ځای هغه کوچنی شاتته خونه، چې شهزادگۍ گنگا اودهغې اوما په کې ميشت شوې وو، په هغې کې گنگا او اوما د ماښامي د تيارولو اوخوړلو وروسته په خپلو خپلو بسترو کې پرتې وې، چې چادهغوې دروازه ور وټکوله. اوما د گنگا په لور په سواليه توگه وکتل اوله ځانه سره يې وويل چې په دې وخت کې څوک دي چې زمونږد کمري دروازه راتکوي. ددې سره سم اوما پورته شوه، دروازه يې پرانسته ويې کتل چې ددروازې ترشادپوخ عمر يوه بنځه ولاړه وه، يوخرمنيز څادر يې په سراچولې و، شونې ده چې دا به داران څخه دخوندي پاته کيد وپه خاطر و. خودا سې خرگنديده چې هغه لنگر ځای ته دبېرون څخه راغلي ده. هغې په خپلو لاسو کې له ځانه سره دخرمني يوبل اضافي څادر هم درلود، کله چې اوما ورته دروازه پرانسته نو هغې عمر تيرې بنځې په ډير محبت اونرمۍ سره ترې وپوښتل چې: گوره لورجانې! دکيتا نومې يوې کونډې سره غواړم ډيره مهمه خبره وکړم. مالدته په لنگر ځای کې پوښتنه وکړه اوراته وويل شو چې هغه په همدې کمري کې اوسېږي، ايا زه دننه کوټې ته درنوتلای شم.

ددې بنځې په دې خبرو باندي گنگا دخپله ځايه راپورته شوه اود اوما دخواب تر مخه يې وويل چې هو! دننه راځه، همدا زه گيتا يم، ته له ماسره څه کار لري؟ دکيتا دنوم د ويلو سره سم د گنگا ذهن دخواص خان په لور ولاړ، هغه بنځه دننه راننوتله، اوما دپخوا په خيړ دروازه بېرته ورتله. دخرمني هغه څادر چې دې بنځې په سراچولې وهغه لوند شوې و، هغه يې هملته ددروازې سره يو ځای راخوړند کړخو دخرمني هغه څادر يې چې په لاسو کې نيولې وهغه يې دگنگا په بستره باندي کيښود، اوبيا دگنگا تر مخه کيښاسته او ويې ويل چې:

گوره گيتا جانې لورې! زه ديوي ډيرې مهمې خبرې له پاره ستا خواته راغلي يم. که دشيرشاه سوری ستر سالار خواص خان تاته دڅه کار کولو په اړه ووايي نوته پرې باور کولې شي. دهغې په دې خبره گنگا سمدستي وويل چې:

گوره ترورجانې! زه نه پوهېږم چې ته څوک يې؟ خو زه به تاته يوه خبره وکړم چې خواص خان هغه موجود دي چې که چيرې ماته سترگې پټې کړي او په اور کې مې هم ورواچوي نو بيا به هم زه دهغه دحکم په اساس په اور کې ځان وروغورزوم. ايا تاماته دخواص خان له لورې کوم پيغام راوړې دي؟ هغه زړې بنځې ورته وويل چې:

گوره گيتا لورې! ستا آند سهي دي، زه به تاته په تفصيل سره ووايم چې زه دخواص خان په حويلۍ کې کار کوم، زه يې څواونۍ مخته هملته له ځانه سره دکار له پاره ملازمه کړې يم. زما لورجانې! زه همدا اوس خواص خان په تاپسي را استولې يم اودا پيغام يې راکړې چې زه تاله ځانه سره راوړم. که چيرې ته پرما او خواص خان باندي باور کولې شي نو همدا اوس پورته شه اوزما سره روانه شه. اودخواص خان حويلۍ ته را سره ولاړه شه هغه ته غوښتې يې اوپه ډيره بې صبرۍ سره ستا انتظار کوي. گنگا ورته په اصرار سره وويل چې:

گوره تروري! خواص خان خود شیر شاه سوري سره يو ځای دهمايون پر خلاف د جنگ کولو له پاره د گنگا درياب په لور ورغلي دي. دهغې په دې خبره هغه بنځې وويل چې ستا اندازه سهې ده، شیر شاه سوري پخپله دهمايون سره د ټکر له پاره وروان دي. خو خواص خان يې د بلې کومې دندې د اجرا له پاره بلې لورې ته استولې دي. خو دتللو دمخه خواص خان هلته رهتاس ته راغې، هغه ددې ځايه دخپل فوځ له پاره خوراکې او فوځې توکې له ځانه سره اخستل غوښتل، زه فکر کوم چې سبا يا بل سبا به هغه ددې ځايه دخپل فوځ سره يو ځای کوچ کوي خو د کوچ کولو نه مخته گيتا هغه له تاسره يو ځل کتل غواړي. گوره لورجانې! په دې کې زور زياتې نه شته. که چيرې ته زما سره تللو ته تياره يې نو ما دا د څرمنې څادر تا ته له ځانه سره راوړې دي، دا په سر واچوه او له ماسره روانه شه، ځکه بيرون سخت باران اوري، خو که چيرې ته اوس له ماسره تللو ته تياره نه اوسې نو زه به بيرته ولاړه شم او خواص خان ته به ووايم چې گيتا را تللو ته تياره نه وه. دهغې په دې خبره گيتا سمدستي وويل چې نه! زه له تاسره تللو ته تياره يم، که دشپې په دې وخت کې خو پرېږده، که خواص خان ماد سيليو او توپانو او يا اوريدونکي اور په خپو کې هم د ځان له پاره وغواړي نو زه به ضرور هغه ته ورشم. ددې خبرې سره سم گيتا دخپله ځايه پورته شوه او د اوما څنگ ته راغله او هغې ته يې په غوږ کې څه وويل:

اوما ته همدلته اوسه، زه به د گيتا د هوا په بڼه دخواص خان په لورې ورشم او دپخوا په څير به خپل وجود او مخ را ونغاړم خو که چيرې ته له ماسره ولاړه شې نو خواص خان به تا وپيژني نو زما ټوله ډرامه به دناکامۍ سره مخ شي او بيا به زه يو ځل بيا دخواص خان د کرکې او نفرت سره مخ شم. په دې خاطر به زه يواځې ددې ترور جانې سره هلته ورشم، اوما ورسره په دې خبره اتفاق وکړ. گنگا سمدستي پورته شوه، خپل کالي او لباس يې تبديل کړ، دهغې دپاسه يې سپين رنگې څادر واغوست، مخ يې په سپين رنگه نقاب کې را پټ کړ، بيا په خپلې بستري پروت هغه څادر چې دې عمر تيرې بنځې ورته له ځانه سره راوړې و په سر را واچاوه او ويې ويل چې: ترور جانې! اوس نو درځه چې ځو. زه له تاسره تللو ته تياره يم. ددې خبرې سره سم گنگا او هغه زړه بنځه دواړه د کمرې څخه را ووتلې، کرار کرار د لنگر ځاي څخه مخته راغلي او دخپل منزل په لور روانې شوې.

دهغه زړې بنځې سره گنگا بېچاره لږ واټن وهلي و چې يو ناڅاپه پرې دوه ځوانانو حمله وکړه، يوه دهغه خوله بنده کړه او بل په بيره بيره دهغه لاسونه تر شا وتړل، دهغې پښې يې هم ورتړلې، بيا يې په ډيره چټکۍ سره گنگا پورته کړه او لږ څه بڼې لورې ته ولاړل، هلته يوه بگۍ ولاړه وه، گنگا يې پورته کړه او په هغه بگۍ کې يې ور واچوله، د بگۍ پر دې يې را پرېښودې، دهغوي څخه يو د بگۍ په داخل کې کيناست ترڅو گنگا د کنترول لاندې ونيسي، په داسې حال کې چې هغه بل مخته ورغې او د آسونو په زغلولو يې پيل وکړ. هغوي لږه شيبه کې د بناړه ووتل او د غرنيو لږيو په لور يې گاډۍ ور ځغلوله.

۳۸

دغه بگۍ چې گنگا يې چاره يې په کې بار کړې وه ټوله شپه مزل وکړ، بې وسې او بېچاره گنگا هملته په بگۍ کې اوده شوه، کله يې چې سترگې و غوړيدې نو ويې کتل چې د بگۍ د پردو په خوزيدو سره د رڼا څرک دننه را ځي ددې نه دا ډاگيزه کيده چې شپه پاې ته رسيدلې او ورځ شوې ده، لمر را ختلې دي او باران دريدلې دي. هغې هڅه وکړه چې دخپله ځايه را پورته شي او په خپله ځاي کې کيني. نو و نه توانيده ځکه د بگۍ په يوې برخې پورې يې ددې لاسونه او پښې تړلي و، شونې ده چې دهغې تنستونکې به ويريډل چې هسې نه چې دشپې په تياره کې گنگا د بگۍ څخه و نه تنستي. هغې سترگې را پورته کړې او مخته يې وکتل، ويې کتل چې دهغې د تنستونکو څخه يو د بگۍ لاسونه ځغولي او هغه بل يې دهغه ترڅنگ په خواږه خوب ویده شوې دي. څرنگه چې ددې خوله يې په ټوټه تړلې وه نو په دې اساس يې خبرې نه شوې کولې. نو په دې خاطر هغې خپلې پښې او لاسونه په زوره و خوځول او په دې ترتيب يې بگۍ ټوله و خوځوله، هغه کس چې بگۍ يې ځغلوله هغه شاته و کتل او بيا يې په خپل لاس کې لښته باندې خپل ويده ملگرې وواژه او د خوبه يې را وپښ کړ.

کله چې هغه را وینښ شو نو بگی. ځغلونکې وویل چې: شهزادګۍ گنګا ته وینه، هغه لاسونه او پښې خوځوي چې څه غواړي؟ دهغه په دې خبره هغه خوبې ملګري وویل چې: هغه به لوږې اخستې وي. که ته وایی نو زه به یې لاس او پښې پرانځم. دخولې څخه به یې هم هغه ټوټه لرې کړم او دخوراک څښاک څه به ورکړم. دهغې وروسته به یې بیا پښې اولاسونه سره وتړو، دهغه دې خبرې سره د بګۍ ځغلونکې توافق وکړ، هغه دخوبه را وینښ شوې دخپله ځایه پاڅید او د بګۍ دیوې برخې څخه یې داو بو مشکیزه را واخسته، بیا یې دهغې څخه لر څه اوبه را واخستې او خپله خوله او مخ یې پرې پریمنځه، بیا یې مشکیزه د بګۍ یوې برخې کې را زوړنده کړه او خپل لاس او مخ یې وچ کړل بیا یې دلمرې د شهزادګۍ گنګا لاسونه پرانستل او بیا یې دهغې دخولې څخه هغه ټوټه هم لرې کړه.

گنګا بیچاره تر لږه وخته پورې خپل لاسونه سره خوځول او خپله خوله یې خپوله، په دې وخت کې هغه هلته ټیټ سره ناسته وه، بیا یې په خپل مخکې ناست کس څخه وپوښتل چې: تاسې څوک یاست او ولې مو ما ته فریب راکړ او را ومو تنستولم، هغه بنځه څوک وه چې ماته یې درواغ وویل او زه یې د لنگرځای څخه په درواغو را وویستم، دهغې ددې خبرو سره سم هغه کس یو ځل بیا دخپله ځایه پورته شو د اوبو مشکیزه یې را واخسته او د گنګا په لور یې وراوږده کړه او بیا یې ورته وویل چې: گوره شهزادګۍ گنګا! ته زمونږ له پاره د ډیر زیات عزت او درنښت خاونده یې. ته لمړې خپل خوله اولاسونه پریمنځه بیا به درته ووايم چې مونږ څوک یو او ته مو ولې له ځانه سره را وړې یې او ولې مو د زیارت د لنگرځای څخه را وویستلې. دهغه په دې خبرو باندې گنګا خاموشه ناسته وه، هغه کس ورته د مشکیزې څخه اوبه ورتویولې، تر څو گنګا پرې خپل مخ اولاسونه پریمنځي، او بیا یې په همغه لباس باندې ځان وچ کړ چې د مخکې څخه یې په کې ځان رانغاړلې و. بیا یې هغه کس ته وویل چې: اوس راته ووايست چې تاسې څوک یاست چې زه مو د زیارت د لنگرځای څخه را پورته کړې يم او چیرې مو له ځانه سره بوځی.

هغه شخص ورته وویل چې: گوره گنګا! ستا خبره سهې ده، په ریښتیا هم مونږ له تاسره دوکه کړې ده، خو دا پخپله زمونږه مجبوریت و، هغې بنځې چې ته یې د زیارت د لنگرځای څخه را وویستلې هغه زمونږ یوه پیژندګلوي وه چې مونږ د همدې کار له پاره استعمال کړه. زه غواړم تا د مهارت له پاره یوسم. اوتا به خامخا دا نوم اوریدلې وی؟ دهغې په دې خبره گنګا بې چاره ورته وویل چې: هغه مهارت چې څو کاله مخته یې د بنگال او بهار په پولو کې لوټمار او غلاکوله او هلته یې تباهي خپره کړې وه. دهغې په دې خبره هغه کس ورته وویل چې هو گنګا! ستا آند سهې دې. مونږ تا همغه مهارت ته له ځانه سره بوځو. دهغوې په دې کار باندې گنګا سخت احتجاج وکړ، چې ولې، هغه بیرته ځواب ورکړ چې:

گوره گنګا! خبره داده چې مهارت په تا مېښ دې، هغه له تاسره په رانده محبت او مینه کې رابنکيل شوې دې، هغه ستا دلاسته راوړو په خاطر ستا په سویمبر کې هم برخه اخستې وه خو دهغه بختي داوه چې هغه دا مقابله ونه گټله. برعکس ستا هغه سویمبر یو نقاب پوښه وگټلې، دبهار او بنگال حکمرانان مهارت یو باغي سرکشه انسان گڼي، څرنگه چې هیڅوک هم هغه د مخ له رویه نه پیژني نو په دې اساس به دغه مهارت کله کله ستا دکتلو له پاره دخپلو څو نورو دوستانو سره هلته ستاسې راج محل ته درته. هغه ورځ چې تا د غزلو او نڅا کورس سرته ورساوه، اوت هله په راج محل کې ښه ونڅیدې نو په هغه ورځ هم مهارت د یوه پنډت سره یو ځای موجود و. هغه ستا د نڅا دکتلو وروسته دا هوډ کړې و چې هغه به په هر صورت تا دخپل ځان له پاره تر لاسه کوي. همدا علت و چې هغه مونږ دواړو ته دا دنده را وسپارله چې مونږ چې په هر ډول کیږي تا دهغه لورې ته یوسو. مونږ دواړه د مهارت کسان یو، او مونږ دهماغه مهارت د وینا په اساس په رهتاس کې قیام وکړ خو دا زمونږه بده برخه وه چې په همدې وخت کې شیرشاه سوری په رهتاس باندې یرغل راوست او دغه کلا یې په خپله ولکه کې راوسته، په دې یرغل کې ستا پلار او د رهتاس راجه هم ووژل شول اوت شیرشاه سوری و نیولې او خپل لښکر ته یې بوتلې او هلته یې دخپل لښکر د سپه سالار خواص خان وینځه وگرځولې.

خواص خان داسې بې پروا ، داسې بې شوقه او بې ذوقه انسان دې چې هغه ته د وينځې په څير هم دخپل ځان له پاره و نه منلې . زه پوهيزم چې دا د خواص خان له لورې له تاسره د پوره بې عزتۍ او سپکوالي نه نور څه نه و . بلکه داسې يې وگڼه چې دا د يوې شهزادگۍ سپکوالي او توهمين و چې هغه يې د يوې وينځې په څير هم و نه منله . دهغه په دې خبره باندې گنگا سمدستي را ټوپ کړ او ورته يې وويلې :

د خواص خان په اړه نور څه و نه وايي . دا چې خواص خان زه ولې دخپلې وينځې په څير و نه منلم ، دا زما او دهغه ترمنځ ذاتي معامله ده . دهغې په دې خبره دغه کس يو ځل بيا وويل چې : زه پوهيزم چې هغه څه ول او څنگه معامله ده . دهغه په دې خبره باندې گنگا هغه ته په ډير غضبناکه توگه وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې ته په څه پوهيږي ؟ هغه ورته په ځواب کې وويل چې :

گوره گنگا جانې ! ما تاته وويل چې مهارت ته دخپل سويمبر دمقابلو څخه د مخه دخپل ځان له پاره غوښتلې ، له تاسره يې مينه کوله ، په همدې خاطر هغه ستا د سويمبر په مقابلو کې برخه واخستله . دا دهغه بدقسمتې وه چې هغه په دې مقابلو کې بريالې نه شو ، بيا هغه مونږ دواړه ستا د څارلو په خاطر او په کوم مناسب وخت کې ستا د تنبستولو له پاره وگمارلو . په دې خاطر دلته په رهتاس کې د اوسيدو په وخت کې مونږ ستا هر قدم څارلې دې ، په دې دوران کې مونږ وکتل چې ته په ډيره بيره سره دهغه نقاب پوشته په لتون پسې يې چې ستا د سويمبر مقابلې يې گټلې دي . اود مقابلو دگټلو وروسته يې د تللو په وخت کې درته وويل چې « زما نه خونبيري » .

بيا يې کله چې ته د وينځې په څير د خواص خان ترمنځ وړاندې کړې نو تا دخواص خان څخه د کوچيانۍ قبيلې د سردار فدايي خان د را پيدا کيدو و غوښتنه وکړه ، فدايي خان له تاسره وکتل او دهغه له اړخه تاته دا معلومات درکړل شو چې ستا د سويمبر دمقابلو اصلي گټونکې همدغه خواص خان دې چې ددې نه مخته يې نوم صاحب خان و . هغه به هغه وخت گيډرې ښکار کولې او خپل ژوند به يې پرې تيراوه او له تاڅخه يې سخته کرکه او نفرت کاوه . دا ستا بدقسمتۍ ده چې ته د خواص خان سره د زړه له کومې مينه کوي ، ځکه هغه وخت چې خواص خان له تاسره محبت او مينه کوله نو هغه وخت تا د خواص خان سره د مينې په ځاي د کرکې څرگندونه وکړه نو هغه هم ستا د منلو څخه مخ واپراوه ، بيا تا د درواغو څخه کار واخست او د زيارت په لنگر ځاي کې دې ډيره ځاي جوړ کړ . په داسې حال کې چې د رهتاس په ښار کې د راجه هرکشن دوژلو وروسته دهغه ډير زيات خپلوان او دوستان او سپرې او تا کولې شول د هغوي سره يو ځاي و اوسېږي . خو ستا له پاره ډيره سخته او اړينه دا وه چې دخواص خان محبت او مينه دې په هيڅ توگه دخپل زړه څخه نه شوه ويستلې .

گوره شهزادگۍ گنگا ! د رهتاس په ښار کې مونږ دواړو ستا ډيره کلکه څارنه کړې ده . او مونږ به ټول وخت ستا په تعقيب او څارنه کې وو . هلته د زيارت په لنگر ځاي کې د اوسيدو وروسته تا يو بل ستر قدم واخست او د يوې کونډې په څير دې دخواص خان د بېرته خپلولو هڅې پيل کړې . هغه وخت چې ته دلنگر ځاي د نورو کونډو ښځو سره يو ځاي را ووتلې نو تا خپل لمړنې د خير غوښتلو غږ دخواص خان د حويلۍ تر مخه پورته کړ ، تر يو څو ورځو پورې ته ناهيلې معلوميدې ، خو يوه ورځ ته هغه وخت په خپلې موخې کې بريالۍ شوې چې خواص خان په خپله ساته غږ ته ځواب ووايه . بيا هغه له تاسره د زړه خواله پيدا کړه ، ځکه چې تا هغه ته خپل حالات واورول ، دهغه په مخکې دې وژړل او په مصنوعي توگه دې دهغه په مخکې خپله بې وسي ډاگيزه کړه ، ستا ددې خبرو څخه خواص خان ډير زيات اغيزمن شو ، دهغې وروسته بيا تا په پرلپسې توگه د خواص خان د حويلۍ تر مخه د خير خيرات د غوښتلو غږ پورته کاوه او دهغه زړه له تاسره نور هم را نژدې کيده ان تردې چې کله دويمخلې ته هلته ورغلې نو هغه تاته د اړتيا وډيرو سايل هم درکړل او ترڅنگ يې خپلو ساتونکو ته وويل چې کله هم چې کوم شي ته ستا اړتيا پيښيږي نو ستا هغه اړتيا به پوره کوي او ستا د شکايت په اړه به پوښتنه کوي ، داسې وگڼه چې دخواص خان هغه مينه او محبت چې د يوې شهزادگۍ په توگه تا تر لاسه نه شو کړې اوس يې ته د يوې کونډې په څير غواړې ددې لارې تر لاسه کړې ، خو اوس دغه ټوله لوبه بې کاره ده ، ځکه چې مونږ اوس تا له ځانه سره د مهارت په

لور وروړو او هغه به تا دخپلې میرمنې په خیر خپله کړي. گنگا ډیره په غصه شوه او ورته یی وویل چې: تاسو هسې چټیات وایی، زه دمهارت سره هیڅ سروکار نه لرم. واورئ! زه نه پوهیږم چې تاسو څوک یاست او یا مو نومونه څه دي؟ خو دا خبره په یاد لرئ چې شهزادگی گنگا دخواص خان له پاره پیدا شوې اودهمغه له پاره ځان څار کړي، دغه کس په طنزي توگه وویل چې: ایا دهغه خواص خان له پاره چې یو وخت د صاحب خان په نامه یی گیدرې بنکار کولې اوتا ورڅخه ډیره زیاته کرکه کوله. گنگا ورته ترکی په ترکی ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې:

گوره انسانه! تا ته زما په کورني ژوند کې د مداخلې کولو هیڅ ضرورت نه شته، دا چې ما په کومه مرحله کې د صاحب خان یا خواص خان سره محبت کاوه او یا مې ترې کرکه کوله، دا زما شخصی کار دي، خو اوس هغه زما د ژوندانه منزل دي او زما د جسم روح دي، په دې اړه زه ددې څخه نور زیات څه نه وایم. دا ځل هغه سرې موضوع بدله کړه او ترې ویی پوښتل چې ایا ډوډۍ خوري؟ په ځواب کې ورته گنگا په ډیرې کرکې سره وویل چې: نه، زه ستاسو ډوډۍ نه خورم.

که چیرې ته ډوډۍ نه خوري نو بیا به زه ستا خوله پرانستې پریرېدم خولا سونه به دې ترم او یوه خبره په یاد ساته چې ستا د لاسونو د تړلو وروسته زه بیرته خپل ملگري ته ورځم اودهمغه سره کینم، که چیرې تا د شور کولو هڅه وکړه او یا دې د کومک له پاره اواز پورته کړ نو زه به دې څټ درپرې کړم، اودا هم په یاد ساته چې په کومې غریزې لړۍ کې چې مونږ همدا اوس ور دا خلیږو دلته به هیڅوک هم ستا د کومک له پاره لاس را اوبود نه کړي ځکه چې په دې غرنۍ لړیو باندي زمونږ سردار مهارت ولکه ده.

گنگا ددې سرې د خبرو هیڅ ځواب ورنه کړ. بیا هغه د پخوا په څیر د گنگا دواړه لاسونه د شا څخه و تړل او پخپله ولاړ اودخپل آس ځغلونکي ملگري تر څنگ کیناست. بگی په دغو غرنیو لړیو کې په پرلپسې توگه سفر کاوه، ان تردې چې ددې غرنیو لړیو د وړانو ویجاړو څخه د تیریدو وروسته د یوې سترې دروازې تر مخ ورسیده. بگی دغې دروازې کې ور ننوتله چې د غرنۍ لړۍ څخه تراشل شوې او جوړې کړل شوې وه، گنگا وکتل چې په دې غرنیو لړیو کې ډیر ښه کلا شکله هستوگن ځایونه جوړ کړل شوي دي، دننه تر ډیره پورې د اوسیدو کورونه دي اوتر څنگ یی یو بازار هم شته، ددې کورنو او بازار څخه د تیریدو بگی د یوه پخواني جوړ شوي محل تر مخه ودریده.

د بگی د دریدو سره سم هغه وگړې چې پخوا تردې یی د گنگا سره خبرې کړې وې په حرکت راغې، د گنگا لاس وپښې یی ور پرانستې او بیا یی گنگا ته د بگی څخه د رابنکته کیدو له پاره وویل. گنگا هم چپ چاپ د بگی څخه را کیوتله، دغه سرې یو ځل بیا گنگا ته مخ کړ او ورته یی وویل چې: گوره گنگا! زه یو ځل بیا تا ته گواښ کوم چې دلته دشور او غوغا جوړولو هڅې ونه کړې او که نه زیانمنه به شې. دا زما د سردار مهارت حکم دي، راځه چې زه دې اوس هملته وروړم، هر هغه څه چې ته غواړې وواپی دهغه په مخکې یی ووايه. گنگا ورته په ځواب کې هیڅ هم ونه ویل، دهغه وگړي سره چپ چاپ روانه شوه، هغه دهمدې کلا شکله محل د مختلفو برخو څخه تیریده او بیا دیوې داسې کمرې تر مخه ودریده چې یوه کس یی پهره کوله، دغه سرې ور مخته شو او دهغه پهره دار په غوږ کې یی څه وویل، د خبرې په اوریدو سره هغه ساتونکې هم ډیر خوشحاله شو او بیا په یوه منډه هغه کمرې ته ورننوت.

دلږ ځنډ وروسته هغه ساتونکې د کمرې څخه بیرته راووت او هغه کس چې گنگا یی له ځانه سره راوړې وه ته وویل: ورځه چې سردار غوښتې یی. ددې خبرې سره سم دې شخص د گنگا په لور وکتل او ورته یی وویل چې: زما سره راځه، گنگا په خوله هیڅ هم ونه ویل، بس چپ چاپ دهغه سره روانه شوه. هغه کس هم گنگا له ځانه سره یو ځای د خپل سردار مخې ته ورننویستله.

گنگا وکتل چې ددې کمرې په مخکینۍ برخه کې دپادشاه د کیناستو له پاره یو تخت جوړ کړل شوې دي. په همدې تخت یو کس چې ډیر پرقیدلې او ذرقیدلې کالي یی په غاړه وناست و، عمر یی هم د څلویښتو کالو په شاوخوا کې و، مخ یی زخمې شوې و، چې ددې

خبرې گواهي يې ورکوله چې هغه ډير جنگجويانه ژوند تر سره کوي. کمري ته د ورننوتلو وروسته دغه کس گنگا ته په غوږ کې وويل چې: گوره گنگا! دغه مخامخ ناست کس زمونږ سردار مهارت دې، ته به دهغه سره په احتياط او ادب سره خبرې کوي. بيا هغه شخص په کمري کې په تخت ناست سردار مهارت ته په ډير ادب سره وويل چې: سرادره! هغه پيغله چې له ماسره راغلي ده هغه ته د پخوا څخه پيژني، دهغه دخبرې په ځواب کې مهارت په ډير بد غږ سره وويل چې هو! زه يې دکلونوکلونو راهيسې پيژنم. دا د رهاست شهزادگي گنگا ده، دا به څوک ونه پيژني! اوس ته ولاړ شه او زما د خونې دباندې ودرېره او زما د عکس العمل انتظار کوه. ددې حکم سره سم هغه کس بيرون ووت، خو کله چې گنگا هم بيرون ته د وتلو له پاره روانه شوه نومهارت پرې غږ کړ چې: «ته مه ځه، همدلته ودرېره» دهغه په دې خبره گنگا ودرېده او په ډيره بې وسۍ سره يې د مهارت په لور مخ را واپراوه. ددې کس د وتلو نه وروسته چې کله د کمري دروازه بنده کړله شوه نو بيا مهارت گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې:

گوره گنگا! زما کسانو به تاته ويلې وي چې ته يې ولې دلته راوستې يې. گوره گنگا! ما د يوه اجنبي او ناخرگنده وگړي په توگه ستا د سويمبر په مقابلو کې هم برخه اخستې وه. خو دا زما بد قسمتي وه چې ما هغه سويمبر بايلود. که څه هم زما ملگرو به تاته ويلې وي خو زه يو ځل بيا خپله خبره تکراروم چې ما ستا په سويمبر کې د برخې اخستلو څخه ډيره مخکې له تاسره مينه کوله، بس يو ځل مې هلته د رهاست په ماڼۍ کې ستا مخ کتلې و او دهغې وروسته داسې يې وگڼه چې زه همستا شوم. زه اوس خپل ځان ډير خوش قسمته گڼم چې ته زما تر مخه ولاړه يې. واوره گنگا! زه غواړم چې ته همزما اوسې، او ددې له پاره زه غواړم ستا دخولې څخه يو ځواب واورم کله چې مهارت خاموشه شو نو گنگا لږ څه فکر وکړ او بيا يې وويل چې:

گوره مهارت! ستا له اړخه د يوې لورې دمحبت او غوښتنې څخه څه نه جوړېږي او بيا داسې وگڼه چې هغه مال چې يو ځل پلورل شوي وي او يا نيلا م شوي وي او دهغې وروسته د هغه له پاره يو ډير ښه بل اخستونکې پيدا کيږي نو دهغه څخه به څه تر لاسه شي، نو مهارت ته! د دنړۍ په بازار کې هم همداسې وگڼه چې زه هغه شې يم چې يو ځل پلورل شوي يم او دويم ځلي نه شم پلورل کيدې. داسې وگڼه چې زه د زمانې له اړخه د يوه چاپه ځولۍ کې وراچول شوي يم او زه غواړم په هماغه ځولۍ کې پاته شم. شونې ده چې ته به زما د جسم، زما د شتمنۍ او يا زما ښکلا په محبت او مينې کې رالټار شوي بې خواته زما د تير شوې تاريخ په اړه هيڅ ډول معلومات نه دې درکول شوي.

دگنگا ددې خبرو سره د مهارت په خوله باندې د طنز نه ډکه خندا راغله او بيا يې په لوړ او از وويل چې: گوره گنگا! زه ستا د تيرو حالاتو په اړه پوره پوره معلومات لرم، دا چې ته ځانته يو پلورل شوي يا ليلام شوي شې واپې، دا په دې خاطر چې ته د شير شاه سوري د سالار خواص خان سره مينه کوي، واوره! زه په دې هم خبريم چې خواص خان پخواني صاحب خان دې چې گيډرې به يې ښکار کولې، او له تاسره يې مينه او محبت کاوه، خو تا د هغه مينه او محبت له يوې مخې مسترد کړل، چې زما په فکر اوس هغه په همدې اساس له تاڅخه کرکه کوي، هغه نقاب په مخ کې اوستا د سويمبر په مقابلو کې يې گډون وکړ، هغه ظالم د سويمبر ټولې برخې وگټلې، او کله چې تا د سويمبر د بري شوي کس په اړه لټون وکړ نو هغه خواص خان وخت. او بيا هغه ته مسترد کړې، ستا څخه يې د کرکې خرگندونه وکړه، ووايه چې زه سهي خبره کوم؟ د همدې کرکې په اساس ته د شهزادگي گنگا څخه د يوې کونډې په بڼه ولاړې او د زيارت په لنگر ځاي کې دې پناه واخسته. زما مخبرانو په دې ټولو حالاتو کې ستا پوره څارنه کړې ده، ما هغوې دهغه لمړۍ ورځې څخه ستا د څارنې له پاره گمارلي و او ورته مې لارښوونه کړې وه چې په کوم مناسب وخت کې تا د ځانه سره را پورته کړي او دلته دې راولي. نو نن زما دا مخبران بريالي شول او ته نن زما تر مخه ولاړه يې. گنگا ورته وويلې:

گوره مهارته ! خپله دا بریا هم خپله ناکامي وگڼه ، ځکه چې تاته به زما د ذات څخه څه گټه تر لاسه نه شی . که چیرې تا په زور زما دخپلو لو هڅه وکړه نو بیا یاد ساته چې ته به یواځې زما لاش و مومې . زما روح به له تاسره نه وي . د گنگا د دې ځواب څخه مهارت لږ څه انديښمن شو ، فکری وکړ او بیا یې په ډیره همدردۍ او مینې سره ورته وویل چې :

گوره گنگا ! اوس خو خواص خان هم تانه خوښوي او نه درسره مینه او محبت کوي ، نو ته بیا ولې دهغه په یاد کې د تیرشوي پسرلي د مړ او شوو غنچو په څیر مړ ژوانده ژوند تیرول غواړې . گوره گنگا ! یو هغه خواص خان دې چې ته یې هیسته غورځولې یې او نه درته کوم اهمیت درکوي او بل زه یم چې د شپې د خوب په ځای ستا په خیالونو او فکرونو کې لږ په اغزنو بوتو خپل ژوند تیروم . زه خو تا د غمونو او انديښنو د نارامو خوندونو څخه را باسم او منزل ته د ورسیدو اود محبت او مینې دڅپو د سمندر په لور دې له ځانه سره وړم .

مهارت د لږ څه وخت له پاره ځنډ وکړ او د لږ څه فکر کولو وروسته یې یو ځل بیا یې په خبرو پیل وکړ :

گوره شهزادگی گنگا ! ترڅو به ته د کونډې په بڼه د سترو او ناکامو ستورو په څیر د غمونو نه ډک اود مسخه شوي منزل په څیر ژوند سبا کوي . تا ولې د خپله ځانه خامخا کونډه جوړه کړې ده ؟ په داسې حال کې چې تا له هیچا سره (اور نه اوه ځلې دگرزیدو) پیرې هم نه دې تر سره کړې ، دهغه په دې خبره گنگا ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې :

گوره مهارته ! ته به دا څرگنده نه وي چې زه د خواص خان څومره ژوره مینه کوم ، د خواص خان پرته زه خپل شتون نه شتون گڼم . مهارت د لږ څه وخت له پاره په فکر کې ډوب و او بیا یې وویل چې : گوره گنگا ! ته ولې بې لارې لارې روانه یې . زه خو تاته عزت ، توقیر او ترڅنگ یې ستا خوندي ساتنه او درنښت درکوم . خو ته په خپله خپل ځان په زمکه باندي پریاسې او د پستی او ذلت په لور منډې وهې ، دهغه چا سره چې ته مینه کوي هغه ته هیسته غورځولې یې . ته اوس داسې یو فصل یې چې مالک نه لري ، داسې فصل چې هر څوک چې و غواړي ریبیلې یې شي . داسې د گلاب گل ، چې هر څوک یې بویولې شي . دهغه په دې خبره گنگا وویل چې : گوره مهارته ! دا ستا ذاتي فکر او خیال دې . نه خوزه بې مالکه فصل یم او نه دیابان د گلاب گل . یاد ساته چې تر اوسه پورې داسې څوک شته چې زما د محبت او مینې په خاطر نارامه دې . دهغې په دې خبره مهارت ورته وویل چې : هو ! زه پوهیږم چې ته د خواص خان په لورې اشاره کوي ، ځکه چې د یوې کونډې په څیر به تا په ډاډ مننه توگه د خواص خان محبت او مینه تر لاسه کړې وي خو کله خواص خان ته دا څرگنده شي چې د هغې کونډې په لباس کې ته همغه گنگا یې ، نوستا پر خلاف به دهغه همغه لمړنۍ کرکه به بیرته راستنه شي . هغه به تاته هیڅ هم درنه کړي او ستا په لمن کې به د کرکې او نفرتونو نه اخوا نور څه درزیات نه کړي . گنگا ورته وویل چې : نه ! داسې نه ده ، مهارته ! ته چې څه ډول آند کوي همغسې یې کوه ، خو زه به د خواص خان پرته بل څوک د ژوند ملگري و نه گرځوم . دا زما اخري پریکړه ده ، که څه هم ته زما څټ را پرې کړې ، خو زه به دخپلې دې پریکړې څخه وانه وړم .

د گنگا د دې ځواب څخه مهارت تر یوه وخته پورې خاموشه و ، او په فکر کې ډوب شوې و . بیا یې په زوره لاسونه و پرکول ، دهغې د لاسونو د پرکار په واسطه دهغه همغه دوه کسه ملگري ، چې گنگا یې را تښتولې وه ، دننه خونې ته را ننوتل . بیا هغوی دواړو ته مهارت مخ کړ او ورته یې وویل چې : تاسو یوکس گنگا د دې کمري څخه بیرون وباسئ ، او بل دلته پاته شی اوزما خبره په غور سره واورئ ، د دې خبرې سره سم دهغوی څخه یو کس گنگا د کمري څخه بیرون وویستله ، کله چې گنگا بیرون کړل شوه نو مهارت خپل هغه بل ملگري ته وویل چې : زما نژدې دوسته ، واوره ! ما ډیره هڅه وکړه چې گنگا دې خبرې ته راوړم چې خواص خان هیر کړي او زما سره د واده کولو له پاره تیاره شي خو هغه د دې هر څه سره بیا هم دې کار ته غاړه نه ږدي ، داسې بریښي چې هغه د خواص خان سره د ږندو سترگو محبت کې رالتاره شوې ده . گورئ چې په هغې باندي کوم زور زیاتي و نه کړل شي ، زه غواړم چې دهغې سره ډیره بڼه اونیک

سلوک و کړل شي تر څو د نیک سلوک له لارې دهغې محبت را خپل کړم او بیایې خپل ځانته واده کړم. تاسې په دې اړه څه وایاست؟
دمهارت ددې پوښتنې په ځواب کې دهغه ملگري وویل چې:

گوره کلو! ستا خبره سهې ده، که چیرې مونږ پر گنگا باندې زور زیاتي وکړو نو زما ذاتي تجربه او خیال دادې چې گنگا به مرگ ته غاړه کیردې خو تا به دخپل ژوند ملگري ونه گرځوي، خو که چیرې هغه همدلته وساتل شي او د احساناتو او میل مستیاو د بار لاندې راشي نو زما په آند چې هغه به ممنونه او شکر کونکي اوسي او بیا به تا هم دخپل میره په خیر و مني. مهارت په دې خبره ډیر خوشحاله شو او ویی ویل چې: گوره دوسته، زه هم همداسې غواړم. اوس ته ولاړ شه او زما ددې کمرې تر څنگ چې کومه کمره ده، هغه دپخوا څخه بنایسته کړل شوې ده، ما غوښتل دا کمره د واده نه وروسته د گنگا سره یو ځای استعمال کړم خو اوس گنگا په دې کمره کې ځانته ور واچوئ، هغه به همدلته میشت وي، دهغه د اړتیاو د پوره کولو هڅه وکړئ او نیرمل نومې ښځه چې ددې کمرې په پاکولو او بنایسته کولو دنده په غاړه لري، د گنگا خدمت له پاره و ټاکئ او ورته وایاست چې نوموړې هر وخت دهغې سره یو ځای و اوسېږی. هغې ته دا هم وایاست چې هڅه وکړي چې گنگا زما سره په واده کولو باندې وهڅوي. اوس ته ورشه، او ما چې درته څه وویل همغسې اقدام وکړه. ددې خبرې سره سم د مهارت هغه ملگري دهغه ځایه ووت.

کله چې د مهارت دا ملگري بیرون را ووت نو ویی کتل چې هغه کس چې گنگا یې له ځانه سره بیرون را ویستلې وه د گنگا سره یو ځای هملته ولاړ دې، خپل ملگری ته یې خاصه اشاره وکړه، هغوی دواړو گنگا له ځانه سره واخسته او هغه تر څنگ کمرې ته یې یوړه، بیا دهغوی څخه یوه یې گنگا ته وویل چې: گوره شهزادگی. دا ستا د اوسیدو ځای ده. اوس که ته نه غواړې چې مهارت دخپل ژوند ملگري کړې نو مه یې کوه. څو ورځې همدلته په دې ځایه کې و اوسه، دهغې وروسته به مونږ لکه څنگه چې ته په ځوندي توگه د رهناس څخه راوستې یې بیرته به دې په همغه توگه رهناس ته یوسو او هلته به دې د زیارت په لنگرځای کې ورخوښې کړو. ددې خبرې سره سم یې گنگا هملته په هغه ځایه کې یواځې پریښوده او دوی دواړه ترې په شا ولاړل.

گنگا مخته ولاړه، په همدې ځایه کې کیناسته، هغه بې چاره په ژورو فکرونو کې ډوبه وه، هغه ډیره بد حاله، اندیښنو کې ډوبه او سرگردانه وه، هغه تر اوسه پورې همداسې ناسته وه چې یو نیم عمر خورلې ښځه یې خونې ته ورتوله. دهغې د کتلو سره سم گنگا د خپله ځایه را پورته شوه، هغه ښځه ورمخته شوه او گنگا ته یې وویل چې: گوره گراني! ته ولې زما د راتگ سره سم ماته د خپله ځایه پورته شوې. زه خویوه وینځه یم، ماته حکم وکړه چې زه ستا څه خدمت وکړم. ددې ښځې د وینا وروسته گنگا بیرته په خپل ځای کیناسته، دا ښځه نوره هم مخته ورغله او د گنگا په پښو کې کیناسته، دهغې په را تږدې کیدو سره گنگا سمدستي دخپله ځایه پورته شوه، هغه یې د لاسو څخه و نیوله او پورته یې کړه او په خپل څنگ کې یې کینوله او ورته یې وویل: لاندې مه کینه، بېشکه چې ته به وینځه یې خو زه د مالک او وینځې تر منځ کوم توپیر نه محسوسوم. ته همدلته له ماسره یو ځای کینه، او دا راته ووايه چې ته د کوم غرض په خاطر دلته زما ځوانه راغلي یې.

د گنگا په دې خبرو باندې هغه ښځه حیرانه شاته شوه، و اړ خطا شوه، خوبیا هم د گنگا تر څنگ کیناسته او ورته یې وویل چې: زه یې ستا خدمت له پاره ټاکلې یم، اوس به زه هر وخت ستا تر څنگ اوسم، ستا خدمت به کوم او ستا د اړتیاو د پوره کولو هڅې به کوم. گنگا ترې وپوښتل چې دوی زما په اړه تاته څه ویلي دي؟ هغې ښځې ورته وویل چې گوره درنې! ماته یې ستا نوم گیتا ښوولې دې، خو زما نوم هم واوره، زما نوم نیرمل دې. زه یې هم د کوم ځایه را پورته کړې یم او دلته یې په زور راوړې یم، په دې اساس اوس زما د اوسیدو بل کوم ځای ماته نه دې پاته. په دې خاطر زه دلته په اوسیدو مجبوره یم. ماته یې ستا په اړه دا هم ویلي دي چې ته یوه کونډه یې اود رهناس د زیارت په لنگرځای کې اوسیدې، مهارت له تاسره مینه کوله نو ته یې دهغه ځایه په زور راوستې او دلته یې ځای در

کړي، اوس چې ته دهغه سره واده کول نه غواړي نو هغوي تا بیره رهناس ته استوي، نو ترڅو چې ته دلته اوسېږي زه به ستا په خدمت باندې ماموره يم.

کله چې نیرمل خاموشه شوه نو گنگا تر یوه وخته پورې د فکرونو په ټالونو کې ځنگل، دهغې وروسته یې په ډیر غور او دقت سره نیرمل ته وکتل او ورته یې وویل چې:

گوره نیرملې! ته خو زما د مور په ځای یې. زه ضرور کونډه يم خو ما تر اوسه د چا سره واده نه دې کړې. دهغه چاسره چې زما کوژدن شوې وه نو داسې یې وگڼه چې هغه زه پریښې يم، څرنگه چې ما دهغه سره مینه کوله نو په دې اساس ما خپل ځان کونډه وگانه او هلته د زیارت په لنگر ځای کې د کونډو په پناه ځای کې دیره شوم، گوره نیرمل! زه یو غمژنه پیغله يم او ته زما د مور په ځای یې. زه له تا څخه هیله لرم چې له ماسره به درواغ نه وایې. هره هغه خبره چې زه یې کوم دهغې سهې ځواب راکړه، ځکه چې ته پخپله هم غمژنه یې اود یوې غمژنې پیغلې په غم او مصیبت باندې ډیره ښه پوهیږې، دهغې په دې خبره نیرمل دخپله ځایه پورته شوه، خونې دروازه یې وتړله، او بیرته راغله او دگنگا تر څنگ کیناسته اورته یې وویلې چې: گوره گیتاجانې زمالورې! اوس راته ووايه چې ته څه ماته څه ویل غواړي؟ گنگا ورته یو ځل بیا وویل چې:

گوره نیرمل! زه دې خلکو په زوره درهناس د زیارت د لنگر ځای څخه را تښتولې يم، زه دشیرشاه سوري د یوه سالار خواص خان سره ډیره مینه کوم، هغه هم ماخوښوی، خو دې خلکو زه په زور سره دلته راوستې يم، دوی زما اود خواص خان تر منځ بیلتون غواړي، ریښتیا راته ووايه چې دلته د اوسیدو په صورت کې به زما د ژوندان پایلې څه ډول وي؟

دگنگا د دې پوښتنې په ځواب کې ورته نیرمل په ډیر راز سره وویل چې: گوره پیغلې! ستا په اړه ماته د لارښوونو هم شوي ده چې زه هره ورځ له تاسره خبرې وکړم او په خبرو خبرو کې تا ته د مهارت په لور مایله کړم. ترڅو ته دهغه سره واده ته تیاره شې. دهغوي آند دا هم دې چې دلته د قیام په دوران کې له تاسره ډیره ښه سلوک او کړچار وکړل شي، پرتا باندې د مهربانیو او خوږښو باران وکړل شي ترڅو ته تراغیز لاندې راشې او د مهارت سره واده ته تیاره شې. دهغې په دې خبرو باندې گنگا په ډیره غصه شوه او ویې ویل چې: که چیرې دا خلک ټول عمر همداسې وکړي بیا به هم دوی ماد مهارت سره د واده کولو له پاره تیاره نه کړای شي، نیرمل ورته په ویره ویره او راز سره وویل چې:

گوره گیتا! زه اوس تا دخپلې لور، دخپلې بچۍ په څیر گنم، زه پوهیږم چې ته په غمونو کې ډوبه یې. او ته یې په زور دلته را تښتولې یې. زه به دیوې مور په څیر ستا خدمت کوم. او واوړه! ماته چې هر خدمت وي نو حتما یې ماته ووايه. ته اوس همدلته کینه، زه به ولاړ شم او تا ته به خوراک څښاک غم وکړم. گنگا هملته کیناسته، نیرمل ورته خوراک څښاک راوست، گنگا هغه هم له ځانه کینوله او ډوډۍ یې سره یوځای وخورله. نیرمل دگنگا څخه ډیره خوشحاله شوه، په همدې توگه به ورځې تیریدې او گنگا به ورځ په ورځ د نیرمل محبت او مینه ځانته را ماتوله.

یو وخت ناڅاپه گنگا بې چاره د شپې خوب کې وویږیده او را کیناسته. خپل شاوخوا ته یې وکتل، هغه زړه نیرمل چې هر وخت به په همدې کمره کې ویده کیده، په خپله بستره کې نشته، حال دا چې هغه به د ماښام په وخت کې په خونه کې ځملاسته خواوس یې بستر خالي پروت و.

گنگا د بیرون څخه راتلونکې د وحشت او ویرې غږونه اوریدل، هغه داسې احساسول چې بیرون اور لگیدلې او هر څه د ځنگله د اور په څیر په خپل ځان کې را نغاړی، گنگا بې چاره د دې ټولو وحشي او زونو او شورو غل سره په پوره ویره کې هملته په خپله خونه کې ناسته وه. هغه هیڅ په دې نه پوهیده چې په دې شپه د مهاراج په دې فوځي تمځای باندې څه توپان رانازل شوي دي.

گنگا دپلټنې او د ځان دخبرولو په خاطر دخپلې بستري څخه راپورته شوه، خپل کالي يې درست کړل، دکمرې د دروازي په لور ولاړه، دروازه يې لږ شاته پرانسته او بيرون يې وکتل، هغه ډيره حيرانه شوه چې وسله وال ځوانان اخوا ديخوا منډې او چينغې سوري وهي، گنگا ډيره وار خطا شوه، اود وار خطايي او ويرې له لاسه يې دروازه بنده کړه او بيرته خپلې بستري ته راستنه شوه او هملته کيناسته.

لږه شيبه وروسته هغه زړه نيرمل هم په منډه او ساه نيونکې هغې کمرې ته را توتله اود گنگا څنگ ته راغله او په پوره بدحواسۍ کې کيناسته، او بيا يې په يوه ساه گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: گوره گيتا لوري! دلته اوس يو ډول انقلاب راغلي دي، داسې بريښي چې ددې مهارت او دهغه دملگرو شپې نورې شميرل شوي دي، گنگا ترې په ډيره نارامۍ سره وپوښتل چې: نيرمل ته څه وايي، ژري راته ووايه. نيرمل ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره گيتا لوري! په مهارت باندي حمله شوې ده، گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې حمله چا کړې ده؟ نيرما خپله ساه کلکه کړه اود گنگا په لور يې په غور سره وکتل او ورته يې وويل چې: گوره گيتا لوري! دا حمله ستا هغه کړې ده. نيرما په دې خبرو باندي گنگا بيچاره لږ څه وخنډل او بيا يې ورته وويل چې ووايه نيرما، ته څه ويل غواړي؟ زما چا دلته يرغل راوړې دي؟ نيرمل بيا ځواب ورکړ چې:

گوره گيتا لوري! دشيرشاه سوري سپه سالار خواص خان د مهارت په دې ځاله باندي يرغل راوستې دي، لږ څه دمخه د مهارت مخبرانو هغه ته خبر ورکړ چې چې دشيرشاه سوري ستر سالار خواص خان دخپل لښکر سره يو ځاي په ډيره بيره دمهارت په دې ځاله باندي يرغل کونکې دي، مهارت دخپلې دې ځايه بيرون ولاړ او هلته يې د خواص خان سره د ټکر کولو اراده وکړه، مهارت داسې گمان کوي چې د خواص خان سره به لږ فوځ وي، په داسې حال کې چې دهغه په دې تم ځاي کې چې دهغه څومره ملگري موجود دي يواځې دهغوي شميره د خواص خان د فوځ دوه هومره کيږي، په دې خاطر مهارت دخپل تم ځاي څخه د شپې په تياره کې د خواص خان سره د جنگ له پاره ووت او هملته بيرون د جنگ کولو اراده لري. اوس به ووينو چې ددې جنگ پايلې به څه وي، گوره لوري! ته څه فکر کوي؟ ايا خواص خان به ددومره کم لښکر سره ددومره سترو لښکرو لرونکي کنترول کړاي شي. گنگا ددعا په شکل خپل دواړه لاسونه پورته کړل او ويې وويل چې: گوره نيرما! که بگوان وغواړي نوزما خواص خان به په دې مهارت باندي بريالي کړي، گوره نيرملې! خواص خان ددې څخه مخته هم ډير داسې ميدانونه سوبه کړي دي او تل د خپلو دښمنانو په مقابل کې بريمند راوتلې دي، اودلته هم زه تاته ډاډ درکوم چې که چيري د شپې په تياره کې مهارت د خواص خان سره د ټکر کولو هڅه وکړه نوزما زړه وايي چې د شپې په همدې تياره کې مهارت د خواص خان په لاسو نيست او نابود شي. گوره نيرملې! زه تاته يوه خبره کوم چې په هغې به خامخا عمل کوي، نيرمل ورته وويل چې لوري ته څه وايي ژري راته ووايه. گنگا ورته وويل چې:

گوره نيرملې! زه ډاډه يم چې مهارت به د خواص خان په لاسو د ماتې او شکست سره مخامخ کيږي خو که چيري د ماتې خوړلو وروسته مهارت چيري د تښتې هڅه وکړي نوزه په خپله هلته د خواص خان څنگ ته ورځم او که چيري مهارت بيرته خپل تمځاي ته راستون شو او زه يې هم له ځانه سره چيري بوتل غوښتل نو په دې حال کې نيرملې، خامخا خواص خان ته ورشه او هغه ته ووايه چې درهتاس د زيارت دلنگرځاي يوه کونډه چې گيتانو مېده، او هلته به ستا د کور مخې ته کله کله د سوال له پاره را تلله، هغه کونډه دمهارت دوه کسو بد معاشانو له ځانه سره را و تښتوله او دلته يې راوړې ده او اوس مهارت په زور ورسره واده کول غواړي، خو هغه گيتا نومې بنځه وايي چې هغه يواځې او يواځې خواص خان خوبوي او دمهارت سره نه غواړي چې واده وکړي، خودماتي خوړلو وروسته مهارت يو ځل بيا هغه له ځانه سره په زوره بوتله، نيرملې، زه تاته ډاډ درکوم چې په داسې وخت کې به خواص خان ضرور دمهارت پسې

وروسته ولاړشي او ما به دهغه د لاسو څخه را خلاصه کړي. که چيرې همداسې دې وکړل نو زه به ستا احسان په ټول ژوند کې هم هيرنه کړم.

نيرمل ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل چې: گيتا لوري، ته فکر مه کوه که چيرې حالات همداسې شول لکه ته يې چې وايي نو زه به ستا پيغام حتما خواص خان ته ور سوم او هغه ته به ووايم چې هغه تاته د مهارت د لاسو څخه نجات درکړي، دنيرمل د دې ځواب د اوريدو سره گنگا ډيره خوشحاله شوه او بيا دواړه هر يوه په خپله خپله بستره کيناستې او د حالاتو څارنه يې پيل کړه.

۳۹

خواص خان تر اوسه پورې د مهارت د دې تمخاي څخه لرې و چې د مهارت مخبرانو مهارت ته خبر ورکړ چې دشير شاه سوري ستر سالار خواص خان دهغه په دې عسکري تمخاي باندې يرغل کونکې دې. او دخپل لښکر سره يو ځاي په ډيره بيره دې لورې ته را روان دې. د دې اطلاع سره سم مهارت هم و خوزيد او خپل لښکر يې دخپلو تمخايو څخه بيرون راوويست او د شپې په تياره کې يې خپل ټول لښکر په پتو مورچو کې ځاي په ځاي کړ ترڅو دخواص خان د لښکر د راتلو سره سم دخپلو همدې پتو سنگرونو څخه په هغوې يرغل يوسي او هغوې مات او بيرته شاتللو ته وهڅوي.

دبله اړخه خواص خان هم په ډيره بيره مخته روان و، هغه هم خپل مخبران تر لرې لرې پورې خپاره کړي و خودهغه مخبران په دې نه و توانيدلي چې د مهارت د پتنځايو په اړه ژور معلومات تر لاسه کړي، په دې خاطر کله چې خواص خان د مهارت تر پتنځايو پورې را ورسيد نو مهارت يو ناخاپه دخپل سنگر څخه راووت او د يوه توپان په څير يې دخواص خان په لښکر باندې را باندې کړل. د خواص خان لښکر د دې ناخاپې يرغل څخه د پوره ستونزو سره مخ شو دهغوې لمړنۍ ليکې گډوډې شوې، او عسکر يې خواره واره شول خو خواص خان په ډيره بيره او تدبر سره بيرته خپل عسکر سره را ټول او د مهارت د عسکرو د مقابلې له پاره يې په داسې حال کې چې خونړي جنگ روان و بيرته منظم کړل.

خواص خا پخوا تر دې هم د ژوند ډيرې سرې تودې تيرې کړې وې، په دې اساس که د مهارت نا خاپې يرغل دهغوې دلښکرو لمړنۍ ليکې له منځه وړې وې، خوبيا يې هم خپل ځان ډير ژر سنبال کړ. مهارت دا و انگيرله چې خواص خان ماتې و خوړه او اوس د تينبتي په فکر کې دې نوپه دې خاطر يې خپلې حملې نورې هم تيزې کړې خو اوس خواص خان هم خپل ځان تيار کړې و، د شپې په تيارو کې سخت خونړي جنگ و نښت، خواص خان دخپلو فوځونو حوصلې ور کلکولې او دهغوې د ليکو د تينگښت له پاره يې دفاعي جنگ پيل کړې و.

خو د دې وروسته خواص خان خپل اصلي ځواک را څرگند کړ، هغه خپله ماتې په ډير ځواکمن بری باندې بدلول غوښتل، هغه د غليم د لښکرو د ماتولو له پاره دخپل هوډ ښکارونه کوله، هغه د همدې احساساتو سره يو ځاي د تکبير او از پورته کړ، دهغه د تکبير د اواز سره دهغه لښکر هم د تکبير نارې پورته کړې، د دې تکبيرونو څخه داسې ډاگيزه ده چې د سهار د اذانو لړۍ پيل شوي وي، د همدې عمل په واسطه خواص خان د دفاعي حالت څخه ووت او د جارحيت په پړاو کې ور ننوت او د مهارت په لښکرو کې لکه د تيزو غوځونکو او سپينيزو اغزيو، د تيزو توپاني څپو په بڼه کې ور ننوت.

مهارت چې څو لمحې مخته يې خپله سوبه ډاډمنه گڼله دخواص خان د دې حملې څخه ډير وارخطا شو او شاته تگ يې پيل کړ، دخواص خان دې ناخاپې يرغل هغه ته ډاډاگيزه کړي و چې دهغه د پښو لاندې ځمکه چا را ښکودې ده. دلږ څه ځنډ وروسته د سخت جنگ په جريان کې خواص خان مهارت ته د اښوولې و چې نه هغه او نه دهغه لښکر دهغه سره په دې مقابلې کې د پښو د تم کيدو توان لري، اوس نو خواص خان چپ او ښې لورې ته او هم مخامخ خپلې حملې ته دوام ورکړ، خو مهارت کرار کرار شاته روان و، شونې ده

چې هغه به غوښتل خپل عسکري تمځاي ته ورننوځي او هلته خپله دفاع وکړي خو خواص خان هم دهغه د مکاری څخه پوره پوره خبر و په دې خاطر يې خپلې حملې نورې هم گړندۍ کړې، تر هغه وخته پورې چې مهارت خپل عسکري تمځاي ته په شا روان نو خواص خان د جنگ د ځايه څخه تر دمهارت ددې ځايه پورې د هغه لښکر د نيمايي څخه هم زيات را کم کړې و. مهارت چې کله دا حال وکوت نو مخ يې واپراوه او د تينبستي لار يې خپله کړه. خو خواص خان هغه پسې واخست، کله چې مهارت خپل د اوسيدو ځاي ته ورسيد نو خواص خان يو ځل بيا خپل اصلي رنگ کې را څرگند شو او دمهارت هغه پاته لښکر يې هم د نيمايي څخه زيات د تيغه تير کړ. مهارت دخپلو ساتونکو سره يو ځاي به ډيره ستونز مننه توگه د غرنيو لړيو دغې هستونگنځي ته ورننوت خو خواص خان خپل لښکر د هغه دهمدې تمځاي څخه بيرون تم کړ. خو خپل عسکري د ناڅاپي يرغل په خاطر تيار و ساته، ترڅو دمهارت د بيرته راوتلو په وخت کې دهغه د ناڅاپي يرغل په مقابل کې ښه مقابلې وکړي شي. اوس خواص خان غوښتل چې دورځي په رڼا کې دغه هستونگنځاي ته ورننوځي او مهارت باندې خپل اخري مرگوني گذار وکړي.

خواص خان د خپل لښکر سره يو ځاي دمهارت دهستونگنځي نه بيرون پړاو کې و چې دهغه يو عسکر ورته په منډه منډه راغې او ورته يې وويل چې: اميره! يوه زړه بوډۍ ښځه غواړې له تاسره ووينې. دهغه په دې خبره خواص خان هغه خبر راوړونکې ته په غور سره وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې ايا هغه ښځه خو به جاسوسه نه وي او يا دا چې دمهارت له پاره خو به کار نه کوي، هغه عسکر ورته وويل چې نه، اميره! مونږ هغه ښکته پورته وکتله، هغه بيجاره وايي چې غواړې له تاسره يوه خبره شريکه کړي، خواص خان ورته وويل چې که داسې وي نو هغه سمدستي ما ته را ورسوي. ددې خبرې سره سم هغه عسکر دهغه ځايه ولاړ او د لږ ځنډ وروسته يې دغه هندوه نيرمل نومې زړه ښځه له ځانه سره راوړه کومه چې دمهارت له اړخه د گنگا خدمت له پاره مقررې شوې وه. خواص خان ترې په ډير درنښت سره وپوښتل چې:

گوره ادې! زما نوم خواص خان دې، ما ته خبر راغې چې ته ماته کومه خاصه خبره کول غواړې؟ نيرمل ورته په ډيره منډه او شفقت سره وويل چې: گوره زويه! زه تاته يوه ډيره مهمه خبره کول غواړم، ايا ته کومه داسې کونډه پيژني چې د رها تاس د زيارت په لنگرځاي کې اوسيدله اونوم يې گيتا و. دنيرمل په دې خبره خواص خان ټکان وخور او ترې ويې پوښتل چې ادې! ته يې څنگه پيژني؟ هو! زه د رها تاس د زيارت د لنگرځاي گيتا ډيره ښه پيژنم. او هغه هم ما پيژني، نيرمل ورته وويل چې: گوره زويه! گيتا همدا اوس ستا کومک ته اړتيا لري، خواص خان ترې په ډير بيړه وپوښتل چې:

ادې! ته څه ډول خبرې کوي، گيتا ماته څه اړتيا لري؟ هغه خو د رها تاس د زيارت په لنگرځاي کې ده، ددې خبرې سره سم نيرمل خواص خان ته د رها تاس د زيارت د لنگرځاي څخه دمهارت د دوو کسانو په لاسو د گيتا د راتنبتولو پيښه بيان کړه او دا يې هم ورته ډاگيزه کړه چې هغه څه ډول دلته دمهارت هستونگنځاي ته راوستل شوه او بيا دلته مهارت څومره هڅه وکړه چې هغه د خپل ځان سره واده کړي خو گيتا ترې څه ډول انکار وکړ او دا چې هغه يواځې او يواځې دخواص خان سره د مينې څرگندونه کوله او... دا ټولې خبرې يې ورته په ډير تفصيل سره بيان کړې.

دشیرشاه سوري دکتاب دريمه برخه

تراوسه پورې خواص خان دمهارت ددې تمځاي څخه لرې و چې مهارت ته دهغه مخبرانو خبر ورکړ چې دشیرشاه سوري ستر سالار خواص خان پر هغه د يرغل له پاره په ډيره چټکه توگه مخته را روان دې. ددې خبر سره سم مهارت هم لاس وپنښې وهل پيل کړل او خپل

ټول فوځونه يې د فوځ د تمځاي څخه بيرون وويستل، پخپله هم د شپې په تياره کې دخپلو فوځونو سره يو ځاي ووت او هلته په يو سنگر کې پټ کيनाست. هغه په دې آند و چې کله چې خواص خان هغه ځاي ته راوړسي نو مهارت به د خپل ټول ځواک سره پرې پټکې حمله وکړي او په دې توگه به هغه بيرته وځغوي.

خو د بله اړخه خواص خان هم په ډيره بېره د مهارت پر فوځي تمځاي باندي د حملې کولو له پاره را روان و. هغه خپل مخبران هرې لورې ته خپاره کړي و خو دهغه مخبران د مهارت د پټنځايو د معلومولو په اړه ناکام شوي وو. په دې اساس کله چې خواص خان د مهارت دغه پټنځاي ته را نژدې شو نو مهارت په ناڅاپي توگه د خپله سنگر څخه راووت او د توپان په څير مخته راغې او د خواص خان په لښکر باندي را پريوت. دهغه دغه ناڅاپي حملې د خواص خان د لښکرو لمرنۍ ليکې د ستونزو سره مخ کړې، داسې څرگنديده چې د مهارت دغه ناڅاپي يرغل د خواص خان لښکر ته نه تلافی کيدونکې زيان ور اړولې دې.

خو خواص خان هم داسې ژر ناهيلي کيدونکې نه و. هغه د ژوند تودې سرې ډيرې کتلې وې، که څه هم دغې ناڅاپي يرغل دهغه د لښکرو لمرنې ليکې د ستونزو سره مخ کړې وې خو هغه ډير ژر بيرته خپل ځان را جوړ کړ او بيا دخپل لښکر سره يو ځاي لږ څه شاته ولاړ، دهغه د شاته تگ څخه مهارت داسې و انگيرله چې خواص خان ماتې و خوړه او اوس د تينستي په هڅه کې دې نويه دې خاطر هغه خپله حمله نوره هم چټکه کړه خو تردې وخته خواص خان بيرته خپل لښکر سره را يوځاي او منظم کړې و. او په پوره توگه دخپلې دفاع له پاره تيار شوې و. د شپې په دې تياره کې يو ځل بيا ددواړو فوځونو تر منځ خونړې جنگ و نښت، مهارت هم په پوره ځواک سره خپلو حملو ته دوام ورکړ. خو خواص خان دخپل فوځ او لښکر د حوصلو د پورته کولو او دهغوي په منظمولو کې په پوره چټکتيا سره مصروف و، اما تر څنگ يې دخپلې دفاع جنگ هم جاري ساتلې و.

د لښکرو د نظم و نسق نه وروسته خواص خان دخپل ځان دنسولولو پريکړه وکړه او هوډ يې وکړ چې خپله دغه لمرنۍ ناڅاپي ماتې په برياً باندي بدله کړي

مهارت چې لږ تر مځه يې خپل برياً حتمي گانه، د خواص خان ددې حملې څخه ډير زړه خوړينې شو او د شاته تلو هڅه يې پيل کړه، د خواص خان ددې ناڅاپي يرغل څخه هغه داسې شو لکه چا يې چې د پښو لاندي خپور فرش را کش کړې وي. تر لږه وخته پورې د جنگ اړخ بدل شو او خواص خان د مهارت لښکرې د ډير بد او ويجاړونکې حالت سره مخ کړې وې، خواص خان مخته وروان وپه داسې حال کې چې مهارت دخپلو لښکرو سره يو ځاي شاته دخلاصون لاره لټوله. کيدې شې چې هغه به غوښتل خپل سنگر ته تر شاشي او بيا دهغه ځايه خپله دفاع وکړي. خو خواص خان هم دهغې دغه مکاری درک کړې وه په دې خاطر يې په خپلو حملو کې ډير نښت راوست، کله چې مهارت د شاتلو په وخت کې خپل سنگر ته ورسيد نو د جنگ د ميدان څخه ان د هغه تر سنگره پورې دهغه د لښکر د عسکرو لاشونه هرې لورې ته خپاره پراته وو، کله يې چې دا حال وکوت، نو سمدستي يا شاته منډه کړه او و تښتيد. خو خواص خان هم دهغه تر شا ولاړ او دهغه د لښکر د پاته برخې څخه يې نيمايي د تيغه تير کړل. مهارت دخپلو ساتونکو سره يو ځاي په ډيره ستونزمنه توگه کوهستاني درو ته ځان ورساوه، په داسې حال کې چې خواص خان دهغه پسې ان تر هغه ځايه ولاړ او هلته دهغه مخې ته ودريد. اما تر څنگ يې خپل فوځ ته د ناڅاپي يرغل په مقابل کې د تيارسي حکم کړې و. ځکه گمان کيده چې مهارت به يو ځل بيا د رامخته کيدو او يا د خواص خان په لښکرو باندي د شبخون دکولو لپاره ځان چمتو کوي. خواص خان اراده درلوده چې د ورځې په رڼا کې د مهارت پر خلاف پريکنده حمله وکړي.

خواص خان لاهمدلته ولاړ و چې په دې وخت کې دهغه يو ساتونکې په ډيره بېره دهغه خواته راغې او ورته يې وويل چې: اميره! دلته يوه زړه بڼخه ده او غواړې له تاسره سمدستي وويني. خواص خان دهغه ساتونکې لورې ته په عجيبه توگه وکتل او بيا يې په ډوب شوې اواز وويل چې: هسې نه چې دا بڼخه د مهارت جاسوسه وي؟ هغه ساتونکې ورته وويل چې: نه! اميره! مونږ هغه وچيرله، خو بېچاره وايي چې له تاسره کومه ضروري خبره لري. خواص خان ورته وويل چې که خبره همداسې وي نو سمدستي يې دلته راوړئ ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې ولاړ او بيا يې دخپله ځانه سره د خواص خان دربار ته يوه نيرمل نومې هندوه بڼخه راوړه. دا همغه بڼخه وه چې مهارت د گنگا دخدمت له پاره ټاکلې وه. کله چې نيرمل دخواص خان مخې ته راوړل شوه نو خواص خان دهغې د درنښت په خاطر د ځايه پورته شو او بيا يې ورته وويل چې:

گوره ميرمنې! زما نوم خواص خان دې او ماته دا ډاگيزه شوې ده چې ته ما ته څه ويل غواړې. نيرمل ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل چې: گوره زويه! زه تاته يوه ډيره مهمه خبره کول غواړم. ايا ته داسې کومه کونډه بڼخه پيژنې چې د رهناس د زيارت په لنگر خانې کې يې ژوند کاوه، او هغه گيتا نومیده. دنيرمل په دې خبره باندې خواص خان ټکان وخور او ورته يې وويل چې: ميرمنې! ته يې څنگه پيژنې؟ هو! تر هغې چې ما پورې اړه لري زه درهناس د زيارت په لنگر ځاي کې او سيدونکې گيتا ډيره بڼه پيژنم. او هغه هم ما پيژنې. نيرمل ورته وويل چې: گوره زويه! همغه گيتا ستا کومک ته اړتيا لري. خواص خان ترې په ډيره بې قراری سره وپوښتل: ميرمنې! دا ته څنگه خبرې کوي؟ گيتا ماته څه اړتيا لري؟ هغه خو هلته درهناس د زيارت په لنگر ځاي کې ده. بيا ورته نيرمل په ټول تفصيل سره هغه قصه وکړه چې څه ډول گيتا د مهارت د دوو کسانو لخوا دهغه ځايه را تنبول شوې او بيا دلته د مهارت د او سيد و ځاي ته راوړل شوې او بيا ترې مهارت د واده غوښتنه وکړه چې گيتا يې غوښتنه و نه منله او د مهارت تر مخه يې دخواص خان سره دخپلې مينې څرگندونه کړې ده.

کله چې نيرمل خبرې خلاصې کړې نو خواص خان دهغې د خبرو سره علاقه پيدا کړه او ورڅخه يې وپوښتل چې: گوره ادې جانې! دا ستا ډيره مهرباني ده چې تاته د گيتا په اړه په پوره تفصيل سره خبره وکړه، تاددې خبرې په کولو سره زما په ځولۍ کې د خوښيو انبار واچاوه. زه ددې نه مخته په دې نه پوهيدم چې گيتا هم ما خوښوي خو ستا د اوسنيو خبرو څخه زما زړه ډير خوشحاله او ډاډمن شو، په ريښتيا هم گيتا ددې وړ ده چې هغه دخپل ژوند ملگرې وگرځوم. هغه يوه غمښنه او غم وهلې پيغله ده. خوداراهه ووايه چې ولې مهارت هغه درهناس د زيارت د لنگر ځاي څخه دلته راوتنستوله. دهغه په دې خبره نيرمل ورته وويل چې:

گوره خواص خان! دگيتا بېچاره گۍ بدقسمتي داده چې هغه ډيره زيات بڼايسته او بڼکلې ده، دهغې وجود دومره درابښکود نه ډک دې چې اندازه لگول يې شوني نه دي، مهارت هغه دغه زيارت کې د پناه اخستو تر مخه چيرې کتلې وه، او هغه پرې دهغه وخته راهيسې ځان څاروي، هغه غوښتل دهغې سره واده وکړي خو گيتا نه غوښتل دهغه سره واده وکړي، گوره زويه! زه غواړم تاته دا ووايم چې: د مهارت دخلکو په واسطه د گيتا د راتنستولو وروسته هغوي گيتا همدلته بندي کړې ده، او غوښتل يې چې هغه په هر صورت چې کيدې شي واده ته تياره کړي. خو گيتا ورته په ډاگه ددې کار څخه انکار کړې دې. او ورته يې ويلي دي چې هغه به يواځې او يواځې دشير شاه سوري د سپه سالار خواص خان سره واده کوي او بس. ځکه چې هغه دخواص خان سره د ژوند د اخري سلگيو پورې مينه کوي او که چا په زور ورسره واده کولو هڅه وکړه نو بيا به دهغه لاش وويني.

گوره زويه! زه تاته په دې خاطر مبارکي درکوم چې د شپې په تياره کې تا مهارت ته ډيره بده ماتې ورکړه. او دهغه لښکر دې له منځه يووړ. اوس نو مهارت دخپلو پاته شو کسانو سره د شرق په لور تښتيدلې دې او هغه غواړي د شرق له لوري د غرنۍ لړيو څخه بيرون شي او خپل بل کوم ځاي کې ځاي په ځاي شي. زويه! د شرق په لور د تښتې په وخت کې هغه له ځانه سره گيتا هم و تښتوله، اوس زه له تا غواړم چې د مهارت د لاسو څخه گيتا ازاده کړي. تر دې ځايه دخبرو کولو وروسته نيرمل خاموشه شوه، نو خواص خان خپله پريکړه اعلان کړه چې:

گوره ادې جانې! هغه څه چې تا وويل، ماته هغه ټول ريښتيا ښکارېږي، ستا د عمر څخه هم داسې څرگندېږي چې ته به درواغ نه وايي. هغه تفصيل چې تا ماته د گيتا په اړه ووايه هغه ټول حقيقت ته نژدې دې، خو د دې سره به زه د احتياط څخه کار اخلم تاته به انعام درکوم خو که چيرې له ماسره دې دوکه او فريب کړي و نو څت به دې در پرې کړم. د دې خبرې پريکړې سره سم يې هغه ساتونکې ته چې نيرمل يې خواص خان ته له ځانه سره راوړې وه حکم وکړ چې نيرمل هملته په فوځ کې له ځانه سره وساتي، او ښه پالنه يې وکړي، د دې خبرې وروسته خواص خان خپل لښکر په دوو برخو باندې ووېشه، يوه برخه يې هملته پريښوده او بله برخه يې له ځانه سره واخستله د هماغه غرنۍ لړۍ شرقي برخې ته روان شو کومې لورې ته چې مهارت دخپلو عسکرو سره تښتيدلې و.

خواص خان په دې ټوله سيمه کې ډيره ښه بلد و. د دې غرنۍ لړۍ شرقي برخې کې، يعنې هغه ځاي کې چې دا غرنۍ لړۍ پاي ته رسېږي او ميداني سيمه پيلېږي، هلته يو ځل بيا خواص خان خپل فوځ په دريو برخو باندې ووېشه دهغوي دوه برخې يې د درې په ښي اړخه کې وټاکلې او هغه پاته بله برخه يې له ځانه سره واخسته او د درې مخکينې برخې کې ځاي په ځاي شو.

بله ورځ هغه وخت چې لمر د شرق نه سر را پورته کړ او د تيارو په څپو د لمر وړانگې را خپرې شوې نو مهارت دخپلو پاته شوو لښکرو سره يو ځاي د درې څخه د راوتلو وروسته ميداني سيمو ته ورننوت، نو خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره يو ځاي دهغه مخه و نيوله. مهارت خپلو عسکرو ته د تم کيدو اشاره وکړه او خپل يو کس يې مخته ورو وليږه تر څو معلومه کړي چې دا خلک څوک دي او ولې يې ددوي مخه ونيوله. دهغه يو عسکر په منډه منډه راغې او د لږ ځنډ وروسته بېرته را ستون شو او مهارت ته يې خبر ورکړ چې لاره بندونکې پخپله خواص خان دې او هغه د جنگ له پاره تيار ولاړ دې. په دې وخت کې مهارت گيتا هم دخپل ځان سره يو ځاي په آس کينولې وه، کله چې هغه عسکر مهارت ته دخواص خان په اړه خبر ورکړ نو د گيتا سرد خوشحاليو نه را بورته شو، هغه مسکۍ وه. په همدې وخت کې مهارت خپلو ملگرو ته وويل چې:

گورئ زما ملگرو! زه په دې ډاډمن يم چې دشير شاه سوري سالار خواص خان خپل مرگ تر دې ځايه راوړي دې. هغه دخپلو څو کسو ساتونکو سره زما لاره بنده کړې ده، کيداې شې چې هغه دا انگيرې لې وې چې هغه زما ټول فوځي ځواک له منځه وړي دې او زه د يو څو ملگرو سره يو ځاي خپل ځاي ته ورغلي وم، زما سره همدا اوس هم دهغه لس هومره زيات وسلوال ملگري موجود دي. په دې اساس به د همدې درې تر څنگ زه خواص خان ته ډيره بده ماتې ورکوم او دهغه څت به پرې کوم. په دې ترتيب به دخواص خان دوژلو وروسته زه خپله دغه ناکامي په بريابده کړم.

ددې خبرو وروسته مهارت شاته وکتل او دخپل آس په شا سپره گنگا ته يې مخ ورواړوه او ورته يې وويل چې: گنگا! ته ښکته شه او په کوم خوندي ځاي کې کينه، زه به ددې خواص خان کار ور ختم کړم، خو گوره که په دې غرنۍ دره کې خواص خان پر ما غالب شو نو

بیا خو به ستا برخلیک د خواص خان سره ترلې وي خو که چیرې ما ددې جنگ په جریان کې د خواص خان خټ وړ پرې کړ نو بیا به ته د تل له پاره زما د ژوندانه ملگرې اوسې. اوس ته زما د آسه بنکته شه ، گنگا د مهارت دغه سلا د خپل زما له پاره بڼه فرصت و گانه او سمدستي یی د آسه لاندې راټوپ کړ او منډه یی کړه او په بڼې لورې کې په یوه ستره تیره کیناسته.

مهارت د خپل ټول ځواک سره یو ځای په خواص خان باندې د حملې له پاره مخته راغې. گنگا هم د احتیاط څخه کار واخست او خپل ځای یی بدل کړ او د مهارت د سترگو څخه د پتیدو په خاطر د غرنۍ لړۍ د یوې غونډۍ په سر وخته او هلته کیناسته ، هغه نه غوښتل چې دهغې د ناستې د ځای په اړه مهارت ته معلومات تر لاسه شي ، هغې همدا راز غوښتل دهغه پورته ځای څخه ددو اړو لښکرو تر منځ د ټکر ننداره هم په خپلو سترگو و ویني.

مهارت ددې آند سره چې دهغه د ملگرو شمیره ډیره ده ، په داسې حال کې چې د خواص خان چې وسلوال ځوانان دي دهغوی شمیره ددې د ځواکونو د شمیرې څخه لس هومره لږه ده نو د ډیر فخر او تکبر سره یی خپل لښکر ته د مخکې تللو حکم وکړ او د وینې تویونکو لیوانو په څیر یی په خواص خان باندې حمله وکړه.

تر اوسه ددې جنگ د پیلامې څخه لږ څه وخت نه و تیر شوی چې ددرې په بڼې لورې کې چې خواص خان کوم عسکر ځای په ځای کړي و ، ناڅاپه را پیدا شول او د تکبیر د اواز د پورته کولو سره یی د مهارت په لښکر رو دانگل.

مهارت ددې حالاتو په کتلو سره ډیر اندیښمن شوی و ، هغه دا فکر هم نه شو کولای چې خواص خان دې دهغه د ماتولو له پاره ددرې په بڼې او چپ لورې کې خپل عسکر ځای په ځای کړي وي. تر اوسه هغه په دې هڅه کې و چې د خواص خان ددې لښکر له پاره د خپلو ځواکونو یو ډله بیله کړي چې د خواص خان د لښکر هغه دریمه پټه ډله هم د خپلو سنگرو څخه را ووتله او د مهارت په ځواکونو لکه د اسماني تندرا پریوتل. اوس نو د مهارت له پاره ددرې و اړو اړخونو څخه یو وینه تویونکې توپان را پورته شوي و.

دهغه تر مخه په خپله خواص خان په پوره ځواک سره جنگیده او د بڼې او چپ لورې هم د خواص خان تازه ځواکونو د مهارت په لښکر ریا ورځ توره تیاره کړې وه. په دې درې کې جنگ څه ډیر وخت دوام و نه کړ ، خواص خان د خپل لښکر ددرې و اړو برخو سره مهارت او دهغه ملگرو ته د شنه اسمان ستوري ور وښول او د ډیر لږ وخت وروسته یی دهغه او دهغه د لښکر کار پای ته ورساوه. دهغه په گډون یی دهغه ټول ملگري یو په بل پسې له منځه یوړل ، او په دې توگه یی مهارت چې د شیر شاه سوري تر لاس لاندې سیمو کې د چور و چپاول او بغاوت او سرکشی اساس گرزیدلې و په مکمله توگه د سیمې څخه پاک کړ او سیمې ته یی امن و امان را گرځاوه.

د مهارت او دهغه د لښکر د له منځه وړلو وروسته اوس خواص خان د گنگا په فکر کې ډوب و. هغه خپل لښکر ته هملته د تم کیدو امر وکړ او پخپله په خپل آس باندې سپور شو او مخته ورغې تر څو د گنگا لټون وکړي. هغه په خپل ځغلنده آس باندې سپور مخته روان و چې د غونډۍ د پاسه ناسته گنگا د خپله ځایه را پورته شوه. خواص خان هغه وکتله ، هغې همغسې خپل ځان په سپین پروني کې را نغښتلې و او سپین کالي یی په ځان کې و . همدا راز یی خپل مخ هم په سپین رنگه نقاب کې راپوښلې و. د غونډۍ د سر څخه گنگا په بیره لاندې را کیوته او د خواص خان په لور را روانه شوه. خواص خان هم دهغې په کتلو سره د آسه را بنکته شو. کله چې گنگا ورته را نزدې شوه نو خواص خان غوښتل هغې ته د زړه له اخلاصه څه و وایی خو گنگا پرې را مخته شوه او ورته یی وویلې چې : زما ډیر درونده

خواص خانه ! زه ستا ډيره زياته ممنونه او شکر کونکې يم چې تا زه دمهارت په خیر د يوه شيطان څخه وژغورلم . او که نه معلوم نه ده چې هغه به له ماسره څه کول . خواص خان ورته په ډير نرم او د مينې نه ډک غږ سره وويل چې :

گوره گيتا ! هغه بنځه چې د مهارت په هستونگنځې کې له تاسره يو ځای وه او نيرمل نومیده ، همغې ماته ستا په اړه به بوره تفصيل سره خبره کړې ده ، او دا يی راته هم ويلي و چې ته د زيارت په لنگر ځای کې د پناه اخستو دمخه هغه چيرې کتلې وې او ډيره يی خوبه شوې وې . په دې خاطر يی دخپلو خلکو په لاسو ته دهغه ځایه را و تبتولي او دلته خپل هستونگنځې ته يی راوړې يی . گوره گيتا ! زه په دې خاطر ستا ممنون يم چې ... گيتا يی خبره پرې کړه او ورته يی وويل چې : په کومه خبره خواص خان ؟ خواص خان لږ څه تم شو او بيا يی وويل چې :

گوره گيتا ! نه به درواغ وايی او نه به را څخه څه پتوي . ماته خو نيرمل وويل چې ته ما سره مينه کوې او ما غواړې . ايا دا حقيقت دې ؟ گنگا سر تپت کړ ، او تر ډيره وخته پورې يی څه فکر کاوه او بيا يی سر را پورته کړ او خواص خان ته يی مخ کړ او ورته يی وويل چې : که چيرې دا خبره ريښتيا او حقيقت وي نو ستا عکس العمل به پرې څه ډول وي ؟ خواص خان سمدستي ځواب ورکړ چې :

واوره گيتا ! که دا خبره ريښتيا او حقيقت وي نو بيا به زما عکس العمل هم همدا ډول وي چې زه هم تا د زړه له کومي خوبوم او دخپل ژوند د تلپاتې ملگرې کيدو اراده دې لرم . اوس ووايه چې ايا دا حقيقت دې او که زما د ژوندانه خوب او سراب دې ؟ گيتا ورته وويل چې : نه زما محترما ! زما يو حقيقت دې . ته لمرنې شخصيت يی چې ما ورسره په خپل ژوند کې د زړه له کومي مينه کړې ده . ته لمرنې ځوان يی چې ما درسره د زړه په پيوندونو کې خپل محبت را نغاړلې دې . که ته ما خپلوې او که نه مې خپلوې ، زه به دخپله زړه له کومي ستا بندگي کوم ، خواص خان خپل دواړه لاسونه وراوږده کړل او د گنگا نرم او ملايم لاس يی په خپلو لاسونو کې ونيوه او بيا يی ورته وويل چې :

واوره گيتا ! دنن نه وروسته ته هم زما يی . گوره گيتا ! اوس چې مونږ دواړه يو دبل شو او يو بل مو خوب کړل نو اوس خو دخپل مخ څخه دا نقاب لرې کړه ، ترڅو زه ستا دغه بنايسته مخ او خيره ووينم او ستا د بنايست ، ستا د جمال او ستا بنکلتيا څخه زړه خوشحاله کړم . گنگا لږ څه لږ زيده او د شرم نه يی سر تپت کړې و ، خواص خان ته وويل چې :

زما محبوبه ، خواص خانه ! په دې کې هيڅ شک نه شته چې زه همستا يم او ټول ژوند به همستا اوسم . او له تاسره ژمنه کوم چې زه به تا دخپل ژوند د سفر ملگرې کوم . خو ما د يوه کار په لړ کې سوگند کړې دې ، نو کله چې هم زما هغه کار تر سره شي او زما هغه سوگند او قسم په ځای شي نو بيا به زه دخپله مخه دغه نقاب لرې کوم ، او دا مې هم سوگند کړې دې چې ترڅو چې زما هغه کار نه وي شوې زه به دخپل مخ نه دا نقاب نه لرې کوم . نو په دې خاطر زه هيله لرم چې ته به ما زما ددې کار د پوره کولو پورې دخپل قسم ماتولو ته اړ نه کړې . کله چې زما هغه کار تر سره شي نو زه به ستا مخې ته راځم او دخپل مخ نه به دا نقاب لرې کوم ، زه هيله لرم چې هغه وخت به ته زما دخپلو څخه مخ وانه وړوې . خواص خان ورته په ډيره نرمه ژبه ځواب ورکړ چې :

گوره گيتا ! که اوس نه غواړې دخپل مخ څخه نقاب لرې کړې ، او يا دې د کومي خبرې په لړ کې ددې نقاب دنه لرې کولو سوگند کړې وي نو زه له تاسره ملگرې يم ، خودومره راته ووايه چې ته چيرې اوسيدل غواړې ، خو يو خبره درته کوم چې گيتا : زه نه غواړم ته بيرته د

دهتاس د مندر په لنگرځاي کې و او سپرې. هلته په رهتاس کې زما يو کور شته ، نو که ته غواړې زه به دې هملته د او سيدو انتظام وکړم. گيتا ورته د ويرې څخه وويل چې:

زه به هلته ستا په نه موجوديت کې څنگه خپلې شپې سبا کوم. ځکه چې ته خو او س په جنگونو کې مصروفه يی ، نو که چيرې هلته ځانته او سپرم نو لکه څنگه چې د مهارت ملگرو زه دهغه لنگرځاي څخه را وتښتولم، نو په دې توگه به مې ستا د حويلې څخه څوک و تښتوي او زه به دخپله ځانه هيڅ دفاع و نه شم کولې. او س خو دلته ته په ډير ښه وخت کې زما د کومک له پاره را ورسيدې، همدا علت و چې مهارت ماته هيڅ ډول زيان و نه شو را رسولې او که نه هغه بد بخته او شيطان خو زما د عصمت او عفت پسې را خستې وه. خواص خان تريوه وخته به فکر کې ډوب و او بيا يې ترې وپوښتل چې:

گيتا! که ته نه غواړې هلته په رهتاس کې زما په حويلې کې و او سپرې نوبيا ته ماته ووايه چې ته چيرې غواړې و او سپرې؟ گنگا ورته وويل چې: ما په داسې ځاي کې وساته چې زه ستا د متو لاندې خوندي و اوسم. امير خواص خان ورته وويل چې: نوبيا خو د جنگ په وخت کې داسې ځاي زما خيمه ده. که ته غواړې په هغې کې او سيدې شې. دهغه په دې خبره گنگا خپل سر تپت کړ او ورته يې وويل چې:

ستا خيمه زما د پاره ډيره غوره او ښه خوندي ځاي دې خو او س او په دې وخت کې زه ستا په خيمه کې هم ځانته نه شم او سيدلې. دا کار زما او ستا د واده نه وروسته شونې دې. که چيرې په همدې حال کې زه ستا په خيمه کې پاته شم نوبيا خلک زما او ستا تر منځ د اړيکو په اړه ډول ډول خبرې کوي او زه نه غواړم چې زما په خاطر ستا په ذات باندې کوم داغ ولگيرې ، خواص خان ترې په ډيره انديښمنه توگه وپوښتل چې: د دې نه اخوا به زه ستا د خوندي ساتلو او هستونگنځي په اړه څه ډول اقدام و کولې شم. گنگا ورته مشوره ورکړه چې:

د جنگ په وخت کې شير شاه سوري هم دخپل حرم ښځې دخپل ځان تر څنگ ساتلې او د نورو سالارانو ښځې به هم دهغوي سره وې. خواص خان ورته وويل چې هو همدا سې وه. بلکه د شير شاه سوري ښځې به د جنگ په دوران کې هم دهغه سره يو ځاي او سيدلې، دهغوي له پاره به پراو کې څو خيمې ځانگړې کيدې ، دهغه په دې خبره گنگا سمدستي ورته وويل چې: ايا دا شونې نه ده چې د پراو په وخت کې زه هم دهغو ښځو سره يو ځاي و او سپرم. هغه زړه ښځه چې نيرمل نوميرې او زما په اړه يې تاته پوره تفصيلي معلومات هم درکړې و هغه به هم په همغه زاننه خيمو کې له ماسره يو ځاي او سپرې هغه به زما ډيره ښه دوسته او ښه خدمت کونکي او سي. همدا راز به د اړتيا و په وخت کې زما او ستا تر منځ د قاصد رول هم ادا کوي. ځکه د ښځو په خيمو کې دا او سيد و په وخت کې به کله چې هم زما زړه و غواړي له تاسره ووينم نو د همدې لارې به درسره کتلاي شم. خواص خان خپله پريکړه وکړه او ويی ويل چې: ماته ستا دا سلا منظور ده. زه به د ښځو په خيمو کې ستا او د نيرمل د او سيدو له پاره انتظام وکړم. او س را ځه چې د دې ځايه ولاړ شو، د دې خبرې سره سم خواص خان د مهارت د وژل شوو ملگرو په يوه اس باندې گنگا سپره کړه او د دښمن نور آسونه يې دخپله ځانه سره را مخته کړل او دخپل لښکر دهغه دويمې ډلې په لور وروان شو.

دغې ډلې ته هم د خواص خان د عملياتو په اړه پوره پوره خبر ور رسيدلې و ، هغوي د دې څخه هم خبر شوي چې خواص خان د مهارت مخه نيولې او هغه ته يې سخته ماتې ورکړې ده. په دې خاطر کله چې خواص خان دخپل لښکر دغې دويمې برخې ته ورستون شو نو

هغوې د تکبير او الله اکبر په چغو هغه بدرگه کړې. هغوې په ډيره توگه د خواص خان او دهغه دملگرو ښه راغلاست وکړې. کله چې خواص خان دخپل لښکر دغې ډلې ته را ورسيد نو حکم يې وکړ چې هغه زړه نيرمل راوړئ. هغوې هم نيرمل دخواص خان مخې ته راوړه ، دنيرمل په کتلو سره خواص خان وويل چې :

گوره ادې ! زه ستا ډير زيات ممنون او شکر کونکې يم چې تا ماته د گيتا په اړه په سهې وخت کې خبر راکړې . اوس زه غواړم گيتا په خپل لښکر کې له ځانه سره يوسم . گيتا به هلته د ښځو به خيمه کې قيام کوي ، ايا ته هم دگيتا سره يو ځای تلل غواړې ؟ اويا دهغې سره يو ځای اوسيدل غواړې ؟ گيتا غواړې چې ته ور سره يو ځای و اوسيرې ، نيرمل سمدستي وويل چې : که چېرې داسې وي نو دا خو به زه خپله نیک بختي وگنم

د نيرمل په دې ځواب سره نه يواځې گيتا بلکه خواص خان هم خوشحاله شو ، بيا خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای دمهارت دغه د غرنيو لړيو په هستونگنځې کې ورننوت ، دهغې ځای هر څه يې سره را ټول کړل او بيا دخپل لښکر سره يو ځای دشيرشاه سوري سره د يو ځای کيدو په خاطر را روان شو .

۴۰

دمهارت په لور دخواص خان د کوچ څخه وروسته شيرشاه سوري هم دخپلې برخې دلښکر سره يو ځای دهمايون سره د ټکر په لور و خوځيد. د شپې په تورو تيارو کې هغه وخت چې دهمايون لښکر په دغو وړانو ويجاړو سيمو کې پرمختگ کاوه ، شيرشاه سوري په ناڅاپي توگه دهمايون دلښکر تر شاه را څرگند شو ، په دې وخت کې شپه پوره تياره شوې وه . ټوله فضا د پوره خاموشۍ سره مخ وه ، هر څو په خپل ځای بې حرکته ولاړ و ، په همدې وخت کې شيرشاه دخپلو لښکرو سره يو ځای دهمايون دلښکرو په وروستۍ برخه باندې د شپې د تيارو په دې توپان کې حمله وکړه . دشيرشاه سوري دا حمله دومره ځواکمنه ، او وينه تويونکې وه چې دهمايون دلښکر د وروستۍ برخې ليکې يې سره گډې وډې کړې ، دهغوې بې شميره عسکر يې له تيغه تير کړل ، دشپې ددې تيارو په لړيو کې دهمايون دلښکر شاتنۍ برخه د دود د سيوري په څير د تباهي سره مخ شوې وه .

د شا له اړخه د حملې په واسطه نه يواځې شيرشاه سوري دهمايون لښکر د عامې وژنې سره مخ کړ بلکه دهغوې خوراکي سامانونه او جنگي وسايل يې هم ترې په ولکه کې واخستل ، تر څنگ يې هغه توپونه او نور عسکري مواد چې په کشتيو کې بار دهمايون دلښکر سره روان و په هغوې هم شيرشاه سوري ولکه وکړه . په دې توپونو کې هغه توپونه هم شامل و چې دهغې په کومک سره شيرشاه سوري د چنار کلا سوبه کړې وه .

دهمايون په لښکر د شپې وينه تويونکې عملياتو نه وروسته ، شيرشاه سوري دشپې په تياره کې ځان يو نامعلوم ځای ته وويست . بله ورځ چې د چوسه په سيمه کې همايون دخپل لښکر سره يوځای پړاو وکړ نو هلته هغه ته خبر ورسيد چې دشپې په تياره کې شيرشاه سوري دلښکر په شاته برخه باندې خونړي يرغل راوستې دې ، هغه دخبر د ترلاسه کولو سره سم حکم وکړ چې دلښکر يوه برخه دشيرشاه سوري د تعقيبولو پسې وليږي . دوې لارې او سه پورې په همدې خبرو او سلاو کې مصروف وول چې د شرق له لورې يې پورته کيدونکې خاورې اوبادونه تر سترگو شول . همايون سمدستي خپلو مخابراتو ته حکم وکړ ترڅو ډاگيزه کړي چې دخاورو اوبادونو دغه وريځې د چا دلښکرو په واسطه را پورته شوي دي .

دلرځند وروسته دهمايون مخبرانو هغه ته خبر ورکړ چې شيرشاه سوري د يوه پريکنده جنگ سره دلته را رسيدونکې دې . هغوي ورته دا هم وويل چې د خاورو او دوړو دغه وريځې چې د غرب له لوري پورته کيدې هغه په دې خاطر وې چې هغه وخت د شيرشاه سوري لښکر د چوسه په غرب کې د توراندي د غاړې څخه راتيريدل . د گردونو او خاورو د پورته کيدو د وريځو په کتلو سره همایون ته يو ډول تذبذب او اندېښنه را پيدا شوې وه . هغه ته خو يواځې دا ډاگيزه شوې وه چې شيرشاه سوري د هغه د لښکر تر شا يرغل راوړې و ، ځکه چې هغه برخه د کرم ناسه د درياب په لورو ، نو که چيرې د کرم ناسه د لوري د خاورو او دوړو د پورته کيدو نښې موجودې وای نو بيا به همایون دومره په اندېښنه کې نه پريوته . ځکه هغه ته دا ډاگيزه شوې وه چې شيرشاه سوري د هغه د لښکر تر شا يرغلوته کوي ، خو اوس داسې ډاگيزه کيده چې شيرشاه سوري د چوسې په لور چې د کرم ناسه شرق لوري ته را روان دې .

په دې خاطر هغه ددې هڅه کوله چې ځانته ډاگيزه کړي چې دغه د وريځو په څير پورته کيدونکې گرد د چا د لښکر دې ، همایون په دې شک او شبه کې ککړ و چې شونې ده چې د شيرشاه سوري د لښکرو ستر سالار خواص خان د شيرشاه د بسپنې له پاره د هغه سره را يوځای شوې وي . ځکه همایون ته دا ډاگيزه شوې وه چې شيرشاه سوري خواص خان د مهارت د ځپلو له پاره هغه لوري ته استولې و ، ددې ترڅنگ همایون په دې شک کې هم پريوتې و چې شونې ده چې د هغه د ورونو څخه به کوم يو د هغه د بسپنې له پاره د جونپور څخه دې لوري ته راغلي وي . په هر صورت دهمايون مخبرانو هغه ته دا خبر ورکړ چې شيرشاه سوري د هغه د لښکر شاتنې برخه پرې ايښې ده او اوس د غرب په لور د خپل ټول ځواک سره د تورانومي دلدل د غاړې څخه را تيرېږي او دهمايون د لښکر تر مخه د خيمي وهلو اراده لري

د شيرشاه سوري د راتلو د خبر سره سم همایون خپل ټول فوځي سلاکاران را وبلل او د هغوي تر مخه يې داپوښتنه کيښووله ، چې اوس په داسې حال کې چې شيرشاه سوري خپله سينه ډال کړې او غواړي دهمايون د لښکر سره د جنگ له پاره تيارې نښي ، نو دهمايون له اړخه بايد څه ډول عکس العمل ونبوول شي . د هغه په دې خبره دهمايون د لښکرو د سالارانو څخه يو سالار قاسم حسين سليمان ورته وويل چې :

درونده شاهنشاه ! شيرشاه سوري زمونږ د لښکرو د تعقيب پسې دومره ستومانه سفر کړې دې او اوس دلته را رسيدونکې دې ، په دې اساس به د هغوي آسونه سترې شوی وې او د سپرلي حيوانات به يې د جنگ کولو قدرت نه لري ، په دې اساس زمونږ له پاره به د حکمت نه ډکه لار داوی چې مونږ په همداسې وخت کې د شيرشاه سوري په لښکرو باندې يرغل وکړو . ددښمن د ستوماننې څخه به مونږ ته په اسانه توگه برې را په برخه شي او شيرشاه سوري به دماتې سره مخ شي .

همايون د خپل سالار قاسم حسين سليمان له اړخه دغه مشوره ډيره خوښه کړه خو په دې وخت کې دهمايون ډير دوست او ملگري سلاکار مويديبيگ را ټوپ کړ ، هغه همایون ته مشوره ورکړه چې په جنگ کې بېرته کار نه دې ، ځکه شونې ده چې مونږ دماتې سره مخ شو ، مونږ ته په کار دې چې په ډيره ښه توگه د خپل فوځ ليکې سمې کړو او بيا د شيرشاه سوري په خلاف باندې حرکت وکړو . همداسې وشول ، شيرشاه سوري هم را ورسيد او د خپل لښکر سره يوځای يې هملته پراو وکړ ، هغه سمدستي يو تيز تلونکې قاصد د خواص خان په لور ووليږه ، او هغه ته يې دا پيغام ورو وليږه چې دهمايون سره د يوه پريکنده جنگ کولو له پاره دې ژر تر ژره دلته زما خواته ځان را ورسوي . ددې نه وروسته شيرشاه سوري په ډيره پټه توگه خپل لښکر متحرک کړ او د کرم ناسه د درياب څخه اخوا ورتير

شو. اوس نو هغه خپل لښکر د کرم ناسه او گنگا د دریا بونو تر منځ تم کړ او په دې ترتیب یې د همایون د لښکرو له پاره د کومک رسولو ټولې لارې بندې کړې.

دلته د شیر شاه سوری د پراو خو ورځې لا تیرې شوې نه وې چې خواص خان هم دخپل لښکر سره یو ځای د هغه سره را یو ځای شو. د هغه په رارسیدو شیر شاه سوری ډیر زیات خوشحاله او ډاډمن شو، اوس نو په یوه ډول سره د هغه ټول ځواک را یو ځای شوې و. او کولې یې شول چې هر وخت چې وغواړي د همایون په لښکرو باندې مرگونې یرغل وکړي. کله چې شیر شاه سوری ته د خواص خان د ور رسیدو خبر ورکړل شو نو هغه دخپلو ساتونکو سره یو ځای دخپل پراو څخه را ووت او د خواص خان د ښه راغلاست له پاره بیرون راغی.

شیر شاه سوری او خواص خان دواړه دخپلو خپلو آسونو څخه را ښکته شول، یو بل ته ور غاړې وتل، په همدې وخت کې شیر شاه سوری وکتل چې د خواص خان تر شاه یو نجلۍ هم په آس سپره ده چې خپل منځ او ټول وجود یې په سپینو کالیو کې را نغاړلې و، شیر شاه سوری دغه نجلۍ او د هغې سره ملگرې هغه زړې ښځې ته وکتل، اوبیا یې په پوښتنه کونکې توگه خواص خان ته وکتل او ورڅخه یې وپوښتل چې:

خواص خان زویه! دغه پیغله او ورسره دغه زړه ښځه دا څوک دي؟ د هغه ددې پوښتنې په ځواب کې ورته خواص خان د گنگا او نیرمل په اړه تفصیلي معلومات ورکړل. شیر شاه سوری د هغه د ځواب د اوریدو نه وروسته خاموشه و درید اوبیا یې په مسکا سره وویل چې خواص خان زویه! د خدای شکر دې چې تا خو ځانته کومه پیغله خوښه کړه. خو که دا نجلۍ دخپلې کومې غوښتنې په لړ کې له تاسره سمدستي واده کول نه غواړي او دخپل منځ څخه نقاب هم نه لرې کوي نو سهی ده، هغه د ښځو خیمو ته ورو استوی، تر هغو چې د وې وغواړي هملته دې او سپرې او کله یې چې وکتل چې سوگند یې پوره شوې دې او تر څنګ یې ستا تر منځ دخپل منځ څخه د نقاب د لرې کولو اراده وکړي نو بیا به زه ستاسو د دواړو د واده کولو پروگرام جوړ کړم. وروسته بیا په تلو تلو کې شیر شاه سوری د گنگا څنګ ته را نژدې شو او په پلرني شفقت سره یې ورڅخه وپوښتل چې:

گوره گیتا لوري! زه له تا څخه ډیره ممنون یم چې تا زما زوی خواص خان دخپل ځان له پاره خوښ کړې دې، زه تاته او له تاسره یو ځای دغه زړې نیرمل ته دلته په راتلو باندې ښه راغلاست وایم. ددې خبرې سره سم شیر شاه سوری خپلو ساتونکو ته حکم وکړ چې گیتا او نیرمل دواړه په پراو کې د ښځو خیمه ځای ته یوسي او ددې دواړو له پاره ډیرې غوره او ښه خیمې ولگوي، گیتا او نیرمل د همدې ساتونکو سره یو ځای روانې شوې، د هغوې د تللو وروسته شیر شاه سوری د خواص خان په لور وکتل او رته یې وویل چې:

خواص خان زویه! اوس وخت راغلي چې مونږ د همایون پر خلاف اړي او پر یکنده حمله وکړو، همایون همدا اوس د چوسې په سیمه کې دخپل لښکر سره پراو کړې دې، ددې نه مخته ما د تورا د ویالې څخه د تیریدو وروسته د گنگا په غاړه پراو کړې و خو همایون د هغه ځایه خپل پراو پورته کړ او د چوسه سیمې ته ولاړ. اوس ما دلته د کرم ناسه او گنگا تر منځه ځکه پراو کړې دې چې د همایون د لښکر له پاره د کومک ټولې لارې و تړم. اوبیا په هغه داسې خونړۍ حمله وکړم چې هغه زما تر مخه بې وسه شي، ایا ستا په آند ما دا کارونه په ښه توگه کړي او که نه؟ خواص خان ورته په خندا کې وویل چې:

درونده شیر شاه سوری! زه پوهیږم چې کرم ناسه او گنگا دواړه هغه ځایونه دي چې په دې ځایو کې د پراو په واسطه مونږ د همایون په مقابل کې ډیر په گټه کې یو. د هغه په دې خبره شیر شاه سوری ډیر خوښ شو او ورته یې وویل چې: زویه! که خبره همدا سې وي نو ته هم

همدلتنه دخپل لښکر سره یو ځای پراو وکړه. پریږده چې لښکر لږ څه دمه شي او بیا دهغې وروسته په همایون باندې د پریکنده گذار له پاره ځان تیار کړو. ما ته خو مخبر خبر راوړې چې تا مهارت ته ډیره بده ماتې ورکړې ده او دهغه ټول هستو ننگنځې دې له ځانه سره راوړې دي، په ځواب کې ورته خواص خان وویل چې: دهغه د هستو ننگنځې څخه ماته ډیره څه ترلاسه شوي دي، په هغې کې خوراکې توکې او جنگې سامان هم شته. او دا به ټول د همایون پر خلاف په جنگ کې استعمالوم. شیرشاه سوري خواص خان ته د مهارت په ماتولو او ځپلو باندې مبارکي ورکړه، بیا دواړو لښکر له ځانه سره واخست او د پراو په لور روان شول او د خواص خان د برخې لښکر هم هملته د کرم ناسه او گنگا تر منځ د شیرشاه سوري د لښکر سره یو ځای پراو وکړ.

۴۹

د سنگم او گنگا د دریا بونو تر منځ د پراو په وخت کې د شیرشاه سوري او خواص خان مدافعانه سلوک خپل کړې و، هغوي خپل لښکر او خپل ټول ځواک په دې باندې باوري کړې و چې په دې وخت کې دې د همایون د فوځونو لار بنده کړي ترڅو د کرم ناسه د دریا ب څخه تیر نه شي. د بله اړخه دوي د همایون د لښکر د بسپنې د ور رسیدو ټولې لارې بندې کړې وې او هغوي ته هیڅ ډول د خوراک څښاک او فوځي سامان نه ور رسیده. همایون هم د دې حالاتو څخه په تنگ راغې او د چوسه څخه یې د بلې کومې لورې په لور د کوچ کولو اراده وکړه. هغه غوښتل چې یا خو اگری ته ولاړ شي او یا هم د چنار کلا ته مخه کړي. خو په هر حال هغه باید د کرم ناسه د دریا ب څخه دخپل لښکر سره یو ځای و اوړي، ډاگیزه وه چې شیرشاه سوري په یوه ډول همایون دخپلې کلابندۍ لاندې راوستي و. دهغه تر مخه بله کومه داسې ستره لاره او یا گودر نه و چې دهغې په واسطه شیرشاه سوري ته دوکه ورکړي او دهغې لارې خپل ځان د شیرشاه د کلابندۍ څخه بیرون کړي. ترڅنګ یې د باران موسم هم مخته را روان و چې په طبیعي توګه یې همایون د سترو سترو ستونزو سره مخ کاوه.

د بله اړخه کله چې همایون دا محسوس کړه چې هغه د شیرشاه سوري له اړخه یو ډول کلابند شوي دي نو د شیرشاه سوري په پراو یې سپکې او وړې حملې پیل کړې ترڅو شیرشاه سوري د سنگم او گنگا د دریا بونو تر منځ د پراو څخه شاته تللو ته وهڅوي، او په دې توګه همایون دخپل لښکر سره یو ځای د چوسې څخه ځان وکارې.

شیرشاه سوري هم د همایون څخه کم نه و، هغه خپل لښکر د همایون د حملو څخه خوندي ساتلو په خاطر هر وخت تیار ساته، بلاخره جنگ داسې بڼه خپله کړه چې د همایون لښکر به بیا بیا د کرم ناسه د دریا ب څخه د تیریدو هڅې کولې، چې په دې هڅو کې به هغوي ته کله کله ډیر زیات زیان هم ور رسیده. ځکه کله به چې هم هغوي دا ډول هڅې کولې نو د شیرشاه سوري په حکم به خواص خان په هغوي وینه تویونکې حمله کوله او هغوي به یې د ماتې خورلو وروسته تر ډیره پورې تعقیبول. په دې ترتیب د همایون دغه یرغل کونکي فوځ ته ډیر زیات زیان ورسید.

د بیا بیا زیانونو د پورته کولو په اساس د همایون د فوځ حوصلې نورې پای ته رسیدلې وې، نژدې یوه میاشت د غسې وړې غټې پیښې روانې وې. او د دواړو اړخونو څخه به یو شمیر عسکر له منځه تلل. خو په دې جنگونو کې همایون ته تر شیرشاه ډیر زیان رسیده. ځکه چې شیرشاه سوري تر ډیره ځایه دفاعي جنگ ته ملاتړلې وه. بیا یو بل افت راغې او د برسات د موسم سخت بارانونه پیل شول، او به دومره زیاتې شوې او د دریا ب د غاړو څخه را ووتلې چې د شیرشاه سوري د پراو ځایونه یې هم لاندې کړل.

خو د شیر شاه سوري سره د گنگا د درياب په دغه لاندینيو زمکو کې د پړاو نه پرته بله لاره هم نه وه. شیر شاه سوري هلته په دوو علتونو په پړاو کولو مجبور و. لمړی دا چې هغه ددې ځایه د کرم ناسه څارنه کولای شوه، ځکه د همایون لښکرو بیا بیا ددې ځایه د تیرید و هڅې کولې، دویم دا چې د غازي پور او بنارس څخه د همایون د لښکرو له پاره د راتلونکې کومکونو څارنه یی هم کولای شوه، ځکه د همایون د فوځونو له پاره د کومک در سولو یواځنی لاره همدا پاته وه.

د سیلاب د راتلو په خاطر شیر شاه سوري د هغه ځایه خپل پړاو پورته کړ او لږ څه لوړې سیمې ته یی منتقل کړ. ترڅو د هماغه ځایه د همایون د لښکر خوزښتونو تر څارنې لاندې ونیسي. د گنگا او سنگم د دریاونو تر منځ چې څومره په تیزی سره سیلاب راته نو همغومره په تیزی سره به بیرته کیناسته. هغه وخت چې شیر شاه سوري خپل لمړی پړاو واخست او لوړې سیمې ته یی منتقل کړ نو د همایون د فوځونو له پاره د درياب غاړو ته د راتلو له پاره څه اساني پیدا شوې وه. هغوی ته دا هیله هم را پیدا شوې وه چې که چیرې په پرلپسې توگه د شیر شاه سوري سره همدغسې کوچنیو حملو ته دوام ورکړي نو په دې به و توانیږي چې د درياب د گودر څخه به د تیریدو له پاره ورته لاره همواره شي.

د څو ورځو را پدیخوا همایون ته دا گړې او دهلي څخه چې کوم خبرونه رارسیدل، هغه د ډیرې ناهیلۍ او اندیننو وړ وو، هغه وخت چې همایون د بنگال څخه کوچ کړې و نو په همغو ورځو کې د هغه کوچنی وروړ بهندال د هغه پر خلاف بغاوت کړې و، په داسې حال کې چې هغه خپل بل وروړ مرزا عسکري د بهندال د بغاوت د خپلو له پاره هغه لورې ته وراستولې و. خو اوس حالات بل منگه شوي و. مرزا بهندال د خپل لښکر سره یو ځای دهلي ته راغلي و په داسې حال کې چې مرزا عسکري دخپلې برخې د لښکرو سره یو ځای هلته په اگړه کې پړاو کړې و.

کله چې دې دواړو ورونو ته خبر ورسید چې شیر شاه سوري د همایون د لښکرو لارې بندې کړې او هغه یی تر کلابندی لاندې راوستې دي او اوس د همایون پر خلاف د یوه پریکنده جنگ له پاره ځان تیاروي نو دې دواړو ورونو هم خپل ځانونه وڅنډل.

مرزا بهندال هملته په دهلي کې پاته شو او هیله یی کوله چې همایون به د شیر شاه سوري په لاسو مات شي، نو که چیرې ددې ماتې په پایلو کې همایون له منځه ولاړ نو د هغه دمړینې وروسته به هغه هملته په دهلي کې خپله شهنشاهي اعلان کړي.

د بله اړخه د هغه هغه بل وروړ مرزا عسکري ته چې کله د مرزا بهندال د فکرونو او هیلو خبر ورسید او دا چې شیر شاه سوري غواړي د همایون پر خلاف خپله اخري حمله وکړي نو سمدستي دخپل لښکر سره یو ځای ددهلي په لور را وخوژید او ددهلي څخه بیرون یی دخپل لښکر سره یو ځای پړاو وکړ. ترڅنگ یی د حالاتو څارنه هم کوله. مرزا عسکري هم هیله درلوده چې د همایون په برخه کې د هر بد خبر د اوریدو سره سم به په دهلي حمله کوي، مرزا بندال به له منځه وړي او د همایون په ځای به دهندوستان پادشاه گړځي. په هر صورت په دې سخت وخت کې د همایون دواړه ورونه مرزا عسکري او مرزا بهندال د همایون مرگ ته تړي او د هغه د ځای ناستې له پاره منتظر پاته شول.

په چوسه کې میشت همایون او د هغه لښکر ته دا ډول خبرونه په پرلپسې توگه ورسیدل. همایون او د هغه لښکر ته د داسې نا امیده کونکو خبرونو د ورسیدو طبیعي پایلې دا وې چې د هغوی تر منځ هم یو ډول زړه بد اوې را پیدا شو، په همدې خاطر همایون یو گړنډې قاصد دهلي ته ولیږه او خپلو دواړو ورونو مرزا بهندال او مرزا عسکري ته یی پیغام ولیږه چې هغوی دې دخپلو لښکرو سره

یوځای دهرې لارې چې شونې وي دلته چوسې ته ځانونه راوړسوي ترڅو په یو ځای د شیرشاه سوری د لښکرو مقابله وکړای شو. په دې توگه به هغه و توانېږي چې ددریابونو دمنځه د شیرشاه سوری پر او ختم کړي، په دې لړ کې به په خپله همایون د شیرشاه سوری پر خلاف یرغل وروړي او هغه به د گنگا او سنگم ددریابونو دمنځنۍ سیمې څخه بیرونه کاري او تر هغې به یې تعقیبوي ترڅو شیرشاه سوري دهندوستان پرینوولو ته اړ شي.

کله چې دهمایون دایپغام دهغه د قاصدانو په واسطه مرزا بهندال او مرزا عسکري ته ورسید نو دواړه وروڼه سمدستي دهمایون د بسپنې له پاره تیار شول، ددواړو ورونو ترمنځ دخبرو اترو وروسته دا سې پریکړه وشوه چې مرزا بهندال دې دخپلو لښکرو سره یوځای همدلته ددهلی څخه ددفاع په خاطر پاته شي او مرزا عسکري دې دخپلو لښکرو سره یوځای د گنگا او سنگم ددریابونو دمنځنیو سیمو په لور ولاړ شي او د شاه لورې دې په شیرشاه باندې یرغل یوسي. هغوي به دخپلو قاصدانو په لاسو همایون ته دایپغام ولیږي ترڅو همایون د هغې لورې د شیرشاه په لښکر یرغل راوړي او په دې ترتیب د شیرشاه سوري کار د تل له پاره پای ته ورسوي

هغه وخت چې د اگری اودهلی خلک په دې خبر شول چې مرزا عسکري دخپل ورور همایون د کومک له پاره تیار شوي دي نو خلک ډیر زیات خوشحاله شول او حوصلې یې لوړې شوې، ددې نه علاوه د مرزا عسکري او مرزا بهندال په لشکرو کې چې کوم پخوانی تجربه لرونکي فوځیان موجود وو هغوي هم ددې کاره ډیره راضي شول او بېرته یې کوله چې ډیر ژر باید د همایون مرستې ته وروانگي، خو یوشمیر نمک حرامه اوبدمستو سلاکارانو یوبل ډول سلا ورکړه، هغوي په پټه پټه د مرزا عسکري غوږونه ور ډکول، هغوي ورته وویل چې چوسې ته په ورتللو سره او هلته د همایون سره د کومک کولو معنې داده چې پادشاه ازاد شي، دښمن برباد شي او مونږ ټول په یوه دام کې را ونښلوي. هغوي مرزا عسکري ته دا سلا ورکړه چې که چیرې د شیرشاه سوري په مقابل کې یې داخل دپادشاه سره مرسته وکړه او همایون لاس برې را ووت نو د شیرشاه سوري د خپلو وروسته به هغه حتما د مرزا عسکري د خپلو له پاره ملا تړي. هغه به مرزا عسکري ته هلته چوسې ته د ناوخته ورسیدو سزا ورکوي او بهندال ته به د بغاوت په اړه ناوړه سزا ټاکي.

دهمایون ورور دخپلې بېعقلۍ او بې تجربګۍ په اساس په جال کې را ونښت او ددغې غدارانو او نمک حرامو مشوره یې مناسبه و گڼله او دهمایون د کومک له پاره د وتلو څخه یې د ډډې کولو له پاره بهانې لټولې

د بله اړخه کله چې همایون ته خبر ورسید چې دهغه وروڼه دهغه د کومک له پاره راتللو ته تیار نه دي، نو مجبوراً یې د شیرشاه سوري سره د سولې کولو له پاره تیارې وښود. ددې کار له پاره همایون د خپل لښکریو مشر، شیخ خلیل د شیرشاه سوري په لور واستاوه او هغه ته یې سپارښتنه وکړه چې شیرشاه سوري سولې ته تیار کړي. شیخ خلیل د شیخ فریدشکر گنج د کورنۍ څخه و او خلکو یې ډیر زیات عزت او درنښت کاوه.

شیخ خلیل د شیرشاه سوري په لور ورغې او دهغه سره یې دهمایون او دده ترمنځ د سولې خبرې پیل کړې. په پیلامه کې شیرشاه سوري هم نه غوښتل د همایون سره په جنگ کې رالتار شي. هغه هم دا غوښتل چې که دهمایون سره د سولې کومه لاره پیدا شي نو همغه به ښه وي، په دې خاطر شیرشاه سوري شیخ خلیل ته وویل چې هغه په دې شرط سولې ته حاضر دې چې د چنار کلا اودهغې شاوخوا ټولې سیمې همایون بیرته هغه ته حواله کړي.

د شیرشاه سوري ددې ځواب په اوریدو سره شیخ خلیل ډیر زیات خوشحاله شو، هغه ته دا هیله را پیدا شوې وه چې همایون به د چنار کلا او دهغې شاوخوا سیمې بیرته شیرشاه سوري ته ور پریږدي، په دې اساس هغه په ډیره خوشحالی سره د شیرشاه سوري د لښکر څخه راووت او د همایون د لښکر په لور راغې. هلته یې همایون ته هغه شرط ووايه چې د شیرشاه سوري له اړخه ورته د سولې د کولو په خاطر ویل شوې و. خود همایون په شاوخوا کې چې کوم نالایقه او بدمسته نمک حرامه سلاکاران را ټول شوي و هغوی ټولو همایون ته په یوه خوله وویل چې شیرشاه سوري ته د چنار کلا ور حواله کول مناسب نه دي، ځکه شیرشاه سوري به هلته په چنار کلا کې خپل ځان نور هم ځواکمن کړي او به راتلونکې کې به د همایون له پاره د سردرد وگرځي. دخپلو دغو نا اهلو سلاکارانو د سلا وروسته همایون د شیرشاه سوري دغه شرط و نه مانه او په دې توگه د دواړو اړخونو تر منځ د سولې په ځای جنگ ته لاره هواره شوه.

۴۲

زړه نیرمل په خپلې خیمې کې دیوه سره تر بله پورې تله را تله، دهغه د حالاتو څخه داسې انگیرل کیده چې هغه ډیره اندیښمنه ده، په همدې وخت کې گنگا هم خیمې ته را ننوتله، دهغې په کتلو سره سم نیرمل دهغې لورې ته ورغله او ورته یې وویل چې: گیتا لورې! ته چیرې تللې وې زه ډیره وخته ستا په انتظار کې وم، ماته اندیښنې را پیدا شوې وې چې هسې نه چې ته بیا په کوم مصیبت کې را لتاړه نه شې. دهغې په دې خبرو گیتا د خیمې په یوه کنج کې کیناسته او ویی ویل چې: نیرمل! دلته د خواص خان تر څارنې لاندې به څنگه زه په کوم مصیبت کې را لتاړه شم، په ځواب کې ترې نیرمل وپوښتل چې:

خو گوره گیتا لورې! ته اوس چیرې تللې وې، زه ډیره وخته راهیسې په خیمه کې ځانته ناسته وم اوس تا انتظار مې کاوه، زه خو هسې د لږ ځنډ له پاره بیرون تللې وم او بیا ته زما په غیاب کې له دې ځایه پسې ډیره اوږده ولاړې. ایا ته د خواص خان خواته ورغلې وې؟ گنگا ورته وویل چې: نه زه خود خواص خان لورې ته نه وم ورغلې، نیرمل ترې بیا وپوښتل چې بیا نو ته چیرې ورکه وې؟ د لږڅه فکر او غور وروسته ورته گنگا په ډیره مینه وویل چې:

گوره نیرمل! زه غواړم تاته خپل یو راز ووايم. زه همدا اوس د شیرشاه سوري او دهغې د حرم د ښځو سره د کتلو وروسته دلته راغلم. ما هغوی ټول دخپل راز ملگري گرځولې دي. نیرمل په ډیره عجیبه توگه گنگا ته وکتل او بیا یې ترې وپوښتل چې: لورې څه ډول راز؟ گنگا ورته وویل چې:

گوره نیرمل! زما اصلی نوم گیتا نه دې بلکه گنگا دې. ددې وروسته ورته گنگا خپله ټوله تیره شوې قصه په تفصیل سره وکړه، کله چې گنگا خپله ټوله قصه خلاصه کړه نو نیرمل ورته په شکایت کونکې توگه وویل چې:

گوره گنگا لوري! تا ماته د همغه لمړې ورځې څخه ولې دا ټول حال نه وایه، چې ته د رهتاس د راجه چندرمل شهزادگۍ گنگا یې. ما خوته تر اوسه پورې ته د رهتاس د زیارت په لنگر ځای کې او سیدونکې گیتا گنلې. دا داسې انگیرله چې د کونډتون نه مخته ته مهارت کتلې وې، هغه غوښتل تا خپله کړي نو په دې خاطر یې دهغه ځایه ستا د راتښتولو له پاره خپل کسان در ولیرل. گوره لوري! ما فکر هم نه کاوه چې ته به یوه شهزادگۍ یې. په هر صورت ستا شکل و صورت، ستا ښکلا او ښایست او ستا جسماني جوړښت ماته وویل چې ته به حتما د کومې سترې کورنۍ پورې اړونده یې. ځکه ستا په خیر ښایسته پیغلې ما ډیرې کمې کتلې دي. اوس چې زه ستا ددې

حال څخه خبره شوم چې ته گیتا نه یی بلکه شهزادگی گنگا یی. نو اوس راته ووايه چې تا شیرشاه سوري او دهغه دکورنی غړي د کوم راز په اړه دخپل ځان ملگری کړي دي. گنگا ورته وويل چې:

گوره نیرمل! ته هیڅکله هم د خواص خان ترمنځ دا خبره نه ډاگیزه کوي چې زه شهزادگی گنگا یم. ددې ټول راز د پوهیدو نه وروسته هم ته دا وگڼه چې زه همغه گیتا یم او یوه پاته شوي کونډه یم. بس نیرمل لکه څنگه مې چې تاته خپل ټول احوال بیان کړل نو دگنگا به نوم راڅخه خواص خان کرکه کوی خو دیوې کونډې په څیر زه دهغه دمینه په لاسته راوړو کې بریالی شوي یم. اوس به زه دهغه ترمنځه دگنگا په ځای همدا گیتا اوسم. ددې ترڅنګ به زه دگنگا سره دهغه دغه نفرت او کرکه هم په مینه بدلوم. نیرمل پرې اعتراض وکړ او ترې ویی پوښتل چې:

دا به څه ډول شوني وي؟ گنگا ورته په خندا کې وويل چې: اوس خودا ډاگیزه شوي ده چې ما دیوې کونډې په څیر د خواص خان مینه او محبت ترلاسه کړې دي خو زه ویریرم چې هسې نه چې داسې کوم وخت راشي او خواص خان ته دا څرګنده شي چې زه گیتا نه یم بلکه گنگا یم نو زه ویریرم چې دهغه کرکه به بیا را وپارېږي، ځکه چې ما د گیتا په لباس کې هغه ته دوکه ورکړې ده. گوره نیرمل! خواص خان ډیر پاک زړې او نرم مزاجه انسان دي، نو زه غواړم چې تر هغو چې هغه د گیتا سره مینه کوي د گنگا سره هم خپله کرکه را کمه کړي، او که چیرې هغه سمدستي دهغې سره مینه و نه کړي نو لږ تر لږه خو دهغه کرکه په همدردۍ او مینه باندې بدله کړل شي. که چیرې همدومره وشي نو زه به بیا دخپل مخ څخه نقاب لرې کوم او د خواص خان ترمنځ به را څرګند یرم او بیا به هغه دخپل اصلیت څخه خبر کړم. بیا خو به زما هیله وې چې هغه به زما څخه دگنگا به بڼه کې کرکه و نه کړي. او کله چې هغه ته دا خبره ورسېږي چې ما دگیتا په بڼه کې نه یواځې دهغه مینه ترلاسه کړې بلکه هغه به ما د گیتا او گنگا دواړو په بڼه کې خپله کړي. گوره نیرمل! کله چې هم داسې موقع او فرصت ترلاسه شي نو بیا به زه ووايم چې دا زما د ژوندانه طلاپی وخت دي.

دگنگا په خاموشه کیدو سره نیرمل په خبرو پیل وکړ او ویی وويل چې:

گوره گنگا لوري! ستا ډیره مهرباني ده او زه ستا شکریه ادا کوم چې تا ماته خپل زړه را وسپړود او زه دې دخپلو رازونو څخه خبره کړم. خودا راته ووايه چې د شیرشاه سوري او دهغې دکورنی سره دې څه خبرې کړې دي؟ گنگا ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره نیرمل! ما هغوي ته دا ډاگیزه کړه چې زه په اصل کې گیتا نه یم بلکه همغه شهزادگی گنگا یم، شیرشاه سوري خو ما د پخوا څخه پیژني، ځکه کله چې هغه د رهناس ښار سوبه کړ نو زه هم دیوې بندۍ په توګه دهغه ترمنځ را وړل شوې وم او بیا هغه زه دیوې وینځې په څیر خواص خان ته ور حواله کړم، خو خواص خان زه ازاده کړم، هغه زما څخه دومره زیاته کرکه کوله چې زه یی د وینځې په څیر هم له ځانه سره قبوله نه کړم.

د شیرشاه سوري او دهغه دکورنی دخپل دغه راز د رښکاره کولو وروسته، ما هغوي ته دا هم ویلي دي چې زه به د گیتا د بڼې ترڅنګ د گنگا په بڼه کې هم د خواص خان مینه او محبت ترلاسه کوم او د همدې ډول بڼې په بدلون سره به زه په خواص خان باندې برې ترلاسه کوم. او که نه زما له پاره به ستونزې نورې هم زیاتې شي. ځکه که د خواص خان په زړه کې د گنگا له پاره همغسې نفرت او کرکه پاته وي، نو کومه ورځ چې زه دهغه ترمنځه دخپل مخ څخه نقاب لرې کړم نو زه ویریرم چې هسې نه چې په هغه ورځ د گیتا محبت د گنگا سره په

کرکې باندې بدل نه شي او که چيرې ، نيرمل ، داسې وشول نو بيا به هغه ورځ زما د ژوندانه اخري ورځ ثابتې شي او دهغې وروسته به زه د خپل ځان ژوندي پاته کيدل غوره و نه گڼم .

ما د شير شاه سره او هم دهغه دکورنۍ سره دا خبره غبرگه کړې ده چې زه به د خواص خان د زړه څخه د گنگا په اړه کرکه لرې کوم او هغه به په مينه او محبت باندې بدلوم . ځکه چې ما خپله پخوانۍ خدمتگار چې اوس زما خور لږنه ده او هلته په رهتاس کې او سپرې دهغه ځايه دلته را بللې ده . زما د وينا سره سم شير شاه سوري خپل دوه کسه استازي هلته د رهتاس د زيارت لنگرځاي ته استولي دي او هغه قاصدان به له خپله ځانه سره او ما هم دلته را وړي ، ما هغو استاذو ته دا ټوله قصه کړې ده ترڅو هغوي او ما ته زما په اړه ووايي او بيا او ما زما د داستان په مطابق دلته راشي او د خواص خان دربار ته وړاندې شي . هغه به خواص خان ته دا ووايي چې د خواص خان د حويلۍ څخه د وتلو وروسته او ما او گنگا د گنگا د يوه خپلوان کره تللې وو . هلته يو څو کسه بدمعاشانو گنگا تنگوله ، دا بدمعاشان د گنگا پيژندونکې او دهغې لرې خپلوان وو . او ما به خواص خان ته دا هم ووايي چې گنگا د زړه له کومې دهغه سره مينه لري او په همدې خاطر هغې د ټول عمر له پاره د واده د نه کولو اراده کړې ده . او ما به خواص خان ته دا هم ووايي چې کله چې د رهتاس په ښار گوټې کې دغو بدمعاشانو گنگا ډيره تنگه کړه نو يوه شپه د او ما په مشوره گنگا د خواص خان حويلۍ ته بيرته راستنه شوه ترڅو دهغو بدمعاشانو د شر نه ځان خوندي کړي او تر څنگ د خواص خان مينه او محبت هم بيرته تر لاسه کړي ، او که نه بيا به خپل ځان له لاسه ورکړي . همداسې ډيرې نورې خبرې به هم او ما د خواص خان تر مخ بيان کړي ، زه هيله لرم چې او ما به د رهتاس څخه په راتلو دلته لمړۍ ما وويني ، او زه به هغه نوره هم په ټولو خبرو پوهه کړم . هغه به په دې توگه کله کله د خواص خان سره ويني او د گنگا په اړه به يې په فکر کې د بدلون هڅې کوي ، هغه به خواص خان د دې خبرې له پاره هم تيار کړي چې هغه دې همدلته په لښکر کې زما او ستاسره يو ځاي پاته شي . په دې توگه زه هيلمنه يم چې او ما به د خواص خان په آند کې بدلون راوړي او د گنگا له باره به يې په زړه کې د محبت او مينې له پاره ځاي را پيدا کړي . خواص خان په او ما ډير باوري دي او هغې ته يې خپله خور ويلې ده . اوس راته نيرمل ته ووايه چې زما دا ټول پلان څه ډول ويني ؟ نيرمل په خوشحالي سره ورته وويل چې :

گوره گنگا لوري ! زه تاته ډاډ درکوم چې که چيرې او ما ستا د دې پلان په مطابق عمل وکړي نو بيا خو هغه ورځ لري نه ده چې خواص خان به د گيتا تر څنگ د گنگا سره هم محبت او مينه پيدا کړي . گنگا لورجانې ! دا به زما په ژوند کې ډيره ستره او د خوشحالي ورځ وي ، چې ته د خواص خان تر مخه دخپل مخ نه دغه نقاب لرې کړې او خواص خان تا د گيتا او گنگا دواړو په بڼه کې قبوله کړي .

د نيرمل د دې خبرو په ځواب کې گنگا څه نور ويل غوښتل چې بيرون ساتونکي د خيمې دروازه را وټکوله ، کله چې گيتا هغه ته د راتوتلو حکم وکړ نو هغه دننه راغې ، ساتونکې د دې دواړو له پاره خوراک څښاک له ځانه سره راوړې و . هغه دغه غذا هملته د دوي تر مخ کيښوده او بيرته ووت . د دې ساتونکې د تللو وروسته گنگا نيرمل ته مخ کړ او ورته يې وويل چې :

گوره نيرمل ! له ما څخه ډيره غټه خبره ، چې بايد پخوا مې تاته کړې وې ، هيره شوې وه . نيرمل په حيرانتيا سره گنگا ته وکتل او ورته يې وويل چې : هغه څه ډول خبره ده ، تا خو ماته د شير شاه سوري او دهغه دکورنۍ سره ټولې پټې خبرې بيان کړي دي ، اوس څه ترې پاته دي ؟ گنگا ورته وويل چې : هغه خبره چې زه يې اوس تاته کول غواړم هغه د دې ټولو څخه ستره ده . او هغه دا چې ما اسلام قبول کړې دي . اوس زه هندوه نه بلکه مسلمانم يم . شير شاه سوري او دهغه کورنۍ زما په مسلمانيدو باندې ډير زيات خوشحاله شوي دي . هغوي په همدې مناسبت زما له پاره د يو ډير ستر دعوت د تيارولو پلان درلود ، خو ما د دې کار څخه مننه کړل . خو همدومره مې ورته

وويل چې خواص خان په دې خبر کړي چې گيتا اسلام قبول کړي دې او اوس مسلمانان ده. زه هيلمنه يم چې خواص خان به ددې خبرې د خبريدو سره سم دلته زمونږ ځيمي ته راځي، د گنگا په دې څرگندونې باندې نيرمل تر يو ه وخته پورې خاموشه ناسته وه او څه فکر يې کاوه، بيا يې گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: گوره گنگا! اوس چې ته د اسلام په دايره کې را ننوتې يې نو بيا خو زه هم ستا په لاره قدم ږدم. گنگا! زه هم ستا په خير اسلام قبلوم، اوله تا څخه غواړم چې ماته هم ددې نوي دين په اړه معلومات راکړي. دهغې په دې خبره گنگا ډيره زياته خوشحاله شوه او ورته يې وويل چې: گوره نيرمل! د اسلام د منلو وروسته اوس زه هره ورځ د شير شاه سوري د کورنۍ لورې ته ورځم او دهغوي څخه دخپل دغه نوي دين په اړه ضروري معلومات تر لاسه کوم، ته هم زما سره څه، نو ددې ټول تفصيل څخه به خبر يږې، نيرمل ورسره اتفاق وکړ او بيا دواړو يو ځای د ډوډۍ په خوړلو شروع وکړه.

۴۳

د سولې هغه خبرې چې د شيخ خليل په واسطه د شير شاه سوري او همایون تر منځ پيل شوې وې هغه د همایون د غلطيو او د شير شاه سوري ته د چنار دکلا د نه ورکولو په اساس په خپل ځای تپې و دريدې. شير شاه سوري هم ژمنه کړې وه چې اوس نو دهغه تر مخه د همایون پر خلاف د پريکنده جنگ پرته بله لار نه شته. هغه هوډ کړې و چې په هر صورت به د جنگ پایلې د همایون د لاسو څخه باسي او په خپله ولکه کې به يې راوړي. شير شاه سوري دخپلو همدغو موخو د تر لاسه کولو له پاره هڅه وکړه چې همایون او دهغه لښکر په يو ډول دوکه کې واچوي. شير شاه سوري ددې مقصد له پاره تبليغاتي جنگ پيل کړ او دا يې خپره کړه چې د مهارت د خپلو له پاره خواص خان ورغلي و خو مهارت د خواص خان لاسو ته نه دې ورغلي، ځکه مهارت د خپل لښکر سره کوم داسې ځای ته تښتيدلې چې د شير شاه سوري مخبران دهغه د درک د څرگندولو څخه عاجز پاته شوي دي. هغه دا خبر هم خپور کړ چې اوس مهارت د شير شاه سوري په لښکر باندې د ناڅاپي يرغل په فکر کې دې او غواړي شير شاه سوري ته ماتې ورکړي. کله چې شير شاه سوري، خواص خان او دهغه نورو سالارانو دا خبره عامه خپره کړه نو د شير شاه سوري خپل لښکر هم په دې خبره باندې باور پيدا کړ.

اوس نو شير شاه سوري ته دا يو ورځني کار گرزيدلې و چې هره ورځ د خپل لښکر څو ډلگۍ د مهارت تر ولکې لاندې سيمو په لور تر درې څلور ميلو واټن پورې واستوي، او دا به يې هم ډاگيزه کوله چې هغه دخپلو عسکرو سره يو ځای د مهارت د لټون له پاره ورځي. خو هر ماښام به دوي بيرته خپلو ځايو ته راستنيدل او ويل به يې چې تر اوسه پورې د مهارت په اړه معلومات ورته نه دې تر لاسه شوي.

تر پنځو وروځو پورې شير شاه سوري دغه ډول تمرينات کول، خو دې کار په مغلو باندې دومره ژور اغيز وکړ چې نور يې نو خپل ځانونه د شير شاه سوري د حملو څخه خوندي گڼل، هغوي ډاډمن شوي و چې د شير شاه سوري د فوځ دغه حرکت او خوزښت دهغوي پر خلاف نه بلکه د مهارت د نيولو او خپلو له پاره تر سره کيږي نو په دې اساس د شير شاه سوري د حملې څخه مغل خوندي دي.

۴۴

يوه ورځ سهار وختي شير شاه سوري خواص خان ته دخپل لښکر نيمايي برخه ورکړه او د خپل پړاو نه يې رخصت کړ، خو هيچا هم په دې خبره سر و نه گراوه، هر چا دا گمان کاوه چې د خواص خان لښکر د مهارت د خپلو له پاره ورځي، خو شيخ خليل ته لږ څه شک پيدا شوې و، هغه سمدستي ددې کار په اړه همایون ته خبر ورکړ، خو همایون د خواص خان دې عسکري خوزښت ته کوم اهميت ور نه کړ.

درې ورځې وروسته د نيمې شپې څخه لږمخته شيرشاه سوري دخپلو عسکري سالارانو يوه غونډه راوبلله او دمعمول په مطابق يې دهغوې تر مخه د همايون پر خلاف يوه تنده او تيزه وينا وکړه. هغه دې غونډې ته وويل چې زموږ وعده ماتونکې د بنمن په خپل مخکې د سولې ټولې دروازې تړلي دي، کله چې د شيرشاه سوري دغه جنگې شورا دهغه سره په ټولو خبرو کې اتفاق وکړ نو بيا شيرشاه سوري پر همايون باندي د حملې کولو اراده رامنځته کړه.

ددې غونډې د پاې ته درسيدو نه مخکې، شيرشاه سوري خپلو ټولو سالارانو ته حکم وکړ چې هغوې دې ژر تر ژره خپل ټول عسکر د جنگ له پاره په ليکو کې منظم کړي. کله چې د شپې يوه برخه پاته شوه نو د شيرشاه سوري د حکم په مطابق ټول لښکر دمهارت د سيمې په لور د بېرته تږدې ورغلي و.

د همايون څخه د فوځ د دغه نقل و حرکت د پټ ساتلو په خاطر، شيرشاه سوري د شپې د خپل پړاو څخه تږدې پنځه ميله واټن جنوب اړخ ته تللي و، دلته ورته خواص خان هم د کرم ناسه د درياب په غربي غاړه دخپل لښکر سره يو ځای منتظر و. خو شيرشاه سوري هم په ناڅاپي توگه خپل تگلوري بدل کړ او د کرم ناسه د درياب څخه تير شو او دهغې په شرقي برخو کې د خواص خان سره يوځای شو. اوس نو دغه متحده لښکر د کرم ناسه د درياب څخه تير شوې و او ددې درياب شرقي خوا و ته ور رسيدلې و. دهغه ځايه چې دوې ددې درياب څخه تير شوې و، هغه مقام دوشاخه نومېږي چې د همايون د فوځونو د پړاو څخه په پنځه ميله واټن کې پروت دې. تر اوسه پورې شيرشاه سوري او خواص خان د همايون پر خلاف د جنگ ټوله نقشه دخپلو ځانو سره پټه ساتلې وه. د کرم ناسه د درياب څخه د تيريدو وروسته شيرشاه سوري يو ځل بيا خپل جنگې شورا راوبلله، چې په کې د خواص خان تر څنگ نورو جنگې سالارانو هم گډون درلود، شيرشاه سوري په همدې جنگې شورا کې دخپل جنگ ټوله نقشه د سالارانو تر منځ کيښوده او بيا يې خواص خان ته مخ کړ او ورته يې وويل چې:

خواص خان زويه! مونږ به همدا نن شپه د همايون په فوځ باندي حمله کوو، خو گوره زويه! مونږ لښکر په دوو برخو باندي ويشو، يوه برخه به يې ستا تر قومندي لاندې کار کوي، خو د لښکر دغه بله برخه به يې زما سره وي. هيبت خان نيازی، جلال خان جالو، او سرمست خان سرواني به ستا تر لاس لاندې کار کوي، خو حاجي خان بټني او برهم جيت به زما تر څنگ وي.

گوره خواص خان زويه! د جنگ پلان به داسې وي، چې ته به دخپل لښکر سره يو ځای د شپې په تياره کې مخته ورځې او دمغلو په لښکر به شپينې خونړې گزار کوي. ستا ددې يرغل څخه به د بنمن داسې وگني چې شيرشاه کوم لږې ځای کې دې، هغوې يواځې دمهارت سره د جنگ نه د ناکامه راگرزیدو وروسته دخواص خان په لاسو زموږ په فوځ بريد کړي دې، په دې توگه به دمغلو ټول لښکر ستا تر منځ ودریږي ترڅو تا مات کړي، کله چې حالات دې ځای ته را ورسېږي نو زه به دشاله اړخه دمغلو په فوځ باندي را پريوزم، زه هيله لرم چې د شپې په دې تياره کې به مونږ دواړه وتوانېږو دمغلو فوځ په خپل مخکې بې وسې کړو.

تر دې ځايه دخبرو وروسته شيرشاه سوري لږ څه تم شو او بيا دلږ څه فکر او غور وروسته خواص خان ته وکتل او ورته يې وويل چې:

خواص خان زويه! ددې پلان په اړه ته څه ډول انگيري؟ خواص خان په پوره ډاډ او خوښۍ سره ځواب ورکړ او ورته يې وويل چې:

زما محترمه، شيرشاه سوري! هغه پلان چې ستا دې هغه دخواص خان هم دې، ته هيڅ فکر مه کوه، زه به د شپې په تياره کې ددې ځايه حرکت کوم او دمغلو د لښکر په يوه اړخ باندي به داسې وينه تويونکې گزار کوم چې دهغوې ټول لښکر سره په لږ زه کې راشي. زه

هيلمن يم چې نن شپه به دمغلو د لښکرو له پاره د ماتې اخري شپه ثابته شي. د خواص خان د خواب په اوریدو سره د شیرشاه سوري په مخ کې د خوشحالیو ریا را وځلیده، تر یوه وخته پورې خاموشه ناست و او بیا یې وویل چې:

گوره خواص خان زویه! لکه څنگه چې تا ته څرگنده ده چې د همایون لښکر ددې ځایه په پنځه مایله واټن کې پروت دې، مونږ هم لږ څه وروسته ددې ځایه خوزیږو او د همایون د لښکر څخه به درې مایله لرې واټن کې پراو کوو. ته خواص خان، دهغه ځایه حرکت وکړه او د همایون په لښکر باندې ناڅاپي شپینې یرغل یوسه، تر دې وخته پورې به زه هم هلته په سنگر کې يم او د همایون لښکر ته به د ورتږدې کیدو هڅې وکړم. که د شپې په تیاره کې مې وکتل چې د همایون ټول لښکر ستا پر خلاف ولاړ دې نو بیا به زه پرې د شاله خوا حمله وکړم او دهغوې ټول زور به مات کړم.

گوره زویه! داسې یې وگڼه چې نن شپه زما او ستا د از مینست شپه ده، که چیرې په همدې نن شپه مونږ د همایون فوځ مات کړ او خپل مقصد مو حاصل کړ نو بیا خو زه هیلمن يم چې دمغلو ټول ځواک به ډیر ژر زموږ په مخ کې په گوندو شي.

د شیرشاه سوري ددې خبرو په خواب کې خواص خان وویل چې:

زما محترمه، زما مهربانه، شیرشاه! ته ډاډمن اوسه، ته به ویني چې زما دغه ناڅاپي یرغل به دمغلو دلشکر و د لمړیو لیکو څخه تر اخري لیکو پورې ټول په لږزه کې واچوي، زه هیلمن يم چې د شپې په همدې تیارو کې به زه دمغلو لښکر د ویرې او دهشت په بوگونکي حالت کې ورواچوم.

شیرشاه سوري د خواص خان ددې خواب په اوریدو سره د ډاډ او اطمینان ساه واخسته، بیا یې خپله جنگي غونډه پای ته ورسوله او د لږ ځنډ وروسته یې خپل لښکر ته د کوچ کولو حکم وکړ. هغوې د کرم ناسه د دریا ب تر څنگ کوچ وکړ او دمغلو د لښکر درې مایله واټن کې یې دوباره پراو وکړ.

ددې نقل و حرکت تر څنگ شیرشاه سوري خپل مخبران او جاسوسان ان تر پنځه مایله پورې لرې لرې خپاره کړي و او هغوې ته یې حکم کړې و چې هر چیرې چې دمغلو کوم جاسوس یا مخبر و ویني سمدستي دی یې ووژني، تر څو د شیرشاه سوري د لښکر ددغه وړاندې تگ او د خواص خان له اړخه د شپینې ناڅاپي یرغل د پلان څخه خبر نه شي، د شیرشاه سوري مخبران او جاسوسانو خپله دنده په ډیره ښه توگه تر سره کړه، همدا علت و چې هغه وخت چې شیرشاه سوري دمغلو سره نژدې درې مایله واټن کې پراو وکړ تر هغه وخته پورې دمغلو ته د شیرشاه سوري او خواص خان د پلانونو په اړه هیڅ ډول معلومات نه و ترلاسه شوي.

ددې نه وروسته خواص خان د خپلو لښکرو سره یو ځای د شپې په تیاره کې نوم وړکې خپې په توگه منځته ولاړ او د همایون لښکر ته یې په سینه خویدو باندې ځان را نژدې کړ او بیا یې د همایون په لښکرو باندې د تیزو تندو څپو په څیر حمله وکړه.

د شپې په تیارو کې خواص خان د همایون د لښکر په اړخ باندې داسې سخته یرغل یوړ چې د همایون د لښکر ټول نظام یې د ټولو وسایلو سره خاموشه کړ. خواص خان په دغه شپیني ناڅاپي یرغل سره د همایون د لښکرو مخکنی لیکي له منځه یوړې او د همایون د لښکر څخه یې دهغوې د ځواک ولکه به خپلو لاسو کې واخسته. هغه دمغلو دلشکر ددې برخې د له منځه وړلو وروسته هڅه کوله

چې دمغلو د لښکر په منځ کې ورننوځي. د خواص خان د دې میرانې په کتلو سره دهغه لښکر هم ډیر گړندی شوی و په دې خاطر هغوی د شپې په دی تیاره کې د خواص خان تر څنګ پوره بهادري وښودله او د مغلو په لښکر کې یی عامه وژنه پیل کړه.

تر لږه وخته بورې همایون او دهغه سالاران هم گوته په خوله پاته و. ځکه همایون ته خبر ورکړل شوی و چې د شیرشاه سوري ستر سالار خواص خان د مغلو په لشکر و باندې حمله کړې ده، د دې خبر سره سم همایون په خپله هم خپله وسله را واخسته او د خواص خان سره د مقابلې له پاره تیار شو، تر څنګ یی خپلو ټولو سالارانو ته حکم وکړ چې دخپلو خپلو لښکرو سره یو ځای د خواص خان مقابلې ته تیار شي. هغه دا حکم هم وکړ چې خواص خان ژوندي یا مړ باید و نیول شي، د همایون د حکم سره سم دهغه ټول سالاران متحرک شول او دخپلو برخو د لښکرو سره یو ځای یی د خواص خان پر خلاف یرغل پیل کړ.

خو خواص خان په ډیر تدبیر سره خپل کار مخته بوت. اوس نو هغه لږ لږ شاته روان و. ځکه هغه په دې پوهیده چې لږه شیبه وروسته شیرشاه سوري دمغلو په خلاف د شاه له لوري حمله کونکې دي. نو په دې خاطر دهغوی حوصلې لوړې وې.

د بله اړخه مغلو دا فکر کاوه چې شیرشاه سوري چیرې لري کوم ځای کې دي او خواص خان دهغه د وینا او حکم په اساس پر دوی حمله کړې ده، ترڅو د دوی تر منځ ویره او دهشت راپیدا کړي. خو دا دهغوی غلطی او بی عقلی وه، ځکه چې شیرشاه سوري هم د چيچونکې مار په څیر په سنگر کې ناست و او په مناسبه موقع کې یی دخپلې حملې په واسطه په مغلو قیامت جوړولای شو.

لږه شیبه وروسته، کله چې د همایون لښکرو دا وانگیرله چې اوس نو هغوی په پوره توګه د خواص خان په لښکر را خپاره شوي دي نو د شپې په تیاره کې د چوسې څخه بیرون د جنگ په میدان کې یو وینه تویونکې انقلاب را پیدا شو. شیرشاه سوري دخپلو لښکرو سره دخپلو پټنځایو څخه بیرون را ووت او د همایون په لښکر یی لکه د توري تیارې د توپان په څیر یرغل راوست، د کومې لوري چې هغه د همایون په لښکر باندې حمله کړې وه دهغه لوري د همایون لښکر د پوره له منځه تلو سره مخ شوی و. تر څنګ یی د شیرشاه سوري او خواص خان د دې ناڅاپی یرغلو نو په اساس د همایون لښکر د پوره زړه بدوالي سره مخامخ شوی و. ډاګیزه وه چې د دې څخه لږمخته همایون او دهغه سالاران د خواص خان د نیولو او دهغه د له منځه وړلو په هڅو کې و خو کله چې پرې شیرشاه سوري د شاه له اړخه یرغل راوست نو دمغلو لښکر یی د پوره وار خطایی سره مخ کړ. په دې خاطر هغوی د خواص خان د نیولو ټول پلان په خپل ځای پرېښود او د همایون د وینا په اساس دهغه سالارانو خپل لشکر په دوو برخو ووېشه، یوه برخه یی د خواص خان په لور او بله یی د شیرشاه سوري سره د مقابلې له پاره وټاکله.

کله چې په خواص خان باندې فشار کم شو نو هغه په خپلو حملو کې نور هم ډیر نښت او تیزوالی راوړ او د دښمن فوځ یی شاته تللو ته مجبور کړ. تر څنګ یی شیرشاه سوري هم د مغلو لښکر ته د تم کیدو اجازه نه ورکوله او هغوی یی په وینو کې لمبیدلې شاته پورې وهل.

د چوسې نه بیرون په میدانو کې د جنگ ټول الات په پوره ځواک سره استعمالیدل، د وینې لښتې روان و، مرګونې جسدونو نڅاوې کولې، ژوند د تباھيو سره مخ و، مرګ د وینه تویونکې خوب په څیر یو شمیر خلک د ستونې تیروول، بلکل داسې لکه د ماښام په تعقیب چې د سبا سهر د انتظار د پای ته رسیدو لمحې شمیري. د جنگ په میدان کې د چغو او سورو یو توپان را پورته کیده.

د چوسې په میدانوکې دسهارد لمر د راختمو پورې دشیرشاه سوری اود مغلو تر منځه سخت جنگ روان و خو دسهار په وختو کې د مغلو ماتې او شکست نښې نښانې را څرگندې شوې وې. همایون په ډیره میرانه ، بهادری او ځان ځارنې سره په دې جنگ کې و جنگید ، خودهغه دغه میرانې ، بهادری او ځان ځارنې دهغه لښکر د ماتې او تینستې څخه نه شو راستنولې. په دې جنگ کې د همایون نښې ماتې هم زخمې شوې و ، عسکرو دخپل زخمې شاهنشاه په کتلو سره نور هم خپل جرأت له لاسه ورکاوه او تینستې ته یې بلې را وهلې

کله چې د ۱۵۳۹ ز کال د جون په ۲۲ مه د چوسه په سیمه باندې لمر خپلې وړانگې را غځولې نو تر دې وخته پورې دشیرشاه سوري لښکر د همایون لښکرې د پوره ماتې سره مخامخ کړې وې ، اود همایون لښکرو دخپلو ځانو دخوندی ساتلو په خاطر اخوا د یخوا ځایو کې پناه اخسته . خو همایون تر دې وخته پورې هم په پوره میرانه او بهادری سره دخپل لښکر دیوې برخې سره دجنگ په میدان کې جنگیده ، خو شیرشاه سوري او خواص خان هڅه کوله چې هغه کلابند کړي او ژوندی یې ونیسي .

دهمایون د ژوندي نیولو د ویرې دهغه ساتونکو دهغه آس د قیضې څخه ونیوه او دجنگ د میدان څخه یې وویست اود گنگا ددریاب په لور یې بوت . کله چې همایون وکتل چې دهغه لشکر ډیره بده ماتې وخوړه او لښکر ټول خور او شوې دې او پاته یې هم دخپلو ځانو دخوندې ساتلو په خاطر اخوا د یخوا ځایو ته تښتي اودا چې شیرشاه سوری او خواص خان دهغه د نیولو له پاره په پوره تیزی سره دهغه تر شا را روان دي ، نو په همدې وخت کې همایون له ځانه سره یو ستره پریکړه وکړه .

همایون دخپل ځان دخوندي ساتلو په خاطر خپل آس د گنگا په دریاب کې وروغورځاوه خو د آس نه د راپریوتو په اساس نژدې وهغه خپل ژوند له لاسه ورکړي او هملته په دریاب کې ډوب شي ، مگر یو حبشي چې نظام نومیده او په دغه وخت کې یې د مشکونو په واسطه ددریاب څخه د تیریدو هڅه کوله ، پر همایون ورپېښ شو او همایون یې د ډوبیدو څخه وژغوره او د گنگا هغه بلې لورې ته یې ورساوه .

خو دا د همایون بد قسمتي وه چې دهغه دحرم ټولې ښځې او دپړاو په ټولو سامانو باندې دشیرشاه سوری ولکه کلکه شوې وه ، په تاریخ کې داسې ناڅاپی یرغل دومره بریالیتوب نه و تر لاسه کړې لکه دشیرشاه سوری او خواص خان دې یرغل چې تر لاسه کړ . اوس نو دشیرشاه سوري په ولکه کې د همایون د شاهي کورنۍ ټولې ښځې او د نورو سالارانو او سترو کورنیو ښځې ټولې دشیرشاه سوري په لاسو کې وې . په دې جنگ کې شیرشاه سوري او خواص خان دواړو د همایون دلښکر په زرگونو وگړي له تیغه تیر کړل ، تر څنگ یې په زرگونو نور د گنگا ددریاب په څپو کې لاهو شول .

شیرشاه سوري د همایون اود دهغه د سالارانو د مستوراتو او کوچنیانو سره چې ددې په ولکې کې راغلي وو ډیر زیات ښه سلوک وکړ . د شهنشاه همایون ملکه ، چې حاجي بیگم نومیده ، اود نورو سردارانو مستورات چې کله دشیرشاه سوري تر مخ را حاضر کړل شول نو شیرشاه سوري دهغوی د عزت اودرنښت په خاطر دخپله آسه را ښکته شو ، هغوی ته یې ډاډ ورکړ او دهر ډول بسپنې کولو ژمنه یې ورسره وکړه ، هغه دخپل لښکر منادي کونکې را وغوښت او ورته یې حکم وکړ چې په ټول لشکر کې اعلان وکړي چې هیڅ لښکرې دې د مغلو کومه ښځه او یا کوچنې له ځانه سره نه بندي کوي بلکه دوی ټول هلمته خیمه ځای ته را ورسوي ، مونږ ددوی له پاره هملته

مناسب انتظام کړې دې. ددې سره سم هغه د خیمه ځای په لور ولاړ هلته یې ددې بڼځو او کوچنیانو له پاره خاص ځای جوړ کړ او بیا یې د همایون د کورنۍ په ګډون د ټولو سالارنو بیبیانې او کوچنیان هملته سره راټول او په ډیر عزت او درنښت سره ځای په ځای کړل.

۴۵

د چوسې جنگ او دشیرشاه سوري په لاسو د همایون دلښکرو ماتې دمغلو په سلطنت باندې ډیر زیات بد اغیز وکړ، ددې جنگ اغیز همدومره و لکه د سورج ګر جنگ چې د بنگال په ریاست باندې کړې و. اوس نو دشیرشاه سوري د غوښتنو افق هم ډیر پراخه شوې و، که څه هم هغه نژدې دولس میاشتې مخته غوښتل په بنگال کې د مغلو د باج ورکونکي په څیر آرام ژوند وکړي خو اوس هغه دخپل برخلیک په یوه ټوپ سره د بنگال او بهار د سیمو څخه اخواد جوړنیور د مسلمان ریاست خپلواکې حکمران هم ګرځیدلې و. اوس نو هغه د دهلي دشهنشاه سره د همعصرۍ او برابری دعوا کولې شوه، تر څنګ یې دشیرشاه سوري په څیر زړه ور اوښه تدبیر کونکي له پاره دهلي هم ډیر لري نه و.

د گنگا په دریا کې د ډویدو څخه دخوندي را وتلو وروسته همایون دخپل ماتې خوړلې فوځ څخه لمړۍ د غازي بور او بیا د بنارس او چنار په لور و تښتید. ځکه چنار تر اوسه هم د همایون د فوځونو په ولکه کې و. همایون دخپل همدې ماتې خوړلې لښکر سره یو ځای د چنار کلاته ورننوت. او هلته یې درې ورځې قیام وکړ.

همایون دا انگیرلې وه چې دشیرشاه سوري دلښکرو په لاسو د ماتې وروسته به دشیرشاه سوري دلښکرو حوصلې ډیرې پورته وي نو په دې خاطر به د چوسې د سوبې وروسته اوس هغوی د چنار کلا باندې د حملې کولو هڅې کوي. ځکه چې چنار دهغه ډیره خوښیده، همایون دا انگیرله چې شیرشاه به په هر صورت باندې د چنار کلا په خپله ولکه کې اخلي. هغه د همدې حالاتو د مطالعې وروسته خپل هغه پاته لښکر هم د چنار کلا څخه را وویست، اود گنگا په جنوبی غاړو باندې یې قدم کیښود، هغه د گنگا په غاړه په سفر کولو سره د گنگا او جمنا ترمنځ ددې دواړو دریاونو د رایو ځای کیدو ځای ته را ورسید. خو هغه هلته د رارسیدو سره سم ډیر حیران شو او په دې نه پوهیده چې په څه ډول د دریا څخه تیر شي. په دې وخت کې ورسره کیشتی هم نه وې او دکشتیو پرته نه پخپله اونه یې لښکر په دې توانیده چې د دریا ډې غاړې ته را واورې.

هغه وخت چې همایون د گنگا او جمنا د یو ځای کیدو په سیمه کې په ډیره بده ورځ کې پروت و نو په همدې وخت کې د اریل راجه، بیربهان، د همایون دکومک له پاره راوغاستل، بیربهان د اریل راجه و، داسیمه داله باد سره نښتې ده، څرنګه چې په تیرو وختو کې همایون دهغه سره ډیر احسانات کړي و نو په دې خاطر هغه هم ورته د مصیبت په وخت کې را ورسید. په دې وخت کې د همایون لښکري د څلورو پنځو ورځو راهیسې په پوره لوږه او تنده کې پرتې وې. راجه هغوی دخپله ځانه سره خپلې سیمې ته یوړل، هلته یو بازار پرانست او د همایون او دهغه دلښکرو له پاره یې دخوراک څښاک انتظام وکړ، ددې نه خوا یې هغوی ته د اوسیدو ځایونه برابر کړل او دهغوی اسونو او نورو حیواناتو ته یې گیاه او اښه برابر کړل. په دې توګه دشیرشاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته، دلږڅه وخت د آرام کولو له پاره همایون دخپل دغه لښکر سره هملته د اریل د راجه بیربهان په ځای کې پناه واخسته.

۴۶

همايون او دهغه لښکر ته د چوسې په سيمه کې د شيرشاه سوري لخوا د ماتې ورکولو وروسته ، شيرشاه سوري دهغه دلښکر په ټول پړاو باندې ولکه کړې وه او دهغه ټول وسايل او سامانونه يې په خپله ولکه کې اخستې و او بيا يې هغه ټول په خپل فوځ باندې ويشلي و ، په دې اساس دهغه د فوځ حوصلې چې د همايون دلښکر و د ماتې وروسته لوړې شوې وې ددې مالونو په ویش باندې نورې هم تازه او غښتلي شوې .

د جنگ نه وروسته هغه وخت چې شيرشاه سوري په خپله خيمه کې ځانته ناست و نو د خيمې دروازې ته خواص خان راغې او ودرید او د شيرشاه څخه يې پوښتنه وکړه او ورته يې وويل چې : تاسې زه د کوم کار په خاطر را بللې وم . شيرشاه سوري پر خپل څنگ کې خالي ناست ځای ته اشاره وکړه او ورته يې وويل چې :

خواص خانه زويه ! راشه او دلته زما تر څنگ کينه . ما ته دخو مهمو کارونو د کولو په خاطر را بللې يې . دهغه په دې خبره خواص خان مخته راغې او د شيرشاه سوري تر څنگ کينا ست . هغه وخت چې خواص خان د شيرشاه سوري خيمې ته ورغې نو په همدې وخت کې او ما هم د گنگا خيمې ته ورننوتې وه . په دې وخت کې د گنگا تر څنگ نيرمل هم ناسته وه ، دخپلې خيمې په دروازې کې يې د او ما په کتلو سره شهزادگۍ گنگا ډيره خوشحاله شوه ، دخپله ځايه راپورته شوه ، او په يوه منډه مخته ورغله او د او ما سره ورغاړې وتله . بيا يې هغه د خيمې منځته راوړه او نيرمل ته يې وروپيژندله . بيا درې واړه يو د بل تر څنگ کينا ستې ، په دې وخت کې او ما په ډيرې انديښنې سره گنگا ته وکتل او ورته يې وويل چې : گوره گنگا ! هغه وخت چې د برسات په موسم کې هغه زړې بنځې ته را وبللې او بيا ته ټوله شپه رانه غلې او ما په انتظار کې هغه ټوله شپه لکه د اور په سکرو ټو تيره کړه . که څه هم ماته ډاډ پيدا شوې و چې ته به دخواص خان په لور ورغلې يې خو کله چې بله ورځ هم را نغلې نو زه دخواص خان حويلۍ ته ورغلم هغلته را ته ساتونکو وويل چې د گنگا په نوم هيڅ يوه نجلی دینخوا نه ده راغلې ، نودې خبرې زه نوره هم په اور کې ودرولم . خو هيڅ مې هم د لاسه نه کيدل . ما ټول رهناس په تاپسې ولټوه خو هيڅ درک دې راته معلوم نه شو . په ځواب کې ورته گنگا بې چاره د زيارت دلنگر ځای څخه د راتښتول کيدو او بيا د مهارت د هستونگنځي پورې د راوستلو او بيا دخواص خان په واسطه د مهارت څخه د خلاصون ټوله قصه په تفصيل سره وويله .

او ما ددې ټولې قصې په اوریدو سره مسکۍ شوه ، بيا يې دخپل فکر په څرگندولو سره وويل چې : گنگا ! زه خوشحاله يم چې پرتا باندې په پرلپسې توگه احسان کونکې بل څوک نه بلکه پخپله ستا خواص خان دې . خو اوس راته دا ووايه چې ستا او د خواص خان اړيکي څه ډول دي . گنگا په خندا ځواب ورکړ او ورته يې وويل چې گوره او ما ! خواص خان خو ډير نیک او دښه خو بیې خاوند انسان دې ، ډير مينه ناکه او محبت کونکې شخص دې ، اوس يې ته داسې وانگيره چې هغه له ماسره ډيره زياته مينه او محبت کوي . او ما ورته وويل چې :

گوره گنگا ! زه تاته ستا په دې برياليتوبونو مبارکې وایم ، اوس زما په فکر چې ته بايد دخپل مخ څخه نقاب لرې کړې او دپوره اصلیت سره دخواص خان مخې ته راشې . او هغه ته دا حقیقت روښانه کړې چې ته گيتا نه بلکه شهزادگۍ گنگا يې . دهغې په دې خبره گنگا انديښنه وښووله او ورته يې وويل چې :

نه او ما خورې ! هيڅکله هم نه ! داسې نه دې په کار . که زه داسې وکړم نو ویريرم چې خواص خان به دا کار يوه دوکه او فريب وگڼي ، هغه به دا وانگيرې چې ما دهغه محبت په فريب او چل ول سره خپل کړې دې . يعنې هغه کار چې ما د گنگا په حيثيت سره و نه شو کولې

، هغه مې دگيتا په حيثيت سره تر سره کړې. او ما خورې! زه غواړم چې دگنگا له پاره هم دخواص خان په زړه کې ځای پيدا کړم. دهغې وروسته به بيا زه خپل نقاب لرې کړم او دخواص خان مخې ته به راشم. بيا به هغه وخت ماته کومه انديښنه نه وي، ځکه چې هغه وخت به خواص خان دگنگا او گيتا دواړو سره يو شان مينه کوي. او زه چې ورته په هره بڼه را مخته شم نو له ماسره به مينه کوي، او ما ترې وپوښتل چې: خورجانې! دا به څه ډول شوني وي؟ گنگا ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره او ما خورې! ما ته دلته دهمدې له پاره را غوښتې يې او تا ته مې دا خبر هم درکاوه چې زه اوس دخواص خان په لشکر و کې خوندي ژوند کوم، په دې اساس ته زما په اړه کومه انديښنه او فکر مه کوه. او ما! دگنگا له پاره چې دخواص خان په زړه کې دمحبت د راپيدا کولو له پاره ما کوم پلان ترتيب کړې دې نو دهغې په اړه ماته دشير شاه سوري له اړخه پوره ملاتړ ترلاسه دې. بلکه دهغه دکورنۍ غړي هم زما سره په دې پلان کې راگډ شوي دي او ټول زما ملاتړي او رازداره دي. اوس چې زه درته څه وایم هغه ته په پوره غور او دقت سره واوره. هغه وسله وال عسکر چې ستا درا وستلو له پاره درغلي و هغوي هم ما دشير شاه سوري دحکم په مطابق در استولي وو. اوس به د لږې دمې وروسته ته دخواص خان په لور ورځي. او هغه ته به دا وایي چې گنگا د ليونتوب تر پولو پورې له تاسره مينه او محبت کوي، نن سبا هغه په خواری او ذلت کې شپې او ورځې تيروي، ته به دگنگا په اړه نورې قصې او داستانونه هم له ځانه سره جوړ کړې او ورته به يې ووايي. هغه ته به دا هم ووايي چې اوس خو هغه بيجاره دخلکو د ازار ورسولو نه تنگه شوې او ستا په حويلۍ کې يې پناه اخستې ده. زار په او شکيدلی کالي يې په ځان دي او... په اخر کې به ورته دا هم ووايي چې گنگا سوگند ياد کړې دې چې په ژوند کې به يواځې او يواځې خواص خان دخپل ژوند ملگري گرځوي او که نه مړينه او په قبر کې بنخيدل ځانته غوره گڼي. هو! ته به دخپله ځانه څخه دگنگا په اړه دخواری، ذلت، لوږې، تندې، زړو کاليو... او... داستانونه جوړ او خواص خان ته به يې واوروي

کله چې ته زما د مظلوميت دغه ډول داستانونه خواص خان ته واوروي نو خواص خان به گنگا درهتاس څخه دلته را وړولو ته تيار شي، گنگا تر دې ځايه خبره کړې وه چې او ما يې خبره ور غوڅه کړه او ورته يې وويل چې:

گوره گنگا جانې! کله چې زه خواص خان ته ستا د مظلوميت دا ټولې قصې وکړم او ورته ووايم چې هغه په رهتاس کې اوسېږي او اوس هغه دخلکو د ظلمونو څخه تنگه شوې او ستا حويلۍ کې يې پناه اخستې ده او بيا خواص خان دې ته تيار شي چې گنگا درهتاس څخه راوړي او ما هلته ورو ليرې نو بيا به ترې څه جوړ شي؟ دهغې په دې خبره گنگا وويل چې: تا خو زما خبره وانه وريده، په اصل کې ما درته همدا خبره کوله چې:

گوره او ما! کله چې خواص خان دې ته تيار شي چې گنگا درهتاس څخه دلته را وړي نو هغه ته ووايه چې دگنگا درا وستلو په خاطر به ته هم دخواص خان سره هلته ورځي. دخيمې څخه درا وتلو وروسته به ته سمدستي دلته زما خوا ته راشې او ما ته به ټوله قصه وکړې، ما تاته مخته هم ويلي و چې مونږ دا ټول پلان د شير شاه سوري په ملاتړ پلي کوو. بيا به شير شاه سوري له ماسره څه ساتونکې وليږي، او هغوي به ما ډيره ژر په رهتاس کې دخواص خان حويلۍ ته ور ورسوي، ستا کار به دا وي چې زما د تللو وروسته به ته دخواص خان سره په ډيره ارامه توگه هغه لورې ته راځي. ځکه چې که زه هلته رهتاس ته سهار سهار ورسېږم نو ته او خواص خان هلته ماسپښين يا ماښام را ورسېږئ. په دې لړ کې شير شاه سوري ددې احتياط څخه کار اخلي چې ددې ځايه د شير شاه سوري د حويلۍ له پاره نوي ساتونکې وراستول کيږي او هغوي ته زما په اړه ځانگړې لارښوونې ورکول شوي دي، نو که چيرې خواص خان دهغوي څخه زما په اړه

وپوښتې نو هغه ته به څه شک او شبه نه پيدا کيږي. گوره او ما ! اوس خو ته په ټوله خبره ښه وپوهيږي. اوس له ماسره راشه تر څو ساتونکې درسره کړم هغه به دې دشيرشاه سوري دخيمې په لور بوځي.

څرنگه چې او ما په ټوله خبره ښه پوه شوي وه، په خندا راپورته شوه، گنگا له ځانه سره دخپلې خيمې دروازي ته راوسته، هلته چې کوم ساتونکې وهغه ته وويل شول چې او ما دخپله ځانه سره دشيرشاه سوري دخيمې په لور بوځي، ساتونکې هم په پټه خوله داو ما سره دشيرشاه سوري دخيمې په لور روان شو، گنگا دخندا نه شنه، بيرته په خپله خيمه کې دنيرمل په لور را وگرزيده اودهغې ترڅنگ کيناسته.

دبله اړخه کله چې خواص خان دشيرشاه سوري ترڅنگ کيناست نو شيرشاه سوري هغه ته مخ کړ او ورته يې وويل چې:

خواص خان زويه ! ما ته ددوو کارونو له پاره دلته راغونښتې يې. لمړې داچې ماته زما مخبرانو خبر راکړې دې چې په چوسه کې دماتي خورلو وروسته همایون اوس د اربل دراجه بيربهان په ځاي کې پناه اخستې ده. ويل کيږي چې بيربهان په تيرو وختو کې د همایون د احسانونو د بوج لاندې دې. په هر صورت د اربل راجه بيربهان ته بايد همایون ته دپناه د ورکولو په خاطر سخته سزا ورکړل شي، خوگوره خواص خان ! ما خپل مخبران خپاره کړي دي ترڅو دهمایون دهغه دورونو اودهغه د لښکر په اړه سهي معلومات راټول کړي، ددې وروسته به بيا زه دهمایون او دهغه دورونو پر خلاف خپل لښکر متحرک کوم ترڅو په هيڅ ځاي کې دهغوې قدم ټينگښت ونه مومي

خواص خان ! داخو يو کار و، بل کار ستا ذات او شخصيت په اړه دې. دهغه په دې خبره خواص خان يو دم دشيرشاه سوري په لور وکتل او ورته يې وويل چې: زما ذات په اړه به څه کار وي؟ شيرشاه سوري ورته وويل چې: خواص خان زويه ! ته خو پوهيږې چې لکه څنگه چې زه دخپلو زامنو اولونو سره مينه او محبت کوم همغسې محبت او مينه له تاسره هم کوم. گوره زويه ! زه غواړم ستا کور هم اباد شي. اوستا اولادونه او بچيان پيدا شي، خواص خان ! ما خو درهتاس شهزادگۍ گنگا تاته حواله کړې وه، که څه هم ما هغه ديوي وينځې په توگه تاته درکړې وه خو ما غوښتل چې ته به گنگا دخپل ژوند ريښتوني ملگرې وگرځوي، ځکه چې پخواتا هغه دخپل ځان له پاره غوښتله او هيله دې درلوده چې هغه دخپل ژوند ملگرې کړي، گوره زويه ! ما خو گنگا دهمدې آند له مخې تاته درکړه ترڅو دهغې سره د ډاډ او سکون ژوند ترسره کړي.

گوره زويه ! ما خو تراوسه پورې ستا په ذاتياتو کې هيڅ نه دې ويلي، خو اوس به زه خاموشه نه پاته کيږم. گنگا داسې يوه نجلی ده چې زه پوهيږم چې ما تراوسه پورې په خپل ژوند کې داسې ښايسته اوښکلې نجلی نه ده کتلې. که چيرې ته هغه دخپل ژوند ملگرې کړې نو زه په ډاډ سره ويلي شم چې تاسې دواړه به ډير دښه برخليک خاوندان وگڼل شئ، دهغه په دې خبره خواص خان وويل چې:

زما مشره او اقا شيرشاه سوري ! ستا وينا بلکل سهي ده، خو ته به په دې هم خبر شوې يې چې په تيرو وختو کې گنگا زما ډيره بې عزتي کړې ده. اودهغې بې عزتۍ په اساس ما دهغه مينه او محبت دخپل زړه څخه ويستلې دې. اوس دهغې سره مينه ماته نفرت ښکاري. دهغه په دې خبره شيرشاه سوري وويل چې:

گوره خواص خان زويه ! په ژوند کې سړې تودې، ښکته پورته .. هرڅه شته، خو زويه، دداسې کارونو په واسطه هغه څه چې انسان غواړي هغه ته په زړه کې نفرت نه راتوکوي. خواص خان تر يوه وخته پورې خاموشه او بيا يې وويل:

شايد چې ته به خبر شوې يې چې ما گيتا دخپل ژوند دملگرتوب له پاره غوره کړې ده ،زه د هغې سره ډيره مينه لرم او هغه هم له ماسره همداسې مينه لري . خو هغې د يوه کار دپوره کيدو له پاره سوگند خوړلې دې او ترڅو يې چې هغه سوگند نه وي پوره شوې تر هغې دخپل مخ نه نقاب نه لرې کوي او نه له ماسره واده کولو ته تيار يري ، زما په آند ، کله چې هم دهغې دا سوگند پوره شي نو هغه به دخپل مخ نه نقاب هم لرې کړي او زما د ژوند ملگرتوب ته به هم غاړه کيږدي . درونده شيرشاه ! که څه هم ما تر اوسه د گيتا مخ نه دې کتلې خو زړه مې وايي چې هغه به ډيره بنايسته او نازينه نجلۍ وي ، په تير وختو کې پر هغې ډير ظلم او تيرې شوې دې او زه غواړم چې دهغې سره واده وکړم ترڅو پر هغې دپخوانيو تيريو او ظلمونو ازاله وکړاې شم . دهغه په دې خبره شيرشاه سوري وويل چې :

گوره زويه ! دا خو ډيره بڼه خبره ده چې ته گيتا خونبوي او غواړې چې دهغې دپخوانيو ترڅو بدله ورکړې نوبيا ته دگنگا د پخوانيو ترڅو اذاله ولې نه کوي . گوره زويه ! دا سهي ده چې په پخوا وختو کې دگنگا څخه څه تيرې شوې دې خوبيا هغې دخپلو دغو تيريو په اړه ستا څخه بڼنه غوښتې ده ، ما ته خو تر دې ځايه هم معلومات شته چې هغه دبڼنې له پاره ستا پښو کې پريوتې وه ، يعنې په يوه ډول سره يې ستا په محبت او مينه کې ځان ډير خوار او ذليل وگرځاوه . دا ځکه چې هغې په هر صورت غوښتل تا دخپل ځان کړي ، غوښتل يې په هر صورت چې وي ستا محبت په خپله لمن کې راټول کړي خو ما اوريدلې دې چې تا هغه نوره هم ذليله اوسپکه کړې ده او هغه دې په ټيل وهلو سره دخپلې خيمې نه بيرون را ويستلې ده . زويه ! دا بڼه خبره نه ده ، زه اندينمن يم چې هغه نجلۍ به اوس ، معلوم نه ده ، چې چيرې به او په کومو ځايو کې به د ستونزو نه ډکې شپې او ورځې تيروي . خواص خان غوښتل څه ووايي چې يو ساتونکې را ننوت او ورته يې وويل چې اقا ، او ما نومې يوه نجلۍ غواړي د خواص خان سره وويني . ددې خبرې د اوريدو سره سم خواص خان دخپله ځايه راپورته شو او ويې ويل چې : شيرشاه سوري ، زما اقا ! زه به ددې نجلۍ سره دکتلو وروسته بيرته ستا دربار ته راحاضر شم ، دا او ما هغه نجلۍ ده چې يو وخت هلته په رهتاس کې د شهزادگۍ گنگا وينځه وه ، دا بيا دگنگا سره يو ځاي زما دحويلۍ څخه ووتله او بيا را ته څرگنده نه شوه چې دواړه کومې لورې ته تللې وې . زه به دهغې څخه وپوښتم چې نن سبا چيرې اوسي او په څه حال کې دي . شيرشاه سوري ورته وويل چې : نه خواص خان ! ته همدلته په خپل ځاي کينه ، زه به او ما دلته را وغواړم او ترې به معلومه کړم چې هغه او گنگا ستا دحويلۍ نه دوتلو وروسته چيرې تللې وې او دا چې نن سبا گنگا په څه حال کې او چيرې ده .

دشيرشاه سوري دويڼا سره خواص خان بيرته په خپل ځاي کې کينا ست ، بيا شيرشاه سوري هغه راغلي ساتونکې ته مخ کړ او ورته يې وويل چې : دا او ما نومې نجلۍ نوم چې تا واخست ، هغه سمدستي زما خيمې ته را وړه . هغه ساتونکې بيرون ولاړ او دلږځنډ نه وروسته بيرته د او ما سره يو ځاي راغې . شيرشاه سوري او ما ته حکم وکړ ترڅو دهغه تر مخه کيني ، او ما چپ چاپ په ډيره کراره توگه مخته ورغله او دشيرشاه سوري تر مخ کيناسته ، خواص خان ورته وکتل او بيا يې ترې وپوښتل ، زما خورجانې ! ته څنگه يې ، او ما بې چاره ورته د شکونو او شکايت په توگه په ژرغونې اواز سره وويل چې :

خواص خان ! تا خوما ته خور ويلي و ، نوبيا ته څه ډول ورور يې چې دخپلې خور خبر هم نه شي اخستلې . خواص خان ورته مخ کړ چې : گوره ! گيلې قصې به وروسته کوو ، خودار اته ووايه چې ته او گنگا چې زما دحويلۍ څخه ووتلې نوبيا تاسې دواړه چيرې ولاړئ . په ځواب کې ورته او ما د ډير فکر او سوچ وروسته وويل چې : گوره خواص خان ! زما او دگنگا د مظلوميت داستانونه ډير اوږده او دعبته ډک دي ، هغه وخت چې اقا شيرشاه سوري گنگا تاته د يوې وينځې په توگه دروسپارله نو هغه وخت زه ډيره خوشحاله وم ، ما فکر کاوه چې اوس به ته گنگا دخپل ژوند ملگرې وگرځوي . اوزه به هم ستاسې ددواړو تر څنگ دلته اوسېږم او ارام ژوند به ترسره

کوم. ځکه چې تا ماته خپله خور ويلي و. خو ستا په خاطر زما د ټولو هیلو غوټی، مړاوي شوي، تا گنگا دنظره وغورځوله حال دا چې ددې نه مخته تا گنگا دخپل ځان له پاره خوبسوله او دهغې سره دې ډیره زیاته مینه او محبت کاوه. هغه بیچاره بیا بیا ستا ځای ته راغله او منت او زاري یې درته وکړې او بښنه یې درنه وغوښتله، ان تردې چې ستا پښو ته درو غورزیده، لاسونه یې درته جوړ کړل، منتونه یې درته وکړل او دخپلو غلطیو په اړه یې در څخه عفو و غوښته، خو تا هر ځل دهغې دغه عذر او زاري په ډیره سپکه توگه مسترد کړه، په دې اساس هغه ستا د حویلی څخه ووتله او زه یې هم د خپله ځانه سره را وویستلم.

گوره خواص ځانه وروره! ما خود گنگا سره د یوې وینځې په خیر د خپل عمر زیاته برخه تیره کړې ده، دهغه کړچار، خوې او عادت مې ډیر خوبښېږي، او بیا دخپل مور او پلار د مړینې وروسته خو دهغې ځآنته پریښول په کار نه و. هغه دخپل ښایست، او ځوانۍ له اړخه هم د ټولني د اوباشو ځوانانو له خوا تر تهدید لاندې ده نو په دې خاطر زه هم دهغې سره یو ځای ولاړم.

خواص ځانه وروره! مونږ ځکه ته په دې مسئله باندې خبر نه کړې چې تا د گنگا سره نه کومه مینه درلوده او نه کومه همدردی. زه او گنگا هملته په رهتاس کې ستا د حویلی څخه د تللو وروسته د گنگا د یوه خپلوان کور ته ولاړو. مونږ هلته په یوه ډول پناه واخسته. د گنگا او زما اراده دا وه چې مونږ به هملته د ژوندانه تر اخی وړځو پورې خپلې شپې سبا کوو. ما گنگا ته دا هم وویلې چې څرنگه چې هغه ډیره ښکلې ده، ښایسته نو هر څوک غواړي چې هغه دخپل ژوند ملگرې کړي خو هغې ویل چې هغه سوگند کړې چې هغې په خپل ژوند کې یواځې او یواځې د یوه کس سره د زړه له کومې مینه کړې او هغه کس خواص خان دې. نو په دې خاطر اوس هغه د خواص خان نه پرته بل څوک دخپل میړه په بڼه لیدو ته تیاره نه ده. گوره خواص ځانه! زه به تاته دا هم ډاگیزه کړم چې گنگا بیچاره ستا په یاد کې اوستا په بیلتون کې ټوله شپه یې خوبه وی او ژاړي. که څه هم ما هغې ته ډیره تسلي او ډاډ وکړې خو دهغې په حال باندې رحم کول په کار دي. ستا د حویلی نه د وتلو وروسته چې مونږ د گنگا د کوم خپلوان کره پناه اخستې وه نو هلته خو مونږ یو څو ورځې په ارامۍ سره تیرې کړې خو دهغې وروسته مونږ د ستونزو او مسکلاتو لارې پرانستل شوې او بدنامیو او بدبختیو یو توپان زموږ تر مخ را پورته شو، دهغې په دې خبره خواص خان ترې سمدستي وپوښتل چې:

ستا او د گنگا له پاره څه ډول توپانونه را مخته شول؟ په ځواب کې یې ورته او ما وویلې چې:

خواص ځانه وروره! گنگا زما سره یو ځای دخپل دوست په کور کې پناه اخستې وه، خو هغوی یو ځوان زوی درلود، کله چې هغه د گنگا ښایست او ښکلنیا وکتله نو هغه په دوو پښو ودرید. حال دا چې هغه ددې نه مخته هم گنگا د شهزادګۍ په بڼه کې کتلې وه خو به هغه وخت کې هغه د گنگا په لور د سترگو دپورته کولو جرأت هم نه شو کولې. هغه په دې پوهیده چې که چیرې د شهزادګې په لور سترګې پورته کړي نو د سختې سزا سره به مخ شي. خو کله چې گنگا د یوې بې اسرې، مجبورې، او بې کوره پیغلې په څیر د هغوی کره پناه واخسته نو بیا دغه ځوان هم خپل ځان جوړاوه او په گنگا کې به یې سترګې ورتومبلې وې. هغه خپل مور او پلار ته هم ویل چې غواړي گنگا خپله کړي.

خو خواص ځانه وروره! گنگا دهغه ځوان مور و پلار ته دا ډاگیزه کړې ده چې دهغې د سویمبر مقابلې تر سره شوي دي او کوم چا چې دهغې د سویمبر مقابلې گټلې دی اوس هغه دهغه کس سره ډیره زیاته مینه او محبت کوي او دهغه کس نوم خواص خان دې. گنگا په خپلو خبرو کې دا هم ډاگیزه کړې ده چې د څو نابیره حالاتو په خاطر هغه د خواص خان څخه لرې او سپرې او که نه هغه د خواص خان سره

او خواص خان دهغې سره ډیره زیاته مینه لري او ډیر ژر به هغه د خواص خان سره د واده کولو له پاره دهغه ځای ته ورستنه شي . هغې د همدې ډول خبرو په څرگندولو سره غوښتل دهغوي د لاسو څخه ځان خوندي وساتي او هم یې دهغوي زوي ته دا څرگندوله ترڅو په زور باندې دهغې دخپلولو هڅې ونه کړي . گنگا بې چاره ستا نوم په دې خاطر اخلي چې هلته د رها تاس په خلکو کې ستا د نامه سره ویره او دهشت خپور شوي دي ، او رها تاس خلک تا د شیر شاه سوري د ستر سالار په څیر پیژني نو گنگا په همدې خاطر چې دخلکو د شرنه بې ځان ساتلې وي ستا نوم بیا استعمالي ، او خلکو ته دا ډاگیزه کوي چې که چیرې هر څوک په گنگا باندې زور زیاتي وکړي نو د خواص خان د لاسو څخه خوندي نه شي پاته کیدی . دهغه وخته چې گنگا هغوي ته ستا نوم اخستي نو هغوي بیچاره گان هم غلي شوي دي ، خو هغه هلک چې د گنگا سره بې حده مینه او محبت کوي او د گنگا د بنکلا او بنایست څخه ډیر زیات اغیزمن شوي دي په هر صورت غواړي د گنگا نژدیکت ځانته پیدا کړي ، هغه دا اراده هم کړې وه چې که چیرې گنگا هغه ته په دودیزه توگه ورنکړل شي نو بیا به هغه د گنگا په بې ابرو او بې عزته کولو هم تم نه شي .

گوره خواص خانه ! ددې ځوان د ارادو او نیت په کتلو سره گنگا ډیره اندینمنه شوې ده . په دې اساس مونږ بیا د گنگا ددې خپلوان دکوره را ووتلو او یوې بلې حویلی ته منتقل شوو . ددې حویلی او سیدونکې هم د گنگا پخوانې خپلوان دي خو بیا گنگا ته هلته هم ډیر پاته کیدل په برخه نه شول ، ځکه هغه ځوان خبر شو چې گنگا دلته پناه اخستي ده نو هغه د خپلو څو کسو او باشو ملگرو سره یو ځای د گنگا د تر لاسه کولو له پاره دې حویلی ته راغې او گنگا ته یې هر ډول گواښونه کول پیل کړل . هغوي ورته وویل چې گنگا باید په هر صورت چې کیدی شي ددې ځوان سره دې واده وکړي او که نه په زور بې ددې ځایه اخلو او یا یې دې دخپلو وژلو انتظار وکړي . مونږ دلته په دې حویلی کې هم یو څو شپې په ډیرې بې خوندي سره تیرې کړې ، ان تردې چې گنگا اراده وکړه چې خپل ځان ووژني او په دې ترتیب د ژوند د ستونزو څخه ځان خلاص کړي .

تر دې ځایه دخبرو پورې د اوما او از نور کیناست . دهغې په سترگو کې اوبنکې راغلي ، تر لږه وخته پورې یې ځان سنبال کړې و ، دهغې ددې حال په کتلو سره خواص خان هم ډیر عمگین شوې و ، دلږ څه خاموشی او سکوت نه وروسته اوما یو ځل بیا وویل چې :

زما خواص خانه وروره ! هغه وخت چې شهزادگی گنگا د ځان وژلو اراده وکړه نو ما ورته وویل چې ته به په هیڅ توگه ځان نه وژني . ما هغې ته مشوره ورکړه چې ددې ټولو ستونزو او مشکلاتو د حل لاره داده چې زه او هغه بیرته ولاړې شو او هلته د خواص خان حویلی کې و اوسیدو . ځکه چې په دې حویلی کې ساتونکې شته ، او بیا مو هلته اوباشان نه شي تنگولې . گنگا هلته ستا حویلی ته د ورتللو له پاره تیاره نه وه ، هغې وویل چې څرنگه چې خواص خان له ماسره د زړه له کومې نفرت کوي نو که چیرې هغه خبر شي چې زه بیرته دهغه حویلی ته راستنه شوي يم نو ما به ډیره بې عزته او ذلیله کړي او بیرته به مې دخپلې حویلی څخه را وکارې . خو ما ورته ضمانت ورکړ چې له ماسره ولاړه شه او هملته اوسه ، اودا چې خواص خان ته به زه ووايم ترڅو له تاسره بد سلوک ونه کړي . گوره خواص خانه وروره ! اوس یې نو که ته ښه گڼې او یا بده . ما ستا څخه د اجازې اخستلو پرته گنگا ستا حویلی ته راوستې ده ، زه دهغې سره څو ورځې هملته پاته شوم . او هغې ته مې ډاډ او اطمینان ورکړ ، اوس ما هغې ته ويلي دي چې زه ځم او د خواص خان سره وینم ترڅو ددې ستونزې له پاره د حل لاره پیدا کړم . خواص خانه وروره ! تا خوماته خور ويلي دي نو دخور په ښه چې زه تاته کومه خبره کوم هغه په حقیقت ولاړه او ستا په خیره ده .

خواص خانه وروره ! د گنگا په خیر بنکلی او بنا ایسته پیغله به تاته په بل خای کې تر لاسه نه شي . په دې کې شک نه شته چې په پیلامه کې هغې له تاسره ناروا سلوک کړې و خود هغې په خواب کې تا هم دهغې سره یو ځل نه بیایا ناروا سلوک کړې دې او بیا د ټولو ستره خبره دا چې هغه ستا په پښو کې پریوته . هغه د شهزادګۍ په خیر څو ځلې له تا څخه بښنه وغوښتله . زما وروره ! زما هیله داده ، داسې وگڼه چې یوه خور ستا تر مخه لاسونه غوځوي چې گنگا ته بښنه وکړه ، ځکه چې هغه د زړه له کومې تا دخپل ژوند ملګرې کول غواړي ، هغې اراده کړې ده چې د خواص خان په انتظار کې به د ژوند ټولې شپې سبا کوي ، په دې خاطر ، زما وروره ! زه یو ځل بیا له تا غواړم چې د گنگا خطا وې و بښې او دهغې سره پخلا شې ، یو وخت داسې و چې تا د زړه له کومې هغه دخپل ځان له پاره غوښتله ، هغه دې خوښوله ، لیکن اوس هغه بیچاره ، در په در ټکرې خوري ، که چیرې ته کله هم دهغې دا حالت و وینې نو زړه به دې پرې و سوځي . دهغې وجود په پیوندي او شکیدلو کالیو کې را پت شوې دې . خواص خانه وروره ! ددې نه مخته چې هر چا شهزادګۍ گنگا د شهزادګۍ په کالیو کې کتلې وه ، نو که چیرې هغې هغه په اوسني حال کې و وینې نو دا اغیز پرته به پاته نه شي . نو په دې اساس یو ځل بیا له تا هیله لرم چې ته دهغې سره خپل خفگان ختم کړه ، په خپله رهناس ته ولاړ شه او هغه له ځانه سره پخلا کړه او بیا یی له ځانه سره همدلته لښکر ته راوړه او که نه یاد ساته چې دهغې بیچاره عزت او ناموس په رهناس کې خوندي نه پاته کیږي ، دلته له تاسره به په لشکر کې د اوسیدو په وخت کې لږ تر لږه خپل ځان خوندي احساسوي . او بیا هر وخت چې ته وغواړې دخپل ژوند ملګرې یی گرځولې شي .

اوما تردې ځایه دخبرو کولو وروسته خاموشه شوه ، خواص خان هم دڅه ویلو پرته په پوره سوچ او فکر کې ډوب ناست و ، په همدې وخت کې شیر شاه سوری په ډیر غور سره د خواص خان په لورې وکتل او بیا یی ورته وویل چې :

خواص خان زویه ! هغه څه چې اوما وویل ټول سهي دي . گوره زویه ! په مینه او محبت کې ښکته پورته خامخا راپیدا کیږي ، که چیرې یو وخت گنگا له تاسره ناروا سلوک کړې و نو بیا خو هغې بیچارګۍ د بښنې له پاره ستا پښې و نیولې . په دې خاطر زه تا ته د یوه زوی په خیر مشوره در کوم چې : هر هغه څه چې اوما درته وویل پر هغې عمل وکړه ، گوره زویه ! اوس چې گنگا ستا په خاطر ټول عمر د واده نه کولو کوم هوډ کړې دې اوستا یادونه یی د سینې سره نیولې او خپلې شپې پرې سبا کوي نو زه پوهیږم ، زویه ، چې که په دې وخت کې ته دهغې سره پخلا نه شي نو دا خو به ستا له لورې ډیر تیرې وې . زه غواړم چې ته همدا نن ددې ځایه درهناس په لور ولاړ شي او دهغه ځایه گنگا دخپله ځانه سره دلته راوړې . ترڅو هغه همدلته په لشکر کې د ښځو په څیمو کې قیام وکړي نو بیا دا تا پورې ده چې څه وخت چې غواړې دهغې سره واده وکړې او خپله د ژوند ملګرې یی و گرځوې او خپلې څیمې ته یی راوړې . او کله چې د جنگونو دا لړۍ پای ته ورسېږي نو ته دهغې سره په تل پاتې توگه په یوه ښه محل کې ژوند وکړې ، زویه ، ایا زما په خبرو باندې کومه نیوکه لري ؟

خواص خان غوښتل په خواب کې څه وواي چې اوما پرې خوله را خلاصه کړه او ورته یی وویل چې : خواص خانه وروره ! له ما څخه یو خبره چې باید درته مې کړې وې ، هیره شوې وه ، حال دا چې هغه ډیره با ارزښته خبره ده او هغه دا چې گنگا اوس اسلام قبول کړې دې او مسلمان نه ده . هغه د هندوانو درم پر بښې دې . اوما ددې څرگندونو په اساس خواص خان ټکان شاتته وخوړد او ما لورې ته یی وکتل او بیا یی په پریکنده توگه وویل چې :

گوره اوما ! زه ستا خبرې منم او رهناس ته د تللو له پاره تیاریم او دې ته هم تیاریم چې گنگا دهغه ځایه له ځانه سره دلته لښکر ته راوړم خو زه تاسې ته د هر څه دمخه دا خبره کول غواړم چې ما دخپل ځان له پاره یوه بله پیغله انتخاب کړې ده چې گیتا نومیږي ، هغه به ډیر وخت هلته په رهناس کې زما حویلی ته دخیر غوښتلو په خاطر را تلله ، ما هغه د همدې خیر غوښتلو په وخت کې وپیژندله ، اوس

هغه ما خوبوي او زه يې هم د زړه له کومې خوبنوم ، بيا کله چې زه دخپل لښکر سره دی لورې ته راغلم نو دا دهغه بدقسمتي وه چې دمهارت عسکرو هغه د زیارت دلنگرځاي څخه راوتنبوله او دمهارت هستونگنځې ته یې له ځانه سره راوړه. خو یو ځل بیا دا دهغې خوش قسمتي وه چې په همدې ورځو کې ما مهارت په دې هستونگنځې باندې حمله وکړه او هغه مې دهغوي د لاسو څخه ازاده کړه. اوس دغه گیتانومي نجلۍ همدلته په لشکر کې له ماسره اوسیرې او ما هوډ کړې چې هغه به دخپل ژوند ملگرې گرځوم. خو گیتا دخپل کوم کار په لړ کې سوگند یاد کړې دې چې تر څو چې هغه کار یې و نه شي نو هغه به زما تر مخه دخپله مخه نقاب نه لرې کوي. گوره او ما خورې ! ما تر ننه پورې د گیتا مخ او څیره نه ده کتلې خودهغې جسماني جوړښت وایی چې هغه تازه پیغله اودښه ښکلا اوبنایست خاونده ده. خوکه چیرې هغه ښکلتیا و نه لری نو بیا هم ما دهغې سره د واده کولو له پاره هوډ کړې دې.

گوره او ما ! زه خوبه د گنگا سره خپل خفگان ختم کړم اودخپل ژوند ملگرې به یې هم وگرځوم ، خو ایا هغه به ما سره دگیتا موجودیت ومني. گوره او ما ! که چیرې گنگا ، گیتا زما د ښځې په څیر له ماسره و نه مني نو زه تاته دا خبره د همد اوسه ډاگیزه کوم چې بیا به زه دگنگا سره واده نه کوم. ځکه چې زه گیتا ته په گنگا باندې غوره والې ورکوم. دهغه په دې خبره او ما ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې :

خواص خانه وروره ! زه تاته ډاډ درکوم چې گنگا به ستا دغه دویمه ښځه په هر صورت مني ، هغې ته به ستا په دویم واده باندې هیڅ ډول اعتراض نه وي. خو ایا زه دا پوښتلې شم چې که چیرې گیتا ستا دا کار خوبن نه کړي چې ته دې دگنگا سره هم واده وکړې نو بیا ؟ خواص خان ورته د لږ څه فکر کولو وروسته وویل چې :

گوره او ما ! زه به په دې لړ کې د گیتا سره خبرې وکړم او هغه به دې ته تیاره کړم چې هغه دې گنگا هم زما دښځې په توگه له ماسره قبوله کړي ، اوزه هیلمن یم چې گیتا به زما په دې خبره باندې کومه نیوکه و نه کړي ځکه چې هغه ډیر غمځپلې پیغله ده اوزه دهغې څخه همداسې هیله کوم چې هغه به زما په هیڅ ډول اقدام باندې اعتراض و نه کړي.

د خواص خان په دې خبرو باندې شیرشاه سوری او او ما دواړه ډیر خوشحاله شول ، بیا ورته شیرشاه سوری وویل چې : خواص خانه زویه ! تا په خپله دې خبره زه ډیر خوشحاله کړم ، اوس ته ډیر ژر څوکسه وسلوال کسان له ځانه سره واخله اورهتاس ته ولاړ شه ، او ما لورې ! ته هم غواړې چې دهغه سره یوځای ولاړه شې؟ او ما په تیزی سره ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې : هو ! اقا ! زه هم غواړم دخواص خان سره ملگرتوب وکړم ، او دگنگا په را خستلو سره به بیرته دې لورې ته راشم او دلته به د گنگا سره یو ځای و اوسیرم . دهغې په دې خبره شیرشاه سوري ورته وویل چې : گوره او ما لوري ، کله چې ته گنگا له ځانه سره دلته راوړې نو بیا به ستا واده هم دخپل لښکر دکوم سالار سره وکړم ، تر څو ته هم دخپل ژوند باته ورځې په خوشحالی سره تیرې کړې . په دې وخت کې او ما نوې موضوع ته مخه کړه او ویی وویل چې :

خواص خانه وروره ! زه مخته د لښکرو دښځو ځای ته تللې وم ، هلته مې لږه دمه وکړه او ډوډۍ مې هم وخوړه ، ما هلته د گیتانومي نجلۍ سره هم وکتل ، هغه هر وخت خپل مخ په نقاب کې پټ ساتي ، ما دهغې سره خبرې هم وکړې ، ما ته خوداسې بریښي چې هغه ډیره دپراخي سنیې خاونده او دښه کړچار مالکه ده . ښایسته هم ده . زه هیلمنه یم چې هغه به گنگا دخپلې ښې په څیر قبوله کړي ، داو ما په

دې خبره خواص خان په حیرانتیا سره دهغې لورې ته وکتل او ترې ویی وپوښتل چې: ایا دهغې سره دې د گنگا په اړه هم خبرې وکړې؟ هغې ورته وویل چې زه به ددې ځایه دبیرته ستنیدو په وخت کې دهغې سره د گنگا په اړه تفصیلي خبرې کوم.

هلته په خیمه کې تر یوه وخته پورې چپه چیتیا وه، خو دلې ځنډ وروسته خواص خان په خوشحاله طبعه وویل چې: گوره او ما خورې! د گیتا سره د تفصیلي خبرو وروسته، هغې ته وایه چې هغه دې زما خیمې ته یو ځل راشي ترڅو زه هم ورسره په همدې لړ کې خبرې وکړم. دهغې سره د خبرو وروسته به بیا زه له تاسره یو ځای د گنگا درواستلو په خاطر رهاستاس ته ولاړشم، او ما سمدستي دخپله ځایه پورته شوه او ویی وویل چې: زه به اوس د لښکر د بنځو تمځای ته ورشم، هلته به زه د گیتا سره تفصیلي خبرې وکړم، دهغې وروسته به، خواص خان وروره، زه گیتا ستا دخیمې په لور درولیرم. ددې خبرې سره سم او ما دخپله ځایه پورته شوه او د شیرشاه سوري دخیمې څخه بیرون ووتله.

د او ما د تللو وروسته شیرشاه سوري خواص خان ته مخ کړ او ورته یی وویل چې: خواص خان زویه! ته اوس خپلې خیمې ته ولاړ شه او د رهاستاس په لور دخپل کوچ له پاره ځان تیار کړه خو زما دا خبره په یاد ساته چې د رهاستاس څخه به ژر بیرته راستنیرې، ځکه چې مونږ باید د همایون پر خلاف اخري ځپونکې وار له پاره ځان تیار کړو، خواص خان دخپله ځایه پورته شو او ویی وویل چې: ته اندیښنه مه کوه، زه به د گیتا سره د تفصیلي خبرو وروسته ددې ځایه رهاستاس ته ځم او بیرته به ډیر ژر خپل لشکر ته راستنیرم. شیرشاه سوري ورته وویل چې: خواص خان، رهاستاس د تللو تر مخه له ما سره یو ځل وویښه. ځکه زه غواړم د گنگا له پاره څه شیان ورو لیرم. خو گوره، اوس چې دې د گنگا سره خپله ناخوښې پای ته رسولې ده او دهغې سره د واده له پاره هم تیار شوې یی، نو ددې له مخې گنگا زما لور ده، په دې خاطر زه څه شیان ورو لیرم چې هغه پرې خوشحاله شي. د شیرشاه سوري په دې خبرو خواص خان هم ډیر خوښ شو، مسکې شو او بیا هغه هم د شیرشاه سوري دخیمې څخه بیرون ووت.

او ما دلې څه درنگ نه وروسته د گنگا خیمې ته ورغله، گنگا دهغې په کتلو سره دخپله ځایه را پورته شوه، ترڅنگ یی نیرمل هم را پورته شوې وه. دا سې څرگندیده چې گنگا او نیرمل دواړه د ډیره وخته په ډیره نارامۍ سره د او ما دبیرته ورتللو انتظار کاوه. گنگا مخته ورغله او او ما یی له لاسه و نیوله، په خپل څنگ کې یی کینوله او بیا یی ترې وپوښتل چې: او ما خورې! دخواص خان سره دې په څه اړه خبرې وکړې که لږ څه احوال راکړې. په ځواب کې ورته ټول هغه څه چې د شیرشاه سوري په خیمه کې تیر شوې په تفصیل سره وویل، په دې خبرو باندې گنگا دومره خوشحاله شوه چې هغې لکه د لیونیو په څیر او ما په خپله غیږه کې را ونغاړله. هغه یی په خوله او مخ باندې بنکل کړه او بیا یی ورته وویل چې او ما خورې! تا خو زما ټولې ستونزې اسانه کړې، نو که چیرې د گنگا په بڼه له ما څخه خواص خان خوشحاله شي او را سره پخلا شي او ما دخپل ژوند ملگرې کړي نو بیا به، او ما خورې! زه وپوهیرم چې ما په خپل ژوند کې هیڅ هم د لاسه نه دې ورکړي. ما ته به ډاگیزه شي چې زما د آرام او ډاډمن ژوند ورځې په پیلیدو دي او زما د هجر، بیلتون او فراق شپې او ورځې په ختمیدو دي.

د گنگا د خوشحالو او بیا دهغې دخبرو دخلاصیدو وروسته او ما دخبرو لړۍ پیل کړه او ویی وویل چې: گوره گنگا خورې! په دې لړ کې پخپله شیرشاه سوري ډیر زیات بڼه کړچا تر سره کړې دي، شیرشاه سوري زما په شتون کې خواص خان ته د گنگا دومره ستاینه کړې چې زما په آن کې هم نه راتله او خواص خان ته یی وویل چې د گنگا سره خپله ناخوښې پای ته ورسوي او دهغه دخپل ژوند ملگرې کړي، داسې څرگند یږي، گنگا خورې! لکه چې ستا او د شیرشاه سوري تر منځه په دې اړه پخوا هم څه پرېکنده خبرې شوې وې. دهغې

په دې خبرو باندې گنگا وويل چې: گوره او ما خورې! په دې لړ کې چن نن شير شاه سوري خواص خان خپلې خيمې ته ورغونښتې و، دا ټوله خبره مونږ مخته پخه کړې وه. هغه ساتونکې چې ته يې له ځانه سره را وړې وې دهغوي د دې څخه يې يو کس ته دلته د ښځو تمخاي ته راوستې او بل يې نيغ ولاړ او شير شاه سوري ته يې ستا د راتلو خبر ورکړ. نو په دې اساس شير شاه سوري هم سمدستي خواص خان خپلې خيمې ته را وباله. او ما خورجانې! زه خو ستا ډيره ډيره مننه کوم چې د خواص خان تر مخه دې زما د مظلوميت داستان په ډيره ښه توگه بيان کړې دې. دهغې په دې خبره او ما لږ څه انديښمنه غوندي شوه او ورته يې وويل چې:

گوره گنگا! ايا څه شکيدلې او پيوندې کالې له ځانه سره لرې؟ گنگا په زوره زوره وخنډل او ورته يې وويل چې: که نه وي هم، نو څه کالې به و شکوو او له ځانه سره به يې يوسو. څه خبره ده، ته څه ويل غواړې؟ او ما ورته وويل چې: ما دخبرو په دوران کې خواص خان ته وويل چې: گنگا هلته ستا په حويلۍ کې تم شوې ده، خودومره بې وسې او مظلومه ده چې پخوانۍ پيوندې او شکيدلې کالې يې په ځان کې دى، دهغې په دې خبره گنگا په خندا شوه او ويې ويل چې: ته انديښنه مه کوه، زه به د داسې کاليو د تر لاسه کولو له پاره هم انتظام وکړم. بيا يې ورته وويل چې: که چيرې همداسې ده، نو بيا خو ورځه او د خواص خيمې ته ولاړه شه ځکه کله چې زه د شير شاه سوري دخيمې څخه بيرون را وتلم نو خواص خان راته وويل چې گيتا دهغه خيمې ته ور وليږم، ترڅو هغه له تاسره خبرې اترې وکړې.

گنگا سمدستي دخپله ځايه پورته شوه او خپل وجود يې په سپين څادر کې را وپوښه، مخ يې هم په نقاب کې را ونغاړه بيا يې نيرمل ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: نيرمل، زما ډيرې ښې مورجانې! زما دکاليو څخه کومه زړه جوړه وگوره او هغه وشکوه او بيا ورته پيوندونه ولگوه، خودا کار بايد د خواص خان دخيمې څخه زما دراستنيدو پورې تر سره شوې وي. ددې خبرې سره سم گنگا دخواص خان دخيمې په لور روان شوه.

په سپين لباس کې را پوښل شوې او په نقاب کې را نغاړل شوې گنگا چې کله دخواص خان دخيمې دروازې ته روسيده نو په ډيره نرمه او خوږه ژبه يې خواص خان ته وويل چې: تا زه دلته رابللې يم. خواص خان ورته په خندا کې وويل چې هو! گيتا! ماته دلته رابللې يې. راځه دلته تږدې راشه او زما تر څنگ کينه. گنگا پرته له ځنډه ورمخته شوه او دخواص خان مخې ته کيناسته. خو پخوا تردې چې خواص خان په خبرو پيل وکړې گنگا ورته وويل چې:

لږه شيبه وړاندې لښکر ته يوه نجلی راغلي وه چې او ما نومیده، هغې هلته د ښځو په تمخاي کې ستا په اړه پوښتل، نو په دې خاطر ما ورسره اړيکه ونيوله او بيا مې خپلې خيمې ته يوړه، هغې ماته دخبرو په دوران کې وويل چې تا هغه دخپلې خور په څير منلې ده. نو په دې خاطر ما هغه له تاسره دکتلو له پاره د يوه ساتونکې په لارښوونه ستا خيمې ته درواستوله، زما په آند چې ته هغه وخت په خيمه کې نه وي، او د شير شاه سوري خيمې ته ورغلي وي. او بيا هغې هملته له تاسره کتلي دي. کله چې هغه بيرته زما خيمې ته راستنه شوه نو ماته يې پيغام را کړ چې تا له ماسره څه خبره لرې. ددې تر څنگ هغې ماته د رهناس د شهزادگۍ گنگا په اړه هم يولوې داستان بيان کړ. اوس راته ته ووايه چې ته ماته څه ويل غواړې؟ په ځواب کې ورته خواص خان د لږ څه فکر او غور وروسته وويل چې:

گوره گيتا! په دې کې هيڅ شک نه شته چې ته زما ډيره زياته خوبښېږې، زه له تاسره مينه کوم، او غواړم تا دخپل راتلونکې ژوند ملگرې کړم. په دې اړه ته څه فکر کوئ؟ دهغه په دې خبره گنگا ورتپو کړ او ورته يې وويل چې:

په دې لړ کې خو زما ځواب همدا دې چې زه له تاسره مينه لرم ، تا خو بنوم او غواړم همته زما د ژوند ملگرې اوسې ، دا چې په دې لړ کې به ستا آند څه ډول وي ، زه نه يم خبره. د گنگا په دې بې باکانه خبرو باندې خواص خان د زړه له کومې وخنډل و بيا يې ورته وويل چې :

گوره گيتا جانې ! او ما به تاته ويلي وي چې د گنگا سره زما ليدنه په کومو حالاتو کې شوې وه ، گيتا يې خبره پرې کره او ورته يې وويل چې هو ! او ما ماته ټوله خبره په پوره تفصيل سره کړې ده . دا چې په لښکر کې د شامليدو تر مخه تا د گنگا سره مينه کوله خو هغې ناپوهه نجلۍ ته ونه منلې . خو وروسته چې تا دهغې د سويمبر مقابلې وگتلي نو بيا هغې ته دخپلې غلطۍ احساس پيدا شو او د زړه له کومې يې له تاسره مينه پيدا کړه خو تا څو ځله تيرې کړې او هغه دې دخپله ځايه په عزتۍ سره شړلې ده او د مينې په ځاي ورڅخه کرکه څرگنده کړې ده . خو اوس هغه گنگا چې يو وخت شهزادگۍ وه ، اوس په رهتاس کې د ذلت او خواری شپې او ورځې سبا کوي ، زما په خيال چې او ما به له تاسره همدا خبرې کړې وي او له تا څخه به يې غوښتې وي چې ته گنگا را خپله کړه ، تا غوښتل همدا خبره ماته وکړې که نه ؟ خواص خان ورته په ډير غور سره وکتل او ورته يې وويل چې : هو ! ما له تاسره همدا ډول خبرې کول غوښتل او ترڅنگ مې يې دا هم ويل چې که چيرې زه گنگا له تاسره يو ځاي خپله ښځه وگرځوم نو ايا ته به په دې لړ کې کوم اعتراض ولرې ؟ خو په دې لړ کې زه يو شرط ږدم او هغه دا چې زه به لمړۍ له تاسره واده کوم او بيا به د گنگا سره .

د خواص خان په دې خبرو باندې گنگا په مصنوعي توگه خپل سر زور پند کړ او تر لږه ځنډه پورې په فکر کې ډوبه شوه او بيا يې وويل چې : گوره خواص خان ! زما محبوبه ! زه په دې لړ کې د ډير پراخه زړه او سينې خاوند يم . زه خو هسې هم ستا ممنونه او مشکوره يم چې تا ماته دلته پناه راکړې ده ، زه خو هغه بې وسه او مجبوره پيغله وم چې دخپل تريخ ژوند هره گړۍ مې د رهتاس په لنگرځاي کې تيروله . دا خو زما بخت و چې دخير غوښتلو په وخت کې مې له تاسره اشنايي پيدا شوه ، تا له ماسره ډيره نيکه رويه وکړه ، پر ما دې رحم وکړ . خواص خان ! زه هغه نجلۍ يم چې په خپل ژوند کې مې له تا پرته د بل چا سره مينه او محبت نه دې کړې ، زه په دې وياړم چې زه د خواص خان په خير د يوه ځوان ښځه کيږم . تر هغوې چې د گنگا پورې اړه لري نو زما په آند چې گنگا له ما څخه زياته ستا د مينې وړتيا لري ، ځکه چې ما خپل ژوند د زيارت په لنگرځاي کې دخير خيرات په غوښتلو تيراوه او په دې ترتيب مې له تاسره اړيکې پيدا شول خو د گنگا معامله بلکل بدله ده . تا دهغې د سويمبر مقابلې گتلي دي نو په دې خاطر گنگا زما څخه زياته حقداره ده . نو په دې خاطر ، خواص خان ، که ته زما سره يو ځاي گنگا هم دخپل ژوند ملگرې وگرځوې نو په خداي سوگند ، چې ماته به هيڅ ډول خفگان را پيدا نه شي . بلکه زه به ډيره خوشحاله شم او زه به په دې هم وياړم چې زما دميره خواص خان يوه ښځه يو وخت درهتاس شهزادگۍ وه .

د گيتا د دې خبرو په اوريدو سره خواص خان دومره خوشحاله شو چې تر يوه وخته پورې يې او از دخولې نه راووت . بيا يې خپل ځان کنترول کړ او ويې ويل چې :

په خداي سوگند گيتا ! چې زما له تا څخه په دې اړه د همداسې ځواب راکولو هيله وه . ته په رښتيا هم ډيره پراخ زړه او د پراخې سينې خاوند وختلې ، گيتا اووره ! زه همدا نن دخپلو څو کسو ساتونکو سره يو ځاي درهتاس په لور ورځم ترڅو گنگا هغه ځايه راوکاږم او دلته يې لشکر ته له ځانه سره راوړم . په دې خبره ورته گيتا وويل چې : تاسې ضرور ولاړشئ خو زما يوه خبره په ياد لره ، خواص خان ورته سمدستي وويل چې هغه څه ؟ گنگا ورته وويل چې :

لمړې دا چې ته به هلته په رهتاس کې اوږد نه پاته کېږي. زه به په ډیره نارامه توګه ستا د بیرته راستنیدو له پاره انتظار کوم، بله دا چې ګنگا به دلته د راوستلو نه وروسته په خپله خیمه کې نه ساتې بلکه هلته به یې زما خیمې ته رالېږي. ترڅو له تاسره د واده کولو نه مخته موږ د واره خویندې په خپلو منځو کې په خوي بوي بلدي شو. دهغې په دې خبرو باندې خواص خان په خندا شو او ویی ویل چې: ته په دې اړه اندېښنه مه کوه، ګوره ګیتا! زه او ما هم د خپله ځانه سره بوځم، کله چې ګنگا دلته راوړم نو هغه به د او ما سره یو ځای نیغه ستا خیمې ته درشي. زه به ګنگا ته هم دا ډاګیزه کړم چې: تر یوه وخته پورې به ته او ګیتا د واره یو ځای و او سپړی، او کله چې د ګیتا د مخ څخه دهغې د سوګند د پوره کیدو وروسته نقاب لرې کړل شي نو تر ټولو لمړی به زه د ګیتا سره واده کوم او بیا د ګنگا سره. نور ووايه، که څه ویل غواړي؟ ګنگا ورته په ډیره خوشحالی سره وویل چې، اوس نو نور څه ویل نه غواړم. بس، اوس به زه ستا د تللو نه وروسته ستا د بیرته راستنیدو په انتظار کې ساعتونه او ورځې شمارم. د دې خبرې سره سم ګنگا د خپله ځایه راپورته شوه او ویی ویل چې: ماته اجازه ده چې زه ولاړه شم. خواص خان ورته وویل چې هو! ګیتا، ته تللې شې. خو او ما را ته را ولیږه ترڅو زه دهغې سره یو ځای د هتاس په لورد سفر کولو له پاره ځان تیار کړم. د دې خبرې سره سم ګنگا د خواص خان د خیمې څخه ووتله.

شیرشاه سوري په لوړ غږ سره د خپلې خیمې څخه بیرون یو ساتونکې را وباله، د شیرشاه سوري په غږ باندې دا ساتونکې په منډه خیمې ته راننوت. دهغه په کتلو سره ورته شیرشاه حکم وکړ چې سمدستي ولاړه شه او برهم جیت زما خیمې ته راولېږه. د برهم جیت نه وروسته د بڼځو تمځای ته ولاړ شه او دهغه ځایه ګیتا نومې نجلۍ ماته را ولیږه. شونې ده چې هغه به دا وخت د خواص خان په خیمه کې وي. ځکه خواص خان دهغې سره په یوه ډیره مهمه موضوع باندې خبرې کول غوښتل. اوس ته ولاړ شه، لمړی ورشئ او برهم جیت را ته راولېږئ، د دې خبرې سره سم دوه کسه ساتونکې زوړند سرونه د شیرشاه سوري د خیمې څخه بیرون را ووتل.

لږه شیبه وروسته د شیرشاه سوري د فوځ سالار برهم جیت دهغه خیمې ته ورننوت. شیرشاه سوري خپل څنګ ته راوغوښت او په ډیره خوږه لهجه یې ورته وویل چې:

برهم جیته! د جنګ په دوران کې چې کومو لښکرو ستا تر قومندې لاندې کار کاوه، هغوي همدا اوس له ځانه سره واخله او د همایون په تعقیب پسې ووځه، او د دې څارنه وکړه چې همایون د اریل دراجه بیربهان په ځای کې د پناه اخستو وروسته څه کوي؟ خو ګوره برهم جیته، ته به نه د چاسره جنګ کوي او نه به د چاسره په کومه لانه کې ځان را لتاړوي. کله چې همایون د اریل دراجه بیربهان له ځایه را ووځي او بلې لورې ته و خوزیږي، نو بیا به ته بیرته دلته راځي او ماته به په دې اړه معلومات راکوي. تر هغه وخت پورې به زه او خواص خان هم د مخکې تګ له پاره تیار شوي یو. خواص خان نن د یوه ډیر مهم کار د تر سره کولو له پاره روان دي او ستا د بیرته را ستنیدو تر وخته پورې به خواص خان هم بیرته را ستون شوي وي، دهغې وروسته به بیا زه په پوره ډاډ او اطمینان سره د همایون دلښکرو تر شا ولاړ شم.

زما به آند، ته به په هغه څه پوه شوي یې چې ما درته وویل، اوس ته ورشه او دخپل کوچ له پاره ځان تیار کړه. د دې خبرې سره سم برهم جیت د شیرشاه سوري د خیمې څخه بیرون را ووت.

په همدې وخت کې ګنگا هم د شیرشاه سوري د خیمې دروازې ته را ورسیده. هغې سر تپت کړې و او ویی ویل چې: اقا، تاسې زه دلته رابللې يم. د ګنگا په کتلو سره شیرشاه سوري د خپله ځایه راپورته شو او ویی ویل چې هو! ګنگا! ته ما را بللې یې. را ځه دلته زما

څنگ ته راشه ، له ماسره يو ځای کينه . گنگا هم مخته ورغله او د شير شاه سوري مخې ته کيناسته . شير شاه سوري ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل چې :

گوره گنگا ! زما په آند چې ته خواص خان ورغوبنتې وې او تا به ورسره خبرې هم کړې وي ، گنگا ورته په خدا کې وويل چې هو ، زه خواص خان ورغوبنتې وم او ما ورسره په پوره تفصيل سره ټولې خبرې کړې دي ، دهغې د خيمې نه دو تلو وروسته زه خپلې خيمې ته روانه وم چې ستا له لورې خبر راغې تر څو ستا خيمې ته راستنه شم . په هر صورت ما دخپل کوچ له پاره ځان تيار کړې دې . په ځواب کې ورته شير شاه سوري وويل چې گوره لورې ! که چيرې تا خپل د تگ او سفر له پاره ځان تيار کړې وي نو د بنځو د تمځاي هغه عسکري ډله چې له تاسره په دې سفر کې هلته کوچ کوي هغوي هم تيار دي ، د دې خبرې سره سم شير شاه سوري دخپله ځايه راپورته شو او دخيمې څخه راووت ، گنگا هم دهغه تر شا راووتله .

شير شاه سوري او گنگا دواړه د بنځو د تمځاي په لور راغلل . گنگا خپلې خيمې ته ورننوتله او خپل ټول سامان يې تيار او له ځانه سره يې واخيست ، دهغې وروسته شير شاه سوري دهغې سره يو ځای وسلوالو عسکرو ته ورغې . اوبيا گنگا پرته له ځنډه د دې وسلوالو ځوانانو سره يو ځای د رهناس په لور وخوژيده .

د گنگا د تللو وروسته شير شاه سوري بيرته خپلې خيمې ته راستون شو . دهغه د راستنيدو سره سم خواص خان او او ما هم د شير شاه سوري خيمې ته را ننوتل . او هلته د شير شاه سوري تر څنگ کينا ستل . بيا خواص خان د شير شاه سوري په لور وکتل او ورته يې وويل چې : اقا ! زه د رهناس په لور کوچ کولو ته تيار يم ، او ما هم له ماسره په دې سفر کې ملگرتيا کوي . شير شاه سوري تر لږه وخته پورې غلې ناست و ، د همدې وقفې په دوران کې يې خواص خان د سترگو لاندي څاره . بيا يې دنصيحت په توگه ورته وويل چې :

گوره خواص ځانه زويه ! د دې ځايه د رهناس په لور د کوچ کولو نه مخته زه تاته يوه خبره کوم چې : هلته به د گنگا سره تيرې اوزياتې نه کوي . گوره زويه ! هغه اوس ډيره بې وسي ، او په غمونو کې ډوبه نجلۍ ده . تر څو به هغه بيجا چاره د حالاتو د غم په دې بهير کې لاهو اوسي . گوره زويه ! هغې ستا د تر لاسه کولو له پاره خپل ځان په اخری ذلت او خواری کې ور غورځولې دې ، نو په دې اساس زويه ، ته به اوس دهغې قدر او درنښت کوي . که چيرې ته دهغې درنښت وکړې نو هغه به ټول عمر ستا په خدمت کې تيروي او هغه به دخپل ځان له پاره وياړ گڼي . په ځواب کې ورته خواص خان وخنډل او ورته يې وويل چې : ته انديښنه مه کوه ، زه به هيڅکله هم تا ناهيلې نه کړم . زه به د گنگا سره د پخوا په خیر سلوک و نه کړم که چيرې هغې زما په خاطر دومره ستونزې گاللې دی نو زه به دهغې د دې ځان څاريو درنښت کوم ، اوس ماته اجازه راکړئ چې د او ما سره يو ځای د رهناس په لور وخوژيږم

شير شاه سوري ورته وويل چې : ما ستا د راتلو نه څو لحظې مخته برهم جيت د خپل لشکر سره يو ځای وليږه تر څو د همايون او دهغه دلښکر څارنه وکړي ، ما هغه ته دا هم ويلي دي چې هر کله چې همايون د اريل د راجه بير بهان د ځايه بلې کومې لورې ته کوچ وکړي نو سمدستی دې راشي او ماته دې په دې اړه معلومات راکړي ، زه هيلمن يم چې تر هغې وخته پورې به تا هم د گنگا معامله يوې لورې ته کړې وي او بيرته به د رهناس څخه راستون شوې يې . دهغې وروسته به مونږ د متحده لښکر سره يو ځای د دې ځايه کوچ وکړو . او د همايون په تعقيب پسې به ولاړ شو . خواص خان ورته په ځواب کې وويل چې : ته انديښنه مه کوه زه هلته په رهناس کې ډير نه ځنډيږم ، هره وخت چې زه هلته ورسيرم نو گنگا له ځانه سره را خلم او سمدستی بيرته دې لورې ته راستنيرم . اوس اجازه راکړئ چې

ددې ځايه کوچ وکړم. شيرشاه سوري دخپله ځايه راپورته شو دخواست خان او اوما سره يو ځاي دخپلې خيمې څخه بيرون راووت ، دخيمې نه بيرون هغه وسلواله ډله چې خواص خان او اوما يې تررهتاسه پورې بدرگه کوله تياره ولاړه وه. بيا خواص خان او اوما دواړه دهمدې عسکري قشلي سره يوځاي درهتاس په لور روان شول.

۴۷

يوه ورځ خواص خان د اوما او دخپلو ساتونکو سره يوځاي د رهتاس په بناړ کې خپلې حويلې ته ورننوت. کله چې هغه دحويلې مرکزى دروازې ته ورننوت نو دهغه ځاي ساتونکو د هغه بڼه راغلاست وکړ او ورمنده يې کړه او د خواص خان دآس واگې يې په لاسو کې واخستې. خواص خان هم دخپله آسه راکيوټ ، اوما هم د آسه راکيوټه. خواص خان ددروازې ساتونکو ته وويل چې دواړه آسونه تبيلې ته يوسي او هغوي ته خوراک څښاک ورکړي ،ددې وروسته خواص خان دخپلو ساتونکو ملگرو په لور وکتل او ورته يې وويل چې :

تاسې ټول هم خپل آسونه هلته په تبيلې کې و تړئ. هغوي ته بڼه خوراک څښاک برابر کړئ او پريږدئ چې بڼه دمه شي ، ځکه کيدې شي چې همدا نن مونږ د لښکر په لور بيرته ستانه شو. دخواست خان ددې لارښوونو په اساس هغوي ټولو خپل آسونه د تبيلې په لور يوړل. دهغوي د تللو وروسته خواص خان د اوما په لور وکتل او ورته يې وويل چې :

اوما خورې ! اوس نو ما د گنگا ځاي ته ورسوه ، ورځه چې زه ووينم چې هغه ځانته دلته په حويلې کې څه مصروفيت لري. اوما چې چاپ دحويلې ددنده برخې په لور ورغله او خواص خان يې هم ترشا شا روان و. څرنگه چې د حويلې په پخلنځاي کې دخيرنو او ناولو لوبڼو يواځې امبار لگيدلې و نو اوما تر هر څه لمړې خواص خان پخلنځاي ته يوړ ، کله چې هغه پخلنځاي ته ورغې نو خواص خان حيران پاته شو. هغه وکتل چې گنگا بيجاره چې زاړه او شکيدلې کالې يې په غاړه کې و او په کاليو کې يې څو څو پيوندونه لگيدلي و او هلته په پخلنځاي کې ناسته وه او ناولې لوبڼې يې پريمنځلې. څرنگه يې چې خواص خان هلته راتلونکې وکوت ، ټوپ يې کړ او دخپله ځايه راپورته شوه او دخټو هغه لوبڼې چې هغې د پريمنځلو له پاره په خپلو لاسو کې نيولې و هغه ترې لاندي پريوت او څو ټوټې شو. خواص خان تريوه وخته پورې په ډير غور سره گنگا ته کتل ، په دې وخت کې د گنگا بيجاره حالت ډير مانيجن گرزيدلې و. تر لږه وخته پورې پوره خاموشي خپره شوه ، اوبيا گنگا خواص خان ته مخ کړ او ورته يې وويل چې :

زما محترمه ، خواص خانه ! زه ستاد اجازې پرته دلته ستا په حويلې کې د قيام کولو په خاطر مجرمه يم. خودا کار ما د اوما د وينا په مطابق ترسره کړې دې. زه له تانه هيله لرم چې ما به ددې ټولو خلکو په مخکې بې عزته نه کړې اوبيا به مې ددې ځايه ونه شپړې. ما يو څو ورځې همدلته پريږده. ترڅو زه دهغو ځناورو څخه يو څو شپې دلته ارامې تيرې کړم ، خو که چيرې ته ما له دې ځايه ويستل غواړې نو بيا خو يو څو ورځې مهلت راکړه ترڅو زه دلته په رهتاس کې دخپل ځان له پاره د هستوگنې بل کوم امن ځاي پيدا کړم.

زما درونده خواص خانه ! دلته په رهتاس کې د اوسيدو په وخت کې زما حالت دهغو لمدو شوو مرغيو په څير شوې دې چې د الوت څخه وتلي دي ، ددې رهتاس دخير وشر هر کس زما له پاره يو څيرونکې حيوان گرزيدلې دې ، هر څوک ماد خپل انگړ دسروزرو غوا گني او غواړې ماد دخپلې ابرو او عزت څخه بې برخې کړي. اوس خو زما حال د هغه وچ شاخ د زيرو پاڼو په څير دې چې هر وخت دتباهي کندې ته د لوييدو په لور روانې وي. خواص خانه ! يو وخت زه په دې رهتاس کې شهزادگۍ وم. او هيچاته هم زما په لورد بد نظر د

پورته كيدو جرءت نه و ور په برخه . خو اوس ما ډير در په دره ژوند تر سره كړ ، هر څوك زما په لور په ډيره بې عزتۍ سره ويني ، هر څوك ددې هڅه كوي چې له ځانه سره مې پورته كړي او په څو لمحو كې مې بې ابرو كړي ، په دې خاطر زه له تاغواړم چې ديو څو ورځو له پاره ما دلته په دې حويلۍ كې پريږدې چې واوسېږم نو شونې ده چې زه به په دې وختو كې د ځان له پاره بل كوم مناسب د اوسيدو ځاي پيدا كړم .

د گنگا د حالت په كتلو سره خواص خان لادمخه د ډير زيات اغيز لاندې راغلي و ، خو اوس چې گنگا كومې خبرې و كړې نو هغې خبرو خواص خان بلكل بې حاله كړ . دهغه په تندي باندې د خولو څاڅكي راپيدا شول ، تر لږه وخته پورې هغه خاموشه ولاړه . بيا يې د گنگا په لور وكتل او ورته يې وويل چې : گوره گنگا ! ته انديبنسه مه كوه . ته چې تر څو وغواړې په همدې حويلۍ كې ژوند كولې شي . داسې يې وگڼه چې اوس دا حويلۍ همستا ده . خو گوره گنگا ! كه چيرې زه تا له دې ځايه و كارم اولنبر ته دې د ځانه سره يوسم نو ستا ځواب به څه وي ؟ كه چيرې زه پخوانۍ ترخې خاطرې هيرې كړم او د نفرتو نومړۍ ورماته كړم نو ستا عكس العمل به څه وي ؟

گنگا چې ددې مخته ډيره انديبنمنه او عمژنه ولاړه وه د خواص خان په دې خبرو باندې داسې راوغورېده لكه د شبنم څاڅكې چې د گل په شونډو باندې ور پريوځي . هغه دومره په خوشحاليو كې ډوبه شوه چې تر ډيره ځنډه يې خواص خان سره خبرې نه شوې كولې . بيا يې په لږ زيدلي او از سره وويل چې :

خواص خان ، زما محترما ! زما په خپلو غوږونو باندې باور نه شته چې زه څه اورم . ايا زما په اوريدو كې څه ستونزه راپيدا شوې ده او يا په ريښتياۍ توگه تا دا خبرې و كړې چې ما واوريدې . د گنگا په دې انداز باندې خواص خان مسكې ولاړه او بيا يې وويل چې :

گوره گنگا ! ستا د اوريدو په سيستم كې كوم غلطۍ نه ده راپيدا شوې ، زه د اوما تر مخه تاته دا ډاگيزه كوم چې زه له تا څخه كركه نه كوم ، او زه تاته داهم ويل غواړم چې زه د اوما سره يو ځاي دلته ستا له ځانه سره د بوتلو په خاطر راغلي يم . ايا ته ماسره هلته په لنبر كې او سيدې شي ؟ هلته زمونږ په لنبر كې د بنځو يو تمځاي دې ، ته به هلته د يوې بلې نجلۍ سره يو ځاي او سپرې . په دې وخت كې به زما او ستا تر منځ ټولې ترخې خاطرې له منځه ولاړې شي . او بيا به گنگا ته همزما يې . ته به زما د ژوندانه ملگرې يې . د خواص خان په دې خبرو باندې د گنگا په مخ باندې ډيره زياته خوشحالي راپيدا شوه ، دهغې د شونډو څخه دهغې د موتيو په څير سپين غاښونه د ورايه را څرگند شوي و ، هغې په وازه خوله خندا وويل چې : خواص خان ! له ماسره داسې ټكي نه شته چې زه يې ستا ددې پريكړې له پاره د شكر يې په توگه ادا كړم . خو داسې يې وگڼه چې تا زه د ټول عمر له پاره د يوې وينځې په څير دخپل خدمت له پاره واخستم . ته پوهېږې چې ستا دې خبرو زما د ټول عمر غمونه او ستونزې په يوه وار له منځه يوړې . زه په ډيره خوشحالي سره له تاسره تللو ته تياره يم . او زه په خوشحالي سره هلته د لنبر كړو د بنځو په تمځاي كې قيام كولو ته تياره يم . او دا چې ته ما دخپل ژوند ملگرې كوي نو زه به و گڼم چې ما په خپل ژوند كې هيڅ هم له لاسه نه دې وركړي . او داسې به وگڼم چې زما منزل چې زما د سترگو څخه غيب شوې و ماته بيرته تر لاسه شو .

گنگا چې شوه نو خواص خان ورته وويل چې : خو گوره گنگا ! ستا سره د ناخوښۍ په وخت كې ما د يوې بلې نجلۍ سره مينه پيل كړې ده ، هغه بيچاره كونه او ډيره بې وسه ده . داسې وگڼه چې ماته لمړۍ دهغې سره همدردي پيدا شوه خو وروسته مې ورسره مينه هم

راپیدا شوه، هغه یو وخت دلته د رهناس د بنبار د زیارت په لنگرځای کې اوسیده، د دې نه وروسته خواص خان گنگا ته د گیتا په اړه ټول معلومات ورکړل، او په اخر کې یې گنگا ته د وینا په حال کې وویل چې:

گوره گنگا! که له تاسره یو ځای زه گیتا هم دخپل ژوند ملگرې کړم نو تاته خو به کوم اعتراض نه وي. په ځواب کې ورته گنگا سمدستي وویل چې: خواص خان، زما محترما! په کومو حالاتو کې چې ته او گیتا یو بل ته سره را نژدې شوي یاست او تا هغه په خپله مینه باندې لمانځلې ده، نوزه پوهیږم چې گیتا به په ریښتیا نې توگه ستا د مینې وړ وي، زه به په هیڅ صورت کې په دې خبره باندې اعتراض ونه کړم چې ته هغه هم دخپل ژوند ملگرې کړې. که چیرې زما سره یو ځای ته گیتا هم دخپل ژوند ملگرې کړې نوزه تاته ډاډ درکوم چې ستا د اړیکې به ماته د خوشحالی سبب وگرځي. په دې توگه به زه او گیتا دواړه یو ځای په ښه توگه ستا خدمت وکولای شو. زه به د گیتا سره ستا په واده باندې ډاډمنه او خوشحاله اوسم. د گنگا په دې ځواب باندې خواص خان ډیر زیات خوشحاله شو او بیا یې گنگا ته وویل چې:

گنگا! ستا دې ځواب خو زما په خوشحالیو کې نور هم ډیر ښت راوست او ستا نو ته هم ځان تیار کړه. خواص خان د اوما په لور وکتل او ورته یې وویل چې خورې! ته همدلته اوسه، زه به دهغو ساتونکو په لور ورشم ځکه شیر شاه سوری د دغو ساتونکو په لاسو گنگا ته څه شیان را لیرلې دي، هغه په یوې ټوکرې کې ایښي و، کیدې شي چې په هغې کې د گنگا له پاره داغوستن کالي وي، زه به ورشم او هغه به له ځانه سره راوړم. د دې خبرې سره سم خواص خان دهغه ځایه راووت.

بیا نور ډیر په پټه توگه اوما د گنگا په غوږو کې وویل چې: گنگا خورې! څومره په مهارت سره دې خواص خان خپلې لورې ته رامات کړې. زما خورجانې! زه تاته مبارکي وایم، ځکه چې ته به اوس د گیتا تر څنگ د گنگا په ښه کې هم د خواص خان د محبت مرکز یې. گوره گنگا! هومره ستونزې چې تا تیرې کړې دي، نو اوس به دهغې نه زیات راحتونه او اسانتیاوې ستا تر مخ نڅا کوي، اوس نو ستا منزل ستا په موتی کې دي.

گنگا او اوما په خپلو منځو کې په خبرو کې وې چې خواص خان بیرته راستون شو، دهغه په لاسو کې یوه ټوکرې وه، هغه یې گنگا ته ورکړه او ورته یې وویل چې:

گنگا! په دې ټوکرې کې څه داغوستن کالي دي چې شیر شاه سوری تاته را لیرلې دي، گنگا! ته خپل دا شکیدلې او پیوندې کالی لرې کړه او د دې ټوکرې څخه کومه جوړه ښه او ښایسته کالي را واخله او وای غونده. او دا راته هم ووايه چې لږه شیبه وروسته ته زمونږ سره د لښکر په لورد تگ له پاره تیاریدې شي. گنگا ورته سمدستي وویل چې:

لږه شیبه نه، بلکه زه خو همدا اوس او همدا گړې له تاسې سره دنړۍ تر اخری کنج پورې هم تللو ته تیاره یم. دهغې په ځواب کې خواص خان ورته وویل چې: گوره گنگا! د دې ځایه د تللو وروسته به هلته په لشکر کې ته د لښکر د ښځو په تمځای کې د گیتا او نیرمل نومې زړې ښځې سره اوسیدو. اوما به هم له تاسره هملته اوسیدو، په دې توگه به تاسې څلور واړه په یوې څیمې کې اوسئ. گیتا د خپل یوه کار په لږ کې خپل مخ په نقاب کې پټ کړې دي، خو کله چې دهغه کار تر سره شي او دهغه سوگند پوره شي نو دهغه به دخپله مخه دغه نقاب لرې کوي نو بیا به همغه وخت زه تا او گیتا دواړه دخپل ژوند په ملگرتوب کې راوړم، گنگا! ژر خپل کالي بدل کړه او نوې لباس واغونده او زما مخې ته راشه. گنگا د کالیو هغه ټوکرې راواخسته او دیوې بلې خونې په لور ولاړه.

لږه شيبه وروسته گنگا هغه زور لباس وويست او نوې د زرق و برق لباس يې واغوست او بيرون را ووتله. خواص خان يې په کتلو ويلی ويلي شو. اوس نو په ريښتيا سره هغه درهتاس شهزادگۍ وه ، دهغې په کتلو باندې خواص خان د وياړ او فخر احساس کاوه ، ورته يې وويل چې: گنگا! ته لږ څه همدلته ارام وکړه ، وروسته به بيا ددې ځايه کوچ وکړو. په دې خبره ترې گنگا وپوښتل چې ته نو چيرې ځې؟ خواص خان ورته وويل چې زه به دخپل ساتونکو په لور ولاړشم. تاسې دواړه خویندې يوځاي په کومې خونه کې ارام وکړئ، دهغه په دې خبره گنگا وويل چې ايا داسې شوني نه ده چې: زه ، ته او اوما درې واړه په يوې خونه کې کينو او خپل منځې خبرې وکړو. او بيا ددې ځايه کوچ وکړو. خواص خان ورته په خوشحالي سره وويل چې که چيرې ته همداسې غواړې نو دا خو به ماته د نورې خوشحالي سبب وگرځي، دهغه په دې خبره گنگا د لږ څه بې باکۍ څرگند و نه وکړه ، هغه ور مخته شوه او دخواص خان لاس يې په خپل نازکه لاس کې ونيو ، بيا يې خواص خان او اوما له ځانه سره يوځاي خونې ته يوړل.

تر لږه وخته پورې درې واړه په يوه خونه کې سره ناست و او دميني او محبت نه ډکې خبرې يې کولې ، او بيا خواص خان له ځانه سره گنگا او اوما دواړه را واخستې او دخپلو ساتونکو سره يوځاي درهتاس څخه دخپل لښکر په لور را وگوجيد.

د خواص خان بېرته لښکر ته د رارسيدو څو ورځې وروسته ، برهم جيت هم د خپلو لښکرو سره دلښکرو تمځاي ته را ستون شوې و . هغه شيرشاه سوري ته خبر ورکړ چې همایون دخپل پاته لښکر سره يو ځاي داريل دراجه بېرېهان په ځاي کې د څو ورځو د تيرولو وروسته داگرې په لور خوزيدلې دې . ددې خبر د اوريدو سره سم شيرشاه سوري خپل لښکر متحرک کړ او د همایون تر شا ور وخوزيد. همایون هم د ارييل دراجه بېرېهان دځاي څخه د وتلو وروسته دخپل پاته لښکر سره يو ځاي د گنگا د درياب په غاړه د کالسي په لور روان و. هغه تر اوسه پورې دا سيمه خپله گڼله. خوشيرشاه سوري په ډيره بېره او تيزۍ سره دهغه تر شا ور خوشې شوې و.

دخپلې کورنۍ څخه بې برخې او حالاتو او شرايطو وهلې همایون دخپل لښکر سره يوځاي نژدې دوه اونۍ د شيرشاه سوري مخکې په تيلو تيلو روان و. شيرشاه سوري همایون ان تر اله باده پورې تعقيب کړ ، بيا شيرشاه سوري دا وانگيرله چې اوس نو همایون دهغه له پاره خطرناک نه دې . نو په دې خاطر يې دهغه د تعقيبولو څخه لاس واخست ، د شيرشاه سوري ددې پريکړې په اساس همایون دډاډ او اطمینان ساه واخسته. او داگرې په لور يې مخه کړه او دوه اونۍ وروسته اکرې ته ورسيد.

دلته د شاهي کورنۍ د بنځو سړو او سيليو ، او تودو ژړاگانو دهغه بڼه راغلاست وکړ. په دغسې ناڅاپي راتگ سره دهغه دورونو خوبونه له منځه ولاړل . ځکه دهغه ورونو دا انگيرله چې همایون به د شيرشاه سوري په مقابل کې مات شي او همایون به له منځه ولاړ شي نو دوي به دهندوستان پادشاهان وگرځي . خو کله چې همایون سهې او سلامت اکرې ته ورسيد نو دهغوې ټول خوبونه بې تعبيره شول ، خو ددې سره سره يې يو ځل بيا د همایون دخوشحاليولو په خاطر دهغه غوړه مالي پيل کړه .

د پرلپسې ذهني ستونزو ، جسمي وړانو و بجاړو ، او دخپل حرم د بنځو څخه بيلتون او دهغه يادولو د همایون په روغتيايي حالت باندې ډير منفي اغيز وکړ ، ددې حتمي پايلې داشوې چې همایون په پرلپسې توگه په تبگۍ باندې اخته شو ، خو دبله اړخه شيرشاه سوري دهغه د تعاقب څخه لاس واخست او خپله ټوله توجه يې د بنگال په لور وروگرځوله.

تراله اباده پورې دهمايون د تعقيب او دهغې وروسته د تعقيب د پريښولو په خاطر شيرشاه سوري دهمايون په اړه يو ډول بې غمه شوې معلومېده ، په دې خاطر يې دهمايون پر خلاف داخري گذار دکولو د مخه يې دبنگال د حالاتو په لور توجه وکړه . هغه دا انگيرله چې خرنګه چې د بهار ولايت د پخوا څخه د هغه په ولکه کې دې نو اوس به بنگال هم په مکمله توګه په خپله ولکه کې راوړي . هغه غوښتل په دې دواړو ولايتونو کې دخپل ځان له پاره د حالاتو د جوړولو وروسته ، دبنگال څخه رابرون شي او پر همايون يوځپلې گذار وکړي . خو په دې وخت کې په بنگال باندې ولکه کول څه اسانه کار نه و . ځکه هلته په بنگال کې دهمايون له اړخه يو ډير پوه ، مدبر او ميرنې سالار حاکم ټاکل شوې و . هغه جهانګير قلی خان نومیده . بيا د بنگال او بهار په پولو د مونګير نومې کلا کې او هم دهغه ځای ښار کې د همايون اعلي سالار خان خانان حاکم و ، دهغه اصلي نوم دلاور خان و چې ديوه ستر لښکر سره يوځای هلته د مونګير په کلا کې ځای په ځای شوې و . هغه وخت چې همايون د بنگال څخه د اګرې په لور حرکت وکړ ، نو هغه دخپل لښکر يوه ډيره ستره برخه د خان خانان يعنې دلاور خان په واک کې ورکړه . او هغه ته يې حکم کړې و چې هلته مونګير ته ولاړ شي او هملته دی قیام وکړي . تر څو د بنگال څخه د اګرې په لور د تللو په وخت کې که شيرشاه سوري پرې کوم يرغل وکړي نو دلاور خان خانان دې دهغه مقابلې ته راودانګي . خود اګرې په لور د تللو په وخت کې همايون د مونګير لاره بدله کړه او د يوې بلې لارې دګنگا درياب څخه پور يوت ، په داسې حال کې چې دخپلې لارې د بدلون په اړه يې خان خانان ته هيڅ څه ول خبر نه و ورکړې نو په دې خاطر دلاور خان تردې وخته پورې هملته د مونګير په کلا کې دخپل لښکر سره يوځای پراو کړې و .

شيرشاه سوري د بنگال د نيولو له پاره بايد د دوو ځواکونو سره ټکر کړې وې ، لمړی دلاور خان خانان چې هملته په مونګير کې دخپل يو ستر لښکر سره ځای په ځای شوې و او د بل د بنگال حاکم جهانګير قلی خان او دهغه د لښکر سره . په داسې حال کې چې د جهانګير قلی خان ميرانه او بهادری مغلو او افغانانو ټولو ته ډاګيزه شوې وه .

ددې حالاتو سره د مقابلې له پاره شيرشاه سوري خپل لښکر په درې برخو ووېشه ، يوه برخه يې په خپله دخپل ځان سره وساتله او هملته دګنگا درياب په غاړه يې پراو وکړ . بله برخه يې خپل سالار خواص خان ته ورکړه او هغه ته يې حکم وکړ چې هغه دې د مونګير د مضبوطې کلا په لور ورشي . او هلته دې په خان خانان باندې يرغل وکړي . هغه ته دې ماتې ورکړي او د مونګير کلا دې په خپل واک کې واخلي . مونګير هغه کلا وه چې يو ځل مخته پرې هم خواص خان حمله کړې وه او په خپله ولکه کې يې اخستې وه . شيرشاه سوري د لښکر دريمه برخه خپل بل سالار حاجې خان بتيني او جلال خان جالو ته ورکړه او هغوی دواړو ته يې حکم وکړ چې هغوی دې بنگال ته ورشي او هلته دی په جهانګير قلی خان باندې حمله وکړي . او بنگال دې ترې ولکه کړي . خو شيرشاه سوري هملته دګنگا درياب په غاړه قیام وکړ ، هغه غوښتل چې که په دې وختو کې دهمايون له اړخه کوم حرکت ووينې نو هغه و ځپوي ، خود لښکر نورې برخې دخپلو خپلو دندو د اجرا کولو په خاطر هغو لورو ته روانې شوې .

خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره يوځای په ډيره چټکۍ سره د مونګير د کلا او ښار په لور وروان و . د خواص خان ددې وړاندې تګ په اړه د مونګير حکمرانان خان خانان دلاور خان ته هم خبر ورکړل شوې و . هغه ته دا خبر هم رسيدلې و چې د چوسې په سيمه کې شيرشاه سوري همايون ته ډيره سپکه ماتې ورکړې او همايون ددې ماتې خوړلو وروسته د اګرې په لور تللې دې . ددې نه علاوه خان خانان ته دهغه مخبرانو دا خبر هم ورکړې و چې خواص خان د لښکر د يوې برخې سره دهغه په لور وروان دې . ددې ترڅنګ د شيرشاه د لښکر بله برخه د حاجې خان بتيني او جلال خان جالو په مشرۍ د بنگال د حکمران جهانګير قلی خان دخپلو له پاره هغه لورې ته

ورغلي دي. ددې حالاتو په رڼا کې خان خانان د مونځير په کلا کې د کلابند کيدو په ځای په خلاص میدان کې د خواص خان سره د مقابلي تېتر وواهه. هغه دا وانگيرله چې که چيرې په خلاص میدان کې د خواص په لاسو د ماتې سره مخ شو نو په جنگ جنگ کې به داگرې په لور ولاړ شي او همایون ته به ځان ورسوي. خو که چيرې په دې میدان کې يې خواص خان ته ماتې ورکړه نو بيا به داگرې په ځای دگود په لور ورځي او هلته به د جهانگير قلي خان په ملاتړ د شير شاه سوري د سالارانو حاجي خان بتنی او جلال خان جالو مقابلي ته وردانگې. خان خانان د همدې فکرونو په اساس د مونځير د مضوطی او مستحکمې کلا څخه را ووت او د کلا د غرنیو لمنو په میدانو کې يې د خپل لشکر سره پراو وکړ. ځکه په هغه لاره چې خواص خان د خپل لشکر سره سفر کاوه هغه لاره د همدې غرنیو سيمو د لمنو څخه تيريدله چيرې چې خان خانان د خپل ستر لښکر سره يو ځای پراو وکړې و.

کله چې خواص خان د خپل لښکر سره يو ځای په ډيره چټکۍ سره مخته راغې او دغو سيمو ته را ورسيد نو ويی کتل چې خان خانان د لاور خان د خپل لښکر سره يو ځای د خواص خان لاره نيولې ده، په دې اساس خواص خان هم مجبور شو چې هملته په همدې کوهستاني سيمو په لمنو کې دخان خانان د لاور خان د لښکرو تر مخه پراو وکړي.

د خواص خان د لښکرو په کتلو سره د خان خانان او دهغه د لښکرو مورال نور هم پورته شو، هغوي وکتل چې دهغوي لښکر د خواص خان د لښکر دوه هومره زيات دي. خان خانان هيلمن شو چې هغه به خواص خان ته غرنیو سيمو په دې ژورو لمنو کې ډيره بده ماتې ورکوي او دهغې په بيرته ځغلولو به بریمند يږي. نژدې دوه ورځې دواړه لښکرې يو د بل مخې ته پرتې وې او آرام يې کاوه. بله ورځ سهار وختې دخان خانان په لښکرو کې د جنگ ډول ووهل شو، او دا ددې څرگندونه کوله چې خان خانان د جنگ پيلونکې دي. کله چې د جنگ ډول او از خپور شو نو خواص خان هم د خپل فوځ ليکي سره جوړې کړې.

د خان خانان د لاور خان په لښکرو کې د جنگ ډول تر يوه وخته پورې و دربول شو. خو وروسته بيا چوپه چوپتيا شوه. خواص خان داسې وانگيرله چې خان خانان د جنگ پيلونکې دي او د خواص خان دا انگيرنه سهې ثابته شوه ځکه چې د لږ ځنډ وروسته د خان خانان لښکرو خپله لمړنۍ حمله پيل کړه او د خواص خان په لښکرو باندې لکه د اسماني کانو په څير را پريوتل.

خواص خان هم د خان خانان ددې حملې ځواب همغسې ورکړ، هغه دفاع ونه کړه بلکه په همغه پيل کې يې په جاريحيت لاس پورې کړ. او د خان خانان په لښکر باندې لکه د سرو مچيو په څير ورو غورزید.

دمونځير د کلا او بنار نه بيرون د غرنیو لمنو دغه لوړې ژورې او ډاگونه د دواړو لښکرو د ټکر په اساس د جنگ میدان او دنړۍ د امن دنفرتونو مرکز وگرزید. دمرگ او ژوند لوبې روانې وې، د وينو سيلابونه او د زخمیانو چغې او سوري او د نیم ژونده جسدونو نڅاوې هرې لورې ته تر سترگو کيدې

په لمړيو کې خان خانان به ډيره بې حمۍ سره او په ډيره تيزۍ سره هڅه کوله چې خواص خان او دهغه لښکر په شاتلو ته و هڅوي خو خواص خان د خان خانان په وړاندې د اوسپنې غر ثابت شوې و، داسې غر چې جرړې يې تر لرې پورې خپرې شوې وې. د لاور خان خپل ټول کوشش وکړ، خپلې ټولې حربې يې استعمال کړې خو ونه توانيد خواص خان شاتگ ته مجبور کړي.

دبله اړخه خواص خان هم په دومره چټکۍ او هوډ سره خپلو حملو ته دوام ورکړ چې دخان خانان د لښکرو ليکي يې يو په بل پسې گډې وډې کړې. کله چې خواص خان په دې پوه شو چې دخان خانان د لښکرو لمړۍ ليکو کې درزر اغلې دي نو بيا يې په خپل يرغل کې

نور هم جوش او خروش را پيدا کړ او په داسې بې باکۍ سره يې خپلې حملې پيل کړې چې دهغوې د لښکرو ليکي يې په مکمله توگه له منځه يوړې. او سمدستي يې په اخري ليکو باندې حملې ته دوام ورکړ. د خواص خان ددې بې باکانه او شجاعانه حملو په واسطه دهغه د لښکرو مورال هم ډير راپورته شوې و او هغوې هم د خواص خان په څير د خان خانان په لښکرو کې ورخپاره شول. د لږې شيبې دروند جنگ نه وروسته د خان خانان لښکر د خواص خان په لاسو مات شوې و ، او دهغوې د لښکرو ډيره برخه د خواص خان په لاسو د مرگ سره منځ شوې وه. پاته يې بنديان کړل ، او خان خانان پخپله هم د خواص خان په لاسو ژوندي ونيول شو.

د بله اړخه د خواص خان په څير حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو دخپلو لښکرو سره يو ځای د بنگال د گود د مرکزي ښار په لور تللي وو ، تر څو هلته دهغه ځای په حاکم جهانگير قلې خان باندې حمله وکړي او هغه له منځه يوسي. لکه څنگه چې وويل شول جهانگير قلې خان ډير زړور او ميرمنی حاکم و او د پوهې او تدبير وړ شخصيت گڼل کيده. هغه ته هم خبر ورسيد چې د شير شاه سوری سالاران حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو دخپلو لښکرو سره يو ځای د بنگال مرکزي ښار گود ته را روان شوي دي او هر وخت چې وغواړي په دوي ناڅاپی يرغل کولای شي .

په دې نازکه وخت کې جهانگير قلې خان د ډير تدبير څخه کار واخست ، هغه د گود ښار پريښود ، دخپل لښکر سره يو ځای دهغه ځايه ووت او د بنگال او بهار د پولې په لور د مونگير خواته روان شو ، هغه دا فکر کاوه چې هغه به هلته د خان خانان د لاور خان خواته د مونگير په کلا کې ځای په ځای شي ، نو هغه وخت چې جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني د خواص خان سره يو ځای د مونگير په پخې کلا باندې برید وکړي نو هغه به پخپله هم د خان خانان سره يو ځای شي او د مونگير د کلا او ښار څخه به دفاع وکړي ، دا جهانگير قلې خان له اړخه ډيره ښه پريکړه وه ، خو داسې بريښيده چې قدرت دهغوې په خلاف پريکړه کړې وه .

کله چې حاجي خان بيتني او جلال الدين جالو ته خبر ورسيد چې د بنگال حاکم جهانگير قلې خان ښار پريښي او دخپل لښکر سره يو ځای د مونگير د کلا په لور خوزيدلې دي نو هغوې په ډيره بيړه د جهانگير قلې خان په تعقيب پسې را ستانه شول او جهانگير قلې خان يې د مونگير او گود تر منځ سيمې کې راگير کړي .

کله چې جهانگير قلې خان وکتل چې حاجي خان بيتني او جلال الدين جالو دهغه په تعقيب پسې را روان دي او اوس ورته ډير نژدې راغلي دي نو هغه خپل لښکر ته په ډاگ ميدان کې د تم کيد او هملته د جنگي ليکو د جوړولو حکم وکړ. دهمايون د ماتې خوړولو وروسته د حاجي خان بيتني او جلال الدين جالو حوصلې ډيرې سترې او ځواکمنې وې ، هغوې پريکړه کړې وه چې جهانگير قلې ته په ورنژدې کيدو سره به دهغه په لشکر و باندې يرغل کوي .

د بله اړخه جهانگير قلې خان هم داسې پريکړه کړې وه . هغه وخت چې د جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني ځواکونه د جهانگير قلې خان لښکرو ته را نژدې شول نو جهانگير قلې خان پرې د يوه ستر عذاب په توگه را نازل شو او وينې تويونکي حمله يې پرې وکړه .

حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو په پوره ميرانه او جرئت سره د جهانگير قلې خان مقابلې وکړه خود جنگ د اوږدو وروسته سم هغوې دا و انگيرله چې جهانگير قلې خان دهغوې څخه ډير تجربه لرونکې او ميرمنی عسکر دي ، ځکه چې دهغه په حملو کې داسې زور ، داسې ميرانه او داسې جذبه وه چې د جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني لښکر يې د ټولو خوا و څخه تر سخت خونړي برید لاندې راوستې و . د جهانگير قلې خان حملې دومره سختې وې چې جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني يې په منځ کې د دريدو وړتيا له

لاسه ورکړې وه ، ددې پایلې دا شوې چې د لږ څه جنګ څخه وروسته جهانګیر قلی خان د جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني دلنښکرو حالت د ډیرې بد حالۍ سره مخ کړې و . خو جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني هم په خپلو منځو کې پرېکړه وکړه او د جنګ اړخ یې په خپل لورې د بدلیدو له پاره په خپلو حملو کې نور زیادښت راوست . خوییا هم جهانګیر قلی خان دهغوې دواړو ټولې حملې او پلانونه دناکامۍ سره مخ کول او ددواړو دلنښکر پښې یې د جنګ ډگر څخه وویستلې ، د جهانګیر قلی خان د همدې حکمت په واسطه و چې جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني دواړو د جنګ په ډگر کې ماتې وخوړله او د خپل پاته لښکر سره یو ځای و تښتیدل .

د ماتې خوړلو وروسته جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني د جنګ د ډگر څخه څو میله لرې ولاړل ، خوییا یې هم په خپلو منځو کې سلا وکړه ترڅو د جهانګیر قلی خان پر خلاف د بله اړخه نوې حمله پیل کړي ، په دې وخت کې جهانګیر قلی خان دخپل لشکر سره یو ځای د یوه فاتح په څیر د مونګیر په لور روان شو . په همدې وخت کې خواص خان چې د مونګیر د سوبې څخه را خلاص شوې د جهانګیر قلی خان په لاره کې ودرید .

د مونګیر په چاپیریال کې دخان خانان لښکرو ته د ماتې ورکولو او د خان خانان د ژوندې نیولو وروسته خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای د بنگال د ګوډ دښار په لور مخه کړې وه ، ترڅو د حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو مرسته وکړې شي خو هغه ته په لاره کې د جهانګیر قلی خان په لاسو ددې دواړو د ماتې خوړلو خبر ور ورسید . د دې تر څنګ هلته د گنګا د دریا په غاړه پروت شیر شاه سوری ته هم د حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو د ماتې خوړلو خبر ورسیدلې و په دې خاطر هغه هم په ډیره بیړه د بنگال په لور کوچ کړې و .

په خپل مخکې د خواص خان په کتلو سره جهانګیر قلی خان همغه لمړنۍ طریقه استعمال کړه . لکه څنګه یې چې په حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو باندې ناڅاپي یرغل کړې و په همدې توګه یې نه وخت وکوت او نه حالات او د خواص خان پر خلاف یې ناڅاپي خونړي یرغل پیل کړ . خو خواص خان د جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني څخه بدل شخصیت و . هغه په ډیره مدبرانه توګه د جهانګیر قلی خان لمړۍ حمله په شاو تمبوله او بیا یې خپله ځوابي حمله وکړه . جهانګیر قلی خان سل ځله هڅې وکړې چې د خواص خان حملې تم کړي خو و نه توانید ، ځکه د خواص خان سره دا ډول کړچار شونې نه و . که څه هم د جهانګیر قلی خان حوصله جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني ته د ماتې ورکولو وروسته ډیره ځواکمنه شوې وه خو د بله اړخه همدا ډول حوصله د خواص خان لښکرو ته هم ور په برخه شوې وه . ځکه هغې لښکرو هم د مونګیر نه بیرون خانه خانان دلاور خان ته ماتې ورکړې وه او هغه یې له ځانه ژوندې نیولې و . نو په دې اساس د خواص خان لښکر هم د پخوا څخه زیات په مستۍ کې جنگیده . د جنګ ډګر د دواړو فوځونو تر منځ د وینو په رنګ تک سور ګر زیدلې و . څو ساعته پر لپسې جنګ نه وروسته کله چې خواص خان وکتل چې د جهانګیر قلی خان لښکر یې په شا روانې دې نو نوری هم په خپلو حملو کې ډیرښت او تیزوالې راوست ، د خواص خان ددې حملو څخه د جهانګیر قلی خان ځواکونه نور د لیونټوب تر محلي پورې رسیدلې و په همدې اساس جهانګیر خان د خواص خان په مقابل کې ډیر تم نه شو او د خپلو پاته لښکرو سره یو ځای یې د تښتې لاره خپله کړه .

خواص خان په ډیره بیړه د تښتیدو نکو ځواکونو په تعقیب پسې ووت ، ددې تعقیب په دوران کې نه یواځې دا چې د جهانګیر قلی خان ټولې لشکرې له منځه ولاړې بلکه پخپله جهانګیر قلی خان په کې هم ووژل شو . خواص خان د جهانګیر قلی خان دلنښکرو په ټولو وسایلو باندې ولکه وکړه او بیا یې هملته دخپل فوځ سره یو ځای پر او وکړ .

په دې وخت کې جلال الدين جالو او حاجی خان بيټني ته هم خبر ورغلي و چې خواص خان د مونگير د کلا څخه بيرون خان خانان دلاور خان ته ماتې ورکړې او اوس د مونگير څخه راوتلې او د جهانگير قلي خان لاره يې نيولې ده. په دې خاطر هغوي هم په ډيره بیره بيرته د جنگ د ډگر په لور وروخوژيدل. خود هغوي تر راتلو پورې خواص خان د جهانگير قلي خان لښکر په مکمله توگه ځپلې و او هملته په خپل پړاو کې پروت و. کله چې جلال الدين جالو او حاجی خان بيټني دخپلو لشکرو سره يو ځای هلته ورسيدل، نو هملته يې خپل لښکر ته د پړاو حکم وکړ او بيا دوي دواړه دخواص خان خيمې ته ورغلل او دهغه سره يې وکتل. او هغه ته يې د جهانگير قلي خان او خان خانان دلاور خان په مقابل کې دبري او سوبې مبارکي ورکړه.

په همدې ورځ ماښام شيرشاه سوري هم دخپل لښکر سره هغه ځای ته ورسيد چې خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای پړاو کړې و، خواص خان د شيرشاه سوري د راتلو دخبر سره سم دخپل پړاو څخه راوت او دهغه ښه راغلاست يې وکړ. دخواص خان دکتلو سره سم شيرشاه سوري دخپله آسه راښکته شو، او ورومنډه يې کړه او خواص خان يې په غيږ کې ونيوه، هغه يې په تندي باندې ښکل کړ او بيا يې ورته د ډيري زياتې خوشحالی په حال کې وويل چې:

خواص خانه زويه! ستا د ميراني، بهادري او جرئت نه ډک خبرونه ماته هملته د گنگا په غاړه رارسيدل، زه تاته د مونگير د ښار او کلا نه بيرون د خان خانان په ماتې ورکولو او دهغه په زوندي نيولو باندې د زړه له کومي مبارکي وایم، او تر څنگ يې زه تاته د بنگال د حاکم جهانگير قلي خان په ماتولو او دهغه او دهغه د لښکر په له منځه وړلو باندې هم مبارکي وایم. خواص خانه! ته په يقين سره ماته دهغو ځوانانو څخه يې چې دشکو په غونډيو، د غرنيزو ديوالو په ځگرونو، د تندو توپاني هواگانو په وزرونو، په غوريډلې وريځو او کرکيدونکو بريښناگانو باندې هم دخپلې سوبې نښې پريښودې شې.

خواص خانه! ته په يقين سره دهغو اتلو بچيانو څخه يې چې زما په دښمنانو د وريځو د تور سمندر او د سور انتقامي اور په څير را پريوتې. خواص خانه! زويه، ستا په ميرانه، ستا په جرئت او ستا په زړه وړتيا ويارم او ستا دې پاک احساس ته سلام او درنښت وړاندې کوم. ددې خبرو وروسته شيرشاه سوري دخواص خان سره ځانته شو، هغه خپل لښکر ته هملته د پړاو کولو حکم وکړ، بيا يې خواص خان ته يو ځل بيا مخ کړ او ورته يې وويل چې: زويه! متحده لښکر به نن شپه همدلته قيام او ارام وکړي، بيا به په بله ورځ ماسپښين له دې ځايه د بنگال د گوډ د ښار په لور روانيږو، خواص خان ورته په ځواب کې وويل چې: محترما! ما ته د خان خانان د لارو خان د لښکر دماتې وروسته د مونگير د کلا څخه ډير زيات د خوراک څښاک په گډون فوځي سامان تر لاسه شوې دي، همداراز د جهانگير قلي خان د لښکرو دماتې وروسته هم زمونږ لاسته ډير څه راغلي دي. دخواص خان دخبرې نه وروسته شيرشاه سوري ورته په ډيره مينه وويل چې: خواص خانه زويه، دا ټول سامان او وسايل په خپله خوندي کړه، سبا به د تللو په وخت کې دهغو په اړه تصميم و نيسو. اوس ته ولاړ شه او په خپله خيمه کې ارام وکړه، د همدې خبرې وروسته دواړه شيرشاه سوري او خواص خان خپلو خپلو خيمې ته د ارام کولو له پاره ولاړل.

خواص خان په خپله خيمه کې ځانته ناست و چې دخيمې په دروازه کې گنگا راښکاره شوه، هغې د زرق و برق په څير لباس په ځان کړې وې او بلکل لکه د ښاپيريو په څير په نظر راتله. دروازه يې ته د راتللو وروسته گنگا هملته تم شوه او بيا يې په خيمې کې ناست خواص خان ته ورغږ کړ او ورته يې وويل چې: زه دننه راتللې شم؟ د گنگا په غږ سره او از خان يو ټکان وخور. دهغه په شونډو باندې زړه وړنکې خدا را پيدا شوې وه. بيا يې په لور او زوويلې چې گوره گنگا! اوس خو تاته زما خيمې ته د راتللو او را ننوتلو د اجازې ضرورت نه

شته. تر پرته له پښه نیولو زما خیمې ته را ننوځه ، اوس خودا خیمه همستا ده. د خواص خان دې خبرو د گنگا زړه ډیر خوشحاله کړې ، په ډیره خوشحالی سره خیمې ته را ننوتله او نیغه ولاړه او د خواص خان تر څنگ کیناسته . تر لږه وخته پورې دواړه چپه خوله و خو وروسته پرې گنگا خوله راپرانسته او ورته یی وویل چې :

گرانه او زړه ته را نژدې خواص خانه ! که دیوې خبرې په اړه و پوښتم نو بده خو به یی نه گڼی ؟ په ځواب کې ورته خواص خان وویل چې گوره گنگا ! اوس خو تاته زما د خفگان په اړه باید هیڅ ډول اندیښنه را پیدا نه شي . ځکه چې ته خو اوس زما د ذات یوه برخه یی . زه به تا هیڅکله هم او په هیڅ خبره هم خفه نه کړم . گنگا ترې په ډیره زړه ورتیا او بې باکی سره وپوښتل چې : ایا اوس هم ستا په زړه کې زما له پاره لږ څه کرکه شته او که ټول محبت او محبت گرزیدلې دي ؟

د گنگا په دې پوښتنې باندې خواص خان تر یوه وخته پورې په خندا او ویا یی ورته وویل چې : گوره گنگا ! یو وخت تا هم زما څخه د کرکې څرگندونه کړې وه . خو وروسته ستا محبت او ستا مینه او ستا غوښتنې زه را ونغاړلم ، نو که چیرې همدا پوښتنه زه له تا څخه وکړم نو ته به څه ځواب راکړې ؟ گنگا تر یوه وخته پورې سربښکته کړې و او په څه فکر کې ډوبه وه . بیا یی د خوب د راوینښ شوو لمحو او په ډیره بیخه ټنډه د مینې نه ډک او از کې وویل چې : زما څخه ولې پوښتنه کوې ، زما د وجود هر بند ستا په محبت او مینه کې را ښکيل شوې دي . ما خو دهغې شهزادگی غاړه ورماته کړې ده چې له تا څخه یی یو وخت د کرکې غږ کړې و . اوس خو ستا تر مخه ستا گنگا ناسته ده . که چیرې ته په ډاگیزه توگه زما څخه اوریدل غواړې نو زه تاته تر دې ځایه ویلې شم چې :

ته ماته زما د سر ستورې ، زما د وجود ځواک ، زما د نژدیکت ښایست او جمال ، زما د ذات رڼا او زما شپې د تیارو سهار ، ستا محبت زما په وجود کې نوې خوش بویی او نوې احساس را پیدا کړې دي .

د گنگا د دې خبرو په اوریدو سره خواص خان ډیر زیات خوشحاله شوې و . او ویی ویل چې گوره گنگا ! تا زما څخه د شکر یی د ادا کولو اړتیا نه شته . اوس خو ته زما مینه او زما محبت یی . مونږ دواړو یو ځای هغه وخت دفن کړ چې زموږ د دواړو تر منځ یی نفرت او کرکه را ټوکولې وه او زموږ تر منځه یی د بیلتون دیوالونه درولي و . اوس خو مونږ دواړه یو وجود یو او دنړۍ هیڅ ځواک به موهم یو د بل څخه بیل نه کړي . په ډیر نژدې وخت کې به زه له تا او گیتا دواړو سره دوا ده په پاکه لومه کې را ونښلم . او خپله د شوق او مینې ژوند به له تاسې دواړو سره پیل کړم . تر دې ځایه دخبرو کولو وروسته خواص خان تم شو نو گنگا ورته په ویلو پیل وکړ .

هو ! ما خو په خبرو خبرو کې اصل موضوع له یاده وویسته . ما غوښتل تاته دخان خانان دلاور خان او جهانگیر قلی خان دلښکرو د ماتولو په اړه د زړه له کومې مبارکي ووايم ، گنگا ورته په تیزو سترگو وکتل او ورته یی وویل چې : یواځې مبارکي نه وه بلکه ستا سره کتلو او له تاسره دخبرو له پاره دلته راغلي وم . د گنگا په دې خبرو خواص خان نور هم خوشحالی نه راوغوړید ، بیا کیدې شې چې هغه ته کومه د یاده وتلې خبره را په زړه شوې وي نو په دې خاطر یی گنگا ته وکتل او ورته یی وویل چې :

گنگا ! ته ولې ځانته راغلي یی ، گیتا به دې هم له ځانه سره راوړې وې . گنگا تر یوه وخته پورې په ډیر غور سره د خواص خان په لور وکتل ، بیا یی په ځواب کې ورته وویل چې : درونده او گرانه خواص خانه ! د شیر شاه سوری د حرم د ښځو څخه د یوې روغتیایې حالت ښه نه و نو په دې خاطر گیتا دهغې سره دهغې د خدمت له پاره هملته پاته شوه . نو که چیرې هغه راتلای نو زه باید هملته پاته شوې وای ،

په دې وخت کې زمونږ د دواړو څخه به يوه دلته تاته ، ستا د کتلو په خاطر راتلله . په دې خاطر گيتا هملته پاته شوه او زه يې ستا د کتلو له پاره دلته را واستلوم . هغې هم تاته ستا د دې سترو فتوحاتو په اړه مبارکي راليرلې ده .

د گنگا د دې خبرو وروسته خواص خان لږ څه خاموشه شو ، او په څه فکر کې ډوب شو ، نو گنگا ورته يو ځل بيا وويل چې :

خواص خانه ! زما محبوبه ، زه له تا څخه يوه بله پوښتنه هم کول غواړم . زه هيلمنه يم چې ماته يې ريښتوني او په حقيقت ولاړ ځواب راکړي . خواص خان ورته وويل چې : وايه ، څه پوښتل غواړي . گنگا ورته وويل چې :

خواص خانه ! اوس چې زه او گيتا ستا د ژوند دوه اړخونه يو نو که زه له تا و پوښتم چې د گنگا او گيتا دواړو څخه کومه يوه درته ډيره نژدې ده نو ستا ځواب به څه وي ؟ د ځواب ورکولو دمخه خواص خان لږ څه فکر وکړ او بيا يې گنگا ته وکتل او ورته يې وويل چې : گوره گنگا ! دخپلو دواړو لاسونو ورغوي دې ماته را نژدې کړه . دخواص خان دخبرې دمنلو سره سم گنگا خپل دواړه نازک او ښايسته ښکلي لاسونه د خواص خان په لور ور وغځول ، بيا خواص خان دخپل څنگ ايښې کڅوړې څخه دوه هم وزنه سيکې را وويستلې او د گنگا د لاسو په دواړو ورغيو کې يې کيښودې او بيا ورته وويل چې : ووايه گنگا ! د دې دواړو سيکو څخه کومه يوه درته وزني ښکاري . گنگا ورته په همغه درنگ وويل چې دواړه يو شان دي . خواص خان ورته هم بې له ځنډه وويل چې بيا خو تاسو دواړه ماته همداسې يو شاه ياست . زه له تاسو دواړو سره مينه کوم ، دخواص خان د دې ځواب په اوريدو سره گنگا يو ناڅاپه ور کړه شوه او دخواص خان سره ورغاړې وتله . خواص خان د مينې او محبت په فضا کې دهغې په شا باندې لاس رابښکود ، دهغې وروسته ترې گنگا جدا شوه او ورته يې وويل چې : زما گرانه خواص خانه ! په پاک خداي سوگند چې ماته ستا دخولې څخه د همد ا ډول ځواب هيله وه .

خواص خان غوښتل په ځواب کې څه ووايي چې د خيمې دروازي ته يو ساتونکې راغې او خواص خان ته يې وويل چې : امير ! شير شاه سوري خپلې خيمې ته ور بللې يې . کيدې شې چې هغه له تاسره د سبا ورځې د کوچ په اړه سلا مشوره وکړي . دهغې په دې خبره خواص خان دخپله ځايه پورته شو او گنگا ته يې وويل چې ته همدلته اوسه . زه شير شاه سوري سره دخبرو کولو وروسته بيرته همدلته راځم ، د ماښام ډوډۍ به مونږ دواړه همدلته په خيمه کې يو ځاي وخورو . گنگا دخواص خان د دې وړانديز سره اتفاق وکړ او بيا خواص خان د شير شاه سوري د خيمې په لور رهي شو .

د لږ څه ځنډه وروسته خواص خان بيرته راستون شو او گنگا ته يې وويل چې گوره گنگا ! سبا به دا متحده لښکر د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت کوي ، شير شاه سوري به يو ځل بيا هلته په گوډ کې دخپل تخت د کيناستو جشن لمانځې ، دهغه په اند چې تير ځل د گوډ د لاسه د وتلو وروسته به دهغه ځاي د خلکو په فکرونو کې بدلون راغلي وي ، نو په دې خاطر د بيا ولکې نه وروسته هلته يو ځل بيا د تخت د کيناستو مراسم بايد و نمانځل شي ، ما هم دهغه د دې وړانديز سره موافقه کړې ده ، اوس به لښکر سبا سهار وختې له دې ځايه کوچ کوي ، د دې خبرې وروسته خواص خان بيرون را ووت ، او خپل ساتونکې ته يې د ډوډۍ د راوړلو حکم وکړ . لږه شيبه وروسته هغه ساتونکې ډوډۍ راوړه . دواړو يو ځاي ډوډۍ وخوره . بيا گنگا د شپې تر ډيره ناوخته پورې دخواص خان تر څنگ ناسته وه او دخپل راتلونکې په اړه يې ورسره خبرې کولې ، بيا پورته شوه او د ښځو د تمځاي په لور ورغله ، بله ورځ متحده لښکر هم د دې ځايه خپل پړاو ختم کړ او د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور يې کوچ وکړ .

د بنگال مرکزی بنار گوډ ته د رسیدو سمدستي وروسته شیر شاه سوری د دویم ځل له پاره د خپل تخت ناستې مراسم په پوره جوش او ولولې سره تر سره کړل. د شیر شاه سوري د لمړي ځل د تخت ناستې مراسم همدلته د گوډ په بنار کې نژدې یو کال دمخه هغه وخت تر سره شوي و چې د همایون توپونو یی تر شا گولۍ ویشتلې. هغه د تخت ناستې مراسم په ډیره بیره او عجلې سره تر سره شوي و، په دې اساس یی د بنگال خلک د سیاسی او ټولنیزو پایلو څخه بې برخې پاته شوي او د شیر شاه سوري د تللو وروسته او دمغلو دراتلو سره سم یی همغه مغل خپل اصلي حکمرانان وگڼل.

په دې خاطر شیر شاه سوری ته د دې اړتیا احساسیدله چې د خپل تخت ناستې مراسم یو ځل بیا په پوره شان و شوکت او د بدبې سره و نمانځي او په دې توگه د خپل نظام د حاکمیت او مشروعیت له پاره په تبلیغاتي توگه هم کار وکړي.

ویل کیږی چې د تخت ناستې د مراسمو د پیلولو دمخه، د خپلو دغو مراسمو د اجرا په خاطر د بنگال د مشورو ستورو پیژندونکو او نجومیانو څخه یو مشهور نجومی ساعت سعد نه د مراسمو د پیلیدو په اړه مشوره واخسته. دا چې شیر شاه سوری په نجوم باندې باور درلود او که نه، خو هغه په دې پوهیده چې کله کله د یوه حکمران له پاره د خپلو خلکو د توهمپرستۍ او دهغوي د بې عقله کولو په خاطر د غسې یو کار اړین گڼل کیږي. په هر صورت هغه وخت چې د تخت د کیناستو مراسم پیل شول، شیر شاه سوري د پراخ زړه او فیاضۍ څخه کار واخست.

د گوډ په بنار کې نژدې او ه ورځې د تخت ناستې د جشن د مراسمو ډولونه او نغاري درزیدې. د هر افغان قبیلې څخه به د ځوانانو ډلې ډلې د شیر شاه دربار ته راتلې او د افغاني رسم و رواج په مطابق به یی نڅاوی او خوشحالی کولې. شیر شاه سوري هم ډمانو او سندرغاړو ته د زړه دا خلاصه تحفې او انعامونه ورکړل او دهغه درباریانو د نڅونکو په سرونو باندې د مشکو، عنبرو، زعفرانو او د گلابو داوبو په شیندلو باندې د دې خوشحالیو مجلسونه نور هم خوشبویه کړې و. په دسترخوانو باندې به ډول ډول غذاگانې پرتې وې، هر ډول هضم راوړنکې شربتونه هرې لورې ته ایښوول شوي و، چې د شراب ظهور (پاکو شرابو) په نامه یی یادول. نه یواځې دلته بلکه هر هغه کور ته چې د شیر شاه سوري د فتحې لیک ور رسیدلې و همدغه ډول جشنونه نیول.

په بنگال کې د خپل حکومت د مستحکم کیدو نه وروسته شیر شاه سوری هلته ډیره موده پاته نه شو او نه یی هلته په بنگال کې د ضرورت نه زیات فوځ پریښود. خو د غربي بنگال په چټاکانگ او نورو بندرونو باندې یی خپله ولکه ډیره کلکه کړه، تر څو د پرتگالیانو د حملو څخه یی خوندي وساتي. دهغه اصول دا و چې هغه به د ځای حکومتونو له پاره دهغه ځایو خپل خلک ټاکل، او ځای مسلمانانو او هندوانو ته به یی په خپل حکومت کې کار ورکاوه. تر څو د نیول شوو سیمو خلکو ته د خپل حکومت د بدلون په اړه معلومات ور په برخه وي.

شیر شاه سوری نه غوښتل هلته په بنگال کې اوږد پاته شی. هغه په دې اند یښه کې و چې هسې نه چې دهغه په غیاب کې همایون یو ځل بیا خپل ځواکونه راټول او دهغه په کلاگانو او ولکه شوو سیمو باندې دیرغل کولو هڅه وکړي. نو په دې اساس هغه غوښتل ژر تر ژره د بنگاله را و وځي او د همایون حرکات د خپلې څارنې لاندې ونیسي. د همدې فکرونو په بنسټ شیر شاه سوری د خپل لښکر سره یو ځای د بنگاله را ووت، خو د را وتلو تر مخه یی هلته په بنگال کې یو کس خضر خان د خپله اړخه د بنگال حکمران و ټاکه. ویل کیږي چې

دا خضرخان ترکي نژاد و او پلار او نيکونه يی ديوه وخته راهیسي هلته په بنگال کې میشت شوي و. په دې اساس شیرشاه سوري د خضرخان د ټاکلو وروسته دخپل لښکر سره یو ځای دهغه ځایه کوچ وکړ.

تر اوسه پورې شیرشاه سوري په مکمله توگه د بنگال څخه نه و تللي چې خبر ورته ورسید چې پرتگالیانو دهغه په ولکه شوو سیمو باندې دیرغل اودهغو سیمو د ولکه کولو له پاره پلان جوړ کړې دي. پرتگالیانو دمهارت د پاته شونو فوځیانو سره یو ځای، چې د خواص خان د حملې څخه اخوا دیکخوا تستیدلي و، له ځانه سره را یو ځای کړي و او پخپله دمهارت یو سالاری ددې متحده لښکر مشر ټاکلي و چې پلامو نومیده. پلامو دمهارت د پاته شونو او پرتگالیانو څخه یو ستر لښکر جوړ کړ او د بنگال دمركزي بنار گوډ په لور بی حرکت پیل کړی و.

کله چې شیرشاه سوري ته دا خبر ورسید نو هغه خپل کوچ هملته تم کړ، بیا یی خواص خان را وغوښت، هغه وخت چې خواص خان د شیرشاه سوري څیمې ته را ننوت، نو ویی کتل چې هلته دشیرشاه سوري د کورنۍ دغړو نه علاوه گنگا هم ناسته ده. شیرشاه سوري خواص خان له ځانه سره کیناوه، او ورته یی وویل چې:

خواص خان زویه! ما غوښتل دلته زما د تخت ناستې د جشن د مراسمو په ترڅ کې ستا او دگنگا ترمنځ د واده مراسم هم ادا کړم. ما په دې اړه دگنگا سره هم خبرې کړې وې او هغه مې په دې راضي کړې وه خو زما د کورنۍ غړی وایی چې د خواص خان د واده مراسم باید ددې تخت ناستې د مراسمو څخه نور هم په ډیره خوشحالی او جوش سره ولمانځل شي. په دې خاطر هغوی ته د لږ څه وخت اړتیا وه، په دې خاطر ما دلته په بنگال کې ستا د واده مراسم وځنډول. گوره زویه! ددوی نه علاوه گنگا هم دلته ناسته ده خو هغه وایی چې لمړی دې خواص خان د گیتا سره واده وکړي دهغې وروسته دې له ماسره. ووايه په دې اړه ستا آند څه ډول دي؟

د شیرشاه سوري دخبرو وروسته خواص خان خواره خواره گنگا ته وکتل بیا یی په مړاوي شانته اواز وویل چې: درونده شیرشاه! دا خو دگنگا د سینې پراخوالي دي، دهغې اخلاقي لوړ مقام دي چې دخپله ځانه گیتا ته زیات اهمیت او درنښت ورکوي. د شهزادگۍ په بڼه چې هغې خپل ځان دومره بدل کړې دي، نو زما مهربانه! زه پوهیږم چې گنگا په سهې معنا باندې ددې وړه چې زما د ژوند ملگري وگرځي. اوزه پوهیږم چې کله چې گنگا زما د ژوند ملگري وگرځي نو زما د ژوندانه ټول کمبستونه به پخپله له منځه ولاړ شي.

د خواص خان دخاموشه کیدو وروسته شیرشاه سوري یو ځل بیا په خبر وپیل وکړ او ویی ویل چې: گوره خواص خان زویه! زما ټوله کورنۍ ستا او د گیتا، او ترڅنگ یی دگنگا د واده د مراسمو په برابرولو کې شپه او ورځ کار کوي، هغوی ستا نه علاوه دگنگا او گیتا له پاره هم پریمانه کالي او نور ضروري شیان تیار کړي دي، زما د کورنۍ غړي په دې آند دی چې څرنگه چې ماتاته خپل زوی ویلي دي اودخپلې کورنۍ غړي مې گرزولي یی نو په دې خاطر به له تا او ستا ددواړو بنځو سره د لوتیو او زامنو په څیر سلوک کیږي. او تاسو ته به ټول هغه څه تیارېږي چې ما دخپلو زامنو او لونیو له پاره دهغوی په ودنو کې تیار کړي و، گوره خواص خان! زه اراده لرم چې څه وخت چې دا ټول کارونه تکمیل شی نو لمړی به ستا واده د گیتا سره او بیا د گنگا سره وکړم. گوره زویه دا خویوه موضوع وه، اوس دبلي موضوع په لور راځم.

بله خبره داده چې تاته ډاگیزه ده چې دمهارت یو ملگري چې پلامو نومېږي، د پرتگالیانو سره یو ځای شوې او ډیر ستر لښکر یی جوړ کړې دي او اوس دغه لښکر د گوډ په لور را روان دي او غواړي په گوډ باندې حمله وکړي، زویه! ما خپل لښکر په دوو برخو باندې

ويشلي دي، يوه برخه به همستا تر قومندي لاندې وي، هغه به له تاسره يو ځاي وي، او ته به د پالامو د مقابلي له پاره مخته ورځي. او هغه به د گوډ په لور د پرمختگ څخه مننه کوي. زه هيلمن يم چې ته به په ډيره اسانه توگه پالامو ته ماتې ورکړې. خو د لښکر بله برخه به زه له ځانه سره واخلم او د گنگا د درياب غاړې غاړې ته به مخته ولاړ شم او د همايون په حرکتونو او خوزبستونو باندې څارنه کوم. او دا به ځانته ډاگيزه کړم چې هغه اوس زما په اړه څه فکر کوي، ووايه چې په دې اړه ته څه ويل غواړي؟

خواص خان تر لږه وخته پورې څه فکر کې ډوب و او بيا يې وويل چې: زما محترم شير شاه! دغه پريکړه چې تا کړې ډيره مناسبه او برابره پريکړه ده. زما په آند چې مونږ بايد همدا نن حرکت وکړو او ته هم دخپل نيمايي برخې لښکر سره يو ځاي د گنگا د درياب په لور ولاړ شه. زه به دخپل لښکر سره يو ځاي د گوډ په لور ولاړ شم او د پالامو د لارې د بندولو هڅه به وکړم. شير شاه سوري ورته وويل چې په دې اړه ته دخضر خان څخه هم مرسته تر لاسه کولې شي. خو خواص خان ورته وويل چې:

نه، درونده شير شاه! زه داسې کول نه غواړم. زه غوره گڼم چې خضر خان دخپل لښکر سره يو ځاي هملته په گوډ کې و او سپري، او زه به په يواځې ځان دخپل لښکر سره يو ځاي د پالامو مقابلي ته ور ودانگم، دا په دې خاطر چې که زه د پالامو سره و نښلم او پالامو دخپل لښکر کومه برخه په گوډ د حملې له پاره را وليږي نو په هغه صورت کې به خضر خان دهغوې په مقابل کې موجود وي. خو که چيرې زه خضر خان دخپله ځانه سره يو ځاي د پالامو مقابلي ته يو سم نوبيا به د گوډ څخه دفاع کول شوني نه وي. که چيرې دښمن په گوډ باندې ولکه وکړي نو بيا به ماته ستونزې او مشکلات نور هم زيات شي، زه به مجبور يم چې هغوې کلا بند کړم او دا کلابندي کيدې شي چې مياشتې مياشتې دوام وکړي، نو په خاطر غواړم چې خضر خان هملته په گوډ کې و او سپري، او زه به يواځې ځان د پالامو کار ورختم کړم. هغه او د هغه لښکر ته داسې سزا ورکړم چې بيا د بنگال په لور د راتلو هڅه هم ونه شي کولاي.

کله چې خواص خان خبرې بندې کړې نو شير شاه سوري ورته وويل چې: خواص خانه زويه! زه ډير خوښ يم چې ستا اراده ډيره ځواکمنه او ډيره پښخه ده. البته په دې اړه زه له تاسره يوه بله خبره هم شريکوم. او هغه دا چې دلته ستا د راتلو تر مخه گنگا له ماسره خبرې کولې، هغې ويل چې دا ځل هغه هم غواړي د خواص خان سره يو ځاي جنگ کې گډون وکړي. خواص خان ورته په خندا کې وويل چې:

که چيرې هغه له ماسره دلته په لښکر کې ژوند کول غواړي، نو محترم شير شاه! زه به يې په خونې سره ومنم. او دا به دخپل ځان له پاره نيکبختي و گڼم، خو زه نه غواړم چې په دې جنگ گنگا له ماسره و اوسي، ځکه ماته معلومه نه ده چې زه به د پالامو په خلاف کومو کومو ځايو کې مورچې او سنگرونه نيسم او يا به د کومو سختو حالاتو سره مخ کېږم. په دې خاطر زه نه غواړم چې د پالامو سره د جنگ په وخت کې گنگا هم له ماسره يو ځاي په وړانو ويجاړو او گړنگونو کې دستونزو او تکليف وخت تير کړي، درونده شير شاه، د پالامو سره د ټکر وروسته، زه غواړم چې ډير ژر هلته د گنگا د درياب په غاړه له تاسره يو ځاي شم. تردې ځايه دخبرو کولو وروسته خواص خان خاموشه شو بيا يې د گنگا په لور وکتل او هغې ته يې نيغ په نيغه وويل چې:

گوره گنگا! زه هيلمن يم چې ته به زما د دې وړانديز مخالفت ونه کړې، گوره گنگا! زه پوهېږم چې دهغې وخت حالاتو مونږ دواړه يو بل ته حواله کړي يو، که څه هم په تيرو وختو کې زما اوستا ترمنځه د بيلتون ترخې لمحې تير شوې دي خو قدرت ته دا منظور وه چې زه او ته بيرته سره يو ځاي او د يوه زوند ملگري شو. گوره گنگا! ته زما په دې پريکړه باندې مه خفه کېږه. زه دا ټول هر څه ستا د ارام او اسانتياو په خاطر کوم، ځکه چې د پالامو په مقابل کې ماته ډيرې مندې ترې او ستونزمن حالات په مخ کې دي. د دې ترڅنگ زما په

لښکر کې بله کومه بڼه هم نه شته نو ځانته زوند به خوند در نه کړي او د ویرې احساس به کوي نو په دې اساس زه تاته وړاندیز کوم چې اوس زما سره په تللو باندې اصرار مه کوه. گنگا ورته په ډیره نرمه او د مینې ډکه ژبه وویل چې:

زه گنگا ددې جرئت نه لرم چې ستا وړاندیز تال کړم، که چیرې ته د مناسبه گڼې چې زما تگ له تاسره مناسب نه دې نوزه له تاسره د تللو له پاره اصرار نه کوم. او څنگه چې ته وایې همغسې به وکړم. ځکه چې ستا هره پرېکړه ماته د حکم معنی لري. د گنگا د ځواب په اوږدو سره خواص خان خوشحاله او ډاډمن شو، ددې نه وروسته شیر شاه سوری او خواص خان دواړه د خیمې څخه را ووتل، لښکر یې په دوو برخو باندې وویشه، خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره د پالامو د ځپلو له پاره روان شو، په داسې حال کې چې شیر شاه سوري دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د گنگا د دریا باندې غاړې ته کوچ وکړ.

۵۰

د بله اړخه د همایون حالات چې په چوسې کې د ماتې خوړلو وروسته دیر خراب شوي و او لښکر یې خپل مورال له لاسه ورکړې و بیرته بڼه کیدو ته را نژدې شوی و. همایون د څلویښت شپینې ناروغتیا څخه هم روغ رمټ راوتلې و او تر څنگ یې اندینمنو زړونو ته د امید او هیلو یوه روښنایی تر سترگو کیده. همایون د چوسې ماتې په غټ زړه او پوره حوصلې سره و زغمله، دهغه ورونو چې دهغه په غیاب کې کوم ناوړه سلوک کړې و هغوي پرې اوس ډیر زیات پښیمانه وو، همایون هم د زړه له کومې دخپلو ورونو دغه غلطې ورو بښله، او بیرته دخپلې مینې په غیږ کې راټول کړل، خود شیر شاه سوري په لاسو د چوسا په سیمه کې دمغلو ماتې د تیموری کورنۍ د یووالي جذب په پوره گټه وډه کړې وه.

مغلو د افغانانو څخه د زړه له کومې کرکه کوله. هغوي په دې آند و چې ددې نه مخته هغوي افغانان په سلونو ځله د جنگ په میدان کې ماتې کړي او تیښتې ته یې اړ کړي دي. هغوي ته دا آند چې اوس به افغانان پر هغوي غالبېږي د منلو او زغم وړ نه و. پایلې یې داشوې چې د سخت نه سخت باغي مغل هم د همایون څنگ ته راغې او دهغه سره یو ځای شو، د مغلو ستر ستر سرداران چې ددې نه مخته د همایون سره په تکر کې و هغوي هم خپلې بسپنې د همایون په واک کې ورکړې او دخپلو وفاداریو په اړه یې ژمنه وکړه. په همدې وختو کې هلته په اکره کې د همایون په شاوخوا کې یولک فوځ راټول شوې و، ددې نه علاوه دهغوي سره یو ډیره ستره او ځواکمنه توپخانه هم ملگرې وه چې قومندانې یې درومي خان زوی کوله.

په دې ورځو کې چې همایون د شیر شاه سوري پر خلاف په اکره کې خپل ځواکونه سره راټولول او لښکرو جنگی تمرینات کول د همایون په ژوند کې یوه بله غمناکه پیښه را منځته شوه، همایون ډیر شریف او منلې حکمران و، نور مغروره او متکبر پادشاهان دهغه دخوې پر خلاف و، خو هغه دهغو خلکو څخه نه و چې د نادانا خلکو د خدمتونو اعتراف کوي او د نورو خلکو غلطۍ او گناهونه وربښي.

هغه لوبه چې د همایون په دربار کې پیل شوې وه، هغه څه داسې بیان شوې ده چې: د چوسا په جنگ کې د ماتې خوړلو نه وروسته، هغه وخت چې همایون په گنگا کې ډوبید و ته ورنژدې شوې و نو هغه وخت یو حبشي چې نظام نومیده دخپلو مشکونو په واسطه دهغه ځان او ژوند و ساته. هغه وخت چې نظام همایون د گنگا څخه را وویست او د دریا باندې غاړې ته یې راوست نو هغه وخت همایون د نظام سره

ژمنه کړې وه ، چې څرنگه چې هغه ورته په اوبو کې د غرقیدو څخه نجات ورکړې دي ، نو په دې خاطر به ورته درې ورځې پادشاهي ورکوي.

اوس چې همایون روغ رمت شوې و ، او د ناروغتیا څخه خلاص شوې و ، نو په دې خاطر یې غوښتل چې خپلې ژمنې ته عملی بڼه ورکړي ، هغه نظام هلته اگری ته راوباله او په خپل موجودیت کې یې په تخت کیناوه او ټولو امیرانو ته یې دهغه د ادب کولو حکم وکړ . کله چې نظام شهنشاه شو نو تر درې ورځو پورې هغه چې څوک غوښتل مالا مال کړ او انعامونه یې ورکړل ، تر درې ورځو پورې د شاهي نظام ټوله واکمني دهمغه سره وه ، دهمایون ورور مرزا پهنډال په دې وخت کې دلته موجود نه و . دهغه نه علاوه پاته ټول وزیران او رئیسان او سلاکاران هملته په اگری کې موجود وو . دهغوي هر یوه د نظام اطاعت او فرمانبرداری کوله .

په اگری کې له یوه اړخه د مغلو په دربار کې د خوشحالی جشنونه و خو د بله اړخه د سازشونو جالونه هم خپریدل . او د دې کار له پاره دا اخري ورځ وه ، ځکه چې نظام ته یې د پادشاهي په ورکولو سره خوشحالی گانې کولې .

همایون د خپلې خوش مزاجی به اساس د خپلې کورنۍ ټول غړي خوشحالول خو دهمایون خپل ورور کامران په خپله دهمایون پر خلاف د سازشونو دغه جال خپراوه . همایون کامران ته د دهلي د تخت نه علاوه نور هر څه ورکړي و او په اگری کې د خپلې پیرزونيې له مخې هغه ته د جاگیر کاغذونه هم ورکړل خو دهمایون دغې ټولو نیکیو او پیرزونیو دهغه زړه و نه نیو .

هغه په څرگنده توگه د همایون وفاداره و او ډیرې لافې به یې هم وهلې او ویل به یې چې هغه په یواځې ځان د شیرشاه سوری د وهلو له پاره بسنه کوي ، خو په حقیقت کې دهغې په ویناو کې هیڅ ریښتونولي نه لیدل کیده . په دې ورځو کې کامران مرزا په ناڅاپی توگه ناروغه شو او هغه ته د اشک پیدا شو چې دهغه مشر ورور همایون ورته زهر ورکړې دي . دهمایون په څیر د نیک سیرت خاوند ورور په اړه داسې شک پیدا کول پخپله د کامران مرزا دلالت او جهالت باندې دلالت کاوه .

هغه وخت چې د اگری په دربار کې دا ډول پیښې روانې وې نو په همدې ورځو کې همایون ته خبر راغې چې شیرشاه سوری د خپل لښکر سره د گنگا د دریاب غربي څنډې ته را رسیدلې دي او د جنگ له پاره تیار دي . کله چې د شیرشاه سوری د مقابلې له پاره همایون د خپل هر ورور څخه د فوځ د را استولو غوښتنه وکړه نو کامران مرزا ورسره د هر ډول تعاون او کومک څخه ډډه وکړه .

په دې وختو کې همایون د کامران مرزا پورې ډیرې هیلې تړلې وې ، ځکه کامران د کابل حکمران و . په همدې وخت کې همایون کامران مرزا ته په برگه وویل چې خپل یوشمیر فوځونه او سرداران له ماسره کومک ته پریږدي ، خو کامران دهغه پر خلاف سلوک خپل کړ او تر اخري حده پورې یې هڅې وکړې چې خپل ټول خلک له ځانه سره بیرته یوسي . هغه په پوره ظالمانه توگه دهمایون غوښتنه رد کړه او خپل ټول فوځ یې له ځانه سره واخست . په دې وخت کې چې همایون دهغه تعاون ته سخته اړتیا درلوده کامران په ډیره بې حیایي سره د اگری څخه کوچ وکړ او د لاهور په لور رهي شو .

دیوشمیر تاریخپوهانو وینا ده چې د لاهور په لور د کامران مرزا کوچ کول د ډیرې ناپوهۍ او غلطیو سره ملگري و ، دهغوي په آند چې کامران مرزا د عمل د چغتایی دور پای ته رسیدل او د شیرشاه سوری د عروج له پاره بنسټ وگرزید . یوشمیر په دې آند هم دی چې که چیرې کامران مرزا داسې ناپوهه قدم نه وې پورته کړې نو شیرشاه سوری به هیڅکله هم د تخت او تاج خاوند شوې نه و . خو دا ټول د خیالاتو الوت دي ، حقیقت دادې چې یو کامران نه و چې د شیرشاه سوری مخه یې نیولې وې ، بلکه که دهغه په څیر خو درجنه کامرانان

هم را پیدا شوې وې نو بیا به یې هم دشیرشاه سوری مخه نه وې نیولې او نه به یې هغه دخپلو مخو څخه را گرځولې وې. که چیرې کامران د اگری څخه لاهور ته نه وې تللې نو توپیر به یواځې همدومره و چې جنگ به لږ څه نور هم اوږد شوې و.

د اگری څخه د لاهور په لور د کامران مراز کوچ او بیا دهغه ځایه کابل او قندهار ته دهغه ورتګ پخپله د مغلو له پاره ډیره ګټور وګرزیدل، ځکه هغه وخت چې کامران مرزا د لاهور څخه کابل ته وخوژید نو په هماغه ورځو کې د ایران شهنشاه طهناسب هم په حرکت راغې او غوښتل یې په قندهار او کابل باندې ولکه وکړي نو که چیرې همداسې شوي وې نو بیا خو به د کامران مرزا حالت د دویمې دسپې په څیر ګرزیدل چې نه به چا په کور کې پرېښوده او نه به یې په بیدیا کې شپه تیریده. ددې خبر په اوریدو سره کامران مرزا په ډیره بیړه د لاهور څخه کابل ته ولاړ، هلته یې خپل فوځونه منظم کړل او بیا یې د قندهار په لور حرکت وکړ، کله چې د ایران پادشاه ته خبر ورسید چې دهمایون ورور کامران لکه د توپان اوسیلې په څیر د کابل څخه د قندهار د دفاع له پاره را روان دې نو هغه د جنگ کولو څخه شاته شو، په دې توګه د کامران مرزا لاهور ته او بیا دهغه ځایه کابل ته راتګ او بیا د خپل فوځ سره د قندهار په لور کوچ کولو په اساس قندهار د ایرانیانو د ولکې څخه په امن کې پاته شو.

د کابل او قندهار په لور د کامران مرزا د تللو وروسته دهمایون خپل زړه نه و تش کړې، هغه تر ۱۵۴۰ کاله پورې خپل ځان تیار کړې و، د ډیرو سترو ستونزو سره سره بیا هم دهمایون دشیرشاه په مقابل کې دیر ستر فوځ برابر کړې و، دهغه دتوپ خانې ځواک د شیرشاه سوري د توپخانې څخه څو برابره قوي و، هغه خپل تجربه لرونکې افسران را مخته کړل، بیا دهمایون دخپل همدغې ستر ځواکمن لښکر سره یو ځای د تلوج په لور کوچ وکړ، شیرشاه سوری هم په همدې سیمه کې پراو کړې و.

د اگری څخه د کوچ کولو وروسته دهمایون لښکر ګنگا ته د ورسیدو له پاره تر ټولو نژدې لاره خپله کړې وه، دغه لاره اوس د فرخ اباد او شمس اباد د سیمو څخه تیریږي او د بوجپور سیمې ته رسیږي. چې شیرشاه سوري دخپل لشکر سره همدلته پروت و.

شیرشاه سوری هم ډیر محتاط انسان و، هغه هم دجنگ پیلامه کول نه غوښتل، هغه په دې آند و چې تر هغو چې دهغه سالار خواص خان د بنگال څخه راستون نه شي نو د دهمایون سره باید ټکر ونه کړي. هغو غوښتل چې دهمایون په خوښتونو باندې څارنه وکړي. خو کله چې دهمایون دخپل لشکر سره یو ځای بوجپور ته را ورسید نو بیا شیرشاه سوري دخپل شاته تګ بیغرتي و انگیرله نو په دې خاطر دجنگ کولو له پاره تیار شو.

د بوجپور په سیمه کې دواړه لښکرې یو بل ته مخ په مخ و دریدې، د شپاړسمې پیړۍ د غیږې دا ډاګ دګنگا د دریا په غربي برخه کې پروت و، خو اوس د دریا په بهیدو د بهیر د بدلیدو په اساس شرقی غاړې ته راغلې دي. په هغه وخت کې به ددې ګودر څخه ډیرې قافلی تیریږي، دا ځای د اوسني فرخ اباد څخه اته میله لرې جنوب شرق او د قنوج د ښار دیرش میله لرې شمال غرب کې پروت دي.

شیرشاه سوري د پخوا څخه خپل فوځ د ګنگا ددې غاړې څخه لرې کړې و، دهغه پلان دا و چې هغه به د قنوج په سیمه کې تر هغو دهمایون د دریا په څخه تیریدو ته نه پرېږدي ترڅو چې په ستراتیژیکې توګه حرب دده په ګټه نه وي تمام شوي. هغه ددې مقصد له پاره په دریا په شته ټولې کشتۍ و نیولې او ټولې یې د ګنگا په شرقی برخه کې سره را ټولې کړې، دبله اړخه هلته په ګنگا کې به دشیرشاه سوري د کشتیو بیړۍ په پرلپسې توګه تلې راتلې او په غریبې څنډو کې پرتو افغان فوځونو سره به یې اړیکې جوړول. همدې بیړۍ د بهوجپور څخه ترهانګر بورې د ټولو ګودرونو څارنه کوله.

اوس نو حالات داسې شوې و چې د درياب په يوې غاړه باندې همایون دخپلو لښکرو سره پړاو کړې و ، په داسې حال کې چې د درياب په بله غاړه باندې شیرشاه سوری په همدې گودر دخپلو لښکرو سره پړاو کړې و . همایون د شیرشاه سوری د ځواک دمعلو مولو له پاره دخپل لښکر یوه برخه د شپینی عملیاتو له پاره هلته ور ولېږله . دهمایون دعسکرو دغې ډلې دشپې له اړخه دگنگا درياب په پورتنۍ برخه کې ترپښو لاندې کړ او بیا یې د شپې په تیاره کې د شیرشاه سوری په لښکر باندې عملیات وکړل . خوشیرشاه سوری هم بیدار و ، هغه دا عملیات په شا وتمبول او دهمایون دغه ډله چې د شیرشاه سوری د ځواک دمعلو مولو له پاره راغلې وه په تینبته و تینتیدل .

د بهو جپور په سیمه کې د شیرشاه سوری په لاسو د همایون ددې چریکې ډلې دناکامۍ نه وروسته ، همایون خپل جنگي پلان بدل کړ ، اوس نو د هغه په لښکرو کې د شیرشاه سوري څخه ویره او دهشت را پیدا شوې و ، په دې خاطر د هغه لښکر کرار کرار د درياب د غاړې څخه په تللو پیل وکړ . هغوی اراده درلوده چې منزل په منزل تر قنوج پورې ځانونه ورسوي .

د قنوج په لور د تللو په وخت کې د درياب په غاړه همایون ته د شیرشاه سوری څو کیشتی تر سترگو شوې ، همایون په هغو باندې د ډزو کولو حکم وکړ ، ددې ډزو په پایلو کې د شیرشاه سوری یوه ډیره ستره کیشتی په اوبو کې غرقه شوه . او په دې توگه همایون دخپلو لښکرو سره یو ځای د درياب په غاړه تر قنوج پورې ورسید .

د بله اړخه شیرشاه سوری هم د مغلو د لښکرو سره یو ځای د درياب په بله غاړه باندې په کرار کرار روان و . قنوج ته درسیدو سره سم د دواړو خواو لښکرې یو دبل په مقابل کې سره ودریدې . دهمایون د لښکر تر مخه چې د گنگا د درياب کومه برخه وه نو دهغې شاته د قنوج ښار گوټې پروت و . د همدې ځایه همایون ته د خوراک څښاک او جنگ وسایل رارسیدل . د قنوج ښار چې څه موده د گنگا په غاړه اباد شوې و اوس د درياب څخه پنځه میله لرې په غربي برخه کې پاته و .

په داسې حال کې چې د درياب په هغه بله غاړه د شیرشاه سوری لښکرو پړاو کړې و ، دا سیمه د بلگران سره نزدې پرته وه او شیرشاه سوری غوښتل د بلگران سیمه دخپل ځواک او قوت مرکز وگرځوي . په دغه سیمه کې چې شیرشاه سوری پړاو کړې و د جونپور څخه تر شمال شرق پورې شپږ میله واټن لري او د قنوج څخه یې هم واټن همدومره ویل کیږي .

همایون دخپل لښکر سره یو ځای د گنگا په غربي سیمه کې پړاو کړې و په داسې حال کې چې شیرشاه سوري د همدې گنگا په شرقي برخه کې پروت و . په دې توگه دواړو لښکرو په خپل منع کې درياب پوله ټاکلې وه او ارام پراته و . نه همایون او نه شیرشاه ، یوهم د درياب څخه تیریدو ته تیار نه و . او تر څنګ یې هیڅ اړخ نه غوښتل چې د جنگ په وخت کې یې درياب شاته وي . په دې خاطر دواړه ددې منتظر وو چې کوم یو به لمړی د درياب څخه د راتیریدو هڅې کوي .

د میاشتو میاشتو انتظار نه وروسته همایون د درياب څخه د راتیریدو هڅې پیل کړې هغه غوښتل چې د جنگ پیلامه پخپله وکړي ترڅو څه پایلې تر لاسه کړي خو دبله اړخه به شیرشاه سوری د درياب څخه د همایون د فوځونو د راتیریدو هره هڅه شنډوله .

په حقیقت کې شیرشاه سوري نه غوښتل دهمایون سره په دې وخت کې لاس وپنجه شي ، هغه ته د خواص خان له اړخه د کوم خبر د راتلو او پخپله د خواص خان دراتگ هیله وه . هغه غوښتل چې خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای دلته را ورسېږي نو بیا به دهمایون پر خلاف پریکنده جنگ ته ملاتړي . په همدې خاطر دواړو لښکرو د گنگا د درياب په دواړو غاړو باندې پړاو کړې و او میاشتې میاشتې

هلته پراته و. همایون به چې کله هم د درياب څخه د تيريد و هڅه کوله نوشير شاه سوري به دهغه وړاندې تگ شند او ه، ترڅو خواص خان ورسره را يوځای شي.

۵۱

د شير شاه سوري څخه د جدا کيد و وروسته لمړې خواص خان د گوډ بنار ته ولاړ، هلته د گوډ په بنار کې يې د هغه ځای د حاکم حضر خان سره خبرې وکړې او هغه ته يې دا ډاگيزه کړه چې د بنمن پرې د حملې پلان لري، نو په دې خاطر دې دخپل لښکر سره يو ځای تيار و اوسي، بيا يې خپله برخه لښکر له ځانه سره واخست او د جنوب په لور ولاړ. په هغه لاره چې پالامو د مهارت او پربتگاليانو مشترک لښکر له ځانه سره راخيستې و او د گوډ په لور را روان و نو خواص خان ورته د شپې په تيارو کې هملته په لاره کې کمين و نيوه ترڅو په پالامو باندې ناڅاپي يرغل وکړي او هغه دخپل لشکر سره د نابودۍ کندی ته وسپاري. خواص خان په دې خاطر د دې پلان څخه کار واخست چې د خواص خان مخبرانو هغه ته خبر ورکړي و چې خونړي او ظالم پالامو د خپلو لښکرو سره يو ځای د گوډ د بنار په لور را روان دي، او دهغه د لشکر و شميره د خواص خان د لشکر څخه نژدې پنځه هومره زياته ده. نو په دې اساس خواص خان د بنمن د لشکر و شميرې د په نظر کې نيولو په اساس هملته د گوډ په لور په تلونکې لاره باندې کيناست، هغه غوښتل په پالامو باندې شبخون وکړي او په دې توگه خپله غلبه او فتحه حتمې وگرځوي.

د بله اړخه د پالامو مخبرانو هم هغه ته خبر ورکړي و چې شير شاه سوري د گنگا په لور تللي دي او د بنگال د ساتنې له پاره يې خواص خان دخپل نيمايي لښکر سره يو ځای پری ايښې دي. خو خواص خان د پالامو مخبرانو ته د دې موقع ورنه کړه چې پالامو ته دهغه په لاره کې د خواص خان د کمين د نيولو په اړه خبر ورکړي، او د دې نه يې خبر کړي چې خواص خان دخپل لشکر سره يو ځای د گوډ په لاره کې ورته ناست دي. هغه د کمين نيولو دمخه ترڅو ميلو واټن پورې خپل نظامي مخبران خپاره کړي و او هغوي په خپل نوبت سره د پالامو د ټولو مخبرانو د له منځه وړلو کار تر سره کړي و. په دې اساس پالامو ته د خواص خان کمين د کيناستو په اړه کوم معلومات تر لاسه شوي نه و.

د شپې په تيارو کې، هغه وخت چې پالامو په ډيره بې احتياطي سره دخپل لښکر تر څنگ د گوډ په لور په لاره رهي و، نو د شپې د تيارو نه په گټې اخستو سره پرې خواص خان توپانې سيليو او د اور د بخرکو په څير حمله وکړه. پالامو د خواص خان له لورې د داسې ناڅاپي حملې او يرغل انتظار نه درلود. هغه خو په دې آند و چې شير شاه سوري د گنگا د گوډ په لور ورغلي دي او خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره يو ځای د گوډ په شار کې دهغه د حملې انتظار باسي، نو په دې اساس پالامو دا فکر هم نه کاوه چې دا حمله دې خواص خان په خپله کړي وي.

د پالامو په لښکر باندې په بې خبرۍ کې خواص خان د دې ناڅاپي حملې څخه پوره پوره گټه پورته کړه، هغه په هغه ځواک، هغه قوت، هغه ميراني او هغه جرئت سره د پالامو په لښکر باندې حمله وکړه چې د پالامو لشکر يې په خپل منځ کې سره پرې کړ او دهغوي د منځ او اړخونو څخه په کې تير را تير شو. او په دې ترتيب يې د پالامو د لښکرو زرگونه کسان د تيغه تير کړل.

د پالامو د لښکرو په منځ کې د ورگډيدو او دهغوي د منځنيو ليکو د ماتولو وروسته خواص خان، دهغه د لښکرو په شاتنۍ برخې باندې يرغل وروست. په دې يرغل کې هم خواص خان هغه ميرانه و ښووله چې د پالامو د لښکرو وروستنۍ ليکي يې د فنا سره مخ کړي.

هغه وخت چې پالامو د خپل لښکر د مخکښو لیکو څخه شاتنیو لیکو ته راته ، تر هغه وخته پورې خواص خان دهغه شاتنی لیکې په پوره ځواک سره خپلې وې.

پالامو د خپل لښکر ددې حالت په کتلو سره ډیر وارخطا شو خو سمدستي یې هڅه وکړه چې خپل ځان را سنبال کړي ، هغه یې له ځنډه د لښکر پاتې برخه را واخسته او د خواص خان پر خلاف یې خپله وینه تویونکې حمله پیل کړه . خو تردې وخته پورې خواص خان پالامو ته پوره زیان ور رسولې و ، د پالامو لښکرو ته د همدې زیان په واسطه د خواص خان لښکرې په ډیرې قوې حوصلې سره مخکې تللې ، په دې اساس کله چې پالامو په خواص خان باندې ځوابي یرغل وکړ نو د خواص خان په لښکرو یې کوم خاص اغیز و نه کړ . په همدې وخت کې دواړو لښکرو د بنگال په دې دښتو کې یو د بل پر خلاف خپلو وینه تویونکو حملو او جنگ ته دوام ورکړ . د شپې په همدې تیارو کې د بنگال زمکې دمړو او وینو د بهیر نمونې وگرزیدې

د شپې په تیارو کې د پیل شوې دغه جنگ په پایلو کې خواص خان پالامو ته ډیره بده ماتې ورکړه ، او دهغه لښکر یې په عامه توګه د تیغه تیر کړ . د سهار د لمر د راختلو تر مخه خواص خان د پالامو د ټول لښکر څخه بیغمه شوې و ، پالامو هم په دې جنگ کې له منځه تللې و او دهغه د فوځ په ټولو شیانو او وسایلو باندې د خواص خان لښکرو ولکه کړې وه ، بیا خواص خان دخپلو ټولو شتو سره یو ځای ، د جنگ ټول لاسته راغلی آسونه او د سپرلۍ نور حیوانات له ځانه سره بار کړل او د گنگا د دریا په هغه لورې ته یې دخپل فوځ سره یو ځای کوچ وکړ . او هغه ځای ته ولاړ چېرې چې ورته شیر شاه سوری انتظار کاوه .

۵۲

کله چې شیر شاه سوری ته خبر ورسید چې دهغه ستر سالار خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای دهغه پر او ته رانزدې شوې دې ، نو هغه سمدستي همایون ته خپل قاصد ورواستوه ، هغه قاصد د همایون سره د دریا په هغه غاړه یو ځای شو او همایون ته یې د شیر شاه سوري د اپیغام ورساوه چې : اوس نو ستا خوښې پورې اړه لری چې ایا ته د دریا په دې غاړې ته راپور یوځې او که زه د دریا په هغه غاړې ته در پور یوزم او له تاسره و جنگیږم او که ستا د فوځ د راتلو له پاره ګودر پرېږدم تر څو ستا لښکر د جنگ له پاره دی لورې ته را واورې . همایون بیرته د همدې قاصد په خوله شیر شاه سوری ته ځواب را ولیږه چې شیر شاه سوری باید د دریا په څخه د تیریدو په خاطر ګودرونه خالي کړي تر څو زه دخپل لښکر سره یو ځای د دریا په څخه تیر او د جنگ نغاړه هملته و ټنگوم . شیر شاه سوري د همایون ددې وړاندیز سره موافقه وکړه او خپل لښکر یې د گنگا د دریا په دې څخه درې څلور میله واټن لرې تر بلګران پورې نژدې ورورساوه او هملته یې پراو وکړ .

بلګران ته په ورسیدو سره شیر شاه دخپل لښکر د دفاع له پاره خنډقونه وویستل او هغه یې هملته کلابند کړ ، ددې خنډقونو شاته یې خپله توپخانه نصب کړه او په هغې یې تجربه لرونکې ماهرین و ټاکل او ورته یې حکم وکړ چې د جنگ په وخت کې ملاتړ لې ولاړ وي .

هغه وخت چې شیر شاه سوری د دریا ګودر پرېښود او شاته تر بلګرامه پورې ولاړ نو بیا د همایون د حکم له مخې د دریا په څخه د تیریدو له پاره یو پول جوړ کړل شو او همایون پرې دخپلو لښکرو سره یو را تیر شو . د دریا په څخه د راتیریدو وروسته چې همایون دخپل لښکر سره یو ځای په کومه سیمه کې پراو کړې و ، دهغه ځای بڼې اړخ ته یوه ناله وه . دا ناله به د برسات په موسم کې د اوبو ډکیده او اوبه به یې د گنگا په دریا کې ور پریوتې . همایون هم د پراو د ځای څخه د شیر شاه سوری په څیر یو ستر خنډق وویست ،

توپونه یی دهغې شاته نصب کړل او نوې مورچې یی جوړې کړې. همایون د شیرشاه سوری په مقابل کې د جنگ له پاره همغه طریقہ خپله کړه چې څه موده مخته د پانی پت په میدان کې بابر د ابراهیم لودهی په مقابل کې استعمال کړې وه.

د گنگا د دریاب څخه د تیرید وروسته، پر هغه ځای چې همایون د خپل لښکر سره یو ځای پر او کړې هغه یو پاک ډاگ او پراخه میدان و. هلته به په بارانو کې او به راتللي. دې ځای د بلگران نه نژدې درې میله واټن درلود. څرنګه چې همایون د اپریل په میاشت کې د گنگا د دریاب څخه تیر شوې و او هملته یی پر او کړې و ترڅو د شیرشاه سوری سره و جنګیږي. هغه په دې ډاډمن و چې د بارانو موسم لږې دې او په گنگا کې هم د کلني سیلاب د راتلو شونتیا وې کمې دې.

نژدې یوه میاشت شیرشاه او همایون یو بل ته مخامخ پراته و. هیڅ لورې د جنگ د پیلامې له پاره لمریتوب نه کاوه. تردې وخته خواص خان هم د شیرشاه سوری سره را یو ځای شوې و، او س نو شیرشاه سوری هم ډاډمن شوې و ځکه چې دهغه متحده لښکر د جنگ کولو له پاره هره ګړی تیار ولاړو.

د بارانو موسم لا تر اوسه پورې ډیر لږ و. خو داسې څرګندیده چې د همایون ستورې په څرخیدو وي، ځکه د ۱۵۴۰ ز کال د مئی په میاشت کې د بادونو، ګرمیو او توپانو له کبله دوخته مخته بارانونه پیل شول. او د گنگا په دریاب کې د سیلاب د راتلو په اساس د مغلو د لښکرو پر او د اوبو لاندې راغې. په دې خاطر همایون خپل پر او د مخکنی ځای څخه پورته کړ او لږڅه پورته ځای ته یی یوړ.

د پر او ددې انتقال نه وروسته همایون د شیرشاه سوری سره د ټکر کولو له پاره هوډ وکړ. ددې هوډ سره سم یی په خپلو لښکرو کې د جنگ نغاړه و ټنګوله، د شیرشاه سوری لښکر هم ددې نغاړې په مقابل کې خپل ډول وواځه. په دې توګه دواړه لښکرې د جنگ له پاره په لیکو کې تیارې شوې.

همایون خپل لښکر په پنځو برخو وویش، د لښکر منځنۍ برخه یی د خپلې قومندې لاندې پریښوده، نښې اړخ له پاره یی خپل یو باوری سالار و ټاکه او د چپ اړخ له پاره یی هم خپل ورور مرزا عسکري قومندان و ټاکه، د لښکرو په لمرنۍ ډله باندې یی خپل بل ورور مرزا بهنډال قومندان و ټاکه، او د لښکرو پنځمه برخه یی د خپل کاکا زوی ناصر مرزا تر قومندې لاندې ورکړه. ددې پنځمې برخې عسکرو ته یی دا دنده هم ور وسپارله چې هغوی به د لښکرو د شا له اړخه دوه کارونه تر سره کوي، لمرې دا چې هغوی به د لښکرو د پر او ساتنه کوي او دویم دا چې د شا له اړخه به څارنه کوي چې د بښمن پرې د شا له اړخه حمله ونه کړي او په دې ترتیب لښکر ته زیان ونه رسیږي.

د بله اړخه شیرشاه سوری خپل لشکر د پنځو په ځای په څلورو برخو وویش. منځنۍ برخه شیرشاه سوری د خپله ځانه سر و ساتله تر څنګ یی هیبت خان هم له ځانه سره ملګرې کړ. د نښې اړخ قومنده یی جلال الدین جالو ته ورکړه او دهغه سره یی یوشمیر نور سرداران او سالاران د معاونینو په توګه و ټاکل. د چپ اړخ قومنده یی د خپل مشر زوی عادل خان ته ورکړه او برهم جیت او څو نور سالاران یی ورسره معاونین و ټاکل، خو د لښکرو لمرنۍ ډله یی د خواص خان د قومندې لاندې ورکړه، په دې ډله کې د شیرشاه سوری د جنگ د ډګر ډیر غښتلي او تکره زړه ور عسکر او سالاران ور ګډ شوي و.

همایون د جنگ پیلامه وکړه. دهغه ورور مرزا بهنډال لمرنې کس و چې جنگ یی پیل کړ. هغه د همایون د لښکرو د لمرنۍ مخکښې ډلې قومندان و، مرزا بهنډال یو اوږد چکر و خوړ او بیا یی د شیرشاه سوری د فوځ په چپ اړخ باندې ګزار وکړ، د شیرشاه سوری د فوځ

ددې برخې قومنده د جلال الدين جالو په لاسو کې وه. د مرزا بهنډال د حملې نه وروسته دهغه ورور مرزا عسکری هم په فعاليت پيل وکړ، هغه هم د جلال خان جالو په لښکرو ورپريوت. دواړو مرزا عسکری او مرزا بهنډال دا انگيرله چې که چيرې دواړه په يوه وارد شيرشاه سوري د عسکرو په دې برخه چې د جلال خان جالو تر قومندې لاندې دې حمله وکړي او هغوي له منځه يوسي نو سوبه به يې ډاډمنه شي.

خودا د مرزا عسکري او مرزا بهنډال بې عقلي ثابته شوه، ځکه هغه وخت چې مرزا عسکری او مرزا بهنډال د جلال الدين جالو د قومندې لاندې عسکرو باندې ورپريوتل نو په همدې وخت کې خواص خان هم د يوه توپانې حرکت په اساس د همايون د فوځ په اخري برخې باندې يرغل وروست او دمغلو د لښکرو په اخري برخه چې قومندانې يې د همايون د کاکا زوي ناصر خان مرزا کوله تر خپل خونړي او ناخاپي بريد لاندې راوست. خواص خان په ډيره کمه موده کې د ناصر مرزا برخه لښکر وځپاوه، دهغه لښکر يې د تيغه تير کړ او پخپله ناصر مرزا و تنبديد او د همايون په زړه کې ورننوت. د ناصر مرزا د لښکرو د تباهي وروسته خواص خان د مغلو د لښکر بڼې لورې ته چې د مرزا عسکري د قومندې لاندې يې حملې کولې ورغې، خولمړې يې د مرزا بهنډال د لمرنيو جنگيدونکو ډلو تر شا حمله وکړه، دهغه دا حمله دومره سخته او خونړې وه چې د همدې حملې له مخې د شيرشاه سوري دغه ستر قومند ان خپل ځانته د فتحې ټولې دروازې پرانستلې.

مرزا بهنډال د جنگ په پيلامه کې ډيره ستره غلطی کړې وه، هغه ته په کار و چې دخپلو لمرنيو مخکښو جنگي کسانو سره يې د خواص خان حرکات تر څارنې لاندې نيولې وې، هغه يې دخپل ځان سره مشغول کړې وې او پري ايښې يې وای چې د لشکر و نورې ډلې يو د بل سره ټکرو کړي او د هر څوک دخپل برخه ليک څخه په ښه توگه خبر شي.

خوداسې و نه شول، هغه وخت چې مرزا بهنډال چکر وخور او بيا يې د جلال الدين جالو په لشکر باندې را کيښودل نو مرزا عسکري هم دهغه سره ملگري شوي و او د شيرشاه سوري د ميمني اړخ په ريښتني توگه ددې دواړو دمقابلې کولو توان نه درلود او وروسته تللو ته اړ شوي و، خود مرزا بهنډال ددې غلطيو څخه خواص خان ډيره گټه پورته کړه او د همايون په ډيري کمزورې برخې باندې يې حمله وکړه او دا کمزورې برخه د لښکرو شاتنې برخه وه چې قومنده يې د مرزا ناصر په لاسو کې وه، خواص خان دمغلو د لښکرو دا برخه دسترگو په رپ کې له منځه يوړه.

د مغلو د لښکرو د شاتنې برخې د له منځه وړلو وروسته کله چې خواص خان د مغلو د لښکر په لمرني مخکښې برخې او دهغوي په ميسره باندې يرغل وروست نو د همايون د لښکر زړه هم دهغې ددې ناخاپي حملو څخه اغيزمن شوې و، ددې حتمي پايلې د اشوي چې ددې برخې لښکر هم د خواص خان حملو د هيبت څخه د تيښتې لارې خپلې کړې او د پناه په خاطر يې دخپل لشکر منځنۍ برخې ته ځانونه ور رسول. ددې برخې قومنده پخپله د همايون په لاسو کې وه. په دې توگه د همايون د لښکر هغه برخه چې په منځ کې پرته وه هغه ددې را تنبديدلو عناصرو د بيروبار په اساس نه مخته تللې شوه او نه يې چپ او بڼې لورې ته قدم اخستلې شو، او نه دهغوي له وچې توپخانې خپل کار پيلولې شو، که څه هم دهغوي په مقابل کې د ښمن پروت و خو هغوي د خپلو راتنبيدلو دهجوم په واسطه مات رامات شوي و.

دشیرشاه سوری څخه د جدا کیدو وروسته لمړې خواص خان د گود بنار ته ولاړ، هلته د گود په بنار کې یې د هغه ځای د حاکم حضر خان سره خبرې وکړې او هغه ته یې دا ډاگیزه کړه چې د بنمن پرې د حملې پلان لري، نو په دې خاطر دې دخپل لښکر سره یو ځای تیار و اوسي، بیا یې خپله برخه لښکر له ځانه سره واخست او د جنوب په لور ولاړ. په هغه لاره چې پالامو د مهارت او پربتگالیانو مشترک لښکر له ځانه سره راخیستې و او د گود په لور روان و نو خواص خان ورته د شپې په تیارو کې هملته په لاره کې کمین و نیوه ترڅو په پالامو باندې ناڅاپي یرغل وکړي او هغه دخپل لښکر سره د نابودی کندی ته وسپاری. خواص خان په دې خاطر د دې پلان څخه کار واخست چې د خواص خان مخابراتو هغه ته خبر ورکړي و چې خونړي او ظالم پالامو دخپلو لښکرو سره یو ځای د گود د بنار په لور روان دي، او دهغه د لښکرو شمیره د خواص خان د لښکر څخه نژدې پنځه هومره زیاده ده. نو په دې اساس خواص خان د بنمن د لښکرو د شمیرې د په نظر کې نیولو په اساس هملته د گود په لور په تلونکې لاره باندې کیناست، هغه غوښتل په پالامو باندې شېخون وکړي او په دې توگه خپله غلبه او فتحه حتمې وگرځوي.

د بله اړخه د پالامو مخابراتو هم هغه ته خبر ورکړي و چې شیرشاه سوری د گنگا په لور تللي دي او د بننگال د ساتنې له پاره یې خواص خان دخپل نیمايي لښکر سره یو ځای پری ایښې دي. خو خواص خان د پالامو مخابراتو ته د دې موقع ورنه کړه چې پالامو ته دهغه په لاره کې دخواص خان د کمین د نیولو په اړه خبر ورکړي، او د دې نه یې خبر کړي چې خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای د گود په لاره کې ورته ناست دي. هغه د کمین نیولو دمخه ترڅو میلو واټن پورې خپل نظامي مخابرات خپاره کړي و او هغوی په خپل نوبت سره د پالامو د ټولو مخابراتو د له منځه وړلو کار تر سره کړي و. په دې اساس پالامو ته دخواص خان کمین د کیناستو په اړه کوم معلومات تر لاسه شوي نه و.

د شپې په تیارو کې، هغه وخت چې پالامو په ډیره بې احتیاطۍ سره دخپل لښکر تر څنګ د گود په لور په لاره رهي و، نو د شپې د تیارو نه په گټې اخستو سره پرې خواص خان توپانې سلیو او د اور د بڅرکو په څیر حمله وکړه. پالامو د خواص خان له لورې د داسې ناڅاپي حملې او یرغل انتظار نه درلود. هغه خو په دې آند و چې شیرشاه سوری د گنگا د گود په لور ورغلي دي او خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د گود په شاړ کې دهغه د حملې انتظار باسي، نو په دې اساس پالامو دا فکر هم نه کاوه چې دا حمله دې خواص خان په خپله کړي وي.

د پالامو په لښکر باندې په بې خبرۍ کې خواص خان د دې ناڅاپي حملې څخه پوره پوره گټه پورته کړه، هغه په هغه ځواک، هغه قوت، هغه میرانې او هغه جرئت سره د پالامو په لښکر باندې حمله وکړه چې د پالامو لښکر یې په خپل منځ کې سره پرې کړ او دهغوی منځ او اړخونو څخه په کې تیر تیر شو. او په دې ترتیب یې د پالامو د لښکرو زرگونه کسان د تیغه تیر کړل.

د پالامو د لښکرو په منځ کې د ورگډیدو او دهغوی د منځنیو لیکو د ماتولو وروسته خواص خان، دهغه د لښکرو په شاتنۍ برخې باندې یرغل وروست. په دې یرغل کې هم خواص خان هغه میرانه و بنووله چې د پالامو د لښکرو وروستنۍ لیکې یې د فنا سره منځ کړې. هغه وخت چې پالامو دخپل لښکر د مخکینیو لیکو څخه شاتنیو لیکو ته راته، تر هغه وخته پورې خواص خان دهغه شاتنۍ لیکې په پوره ځواک سره خپلې وې.

پالامو دخپل لښکر ددې حالت په کتلو سره ډیر وارخطا شو خو سمدستي یې هڅه وکړه خپل ځان را سنبال کړي ، هغه به له ځنډه د لښکر پاتې برخه را واخسته او دخواص خان پر خلاف یې خپله وینه تویونکې حمله پیل کړه . خو تردې وخته پورې خواص خان پالامو ته پوره زیان ور رسولې و ، دپالامو لښکرو ته دهمدې زیان په واسطه د خواص خان لښکرې په ډیرې قوې حوصلې سره مخکې تللې ، په دې اساس کله چې پالامو په خواص خان باندې ځوابي یرغل وکړ نو دخواص خان په لښکرو یې کوم خاص اغیز و نه کړ . په همدې وخت کې دواړو لښکرو دبنگال په دې دښتو کې یو دبل پر خلاف خپلو وینه تویونکو حملو او جنگ ته دوام ورکړ . دښپې په همدې تیارو کې دبنگال زمکې دمرو او وینو دبهر نمونې وگرزیدې

دښپې په تیارو کې دپیل شوې دغه جنگ په پایلو کې خواص خان پالامو ته ډیره بده ماتې ورکړه ، اودهغه لښکر یې په عامه توګه د تیغه تیر کړ . دسهار د لمر د راختلو تر مخه خواص خان د پالامو د ټول لښکر څخه بیغمه شوې و ، پالامو هم په دې جنگ کې له منځه تللې و اودهغه د فوځ په ټولو شیانو او وسایلو باندې د خواص خان لښکرو ولکه کړې وه ، بیا خواص خان دخپلو ټولو شتو سره یو ځای ، دجنگ ټول لاسته راغلی آسونه او دسپرلی نور حیوانات له ځانه سره بار کړل او دګنگا ددریاب هغه لورې ته یې دخپل فوځ سره یو ځای کوچ وکړ . او هغه ځای ته ولاړ چېرې چې ورته شیرشاه سوری انتظار کاوه .

د غم او مصیبت په دغه ډک ساعت کې ، یعنی هغه وخت چې خواص خان دهمايون فوځ په ډیره بده ورځ اخته کړې و نو شیرشاه سوری هم دمغلو د لښکرو په میسره باندې حمله وکړه ، دمغلو ددې ځای لورې قومندان مرزا عسکری و . د شیرشاه سوری دا چال ډیر پریکنده و ځلید ، ځکه دمغلو لښکر په میسره کې د شیرشاه سوری تر مخ تینګ نه شو او هغوی هم د لښکرو زړه ته ور وتښتیدل . په دې توګه ، کله چې ددرې واړو خواو څخه دمغلو د لښکرو ماتې خوړلې د لښکر زړه ته را ټولیدل نو دهمايون دغه منځني لښکر په خپله بې کاره وگرزید . دهمايون په لښکرو کې دهمدې را تښتیدلو عناصرو په واسطه یو ډول بې نظمې را پیدا شوه ، دبله اړخه خواص خان د پخوا څخه دهمايون د لشکر شاتنې برخه له منځه وړې وه اودهغې د له منځه وړلو وروسته خواص خان دهمايون د لښکر په زړه او میسره دواړو باندې یرغل وروستې و ، په همدې خاطر هغه خپله ټوله توجه د همايون دلښکر هغه مخکښې ډلې لورې ته را وگرځوله چې قومنده یې د مرزا بهنډال په لاسو کې وه . شیرشاه سوري هم د همايون دلشکر منځني برخه په دې خاطر د نظر و غورځوله چې د نورو ځایو څخه د ماتې خوړلو عسکرو د راتښتیدو په اساس دهغوی حرکت محدود شوي و ، شیرشاه سوري د همدې وخت نه په گټې اخستو سره دمیسرې په لور مخه کړه ، اوس خو حالات داسې شوي و چې دهمايون دلښکر منځني برخه د حرکت نه وتلې وه ، ترڅنگ یې دخواص خان په حملې دهغوی شاتنې برخه هم دمرگ او تښتې سره مخ شوي و او جلال الدین جالو او شیرشاه سوري دواړو د میسرې د لښکرو د له منځه وړلو له پاره خپلې تورې کارولې . همداراز دهمايون دلشکر و میمنه کې د شیرشاه سوري مشر زوی عادل خان په پوره میرانه جنگیده او غوښتل یې چې دهمايون د لښکرو د میمنې لورې ته هم ماتې ورکړي .

د لږې شیبې دروند وینه تویونکي جنگ نه وروسته همايون ډیره بده ماتې وخوړه اودخپل لښکر سره یو ځای و تښتید ، دهمايون ټول لښکر دګنگا دهغه پول په لور و تښتید چې همايون ددریاب څخه د تیریدو په خاطر څه موده مخکې جوړ کړې و . په دې وخت کې دریاب د جنگ د میدان څخه په پنځه میله واټن کې پروت و . دماتې خوړلو وروسته دهمايون په لښکر کې منډې تررې پیل شوې وې . ددې پایلې دا شوې چې په پول باندې دخلکو د ډیرښت په واسطه ، پول په منځ کې دوه ځایه شو ، او په هغه باندې تیریدونکي ډیر خلک یا هملته ترپښو لاندې شول او یا دګنگا په دریاب کې ژوندي ډوب شول .

هغه وخت چې پول مات شو نو همایون هم دخپل فیل سره یو ځای د پول د پاسه تیریده . په دې اساس همایون هم دخپل فیل سره یو ځای په گنگا کې ور ولويد ، خو په درياب کې د لويدلو وروسته فیل په مکمله توگه همایون خوندي و ساته او په لامبو یی دهغه ځایه بلې غاړې ته یوړ .

کله چې دهمایون فیل غاړې ته ورسید نو دهمایون یوه سالار همایون ته آس را وړاندې کړ ، په دې وخت کې همایون لوخ سر او لوڅې پنبې و . هغه خلک چې د جنگ څخه را تنبیدلې و او دهغه خوا ته را رسیدلې و دهغوې سره یو ځای د لیونې په څیر د اگری په لور روان شو . کله چې دهمایون قافله د اگری او قنوج تر منځ د بهوگا و ته نژدې ور ورسیده ، نو دشاوخوا وسله و الوجتانو بد معاشو دهقانانو چې ډیره کې یی غله او داړه ماران و د همایون سره ډیره بده وضعه وکړه او هغه ته یی د ډوډی او خوراک د ورکولو څخه انکار وکړ . ددې نه علاوه یی دهمایون هغه عسکر چې اخوا د یخو را تنبیدلې و او همایون غوښتل هغوې بیرته له ځانه سره را یو ځای کړي ، له منځه یوړل .

کله چې همایون ته خبر ورسید چې دې بد معاشو جتانو دهغه د لښکرو په وژلو پیل کړې دې نو هغه خپل ورور مرزا بهنډال ، مرزا عسکری او دکاکا زوې مرزا ناصر ته حکم وکړ چې دې گستاخو او سرکشو جتانو ته سزا ورکړي . مرزا عسکری نه غوښتل دهمایون دا حکم ومني . پایلې یی داشوې چې دمرزا عسکري او مرزا ناصر تر منځ بحث گرم شو او خبره تریخوالې ته ورسیده . ناصر مرزا عسکري د اس په قمچینه وواهه . مرزا عسکري ولاړ او همایون ته یی دخپل کاکا د زوې ناصر میرزا څخه گیله وکړه خو کله چې همایون دخپل کاکا د زوې څخه په دې اړه پوښتنه گرویزنه و نه کړه نو بیا مرزا عسکري ناراضه شو او دخپل جاگیر په لور سنبل او مراد اباد ته ولاړ .

د مرزا عسکري د تللو وروسته مرزا بهنډال او ناصر مرزا دواړه ددې جتانو دڅپولو له پاره ولاړل . خو دا جت غله او داړه ماران پوره وسلوال و او شمیره یی هم کمه نه وه . په دې خاطر هغوې دهمایون ددې پاته تنبیدلی لشکر سره دجنگ له پاره تیار شول . ددواړو خواو تر منځ ښه جنگ وشو خو په اخر کې دهمایون لښکرو دې غلو جتانو ته ماتې ورکړه او هغوې هم د تینبستي لار و نیوله . دجتانو عادت دا و چې تل به د مصیبت وهلو په منځ کې د وحشي حیواناتو په څیر دریدل خو کله به چې دکوم ځواکمن سره مخ کیدل نو بیا به د امن شامتولي گرزیدې .

د جتانو سره د جنگ او جدل وروسته همایون دخپل پاته عسکرو سره د بهوگا و څخه دغرب په لورې روان شو . او دریمه ورځ د لمر پریوتو د مخه اگری ته نژدې ور ورسید . دگنگا سره نژدې دشیرشاه سوری د لاسو څخه دماتې خوړلو وروسته همایون دومره زړه بدې او ستومانه شوې و چې داگری کلا ته د ننوتلو څخه یی هم ډډه وکړه . بلکه دیوه کس شیخ رفیع الدین په کور کې یی ډیره جوړه کړه . دلته د اوسیدو په وخت کې شیخ رفیع الدین ورته مشوره ورکړه چې لاهور ته ولاړ شي او دشیرشاه سوری په مقابل کې دې یو ځل بیا دخپل برخلیک له پاره و جنگیږي .

په اگری کې د اوسیدو په وخت کې همایون په فکري اړخه ډیر خپور و ور معلومیده . په دې وختو کې یی هیڅ ډول پریکړه نه شواې کولې . دلته د اوسیدو په وخت کې یی خپل ورور مرزا بهنډال ته حکم وکړ چې هغه دې دشاهي حرم پورې اړونده ښځې د کلا څخه را وکارې . په دې ښځو کې دهغه خور گلبدن هم شامله وه . همایون غوښتل دغه ټولې ښځې په خپلو لاسو ووژني تر څو دهغوې برخلیک د شیرشاه سوری لاسو کې ونه لویږي .

خو دمرزا بهنډال دهمايون په دې حکم باندې نیوکه وکړه او ژمنه یې وکړه چې هغه به تر لاهوره پورې ددی ټولو بنځو د خوندي وړلو دنده په غاړه اخلي. همایون هم خو ورځې په اکره کې پاته شو او بیا یې اکره پخپله خپل برخلیک ته پرېښوده او ترې ولاړ. هغه دفتح پور سیکري سیمې ته چې د اګرې څخه شل میله واټن کې وه ولاړ. دا د هندوستان څخه د مغلو د هجرت پیلامه وه. هر لورې دحشر دورځې په څیر غم خپور و. داسې څرګندیده چې داسرافیل شپیلۍ پوکې کړې وي ځکه هرې لورې ته چغې، سورې، ژړاوې او وایلاوې وې. خو دهغه رذیل خوې هغه تر اخره پورې نه پرېښود. دهمايون په خپلو ملګرو کې تر اوسه پورې غداري موجوده وه، د فتح پور سیکر کې یو ناڅرګنده کس همایون په غشي وويشت، خو همایون خوندي پاته شو خو یو ملګري یې زخمې شو.

همايون دخپلو ملګرو سره هلته په فتح پور سیکر کې یواځې یوه ورځ تم شو او بیا د اوسني بهرت پور شمالي برخې ته دکاما نومی غرنۍ لړۍ څخه تیر او دريواري سیمې ته ورسید.

دبله اړخه شیرشاه سوری هم عجیب او غریب حالت درلود. ځکه هغه ته د هغه د خوب او خیال نه بیرون بې شمیره مال او دولت په لاس ورغلې و. یواځې په یوه څرک کې هغه ته دومره آسونه، فیلان، جنگې سامانونه او مالي غنیمتونه تر لاسه شوي چې د هندوستان د سوبې له پاره یې هېڅ کمې نه کاوه. هغه د چنگیزخاني مغلو په څیر د انسانانو د کپریو څخه منار جوړ نه کړ او نه یې پرې د خوشحالیو جشن ولمانځه، بلکه د ستر خداي تر مخه یې دخپلو دغو فتحو له پاره دشکرانې عبادت وکړ.

د جنگ په دویمه ورځ شیرشاه سوری د خپل فوځ سره یو ځای د گنگا د دریا څخه پورې ووت. هلته په فنوج کې تم شو، دهغه ځایه یې خپل سالار برهم جیت ته د لشکر یوه برخه ورکړه او هغه یې ولیږه تر څو د جنگ دمیدان څخه د تښتیدونکي همایون په تعقیب پسې ولاړشي. دخپل لښکر یوه بله برخه یې دخپل یوه بل سالار ناصر خان په قومنده کې ورکړه تر څو سنبل او مراد اباد ته ولاړشي او په دې ځایو باندې حمله وکړي او په خپله ولکه کې یې واخلي. او پخپله شیرشاه سوری د اګرې په لور ولاړ.

همايون دخپل پاته شوي لښکر سره یو ځای د جنگ دمیدان څخه تښتیدلې و او د اګرې په لور تللې و. په دې خاطر همایون په هېڅ ځای کې دشیرشاه سوری د تعقیبونکي لښکر سره مخ نه شو، مغل چې په هره سیمه کې و، د سختې ویرې او دهشت سره مخ شوې و. هغوي ټول د اګرې او ډهلي په لور په تښتېدو کې و، د همایون او مغلو د تعقیبولو له پاره دخپلو عسکرو د لیرلو څخه دشیرشاه سوری مقصد دا و چې هغوي یو ځل بیا د جنگ له پاره په کوم ځای کې سره د را ټولیدو جوګه نه شي. خوددې څخه یو بل مقصد هم و او هغه دا چې دشا تلو په وخت کې همایون دخپلو پاته لښکرو سره یو ځای د هندوستان درالسلطنت د تباھيو سره مخ نه کړي.

دگنگا د غاړې څخه د روانیدو وروسته شیرشاه سوری کرار کرار د اګرې په لور مخته روان و او دخپل عادت له مخې به یې هره سیمه چې سوبه کوله نو دهغې سیمې نظام به یې هم خپلو کسانو ته ورسپاره، په دې وخت کې دشیرشاه سوری سره دهغه سالاران خواص خان او هبیت خان نیازی هم وو. په داسې حال کې چې برهم جیت یو ورځ مخته د همایون په تعقیب پسې روان شوې و او اګرې ته نژدې ور رسیدلې و. هغه د همایون څخه یو منزل لرې و، په همدې خاطر همایون هم په بیره د جنوب په لور د فتح پور سیکري سیمې ته وتښتید، حقیقت دا و چې همایون نه غوښتل چې شیرشاه سوری او دهغه لښکر دهغه په درک څرک باندې وپوهیږي.

هغه وخت چې برهم جیت دخپلو عسکرو سره یو ځای اګرې ته نژدې ور ورسید نو هغه هغه بې وسلې کسان چې د همایون د فوځ څخه شاته پاته او جدا شوي و بې دریغه ووژل، د اګرې په لور د تللو په وخت کې دمختلفو سیمو د انتظام د جوړولو ترڅنګ شیرشاه سوری

ډير زيات احتياطي تدابير دا هم نيول چې که په راتلونکې کې کله هم د هماغه سره جنگ کيږي نو هغه دخپلو ولکه شوو سيمو حالات مستحکم کړي ، قنوج ته د ور رسيدو وروسته هغه د کلا بند بناړ د جوړولو بنسټ کيښود ، چې د شيدگړ په نامه يی و نومو او په همدې توگه کله چې هغه د بهوجپور څخه پورته دشمس اباد په لور راغې نو دلته يی هم يو نوې سترکلې اباد کړ او تر څنگ يی يوه کلا هم جوړه کړه چې د رسول پور په نامه يی ونوموله .

کله چې هغه دخپل لشکر سره يوځای او دخپلو سالارانو خواص خان او هيبت خان نيازی په ملتيا اگري ته را ورسيد او په دې خبر کړل شو چې برهم جيت ډير بې گناه وگړی وژلې دي نو شير شاه سوري په ديره کلکه توگه برهم جيت د لعنت او ملامتيا وړ وگرځاوه او اراده يی وکړه چې په راتلونکې کې به هېڅ وخت هم برهم جيت په يواځې ځان قومندان نه ټاکي او نه به يی د نورو لشکرو د تعقيب پسې ځانته وراستوی .

۵۲

په اگري کې د اوسيدو په وخت کې يورځ د ماښام څخه لږ دمخه د شير شاه سوري تمځای ته راغې . په دې وخت کې شير شاه سوري ځانته ناست و ، د خواص خان د کتلو سره سم يی هغه ته مخ کړ او ورته يی وويل چې : خواص خان زويه ! دلته راشه اوله ماسره څنگ کې کينه . خواص خان ورته وويل چې : تاسې زه رابللې وم ، خيريت خودې ؟ شير شاه سوري ورته مسکې شو او ورته يی وويل چې خيريت دې ، فکر مه کوه . يوځل خودلته زما خواته کينه ، په دې وخت کې په خونه کې هېڅوک نه و . د خواص خان د کيناستو وروسته ورته شير شاه سوري په پلرني شفقت او مينه وويل چې :

خواص خان زويه ماته د يوه دير مهم کار د ترسره کولو له پاره رابللې يی ، داسې کار چې هغه د زما د فرايضو څخه شميرل کيږي ، دا ډيره مهمه او اړينه دنده ده او زه غواړم چې همدا نن يی ترسره کړم . ځکه زه ددو او نيو څخه زيات دلته په اگري کې نه تم کيږيم او غواړم چې ددهلي په لور ولاړ شم .

گوره خواص خان زويه ! لکه څنگه چې ته پوهيږې چې ما هوډ کړې دې چې په راتلونکې نژدې وختو کې به برهم جيت د سالار په توگه هېڅ ځای ته و نه ليږم . ځکه چې هغه ډير وخت غير مسؤلانه کارونه ترسره کوي ، زه غواړم چې له دې وروسته تا د مغلو د ځواکونو د تعقيب کولو پسې وليږم . برهم جيت به له تاسره ستا د معاون په څير درومي . خواص خان تر يوه وخته پورې د شير شاه سوري خبرې په ډير غور او دقت سره اوريدلې ، بيا يی شير شاه سوري لورې ته وکتل او ورته يی وويل چې : ته دکومې دندې د اجرا کولو په لور اشاره کوي ؟ د شير شاه سوري په شونډو باندي نری شاتنه خدا را پيدا شوه او بيا يی خواص خان ته وويل چې :

گوره خواص خان ! ته دلته زما سره زما د زوې په څير يی ، په داسې گنگا او گيتا زما د لونیو په څير دي . خواص خان زه همدا نن بلکه داسې يی وگڼه چې همدا اوس ستا د واده کولو غوښتونکې يم ، ستا د واده د مسؤليت نه دخلاصون څخه وروسته به زه وپوهيږم چې ما خپله دنده ترسره کړې ده . گوره زويه ! زه غواړم چې په يوه وخت کې د گنگا او گيتا دواړو سره ستا واده جوړ کړم ، ما ددې مقصد له پاره گنگا او گيتا دواړه رابللي دي ، فکر کوم چې تر لږې شيبې پورې به هغوي دواړه را ورسېږي دهغوي سره به دلنبرو قاضی هم ملگري وي او ستا د نکاح اهتمام به وکړي ووايه چې ايا په دې اړه تاته کوم اعتراض شته ؟

خواص خان تر لږه ځنډه پورې خاموشه ناست و بيا يې په خندانه خوله وويل چې: زما درونده شيرشاه! ماته به ولې په دې باره کې كوم اعتراض پيدا کېږي. زه خو بې دهغې هم د گنگا او گيتا دواړو سره واده كوم. نو که چيرې ته ماته دا واده همدا اوس او په همدې شيبه کې کول غواړې نو ماته په دې اړه هيڅ اعتراض نه شته. د خواص خان له اړخه د ځواب په اړويدو سره شيرشاه سوری ډير زيات خوشحاله شو غوښتل يې نور څه هم ووايي چې په همدې گړۍ کې دلنښکرو قاضي او ترڅنگ يې گنگا، اوما، د شيرشاه زوی، او يو بل ځوان کمري ته را ننوتل. ټول راغلل او د شيرشاه سوری تر مخه کينا ستل. گنگا د گيتا په خير خپل ټول وجود رانغاړلې و. په دې وخت کې د لږ څه وخت له پاره خاموشی خپره وه. بيا شيرشاه سوری د خواص خان په لور مخ کړ او ورته يې وويل چې: واوره خواص خانه زويه! زه غواړم ستا د واده سره يو ځای د اوما واده هم وکړم. څرنگه چې تا اوما ته خور ويلي دي نو د دې اړخه دا هم زما لورده. دغه ځوان چې زما د بچيانو سره يو ځای دلته راغلي دي غواړم د اوما سره يې واده وکړم، نو په دې توگه به زه خپل هغه فرايض چې زما په اوږو پراته دي ترسره کړم. د شيرشاه سوری د دې پريکړې څخه خواص خان ډير زيات خوشحاله شو غوښتل يې نور څه هم ووايي چې خواص خان پرې را مخته شو او ويې ويل چې:

زما درونده شيرشاه! گنگا چيرې ده، دا خو يواځې گيتا دلته ناسته ده. د خواص خان د دې پوښتنې په اساس د شيرشاه سوری نه پرته نور وټولو وخنډل. بيا شيرشاه سوری ځواب ورکړ چې:

خواص خانه زويه! په اصل کې ستا سترگې دوکه خوري، ته نه گورې چې ستا تر مخه گنگا او گيتا دواړه ناستې دي، خواص خان لږ څه اندېښمن شاتنه شو او ويې ويل چې تاسې څه ډول خبرې کوئ؟ زه خو په خپل مخکې يواځې گيتا وينم. دهغه په دې خبره شيرشاه سوری په خپله مخکې ناستې گنگا ته وويل چې: گنگا لورې تا خوب لکل خپل ځان رانغاړلې دي، اوس نو د خپله مخه نقاب لرې کړه، گنگا د حکم سره سم په حرکت راغله، په خپل لاسونو يې لمړۍ مخ او بيا نور بدن رانښکاره کړ، خواص خان حيران پاته شو، هغه د گيتا په شکل کې په خپله گنگا وه. خواص خان تر يوه وخته پورې په ډير تعجب سره گنگا ته کتل او بيا يې وپوښتل چې که چيرې دا گنگا وي نو بيا گيتا چيرې ده؟ شيرشاه اوما ته وکتل او ورته يې وويل چې: اوما لورې! خواص خان ته ټوله قصه وکړه تر څو د گيتا په اړه دهغه غلطه انگيرنه له منځه ولاړه شي، د شيرشاه سوری د حکم سره سم اوما ټوله قصه په پوره تفصيل سره ژر ژر بيان کړه او ورته يې وويل چې په څه ډول هغوې د حويلۍ څخه ووتلې او بيا د گنگا سره يو ځای د زيارت لنگر ځای ته ورغلو، بيا گنگا خپل لباس تبديل کړ او د خير غوښتونکې په کاليو کې يې خپل ځان د گيتا په نامه واراوه. بيا يې د مهارت په لاس د راتښتولو او ان تر خواص خان پورې د رارسيدو ټولې پيښې ورته په تفصيل سره وويلې.

د ټولې قصې په اوريدو سره خواص خان هم د خندا نه شين و، دهغه د دې حالت په کتلو سره د گنگا په مخ باندې هم خوشحاليو څپې وهلې، بيا يې په همدې خونه کې د خواص خان او گنگا تر منځ د واده رشته وټرله، په داسې حال کې چې اوما هم په همدې ورځ واده کړله شوه.

۵۳

نيرمل په لښکر ځای کې ځانته ناسته وه چې يوه نجلی دهغې خيمې ته ور ننوته. دغه ډيره دنبايسته صورت لرونکې، د گلونو په حير دښکلې شکل لرونکې په څير زړه رانښکونکې وه. کله چې نيرمل هغه په خيمې کې وکتله نو دهغې د کتلو سره سم د خپله ځايه راپورته

شوه ، هغه نجلۍ مخته راغله او د نيرمل څخه يې وپوښتل چې ايا زه دې وپيژندلم ، نيرمل په دې وخت کې ډيره خوشحاله معلوميده بيا يې وويل چې هو ! ماته وپيژندلې ، ته د مهارت ملگري او د عزيز پالامو خور کملاوتې يې . راځه او له ماسره نژدې کينه . زه تاته زما خيمې ته په راتلو سره ښه راغلاست وایم . هغه نجلۍ چې نوم يې نيرمل کملاوتې و وايه مخته راغله ، نيرمل له ځانه سره يو ځای کينوله او پخپله هم کيناسته . بيا مخته له دې چې نيرمل د کملاوتې څخه څه وپوښتي ، پخپله کملاوتې په خبرو پيل وکړ او ويې ويل چې : گوره نيرمل ! زه نه غواړم پر تابلاندي کوم احسان بار کړم خو له تا څخه پوښتنه کوم چې ايا زما کورنۍ پر تابلاندي داسې کوم احسان کړې دې چې تا ته د يارگار په توگه په ذهن کې پاته وي . دهغې په دې خبره نيرمل تر يوه وخته پورې غور وکړ او بيا يې د کملاوتې په لورد کتلو وروسته وويل چې :

کملاوتې زما خبره واوره ! زه په ريښتوني توگه ستا د کورنۍ ممنونه يم ، هغه وخت چې زه يې راوتښتولم او د مهارت د اوسيدو ځای ته يې راوړم ، نو هلته به په ريښتيا توگه زما عصمت او عزت لوتويدونکې و خو ستا مور زما له پاره مددگار وگرزیده او هغې زه د يوې وينځې په څير د خپل ځان سره وساتلم ، د همدې کار له مخې هلته د مهارت په هستونگځای کې زما عزت او عصمت خوندي باته شو نو په دې خاطر کملاوتې ! زه ستا د کورنۍ ډيره احسان منده يم .

د نيرمل په دې خبرو سره د کملاوتې په مخ باندې د خوشحالي ښې رابرنډې شوې ، تر لږه وخته پورې په فکر کې ډوبه وه ، او بيا يې په خبرو پيل وکړ او ويې ويل چې :

نيرمل ! واوره ! چې په ډيره ستونزمنه توگه مې ستا درک پيدا کړې دې او په دې خيمه کې مې له تاسره دغه ځانته ليدنه د ډير صبر او زغم نه وروسته تر لاسه شوې ده ، اوس خود شير شاه سوري په خيمه کې د گنگا او خواص خان تر منځه د نکاح کولو پروگرام روان دې ، ما هم د همدې وخت څخه گټه پورته کړه او ستا خيمې ته راغلم ، او په هغه موضوع چې ما له تاسره خبرې کول غوښتل هغه د ځانته والې غوښتنه کوي ، گوره نيرمل ! که زه تاته د کوم کار له پاره ووايم نو ايا ته به هغه کار زما له پاره وکړې ؟ نيرمل ورته وويل چې : کملاوتې ! زه به تر خپله وسه پورې دهغې کار په کولو کې بېره وکړم ځکه چې ستا کورنۍ پر ما ډير زيات احسان کړې دې او د زه دهغې څخه انکار نه شم کولې ، ووايه چې ته له ما څخه د څه ډول کار د کولو غوښتنه کوي ؟ کملاوتې د څه ويلو دمخه لږ څه فکر وکړ او بيا يې وويل چې :

گوره نيرمل ! تا ته به ياد وي چې په بنگال کې زما ورور پالامو د پرتگاليانو سره يو ځای يو گډ لښکر تيار کړې و ، هغه غوښتل د خپل دوست مهارت بدله واخلي او غوښتل يې د شير شاه سوري لښکر ته ماتې ورکړي ، شير شاه سوري دهغه دمقابلې له پاره خواص خان ور واستوه ، دا زما د ورور پالامو بدقسمتي وه چې دهغه گډ لښکر ماتې وخوره ، دهغې لښکر هر هر سپاهي د مرگ کومې ته ورغې او زما ورور پالامو پخپله د خواص خان په تورو باندې پرې پرې کړل شو . واوره نيرملې ! زه غواړم د خواص خان څخه خپله بدله واخلم . ايا ته په دې لږ کې له ماسره کومک کولې شې ؟

نيرمل تر يوه وخته پورې خاموشه او په فکر کې ډوبه شوې وه ، بيا يې ترې وپوښتل چې څنگه ملگرتيا ؟ کملاوتې ورته وويل چې :

واوره نيرملې ! دې خواص خان زما د ورور پالامو تر څنگ مهارت هم وژلې دې ، په دې خاطر زه غواړم د خواص خان څخه د دې دواړو د وژلو بدله واخلم او هغه ووژنم . دلته د شير شاه سوري تر لښکره پورې له ماسره دوه کسه ساتونکې راغلي و ، خو ما هغوي بېرته و

ليږل ، ما په دې باور درلود چې ته به زما دخبرې څخه مخ نه اړوې. گوره ! زه غواړم چې همدلته په لښکر کې له تاسره يو ځای و اوسم ، کرار کرار د خواص خان نژديکت تر لاسه کړم ، هغه دخپلې مينې په جال کې را ونغاړم ، او کله چې ما ته داسې فرصت تر لاسه شو نو بيا به زه د وخت او ځای په کتلو سره هغه له منځه يو سم او له دې ځايه به و تښتم . واوره نيرمل ! ايا ددې کار په اړه به له ماسره بسپنه وکړای شي . زه غواړم چې همدلته ستا په خيمه کې پاته شم ، د واده څخه وروسته به گنگا د خواص خان خيمې ته ورځي ، ستا دهغې بلې ملگرې او ما هم واده تر سره شوې دې نو په دې اساس به هغه هم دخپل خاوند خيمې ته ورځي . ته به ځانته پاته کيږی نو په دې خاطر زه غواړم له تاسره و اوسم . او دا چې کله شير شاه سوری خپل لښکر اخوا ديخوا وړي او ته هم دهغوې سره ځی نو زه به هم له تاسره اوسم او ستا دخيمې ملگرې به يم . او په دې توگه به زه خواص خان ته خپل بڼايست او خپل جسم را برېښوم او دخپلې مينې په لومو کې به يی را نغاړم او کله چې زه پر هغې بريالی شم نو هغه به له منځه يو سم او بيا به ددې ځايه خپلې پښې سپکې کړم . اوس راته ووايه چې ستا ځواب څه ډول دي ؟

که چې کملوتي خبرې بس کړې نو نيرمل سرتيت کړ او تر ډيره وخته پورې په فکر کې ډوبه وه ، بيا يی کملوتي ته مخ کړ او ورته يی وويل چې :

واوره کملوتي لورې ! ايا داسې به شوني نه وي چې د اخري پريکړې له مخه ته ماته د فکر کولو له پاره يو څو ورځې مهلت راکړې ؟ تر څو زه په دې اړه فکر وکړم ، که چيرې زه ستا د کار به کولو باندې تياره شوم نو په مکمله توگه به له تاسره و دريږم او که چيرې خپل ځان مې ددې کار له پاره تيار و نه کوت نو په څرگنده توگه به درته ځواب ووايم چې دا کار زما په وس کې نه دي . په دې وخت کې ترې کملوتي وپوښتل چې : په دې ورځو کې به زه چيرې اوسم ؟ زه به په ډيره بې صبرۍ سره ستا د ځواب انتظار کوم . نيرمل ورته وويل چې : ته په دې اړه اندېښنه مه کوه . ته به همدلته زما په خيمې کې اوسېږي . زه به ستا د ټولو اړتياو په اړه قدم اخلم او ستا له پاره به دکاليو او خوراک ډيرښه انتظام کوم . او کله چې گنگا او خواص له ماڅخه ستا په اړه و پوښتې نوزه به ورته ووايم چې دا زما ديوه دوست لورده چې زما دکتلو له پاره راغلي ده او غواړي څو ورځې دلته زما تر څنگ و اوسېږي .

د نيرمل د ځواب په اوريدو سره کملوتي خوبمنه شوه ، مخته ورغله او نيرمل يی په غيږ کې و نيوله او په تندې يی ښکل کړه . گوره نيرمل ! زه ستا ډيره زياته مننه کوم چې تا ماته په خپله خيمه کې داوسيدو ځای راکړ . په همدې توگه زه هيله لرم چې دهغه کار له پاره چې زه راغلي يم په هغې کې هم له ماسره بسپنه او مدد وکړي او د فکر کولو نه وروسته به زما په حق کې پريکړه وکړي . نيرمل غوښتل په ځواب کې ورته څه ووايي چې په همدې وخت کې گنگا او او ما هم خيمې ته راننوتلې . دهغوې تر شا خواص خان او د او ما خاوند هم را روان وو . گنگا ورته مخته شوه او غوښتل يی نيرمل ته څه ووايي چې نيرمل ورته په خبرو پيل وکړ .

دغه نجلۍ چې دلته يی تاسې له ماسره وينئ ددې نوم کملوتي دي ، دا زما ديوه دوست لورده چې په ډيره ستونزمنه توگه يی زما ځای پيدا کړې او دلته راغلي ، دا غواړي دلته څو ورځې له ماسره و اوسېږي ، دهغې په دې خبره گنگا وويل چې : دا خو نوره هم ډيره ښه خبره شوه ، گوره نيرمل ! ما او خواص خان پخپلو کې واده وکړ او او ما هم واده شوه ، اوس نو تر هغې چې لښکر دلته په اگړه کې وي نوزه به دخپل ميرپه خواص خان سره په خيمه کې يو ځای اوسم ، شير شاه سوری زمونږد او سيدو له پاره يو تعمير ځانگړې کړې دي ، او ما به هم دخپل ميرپه سره يو ځای وي خو ته به همدلته په دې خيمه کې اوسېږي ، پخوا مو ستا په اړه اندېښنه درلوده خو ددې پيغلي کملوتي په راتلو سره داسې وگڼه چې زمونږه هغه ستونزه حل شوه . اوس به ته يواځې والې نه احساسوي او کله چې خواص خان دخپل

لښکر سره یو ځای کومې لورې ته کوچ کوی نوز به هم ورسره یم او ته به هم زمونږ سره یو ځای کوچ کوي ، ستا له پاره د ځانته څیمې له پاره انتظام کیږی. که چیرې ته غواړې نو کملاوتي پیغله هم له ځانه سره بوتللاې شې تر ځانته والې دې له منځه ولاړ شي.

په ځواب کې کملاوتي گنگا ته په نیغه توگه وویل چې : ستاسې د راتللو څخه دمخه نیرمل له ماسره همستاسې په اړه خبرې کولې ، گوره گنگا ! ستاسره په لیدلو باندې زه ډیره زیاته خوشحاله شوم او ماته نیرمل ویلي و چې ته د رهاست دراجه شهزادگی یی، زه تا ته ستا په واده باندې مبارکي وایم ، بیا کملاوتي دخواص خان په لور وکتل او ورته یی وویل چې : ستا د راتلو تر مخه نیرمل ماته ستا ډیره ستاینه کړې ده . هسې خو هم ما ستا په اړه ډیرې زیاتې قصې اوریدلې دي ، د شیرشاه سوری د سپه سالار په څیر خلک ستا ډیره ستاینه کوي ددې نه اخوا د هندوستان په زمکه باندې ستا د میرانې او بهادری ډیرې خبرې خپرې شوې دي ، مهارت چې دهیچا له لاسه یی ماتې نه خوړه ، همتا ماتې ورکړه او له منځه دې یوړ ، د مهارت ملگرې او خپلوان پالامو چې د پرتگالیانو سره یی گډ فوځ جوړ کړې هم ستا په لاسو مات او ووژل شو ددې نه علاوه ، تا د شیرشاه سوری په مشرۍ کې ډیرو سترو سترو لښکرو ته ماتې ورکړې او له منځه دې وړی دي . زه به په دې خبره کې هیڅ ډول شرم احساس نه کړم چې ووايم چې زه ستا د زړه ورتیا ، جنگي پوهې او بهادری ډیره ستاینه کونکي یم . کله چې کملاوتي خاموشه شوه نو خواص خان ورته په نري شانته اواز سره وویل چې :

گوره کملاوتي ! ستا ډیره مننه کوم چې تا په داسې ټکو کې زما ستاینه وکړه او زما د بهادریو او میرانو صفت دې وکړ ، ددې اړخه زه یو ځل بیا ستا ممنون یم ، دخواص خان ددې خبرو څخه داسې معلومیده چې د کملاوتي حوصله او عزم نور هم ستر شوې وي ، هغې سمدستي په خبرو پیل وکړ او ویی پوښتل چې : د شیرشاه سوری ستر جرنیل ، محترمه او پیاوړې خواص خان ! که اجازه راکړئ چې کله کله ستا اود گنگا سره د کتلو له پاره درشم . ایا زما درتگ خو به بد نه گڼی ؟ دخواص خان څخه گنگا را مخته شوه او ویی ویل چې : په دې کې د بدو منلو څه خبره ده ! ته چې کله هم وغواړې زمونږ ځای ته راتللي شې . ستا تر مخه به هیڅ ډول خنډ او ځنډ نه وي . د گنگا په دې خبرو کملاوتي نوره هم وغوړیده ، او په ځواب کې یی هیڅ هم ونه ویل ، گنگا یو ځل بیا د نیرپه لور وکتل او ورته یی وویل چې :

نیرملې ! زه او اوما خپل څه ضروري شیان ستا د څیمې څخه اخلو ، که چیرې تاته دکوم څیز اړتیا وي نو ووايه . نیرمل ورته وویل چې په څیمې کې هر څه شته . ماته هیڅ نه دې په کار . تاسې دواړه خویندې خپل شیان راټول کړئ اود خپلو نوو ځایو په لور ولاړې شئ ، زه دعا کوم چې الله ستا سې د دواړو ژوندونو نه کامیاب او بریالی وگرځوي . ددې وروسته گنگا خپل ټول ضروري شیان راټول کړل اود خواص خان سره یو ځای دهغه ځایه ووتله . او ما هم خپل سامان راټول کړ اود خپل میره سره یو ځای روانه شوه .

۵۴

شیرشاه سوری د خپل لښکر سره هلته په اکره نژدې دوه اونۍ قیام وکړ ، دهغې وروسته یی خواص خان ته دخپل لښکر برخه ورکړه او هغه یی دهمايون اودهغې ددوستانو دتعقیبولو پسې واستوه . دخواص خان سره یی یو ځای برهم جیت دهغه د نایب په څیر ورولیږه . تردې وخته پورې شیرشاه سوری ته دخپل سالار ناصر خان په اړه هم پوره معلومات ترلاسه شوې و . ناصر خان سنبل او مراد اباد فتحه کړې او ددهلي په لور خوزیدلې و ، په دهلي یی هم ولکه کړې وه . شیرشاه سوری ددې خبرې د اوریدو نه سمدستي وروسته ددهلي په لور روان شو خو دهلي ته د تللو مخکې یی د اکرې له پاره ډیره ښه انتظام وکړ ، ددې انتظام وروسته هغه د اکرې څخه ولاړ . هغه دهغه

پخوانۍ لارې څخه چې د جمناد شرقي برخې څخه د فيروز اباد تر څنگ تيريرې سفر و نه کړي . بلکه هغه دا سفر د متر له لارې چې گڼ ځنگلونه لري او د بد معاشو او مجرمو خلکو ځاي دې ، تر سره کړي .

هغه لاره چې د متر څخه تيريد ه هغه د اگري او دهلي تر منځه ډيره نژدې او گړندی لاره وه . د دې لارې د سفر کولو څخه د شير شاه سوري مقصد دا و چې خلکو ته وښيي چې اوس نو دا لاره د اگري او دهلي تر منځه خطرناکه نه ده . همدا لاره بيا وروسته يو ستره شاهراه وگرزیده . او د گړنډه ترانک نوم ورکړل شو .

د برسات د موسم د پيليدو دمخه شير شاه سوري دهلي ته ورسيد او د برسات ټول موسم يې هملته تير کړ ، خو پنجاب ته د تللو دمخه شير شاه سوري غوښتل په دې اړه لږ څه سوچ او فکر وکړي ، شايد چې هغه د هندوستان هغه پخواني سياست کوت چې په هغه کې ويل شوي چې انسان ته هغه وخت قدم اخستل په کار دي چې دخپل بل قدم داخستو له پار د پښو لاندې زمکه وتلي ، په دې اساس شير شاه ته هم د برسات په موسم کې د پنجاب په لور د تللو دمخه يو ځل نه شايد څو ځله فکر کړې وي . ځکه چې هغه ته د پنځه دريا بونو څخه اخوا تلل و چې لږه تر لږه د دوو لکو مغلو د اوسيدو ځاي و . او هغوې هلته يو ځل بيا دخپلې ورور گلوي رينښې راتازه کولې .

ددې نه اخوا هغه ته د ستلج درياب تر څنگ هم د نورو دښمنانو سره ټکر کول تر مخه وو . ځکه هغه ويريده چې دهغې دغه دښمنان هر وخت چې وغواړي په دې باندې حمله کولې شي . دهغو په لمړي سر کې د مالوي ملو خان و چې اوس ورته د قادر شاه لقب ورکړل شوي و ، ددې نه علاوه د جودپور راجه ماديو و ، هغه ته د گجرات څخه هم ويره وه ، خو په دې ورځو کې په گجرات کې يو ډول کورنې جنگ پيل شوې و نو په دې خاطر ورته د گجراته سمدستي کوم گواښ نه و متوجه .

شير شاه نه غوښتل چې د ستلج درياب څخه تير شي او په پنجاب کې پښه کيږدي ، ځکه که شير شاه سمدستي د ستلج څخه تير شوې وي نو مغلو به دخپلو ځانو دخوندي ساتلو په غرض يو بل ته لاس ورکړې وي او د شير شاه سوري پر خلاف به يې داسې جنگ پيل کړې وي لکه چيتا چې مجبور شي او په جنگ پيل وکړي . شير شاه سوري ډير صبر او زغم څخه کار اخست ، هغه په دې پوهيده چې په مغلو کې صبر او زغم تر ډيره نه پاته کيږي او دهغې وروسته هغوې يو ځل بيا دنفاق او اختلاف ښکار گرځي .

د هندوستان د حکمران په څير دهلي ته دهغه ورننوتل شير شاه سوري د کوچينو والي دخوبونو تعبير و . دهلي چې په سهرام کې دهغه د ذاتي شتمنۍ او ملکيت څخه ډير لرې و اوس دهغه د قدمونو لاندې و ، دا د شير شاه سوري د زړه عمر اخري پسرلې و . حال دا چې دهغه د سياسي ژوند له پاره دکمال وخت و . هغه وخت چې شير شاه سوري دهلي ته راننوت نو په دارالسلطنت کې دهغه په وياړ ستر جشن جوړ کړل شو .

هغه وخت چې شير شاه سوري دخپل لښکر سره يو ځاي دهلي ته راننوت نو د دهلي يوې کمزورې ښځې ددې خبرې په ويلو سره ددهلي د هر وگړي ترجماني وکړه : « بالاخره دهلي ته خپل (ميره) خاوند پيدا شو »

دغې زړې ښځې د شير شاه سوري په اړه دا خبرې دهغه تر شا کړې وې ، د شپاړسمې پيړۍ د دغې زړې په ذهن کې د ميره « خاوند » انځور دکوم نمايشي خاوند (ميره) په څير نه و بلکه دمنځنيو پيړيو د ډير ځواکمن ميره په څير و ، داسې ميره چې دخپلې ښځې ساتنه وکړاې شي ، دهغې پالنه وکړي او تر څنگ يې د ځواک له مخې مرمت هم وکړي . دا داسې يوه ميره انځور و ، دا چې هغه ځوان وي يا عمر تيرې ، دښه صورت او شکل خاوند وي او يا بدشکله ، خو منصف مزاجه وي .

نو که چیرې د هلي د شیر شاه سوری په راتلو سره جشن جوړ کړې و ، د شیر شاه سوري ستاينه يی کوله نو دا کوم د حیرانتیا وړ خبره نه وه . په دې خاطر چې د هلي خلک د شیر شاه سوري د سیرت څخه پوره پوره خبر و و . هغوي هیلمن و چې شیر شاه سوري به د هلي د بیا رغونې او بنایست او تر څنگ يی د دې بنار د اوسیدونکو د رفاه او نیغنيې له پاره کار کوي .

د هلي بنار ته د شیر شاه سوري د ورننوتلو په وخت کې د هلي ستر شاعر اعظم جائیسي هم شیر شاه په خپلې هندي شاعری کې ډیر ستایلي دي ، که څه هم اعظم جائیسي د شیر شاه سوري د دربار شاعر نه و او د دنیاوي مسایلو څخه به يی نیازه و خو هغه شیر شاه سوري د منصف مزاج خاوند سخت جلیل القدره حکمران يادې کړې دي ، داسې معلومېږي چې د جائیسي په شاعری کې دهندوستان روح وړ پوه کړل شوې دي ، هغه شیر شاه سوري ته په خطاب کې وايي چې : (پادشاه تو جگت گڼي ، جگت تمارا محتاج)

د شیر شاه سوري له پاره جائیسي داسې ستر او اعلي شاعر وگرزید لکه څنگه چې په راتلونکې وختونو کې د اکبر له پاره د تلسي داس په څیر يی مثال شاعر تر لاسه شو . په هر حال شیر شاه سوري د اکبر له پاره د شهرت او عظمت بنسټ کېښود . په همدې توگه جائیسي هم د تلسي داس له پاره په (اودي ژبه کې) د شاعری لاره پرانسته . پایلې يی داشوي چې په راتلونکې وختو کې په هندي ژبه باندې د اودي ژبې غلبه وکړه .

د بله اړخه خواص خان هم د برهم جيت سره يو ځای د مغلو په تعقيب کې روان و ، د خواص خان او برهم جيت تر مخه د مغلو یوشمیر کورنيو دوايه ، د هلي او اکره پریښودل او دخپلو ځانو دخوندي ساتلو په خاطر د تینستي په لور روانې وې . دا مغل يی چارگان چیرې د پتیدو هم نه و . ځکه چې هغوي په هندوستان کې بیگانه و ، تر څنگ يی دهغوي شکل او شباهت هم ډیر حیرانونکې و . هغوي دخپلو خاصو رپرو او ننوتو سترگو له مخې هر چیرې پیژندل کیده . په همدې خاطر هغوي ته گوانس و چې و به نیول شي او له منځه به ولاړ شي .

ډلې ډلې مغل د مختلفو بنارونو او کلیو څخه راوتل او تښتیدل . د دوي ډیره کو د راجپوتانه په لور ولاړل . او یوشمیر نور يی د همایون د ورور هندال د قافلې سره يو ځای شول ، هغوي د مغلو بنځې او کوچنیان د الور له لارې لاهور ته رسول .

لاهور ته د تللو لاره پاره مرزا هندال هغه لاره خپله کړه چې د اکرې او الور تر منځه د جتانو د سیمې څخه تیریده ، داسیمه د ځنگلونو څخه ډکه وه ، په دې لاره کې وحشي او بدمعاشو جتانو په مرزا هندال باندې حمله وکړه ، مرزا هندال دهغوي سره داسې مقابله وکړه او داسې سخته یرغل يی پرې وروست چې هغوي د یوې مخې د نشت سره مخ کړل . د دې راجپوتانو او جتانو د له منځه وړلو وروسته هغه په تیزی سره د لاهور په لور وخوژید .

د بله اړخه همایون هم دخپل لښکر سره يو ځای ريواري ته ورسید . هلته ريواري ته د وررسيدو سره سم هلته تم شو او فکري يی وکړ او بیا يی پرېکړه وکړه چې دخپل ورور مرزا هندال پسې وروسته د لاهور په لور ولاړ شي ، د ريواري څخه د لاهور په لور د تللو په وخت کې همایون د رهتک په لور وخوژید ، رهتک د هلي څخه د غرب په لور څلویښت میله واټن لري ، همایون هلته د مئ په میاشت کې ور ورسید . رهتک د همایون په ولکه کې نه و بلکه د هریانه د ولایت یوه برخه وه چې همایون د شهنشاه په توگه د یوې قصیدې د انعام په بدل کې خپل ورور مرزا کامران ته وربښلې وه .

همايون رھتک ته د ورسيدو سره دا هيله درلوده چې څرنگه چې دا سيمه دهغه د ورور مرزا کامران پورې اړونده ده نو په دې خاطر به خلک دهغه دروند استقبال وکړي. خو هغه هغه وخت حيران شو چې درھتک خلکو ښار ته دهغه د رانوتلو څخه مخنيوي وکړ او دهغه تر مخه يې د شھر پناه دروازه وتړله. همایون د خپل لښکر سره يو ځای د رھتک د ښاره نه بيرون پړاو وکړ، په همدې وخت کې د همایون ورور مرزا هندال هم د الور څخه رھتک ته را ورسيد. درھتک د خلکو د عکس العمل په کتلو سره همایون په رھتک د حملې کولو حکم وکړ او د ښار ساتونکې ډلې يې ونيولې او ښار يې په خپله ولکه کې واخست، د دې حملې څخه دا هدف نه و چې همایون غوښتل په دې ښار کې تم شي بلکه هغه دا کار دخپل عزت او ابرو د خوندي ساتلو په خاطر وکړ.

په رھتک کې د څو ورځو د تمکيد وروسته همایون د دې ځايه کوچ وکړ او د سرھند په لور روان شو، همایون به هره ورځ شل يا پنځه ويشت ميله واټن سفر کاوه. په دې لړ کې سرھند ته ورسيد، سرھند ته د ورسيدو له پاره هغه هغه لاره خپله کړه چې د سمانې او پتيا لې څخه تيريده. همایون د خپل لښکر سره يو ځای څو ورځې هلته په سرھند کې تم شو، او بيا يې د دې ځايه هم کوچ وکړ، خپل ورور مرزا هندال يې د خپل لښکر سره هلته د ستلج د درياب په غاړه و ټاکه ترڅو خواص خان پرې دهغه لورې حمله ونه کړي. ځکه همایون ته خبر ورغلې و چې شيرشاه سوری خواص خان ته حکم کړې دې چې هغه دې يواځې او يواځې همایون تعقيب کړي خو حمله دې پرې نه کوي.

د خپل ورور مرزا هندال د ټاکلو وروسته همایون په ډيره ارامۍ سره د ستلج د درياب څخه تير شو او جالندهر ته ورسيد. دلته يې قيام وکړ او د بياس د درياب په غاړه يې دخپل ورور مرزا هندال انتظار پيل کړ.

اوس نو شيرشاه سوری هم دخپل لښکر سره د پرلپسې سفرونو وروسته لاهور ته را رسيدلې و، هلته د لاهور ښار هم په دې ورځو کې په ډير عجيبه کيفيت کې پروت و. مغل د هرې لورې دې ښار ته را روان وو، د لاهور ښار د همدې ليرې د کونکو له پاره يو ډول کيمپ گډ زيدلې و. ځکه هر مغل، دوست، دښمن، ليونې او سپلني ټول د لاهور په لور را تښتيدل. مرزا عسکری او مرزا کامران چې په تير وختو کې د همایون څخه خفه شوي و هغوي هم دخپلو خپلو لښکرو سره يو ځای د همایون سره د کتلو له پاره لاهور ته راغلي وو.

د همایون او دهغه د لښکر د رارسيدو سره يو ځای د لاهور د ښار فضا هم ډيره بدله معلوميد. همایون او دهغه ورونه چې پخوا له دې يو دبل څخه خفه خفه معلوميدل، نوو حالاتو دهغوي تر منځه يووالې او اتحاد را پيدا کړې و. لاهور ته په را رسيدو سره هر چا سولې او مصالحت خبرې کولې. لاهور ته د همایون د رارسيدو نه يوه اونۍ وروسته، دمغلو د را يوځای کيدو او د دوې تر منځ د اتحاد او يووالي له پاره د همایون تر مشرۍ لاندې يوه ستره غونډه جوړه شوه. په دې غونډه کې همایون خپل شاهي اختيارات همدې غونډې ته ور حواله کړل.

د دې غونډې جريان هم ډير عجيب او غريب و، دمغلو دا غونډه د پښتنو د جرگې په څير نه وه چې پرېکړه يې په هر خاص و عام باندې لازمه وي، که څه هم هغوي د دې پرېکړې سره موافق وي او يا مخالف. د دې غونډې د پيل دمخه يوه اعلاميه د اتفاق او اتحاد تر نامه لاندې وليکل شوه، په دې اعلاميه باندې د ټولو مغلو سردارانو، د همایون او د همایون د ورونو لاسليکونه شوي وو. د دې نه وروسته همایون د غې غونډې ته خپل وينا وکړه. د دې وينا لاندې داسې دې چې مغلو ته د شيرشاه سوری په لاسو د ماتې ورکولو وروسته خپل منځي اتحاد او اتفاق بايد له لاسه ور نکړل شي.

کله چې همایون خپله وینا پای ته ورسوله نو د همایون د ورونو او نورو سالارانو تر منځه هماغه پخوانۍ بې اتفاقي بیرته راوگرزیده . دهغوي ژبې خلاصې شوې او هر یوه هڅه کوله چې په غونډه کې دې دهغوي وړاندیزونو باندې بحث وشي ، او همغوي ته دې اهمیت ورکړل شي او د همدوي خبرې دې ومنل شي . کله چې د همایون ورور مرزا کامران دا وړاندیز وکړ چې هغه به د کورنۍ ټولې بنځې هلته په کابل کې پرېږدي او بیرته تر به د یوه لښکر سره یو ځای راستونېږي ، نو تر هغې دې همایون او د ټولو مغلو سرداران دخپلو لښکرو سره یو ځای د غرونو په پناه ځایو کې دهغه د بیرته راستنیدو پورې انتظار وکړي . ټولو د مرزا کامران د دې وړاندیز مخالفت وکړ ، هیچا نه غوښتل چې بنځې دې یې د نارینه و څخه جدا و اوسي . په دې وخت کې مرزا هندال د هندوستان د بیرته سوېې کولو له پاره یو ډیر ښه وړاندیز وکړ ، هغه وویل چې شیرشاه سوری د جنگیدو اراده شاته کړې ده . تر ټولو دمخه د سیند یو شمیر سیمې دې و نیول شي او څه لښکرې دې په گجرات باندې ولکه وکړي ، همدلته انتظار وکړئ ترڅو د حملې کولو له پاره کومه ښه موقع ترلاسه نه شي .

د همایون یو بل ښې لاستې دوست مرزا حیدا وړاندیز وکړ چې هغه خلک چې په کشمیر کې د دوي سره د یو ځای کیدو له پاره تیار دي او پخپله کشمیریان یې غداران گڼي دهغوي په واسطه هم کشمیر فتحه کیدای شي ترڅو د اړتیاو په وخت کې د مغلو ټول وگړي هملته پناه یوسي . هغه وویل چې د مغلو ټولو سردارانو د سارنگ څخه نیولې تر سرهنده پورې په ټولو دروازو او غرنیو سیمو باندې ولکه کول په کار دي . او هملته سکونت باید اختیار کړل شي . شیرشاه سوري ته به د دې غرنیو سیمو په لور د راتلو له پاره څلور میاشتې وخت په کار وي . هغه به و نه توانېږي چې دې سیمې ته خپل توپونه راوړي ، او دا توپونه دهغه ځانگړې وسله ده ، په دې توگه به مغلو ته د شیرشاه سوري په مقابله کې د ځان د تیارولو له پاره څه د سکون او ډاډ وخت ترلاسه شي .

د همایون ورور مرزا کامران دهغه دا وړاندیز ناکاره و گانه او ویی ویل چې په دې توگه به دوه لکه کورنۍ د تباهی سره مخ شي . د بله اړخه مرزا هندال د سیند د سوېې کولو خوبونه کتل . تر څنگ یې مرزا عسکري دخپل ورور مرزا کامران د آند سره موافقت و بنود ، په داسې حال کې چې همایون دخپل ښې لاسې مشاور سالار مرزا حیدري وړاندیز ډیر خوښ شوې و . بلاخره د ډیرو خبرو اترو وروسته دا غونډه پای ته ورسیده . د غونډې وروسته د مغلو او دهغوي د سردارانو تر منځ کشمکش د پخوا څخه زیادښت وموند او هر چا دخپلې لارې د پیدا کولو هڅې پیل کړې . په همدې دوران کې د همایون رعب او د بدبه دخپلو ورونو او سردارانو په مقابل کې د نشت سره برابره شوه ، په دې اساس هغه نور هم ډیر غمژن او نانباده و گرزید .

په همدې حالاتو کې همایون د شیرشاه سوري داخري ځل له پاره د سولې د رامنځته کیدو هلیې ځلې کولې . هغه د دې کار د تعقیبولو له پاره مظفر بیگ ترکمان او قاضی عبدالله و ټاکل ، همایون دوي دواړه د شیرشاه سوري په لور و واستول ، او هغه ته یې دا پیغام ور ولیږه چې شیرشاه سوري دې د همایون له پاره لږترلږه د سرهند اخواد پنجاب سیمه پرېږدي .

شیرشاه سوري د د همایون د رالیږونکو خبرې په ډیر غور او درنښت سره واوریدې ، او تر یوه وخته پورې یې دهغوي سره خبرې اترې وکړې او په اخر کې یې خپله پریکړه همایون ته داسې ولیږله .

« ما ستا له پاره کابل پری ایښې دې هملته ولاړ شه . »

د شیرشاه سوري له اړخه دې ځواب همایون ډیر زیات ناهیلې کړ نو په دې خاطر یې د لاهور څخه د کوچ کولو هوډ وکړ ، کله چې همایون دا پریکړه وکړه نو دهرې لورې یوتوپان را پورته شو او د قیامت ورځ جوړه شوه . خلکو خپل کورونه او ملکیتونه چیرې چې و هملته

پریښودل او څه ډول بی چې کولی شو خپله نغدي پیسې او زیورات یی له ځانو سره را واخستل ، بلاخره د اکتوبر په میاشت کې د مغلو د دوولکو کسانو یوه ستره قافله په توپانې توگه د راوي د درياب څخه تیره شوه او د غرب په لور په پوره نامعلومه حالاتو کې روانه شوه .

دا دردونو او کړاونو ډک حال و . خو د همایون ناسکه ورور مرزا کامران بیا هم دخپلو بدکاریو او ناروان کړچار څخه وانه وښت . هغه ددې ټولو هرڅه د بایلیدو وروسته هم دخپل حماقتونو څرگندونه کوله . دجناب ددریاب غاړې ته د ورسیدو وروسته هغه دخپلو عسکرو او دوستانو سره یو ځای د همایون څخه جدا شو او په ډیره بیړه د بهیرې په لور وخوژید .

بهیره په دې ورځو کې ډیر مهم ښار گوتې و ، ددې ځایه درې سړکونه مختلفو لوریو ته تلل . یو د پیښور څخه تیریده او کابل ته رسید . بل یی د جنوب له لارې دکوهاب څخه تیریده ، او دریم یی دکشمیر جنوبي پولو ته وررسیده .

ددې سفر په دوران کې همایون لا تراوسه پورې خپله اخري پریکړه نه وه کړې ، که څه هم هغه یو ځل نیم ویلي و چې هغه دلاهور څخه د تللو وروسته د بدخشان په لور ورځي ، کامران په دې شک چې هسې نه چې همایون دهغه ځایه په کابل باندي ولکه وکړي دهغه ددې وړانديز سخت مخالفت وکړ . همایون دخپل ورور په شک باندي وپوهیده . بیا هغه هیڅکله هم دخپلې دغې خبرې یادونه ونه کړه . هغه د بابر داسې یو نیک طبیعت او لاد و چې هغه ته دا د زغم وړ نه وو چې هغه څه چې دهغه پلار دهغه دغه کوچنی ورور ته ورکړي و و دهغه څخه بیرته واخلي . هغه دومره ایمانداره انسان و چې هر هغه څه یی چې یو ځل په ښې لاس چاته ورکول نو دهغې دیبا بیرته اخستلو په اړه یی فکر هم نه کاوه . خو د همایون په مقابل کې کامران په ډیره غلطه توگه شک کاوه .

کامران د همایون څخه څو ورځې مخته بهیرې ته ورسید ، همایون هم بهیرې ته د ورسیدو سره سم دکشمیر په لور د تللو اراده وکړه ، هغه ددې مقصد په خاطر خپل څو کسان کشمیر ته ولیږل ترڅو دهغه ځای حالات و څیړي او دده له پاره یی مناسب وگرځوي . هغوی ته یی دا هم وویل چې هغوی دې د پونجه په درې کې دهغه له پاره انتظار وکړي . د همایون ورور کامران مرزا د همایون دا دواړه قاصدان ووژل او په دې توگه یی دکشمیر په لور د همایون د ورتللو هڅې هم شنډې کړې . کله چې همایون ته دخپلو ملگرو د وژل کیدو خبر ور ورسید نو هغه نور هم غمژن شو او دا کار یی خپل سپکاوي و گانه . په دې وخت کې د همایون څو ملگري په قهر او غضب شول او د کامران د وژلو اراده یی وکړه . نو که چیرې همایون دخپل دغه ناسکه ورور سره د ورورگلوۍ بلکه د پلارولۍ په څیر د شفقت نه ډک کړچار نه وای کړې نو په دې نازکه وخت کې به د همایون حالات دغسې ناوړه نه گرزیدل .

د ورونو د همدې کړچار او دخپل منځي جگړو په اساس د همایون همت نور ځواب وایه . دهغه دماغ تراوسه پورې د تذبذب په حال کې و . دکامران په اړه د همایون نرمې رویی او په دې اړه دمخکې وروسته والي په خاطر د همایون بل ورور هنډال او کاکا ناصر مرزا صبر ترپوزې راغلي و ، بلاخره همایون دهغوی وړانديز په مات زړه و مانه او د سیند په لور د تللو له پاره تیار شو .

ددې مقصد له پاره همایون د جهلم د شرقي څنډو څخه د تیریدو او ملتان ته د ورسیدو په خاطر د جنوب لاره خپله کړه ، ناصر مرزا او مرزا هنډال هم تر یوه واټنه پورې دهغه د سفر ملگري و و خو وروسته دواړو د بې وفایي څرگندونه وکړه او دهغه څخه بیل شول . په همدې وخت کې همایون ته خبر را ورسید چې د شیرشاه سوری یو لښکر دهغوی په تعقیب پسې را روان دې ، په دې حالاتو کې د همایون سره ددې پرته بله لاره نه وه چې د غرب په لور و تښتي او د جهلم ددریاب څخه تیرشي او دې لورې ته راشي ، دخپلو ورونو او

کاکا د بې وفايي څخه د په تنگيدو وروسته هغه د خوشاب په لور په ډيره گړندۍ توگه سفر وکړ. خوشاب د بهيرې غربي لورې ته پروت او د دې ځايه يې نژدې څلو يښت ميله لرې واټن درلود. همایون غوښتل خوشاب ته په رسيدو باندې د امن او سکون ساه واخلي خو دهغه ورور مرزا کامران هم په ډيره بيړه خوشاب ته ور روان و. کامران د همایون څخه يو يادوه ورځې مخته خوشاب ته ور رسيدلې و او دلته يې په ناڅاپي توگه د همایون سره ليدنه وشوه. خود هغوي تر منځه د اختلافاتو واټن نور هم زياتيده او د کامران بدنيتۍ نوره هم مخته راغله.

د سيند په لور د نه تللو وروسته کله چې همایون د غرب په لور را وگرزید نو دهغه په دې کار باندې د کامران په زړه کې دا خبره را وڅرخيده چې هسې نه چې همایون د سيند په ځاي د کابل په لور مخه و نه کړي او د کابل او قندهار د ولکې کولو اراده ونه کړي. ځکه چې کابل او قندهار د کامران په حاکميت کې وو.

دهمدې فکر په واسطه کامران غوښتل همایون نور هم د ذلت سره مخ کړي ، په دې وخت کې هغه شاهي لقب خپل کړ او په خوشاب کې يې په خپل نوم باندې خطبه هم ولوسته. په همدې وخت کې هغه ته خبر ورسيد چې شير شاه سوری دهغه پسې را روان دې ، په دې خاطر دواړه د خوشاب څخه ووتل او د سيند په لور و تښتيدل ، ان تردې چې يوې تنگې درې ته ورسيدل ، چې په خوشاب کې د مالگې د کانونو ترمنځ پرته وه.

ددې درې څخه دوو لورو ته سرکونه تلل ، يو جنوب لوري د ملتان په لور او بل دکوهات لوري ته د کابل په لور . اوس نو کامران ته دا اندېښنه راپيدا شوه چې که چيرې د همایون فوځونه ددې نه مخته دغې درې ته ورسيد نو دوي به هلته تم شي او بيا شونې ده چې همایون به د کابل په لور د تللو اراده وکړي او کوهات د سيمې څخه د تيريدو و سمدستي وروسته به په کابل باندې ولکه وکړي . خو دهمایون په وهم او گمان کې هم دا ډول فکر نه راته . بيا هم ددې پريکړې له پاره چې څوک دې لمړۍ درې ته ورسيد او ترې تير دې شي ، ددواړو تر منځه بايد پريکړه وشي . خو کله چې پريکړه وشي . خو کله چې پريکړه ونه شوه نو ددواړو خواو له خوا توري د تیکو څخه راوويستل شوي ، همایون ته د هره اړخه سبقت ور په برخه و ، ځکه چې هغه د کامران څخه په عمر کې زيات و او بيا پادشاه هم و او دايې غوښتل چې درې ته د کامران تر مخه ورننوځي .

همایون هسې هم ډير ځان باندې انسان و ، او په خپلو مصيبتونو کې يې د پوره زغم څخه کار اخست ، هغه وخت چې هغه دا گړې څخه په تښتې و ، نو په اتفاقي توگه دهغه يوه وفادار ملگري فخرالدين خپل آس د همایون څخه مخته کړ ، ددې ډول بې ادبۍ سزا قتل و . خو همایون د ضبط نه کار واخست . همایون په ډيرو کوچنيو معاملو کې دومره باخبره او ضدی و خو د قسمت د گردش په اساس هغه ته دا ورځ په برخه شوې وه .

بلاخره ددې غمناکې پېښې پريکړه د لښکرو په يوه مشر ور واچول شوه . دې دواړو فقيرانو ددې معاملې حل همدې بزگ ته ور پريښود . خودې فقير انسان د همایون په اړه پريکړه وکړه . خو دا يې په څرگنده توگه وويل چې دا ترجيح په دې خاطر نه و چې همایون پادشاه دې بلکه په دې خاطر چې هغه د کامران مشر ووردې . په هر حال د همایون په مشرۍ کې د مغلو دې قافلو دا دره وو هله . اودڅو ميله واټن وهلو وروسته هغه ځاي ته چې سړک په کې په دوو برخو ويشل کيږي ، هلته دواړه ورو نه يو دبل څخه جدا شول . کامران د کابل په لور ولاړ او همایون د جهلم درياب په غربي څنډو باندې سفر کاوه . هغه د ملتان هغې برخې ته ورسيد چېرې چې جهلم او چناب

دواړه سره يوځای کيږي ، هغه به دلته په کوم ځای کې د درياب څخه د ملتان په لور د ورتللو له پاره تير شوی وی ، هغه په ارادي توگه غوښتل د ملتان څخه په څنگ ولاړ شی ، ځکه هغه اندېښمن و چې هسې نه چې شيرشاه سوري دهغه د نقل و حرکت څخه خبر شي او مداخله وکړي . په دې توگه د ستومانه سفر کولو نه وروسته همایون روغ رمټ د شعبان په مياشت کې (اچ) ته ورسيد .

شيرشاه سوری د همایون د تعقيبولو له پاره خواص خان گمارلې و . هغه ان تر سرهنده پورې د همایون لښکرې تعقيب کړې ، خواص خان ته شيرشاه سوری دا حکم کړې و چې د همایون په تعقيب پسې دې ولاړ شي خو پر هغې دې حمله نه کوي . شيرشاه سوری غوښتل په دې ترتيب همایون د سلطنت څخه بيرون کړي تر څو په راتلونکې کې هغه ته کوم مصيبت جوړ نه کړی ، تر سرهنده پورې د تعقيبولو وروسته خواص خان هملته په سرهند کې دخپلو فوځونو سره يوځای پراو وکړ . او د شيرشاه سوری د بل حکم انتظار ته کيناست .

په دابل اړخ کې (په ۱۵۴۰ زېږديز کال د برسات په موسم کې) شيرشاه سوری ته د لاهور څخه خپلو مخبرانو په پرلپسې توگه دهغه ځای د حالاتو په اړه تفصیلي خبرونه ور ليرل . د همدې خبرونو په اساس شيرشاه سوری د دیاس د درياب په غاړه دمغلو په نظامي ځایو باندې يرغلو نه پيل کړل ، تر څنگ يی يو گړنډې قاصد سرهند ته د خواص خان په لور واستاوه او هغه ته يی حکم وکړ چې د سرهند څخه ووځي او د همایون په تعقيب پسې ولاړ شي . د همدې قاصدانو په خوله يی خواص خان ته د سرهند او دهغې شاوخوا سيمې د تحفي په ډول ور وېښلې . خواص خان هلته دخپل ځان له اړخه يو ناظم وټاکه . او پخپله دخپل لښکر سره يوځای د همایون په تعقيب پسې ووت . خواص خان سرهند کې خپل يو ډير نژدې ملگري او دوست دهغه ځای د ناظم په توگه ټاکلې و .

په حقيقت کې شيرشاه سوری نه غوښتل د همایون سره ټکر وکړي ، هغه دا غوښتل چې د سيند په لور د تللو په وخت کې همایون دهغه د لښکر او ملگرو په لاره کې کوم خنډ را پيدا نه کړي ، هغه د دې نه هم ويريده چې هسې نه چې همایون سيند يا کشمير ته ځان ورسوي ، ځکه دا د مرزا هنډال او مرزا حيدر خان غوښتنه وه . هماغه و چې شيرشاه سوری د تعقيبولو له پاره داسې لارې چارې وټولې چې دهغوي له مخې مغلو ته په سيند يا کشمير کې د تم کيدو ټول امکانات له منځه تلل .

شيرشاه د همدې اندېښنو په لړ کې د اکتوبر په دريمه اونۍ کې دستلج د درياب څخه تير او د لاهور په لور وخوږيد . دبله اړخه خواص خان د سرهند څخه دکوچ کولو وروسته جالندهر او امرتسر له لارې د لاهور په لور را روان وو .

شيرشاه سوری او خواص خان دواړه دخپلو لښکرو سره يوځای په لاهور کې يوځای شول ، هغوي دلته خپل وخت ضايع نه کړ بلکه سمدستي يی د تينبتي په حال کې د همایون اودهغه د ملگرو تعقيب پيل کړ . په دې خاطر دواړو دخپلو متحده لښکرو سره يوځای د مغلو د تعقيبولو پسې دغرب په لور روان شول ، کله چې هغوي د چناب د درياب غاړې ته ورسيدل نو هغو ته څرگنده شوه چې همایون دخپلو ورونو څخه جدا شوي دي ، شيرشاه سوری دخپل لښکر يوه برخه د ملتان په لور د مرزا هنډال او ناصر مرزا د تعقيبولو له پاره واستوله او په خپله يی د بهيرې په لور مخه کړه .

د بهيرې په لور شيرشاه سوري ډير په احتياط سره قدم واخست ، هغه ويريده چې هسې نه چې همایون د مالگي دغرونو څخه تير او دکشمير په لور مخه کړي ، شيرشاه سوری د بهيرې څخه خوشاب ته ورسيد ، خواص خان هم ورسره ملگري و . دلته شيرشاه ته معلومه شوه چې همایون او کامران يو دبله څخه جدا شوي دی او په مختلفو لارو باندې روان شوي دي . په خپله شيرشاه سوری هملته په

خوشاب کې پاته شو خو خواص خان ته یې حکم وکړ چې دخپلې برخې دلبنکرسره دې یوځای د جهلم ددریاب په غربی برخه کې د همایون دلبنکرو تعقیب پسې ولاړ شی.

د شیرشاه سوری د حکم سره سم خواص خان په ډیره بیره د همایون اودهغه دلبنکرو پسې ووت ، یوشمیر تاریخپوهان دا هم لیکي چې خواص خان په همایون باندې دحمله کولو جرئت نه کاوه خودا دهغوي خام خیالي ده ، دا دهغو تاریخپوهانو آند دې چې دشیرشاه سوری خلاف اودهمایون په حق کې یې لیکنې کړي دي ، هغوي دهمایون په خاطر د تورو نه سپین او د سپینو څخه تور جوړول . اوکه نه خواص خان دشیرشاه سوري هغه بهادر او میرنې قومندان و چې دوه ځلې یې په چوسه او لگرام کې دهمایون د فوځونو جرړې راویستلې وې ، اودا هماغه خواص خان و چې په واسطه یې دوه ځلې شیرشاه سوري ته په همایون باندې سوبه ورپه برخه شوې وه .

دهمایون سره تصادم نه کول د خواص خان کمزورتیا نه وه بلکه دا دشیرشاه سوری د اوسپنیز نظم او نظام یو ډول ثبوت و . شیرشاه سوری په لرې کیناستوسره هم ددې وړتیا درلوده چې دخپل فوځ نظم و نسق سنبال کړي او هغوي ته لارښوونه وکړي . اود خواص خان په خیر زړه ور ، نومیالي او جنگیدلې قومندان هم دهغه د نظم و ضبط مخالفت و نه شی کولې .

همایون تر یوه وخته پورې دخپل ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا سره یوځای هملته په (اچ) کې پاته شو ، په دې وختو کې د اچ او ملتان تر منځه سیمه دیوه نوي مسلمان شوي وگړي په لاسو کې وه چې بخشولنگاه نومیده ، دا دلنگا د قبیلې څخه و اود مرزا کامران باج گزاره و . کله چې همایون دې سیمې ته راوړسید نو بخشولنگاه دهمایون سره ډیر ښه سلوک وکړ او همایون هم ورته د خان صاحب لقب ورکړ . دهمایون دا کار داسې وه لکه چې اوس هم هغه ددهلي په تخت باندې ناست وی او خلکو ته اعزازونه او لقبونه وربښي .

بخشولنگا په دې خاطر دهمایون سره مرسته نه وه کړې چې همایون د هندوستان شاهنشاه دې بلکه هغه د سیند د ارغون حکمران څخه بدل اخستل غوښتل . او هغه غوښتل چې همایون څو ورځې دلته قیام وکړي اودهغې وروسته سیند ته ورننوځي او د سیند ارغون حکمران ته زیان ور وړوي . د بخشولنگا په سیمه کې د څو ورځو د قیام نه وروسته همایون د سیند شگلورې زمکې ته ورننوت . خواص خان دهمایون په تعقیب پسې روان و او ان د سیند تر غاړو پورې رسیدلې و . او د اچ څخه درویشتمیله جنوب لورې ته ، په کوم ځای کې چې د ستلیج دریاب د پنجاب د نورو دریابونو سره یو ځای کیږي ، دخپل لښکر سره یو ځای تم شو ، ددې ځایه وروسته خواص خان ته دهمایون د تگ لاره نه وه معلوم . د بلې لورې همایون دخپل لښکر سره یو ځای نیغ سرک پری ایښې و او د جنوب شرق په لور گزیدلې و ، همایون د ۱۵۴۱ کال د جنوري په ۲۲ مه دخپل ورور مرزا هندال او کاکا مرزا ناصر سره یو ځای (روړي) ته ورسید ، هلته ورته د بهگر د کلا والي ښه او د مینې ډک ښه راغلاست ووايه . مگر مغرور همایون د والي دغه گرم ښه راغلاست دهغه په کمزورتیا باندې حساب کړ او سمدستي یې حکم وکړ چې والي دې دحکم اطاعت وکړي او کلا دې هغه ته تسلیم کړي .

په دې توگه بهگر ته د ورننوتلو وروسته او هملته په پاته کیدو سره همایون دخپل ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا سره یو ځای د سکون او ډاډ ساه واخستله . کله چې خواص خان ته خبر ورسید چې همایون دخپلو پاته شونو لښکرو سره یو ځای (روړي) ته رسیدلې دې نو هغه په ملتان کې پړاو وکړ ، دا خبرونه شیرشاه سوری ته هم ورسیدلي و ، په دې اساس شیرشاه سوری هم دخپلو لښکرو سره یو ځای ملتان کې دخواص خان سره یو ځای شو اود اړو متحده لښکرو هملته په ملتان کې قیام وکړ .

په ملتان کې او سیدو په وخت کې یوه ورځ نیرمل او کملاوتي دواړه په خپلې خیمه کې خاموشه ناستې وې. په دې وخت کې کملاوتي نیرمل ته مخ کړ او ورته یې وویل چې:

گوره نیرمل! زه په ډیره بې صبرۍ سره تر اوسه پورې ستا د ځواب انتظار کوم، زه تا ته دا خبره په دې خاطر نه یادوم چې په څو تیرو ورځو کې لښکر په جنگ جگړه کې بوخت و او دیوہ ځایه بل ته او دهغه نه بل ته روان و. اوزه په دې ډاډمنه یم چې تاته به ددې پرلپسې سفر او سترتیا له وجې د فکر کولو وخت هم نه وي ترلاسه شوې. اوس چې د څو ورځو راهیسې لښکر دلته په ملتان کې پراو کړې دې نوزه له تا پوښتم چې هغه هیله مې چې له تا کړې وه دهغې په اړه ستا پریکړه څه ډول شوه؟

نیرمل تر لږه وخته پورې خاموشه ناسته وه، بیا یې په ډیر غور سره د کملاوتي په لور وکتل او ورته په ډیره پټه توگه وویل چې:

گوره کملاوتي لورجانې! هغه کار چې ته یې له مانه کول غواړې زه دهغې دکولو له پاره تیاره یم، که چیرې خواص خان ستا ورور پلامو وژلې دې نو دا ستا حق دې چې ته دخواص خان څخه دخپل ورورد وژلو بدله واخلې او هغه ووژنې. په دې لړ کې ما اراده کړې ده بلکه داسې یې وگڼه چې هوډ مې کړې دې چې په پوره توگه به له تاسره ملگري کېږم. تر څو ته دخواص خان څخه انتقام واخلې او هغه ته کلکه سزا ورکړې، خو گوره چې ستا ددې کار سره ماته ډیر ستر خطر او گواښ متوجه کیږي. دنیرمل ددې خبرو سره کملاوتي ټکان وخوړ او ورته یې وویل چې څه ډول گواښ او خطرات؟ نیرمل ورته یوځل بیا په ډیره پټه او راز سره وویل چې:

گوره کملاوتي! که ته په بې خبرۍ کې په خواص خان باندې لاس پورته کړې او هغه ووژنې نو یاد ساته چې، څرنگه چې تا دلته له ماسره وخت تیر کړې دې او کله چې پرتا باندې د قتل او وژلو شک وکړل شی نو ستاسره به زه هم له منځه ولاړه شم. خو زه نه غواړم په دې عمر کې خپل انجام خراب کړم. گوره کملاوتي! ما ستا سره دملگرتوب هوډ کړې دې خو ددې کار د تر سره کیدو دمخه باید ته خپل داسې یوپلان جوړ کړې چې زه په اسانۍ سره و توانیږم له دې ځایه ووځم او خوندي پاته شم او ته هم ددې کار دکولو نه وروسته خپل ځان خوندي ځای ته ورسوی.

دنیرمل د چوپتیا وروسته کملاوتي په زوره وخنډل او ویی ویل چې: نیرمل! تا خو زه ډیره وویرلم خو دهغې خطراتو څرگندونه چې تا وکړه هغه بلکل داهمیت وړ نه دي. گوره نیرمل! زه به په خواص خان باندې په یوې مناسبه موقع کې لاس پورته کوم، په هغې باندې هسې د لاس په پورته کولو سره نه خپل ځان اونه تا په خطر کې اچول غواړم. زه چې کله هم خواص خان وژنم نو هغه به دهند په منځنۍ سیمو کې او یا ددې سیمو په شاوخوا کې وژنم. او دهغې د وژلو ترمنځه به زه خپل باوري خلک هم هلته راغواړم. او بیا به دهمغوي په کومک باندې خواص خان ته سزا ورکوم. بیا به تا هم له ځانه سره یو خوندي ځای ته یوسم. داسې ځای ته چې هلته دشیرشاه سوری هیڅ جاسوس او یو بل کوم وگړي زمونږ له پاره دخطر سبب ونه گرځي. د کملاوتي په دې خبرو باندې نیرمل خوشحاله شوه او ویی ویل چې: که چیرې ته همداسې کار وکړي نو زه به دا وگڼم چې تا پر ما باندې ډیر احسان کړې دې. دنیرمل په خوشحالی باندې کملاوتي هم خوشحاله شوه او ویی ویل چې:

گوره نیرمل! اوس چې تا پر ما باندې باور وکړ او زما په کار کې دې زما د ملگرتوب له پاره هوډ کړې دې نو اوس به زه تا دخپلې یوې بلې داسې ارادې څخه هم خبره کړم چې تر اوسه مې په خپل زړه کې ساتلې وه. د کملاوتي ددې خبرې سره نیرمل هغې ته په ډیر غور سره وکتل او بیا یې ترې وپوښتل چې: څه ډول اراده؟ کملاوتي په ځواب کې ورته وویل چې:

گوره نیرمل ! زه په دې خبره باندې ډیره زیاته غمژنه او خفه یم چې گنگا اسلام قبول کړې او د یوې مسلمانې پیغلې په څیر یې د خواص خان سره واده کړې دي ، ته پوهیږې چې گنگا یو وخت درهتاس دراجه شهزادګۍ وه ، او دشهزادګۍ په څیر هغه زما دروند مهارت ته ډیره په زړه پورې وه . مهارت په نوم ورکي توګه د گنگا په سویمبر کې هم ګډون کړې و خو د مهارت بدقسمتي په دې کې وه چې هغه سویمبر خواص خان و گټه . بیا مهارت د زیارت دلنګر ځای څخه گنگا په دې خاطر پورته کړه چې هغه د لیونتوب تر پولو دهغې سره مینه کوله . بیا بدې داراپیدا شوه چې خواص خان هلته هم ورورسید ، گنگا یې تر لاسه کړه او د مهارت کار یې پای ته ورساوه . زما وروړپالامو د څو ملګرو سره په تینسته بریالي شو او بیا د پرتګالیانو سره یو ځای یې یو متحده لښکر جوړ کړ خو خواص خان پرې یرغل وروړ او دهغوی هغه متحده لښکر یې هم دنشت سره مخ کړ . او زما وروړی هم له منځه یوړ . زه خو خواص خان د مهارت او پالامو د وژلو په ګناه باندې له منځه وړل غواړم خو غواړم گنگا هم له منځه یوسم . په دې خاطر چې هغې خپل دهرم پری ایښې او اسلام یې قبول کړې دي ، ایا ته زما ددې وړاندیز سره کوم اختلاف لرې ؟ نیرمل ورته په یوه درز سره وویل چې :

نه ! ماته ستا ددې وړاندیز سره هیڅ اختلاف نه شته . کملاوتي تر یوه وخته پورې خاموشه وه بیا یې په ډیره عجیبه توګه د نیرمل په لور وکتل او ورڅخه یې وپوښتل چې : نیرمل ! ما اوریدلي دي چې تا هم اسلام قبول کړې دي . اوستا دخبرو څخه هم همداسې ډاګیزېږې نیرمل ورته وویل چې : ته سهې خبره کوې . خو کملاوتي ! دا ټول هر څه ما په ظاهري توګه منلي دي . خو زه په خپله همغسې کلکه هندوه یم . او په همدې باندې عمل کوم . د نیرمل د ځواب په اوریدو باندې کملاوتي خوشحاله شوه ، دخپله ځایه راپورته شوه او وویي ویل چې :

واوره نیرمل ! اوس چې تا له ماسره د یو ځای کیدو هوکړه کړې ده ، نو زه خپل کار پیلوم . د همدې نن ورځې څخه به زه نوره هره ورځ د خواص خان او گنگا څیمې ته ورځم . دهغوی څیمه به پاکوم او دهغوی دکالیو دپاکوالي خیال به ساتم . تر څنګ به یې دخیمې دهر څه په اړه خیال کوم . دا ټول کارونه به په خپلو لاسونو سره تر سره کوم . په دې توګه به زه دخواص خان او گنگا د باور د تر لاسه کولو هڅې کوم . کله چې دا خلک بیرته ددهلي په لور کوچ کوي نو زه به خپل باوری وګرې هملته را وبولم او دهغوی په کومک سره به دگنگا او خواص خان کار پای ته ورسوم . ددې خبرې سره سم کملاوتي دخیمې څخه ووتله .

خواص خان او گنگا دواړه میړه اوبنځه په خپله څیمه کې آرام ناست و او په کومه موضوع یې خبرې کولې . په همدې وخت کې دخیمې دروازې ته کملاوتي راغله . دهغې په کتلو سره گنگا دخپل میړه د څنګ څخه لږ څه اخوا شوه ، ځان یې راټول کړ او بیا یې په لوړ اواز وویل چې : کملاوتي څه خبره ده ؟ ته ولې ددروازې تر څنګ ولاړه یې ؟ دننه راځه ! کملاوتي کرار کرار دننه راغله او دگنگا تر منځه ودریده . گنگا په خپل څنګ کې ورته د کیناستو اشاره وکړه او ورته یې وویل چې ته ولې ولاړه یې ؟ را ځه دلته کینه . ایا کومه ستونزه او تکلیف در رسیدلې دي او یا بله کومه خبره ده چې داسې خفه خفه یې ؟ کملاوتي د گنگا تر څنګ کیناسته او بیا یې په ډیر ادب سره وویل چې :

زه ستاسو د دواړو څخه د یوې هیلې او امید له پاره راغلې یم ، او زه هیلمنه یم چې تاسې دواړه به ما ناهیلې نه کړئ . خواص خان په ډیر غور سره د کملاوتي په لور وکتل او ورڅخه یې وپوښتل چې : څه ډول هیله او امید ؟ ما غوښتل تاسې ته دا ووايم چې زه هلته د نیرمل سره په څیمه کې هسې خوشې پرته یم . اوبې کارۍ څخه نوره تنګ ته راغلې یم . په ما وخت نه تیرېږي ، زه غواړم چې ستاسې دخیمې د

ټولو خونو پاكي او نظافت په خپله په خپلو لاسونو سره وکړم. ددې نه علاوه ستاسې نور خدمت هم په خپله غاړه واخلم. په دې توگه به زما وخت هم بڼه تير شي. کملاوتي دا خبرې په ډيره نرمه توگه او نرۍ نرۍ خندا سره دخولې راويستلې

خواص خان غوښتل څه ووايي چې گنگا پرې را مخته شوه او ويی ويل چې: گوره کملاوتي! ته ولې ددې کار زحمت په غاړه اخلي زه په خپله دخپلې خيمې ټول کار تر سره کوم او کله کله نيرمل هم له ماسره په دې کار کې مرسته کوي، کملاوتي ورته بې له ځنډه وويلې چې: گوره شهزادگۍ گنگا! ستا او ستا دميره خيمه ډيره پراخه او ستره ده. چې څو خونې لري، نيرمل اوس زړه شوې ده او ډير کار نه شي کولې، زه غواړم چې دهغې په ځاي ستاسې د دواړو دخيمې دپاکوالي مسؤليت په غاړه واخلم. داسې يې وگڼئ چې په دې کار کولو کې ماته سکون او ډاډ را په برخه کيږي او پر ما به وخت په خوشحالي سره تيريږي. اوس خودنيرمل سره په خيمه کې بې کاره پرته يم او دهمدې بې کارۍ څخه نوره تنگ ته راغلې يم. ددې خبرو په اوريدو سره گنگا مسکۍ شوه او ورته يې وويل چې:

گوره کملاوتي! که ته همد اډول اراده ولري نو بيا خوماته پرې هيڅ ډول اعتراض نه شته. ته چې په خپله خوبه څه غواړي ويی کړه. زه به ستا تر مخه ځنډ نه شم، دهغې په دې خبرو باندې کملاوتي پورته شوه او ويی ويل چې که چيرې داسې وي نوزه ستاسو د دواړو ممنونه يم. اوزه به دهمدا اوس شيبې څخه خپل کار پيل کړم. خواص خان هم راپورته شو او گنگا ته يې وويل چې: گنگا! زه ددڅه کارونو په لړ کې د شيرشاه سوري دربار ته ورځم تاسو دواړه يوځاي دخيمې نظافت جوړ کړئ. خواص خان ولاړ شو او کملاوتي دخيمې په پاکوالي کې ونښته. گنگا ورته هر کار بنوده او ورسره يې ملگرتيا کوله. په دې توگه به کملاوتي هره ورځ دخواص خان او گنگا خيمې ته راتله او دخيمې دپاکوالي خيال به يې ساته. هغه و توانيده چې دخپل دغه کار په واسطه خپل ځان دگنگا او خواص خان د باور وروگرځوي.

۵۲

په ملتان کې د يوې مياشتې د قيام نه وروسته شيرشاه سوري په ډيرو کشمکشونو او شکوکو کې راگير و. هغه له يوه اړخه دهمايون، دهغه دورونو او دهغه د نورو ملگرو څخه په انديښنه کې و. هغه دهمايون په اړه چې په دې وخت کې په سيند کې و، کامران چې په کابل کې و او دهمايون سالار مرزا حيدر چې په کشمير کې يې دخپل لښکر د يوې برخې سره قيام کړې و ډير زيات انديښمن و. هغه له دې ويريده چې هسې نه چې ددوې څخه کوم يو په کوم مناسب وخت کې بيرته راستون شي او په پنجاب او يادهلې باندې يرغل راوړي. د ډير فکر او دقت نه وروسته شيرشاه سوري دې پايلو ته ورسيد چې دهغوي څخه دهر يو د شاته کولو له پاره به د وړاندې تگ پاليسې خپلول عملي نه وي. په دې خاطر يې همدا مناسب وگڼل چې ددوې څخه هر يو چې هر چيرې دې هملته يې مصروف و ساتي او پري يې نږدې چې بيرته په خپلو منځو کې سره يو شي. ترڅو د پنجاب د بيرته خپلولو له پاره کوم پلان جوړ نه کړاې شي.

شيرشاه سوري په دې لړ کې ډير محتاط قدم اخست. هغه نه غوښتل چې دهمايون د تعقيبولو له پاره سيند ته لاس وراوړود کړې ځکه په دې توگه به په سيند کې ارغوان حکمران هم په ويره کې ولوږي او بيا به د شيرشاه سوري سره دمقابلې له پاره د يوه چا سره اتحاد وکړي. په دې وخت کې هغه دسيند د ارغون حکمران او په ځانگړې توگه د راجپوتانه او گجرات د حکمرانانو سره اتحاد کولي شي. په داس حال کې چې د راجپوتانه او گجرات حکمرانان دپخوا څخه د شيرشاه سوري څخه بدگمانه وو. او د سيند د ارغونونو اتحاد د شيرشاه سوري له پاره ملاقاتې ثابتيداي شو ځکه چې دا دواړه سيمې د سيند سره نښتې وې. په همدې توگه کامران او حيدر هم کولې

شي په ډيره اسانۍ سره پيښور ته راشي او دخپل متحده لښکر سره يوځای شي. ددې نه علاوه څرنگه چې قندهار هم د مرزا کامران ترولکې لاندې دې نو د سيند ارغوان حکمران کولې شي قندهار ته ولاړ شي او کامران هم له ځانه سره د شيرشاه سوري پر خلاف دخپل ځان سره را يوځای کړي.

په دې خاطر د وخت او حالاتو غوښتنه دا وه چې شيرشاه سوري د سيند د درياب دې غاړه په درې محاذونو کې د غليم سره دمقابلې له پاره ځان تيار کړي ، اوددې کار له پاره بايد بلوچان او پښتانه هم له ځانه سره يوځای کړي او په دې توگه سياسي او حربي گټې ترلاسه کړي. شيرشاه سوري ددې څخه هم ويريده چې کيدې شي مرزا حيدر هم دخپل لښکر سره يوځای د کشمير څخه را وځي او د پنجاب ميدانوته را ننوځي اودهغه له پاره يو نوې محاذ پرانځی. نو په دې خاطر دهغه مخنيوی هم اړين دې. ددې مقصد د ترلاسه کولو له پاره بايد هغه مالگې دکانونو تر څنگ خپل يو قوي ځواک ځای په ځای کړي ترڅو د مرزا حيدر د راتلو څخه مخنيوي وکړاې شي.

په ملتان کې د قيام په وخت کې شيرشاه سوري په همدې خيالاتو کې اوښت را اوښت چې د ملتان څخه ورته يو ډير بد خبر راورسيد او هغه دا چې خضر خان ، چې شيرشاه سوري د بنگال حاکم ټاکلې و ، د بنگال د پخواني حاکم سلطان محمود د لور سره واده کړې دې. دې خبرې شير شاه سوري په ډيره ويره کې واچاوه. هغه ددې ويره احساسوله چې هسې نه چې د سلطان محمود د لور سره د واده کولو وروسته خضر خان د شيرشاه سوري ملگرتيا پرېږدي او بيرته د سلطان محمود سره يوځای شي. او په دې توگه په بنگال کې ورته يو ځل بيا کړاونه را پيدا کړي. دهمدې خيالاتو په ډنډ کې شيرشاه سوري د ملتان څخه خپل ځواکونه و خوځول اولاهور ته راغې او همدلته يې خيمې ووهلې.

لاهور ته د رارسيدو سره سم شيرشاه سوري لمړۍ دا کار وکړ چې دلته يې د يوه ستر سپک د (گرنډ ټرانک شاهراه) په نامه د جوړولو کار پيل کړ. تر څنگ يې د لاهور څخه تر ملتانه پورې هم د يوې سترې شاهراه د جوړولو حکم وکړ. ترڅو دا سپک هم د ملتان څخه لاهور ته راشي اودلته د گرنډ ټرانک د سپک سره يوځای شي. ددې کار د ترسره کولو وروسته شيرشاه سوري د کشمير په لور توجه وکړه. ځکه چې د کشمير مرزا حيدر د بنگال په لور د شيرشاه سوري د تگ په وخت کې خطرناک ثابتيداي شو. په دې خاطر شيرشاه سوري غوښتل بنگال ته د تللو څخه دمخه په پنجاب کې خپل نظام مستحکم کړي.

که څه هم شيرشاه سوري ته د پنجاب په لور کې د کابل څخه دکامران او د سيند څخه د همايون له لوري گواښونه وو خو هغه تر ټولو زيات د کشمير حيدر خان گواښ ته متوجه و. ځکه د کابل له لوري د گومل مومن ، او خيبر درو په بندولو سره دکامران د حملې څخه خلاصون ترلاسه کيده خو دکشمير په اړه دا کار مثبت نه ثابتيد ه. ځکه چې دکشمير په غربي واديو کې اباد قومونه افغانان نه و. په هغوي کې ډيرکې يې جنجوعه ، گگر ، جات او گجر پراته وو. او شيرشاه سوري دهغوي سره د ورور ولۍ اړيکې نه درلودل. ددې نه علاوه د کشمير څخه لاهور او هندوستان ته شپږوويشت لارې موجودې وې. اوددې ټولو لارو څارنه څه اسانه کار نه و ، لکه څنگه چې د گومل مومن ، او خيبر درې و. په دې خاطر د کابل او سيند په نسبت شيرشاه سوري ته په کشمير کې د مرزا حيدر له اړخه ډير گواښ متوجه و. په دې خاطر شيرشاه سوري تر هر څه لمړۍ د حيدر بيگ له اړخه د پنجاب د دفاع کولو له پاره قدم واخيست.

د کشمير له اړخه دکومې ممکنه حملې د تم کيدو په خاطر ، شيرشاه سوري تر هر څه دمخه د مالگې دکانونو په غرنيو سيمو باندې ولکه کلکه کړه. دادمالگې دکانونو غرنۍ لړۍ هماغه ده چې د جهلم ، شاپور ، ميانوالي او... سيمو د شمال څخه تيريږي. د مالگې په

دې غرنۍ لړۍ کې ډير ستر قومونه اباد شوي دي او هغوي کولې شو چې د کشمير له لورې د حمله کونکو سره ملگرتيا وکړي او د شير شاه سوري له پاره کړاونه را پيدا کړي. نو په دې خاطر د کشمير له لورې د خپل ځان د خوندي کولو په خاطر شير شاه سوري د مالگې د کانونو غرنۍ لړۍ په خپل واک کې داخستو پريکړه وکړه.

په دهلي کې د مسلمانانو د حکومت د پيلامې سره سم د مالگې د غرونو د لړۍ د (انډو ارين) قوم لکه چات ، گجر ، او کوکهر قومونو له پاره چې د غربي پنجاب د ميدانو څخه د مسلمانانو د حملې په وخت کې دې لورې ته د پناه له پاره رغلي و ، داوسيدو ځاي و. د مالگې د غرونو د لړۍ دا برخه په حقيقت کې د شورش نه ډک يو نيم واکه مسلط حکومت و ، چې د دهلي حکومت يې په لور هيڅ توجه نه کوله. په دې لړۍ کې چې د کوکهرو کوم قوم اباد شوي و هغوي پخوا د خوشاب په سيمه کې د سيند د بلې غاړې او سيدونکې و. چې دوي د پخوانيو د اړه مارانو څخه گڼل کيدل. دوي د خپله نسلي لړۍ د مالگې د غرونو د مشهور روايتي مشر (راي سال) سره تړله ، وروسته بيا د کوکهرانو يوه ډله راجپوتانه ته راغلل او دلته په ناگور کې اباد شول ، هغوي د همدې ځايه د کوکهرو او نورو راجپوتي قبيلو سره د ازدواج د کولو لړۍ پيل کړې او خپل ځانونه يې مستحکم کړل.

د همدې کوکهرانو بله ډله چې د مالگې په غرنيو سيمو کې پاته شوي و د جنجوعه په نامه ياد کړل شول. همدا جنجوعه د شرق په لور و خوځيدل او د ککهرو سيمه چې د مالگې د غرونو اصلي خاوندان وو په هغوي او هلته په ابادو نورو قبيلو باندې خپله ولکه و غځوله . خو يو شمير راجپوتان د قبيلو په څير په ککهر باندې هم مشهور وو ، دوي د يوچې او سهينن قبيلو پورې اړوند وو . توپير يې يواځې په دې کې و چې په جدا جدا غرنيو سيمو کې د اوسيدو په اساس په هغوي کې د برهمني تهذيب تبليغ و نه کړاې شو ، بلکه په هغوي کې همغه پخواني نامانوسه وحشيانه سلوک او عجيب رسم و رواج او جنگي خصلتونه لکه څنگه چې وو همغسې پاته شول ځکه چې دوي د هندوستان د نورو قبيلو څخه جدا او ځانته پاته شوي وو.

د ديارلسمې پيړۍ څخه مخته په دې سيمه کې د ککهرو او جنجوعه قبيلو تر منځه ډير وینه تويونکې جنگونه شوي و چې موخې يې په دې سيمې باندې د خپلو ولکو قايمول وو . کله کله به د دهلي پادشاهانو هم خپل فوځونه دې سيمو ته ور ليرل خو هغوي نه غوښتل چې په دې سيمو باندې ولکه وکړي بلکه غوښتل يې د دې خلکو په وړاندې د خپل شان و شوکت څرگندونه وکړي.

کله به چې په دې سيمو کې سياسي بدلون راته. بيا به هغوي دې لورې ته خپل لاس را اوږداوه. او د ماتې خوړلې ډلې سره به يې کومک کاوه او دهغه ځاي حکمران به يې د تخته څخه پورته کاوه. هندوستان ته د بابر د راتلو په وخت کې هم دغه ککهر او جنجوعه قومونه په خپلو منځو کې په جنگو کې را نغښتي وو. بابر لمړی د ککهرو پر خلاف د جنجوعه سره مرسته وکړه خو کله چې د ککهرو سردار (راي سارنگ) په پوره توگه دمغلو فرمانبردار و گرزيدنو بابر خپله پاليسي بدله کړه. د شير شاه سوري تر وخته پورې ککهر په يوه ډول د مغلو سره را نښتي وو. په دې خاطر شير شاه سوري د خپل سياسي دريغ په خاطر د ککهرو په خلاف د جنجوعه سره د مرستې د پيليدو عزم وکړ.

د جنگي فنونو له اړخه هم د مالگې د غرونو لړۍ دومره اهميت درلود چې د يونانيانو ، يوچي ، غزني ، او غوري حمله کونکو څخه نيولې تر بابر او شير شاه سوري پورې هيڅ حکمران دا ځاي له نظره نه شو پريوستلې. د دې ځانگړې علت دا دې چې دشمال څخه حمله

کونکې هر یو لښکر ددې سیمې څخه خپل لښکر دپنجاب مرکز ته داسې راوړلای شي چې دهغې په نقل و حرکت باندې د چا غورځوم پرېږي. همداعلت و چې شیرشاه سوری د پنجاب د خوندي ساتلو په خاطر تر هر څه لمړې دې غرنیو لړیو ته توجه وکړه.

شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای دلاهور څخه مخته ولاړ او مالګې دې غرنیو لړیو لورې ته یې خپل لښکر و غځاوه. خو دې غرنیو لړۍ ته د ورسیدو مخکې یې خپل فوځ ته پراو ورکړ، بیا یې د ککهر سردارانو ته قاصد ور ولیږه او هغوی یې خپل ځان ته را وبلل. د ککهر سرداران ډیر سرکشه، ډیر جنگجویه، او ډیر زړه وروو. هغوی د شیرشاه دربار ته د راتلو څخه ډه ډه وکړه. او هغه قاصد چې شیرشاه سوري دهغوی درابللو په خاطر وراستولې و دهغې په لاسو یې شیرشاه سوري ته څو غشي، او زمري دوه بچیان ور ولیږل.

د ککهروددې ځواب څخه شیرشاه سوري دا وپتیيله چې ککهر د بسپنې له پاره آماده نه دي اوددې پر خلاف د سرکشی او بغاوت له پاره یې ملاتړلې ده. شیرشاه سوري جنجوعه پری ایښي وو او تر ټولو لمړۍ یې د ککهرو سره اړیکې ټینګ کړې و ځکه هغه پوهیده چې جنجوعه د پخوا څخه د مغلو پر خلاف دي. ککهر په بنسټیزه توګه د مغلو طرفداره او دهغوی ملاتړي وو. شیر شاه سوري غوښتل دوي له ځانه سره را یوځای کړي، ترڅو د ککهرو او مغلو ترمنځ اړیکې پریکړل شي خو کله چې ککهرو په بغاوت باندې لاس پورې کړ نو شیرشاه سوري دهغوی پر خلاف باندې دفوځی یرغل له پاره ځان تیار کړ.

شیرشاه سوري ددې موخې د ترلاسه کولو له پاره د جنجوعه د قوم سره مرسته وکړه. دهغوی سرداران یې خپل ځان ته را وبلل. هغوی هم په پوره خوشحالی سره د شیرشاه دربار ته راغلل. او د ککهرو په خلاف یې د شیرشاه سوري سره د خپل هر ډول تعاون له پاره ملاتړ وښود. د جنجوعو ددې ملاتړ په واسطه شیرشاه سوري یو لښکر تیار کړ اوددې لښکر قوماندان یې هیبت خان نیازی و ټاکه. بیا شیرشاه سوري هیبت خان نیازی د جنجوعه د قوم دهمدې مشرانو سره یوځای د مالګې دغې غرنیو لړیو ته ولیږه ترڅو دهغه ځایه په ککهرو باندې یرغل یوسي او هغوی وځپوي، ترڅو په راتلونکو ورځو کې هغوی په پنجاب کې د شیرشاه سوري له پاره د سردرد را پیدا نه کړي.

کله چې هیبت خان نیازی دخپل لښکر سره یو ځای د مالګې د غرونو دې لړۍ ته د ککهرو د ځپولو له پاره ورتوت او مخته ولاړ نو داسې ورته معلومه شوه چې ککهر پټنځایو ته تللي دي. او په کوم مناسب وخت کې به یرغل کوي. هیبت خان نیازی دهغوی په دې چال باندې و نه پوهیده او مخته ولاړ. کله چې هغه په یوې پراخه وادی کې ورتوت نو د غرنیو لړیو څخه پرې وینه تویونکو او جنگی ککهرو داسې یرغل راوست چې دهغې څخه یې شپه او ورځ هیره کړه.

اوس نو هیبت خان نیازی د عجیبو حالاتو سره مخ و. ځکه ککهر د غرنیو سیمو څخه پرې د مردارې خورونکې حیواناتو او ټپو سانو په څیر را توې شوي و او دهیبت خان فوځ یې د یرغل لاندې راوستې و.

حمله کونکي ککهر د سیلاب د توپان په څیر دهرې لورې د ځواکمنو جسمونو او قوي څهرو سره د هیبت خان په لښکر ورا پریوتل او دوي یې په وینو کې لرل. دهغوی په دې حملو کې هیبت، جلال او په منظمه توګه جبر پټ و. هیبت خان هم د شیرشاه سوري یو تجربه لرونکې او میرټې سالار و. هغه د ککهروددې حملې په مخکې داسې وبریښید لکه په تیارو کې چې درنا څرک را څرګند یږي.

تر لږه وخته پورې هيبت خان د ككهرو دا حملې په شا وتمبولې او خپله دفاع يې كوله او بيا يې په جارحيت باندې لاس پورې كړ. هيبت خان نيازي ته ډير ژردار و بڼانه شوه چې د ككهرو سره دهغوې په دغه پراخه ميدانو كې مقابله كول څه اسانه كار نه دې ځكه چې ككهر په ډيره بېره د هيبت خان نيازي د فوځ حالت د بې وسۍ په لور راكارې.

هيبت خان د ككهرو په مقابل كې بدترينه ماتې وخوړله. اود جنگ ميدان يې پري نښود او و تنستيد. كله چې هيبت خان نيازي دخپلو پاته شوو لښكرو سره دشيرشاه سوري دربار ته ورسيد نو شيرشاه سوري دهغه په دې ماتې باندې ډير زيات خواشيني شو، د پوره فكر او تدبير نه وروسته يې پريكړه وكړه چې اوس به خواص خان د ككهرو د مقابلې له پاره وراستوي، د خواص خان سره د سلا مشورې وروسته شيرشاه سوري خواص خان ته ډير ستر لښكرو وركړ. په دې لښكرو كې يې هيبت خان نيازي هم شامل كړې و ترڅو د ككهرو تر سيمو پورې د خواص خان لارښوونه وكړي. ددې نه علاوه شيرشاه سوري خپل يوبل سالار جلال الدين جالو هم د خواص خان تر قومندې لاندې وليږه او په دې توگه خواص خان، هيبت خان نيازي، او جلال الدين جالو ټول د ككهرو د خپولو له پاره د مالگې دغرنيو سيمو په لور ولاړل.

۵۷

د خپل پړاو نه يو ميل واټن مخته خواص خان خپل فوځونه په دوو برخو باندې وویشل. يوه برخه يې هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو ته وركړه او هغوې دواړو ته يې حكم وكړ چې همغه ځاې ته ولاړ شي چې څو ورځې تر مخه د ككهرو او هيبت خان نيازي تر منځ په كې جنگ شوې و، خواص خان هغوې ته دا هم ويلي و چې د ورځې له مخې دې سفر وكړي اود شپې له مخې دې په يوه ځاې كې په ډاډمنه توگه ارام وكړي، او د خپل پړاو دخوندي ساتلو په خاطر دې خپل ځوانان هرې خوا ته خپاره كړي. خواص خان دهغوې پسې وروسته روان شو هغه به يواځې د شپې سفر كاوه او د ورځې به په پټنځاې كې كيناسته. په دې توگه هغه د هيبت خان نيازي سره يوځاې د جنگ هغه ډگر ته ورنژدې شو چې خور ورځې مخته په كې جنگ شوې و.

كله چې هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو هغه ميدان ته ورسيدل چې خور ورځې تر مخه په كې د ككهرو د قبيلې سره جنگيدلې و، نو ككهر يو ځل بيا د خپلو غرنيو پټنځايو څخه راوتل او د هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو په لښكرو باندې لكه د وړو ليوانو په څير را پريوتل.

د ككهرو دا حمله هم ډيره خطرناکه او وينه تويونكې وه. خو بيا هم هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو د خواص خان دلارښوونې په مطابق خپل ځانونه تر دفاع پورې محدود كړي و، تر ډيره وخته پورې هغوې د ككهرو حملې تمبولې په همدې وخت كې خواص خان دخپل غرنی پټنځاې څخه لكه د زمري په څير په ككهرو باندې راپريوت او د تور تويان او سختې سيلۍ په څير د ككهرو جنگيالي تر حملې لاندې راوستل.

د خپلې حملې په همغه لمړيو شيبو كې يې د ككهرو د جنگياليو حالت دخرابيدو سره مخ كړ. كله چې هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو وكتل چې خواص خان د ككهرو په خلاف دشا له اړخه حمله راوړې ده نو هغوې دواړو هم دفاعي حالت پريښود او په جارحيت باندې يې پيل وكړ. اود خواص خان په څير د ككهرو په مخكينو ليكو باندې څپوونكې گزارونه پيل كړل. ددې دوه اړخيزو حملو په مقابل كې د ككهرو ځوانانو همت له لاسه وركړ او فوځونه يې په ميدان كې تيت و پرک شول. اوس نو ككهرو ځوانانو بڼې او چپ لوري

ته په تېښته پيل وکړ او هر يوه هڅه کوله چې خپل ځان خوندي ځايو ته ورسوي. تر لږه وخته پورې د ککهر و عامه وژنه روانه وه ، دهغوي د لښکرو ډيره برخه د شاه له اړخه د خواص خان او د مخې له لورې د هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو په لاسو د تيغه تير شوي وو. په دې توگه په دغه غرنۍ لړۍ کې نه يواځې د ککهر و فوځ د ماتې سره مخ شو بلکه دهغوي لښکر يو ډول له منځه ولاړ او اصلي ځواک يې تر پښو لاندې شو. کله چې ککهر و ماتې و خوړه او و تښتيدل بيا خواص خان بيرته دخپل پړ او په لور روان شو ، پړ او ته د خواص خان د ورتگ نه مخته شير شاه سوري ته د دې سوبې خبر ور رسيدلې و ، نو کله چې خواص خان د خپل لښکر سره يو ځاي پړ او ته ورسيد نو په پړ او کې د خوشحالي ډولونه غږيدل. شير شاه سوري د خواص خان څخه په ډيره گرمه توگه استقبال وکړ.

کله چې د شير شاه سوري سره د کتلو وروسته خواص خان خپلې خيمې ته ولاړ نو ويی کتل چې هلته ښکلې او ښايسته کملاوتي د خيمې په پاکولو کې مصروفه ده او گنگا هم دخيمې په پاکوالي کې د کملاوتي سره لاس کوي. دواړو چې کله خواص خان وکوت نو خپل کاري پريښود او په يوه منډه د خواص خان مخې ته راغلي. بيا ورته گنگا په ډيره خندانه خوله او خوشحاله انداز کې وويل چې خواص خان ، زما د سر تاجه ! زه تاته د مالگې د غرنيو لږيو د ککهر يو سره دمقابلي د برياليتوب په اړه مبارکي وایم. دغو غرنيو ککهر و خپل ځانونه نه تسخيريدونکې گڼل او په ځانگړې توگه يې کله چې هيبت خان نيازي ته ماتې ورکړه نو حوصلې يې نورې هم لورې شوې. خو تا هغوي ته په ماتې ورکولو سره دا ډاگيزه کړه چې د خواص خان سره مقابله کول دومره اسانه کار نه دي.

د گنگا د مينې نه ډکو دغو خبرو خواص خان نور هم خوشحاله کړ ، هغه غوښتل په ځواب کې ورته څه ووايي چې په دې وخت کې کملاوتي هم په خپلو نرمو خبرو سره خواص خان مخاطب کړ او ورته يې وويل چې : زما درونده خواص خان ! زه هم تاته د دې سوبې په اړه مبارکي وایم. ته يقينا دهغو ځوانانو څخه يې چې په تيارو کې د رڼا راوستونکې او په دشتو او صحرا کې د گلونو د ښوولو فن باندي پوهيږي. خواص خان په ډير دقت سره د کملاوتي په لور وکتل او بيا يې ځواب ورکړ چې : گوره کملاوتي ! زه پخپله هيڅ نه يم ، دغه زما ټولې برياوې د الله تعالی له اړخه دي هغه زما پروردگار ، زما مالک ، نصرت کونکې او ملاتړې دي. بيا هم تا چې زما له پاره د ستاينې کوم الفاظ را ټول کړي و دهغې په خاطر زه ستا مننه کوم. په دې وخت کې گنگا يو ځل بيا وويل چې :

ماته ستا دراتلو خبر رارسيدلې و خو زه پوهيدم چې ته به دلږ وخت له پاره د شير شاه سوري سره کيني. دخيمې د پاکوالي کار پاي ته رسيدلې دي ما ستا له پاره د مخکې څخه ډوډۍ راغونښتې او ايښې ده ، لمړۍ ډوډۍ و خوړه بيا به په تفصيل سره نورې خبرې کوو. خواص خان ورته وويل چې ماته منظور ده. څرنگه چې کملاوتي زمونږه خدمت کوي نو دا دهغې حق دي چې له مونږه سره يو ځاي کيني او ډوډۍ و خوړي. د خواص خان په دې وړانديز کملاوتي دومره خوشحاله شوه لکه څنگه چې يو انسان د پښو څخه تر سره پورې په خوشحالي کې را ونغاړل شي. بيا دواړو يو ځاي ډوډۍ سامان خپور کړ او په ډيره خوشحاله ماحول کې يې سره يو ځاي ډوډۍ و خوړه .

د مالگې دکانونو په غرنيو سيمو کې د ککهر و د ماتې وروسته شير شاه سوري د جنجوعه قبيلې خلک ښه و نازول ، دهغوي په قوت او ځواک کې يې ډير ښت راوست تر څو هغوي په راتلونکې ورځو کې د شير شاه سوري ملاتړي و اوسي او د مالگې د غرنيو لږيو په لمنو کې ککهر و ته يو ځل بيا د مغلو د ملاتړ فرصت تر لاسه نه کړي. د دې کار د تر سره کولو وروسته شير شاه سوري د خوشاب او بهيرې په لور متوجه شو تر څو د اسيمې هم په خپل خوا کې و دروي. او په راتلونکو ورځو کې د دې دلښکرو له پاره خوندي ځايونه وگرځي .

په دې ورځو کې په خوشاب او بهيرې کې ډوډي بلوچان اباد وو. او همدا بلوچ دهغې سيمې حکمرانان وو. شيرشاه سوري نه غوښتل د بلوچو په معاملو کې لاس ووهي، ځکه چې ددې ويره وه چې هغه خلک به بيا دهغه مخالفت کې ودريري او يو ستر لښکر به جوړ او د شيرشاه سوري په مقابل کې به و جنگيري. ددې نه علاوه د بلوچو سردار فتح خان، اسماعيل خان او غازي خان دهمايون د تعقيبولو په لاره کې نه يواځې د خواص خان سره کومک کړې و بلکه هغه وخت چې شيرشاه سوري د خوشاب سيمې ته راغې نو هغوي د شيرشاه سوري خدمت ته هم حاضر شول او دخپل تعاون او ملاتړ ډاډي ورته ورکړ.

دا بلوچ د باجوړ څخه نيولې ان د بهيرې د غرنيو سيمو پورې خپاره پراته و. چې سردار يې اسماعيل خان بلوچ نومیده. شيرشاه سوري په دې پوهیده چې ددې پرته په دې سيمې باندې ولکه کول شوني نه دي. په دې اساس شيرشاه سوري اسماعيل خان بلوچ هم دخپل فوځ په نوم ليک کې شامل کړ. او هغه ته يې هم د شاهي فوځ په څير د خزانې څخه تنخوا و ټاکله.

دې بلوچانو پخوا کوچيانې ژوند درلود. بيا وروسته په دې سيمه کې اباد شول، په هغو ورځو کې چې تيمور لنگ په هندوستان باندې يرغل راوست نو دهغه د بيرته ستنيدو تر وخته پورې بلکه ټوله پنځلسمه پيړۍ د بلوچو ډوډا او هوت قبایل دشمال څخه د سنيد درياب په غاړه غاړه د کوچيانو په څير گرزيدل را گرزيدل. دهغې وروسته بيا داخلک د گومل په دره کې اباد شول چې د سليمان د غرونو دلړۍ جنوبي لوري ته پرته ده. ددې کوچي ډوله بلوچو د اباډيو په کتلوسره نور بلوچان هم په حرکت راغلل او هغوي هم په پنجاب کې اباد شول. دنموني په توگه د بلوچو د رند قبيله د ملتان د لنگا راجپوتانو د ويرې څخه د چناب راوي او ستيچ په درو کې اباد شول، ددې رند قبيلې دخلکو دنده په کرايه عسکري کول و، تر څنگ يې په ازادانه توگه غلا او لوټمار هم کاوه. په همدې ورځو کې څه نور بلوچان چې ډوډا او هوت د قبيلو پورې تړلي وو، هم د وطن او ځاي ځيگې د لټون په خاطر د جهلم او سيند دواډيانو پورته غاړو ته ولاړل او هملته ميشته شول. دلته په دې سيمو کې مخته پښتانه هم اباد وو. په دې خاطر د بلوچو او پښتنو تر منځ ټکر لازمي گرزیده. د بابر نه وروسته شيرشاه سوري او دهغه نه مخته همايون او دهغه ورور کامران مرزا په دې سيمو باندې څوارلس کاله حکومت کړې دي. هغوي به د پښتنو او بلوچو د خپل منځي تر بگنيو څخه گټه پورته کوله او په خپله به يې ارام حکومت کاوه. په دې سيمې کې د کامران برياليتوب په همدې کې و چې دا قومونه تل تر تله په جنگ جگړو کې مصروف و ساتي.

خوشيرشاه سوري د اپاليسې ترک کره او د پښتنو او بلوچو تر منځ يې يو والي او اتحاد راوست. هغه بلوچو چې په تيرو وختو کې يې د پښتنو په زمکو باندې ولکه کړې وه هغه سيمې شيرشاه سوري د بلوچو څخه بيرته واخستې او پښتنو ته يې تسليم کړې، خو بلوچانو ته يې دهغې په بدل کې د مالگې د کانونو د غرنيو لړيو د نندنا او گرجهک په نامه سيمې ورکړې. د جهلم په شمالي پولو کې دغه دواړه سيمې د جنگي موقعيت له نظره ډيرې مهمې دي. په غالب گمان چې شيرشاه سوري داسيمې د بلوچو سردار اسماعيل خان ته ورحواله کړې وې. په دې توگه د بهيرې او خوشاب نه علاوه بلوچان په نورو سيمو کې هم اباد شول. شيرشاه سوري هم هڅه وکړه چې هغوي ټول په خپل ملاتړ کې ودروي. په دې توگه په پنجاب کې د امن د ټينگښت له پاره شيرشاه سوري دا دويمه حربه استعمال کړه. اوس نو هغه په پنجاب کې دخپل حکومت د ټينگښت له پاره دريمه مرحله پيلوله.

د شيرشاه سوري دريمه مرحله په کشمير پورې تړلې وه. څرنگه چې هلته په کشمير کې د همايون سپه سالار مرزا حيدر د خپل لښکر سره ځاي په ځاي شوې و او هغه ددې توان درلود چې په يوه مناسب وخت کې دهغه ځايه را ووهي او په پنجاب باندې حمله وکړي. او په

دې توگه شيرشاه سوري د نوو ستونزو سره مخ کړي. ځکه چې مرزا حيدر بيگ يو تکړه ، ميرنې جنگجو او تجربه لرونکې جرنيل او سپه سالار و.

شيرشاه سوري د کشمير د حالاتو د جوړولو په خاطر دخپل لښکر سره يو ځای د لاهوره راووت او د بمهبر په لور وخوږيد ، په بمهبر باندې يې يرغل يوړ او هغه سيمه يې ونيوله . دلته په دې سيمې کې د قيام په وخت کې شيرشاه سوري د کشمير د جگ د قبایلو سره اړيکې ونيول. هغه د چک قبایلو سره ډيره دميني او خلوص نه ډکه رويه وکړه . هغوې ته يې مالي کومک هم ورکړ او هغوې ته يې دا هم وويل چې هغوې دې د همايون د سپه سالار مرزا بيگ په خلاف را پورته شي .

د شيرشاه سوري دا سياسي حکمت ډير گټور ثابت شو. ځکه د چک قبایل د مرزا حيدر بيگ په خلاف راپورته شول او د هغه سره يې د جنگونو لړۍ پيل کړه . کله چې د چک قبایل او مرزا حيدر بيگ په خپلو منځو کې په جنگونو کې را ونغښتل نو شيرشاه سوري ته يو ډول سکون په برخه شو ځکه چې اوس نو مرزا حيدر بيگ د چکانو سره په پوره ستونزو کې را گير شوې و . ترڅو کالو پورې چکانو په مرزا حيدر بيگ باندې يرغلونه کول ، ان تردې چې هغوې مرزا حيدر بيگ وواژه او يوچک سردار غازي خان د کشمير سردار وگرزید.

په پنجاب کې دخپل نظام د ټينگښت وروسته شيرشاه سوري د بنگال په لور د کوچ کولو اراده وکړه ، خو د بنگال په لور د کوچ کولو دمخه شيرشاه سوري خپل لښکر په دوو برخو باندې ووېشه ، يوه برخه يې خواص خان ته ورکړه او هغه يې همدلته په لاهور کې پريښود . هيبت خان نيازی يې دخواص خان معاون و ټاکه . شيرشاه سوري خواص خان ته دا لار ښوونه کړې وه چې هغه دې زما تر بله حکمه همدلته په پنجاب کې پاته شي . په داسې حال کې چې شيرشاه به د بنگال په لور روانيږي . ځکه د بنگال د حاکم خضر خان له لوري شيرشاه ته ښه خبرونه نه راتلل .

شيرشاه سوري خواص خان په دې خاطر په لاهور کې پری ايښې و چې هغه به د پنجاب په حالاتو پوره پوره څارنه کوي ، ځکه خواص خان يواځنې سالار او د شيرشاه سوري ښې لاس و چې د غمونو او مصيبتونو په وخت کې يې په پوره باور سره خپل ورسپارل شوې کار تر سره کاوه . شيرشاه سوري ته تر اوسه پورې د کشمير څخه علاوه د کابل د حکمران کامران مرزا او حتی د سيند په لور د تللې همايون څخه گواښ احساسيده نو په دې خاطر يې خواص خان په پنجاب کې پريښود . ترڅو په پنجاب باندې د کومې لوري حمله کونکي په مقابل کې خواص خان د هغه مقابلې وکړي او هغه بيرته شاته تللو ته اړ کړي . په دې توگه په پنجاب کې خواص خان د اعلي حاکم په توگه د ټاکلو وروسته شيرشاه سوري د بنگال په لور کوچ وکړ .

۵۸

يوه ورځ په داسې حال کې چې کملاوتي دخواص خان دخيمې دپاکولو څخه لاس څنډه نو گنگا خپل ځان ته را وبلله . کملاوتي خپل لاسونه پاک کړل او بيا د گنگا لوري ته راغله او دهغې تر څنگ کيناسته . گنگا تر يوه وخته پورې هغې ته په ډير غور او دقت سره وکتل او بيا يې په ډيره نرمه لهجه ورته وويل چې :

گوره کملاوتي ! زه غواړم له تا څخه د يوې خبرې پوښتنه وکړم خو درواغ به راته نه وايي . ته د تيرو څو مياشتو راهيسې دلته زما په خيمه کې کار کوي او په دې موده کې زه ستا ذات او شخصيت په اړه مطالعه کوم ، زه غواړم د همدې مطالعې په رڼا کې له تا څخه څه وپوښتم . خو دهر څه دمخه به له ما سره ژمنه کوي چې درواغ به راته نه وايي . گوره ! ريښتوني خبره ډيره ښه وي او گټوره هم . او که

درواغ دې راته وويلې نوله يوه اړخه به دخپل ضمير او از تر پښو لاندې كړې او دبله اړخه به په درواغو كې تاته كومه گټه هم نه وي. او ستا درواغ به تاته زيان ورسوي. د گنگا د پوښتنې څخه كملاوتي لږ څه اند بينمنه شانته شوه ، خو ډير ژر يې ځان سنبال كړ او بيا يې په لوړ او زوويل چې : گنگا خورې ! پوښته ، ته له ماڅخه څه پوښتل غواړې ؟ گنگا ورته وويلې چې :

گوره كملاوتي ! ما چې تر اوسه پورې ستا دشخصيت څارنه كړې ده دهغې څخه ماته دا ډاگيزه شوې ده چې ته زما دميره سره مينه لرې . كملاوتي ماته مخته هم ويلي دي چې درواغ به نه وایې نو كه چيرې ته رښتيا ووايي نو شونې ده چې زه به داسې يو قدم واخلم چې ستا له پاره به ډير گټور ثابت شي . كملاوتي خپل سر ښكته كړ او بيا يې دلږ څه فكر كولو وروسته وويل چې : گنگا خورې ! ښه دې و نه كړل چې له ماڅخه دې دا پوښتنه وكړه ، اوس كه چيرې زه ددې پوښتنې ځواب په نفې كې ووايم نو خپل ضمير به تر پښو لاندې كوم او كه چيرې هو ووايم نو بيا به ستا گنهگار وگرځم .

د كملاوتي ددې ځواب څخه گنگا ډيره خوشحاله شوه ، بيا يې كملاوتي ته وويل چې كملاوتي ! رښتيا رښتيا ووايه ، چې په رښتيا مې زړه خوشحاليږي ، گنگا غوښتل لږ نور څه هم ووايي چې كملاوتي په خبرو پيل وكړ او ويې ويل چې : گنگا خورې ! څرنگه چې تاله ماڅخه په سخته وغوښتل ترڅو زه رښتيا ووايم نو به دې خاطر ما هم رښتيا وويل اوس نو ددې رښتيا ويلو له پاره چې ماته هره سزا ټاكي زه يې منلو ته تياره يم . گوره گنگا خورې ! ما درواغ هم ويلي شول ، اودخپل زړه راز مې پتولې شو ، خو ماته رښتيا وويل ، ځكه دخواص خان شخصيت داسې دې چې هره ښځه دهغه لورې ته راغب كيدو پرته نه پاته كيږي او ما هم همداسې وگڼه چې د مينې په دې سيلاب كې لاهو شوې يم .

گنگا خورې ! ما هيڅكله هم دخپلې مينې دغه احساسات د خواص خان تر منځ نه دي ډاگيزه كړي ، ځكه زه پوهيږم چې په خواص خان باندې يواځې او يواځې ته حق لرې او له تاسره په دې حق كې هيڅوك نه شي را شريكيدې .

كله چې كملاوتي خاموشه شوه نو گنگا ترې يوځل بيا وپوښتل:

گوره كملاوتي يوه خبره بله هم راته وكړه اودا به هم راته په رښتيا سره كوي چې او هغه دا چې ايا زما خاوند (ميره) هم تاته كله په مينه كتلي دي ؟ چې دهغې له مخې ته داسې وپوهيږې چې هغه هم تاته رغبت لري او يا ستا له پاره څه داسې كوم كشش احساسوي . ددې خبرې په ځواب كې كملاوتي په يوه ټكان سره وويل چې ، نه ، هيڅكله هم نه ، هيڅكله هم داسې نه دي پيښ شوي ، هغه هيڅكله هم په داسې توگه زما په لور نه دي كتلي ، گنگا ورته يوځل بيا وويل چې :

گوره كملاوتي ! كه زه ستا دمحبت د يو اړخيزه عكس العمل په اړه كوم قدم واخلم نو هغه به ستا له پاره د منلو وړ وي ، زه به تاته دا ووايم چې دا قدم به ستا په حق كې وي ، كملاوتي ورته وويل چې : زه دهغې وخته راهيسې چې له تاسره كار كوم ماته ستا شخصيت د ډير زيات قدر او درنښت وړ دې . نو په دې خاطر هره پريكړه چې ته زما په حق كړې وكړې ماته به د منلو وړ وي . گنگا ورته وويل چې : كه چيرې خبره همداسې وي ، نو بيا واوره چې : زه به ستا په اړه داسې پريكړه كوم چې زه به پخپله تا دخواص خان سره واده كړم . اولكه څنگه چې زه دخواص خان ښځه يم همداسې به ته هم دخواص خان ښځه وگرځي . گوره كملاوتي ! اوس خو زما خاوند خواص خان د لاهورد ښار د اوسيدونكو د حال احوال د پوښتنې له پاره ورغلي دي ، كله چې بيرته راستون شي نو زه به ستا خبره ورسره وكړم . او بيا

به سبا تا دخپلې اخري پريکړې څخه خبره کړم. دگنگا ددې خبرو په اساس کملاوتي د تصنوعي شرم او حجاب څرگندونه وکړه اود خيمې څخه بيرون ووتله او وتبتيده.

کملاوتي به يوه منډه خپلې خيمې ته ساه نيولې ورسیده ، په دې وخت کې هلته په خيمه کې نيرمل ځانته ناسته وه. د کملاوتي ساه لا تر اوسه پورې ځای ته نه وه راغلې. تر لږه وخته پورې ساه نيولې ودریده او په خندا نه او خوشحاله خوله يی نيرمل ته کتل. نيرمل هم ترڅو لمحو پورې کملاوتي به غور سره کتله ، بيا يی ترې وپوښتل چې گوره کملاوتي !ته ډيره ساه نيولې راغلې يی او مخ دې د خوشحالو نه ډک دې ، را ته ووايه چې څه درپيښ شوې دي. کملاوتي په خندا خندا کې دنيرمل ترڅنگ کيناسته او بيا يی ورته وويل چې :

گوره نيرمل ! ستا خبره سهی ده. نن رښتيا هم زه ډيره خوشحاله يم. ساه مې په دې خاطر نيولې ده چې په يوه منډه مې ځان تر تا پورې را ورساوه. ترڅو هغه ښه خبر چې ما تر لاسه کړې دې هغه تاته هم سمدستي ووايم. نيرمل په ډير غور سره کملاوتي ته وکتل او بيا يی ترې وپوښتل چې څه ډول ښه خبر؟ کملاوتي په خندا کې ډوبه وه او بيا يی په ډيره پټه توگه نيرمل ته وويل چې :

گوره نيرمل ! دکوم کار له پاره چې زه د شير شاه سوري لښکر ته راغلې يم او ستا لمن مې ونيوله هغه کار اوس په ډيره بيره خپل انجام ته رسيدونکې دې ، گوره نيرمل ! نن په خبرو خبرو کې گنگا له ماڅخه وپوښتل چې ايا زه خواص خان خوبنوم. خو کله چې ما په مثبتنه توگه ځواب ورکړ نو پوهيږې چې گنگا څومره مهمه او اوستره پريکړه وکړه. نيرمل په ډيره انديښنه کې ترې وپوښتل چې هغه څنگه ؟ کملاوتي ورته د خوشحالي نه په ډک او از سره وويل چې :

گوره نيرمل : گنگا پريکړه کړې ده چې ما هم دخپل ځان په څير د خواص خان سره واده کړي ، نن به هغه په دې لړ کې دخواص خان سره خبرې کوي او سبا به ماته خپله اخري پريکړه اعلاني ، هغې ماته وويل چې د تيرو څو اوښو راهيسې هغه زما حالت تر څارنې لاندې لري اود همدې له لورې هغه دې پايلو ته رسيدلې چې زه دخواص خان سره مينه لرم. کله چې ما ورته هو وويلې نو بيا هغې دا ډول پريکړه وکړه. گوره نيرمل : زه پوهيږم چې که چيرې زما واده دخواص خان سره تر سره شي نو بيا چې دکوم مشن له پاره زه راوتلې يم هغه به په ډيره اسانه توگه تر سره شي.

نيرمل ورته په حيرانتيا سره وويل چې : گوره کملاوتي ، زه ستا ددې پريکړې په اړه و نه پوهيدم ، ته له يوه اړخه غواړې خواص خان ووژنې اود بله اړخه غواړې دهغه سره واده وکړې. کملاوتي ورته وويل چې : واوره نيرمل ! خواص خان خوبه زه ووژنم ، اودا کار به په هره توگه چې وي تر سره کوم خو اوس مې پريکړه کړې ده چې دخواص خان سره يوځای دغه گنگا هم له منځه يو سم ، گوره نيرمل ! ماته ددې نه منځته هم څو ځلې داسې فرصت تر لاسه شوې و چې زه گنگا او خواص خان دواړه له منځه يو سم خو دهغو ملگرو سره يوځای چې زه بايد دا کار انجام کړم لا تر اوسه دلته نه دې را رسيدلې ، گوره نيرمل ! په تيرو ورځو کې څو داسې فرصتونه تر لاسه شول چې کله کله به زه او گنگا دواړه په خيمه کې ځانته ناست و او کله زه او خواص خان. ځکه چې دخواص خان خيمه په څو خونو باندې مشتمله ده. داسې فرصتونه هم راغلي چې زه به د خيمې په پاکوالي کې مصروفه وم او خواص خان به په بله خونه کې ځانته ويده و. او کله به گنگا هم ورسره وده وه. که چيرې ما غوښتلې نو په داسې حالاتو کې مې دواړه له منځه وړلای شول. خو ما نه غوښتل دا کار په ځانته ځان انجام کړم. ځکه په دې توگه ماته ستونزې را ولاړيدای شوې ، که چيرې په خوب کې مې په خواص خان حمله کړې وای نو شونې وه چې هغه به را بيدار شوې وای او برعکس به يی زه له منځه وړې وای ، ځکه چې هغه خو يو ځوان نارينه دې. د زور او ځواک خاوند دې اوزه دهغې

يوه څپيره هم نه شم زغملي ، هو ! که چيري په دې وخت کې زما ملگري دلته موجود وای نو تر اوسه به مې هغوي دواړه په ريښتونې توگه له منځه وړي وای.

گوره نيرمل: داسې بريښي چې زما کار د اسان څخه اسانتر شوې دې ، که چيري گنگا خواص خان له ماسره د واده کولو له پاره تيار کړي او خواص خان ما خپله ښځه او خپله ماندينه وگرځوي نو ددې څخه دا څرگنده شوه چې زه به شپه او ورځ د خواص او گنگا په خيمه کې اوسيم. او کله چې گنگا او خواص خان ددهلي په لور کوچ وکړی نو زه به ددې ځايه د تللو په وخت کې خپلو ملگرو ته هم خبر ورکړم چې هغوي دې هم د خواص خان لښکر ته راشي ، دهغې وروسته به نيرمل ته وويني چې زه څه ډول دا دواړه له منځه وړم. نيرمل ورته وويل چې: گوره کملاوتي ! کله چې ته غواړې خواص خان او گنگا له منځه يوسي نو بيا د خواص خان سره واده ولې کوي ، دهغې سره د واده کولو په خاطر ولې خپل ځانگړتوب له منځه وړي ، خپل عصمت او عفت په داو کې رډې ، کملاوتي د لږ څه فکر وروسته ورته وويل چې:

گوره نيرمل ! په دې کې د واد لږولو کومه خبره نه شته. اونه به ددې لارې زما ځانگړتيا له منځه ولاړه شي ، خواص خان ډير ځواکمن او تکړه ځوان دې اوزه پوهيږم چې دهغه سره واده کول به په خپل ذات کې يوه ځانگړې تجربه وي ، بيا به د خواص خان سره د واده کولو وروسته زه دخپلو ملگرو په کومک سره ددې دواړو ژوند پاې ته ورسوم. نو که چيري خواص خان د گنگا د وړانديز ملاتړ وکړ نو زه به خامخا د خواص خان سره واده کوم ، دهغې خيمي ته به منتقل شم ، نيرمل غوښتل په ځواب کې څه ووايي چې په دې وخت کې ساتونکې دوي دواړو ته خوراک راوړ ، په دې خاطر دواړو چې چاپ خپله ډوډۍ وخوړله.

بله ورځ ، کله چې کملاوتي دکار له پاره د خواص خان خيمي ته ورغل نو ويی کتل چې په خيمه کې خواص خان او گنگا دواړه ميړه او ښځه ناست دي او په خپلو منځو کې خبرې اترې کوي ، دکملاوتي دکتلو سره سم گنگا دخپله ځايه پورته شوه او په خندانه خوله يې وويل چې: راځه کملاوتي زما څنگ ته راشه ، مونږ دواړو به ډيره بې صبرۍ سره ستا د راتلو انتظار کاوه. اوس به ته ځانته د خيمي پاكي او نظافت نه سنبالوي بلکه مونږ دواړه به دا کار يو ځاي تر سره کوو . ځکه چې د نن څخه وروسته ته هم ددې خيمي مالکه گرزيدلې يې . مخکې مې چې له تاسې کومې خبرې کړې وې ، نو تيره شپه اونن سهار مې د خواص خان سره هغه تکرار کړې او هغه مې له تاسره په واده کولو باندې راضي کړې دي . اوس به ته همدلته اوسيدو او د ما بنام دمخه مه ستا د خواص خان سره د واده ټولې چارې تر سره شي . اوله دې وروسته به ته هم زما په څير د خواص خان د ښځې په څير دلته او په همدې خيمي کې اوسيدو.

د گنگا په دغو ښو خبرو ښايسته اوبنکلي پيغله کملاوتي دخوشحاليو اورفاقتونو يوه نوې غوټۍ وگرزيده . په دې وخت کې هغه د خواص خان په خيمه کې د محبت پيغام ليکونکې او د اسمانونو په لور کې د وريځو په څير د عروج په خيالاتو کې ډوبه وه . معلومه نه ده چې هغه به ترکومه وخته پورې په دې خيالاتو کې ډوبه ولاړه وه چې گنگا رامخته شوه او هغه يې د لاسه ونيوله او په خيمه کې يې دخپل ځان سره کينوله ، بيا ترمانښامه د گنگا هڅو رنگ راوست او کملاوتي يې د خواص خان په نکاح کې ورکړه .

۵۹

د پنجاب د پرينسودلو وروسته شير شاه سوري د غرنيو لږيو يوه سيمه غوره کړه . او هلته يې د يوې کلا په جوړولو پيل وکړ ، دا کلا د بهار دره تاس د کلا دويم انځور و . دا يې دومره قوي او نه تسخيريدونکې جوړه کړه چې نوم يې ورته همغه د ره تاس د کلا ورکړ . په

پنجاب کې د اوسیدو او سیدو په وخت کې شیرشاه سوری د مالي امورو له پاره ډیر غوره کسان ټاکلي وو. په دې وگړو کې یو کس (کتھري ډوډر مل) هم شامل و. شیرشاه سوری هغه دخپل ځانه سره نوکر کړ او درهتاس دکلا جوړښت یې دهغه په څارنه کې پریښود.

درهتاس نومې دغه کلا اوس هم په جهلم کې تر سترگو کیږي، دا کلا د جهلم څخه لس میله واټن کې د شمال غرب په لور په هغه ځای کې پرته ده دکومه ځایه چې دغرنو لړۍ دکشمیر په لور ورځي. ددې کلا محیط دوه نیم میله واټن لري او دیوالونه یې دیرش فته پلنوالي او اته دیرش فته ستروالي لري، دهغې ستره دروازه دشیرشاه سوری دوخت د فن او هنر ستر شاهکار دي.

د پنجاب څخه دکوچ کولو په وخت کې شیرشاه سوری دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د بنگال په لور وخوژید، دهندوستا د تاریخ دیلامې څخه بنگال په سیاست، تمدن او ژبې له اړخه یوه جړه مشوره گزیدلې ده. ددې د پیچیدگیو چې څومره دهندوانو د وختو څخه کیږي په هماغه اندازه د منځنیو پیړیو د تاریخ څخه هم ډاگیزه کیږي.

دا کشمکش د اریایانو د راتگ سره سم پیل شوې و، بنگال تر هر څه لمړۍ د اریایانو د تهنذیب او تمدن سره ټکر وکړ خو په خپل دې هڅو کې ناکامه شول، د راجه هرشن څخه نیولې ان د اکبر پادشاه تر وختو پورې بنگال دخپلې سیاسي ازادۍ د ساتلو په خاطر هڅې کړې دي که څه هم دا جنگ دهندوانو پر خلاف و او که د مسلمانو حکمرانانو پر خلاف. بیا یې هم حمله راوړونکې ځواکونه په خپلو وینو کې را نغاړلي او خپل برلاسې یې پرې ساتلي دي.

دا کومه جادو زمه کرشمه نه وه چې بنگال پرې بدنام شوې دي بلکه دا دهغې د تهنذیب، د ژوندانه د ځواک او نعمتونو برکت دي چې بلې هیڅ سیمې ته نه دي ور په برخه شوې. په داسې حال کې چې د بنگال اب و هوا خرابه، اوبه یې ناپاکه، خود ماهیانو ځالي، او دولت یې شمیره خزانو یې، د جنوب ځان څارونکي او د قسمت از میښت کونکي تل دخپل ځان په لور را کش کړي دي.

ریښتیا خبره دا وه چې هر چا به چې یو ځل دلته قدم کیښود نو هغه به دهمدې ځای کیده. دهغوې له انده ددې ځای په خاورو کې په ریښتوني توگه جادو وو. هر څوک به چې یو ځل دلته راغې نو بیا به یې ددې خبرې دکولو څخه کرکه کوله چې بیرته دې ولاړشی او په بله کومه سیمه کې دې په داسې حال کې میشت شي چې قدرت پرې هم مهربانه نه وی او دگرمیو او یخنیو په تیرولو سره دې هره ورځ د نه زغم وړ مشقت او مزدوري وکړي.

ددې ټولو خبرو سره سره بیا به هم ډیر وخت په بنگال کې سرکشي اوبغاوت جوړیده، ددې ستر علت دا و چې دا ولایت د هندوستان د مرکز دهلي څخه نژدې زر میله واټن کې پروت دي، دا دومره ستر ولایت دي چې د ډیرو پراخو سرچینو مرکز دي، دلته به هر وخت حکمرانانو بغاوت او سرکشي کوله. ددې ځای حکمرانانو ته هیڅکله هم د دهلي تر ولکې لاندې اوسیدل نه خوښیدل. او تل به یې هڅه کوله چې ددهلي دغلامۍ کړي. دخپل څټ څخه وکارې. دبله اړخه دهندوستان مسلمانو پادشاهانو ته هم ددې پرته بله لاره نه وه چې ددومره لرې ولایت انتظام دې کوم عسکري سالار ته وسپاري ترڅو دهغه ځای د نظام خاوند اوسي. په هغه وخت کې یا خود مرکز سره داسې وسایل نه و او که وو هم ډیر کم و چې ددهلي څخه ددومره لرې سیمې انتظام او څارنه دې وکړي.

په بنگال کې دگود ښار ستر مرکز و او دهغه ځای اوسیدونکو به دگود ښار حکمران خپل سلطان گانه. دهغې د حکم تعمیل به یې کاوه، هغوې ددې خبرې سره هیڅ سرو کار نه درلود چې دگود سلطان په دهلي کې دخپل پادشاه خبره مني او که نه. یا هغه وژل کیږي

اویا دخپلې دندې څخه گونښه کيږي . خو کله به چې کوم نیک صوبدار د بنگال څخه لرې کړل شو نو یواځې دومره به احساسیده چې دیوې کورنۍ حکومت پای ته ورسید او د بلې کورنۍ حکومت پیل شو .

د شیر شاه سوری تر وخته پورې د بنگال همدا حال و . خو د بنگال سیاسي نظام د شیر شاه سوری د مزاج سره سره نه خوړ . ځکه شیر شاه سوری دیوې مستحکم مرکزي حکومت ملاتړې و . هغه نه غوښتل ولایتونو ته ډیره زیاته خپلواکي ورکړل شي .

هغه وخت چې د ۱۵۴۰ کال د جنوري په میاشت کې شیر شاه سوري دمغلو سره د جنگ له پاره قنوج ته روان شو نو په بنگال کې یی خضر خان د والی په څیر و ټاکه . اویا شیر شاه سوري شو میاشتي د بنگاله لرې پاته شو ، په دې وخت کې دهغه هغه لښکر چې تل به بهار کې موجود و نو په هندوستان کې د جنگونو په خاطر یی هغه هم له ځانه سره راخستې و . پایلې داشوې چې د بنگال حکمران هلته په بنگال کې د خپلواکۍ په خوبونو کې ډوب شوې و .

دهمدي مقصد د تر لاسه کولو له پاره هغې د بنگال د پخواني سلطان ، سلطان محمود د لور سره واده کړې و ، خضر خان ته دهغې یوه گټه داشوه چې د بنگال رعیت او پخوانیو مسلمانانو هغه د بنگال د تخت ریښتونې وارث گانه . خو خضر خان لا تر اوسه پورې شاهي لقب نه و خپل کړې . خو د بنگال د رسم و رواج په اساس یی په تخت (ټوکی) کیناستل پیل کړې و . په بنگال کې ټوکې محل چت ته هم ویل کيږي ، خضر خان به د پخوانیو پادشاهانو په څیر د محل په چت کیناسته او پریکړې به یی کولې ، خو تر اوسه یی شاهانه لقب نه و خپل کړې . کله چې خبر ورسید چې شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای په ډیره بیړه دهغه د ځپولو له پاره را روان دې نو دخضر خان د پښو څخه زمکه ووتله . ځکه هغه پوهیده چې په هغې کې دومره توان او همت نه شته چې د شیر شاه سوري مقابلې وکړي .

کله چې شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای گوډ ته ورسید نو خضر خان د گوډ د ښار څخه بیرون راووت او شیر شاه سوري ته یی ډیر گرم ښه راغلاست ووايه . که څه هم خضر خان دا ټول هر څه په مجبوریت سره تر سره کول خو خپل باطن یی نه را څرگند او ه خوشیر شاه سوري ته دهغه جاسوسانو د هرې لمحې خبرونه ورکول ، په دې اساس گوډ ته درسیدو سره سم شیر شاه سوري خضر خان و نیوه او بندي یی کړ او خپلو ټولو هغو سردارانو او سالارانو ته چې په دې وخت کې دهغه سره ملگری وو وویل چې ستاسو څخه هر یو چې زما د حکم خلاف کار وکړي پایلې به یی داسې وي لکه دخضر خان .

د خضر خان د نیولو او بندي کولو وروسته شیر شاه سوري هملته په بنگال کې قیام وکړ ، هلته یی د پرمختگ له پاره څه کارونه پیل کړل ، هغه لمړی کار چې هغه تر سره کړ هغه د بنگال د داخلي سیمو څخه کتنه وه او هلته یی په خپل نامه د شیرگر او شیرپور دوه ښارونه اباد کړل ، تر څنګ یی د بنگال د زمکو اندازه گیری وکړه . همدا راز یی د پخواني رواج په اساس څومره زمکې چې د جاگیردارانو سره وې هغه یی همغوي ته ورپریښودې او په هغې کې یی هېڅ ډول لاس وهنه ونه کړه .

په بنگال کې د شیر شاه سوري څلورم کار دا و چې په بنگال کې یی د زمکو نوي څښتنان را پیدا کړل ، پایلې یی داشوې چې بنگال د پښتون دویم ټاټوبي وگرزید . د دې نه علاوه هغه دهند د شمال څخه راجپوتان را وړل او دلته یی اباد کړل تر څو هندوان ترې سرراپورته نه کړای شي .

او تر ټولو مهم کار چې شیرشاه سوری په بنگال کې وکړ هغه دا و چې دخپل ځان له پاره یی یوه ډیره قوي بحري بیړۍ تیاره کړه. ترڅنګ یی هلته په بنگال کې د نظامي حکومت په ځای سیاسي حکومت جوړ کړ، او تر ټولو مهم کاری یی دا وکړ چې په بنگال کې یی د سرکونو په جوړولو لاس پورې کړ.

بنګال ته د ګودریا د لارې څخه هم دتللو راتللو لارې جوړې شوې وې خو هلته د سرکونو نظام بلکل د نشت سره مخ و. د همدې نظام د نشتوالي په اساس نه یواځې په بنگال کې سیمه ایز عصیت ځواکمن کیده بلکه د بغاوتونو له پاره هم لاره پرانستې وه. هغه سرکونه به چې د فوځ د انتقال په وخت کې جوړیدل نو د امن په وختو کې به د هغه ساتنه نه کیده او د باران په وختو کې به هغه بلکل د تګ راتګ له پاره بندیدل.

هغه لارې چې د مسافرینو له پاره جوړې شوې وې هغه هم د غلو او د اړه مارانو د زیادښت په خاطر د تګ نه لویدلې وې او دا حال د شیرشاه سوري له پاره د زغم وړ نه و.

شیرشاه سوري په همغه لمړي ځل د اټک څخه تر دهلي پورې یوه لویه شاهراه جوړه کړه او حکم یی وکړ چې ددهلی څخه تر د بنگال د سونار د کلي پورې دا شاهراه وغځول شي. سونار کلي د بنگال د کورني تجارت له پاره ډیره مهمه بندرگاه وه.

که څه هم سونار ګاوپه اوسني وخت کې خپل هغه اهمیت له لاسه ورکړې دې خو هغه وخت یی ډیر زیات اهمیت درلود. دغه ځای د شیرشاه سوري په وخت کې د هغه د حکومت مرکز هم نه وې خو ددې سره سره دا ځای د حربي فنونو له اړخه ډیر مهم ګڼل کیده.

سونار ګاوپه لکه یا او میګنا د دریا بونو تر منځه د اوسني ډکې څخه نیغ په نیغه شپاړس میله واټن درلود. همدا علت و چې یو وخت دا ځای د بحري جهازونو له پاره یوه ښه بندرگاه وه.

ابن بطوطه د همدې بندرگاه څخه د چین په لور تللې و. شیرشاه سوري چې د اټک څخه نیولې تر بنگاله پورې ستره شاهراه جوړه کړه نو سونار ګاوپه ددې شاهراه اخري تم ځای و. د شاهراه ګانو تر څنګ شیرشاه سوري د سړایونو په جوړولو او د کوهیانو په کنډلو هم لاس پورې کړ ترڅو په لاره کې د مسافرینو له پاره د تګ راتګ اسانتیا وپیدا شي. همدا راز یی په لویو لویو ښارونو کې د زمکې سترې سترې ټوټې دخپل لښکرو د پراونو له پاره ځانګړې کړې.

په بنگال کې د اوسیدو په وخت کې شیرشاه سوري د بنگال د ولایت پولې هم وټاکلې. د بنگال د ولایت غربي پوله د کوسي د دریا د غاړې په هغه ځای پورې رسیده په کوم ځای کې چې هغه د ګنګا د دریا سره یو ځای کیده، بیا دا لیکه د ګنګا څخه تیریده او د ګرهي د غربي څنډې څخه را تویده او د جنوب په لور د راج محل د غرونو او بهار کنډ د څنګونو تر منځ تیریده او د بیربھوم او شیرګر ه پورې رسیده.

شمالي پوله یی د شیرشاه سوري له خوا د اباد کړل شوي نوې ښار ګوټې شیرګر ه پورې رسیده، شرق او جنوب شرق یی د کوسي د ویالې په غاړه چې د بهار پورې خپره شوې وه. د جنوب شرق په لور دا ولایت په چنګاوو کې پروت د ماتاموري د دریا پورې خپور شوې و. په دې توګه د بنگال په ولایت کې د اوسیدو په وخت کې د ترقۍ د کارونو تر څنګ شیرشاه سوري ددې ولایت څلور خواوې هم وټاکلې. ددې ټولو کارونو د تر سره کولو وروسته یی دخپله اړخه یو باوري شخصیت د قاضي فضیلت تر نامه لاندې ددې ولایت والي

و ٽاڪه. بيا دخيل لڻسڪر سره يو ڄايَ دهلي ته راغي، دهلي ته بي درار سيدو سره سم خپل يو گوندي قاصد د خواص خان په لور لاهور ته وليږه او خواص خان يي دخيل لڻسڪر سره يو ڄايَ دهلي ته را وباله. ترڅو ٽول هغه مقاومتونه چې دهندوستان په داخل کې يي سرونه راپورته کړي د خواص خان سره يو ڄايَ وځپوي او هغوي ٽول دخيل خان تابع او فرمانبرداره کړي.

۲۰

نيرمل په خپله خيمه کې ځانته ناسته وه، چې کملاوتي درنه درنه او په پتو پښو خيمي ته ورننوټله. او د نيرمل تر څنگ کيناسته نيرمل ورته وکتل چې دهغې غومبرې د خوشحالي نه سره شوې دي. دهغې په سترگو کې د خوشحالي نڅا او په شونډو باندې ښايسته اوزره وړونکې خندا ده. د کملاوتي ددې حالاتو په کتلو سره نيرمل ورته وويل چې:

کملاوتي څه خبره شوې؟ نن خو ته د معمول پر خلاف ډيره زياته خوشحاله معلوميري. کملاوتي ورته په خندا شوه او ورته يي وويل چې:

نيرمل! زما درنې مشرې! ستا اندازه بلکل سهي ده، بس داسي يي وگڼه چې حالات پخپله زما په لور را ماتيري او دغه ټول کاره واره کارونه به دخپل اصلي منزل په لور رسيږي. گوره نيرمل! لږ څه دمخه د دهلي څخه د شيرشاه سوري يو قاصد راغي او د خواص خان په نوم يي د شيرشاه سوري پيغام راوړې ترڅو خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره يو ڄايَ د دهلي په لور روان شي. پخپله شيرشاه سوري د بنگال د حالاتو د سهي کولو څخه وروسته بيرته دهلي ته را رسيدلې دي. زما په آند چې اوس شيرشاه سوري غواړي خواص خان له ځانه سره يو ڄايَ کړي او د بل کوم دښمن په لور حرکت وکړي.

گوره نيرمل! ما همدا اميد کاوه چې کله به خواص خان دخپل لښکر سره يو ڄايَ د دهلي په لور روانيږي ترڅو هملته زه هغه په خپلې سزا باندې ورسوم. نيرمل دهغې په خبرو باندې تريوه وخته پورې خاموشه ناسته وه او بيا يي وويل چې: گوره کملاوتي! ته دهلي ته په ور رسيدو سره به څه ډول خواص خان دخپلې ولکې لاندې ر اوړې. کملاوتي ورته وويل چې: هلته په دهلي کې زما څو کسه پيژندونکې شته، دهغوي څخه يو چې دهغه ځايَ د مشرانو څخه دي او نرود سنگه نوميري او د دهلي ډير ستر تاجر دي، د همدې تاجر په واسطه به زه يو شمير وسله وال ځوانان را وغواړم او خواص خان به پرې له منځه يو سم. نيرمل دهغې په خبرو کې دلچسپي وښوده او بيا يي ترې وپوښتل چې:

گوره کملاوتي! ته به خپل وسله وال کسان د کومه ځايه څخه را وغواړې. کملاوتي ورته په خندا کې وويل چې: اووره نيرمل: زما دکا کا يو زوي دي چې مهاکوي نوميري. زما د ورور دمړينې وروسته هغه د گنگا د درياب په غاړه په يوه خوندي ځاي کې ميشت دي دهغه سره هلته دهغه څو کسه وسلوال ځوانان هم او سيږي، د همدې ځوانانو په لاسو به زه د خواص خان ژوند ته د پاي ټکي کيږم.

زه دهغوي په اشاره دلته د خواص خان سره د اړيکو د ټينگولو له پاره راغلي يم. هغه مهاکوي چې مايي پخوا تاته يادونه وکړه هغه زما دکا کا د زوي والي څخه علاوه زما منگيتر هم دي. مونږ دواړو وعده کړې وه چې مونږ به د خواص خان د وژلو وروسته يو د بل سره واده کوو. دهغې په دې خبره نيرمل اعتراض وکړ او ويي ويل چې:

گوره کملاوتي! کله چې ستا د کاکا زوی مهاکوي ته دا خبر ورسېږي چې ته د خواص خان بنځه گر زیدلې یی نو ایا هغه به ستا پر خلاف د بدلې اخستلو له پاره قدم وانخلي؟ دهغې په دې خبره کملاوتي یو ځل بیا وخنډل او ورته یی وویل چې:

گوره نیرمل! هیڅکله به هم داسې ونه شي. هغه وخت چې مهاکوی زه د خواص خان څخه د بدلې داخستلو له پاره دې لورې ته رالیږم نو ماته یی نصیحت کړې و چې که چیرې د څو ورځو له پاره ته د خواص خان بنځه هم وگرځی نو پروانه کوي خو هغه به ضرور له منځه وږي. نو کله چې هغه ته دا خبر ورسېږي چې زه د خواص خان بنځه گر زیدلې یم نو هغه ته به په دې کار هیڅ اعتراض نه وي. تر لږه وخته پورې په خیمه کې خاموشي خپره شوه بیا نیرمل په ډیره رازدانه توگه ورته وویل چې:

گوره کملاوتي! دهلي ته د رسیدو سره به ته ماته ستا د پیژندگلوي نړود سنگه د کور ادرس را کړې، نو که چیرې هلته په لښکر کې زما اوستا له پاره حالات خراب شي نو زه به د لښکر څخه و تښتېږم او د نړود سنگه کور ته به ولاړه شم. کملاوتي په پراخه سینه ورته وویل چې: دهلي ته د ورسیدو سره سم به زه تاته دهغه د کور ادرس درکړم. ته اندیښنه مه کوه، په دې ټول کړچار کې به پر تا باندې هیڅ گوته کینښوول شي. او که چیرې کله هم داسې وخت راشي نو بیا به هرو مرو ددې ځایه وځي او د نړود سنگه کور ته به ځان رسوي. گوره زه اوس ورځم، ددې پاره راغلي وم چې تاته دا بڼه خبر در ورسوم، ددې خبرې سره سم کملاوتي دخیمې څخه ووتله او په بله ورځ سهار وختي خواص خان دخپل لښکر سره یوځای ددهلي په لور روان شو.

۶۱

دهلي ته د رارسیدو سره سم شیرشاه سوری سلا مشورې پیل کړې، او بیا دې پایلو ته ورسید چې اوس باید ددهلي څخه ووځي او دباغې ځواکونو پر خلاف تصفیوي عملیات پیل کړي. هغه تر ټولو دمخه د مالوه د تصفیې په لور دتللو هوډ وکړ.

مالوه هغه سیمه ده چې په غربي برخو کې یی گجرات او راجپوتانه او په شرق کې یی بندیل کنډ او گوډانه، شمال ته یی د چنبل دریا او جنوب ته یی د نر باد سیمه پرته ده. د مالوه منځني میدانونه د شمال او جنوب له اړخه د څلورو دریاونو په واسطه په برابره توگه سره ویشلې دي. ددې دریاونو نومونه دادي: ماهی، چنبل، باوروتي، او دیدوا. ددې څلورو دریاونو ددې سیمې نوم مالوه دي. په پخوانیو وختونو کې دا زمکه په دوو برخو باندې ویشل شوې وه، غربي مالوه چې اونتي ورته ویل کیده او شرقي مالوه چې د اماره که په نوم یادیږي.

د پخوانۍ زمانې څخه تر ننه پورې مالوه د هندوستان په تاریخ او تمدن باندې ډیر ستر اغیز لري. ځکه د جغرافي له نظره ددې ځای مرکزی برخه د شمال، جنوب، غرب او شرق تر منځه د یوې کړۍ کار ورکوي. که چیرې د تاریخ په عامو دورو کې مالوه د شمالي هند د سلطنت یوه برخه نه وي گرزیدلې نو د پخوانیو او منځنیو پیړیو په تاریخ کې به د تنوع په ځای یو شانته والې راپیدا کیده. او دا یوه تاریخي پېښه ده چې هغه وخت چې پایلې پتر، قنوج او یا مالوه د هندوستان په حکومت کې شامله نه وه نو هغه حکومت ته یی هندوستانی حکومت نه وایه.

د مگه د سلطنت د زوال نه وروسته چې په هندوستان کې د علومو، فنونو، تهذيب او تمدن په ډگر کې کوم امتیاز وروپه برخه شوې و نو په هغې کې مالوه لمړۍ درجه درلوده. دا هغه سیمه ده چې د تاریخ ستر ستر ویاړلی یی زیږولې دي، د نمونې په توگه بکر ماتیه، اودهغه نورتن، ددهارا نگرې راجه بهوج او... داسې نور. په دې سیمه کې سنسکرت، علم و ادب خپل عروج ته رسیدلې و، دلته

دبرهمني مذهب ولکه وه ، ددې ځای راجپوتانو تر دوو پيړيو پوري دغیرملکې حمله کونکو په ډیره ميرانه مقابله کړې او په زړه ورتيا سره يی خپله ازادې ساتلې وه .

د ترکانو د حملې په وخت کې هم په دې سيمه کې هندوان حاکم پاته شول . وروسته بيا مجبور شول اود جنوب په لور ولاړل . دا سيمه چې اوس ورته مالوه ويل کيږي دملو د قوم سکونت ځای و . ملو قوم په دوو برخو ويشل شوې يوه ته يی ملو وايه او بل ته يی مانجو . ويل کيږي چې د سکندر اعظم د يرغل په وخت کې دمالو اومانجو دواړه قبيلې د راوي د درياب په لاندې برخه کې ابادې شوې وې . تاريخپوهان دا هم وايی چې دا خلک د سيند د درياب دهغې غاړې څخه دسهوستان په سيمه کې دديدک د قبيلو سره يو ځای اوسيدل . په څرگنده توگه مالو يو قوم و چې د زيات شمير قبيلو او قبيلو څخه جوړ شوې و ، دا خلک پخوا په سترو سترو غرونو باندې اوسيدل نو په دې اساس يی نوم د سنسکرت په ژبه مالو ياد کړل شو اودا سيمه دمالو هي په نامه ياده کړل شوه .

په پيل کې دا خلک په پنجاب کې اوسيدل اوس هم دستلج د درياب په جنوبې برخو کې دجتانو دوه ډلې پيدا کيږي . مالو او ماج دستلج په شمالي برخو کې اوسيږي . نن سبا په مالوه کې د مالو د قوم لټون داسې دې لکه دمختلفو شيانو څخه جوړ شوې خوراک کې مختلف شيان ولټول شي . په دې خاطر دهند په زمکه چې هر قوم قدم ايښې دې نو هغه د هندوستانې قوم په دغه ګډ خوراک کې جذب شوې دې ، که هغه ارين دې ، يا يونانيان ، برهمن دې يا ترکان ، منګوليان دې يا تاتاريان ، ټولو هندوستان ته په راتلو سره خپل انفراديت له لاسه ورکړې دې ، اودخپلې ژبې ، قوم اونسلم د ساتلو هر څومره هڅې يی چې کړې دی خوبيا هم په هندوستانې تهذيب کې مدغم شوې دي ، دشپږمې پيړۍ په شاوخوا کې دمالو اومانجو دواړه قبيلې د پنجاب څخه ولاړې او مالوه او ميوار کې ابادې شوې ، په داسې حال کې چې بيا وروسته دوي د مانجه راوولي د غرونو په لور ولاړې . هلته يی په ميوار کې ځانته خپل يو ښارگوټې اباد کړ ، دهغوي دواړو قبيلو تر منځه خپل منع اړيکې داسې جوړ کړل شوي لکه دتاريخ په عامو دورو کې چې دمالوه او راجپوتانو ترمنځه موجود وو . هغوي ډير ژر دملو دخلکو او نورو قومونو سره چې دپخوا څخه په دې سيمه کې اباد شوي يوځای شول او خپل ځانته والې يی له منځه يوړ . په دې اساس دا ټوله سيمه دهغوي په نامه مشهوره شوه .

دمالو او مانجه څخه علاوه څه نور قومونه هم وخت په وخت دمالوه دې زمکو ته راتلل ، دنمونې په توگه د بنديل کهنډ له لارې د کچواها خلک دې سيمې ته راننوتل او تريوه وخته پورې به دلته اوسيدل ، په دې خاطر دغو سيمو ته يی بيا د کچوار نوم ورکړ . ددې دغه اوسني نوم د کچهوراواسي د وړانيدو څخه جوړ شوې دې . ددوي جوړونکې راجه نرود نومیده چې يو وخت يی په گواليار کې حکومت کاوه .

ددې کچواهانو څخه علاوه چوهان هم په مالوه کې اباد شوي وو . دې چوهانو به يو ډول شربت جوړاوه چې دمرگ شربت به يی ورته وايه . هغوي به دا شربت خپلو دښمنانو ته ورکاوه او په دې توگه به يی هغوي له منځه وړل . دې شربت ته يی په راجپوتې ژبه کې (کهينچ څکول) ويل ، په دې خاطر دارا جپوتان بيا د کهينچ په نامه ياديدل . دا راجپوتان بيا شرقي مالوه ته راغلل او هلته يی د هغه ځای د پخوانيو اوسيدونکو سره نښتې پيل کړې او هغوي يی د جنگونو په واسطه د خپلو ځايو څخه وشړل او دهغوي په ملکيتونو يی ولکې وکړې ، داې راجپوتانو ان د اکبر تر وخته پورې مسلمانانو حکمرانانو ته هم ستونزې راولاړولې . همدا علت چې ددوي په مقابل کې مسلمانو پادشاهانو دا پاليسي خپله کړه چې د راتهور راجپوتانو ته دهغوي د خدمت په مقابل کې مالوه د جاگير په ډول پريږدي ترڅو

ددې لارې د مالوه پخواني راجپوتان تر اغيز لاندې ونيسي. ددې پايلې دا شوې چې په لږه موده کې دغو نوو راغليو خلکو کهيڼچې راجپوتان په اقتصادي، سياسي او نورو ساحو کې په ډيره زياته اندازه لاندې وغورزول.

ددې نه علاوه تور قبائل هم مالوه ته ورننوتې و چې په سنسکرت يې دې خلکو ته (مرکهې) ويلې. په پنځلسمه پيړۍ کې دا خلک د گواليار څخه راپورته شول او په مالوه کې اباد شول او بيا يې د سلطان ابراهيم لودي د واکمنۍ په وخت کې د مالوه د خلجي سلطان او د دهلي د فرمانروا په خلاف خپله ازادې په خپل ځای و ساتله. بيا د تور قوم خلک د جنوب په لور و خوزيدل او د راي سين د راجه پورن مل پلار سلهاري تر قومندې لاندې يې په چندريري اوراي سين باندې ولکه وکړه او هلته يې خپل حکومت جوړ کړ. د مالوي په اړه تاريخي معلومات په لنډه توگه په لاندې ډول وړاندې کيږي. د ۱۴۰۱ څخه تر ۱۴۰۲ پورې مالوه د هغې د والي دلاورخان غوري له اړخه ازاده اعلان شوه او همدغه والي د مالوه د سلطنت بنسټ کيښود. د هغې وروسته دهغه زوی سلطان هوتک غوري دخپلو فتوحاتو په لړ کې د سلطنت پولې تر گواليار او کالتي پورې وغځولې.

ددې نه وروسته په ۱۴۳۵ څخه تر ۱۴۷۱ پورې د سلطان محمود تر نامه لاندې يو کس د مالوه د حکمران په څير پاته شو، هغه يو منصف المزاجه او عادل حکمران و، دهغه د حکومت په څلور دير ش کلنۍ دوره کې د مالوه تاريخ د منځنيو پيړيو د تاريخ يو طلايې باب گڼل کيږي. دهغه وروسته دهغه زوی عياث الدين د مالوه حکمران شو، هغه تر يوه وخته پورې دخپل پلار په څير حکومت کاوه خو وروسته بيا په عياشۍ کې ورډوب شو، په عياشۍ کې د ورپريوتو وروسته هغه ته يواځې يو شوق را پيدا شوې او هغه دا و چې د راجه گانو او سترو زمکوالو بڼايسته لوني به يې په زور خپل حرم ته راوړي. هغه خپلې شاهي دندې پريښودې وې او شپه او ورځ په حسن او بڼايست کې ډوب و.

دهغې وروسته د ۱۵۰۰ او ۱۵۱۲ کلنو تر منځ ناصر الدين په تخت کيناست، دا هم يو شرابي او ظالم حکمران و. خو دخپل سلطنت چارې يې په ډيره بڼه توگه تر سره کولې. خو ددې وروسته دهغه د زامنو تر منځ د تخت د ترلاسه کولو له پاره شخړې راپيدا شوې چې دهغوي څخه يې يوه زوی (محمود) د راجپوتانو د سردار په مرسته په تخت د کيناستو برياليتوب ترلاسه کړ.

هغه دغې راجپوت سردار ته د ميگني راي لقب ورکړ. ميگني راي ډير پوه، عاقل او تکړه سپاهي و. که څه هم په خپله په سلطان محمود کې د جسماني ځواک کمښت نه و خو د مصلحت او سپاهيت له اړخه ډير کم تجربه و. په داسې حال کې چې د يوه رهبر له پاره داسې صفتونه ډير اړين گڼل کيږي. پايلې يې داشوې چې ميگني راي دهغه څخه مسلمانان سرداران يو لري کړ او له منځه يې يوړل او دخپل ځان څخه يې يو مطلق العنان حکمران جوړ کړ. سلطان محمود ددې حالاتو په کتلو سره د گجرات د پادشاه څخه کومک و غوښت. دبله اړخه ميگني راي د ميوار د راجه راناسانکا څخه دبسپنې غوښتنه وکړه. په پايلو کې يې سلطان ته سخته ماتې ورکړه او د تل له پاره يې بندي وساته، وروسته راناسانکا سلطان بيرته ازاد کړ او هغه ته يې د سلطنت په يوې خاصې سيمې کې د حکومت کولو اجازه ورکړه. خو د مالوي پاته ټوله سيمه يې په خپل سلطنت کې را شامله کړه.

د مالوي د سلطنت دغه ډول له منځه تلل او د راناسانکا په ځواک کې د حد نه زيات ډيرښت په هندو ستاني سياست کې ډير خلل راپيدا کړ. تر لږې مودې مخته پورې د مالوي، ميوار او گجرات درې واړه رياستونه په خپل ځواک او پراختيا کې يو دبله سره برابر وو. او په

دې توگه دهغوې تر منځ يو ډول توازن او برابري موجوده وه او دخپل منځې شخړو په وخت کې به يې هم ددهلي کمزورې نظام د راحت سره منځ کوو.

خو د گجرات او مالوه په گډه و ځواکونو د رانا سانگا فتحې د راجپوتانو هغه جارحانه پالیسي بيرته را ژوندۍ کړه او د راجپوتانو د ځواکونو دا يووالي د دهلي د کمزورې حکومت له پاره ډير زيات خطرناک ثابتيد. ځکه چې دداسې يوه با اختياره رياست دومره پراخوالي او په بل رياست باندې دهغوې ولکه کول په طبيعي توگه د مرکز سره د ټکر کولو له پاره لاره هواره وه.

په دې خاطر رانا سانگا د ميواړ د واکمنۍ په لور تيا وکړې د سلطان لودهي د زماني لودهيانو ته پرلپسې گواښ حسابيد. او دا گواښ د بابر له پاره هم تر هغه وخته پورې په خپل ځای پاته وه تر هغې چې بابر د کنوا په جنگ کې رانا سانگا ته ډيره بده ماتې نه وه ورکړې. هغه په دې جنگ کې د راجپوتانو ځواک په پوره توگه له منځه يوړ.

خو ميواړ هم د مالوه د زوال نه وروسته په سيمه کې توازن و نه شو ساتلې ، ددې ماتې څخه وروسته د گجرات د عروج او زوال له پاره لاره پرانستل شوه ، د گجرات حکمران بهادر شاه په مالوه باندې يرغل وکړ او په دې توگه يې مالوه په گجرات کې راشامله کړه . بهادر شاه د ځواکمنکيدو سره سم د مغلو په خلاف د بغض او کينې لاره خپله کړه ، بلکل همغسې لکه ددې نه مخته چې رانا سانگا خپله کړې وه . خو دا گواښ هغه وخت له منځه ولاړ چې همایون په گجرات باندې حمله وکړه او بهادر شاه يې له منځه يوړ.

د بهادر شاه د مړينې وروسته مالوه بې وارته پاته شوه . ځکه چې دې سيمې ته د پخوانيو حکمرانانو د وراثينو څخه هيڅوک په لاس ورنغې او په دې توگه د مالوه ميدان بلکل صاف پاته شو ، هيڅ نوې ځواک دلته د پنبو د کلکولو توان نه درلود. په دې وخت کې يو کس ملو خان د حالاتو څخه سياسي گټې پورته کړه ، نوموړې په لمړيو کې د مالوه د خلجې حکمران غلام و او بيا د سيمې امير وگريد . هغه وخت چې د لږې مودې له پاره مالوه د بهادر خان په ولکه کې راغله نو ملو خان د بهادر شاه له اړخه غوره وگڼل شو ، د گجرات د حکمران بهادر شاه د مړينې وروسته ملو خان د قادر شاه په لقب د مالوه په ډيرې برخې باندې حکمران وگريد.

په مالوه کې وروسته بيا يو بل ځواک هم راپيدا شو او هغه د راجپوتانو سردار پورن مل و . همدغه پورن مل په لمړيو کې په راي سين او چندرېري باندې ولکه وکړه او ددې وروسته يې ورځ په ورځ خپل توان زيات کړ او په دې توگه راجپوتانو يو ځل بيا خپلې جارحانه حملې يو ځل بيا پيل کړې او په ډيره لږه موده کې پورن مل دومره ځواکمن شو چې د مالوه هيڅ حکمران دهغه واکمني له سترگو نه شوه غورزولې.

هغه وخت چې شير شاه سوری په دهلی کې قيام کاوه او بيا يې په مالوه باندې د بريد کولو تکل وکړ نو هغه وخت په مالوه کې دوه ستر ستر ځواکونه وو . او دا دواړه د شير شاه سوري له پاره گواښ گڼل کيده . دهغوې څخه يو ملو خان و چې د قادر خان لقب يې ځانته خپل کړې و او بل راجپوت حکمران پورن مل و . اوس ددې دواړو د خپلو له پاره شير شاه سوری د دهلي څخه روان شوې و . هغه دخپل سفر په لمړي پړاو کې اگري ته ورسيد . هلته په اگري کې د قيام په وخت کې ورته دخپل والی بهار شجاعت له اړخه يو ليک ورورسيد چې په هغې کې يې ليکلې و چې د گواليارد کلا والي ابوالقاسم چې دهمايون له اړخه ټاکل شوې و ، دده سره سوله کړې ده . او د ابوالقاسم په مطابق کله چې شير شاه سوری په خپله گواليار ته را ورسيد نو دا کلا به شير شاه سوری ته ورحواله کړي.

ددهلي څخه د اګرې په لور دتللو په وخت کې شیرشاه سوری دخواص خان په نامه یو قاصد لیږلې و او هغه ته یې حکم کړې و چې هغه دې ددهلي په ځای د اګرې په لور راشي، خو اوس چې د شجاعت خان له لورې شیرشاه سوري ته لیک ور رسیدلې و نو هغه خواص خان ته د انتظار پرته د اګرې څخه روان شو. لاهور ته یې بل قاصد ورو لېږه ترڅو خواص خان ته ووايي چې هغه دې ته د انتظار کولو پرته د اګرې څخه روان شوي دي نو په دې خاطر دې هغه د هغه پسې مالوي ته ځان ورسوي.

شیرشاه سوری د شجاعت خان د پیغام د تر لاسه کولو سمدستي وروسته د اګرې څخه روان شو او خپل فوځ ته یې حکم وکړ چې دگواليار دلاري دې د مالوي مرکزي ښار مانډو په لور ولاړ شي. د اګرې څخه دگواليار په لور دتللو په وخت کې شیرشاه سوری د اناوه او بهینه په لور کوچ کړې و. کابي ته د رسیدو سره سم د سمبل عسکري قومندان د بلگران څخه راتښتیدونکې اخري مغل سردار بیرم خان هم شیرشاه سوری ته ور حواله کړ. بیرم خان یې د شیرشاه سوری په وړاندې راوست. خوشیرشاه یې په اړه کومه پریکړه و نه کړه. او هغه هم د یوه بندي په څیر د شیرشاه سوری په لښکر کې سفر کاوه.

په هر حال شیرشاه سوری د اګرې څخه گواليار ته ورسید او دگواليار مغل والي ابوالقاسم د خپلې وعدې مطابق د کلا ولکه د شیرشاه سوری په لاسو کې ورکړه. ابوالقاسم چې د همایون له اړخه دگواليار والی ټاکل شوې و، د یوه کال د واټن په اندازه د خوار کې وسایلو د کمښت په اساس د شیرشاه سوری د سپه سالار او حاکم بهار شجاعت خان سره په سولې کولو مجبور شوی و. شیرشاه سوري ابوالقاسم هم له ځانه سره بندي کړ او په خپل فوځ کې یې وساته. دهغه راتلونکې هم د بیرم خان په څیر تیاره معلومیده. د شیرشاه سوري لښکر د گواليار څخه روان شو او د مالوي شمالي پولو ته ورسید. په همدې وخت کې شیرشاه سوری په ناڅاپي توګه خپل مخ بدل کړ او د شمال له لورې یې په مالوه باندې د حملې په ځای د جنوب غرب په لور د ګاکرو په خوا وروګرزید. کله چې دا خبر د مالوه حکمرانانو ته ور ورسید نو هغوي د خوشحالی نه جشن جوړ کړ، هغوي دا فکر کاوه چې شیرشاه سوری د مالوه څخه په شا ولاړ. او اوس بلې کومې لورې ته روان دي.

شیرشاه سوري په جنګونو کې ډیره پراخه تجربه درلوده او بیا هغه دا ټولې سیمې پخوا هم لیدلې کتلې وې. ګاکرو د مکندره نومې غرنیو لړیو اخري شرقي پوله باندې پرته سیمه ده. ددې غرنو څخه نیولې د مالوه تر شرقی راجپوتانه سیمو پورې لاره سمیرې په مالوه باندې دیرغل کولو له پاره چې شیرشاه سوری کومه لاره خپله کړې وه دهغې په اړه تر اوسه پورې شجاعت خان ته هم معلومات نه و. شجاعت خان هم په دې نه پوهیده چې د لښکرو اخري منزل به کومې لورې ته وي ځکه چې دهغه اقا شیرشاه سوري دخپلو جنګي پلانونو په پټ ساتلو کې ډیر میړني و.

په دې توګه د ګاکرو په غرنیو سیمو کې د ورننوتلو وروسته، شیرشاه سوری تر هر څه دمخه په دې دره باندې ولکه وکړه، ځکه دا دره د مالوه څخه د شرقی راجپوتانه په لور په لاره کې پرته وه. ددې درې دولکې کولو څخه د شیرشاه سوری مقصد دا و چې د مالوه د ډیرې برخې حکمران قادر شاه ته د راجپوتانه یا بلې کومې لورې څخه کومک را ونه رسیږي. او که څوک د اړتیاو په وخت کې د قادر شاه سره کومک کول غواړي نو هغه به په همدې درې کې تم کړل شي.

بیا شیرشاه سوری په ناڅاپي توګه د جنوب لورې ته سارنگ پورته وروګرزید. دا سیمه د ګاکرو څخه یو سلو شل میله واټن کې پرته ده. په دې وخت کې قادر شاه په اجین کې و چې د سارنگ پور څخه یې جنوب غرب لورې نژدې سل میله واټن درلود.

لاتر اوسه قادرشاه د اجين خخه نه ور راوتلې چې شيرشاه سوري په سارنگ باندې د جنگ پرته ولکه وکړه. قادرشاه سخت په ويره کې شو او د خپل مرکز شهر مانډو به لور ولاړ. د انبار د اجين خخه نژدې سل ميله جنوب ته پروت دې. د شيرشاه سوري ددې ناخاپی يرغل خخه هغه په ويره کې لويدلې و او له دې ځايه په تينسته وتلې و. که څه هم د قادرشاه سره د جنگ او جنگيدو پوره سازو سامان شتون درلود خو هغه ته د شيرشاه سوري په څير ددبمن دغلولو او يادبمن ته ددوکې ورکولو ځواک نه و موجود. هغه ددې جوگه هم نه وې چې په ځانته ځان جنگ وکړي او خپل ځان په زوره د اور په لمبو کې ورو غورزوي.

که چيرې په دې وخت کې قادرشاه دهميت او ميړانې خخه کار اخستې وای او په خپلې مستحکمې کلا کې محاصره شوې وای او ددبمن مقابلې يې کړې وای نو ممکن وه چې هغه ته به دلره مقاومت وروسته د مالوه د کوچنيو او سترو سردارانو او حاکمانو ملاتړ تر لاسه شوې وای، او هم به دهغه ځای سرداران او حاکمان يو لاس شوې او د يوه بيرغ ترسيوري لاندې به يې د شيرشاه سوري مقابلې کړې وای، نو که چيرې داسې يې کړې وای نو د شيرشاه سوري په شاتگ هم شوني و او ددوې د دفاع له پاره هم پوره وخت ورته په لاس ورته

دبله اړخه شيرشاه سوري هملته په سارنگ پور کې په داسې توگه قيام وکړ چې هلته يې د يوه حمله کونکې په څير نه بلکه د يوه قانوني حکمران په څير حيثيت خپل کړ، تر سارنگ پور پورې د ورسيدو له پاره شيرشاه سوري نه د وينې يو څاڅکې توې کړ او نه يې خپل لښکر ته د لوتمارۍ او چور وچپاول اجازه ورکړه. او نه يې د رعاياو خخه د چا د غلام کولو هڅه وکړه، او نه يې کوم ډول تباهي او بربادي منځته راوړه. دې ټولو خبرو د شيرشاه سوري په انسانيت او انصاف باندې دلالت کوي.

هغه وخت چې شيرشاه سوري په سارنگ پور کې قيام کاوه او د مالوه حکمران د اجين خخه خپل مرکز مانډو ته تښتيدلې و. په مانډو کې د اوسيدو په وخت کې د قادرشاه سفير سيف خان ورته سلا ورکړه چې هغه دې سمدستي سارنگ پور ته ولاړ شي او د شيرشاه سوري په خدمت کې دې حاضر شي او دهغه سره دې سوله وکړي. قادرشاه ته د خپل سفير سيف خان دا مشوره ډيره غوره ښکاره شوه په دې خاطر يې څو ساتونکې ډلې له ځانه سره واخستې او د خپل مرکزي ښار مانډو خخه ووت او دبیرته اجين ته ورسيد. دهمدې ځايه هغه سارنگ پور ته خپل يو سفير و استاوه او دهغه په لاس يې خپل د اطاعت او فرمانبردارۍ پيغام وليږه. او بيا د خپل همدې سفير تر شاشا پخپله هم ددو سوو آس سپورو سره يو ځای سارنگ پور ته روان شو.

هغه وخت چې قادرشاه د خپلو ساتونکو سره يو ځای سارنگ پور ته ورسيد نو شيرشاه سوري يې ډير گرم استقبال وکړ، قادرشاه په ډيره ښه توگه د شيرشاه سوري سره خبرې وکړې او دکوم شرط پرته يې د مالوه رياست د شيرشاه سوري په وړاندې کيښود. شيرشاه سوري د قادرشاه ددې رويې په مقابل کې دهغه د شاهانه شان په مطابق گلنار خيمه او نور قيمتي او ارزښتناک لوازمات وروښل. سارنگ پور ته د قادرشاه د ورسيدو سره سم شيرشاه سوري حکم کړې و چې د سارنگ پور خخه دې پر او پورته کړل شي او د اجين په لور دې کوچ وکړل شي. د شيرشاه سوري د حکم د اوريدو سره سم دهغه لښکر د سارنگ پور خخه د اجين په لور وخوږيد، دا ډير اوږد سفر و او نژدې پنځه منزله يې درلودل. په دې سفر کې د شيرشاه سوري او قادرشاه تر منځ اړيکې ډير وښو دوستانو په څير شوې وې.

ددې سفر په وخت کې دواړه په آسونو سپاره يود بل په څنگ څنگ کې د اجين په لور روان وو. هغوي د خپلو لمړنيو انقلابي ژوندونو رازيو بل ته سره ووايه. ملو خان چې په قادرشاه باندې يې شهرت موندلې و ددې نه اخوا چې د سلطان په خدمت کې پاته شوې و، څو

ځلې يې د داسې فوځونو قومندانې کړې وه چې د شيرشاه سوري ددې اوسني لښکر څخه، چې د اجين په لور روان و، ډير زيات و. نو په دې خاطر هغه هم په ډير خوند خوند سره د شيرشاه سوري سره خپلې پخوانې قصې کولې او دخپلو پخوانيو تجربو په اړه يې ورته معلومات ورکاوه.

په هر صورت د سارنگ پور څخه د اجين په لور د سفر په دوران کې شيرشاه سوري او قادرشاه يو ډبل ډير ښه ملگري او دوستان و گرزيدل. ددې سفر په دوران کې قادرشاه د شيرشاه سوري د فوځ د نظم و د سپلين څخه ډير اغيزمن شو، هغه په خپل زوند کې داسې ستر فوځ دداسې ښه نظم او نسق په حال کې نه وکتلې. هغه دا هم وکتل چې د شيرشاه سوري لښکر د ساعت په شميرلو سره سفر کوي، بيا ماښام د پړاو په وخت کې لښکر خپلو څلورو اړخونو ته کندنې کوي لکه څنگه يې چې د دښمن د حملې څخه ويره وي. او بيا لوتمار او چور وچپاول په ځاي په خپلو خيمو کې آرام پاته کيږي.

د سارنگ پور څخه د اجين په لور د سفر په وخت کې، کله چې شيرشاه سوري دخپل لښکر سره يو ځاي پړاو وکړ نو قادرشاه په پړاو کې گرزیده راگرزیده، هغه وکتل چې څو کسه افغان عسکر بيلچې په لاس زمکه کني او مورچې کاږي. په دې وخت کې هغه يو سپاهي ته وويل چې ددې افغان عسکرو څخه اقا شيرشاه سوري ډير زيات کار اخلي او ددوې حالت ډير خراب شوې دې، د شيرشاه سوري عسکرو د قادرشاه دا خبرې واوريدې او دهغه خبرې يې په کرکجنه توگه په ټوکو واخستلې. په همدې وخت کې د شيرشاه يو عسکر ورته داسې ځواب ورکړ:

«مونږ ددې کارد کولو څخه ډير خوند اخلو. ځکه چې زمونږ اقا هم زمونږ په څير ډير محنت کوی.»

قادرشاه ددې ځواب په اوریدو سره ډير حيران شو. چې د شيرشاه سپاهيان ولې دهغه سره دومره زياته مينه کوي. په داسې حال کې چې هغه له دوې څخه ډير سخت کار اخلي.

دلښکر سره د سفر کولو او دلښکر په منځ کې د پړاو کولو په وخت کې قادرشاه دا هم وکتل چې د عسکرو د تفريح له پاره هيڅ ډول سازو سامان نه شته. ددې لښکر سره نه بانډ و او نه نورڅه. نه ورسره د نڅا کونکو ښځو کومه ډله وه چې دهغوې په ژوندونو کې رنگيني را پيدا کړي. په هر صورت، ددې ټولو حالاتو په کتلو سره قادرشاه د شيرشاه سوري او دهغه دلښکر څخه ډير اغيزمن شو. د مالوه حکمران شيرشاه ته په تسليميدو سره سياسي زهر څکلي و. ځکه شيرشاه سوري ته اوس حالات ډير نازکه تر سترگو کيدل. د مانډو په رياست باندي ولکه کول او قادرشاه د خپله ځانه سره بندي کول دهغه په سترگو کې يو کرکجنه او ذليله کار معلوميد. خو ددې برعکس د قادرشاه د پخواني کړچار په کتلو سره هغه ته بيرته د مالوه درياست واگې سپارل او هغه دخپل ځان باج ورکونکې گړځول هم د مصلحت نه لري کار تر سترگو کيده، ځکه په تيرو وختو کې همدا قادرشاه ډير زيات خطرناک ثابتيداي شو.

شيرشاه سوري ته د قادرشاه سره د اوسيدو په وخت کې دا احساس را پيدا شوې و چې بې له شکه، قادرشاه يو عقلمند حکمران دې او د شاهي رتبې وړتيا لري نوپه دې خاطر هغه بايد لږ تر لږه د يوه ولايت والی و ټاکل شي. اجين ته د رسيدو سره سم د شيرشاه سوري تر ټولو لمړی دا کار وکړ چې د قادرشاه په نامه يې يو فرمان وليکه. او ددې فرمان له مخې قادرشاه د شيرشاه سوري له اړخه د مالوه په ځاي دلکنهوتي حاکم و ټاکل شو.

کله چې د مالوه نورو حکمرانانو وکتل چې قادرشاه چې ددوې څخه ډیر ځواکمن دې او هغه د شیرشاه سوری اطاعت ومانه ، نو هغوي هم د شیرشاه سوری په لور راغلل . د نرېدا د درياب د جنوبي برخې حاکم معين خان پخپله هملته په اجين کې د شیرشاه سوری په خدمت کې حاضر شو او خپل اطاعت يی وړاندې کړ او د شیرشاه سوری ماموریت يی ومانه . شیرشاه سوری د هغه اطاعت قبول کړ او هغه ته يی د هغه جاگير بيرته ورکړ .

د گجرات څخه هم عالم خالوري او دريا خان چې د گجرات د نابالغه پادشاه وليعهد او سرپرست و ، دواړه د شیرشاه سوری په خدمت کې حاضر شول ، شیرشاه سوری هغوي د سياسي مهاجرينو په څير و منل او دخپل ځان سره يی ورته پناه ورکړه او هغوي يی د اجين او سارنگ پور حاکمان وگرزول او د هغوي د وخت د تيرولو له پاره يی معقوله تنخوا وټاکله . هغه وخت چې شیرشاه سوری په اجين کې اوسیده نو په همدې ورځو کې خواص خان هم د لاهور څخه اجين ته ور ورسید .

هغه وخت چې په اجين کې د اوسیدو په دوران کې د مالوه کوچني او ستر حکمرانان د شیرشاه سوری دربار ته ورتلل او خپل اطاعت او فرمانبرداري له پاره يی هڅې کولې او شیرشاه سوری هم هغوي ته د هغوي رياستونه بيرته ور سپارل ، قادرشاه ته ډير تکليف او درد ور ورسید ، هغه هم دا هيله کوله چې شیرشاه سوري به د مالوه د نيولو وروسته د مالوه حکمراني بيرته همغه ته ور سپاري خو کله چې شیرشاه سوری هغه د مالوه په ځای د لکنهوتي حکمران وټاکه نو قادرشاه ته د شیرشاه سوری ددې فرمان څخه ډيره ناهيلي را پيدا شوه . خو هغه د څلورو خواو څخه د شیرشاه سوري په پنجو کې را نښتې و ، د هغه سره د شیرشاه سوری د حکم د منلو پرته بله لاره هم نه وه ، خوبيا يی هم د شیرشاه سوری څخه د خلاصون له پاره په پټه توگه پلانونه جوړول . قادرشاه هملته په اجين کې د اوسیدو په وخت کې خپلې بڼې ، کوچنيان او نور خپلوان دوستان سره را ټول کړل او په يوه داسې ځای کې يی ورته خيمې ودرولې چې د اجين د ښار او د شیرشاه سوری د لښکرو ترمنځ سيمه گڼل کیده . په دې وخت کې شیرشاه سوری قادرشاه خپلې خيمې ته را وباله . او حکم يی ورته وکړ چې خپل کوچنيان ، بڼې او نور خپلوان دوستان ټول د لکنهوتي په لور واستوي او د هغوي د تللو څو ورځې وروسته پخپله هم د لکنهوتي په لور ولاړ شي . قادرشاه څه نور فکر کاوه ، نو په دې خاطر يی ددې معاملې د ځنډولو له پاره شیرشاه ته وويل چې :

زه خو ستا د حکم او پرېکړې په اساس لکنهوتي ته ور ځم خو له ماسره د بار وړلو له پاره حيوانات نه شته . شیرشاه سوری سمدستي حکم وکړ چې قادرشاه ته سل او ښان او سل قچرې تيارې کړي ، کله چې د بار وړلو دا حيوانات قادرشاه تر لاسه کړل نو قادرشاه پرې خپل ټول سامان بار کړ او خپله کورنۍ او خپل خپلوان يی ټول د کوچ له پاره تيار کړل ، خوبله ورځ شیرشاه سوری ته خبر ورسید چې قادرشاه د لکنهوتي په لور د تللو پر ځای د گجرات په لور تښتیدلې دې . او باغي شوې دې .

شیرشاه سوري د هغه د تعقيبولو په خاطر خپل سالار شجاعت ورو ليرې او هغه ته يی حکم وکړ چې په هره توگه چې شونې وي قادرشاه لاس تړلې دلته راوړي ، خو شجاعت خان په خپلې ورسپارل شوې دنده کې ناکام پاته شو . د گجرات پولې د اجين څخه نژدې سل ميله واټن کې وې ، په داسې حال کې چې قادرشاه د شجاعت خان څخه څو ورځې مخته تښتیدلې و . شجاعت خان د قادرشاه د نيولو پرته بيرته راستون شو ، شیرشاه سوری د شجاعت خان په دې بې پروايي باندې ډير په غضب شو ، خو اوس کار له لاسه وتلې و . اوشونې وه چې هغه به په راتلونکې کې د شیرشاه سوری له پاره ستر گواښ گرزیدلې وای .

اوس نو حالات دا ډول و چې په مالوه کې دراي سين راجه پورن مل خخه علاوه نورو ټولو کوچنيو او غټو حکمرانانو د شيرشاه سوري ملاتړ اعلان کړې و او دهغه اطاعت يې منلې و. خو دراي سن راجه پورن مل لاتر اوسه په خپل ځاي کې دروند ناست و. دهغه له آنده دا دراجپوتانو ستر خيالي وه ، هغه ته په خپل فوځ ، خپل ځواک او خپل ځان باندې پوره باور و ، ددې نه علاوه هغه تر اوسه پورې د شيرشاه سوري ميرانه ، شجاعت ، او غيظ و غضب نه وکتلې . نو په دې خاطر هغه په دې هيله ناست و چې هغه به په ځانته ځان د شيرشاه سوري مقابله وکړي او خپلې سيمې به دهغه دولکې خخه خوندي وساتي .

خو کله چې د مالوه حکمرانان يو په بل پسې د شيرشاه سوري دربار ته راغلل او خپل اطاعت يې څرگند کړ او دراي سن راجه پورن مل ته هم دا خبرونه ورورسيدل چې اوس نو شيرشاه سوري غواړي خپل ټول لښکر ته حرکت ورکړي او د مالوه د مرکزي ښار مانده خخه راووزي او دراي سين په لور را روانيږي ترڅو په پورن مل باندې يرغل وکړي . ددې خبرونو په اوريدو سره د پورن مل پښې په لږ زيدو راغلې ، ځکه چې دهغه هر مشير هغه ته دا مشوره ورکوله چې د شيرشاه سوري سره دې د مقابلې خخه ځان وساتي . او که چيرې مقابله وکړي نوماتې به يې په برخه کيږي ، غوره داده چې د مالوه دنورو حکمرانانو په څير هغه هم د شيرشاه سوري خدمت ته ورشي او دخپل اطاعت سر ورته ټيټ کړي .

ددې حالاتو په رڼا کې دراي سين دراجه پورن مل سره ددې نه پرته بله لاره نه وه چې هغه دخپلو مشاورينو د مشوروپه اساس د شيرشاه سوري په دربار کې حاضر شي او د مالوه دنورو حکمرانانو په څير دهغه د اطاعت له پاره سر ټيټ کړي . ددې پريکړې سره سم دراي سن راجه پورن مل د شپږ زره اسونو سره يو ځاي د شيرشاه سوري دربار ته راغې ، شيرشاه سوري په ډيره ښه توگه هغه ته ښه راغلاست ووايه . او ډير قيمتي انعامونه او ارزښتناکه تحفې يې ورکړې . پورن مل د ضمانت په توگه خپل ورور چتر بوج

د شيرشاه سوري سره د يرغمل په توگه کيڼاوه . شيرشاه سوري هغه ته دهغه سيمه بيرته ورکړه او د پورن مل خخه يې دا ژمنه واخسته چې تل به د شيرشاه سوري اطاعت کونکي اوسي .

اوس نو د شيرشاه سوري تر مخه د هندوستان تر ټولو ستر ځواک دراجپوتانه دراجه ملاديو ځواک و . دراجه ملاديو ځواک د شيرشاه سوري د ځواکونو خخه څو هومره زيات و . په دې خاطر د مالوه خخه د فارغيدو وروسته شيرشاه سوري نه غوښتل چې دراجه ملاديو پر خلاف کوم قدم واخلي . هغه غوښتل د هغه له پاره په پوره توگه خپل ځان تيار کړي . خوبيا يې هم په راجپوتانه باندې دخپل رعب او دبدبې د ساتولو په خاطر يې د مالوه حالات منظم کړل او هلته يې دخپل فوځ يوه برخه پريښوده او پخپله يې دراجپوتانه په لور مخه کړه . شيرشاه سوري غوښتل چې دخپل دغې حرکت په واسطه ځانته دراجه ملاديو داخلي ځواک معلوم کړي ، په دې خاطر يې د مالوه خخه د وتلو وروسته دراجپوتانه درن تهمبور د کلا په لور مخه کړه .

درن تهمبور په دې کلا باندې راجپوتانو ډير ناز کاوه . دا کلا د بوندي په پولو د جيپور درياست سره پرته ده . د چتور تر څنگ دهمايون دواکمنۍ په وخت کې د گجرات حاکم بهادر شاه په دې کلا باندې هم ولکه کړې وه . هلته يې يو گجراتي لښکر جوړ کړې و چې قومندان يې عثمان خان نومیده او همايون ورته دخان خانان لقب ورکړې و .

د بهادر شاه دمړينې وروسته درن تهمبور حاکم عثمان خان د مالوه د حاکم قادر شاه ملگرتوب خپل کړې و ، دا کلا دخپل ځان د خوندي ساتلو له پاره اوس هم همغومره قوي وه لکه څومره چې پخوا وه . خو اوس دهغې حاکم عثمان خان زور شوې و او دکمزورتيا په اساس

یې خپل ځان ددې وړ نه گانه چې دشیرشاه سوری مقابلې ته را مخته شي . په دې خاطر دشیرشاه سوری سره دمقابلې نه د خوندي پاته کیدو له پاره یې خپل عافیت په دې کې وکوت چې درنهمبور کلا شیرشاه سوری ته ورحواله کړي . هغه همداسې وکړل عثمان خان دا کلا د جنگ وجدل پرته شیرشاه سوری ته ورحواله کړه ، شیرشاه سوری دغه مستحکمه کلا خپل زوی عادل خان ته وسپارله . او پخپله دخپل فوځ سره بیرته د اگری په لور ولاړ . درنهمبور د کلا ولکه کول دراجپوتانو په خوله باندې یو سخت گذار و . هغوی ته دا ډاگیزه شوه چې لکه څنگه چې شیرشاه سوری درنهمبور کلا ولکه کولې شي نو په همدې توگه به نورې سیمې او کلا گانې هم دراجپوتانو څخه په خپله ولکه کې راولي .

شیرشاه سوری څلورمه برخه

۲۲

په اگری کې شیرشاه سوری خواص خان ته داوسیدو له پاره دخپل ځان تر څنگ ډیره بڼه حویلی ورکړه . دا همغسې یوه مانۍ وه لکه څنگه یې چې په رهناس کې درلوده . یوه ورځ ، هغه وخت چې خواص خان او گنگا دواړه بازار ته د څه سامان داخستلو له پاره تللي وو نو کملاوتي دخپل خوب په ځای کې ځانته ناسته پاته شوې وه ، په همدې وخت کې یو ساتونکې دهغې دخیمې دروازې ته راغې او ورته یې وویل چې : درنې میرمنی ! دوه کسه ځوانان غواړي له تاسره وويني . هغه دواړه وایی چې دوی ستا د ورور مهاکوي له اړخه ستا سره د کتلو له پاره راغلی دي ددې ساتونکې په دې خبرو باندې کملاوتي ټکان وخور او سمدستی یې هغه ساتونکې ته وویل چې : که چیرې همداسې وي نو هغوی دواړه زما خیمې ته را ولیږئ . تر څو زه ووينم چې هغوی د څه له پاره دلته راغلي دي ، هغه ساتونکې دکملاوتي دخبرو سره سم بیرته ستون شو .

لږه شیبه وروسته دوه کسه ځوانان دکملاوتي خیمې ته را ننوتل . دهغوی د کتلو سره سم کملاوتي دخپله ځایه راپورته شوه او هغوی دواړو ته یې په خالي ځایو د کیناستو اشاره وکړه . او پخپله هم هملته کیناسته . بیا کملاوتي هغوی ته مخ کړ او ورته یې وویل چې : تاسې څوک یاست او څه پیغام مو له ځانه سره راوړې دي ؟ دهغو دواړو څخه یوه یې وویل چې :

کملاوتي ! زما نوم ملوک چند او زما دملگري نوم منوهر داس دي . مونږ دلته ستا ورور مهاکوي را استولي یو . هغه مونږ ته ویلي دي چې مونږ ولاړ شو او دهغه دخور کملاوتي سره ووينو . دهغې وروسته چې کومه خبره هغه وکړي په همغې عمل وکړو .

کملاوتي لږ څه په غور سره هغوی دواړو ته وکتل او بیا یې ورته وویل چې : زما ورور مهاکویی په دې اړه تاسو ته څه نه دي ویلي چې د کوم کار له پاره یې تاسو را استولي یاست ؟ په دې وخت کې دملوک چند په ځای منوهر داس وویل چې :

گوره کملاوتي ! ستا ورور مهاکویی مونږ ته دا ویلي وو چې ، [تر دې ځایه دخبرې کولو وروسته هغه ناڅاپه چپ شو او بیا یې په ډیره پټه توگه کملاوتي ته وویل چې] : کملاوتي کومه خبره چې زه کول غواړم ، هغه دلته کولې شم . کوم خطر خو به نه وي ، کملاوتي لمړی ددروازې په لور وکتل او بیا یې ورته وویل چې هر څه چې وایی په پوره راز سره یې ووايه ، دهغې په دې خبره منوهر داس په ډیر ټیټ غږ سره وویل چې :

کملاو تي ! په اصل کې ستا ورور مهاکوبی مونږ په دې خاطر دلته را ستولی یو ترڅو مونږ له تاسره وویښو او د خواص خان په وژلو کې له تاسره مرسته وکړو ، د منوهر داس د دې خبرې سره کملاو تي ډیره زیاته خوشحاله شوه او بیا یی په همدې خوشحالی کې وویل چې :

گوره منوهر داسه ! ستا خبره سهي ده ، ریښتیا هم زما د کاکا زوی تاسې د همدې کار له پاره رالیږلي یاست ، خو اوړی چې په دې وخت کې دغسې کار کول شوني نه دي . گورئ ! زه غواړم د خواص خان تر څنگ د هغه ښځه گنگا او د هغه یوه باوري دوسته نیرما هم له منځه یوسم . په داسې حال کې چې نیرم له ماسره د خواص خان په وژلو کې ملگرتیا ښوولي ده . خو زه به هغه هم ژوندی پری نږدم ، ځکه چې هغه کولې شي بیا زما له رازې ، هر وخت چې وغواړی ، پرده پورته کړي . او دا کار به بیا زما له پاره ډیر خطرناک وي .

گورئ ورونو ! اوس تاسې ولاړشئ او د اگری په کوم سراي کې قیام وکړئ ، د هغې ټول مصارف به زه درکړم ، خو زما سره به د بیا بیا کتلو له پاره زحمت نه باسی ، د هغې په دې خبره ملوک چند وویل چې : مونږ خود خو ورځو راهیسې همدلته په اگری کې اوسېږو ، او کله چې مونږ خبر شو چې خواص خان او گنگا دواړه د اگری بازار ته د څه اخستلو له پاره ورغلي دي نو بیا مونږ د دغه وخت څخه گټه پورته کړه او ستا لیدلو ته راغلو .

کملاو تي د دې خبرې په اوریدو سره نوره هم خوشحاله شوه او بیا یی وویل چې : تاسو ډیر ښه کار کړې دي او په ډیر ښه وخت کې دلته راغلي یاست . خو اوړی چې اوس به په گنگا ، نیرما او خواص خان یوه هم غرض نه کوئ ، ځکه هغه حالات چې تر اوسه پورې مخته راځي د هغې له مخې شیرشاه سوري به ډیر ژر د خپل لښکر سره یو ځای د راجپوتانه په لور کوچ کوي ، د هغه د دې ځایه د کوچ کولو وروسته به مونږ خپل اصل کار ته متوجه کیږو . اوړی ورونو ! هغه وخت چې خواص خان د دې ځایه کوچ وکړي نو زه به هم ورسره د هغه د ښځې په څیر د راجپوتانه په لور ورځم خو گنگا به د خواص خان سره نه وي ملگري . ځکه چې هغه امیدو اړه ده او ژر ده چې کوچنی یی پیدا شي . په دې خاطر به خواص خان هغه همدلته په اگری کې پریږدي او د هغې د خدمت له پاره به نیرم هم ورسره تم کیږي ، هغه وخت چې زه د خواص خان سره یو ځای د راجپوتانه په لور ولاړه شم ، نو زما په غیاب کې به تاسې دواړه متحرک شئ او په نیرم او گنگا دواړو باندې به حمله وکړئ او له منځه به یی یوسئ ، خو دا کار به هغه وخت کوئ چې د گنگا کوچنی را پیدا شوې وي ، ځکه چې زه اوس د خواص خان ښځه یم او د هغې د ښځېتوب حق ادا کوم . په دې خاطر زه نه غواړم چې د هغې د نسب شجره خرابه کړم . غواړم چې د خواص خان او گنگا د مړینې وروسته لږ تر لږه د هغوی زوی ژوندی پاته شي . ترڅو د خواص نوم اخستونکې یو څوک باید شتون ولري . کملاو تي نور څه ویل غوښتل چې ملوک چند پرې را مخته شو او ورته یی وویل چې :

کملاو تي ! ته څنگه په وثوق سره دا خبره کوې چې د گنگا به زوی پیدا کیږي او هغه به لور نه وي . د هغه په دې خبره کملاو تي و خندل او ورته یی وویل چې :

زوی وي که لور . زما مقصد دادې چې یو څوک خو باید پاته شي چې د خواص خان نوم ژوندی وساتي . په هر حال د کوچني د پیدا کیدو درې میاشتي وروسته تاسې گنگا او نیرم له منځه یوسئ ، که چیرې د دې درې میاشتو څخه مخته شیرشاه سوري د راجپوتانه د سوبې څخه را ستون شو نو بیا به تاسې د هغه د راتگ تر مخه دا کار ترسره کړئ خو کوچني ته به څه نه وایاست ، زه به د خواص خان سره یو ځای هلته په راجپوتانه کې یم نو په دې خاطر به هیڅوک پر ما شک نه کوي ، د گنگا او نیرم دواړو د له منځه وړلو وروسته تاسې دواړه هملته په همغه سراي کې اوسېږئ ، اوس که چیرې تاسې دواړو ته نور کوم وضاحت اړین وی نو پوښتلې یی شئ .

منوهر داس ورته وويلې چې: مونږ دواړو ته هيڅ شک و شبه نه شته. اوس نو ټوله خبره زمونږ تر مخه ډاگيزه ده. دهغه ددې خبرې سره سم کملاوتي دخپله ځايه پورته شوه، د اوسپنې يو صندوق يې پرانست، په هغې کې دنقدو پيسو يوه کڅوړه وه، را وايي خستله او ملوک چند ته يې ورکړه او ورته يې وويل چې: ددې کڅوړې څخه تر ډيره وخته پورې تاسې خپل مصرف کولې شئ، اوس ولاړشئ اود اگري په سراي کې و اوسېږئ. ددې خبرې سره سم منوهر داس او ملوکچند دواړه د خواص خان د حويلې څخه ووتل او ولاړل.

۶۳

دشير شاه سوري په لاسو دماتي خوړلو وروسته همایون سیند ته راغې او بیا روهرې ته ورسید، د روهرې حاکم د سیند د حکمران شاه حسین تر لاس لاندې و، همایون دهغه څخه کومک وغوښت او ورته يې وويل چې د روهرې کلا هغه ته په واک کې ورکړي، د شاه حسین دغه سالار په همایون باندې مهربانه شو او د همایون د پیغام په ځواب کې يې د همدردۍ له لارې د همایون فوځ ته په کشتيو کې بار غله او نور خوراکي توکي ور ورسول، ددې وروسته کله چې همایون وکتل چې هغه سالار ده ته دکلا په ورکولو کې وړاندې وروسته کېږي نو هغه خپل قاصد د سیند حاکم شاه حسین ته ولیږه او هغه ته يې حکم ولیږه چې سمدستي دې د همایون په خدمت کې حاضر شي.

همایون هغه ته دا گواښ هم کړې و چې که چیرې شاه حسین ځنډ وکړي نو هغه به په ټهټه باندې يرغل وکړي، د سیند حاکم د لرې څخه همایون ته خپل سلام را ولیږه او په څو ورځو کې يې د روهرې څخه راتلونکې هغه خوراکي توکي چې د همایون د لښکر له پاره راتلل، له منځه یوړل. پایلې يې داشوې چې د همایون او د سیند د حکمران شاه حسین تر منځ جنگ و نښت.

د همایون سره نه توپخانه وه او نه بحری بیړۍ او کشتۍ، خوبيا يې هم په خپل ځان د سیند د حکمران سره د ټکر کولو هوډ وکړ، د همایون ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا د درياب څخه تیر شوې و او د سیند غربي برخې لارگانې ته رسیدلي و او هلته يې د پاتر په سیمه کې قیام کړې و، هغوي ته د همایون له اړخه حکم وشو چې دخپلو برخو د لښکرو سره دې مخته ولاړ شي او په سیهون دې حمله وکړي. خو د همایون بدقسمتي وه چې دهغه ورور مرزا هندال او کاکایي ناصر مرزا دواړه په خپلمنځي اختلافاتو کې را و نښتل او د همایون ملگرتيا يې پرېښوده او د تنبید و په فکر کې شول. کله چې همایون ددې حالاتو څخه خبر شو نو په خپله د روهرې څخه پاتر ته راغې ترڅو د مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا تر منځه سوله وکړي او بیا سیند فتحه کړي او په خپله ولکه کې يې راوړي. خو حالات د بد نه بد تر لورې ته ولاړل او د ناصر مرزا او مرزا هندال تر منځ شکونه نور هم زیات شول.

دلته دنورې بدقسمتي خبره هم راپیدا شوه او هغه دا چې همایون د هندال مرزا د استاد بابا دوست په یوې څوارلس کلنې لور حمیدې باندې زړه بایلو د. ددې پیښې له مخې د همایون ټوله کورنۍ په یوه توپان کې راگیر شوه خو همایون د ډیر صبر او سکون نه کار واخست او د حمیده بانو سره يې نکاح وکړه او هغه يې له ځانه سره روهرې ته راوړه، د همایون په دې کار باندې دهغه ورور مرزا هندال ډیر خفه شو، په دې خاطر يې همایون پرېښود او دخپلې برخې د لښکر سره یوځای د قندهار په لور روان شو. په همدې وخت کې د همایون کاکا ناصر مرزا هم دهغه څخه وگړزید خو همایون په ډیره ستونزمنه توگه هغه له ځانه سره په دې شرط را یوځای کړ چې دهندوستان په سلطنت به د بیا ولکې کولو وروسته دهغې دریمه برخه خپل کاکا ناصر مرزا ته ورسپاري. همایون ډیره کلکه هیله درلوده چې ډیر ژر به

هغه په دې کار کې برياليتوب تر لاسه کړي ، د ناصر مرزا سره ددې ژمنې وروسته پخپله همایون دخپلې برخې دلبنکر سره يو ځای سیهون ته ولاړ خو د بهکرد کلابندی قومنده یی خپل کاکا ناصر مرزا ته وسپارله.

په همدې وخت کې د سیند حکمران شاه حسین هم په حرکت راغې ، هغه خپل اړخ بدل کړ او د همایون کاکا ناصر مرزا ته یی لالچ ورکړ چې که چیرې ناصر مرزا د خپل وراره سره لاره جدا کړی . نو نه یوازې د پادشاه په څیر به یی ومني بلکه دهغه په نوم به خطبه هم ووايي . تر څنگ به یی خپله لور هم دهغه په نکاح کې ورکړي . په دې توگه به شاه حسین د تهنه د ریاست او ددې ځای د ټولو شتمنیو مالک او وارث وگرځيږي.

ددې خبرې په اوریدو سره د همایون کاکا ناصر مرزا د خوشحالی څخه په هوا کې خیزونه ووهل . هغه په ټولو کشتیو باندي ولکه کړه تر څو همایون د دریا به تیر نه شی . هغه نه یواځې دا قدم واخست بلکه ددې نه اخوا یی د همایون د نیولو هڅې هم پیل کړې . ددې نه اخوا شاه حسین هم یوه ستره بحري بیړه واخسته او په سیند کې کیوت ، او د همایون ټولې کشتی یی چې په سیهون کې یی لنگر اچولې وو په خپلې ولکې کې واخستې . په دې کشتیو کې دهغې ټوله خزانه بار وه او دهغه د ملگرو بنځې او کوچیان هم په کې سپاره وو . په دې توگه هغه څه چې دشیر شاه سوري د لاسو څخه خوندي پاته شوي و هغه اوس د همایون د لاسو څخه ووتل . ددې پیښې وروسته همایون ددوه کسو زمکې لرونکو په بسپنه خپل کوچنیان او نور پاته شوي شیان واخستل او روهری ته ورسید .

دې لورې ته د همایون کاکا ناصر مرزا ډیر زړه سختې او ذلیله وخت ، هغه دخپل کیدونکې خسر او د سیند د حاکم شاه حسین د خوشحالولو له پاره ان په همایون د حملې کولو او دهغه د وژلو له پاره هم تیار ناست و . دهغه ددې رویی څخه مغل دومره په غضب شوي و چې دهغوي زیات شمیر وگړو پرېکړه وکړه چې هغوي به په راتلونکې کې په هر قیمت چې وې د بابر ددغه بد قسمت زوی همایون تر څنگ درېږي ، همایون هم دخپل شکي کاکا ناصر مرزا د گاونډیتوب څخه لرې ولاړ او دشمال په لور یی د اچ سیمې ته کوچ وکړ .

۶۴

په همدې وخت کې په راجپوتانه کې د ماروار راجه مالديو همایون ته خپل قاصد ورولیږه او دهغه څخه یی وغوښتل چې همایون دې دخپلو په څنگ شویو لښکرو او کوچنیانو سره یو ځای ماروړا ته راشی . مالديو دا ژمنه هم وکړه چې که چیرې همایون ماروړا ته را ننوځي نو دهغه سره به یو ځای هغه سیمې چې شیر شاه سوري ولکه کړي دي بیرته په خپله ولکه کې راوړي . خو همایون تر اوسه پورې په تذبذب کې را نښتې و ، په دې کرغیږنو حالاتو کې همایون هم غوښتل خپل ځان تقدیر ته حواله کړي ، کله کله به یی د مدینه الاسلام په لورد هجرت خبرې کولې ، په دې توگه هغه د ټولو انساني جذبو څخه رابیرون شوې و او د ډیرې بې وسۍ شپې او ورځې یی تیرولې . خو حمیده بانو چې دهغه نوې نوي ناي وه همایون پوهاوه ، څرنگه چې همایون دهغې سره ډیره زیاته مینه درلوده نو دهغې محبت په اساس حمیده بانو هغه په سمه لاره روان کړ او هغه ته یی دهغه دندې وروښودې ، هغه ته یی دا وښوول چې د یوه میړه او یوه پادشاه په توگه همایون باید خپلو هڅو ته دوام ورکړي ، ستونزې وگالي بلاخره به کامیابي هم هغه ته په لاس ورشي .

دخپلې محبوبې حمیده بانو په خبرو باندي همایون یو ځل بیا ځان را جوړ کړ . هغه په دې فکر کې شو چې قندهار ته ولاړ شی او دخپلو ورونو مرزا هندال او مرزا عسکري سره سوله وکړي ، ځکه چې هغه ته دهغه دورونو د بې وفایي سره سره بیا هم کومه شکوه نه وه او نه

بی دهغوي په خلاف د د بنمنی کومه اراده په فکر کې خرڅیده ، خو همایون ډیره ژر خپله دغه اراده بدله کړه او دهغې وروسته یی د شرق په لور مارواړ ته د راجه مالديو سیمې ته د سفر کولو پریکړه وکړه .

دروهي څخه د وتلو وروسته همایون دخپلو ملگرو سره یو ځای د جیسلمیر په لور وخوژید ، په دشتو اویا بانو کې د سفر په وخت کې دهغه سره دخوراکي توکو ذخیره پای ته ورسیده ، هغه بیچاره تر دې حده پورې ورسید چې هم یی په خپله او هم یی ملگرو د بیر او بیرو د ورغښتلو څخه ډوډی جوړولې او خوړلې به یی .

په راجپوتانه کې دهند و راجاگانو څخه راجه مالديو تر ټولو ځواکمن و . خو کله چې همایون د ډیرو ستونزو گاللو وروسته جیسلمیر ته ورسید نو د مارواړ راجه مالديو ورسره بې وفایي وکړه او دیوه لښکر په رالیږلو سره یی دهمایون مخه ونیوله . خو همایون په هغه لښکر باندې حمله وکړه او هغه یی په تینسته مجبور کړ . په دې توگه همایون د مالديو پولو ته ورسید .

کله چې همایون د مالديو رالیږل شوي لښکر ته ماتې ورکړه نو راجه مالديو اندیښن شو ، هغه خپل اړخ بدل کړ او فکری وکړ چې اوس خو شیرشاه سوري په هندوستان کې ډیر ځواکمن قوت گرزیدلې دې اوداسې یو وخت هم راتلونکې دې چې شیرشاه سوري به په راجپوتانه باندې ولکه کوي اویا به مالديو باندې هم گزار ته ځان جوړوي اودا به هم مغلوبوي او ددې سیمه به هم په خپل سلطنت کې راشاملوي .

په دې اساس د مارواړ راجه مالديو دهمایون له ویرې د شیرشاه سوري سره د اړیکو د ټینگولو اودهغه دهمدردی د ترلاسه کولو په فکر کې شو ، هغه اراده وکړه چې همایون به ژوندې نیسي او شیرشاه سوري ته به یی حواله کوي ترڅو ددې لارې د شیرشاه سوري باور تر لاسه کړی . اویا په راتلونکې کې شیرشاه سوري پر هغې باندې د حملې کولو څخه لاس په سر شي .

ددې پریکړې وروسته د مارواړ راجه یو ستر لښکر ترتیب کړ ترڅو په همایون باندې حمله وکړې او هغه ژوندې ونیسي او شیرشاه سوري ته یی ډالی کړي . خو دهمایون خوش قسمتي دا وه چې د راجه په ملازمینو کې یو داسې هم و چې یو وخت دهمایون په دربار کې کاتب پاته شوې و ، هغه دهمایون په دغه بدحالی باندې ډیره خفه و نو په دې اساس یی دیوه لیک په ذریعه همایون ته پیغام ولیږه او هغه یی د مارواړ د راجه د بدنیتي څخه خبر کړ . ددې خبرې دخبریدو سره سم همایون د جیسلمیر څخه کوچ وکړ او په ډیره بیړه یی عمرکوټ ته ځان ورساوه .

د جیسلمیر څخه تر عمرکوټه پورې همایون په صحرا او دشتو کې په پرلپسې توگه سفرونه کول ، هغه اودهغه لښکر ټول لوږې او تندې زغملې او سفر ته یی دوام ورکاوه ، هغه دشا له اړخه د مارواړ د راجه د لښکرو د تعقیب څخه هم ویریده . هغه دهمدې خطر څخه دمخنیوی په خاطر خپلو څو سردارانو ته یو کوچنی لښکر ورکړ او ترشایی د راتلو حکم ورته وکړ . ترڅو د شا له اړخه د راجه مالديو لښکرې پرې حمله ونه کړای شي . او همایون دخپل اهل و عیال او سامانونو سره یوځای په خیر و عافیت دخپل منزل په لور ورسیري .

اتفاقا چې دهمایون دغه سردارانو دشیپ په تیاره کې خپله لاره هیره کړه اوبلې لورې ته ولاړل کله چې سهار لمر راوخوت نو ویی کتل چې یو لښکر هغوي تعقیبوي او ددوې تر شا را روان دې ، کیدې شی چې دا د مالديو د لښکر کومه برخه وي چې دهمایون د لښکرو پسې یی را استولې وي ، دهمایون د لښکر سردارانو په زور زور سره دتکبیر اوازونه پورته کړل او په هغوي یی حمله وکړه ، هغوي لمړی غشی وورول چې لمړی غشی د مالديو د لښکرو په سالار کې ونښت او هغه په زمکه راږیوت او له منځه ولاړ . دهغې اغیز داسې

شو چې د مالديو دغه لښکر بيرته شاته وتښتيد. هغوي ته دا ويره پيدا شوه چې د همايون سره ډير ستر لښکر دي او دهغه عسکرو پر هغوي باندي غشي ورولي دي او نور عسکر يی شاوخوا دلښکر په ساتنه بوخت دي په دي خاطر يی په دي صحرا کې بيرته په تښته پيل وکړ.

ددې وروسته دا سرداران دخپلو لښکرو سره يوځای د همايون سره يوځای شول او هغه ته يی دا ټوله قصه وکړه. همايون دخداي شکر ادا کړ چې د مالديو عسکر د ماتې خوړلو وروسته په تښته تښتيدلي دي. ددې وروسته همايون د عمرکوټ په لور خپل سفر ته دوام ورکړ. ان تردې چې د يوه کوهي ترڅنگ يی خيمې ووهلې، په دي کوهي کې اوبه ډيرې کمې وې بيا هم همايون او دهغه ملگرو دلږو لږو اوبو په څکلو گزاره وکړه او شپه يی هملته تيره کړه.

بله ورځ يی بيا کوچ وکړ، تر درې منزلو پورې ورته اوبه پيدا نه شوې، د تندې له مخې دخلکو حالات نور خراب شوی و. خو په څلورمه ورځ قافله بيا يوه کوهي ته ورسیده، دا کوهي ډير ژور وه خو بيا هم د همايون ملگري په حرکت راغلل او د کوهي څخه يی اوبه راويستلې خپل لښکر يی پرې موړ کړ، په دي توگه همايون د ډيرو ستونزو سره مخ و. او په همدې ستونزو کې عمرکوټ ته ورسيد. د عمرکوټ راجه د همايون ډير ښه استقبال وکړ، همايون دلته دخپلو پاته شوو ملگرو سره دخو ورځو له پاره ميشت شو، په همدې وخت کې د همايون د نوې ناوې حميده بيگم د گيدې څخه د اکبر په نامه يو کوچني راپيدا شو، د اکبر په پيدا کيدو باندي همايون ډير زيات خوشحاله شو، ددې وروسته يی د عمرکوټ څخه کوچ وکړ او دهندوستان څخه را ووت او د سيستان سيمي ته ورداخل شو، په سيستان کې په دي ورځو کې د ايران د پادشاه طهماسب له اړخه يو وگړي حکمران و، هغه په ډيره ښه توگه د همايون استقبال وکړ، بيا همايون د سيستان څخه هرات ته ورغې او بيا يی د ايران د شهنشاه طهماسب په لور کوچ وکړ او هملته يی پناه واخسته.

۶۵

ماښام نژدې و چې خواص خان په خپل آس سپور حويلی ته را ننوت. هغه خپل آس تبيلې ته يوړ، يو ساتونکې را منډه کړه او دهغه اس يی ونيوه، خواص خان هم د آس واگې هغه ته ورکړې. په همدې وخت کې او ما په منډه منډه راغله، خواص خان ورته وکتل چې دهغې په مخ باندي خوشحالی خوشحالی منډې وهي، کله چې هغه دخواص خان خواته را ورسیده نو د گيلو او شکو نه ډک او از سره يی وويل چې:

خواص خانه وروره ته چيرې تللې وې، زه خود سهاره راهيسې ستا انتظار کوم. ته په هماغه تياره کې له دي ځايه وتلې وې نه دي ډوډی خوړلې وه او نه بيرته حويلی ته را ستون شوې، نه دي خپل درک ښوولې و. زه خواته ډير زيات خوشحالی خبر درکوم. لمړی مې غوښتل هلته عسکري مرکز ته درشم ځکه ما فکر کاوه چې ته به هملته دشير شاه سوری ترڅنگ اوسې، بيا مې فکر وکړ چې کله کورته راشې نو دخوښې دا خبره به درته وکړم. خواص خان او ما ته په ډير غور سره کتل او بيا يی ورته وويل چې څه ډول خوشخبري؟ او ما ورته په خدا کې وويل چې: خواص خانه وروره، الله درته زوې درکړې دي، گنکا د زوې مورگرزیدلې ده. او هغه په ډيره بې صبری ستا د راتلو انتظار کوي. هغې څو ځله ستا په اړه پوښتلی دی او ډيره په انديښنه کې ده. د او ما ددې زيرې په اساس خواص خان هم ډير زيات خوشحاله شوې و او په يوه منډه يی خپل ځان دخوب ځای ته ورساوه، او ما يی هم تر شا په منډه منډه روانه وه.

کله چې خواص خان دخوب خونې ته ورننوت نو ويې کتل چې گنگا په خپله بستره باندې پرته ده او تر څنگ يې يو ډير ښکلي او ښايسته کوچنې ماشوم پروت دې ، دگنگا دکت تر څنگ کملاوتي او نير ما هم ناستې دي ، څنگه چې خواص خان دې خونې ته راننوت او دگنگا سترگې پرې و لگيدې نو دگنگا په مخ باندې خوشحاليو نڅا پيل کړه خپلې ښايسته شونډې يې په خدا پرانستې ، خواص خان په ډيره بېره سره ور مخته شو ، گنگا ته په ورنژدې کيدو سره يې لمړۍ گنگا په تندې ښکل کړه او بيا يې خپله خوله دهغې غوړته ورنژدې کړه او په ډيره راز دانه توگه يې ورته وويل چې : « گنگا ، زه تاته ستا د زوې د پيدا کيدو په خاطر مبارکي وایم » ، کې خونه ، ولې ولاړ يې ، دگنگا دخبرې په اساس خواص خان دهغې تر څنگ کيناست او بيا يې په کرار کرار دخپل نوي زوې تندې او مخ ښکلاوه .

ته چيرې تللې وې مونږ پوره انتظار وکړ ، کوچنې خو ستا د تللو څخه لږ څه وروسته راپيدا شوې و ، ماخو فکر کاوه چې ته به دلښکر گاه څخه ژر بيرته راستنېږې ، خو تا مابنام کړ ، خپل درک څرک دې هم نه ورا ښوولې ، خواص خان ورته په ځواب کې په خدا شو .

گوره کملاوتي ! ته سهي خبره کوي ، زه خوشيرشاه سوري هلته خپل ځان ته ورغونښتې وم ، هلته ټول سالاران راټول شوي و او په راجپوتانه باندې د يرغل له پاره تيارې نيول کيده ، ځکه چې په راجپوتانه کې د مارواړ راجه مالديو غواړي پر مونږ حمله وکړې هغه همدا اوس خپل زيات لښکر راټولوي ، نو په دې خاطر شيرشاه سوري غواړي چې دهغه د حملې نه مخکې مونږ پرې يرغل وکړو ، اوس خودا پريکړه وشوه چې په يوه اونۍ کې به لښکر ددې ځايه دراجپوتانه په لور کوچ کوي . شيرشاه سوري خولا دمخه هغه لورې ته کوچ کول غوښتل خو ما دگنگا په خاطر لږ څه مهلت ترې وغوښت . او ورته مې وويل چې اوس خو زما د کوچنې د پيدا کيدو هيله ده ، نو په دې خاطر زه غواړم چې دخپل کوچنې د پيدا کيدو وروسته له دې ځايه کوچ وکړم . زه د الله تعالي ډير زيات شکر ادا کوم چې له دې ځايه زما د کوچ نه خو ورځې مخته يې ماته ښکلي زوې را په برخه کړ . تردې ځايه دخبرو وروسته خواص خان خاموشه شو ، بيا يې دگنگا په لور وکتل او رڅخه يې وپوښتل چې :

گنگا ! ته به ترڅه وخته پورې زما سره د سفر کولو له پاره تياره شې . گنگا لږ څه فکر وکړ او بيا يې په ډيره مينه ورته وويل چې :

ماخو اوس همدلته پيريږده . له تاسره به کملاوتي ځانته وي ، زه به دا کوچنې په کومو کومو ځايو کې په خيمو کې له ځانه سره گرځوم . کله چې کوچنې دخو مياشتو شي نو بيا به له تاسره گرزيږدو ته جوړه شم . دگنگا دخبرو په اوريدو سره خواص خان هغې ته په عجيبه توگه وکتل ، دگنگا په مخ هم ډير عجيبه ډول اغيز موجود و ، ددې وروسته خواص خان کملاوتي ته وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې :

گوره کملاوتي ! ته په دې اړه څه فکر کوي ، کملا په يوه درنگ سره ورته وويل چې : گنگا سهي خبره کوي ، د کوچنې د پيدا کيدو نه سمدستی وروسته هغه په لښکر کې له ځانه سره اخستل او په خيمې کې سخت ژوند کول مناسب نه دي ، هغوي ته دارام او سکون اړتيا ده ، اودا ارام ورته همدلته په اگړه کې په خپل کور کې تر لاسه کيدې شي ، ترڅو چې ماشوم دخو مياشتو نه شی نوهغه ته په خيمه کې او سيدل نه دې په کار . زه دگنگا ددې خيالو سره پوره پوره موافقه يم . اوتا او گنگا دواړو ته دا ډاډ ورکوم چې ستا په خدمت کې به يوه گړۍ هم غفلت نه کوم .

د کملا ددې ځواب په اوريدو سره گنگا خوشحاله شوه ، خواص خان هم دخدا نه ډوب و ، بيا يې وويل چې گوره کملاوتي ! زه خو دپخوا څخه په دې پوهيږم چې ته به زما په خدمت کې هيڅ ډول غفلت نه کوي ، اوس چې داپريکړه وشوه چې گنگا به د کوچنې سره

یوځای همدلته اوسیرې نوته تر یوې اونۍ پورې زما سره دتللو له پاره ځان تیار کړه. اوس ولاړه شه او ډوډۍ راوړه. مونږ ټول به دلته یوځای ډوډۍ خورو. ددې خبرې سره سم کملاوتې، اوما اونیرمل درې واړه پورته شوې، دخوراک سامان یې هملته راوست او ټولو یوځای هملته ډوډۍ و خوړه، یوه اونۍ وروسته شیرشاه سوری او خواص خان دخپلو لښکرو سره یوځای داگرې څخه د راجپوتانه په لور روان شول.

۲۲

راجپوتانه او ریگستاني صحرا، دکوم په لورې چې شیرشاه سوری او خواص خان کوچ کړې و، دخپل شکل او هیبت له اړخه یې ځانگړې ځای درلود. داصحرا د اراولي دلرې د غربې لمنو او د گجرات اوسیند په منځ کې خپره ده. دپخوا زمانې څخه په دې صحرا باندې به دشمالی هند څخه وخت وخت په سیورې راغوځیدل، یا خوبه ددې ځایه کوچي قبایل دهندوستان داخل او یا ددې ځایه خارج ته تلل او په دې توگه به یې دهندوستان سیاست درهم و برهم کاوه. او یا به یې ددې ځای دغه ریگستان په اسانۍ سره تر پښو لاندې کاوه او بیگانه ځواکونو به به هندوستان باندې یرغلونه راوستل.

ددې ریگستان څخه تیریدل دومره اسانه وو لکه څنگه چې څوک د یوې وچې درې څخه تیریري، دهندوستان سلطنت به تل دا اړتیا درلوده چې اقتصادي ستونزې ومني او ډیر زیات عسکر ددې سیمې د خوندي ساتلو په غرض هلته ورو استوي او په دې سیمې باندې خپله واکمني ټینگه کړي.

یو شمیر وحشي قبایل به هم دهمدې ریگستاني سیمې څخه دهندوستان ډیرو زرخیزه سیمو ته را ننوتل او په مختلفو وختونو کې به حمله راوړنکي هم دهمدې لارې په هندوستان باندې را نازلیدل.

د راجپوتانه په ریگستان کې نه یواځې د شگو زړې خپرې وې بلکه هلته به غارت کونکې کوچي ډوله کورنیې هم د بلوچستان د ریگستان څخه، او یا د سلیمان دغرونو د وادیو څخه راتللي. همدا علت دې چې دهمدې ریگستان په لمنو کې دهندی اقوامو نسلي تنوع په متواتره توگه تغیر موندونکې وه. دلته به په ځانگړې توگه د مختلفو قومونو یو ځایي میلیې جوړیدې ترڅو دهغوی تر منځ اقتصادي او ټولنیزه هماهنگي را پیدا شي.

په منځنیو پیړیو کې دا سیمه لږه په زړه پورې خو د ډیرو ستونزو ډکه وه. ددې ریگستان د دايرې هره زړه او هر انسان یو دبل سره په جنگونو کې اخته و. که څه هم ددې ځای اوسیدونکي دمهدبو نسلونو څخه وو خو خپلو بدو قسمتونو هغوی کوچیان کړي و او یو دبله سره یې د نه مشابعت لورې ته راښکل.

په راجپوتانه کې نه خو پوره باران کیږي او نه یې پیداوار دومره په زړه پورې دي. ددې برعکس پرې ډیر وخت وچ کالي او نور توپانونه راځي، خو ددې ټولو سره د اراولي د غرنیو لړیو په نسبت د اریگستان د راجپوتانو د ازادۍ مسکن و. په پخوانیو پیړیو کې ددې ریگستان په داخل کې ماروار، بیکانز، جیسلمیر، بهاولپور او تهرپارکر شامل و. داسیمې د لار لوټونکو له پاره د جنت په څیر وې، هغوی به کاروانونه لوټل او خپل ژوند به یې پرې تیراوه.

خو بيا هم دهندوستان په تاريخ کې دې ريگستان ته ډير زيات اهميت ورپه برخه شوې دې. دا د دې هيواد د ډيرو نښو جانبا زانو زانگو وه. د دې ځايه را پورته شوې تهذيب په راجپوتانو کې تر هغه وخته پورې رايح و ترڅو پورې چې راجپوتان همغه راجپوتان وو.

د لسمې پيړۍ په شاوخوا کې منتخب کوچيانو او جنگيدونکې قبایلو راجپوتانه ته د رانوتلو هڅې وکړې په هغوې کې پر تي هار هم و ، چوهان ، پرمار او د جنگجو بهايی قبایل و. د دې نه علاوه د راجپوت او سيند په واديو کې او سيدونکې کوکهر قبایل هم د راجپوتانه په لور راغلی وو.

د دې ټولو قبایلو څخه علاوه يوه ډيره ځواکمنه قبيله هم د راجپوتانه په لور راغلي وه ، چې راتهور نومیده. دغه قبيله د گنگا د درياب څخه غرب لورې ته د قنوج په سيمه کې او سيدل ، بيا دې خلکو د يوه ډير خوندي ځای په تکل کې او سني مارواړ سيمې ته راغلل او په غالب گمان سره چې دا د راجپوتانه د تاريخ اخري انقلاب و.

د راتهورانو د ليرېد د ديار لسمې پيړۍ په دريمه لسيزه کې يعنې د التمش د حکومت په وخت کې صورت نيولې و. د گنگا په ميدانو کې اباد د راجپوتانو د قوم خپله ازادۍ له لاسه ورکړې وه. ځکه راتهورانو د التمش سره ټکر کړې و خو التمش ورته په هر وخت کې ډيره بده ماتې ورکوله ، التمش ټول سيند او د راجپوتانو خاص رياستونه يو په بل پسې نيولې و او دخپل سلطنت برخې گرزولي و. بيا دغو ماتې خوړلو راجپوتانو دخپلو کورونو څخه هجرت ته ملا وتړله او دخوندي ځايو په لور يې ليرېد وکړ نو په دې خاطر دوي د گنگا د درياب څخه را پورته شول او په راجپوتانه کې اباد شول.

په هندوستان کې دلودهي سلطنت د پيلامې سره سم راتهورانو هم په راجپوتانه کې دخپلو ځانو له پاره د يوه مستحکم سلطنت بنسټ کيښود. د راتهورانو يو ځواکمن سردار جودها په راجپوتانه کې يونسار د جودهدپور په نامه اباد کړ او بيا همدا ځای د راتهورانو له پاره دهغوې د لمړي سلطنت مقام وگرزید.

سردار جودها چې د راتهورانو يو ډير غښتلی سردار و د جود پور د سلطنت بنسټ کيښود چې لمړۍ راجه يې پخپله همدا را وجود و. در او جودها يو ورور چې راوييکا نومیده هم دخپل ځان له پاره په راجپوتانه کې يو جدا سلطنت جوړول غوښتل ، په دې خاطر هغه دخپلې برخې دلښکر سره يو ځای ووت او په پراخو سيمو باندې يې ولکه وکړه او يو نوې ښار يې جوړ کړ چې دهغې نوم يې دخپل نوم سره و تار په اود بيکانير په نامه يې و نوم او وه. په دې ترتيب سره په راجپوتانه کې راتهورانو دوه سلطنتونه جوړ کړل يو په جود پور کې او بل په بيکانير کې.

د را وجودها د مړينې وروسته يو وگړې د راوگاگا په نامه د جود پور د سلطنت راجه و گرزید ، دشير شاه سوري په وخت کې د مارواړ رياست چې کوم راجه و هغه مالديو نومیده دا مالديو د همدغې راوگاگا زوی و. در اوگاگا زوی او دهغه وليعهد مالديو د چوهان د نسل څخه و چې د سروهي راجکماری پدما کماری له گيدې څخه را پيدا شوې و. دهغه په مزاج کې همغه ډول تيزی او پريکون و لکه څنگه چې د سروهي تورې پرې مشهورې دې. د ايران او عربو په بازارونو کې هغې ته هندی تورې وايي. خو په لسمه پيړۍ کې د سوريی تورو د هندی دغو تورو شهرت له منځه يوړ.

ويل کيږي چې د کوچني والي په وخت کې د مارواړ راجه مالديو دخپل پلار راجه جودها سره په جنگونو او سياست کې ملگري شوې و خو دهغه پلار به دهغه د حوصلې او ضدی توب په اړه ډير انديښمن و.

هغه وخت چې د کنوايا په جنگ کې راناسنگا د بابر په لاسو د سختې ماتې سره مخ شو نو د راو جوډها زوي مالديو درانا سنگا د خالي ځاي د ډکولو له پاره نا قراره و ، هغه پوهيده چې دهغه کمزوري پلار درانا سنگا د ځاي د ډکولو توان او وړتيا نه لري په دې خاطر يې غوښتل دا کار په خپله ترسره کړي .

ويل کيږي چې يو وخت راوگاگا په خپل محل کې په يوې کړکې کې ناست و او د شاوخوا د سيمو د کتلو څخه يې خوند اخيست نو يو ناڅاپه مالديو خپل پلار د کړکې څخه لاندې راوغورځاوه . ددې کار سره راوگاگا هملته و مړ . په دې توگه د خپل پلار د وژلو وروسته راجه مالديو په ۱۵۱۳ کال د سلطنت واگې په لاس کې واخستې او په تخت کيनाست .

د مالديو د په تخت کيनाستو څخه شپږ مياشتې مخته بابر هم مړ شوي و او همايون د هندوستان شهنشاہ گرزیدلې و . په دې وخت کې مالديو ته د خپل پلار له اړخه يواځې دوه سيمې جوډپور او سوجات په ميراث پاته شوې وې ، ددې ترڅنگ د راتهور د قبيلې ځواکمن سردار ددې د پلار باج ورکونکې او جاگيردار و . خودوي په خپلو خپلو جاگيرونو کې خپل واکي وو . مالديو لمړي دهمدې جاگيردارانو پر خلاف حرکت وکړ او دهغوي په سيمو يې ولکه وکړه او دخپل سلطنت پولې يې وغځولې . ددې جاگيردارانو په زمکو د ولکې کولو وروسته مالديو دخپل سلطنت مرکز نور هم مستحکم کړ . خو د مالديو په کړچار کې ډيرې کمزورتيا وې هم وې خو هغه د سياسي مصلحتونو ، ذهانت او حکمت له مخې دخپلو همعصرو راجپوتانو څخه کم نه و . دا د مالديو خوش قسمتي وه چې هغه وخت يې چې دخپل سلطنت د پولو په غځولو پيل وکړ نو هغه وخت همايون د گجرات د حاکم بهادر شاه سره په مختلفو مسايلو کې را نښتې و ، په دې خاطر هغه ته دا فرصت په لاس نه ورته چې د راجپوتانه د راجه مالديو په لور فکر وکړي ، دا د مالديو له پاره ډيره طلايې موقع وه . په دې اساس مالديو هلته په راجپوتانه کې د راناسنگا د کړچار د کولو له پاره ځان تيار کړ .

د واکمنو جاگيردارانو په زمکو د ولکې کولو وروسته هغه يو ستر پلان تيار کړ چې دهغې له مخې يې غوښتل چې په خپلو گاونډي څلورو رياستونو باندې ولکه وکړي ، په دې ډله کې جيسلمير ، ميواړ ، بيکانيز ، او کچهوا شامل وو .

خپل سلطنت ته د پراخوالي دورکولو په خاطر مالديو تر هر څه لمړي د جيسلمير په لور مخه کړه ، په دغه رياست باندې په هغو وختو کې د بهايي قوم حکمران و او حاکم يې د بهايي قوم راجه لون کړن و . چې د مالديو همعصره و .

د بهايي قوم دا حکومت په لمړيو کې په ريگستان کې د بهاو لپور څخه تر عمرکوته پورې اود پهلوري څخه تر بهکر پورې خپور و . اودوي په دې خبره باندې وياړل چې هغوي د راجپوتانه د شرقي دروازو څارونکې دې خو د وسايلو دکمښت اود خپلمنځي حسد او کيڼي په اساس دهغوي په شمالي او شرقي پولو باندې جوډپور او بيکانيز غلبه پيدا کړې وه اود هغوي نظام يې تر خپل اغيز لاندې راوستي و .

په جيسلمير باندې د ولکې کولو له پاره راجه مالديو په ډيره گړندۍ توگه دخپل لښکر سره راووت او ددې رياست په ځينو سيمو يې ولکه وکړه . کله چې راجه لون کړن وکتل چې د راجه مالديو مقابله نه شي کولي نه دخپل ځان اود خپل رعيت د خوندي ساتلو په خاطر يې شهزادگۍ امادي مالديو سره واده کړه .

خو مالديو داسې يو بد کړچاره او عياش شخص و چې همغه د واده په شپه د شرابو په نشې کې مست ، دخپلې واده په بستره ديوي خادمې سره مباشرت وکړ او هغه يې ناپاکه کړه . پايلې يې داشوې چې دهغې نوې ناوې امادې په دې خبره دهغه سره اړيکې پرې کړل چې « هغه د همغې خادمې وړدې دکومې سره چې هغه په دې شپه په بستر کې ملاست و» .

که څه هم د واده وروسته شهزداگې امادي د مالديو سره ولاړه خو د تل له پاره به دهغه څخه لرې او سيده . حال دا چې هغې خپل ټول ژوند دخپل ميره سره تير کړ ، په هر صورت مالديو په جيسلمير باندي ولکه وکړه او دغه سيمه يې په خپل سلطنت کې شامله کړه .

ددې وروسته مالديو د ميواړ په لور مخه کړه ، په دې رياست يې حمله وکړه ، تر هر څه لمړۍ يې ددې رياست د بهدارجن په سيمه ولکه وکړه او دهغې وروسته يې خپل دوه کسه تکړه سالارانو کوپا او کهيم کرن ته سترې سترې لښکرې ورکړې او هغوي يې د ميواړ په سلطنت کې خپاره کړل ، ترڅو هغوي په هر ځاي کې حملې وکړي او د ميواړ سلطنت کمزورې کړي ترڅو ددې رياست په ولکه کولو کې ورته اسانتياوې را پيدا شي . ددې تر څنگ هغه د ميواړ يو سردار راو جيت سينگ هم را مات کړ او دخپل ځان سره يې يو ځاي کړ ، د ميواړ دهغې سيمې له پاره يې چې تر اوسه پورې هغه په خپله ولکه کې راوستې وه همغه راې جيت سنگ حاکم و ټاکه . هغه د راې جيت سنگ د لور « سروپ ديوي » سره واده هم وکړ .

خو لکه څرنگه چې مخکې مو وويل مالديو ډير بد کرداره او عياش انسان و . هغه په ۱۵۴۰ کې خپل خسرگنی ته ورغې او هلته په خپلې کوچنۍ ځينې (د بنځې په خور) باندي مين شو ، او خپل خسر راو جيت سنگ ته يې گواښ وکړ چې يا لور ورته په خپله خوښه ورکړي او يا دا چې دکوره به يې په زور وکارې .

راوې جيت سنگ د واده له پاره يومياشت وخت و غوښت ، په همدې وخت کې هغه خپله کورنۍ او ټول سازو سامان کمبھلير ته د راجه او دهې سنگ ځاي ته ورسول او دهغه سره يې دخپلې دغې لور واده وکړ .

هغه وخت چې راو جيت سنگ په دې توگه د مالديو د منگولو څخه ووت نو په دې وخت کې عياش مالديو د سرو سکروټو په څير وگرزید ، هغه د څلورو خواو څخه په ميواړ باندي حمله وکړه او رياست يې تر پښو لاندي کړ ان تردې چې هغه د کمبھلير په راجه باندي هم يرغل وروست او دهغه څخه يې دهغه مطبوطه کلا رتتمبهور و نيوله . په دې توگه مالديو په ميواړ باندي خپله ولکه تکميله کړه

د ميواړ نه وروسته مالديو د کچهوار د قبایلي رياست په لور مخه کړه ، کچهوار د دوو قبيلو څخه جوړه شوې وه چې د يوه نوم يې ناروکا او د بل نوم يې خانگروټ و . ددې دواړو قبيلو شميره د راتهورانو څخه ډيره وه . د کچهوار خلک ددې نه مخته په اگري او ددهلي په لويه برخه لکه سانبر او شيخاوتي باندي مسلط وو . خو د کچهوار په راجپوتانو کې دوفادارۍ دومره حذب نه وه موجود لکه څومره چې دراتهورانو تر منځ وه . ځکه چې د گډو موخو د تر لاسه کولو له پاره هغوي په اسانۍ سره نه يوځاي کيدل . ددې نه علاوه د کچهوارها د سلطنت پولې د مسلمانانو د سلطنت سره دومره نژدې وې چې ددوي په سر باندي يې د تل له پاره ديوي زورنډې توري حيثيت درلود . دهمدې څخه دوي دا سبق تر لاسه کړې و چې دبهادري د مقابلې له پاره د عقل او پوهې څخه بايد کار واخستل شي .

په هغو ورځو کې چې شيرشاه سوري همایون ته ماته ورکړه او بيا يې په پنجاب کې د حالاتو د منظمو لولو له پاره لاس وپښې وهلې نو راجه مالديو دشيرشاه سوري ددې مصروفيت او دهمایون ددې ماتې څخه گټه پورته کړه او په کچهوارها باندي يې يرغل وروست او دا سيمه يې دخپل سلطنت برخه وگرځوله .

د کچواها دریاست د الحاق وروسته مالديو د سروهي په لور توجه وکړه. د مالديو پلار راوگاگا د سروهي د راجه دلور سره واده کړې و او بيا د هماغې ښځې د گيډې څخه مالديو راپيدا شو، په داسې حال کې چې د مالديو پلار راوگاگا خپله لور چمپاباي دخپل خسر لمسي راو او دهې سنگ ته واده کړې وه.

د چمپاباي د گيډې څخه راو او دهې سينگ راپيدا شو، هغه د بيکانيز د کورنۍ د يوې نجلۍ سره واده وکړ خو د څو ورځو د حکومت کولو نه وروسته هغه ومړ، د هغه د مړينې په وخت کې د هغه رانۍ حامله وه.

د او دهې سينگ د مړينې وروسته سروهي سردارانو د راو جگ مل لمسي مانسينگ ددې سيمه راجه و ټاکه، د او دهې سينگ مور چې يوه عقلمنده او عمر خورلې ښځه وه په سروهي کې د مانسينگ راجه توب و نه مانه. او اعلان يې وکړ چې ددې ځاي، ځاي ناستې او اصلي وارث د هغه دراني د گيډې څخه راپيدا کيدونکې زوې دي.

د هغې ددې اعلان د څخه د سروهي نوې راجه مان سينگ ډير په غضب شو او هغه په ډانگ پييلې توگه د او دهې سينگ ښځه دخپل اته مياشتني زوې سره يو ځاي و وژله. مان سنگ خو دوې و وژل خو اوس دا انديښنه راپيدا شوې وه چې ددې وژلو بدله به مالديو اخلي. په دې خطر هغه هڅه کوله چې په يوه ډول د مالديو سره سوله وکړي او د هماغې تر سيوري لاندې خپله حکمروايي مخته يوسي. د ډيرو زياتو منډو تررو وروسته د مانسينگ هڅې بريالۍ شوې او مان سينگ خپله لور او نکا کنورد راجه مالديو زوې چندر سين ته واده کړه. په دې توگه سروهي هم په يوه ډول د مالديو تر اغيز لاندې راغې.

د سروهي نه وروسته مالديو د بيکانيز په لور وخوژيد او هڅه يې وکړه چې داسيمه هم په خپل سلطنت کې را گډه کړي، د راو مالديو په نيکونو کې د راجه جوده ورور راو بيکا د بيکانيز د سلطنت بنسټ ايښودې و. په هغه وخت کې د بيکانيز کورنۍ د جودپور درياست له پاره څو اکمن مت ثابتيده. دوې به په هر جنگ کې د جودپور بسپنه کوله. خو ددې ټولو ښکښو سره سره بيا هم مالديو په بيکانيز باندې يرغل وروست. او داسيمه يې هم په خپل سلطنت کې را شامله کړه. په دې توگه د شير شاه سوري او همايون د خپل منځې نښتو څخه مالديو پوره پوره گټه پورته کړه او نه يواځې دخپل سلطنت پولې يې و غځولې بلکه په خپل عسکري ځواکې يې هم ډير نښت راوست. اوس نو هغه علي اعلان د شير شاه سوري په مخ کې د دريدو او د هغه سره د ټکر له پاره تيار و.

په هغو ورځو کې چې شير شاه سوري او خواص خان د مالديو د راجه په خلاف دخپل لښکر سره يو ځاي راوتلي وو، نو په هغو ورځو کې د پنجاب حالت هم په بل مخ اوختې و، شير شاه سوري هيبت خان نيازی هلته په پنجاب کې والي ټاکلې و، څه موده خو هلته امن او سکون و خو بيا شور شونه او بغاوتونه راپيدا شول، ددې بغاوتونو سرپورې فتح خان جت و.

دغې فتح خان جت د لکهي ځنگلونه او دهغې شاوخوا ټوله سيمه دتباهي سره مخ کړه، هغه دلاهور څخه تر دهلي پورې په ټوله سيمه کې دو مره تباهي خپره کړه چې د هغه دظلم شکايتونه په پرلپسې توگه شير شاه سوري ته ورسيدل.

شير شاه سوري سمدستي هيبت خان نيازی ته حکم وکړ چې فتح خان جت و ځپوي، په دې وخت کې فتح خان جت په خپل مرکز کوټ کابل کې اوسيده. داسيمه د سرحد په شمال کې نژدې اته ميله لرې واټن کې د ساهيوال د ضلعي ديپالپور په پخوانيو سرکاري لکهي ځنگلونو کې پروته ده.

دغه ځنگل دشمال له اړخه د قصور څخه څو ميله لرې و، او په جنوب کې د بيکانيزد سيمې سره يو ځای کيده. په دې خاطر د لاهور اودهلې تر منځه ټولې تلونکې لارې غالباً چې د همدې لکهي ځنگل څخه تيريدي چې د فتح خان جت په لاسو کې وې.

فتح خان جت ته د سيد و بلوچو ملاتړ ور په برخه و. دغه بلوچان د جهنگ د ضلعي چينوت بهيريې څخه ان تر شورکوټه او د راوي د درياب تر غاړو پورې خپاره وو. هغه وخت چې دملتان ډوډانې بلوچو پر هغوي يرغل ورو نو دا سيده بلوچان لکهي جنگل ته ولاړل اود فتح خان سره يو ځای شول او په قتل او لوټمار کې دهغه سره ورگډ شول. وروسته بيا د رند بلوچو سردار چکران هم دهغوي سره يو ځای شو، په دې توگه دغه درې واړه ځواکونه يو ځای شول او په پنجاب کې يې شورش او تباهي خپره کړه.

د رند بلوچو مرکز په سات گره کې و، دا د اوو کلاگانو يو مرکز و. اود لاهوره څخه ۲۵ ميله واټن کې د جنوب غرب لوري ته پروت و. دا سيمه د اوسني چکران د دويمې پولې تر څنگ تر جنوب شرق پورې ان تر ديالپور پورې خپره شوې ده. فتح خان ډوډانې چې د ملتان ناظم او د شير شاه سوري باج گزاره و او په خپله هم د بخشولنگاه په سيمه کې په لوټولو باندې مصروف و، سره هم لاس يو کړ او به دې توگه يې په پنجاب کې د لوټمارۍ او شورش بازار نور هم گرم کړ.

ددې بغاوتونو د خپلو له پاره هيبت خان نيازي د لاهور څخه فوځ واخست او په ډيره بيړه د باغيانو د سيمو په لور ورغې، هغه دوو مره په بيړه د باغيانو سيمو ته ورو رسيد چې د دبلوچو سردار چکران يې هم په راتلو حيران پاته شوې و، هغه وخت چې چکران ته دهيبت خان نيازي د رارسيدو خبر ورو رسيد نو هغه دخپلو نورو بلوچو ملگرو سره يو ځای و تنبتيدي. د سيند د درياب څخه تير شو او د سبي په لور و تينبتيدي. هيبت خان نيازي دخبل لښکر سره مخته ولاړ او په پاکتین کې يې پړاو وکړ، اوس نو دهيبت خان تر مخه له يوه اړخه د ملتان والي فتح خان ډوډانې بلوچ و، اود بله اړخه فتح خان جت و چې په غارت او لوټمارۍ کې مصروف و. هيبت خان به پاکتین کې ځکه پړاو وکړ چې د فتح خان ډوډانې بلوچ او فتح خان جت تر منځ دخپل منځي يووالي څخه مخنيوی وکړي.

کله چې فتح خان جت خبر شو چې هيبت خان نيازي دخپل لښکر سره يو ځای په پاکتین کې پړاو کړې دې نو و تنبتيدي او په يوه کلا کې يې ځان کلابند کړ. هيبت خان نيازي ورمخته شو او کلا يې محاصره کړه، په دې وخت کې سيده بلوچان هم د فتح خان جت سره يو ځای و، هغوي هڅه وکړه چې دهيبت خان نيازي د لاسو څخه يوې لوري ته و تنبتي، خو دهيبت خان نيازي په ولکه کې ولويدل.

هيبت خان نيازي فتح خان جت هملته له منځه يوړ او په همدې توگه د رند بلوچو سردار چکران، سيد و خان بلوچ او فتح خان په يوې حملې کې هيبت خان نيازي له منځه يوړل او په پنجاب کې يې امن و امان راوست، ددې وروسته هيبت خان نيازي دا احساس کړه چې فتح خان جت، سيد و خان لوچ او درند بلوچو سردار چکران د ملتان د حاکم فتح خان ډوډانې په ملاتړ دې کار ته ملا تړلې وه نو په دې خاطر يې په ملتان حمله راوړه. فتح خان ډوډانې ته يې سخته ماتې ورکړه او ملتان يې په خپله ولکه کې راوست.

هيبت خان نيازي د ډيري ميرانې او بهادري څرگندونه وکړه او په ډيره بيړه يې په ټول پنجاب کې سوله او امن حاکم کړ، بيا د پنجاب څخه ووت او په سيند يې حمله وکړه او شمالي سيند يې ونيوه او هغه يې هم د پنجاب تر حاکميت لاندې راوست.

دراجپوتانه راجه مالديو ته خبر ورسيد چې شيرشاه سوري دخپل سالار خواص خان سره يو ځاي ديوه غښتلي لښکر سره دهغه په لور د حملې کولو له پاره را روان دي. نو هغه په دې خبر ډير زيات اندېښمن شو خو هغه يوه ډول ډاډ هم درلود چې دهغه دخيال په مطابق به د راجستان په صحرا کې شيرشاه سوري دومره په گړندي توگه دی لورې ته را ونه رسيږي، هغه به دخپل لښکر سره يو ځاي هلته ځاي په ځاي تم کيږي ترڅو ځانته خوراک او نور ضروري سامانونه ترلاسه کړي، په دې وخت کې به مالديو په هغوي باندې شپينې حملې پيل کړي او په دې توگه به هغوي بيرته تينبتي ته اړ کړي.

بيا هم د حفظ ماتقدم په خاطر راجه مالديو يو ډير مهم قدم پورته کړ. هغه تر ټولو لمړې ملو خان ته يو گړندي قاصد و استاوه چې د ملوه حکمران و او په دې وختو کې يې په گجرات کې پناه اخستې وه. هغه ملو خان ته دا پيغام وليږه چې شيرشاه سوري غواړي په هغې باندې حمله وکړي نو که چيرې هغه خپل لښکر بيرته منظم کړي اود گجراته را ووځي او په مالوه باندې حمله وکړي نو په دې توگه به دوه کاره تر سره کړل شي لمړې دا چې مالديو به د شيرشاه سوري د حملې څخه خوندي پاته شي او بل دا چې په مالوه به ملو خان بيرته ولکه وکړي.

مالديو همدا ډول يو پيغام د راجپوتانه حاکم ناصر خان ته هم ور وليږه. دا سړې د شيرشاه سوري سره سخت مخالف و اودهغه د ډير ښه لښکر خاوند هم و. هغه هلته د مالوه سره نژدې په سيوني کې دخپل لښکر سره يو ځاي اوسيده. او د شيرشاه سوري پر خلاف يې په يوه مناسب وخت کې د حملې کولو نيت درلود. راجه مالديو ناصر خان هم د شيرشاه سوري پر خلاف د راپورته کولو هڅې وکړې

مالديو خپل دريم گړندي قاصد د اريل دراجه بيربهان په لور ور وليږه. د اريل راجه بيربهان همغه کس و چې په چوسه کې شيرشاه سوري همایون ته ماتې ورکړه او بيا دهغه وروسته بيربهان همایون ته په خپل ځاي کې څو اونۍ ميلمستيا ورکړې وه. او بيا يې همایون په ډير درنښت سره دهغه ځايه رخصت کړې و. کله چې مالديو دغو دريو لوريو ته خپل استازي ور واستول نو ددې استاذو له اړخه ډير ښې پايلې ترلاسه شوې.

ناصر خان هملته په سيوني کې د شيرشاه سوري پر خلاف بغاوت وکړ او د مالوي په لور وخوږيد. دبله اړخه ملو خان هم د گجرات څخه وخوږيد او دخپل ځان سره يې يو ستر لښکر هم واخست. هغه هم د مالوه په لور وړاندې ولاړ او د دريمې لورې د اريل راجه بيربهان هم متحرک شو اود مالوه د راجه به وينا يې په خپل شاوخوا کې د شيرشاه سوري په سيمو کې لوټمار او بغاوتونه پيل کړل.

کوم وخت چې شيرشاه سوري د راجپوتانه دپولو سره نژدې د خپل لښکر سره يوځاي پړاو وکړ او لښکرو خپلې خيمې و درولي نو شيرشاه سوري يوه شپه او ورځ خپل لښکر ته د ارام کولو وخت ورکړ. په همدې وخت کې خواص خان په ډيره خوشحالي سره خپلې خيمې ته را ننوت.

کملاوتي چې کله خواص خان دومره خوشحاله وکوت نو په منډه مخته ورغله او ځان يې ډير زيات خوشحاله او خندانه کړ. اودخپل غږ به پوره خوږلني سره يې ترې وپوښتل چې: څه خبره ده؟ ته خو نن د نورو وختو پرعکس ډير زيات خوشحاله ښکاري. دهغې په دې خبره خواص خان وخنډل او ويی ويل چې:

گوره کملاوتي ! ما ددي نه مخته هم ستا او نه د گنگا تر مخه په خپل طبعته کې سختې را پيدا کړې ده ، زه خو ټول وخت همدا سې خوشحاله خوشحاله اوسم. خونن راته ډيره خوشحالي تر لاسه شوې ده چې زه يې د ټول ژوند په خوږو وياړلې يم. کملاوتي په ډير غور سره د خواص خان په لور کتل او بيا يې ترې و پوښتل چې :

تا ته څه ډول خوشحالي تر لاسه شوې ده ايا زه هم په دې خوشحالي کې شريکيدې شم؟ خواص خان تريوه وخته پورې خندونې و او بيا يې کملاوتي ته وکتل او ورته يې وويل چې :

گوره کملاوتي ! ته پوهيرې چې لږ وخته مخته قاصد راغلي و او ماته يې خبر راکړ چې گنگا او کوچنې دواړه روغ او سلامت دي ، اوس ته ووايه چې ماته په ژوند کې ددې نه بله ستره خوشحالي تر لاسه کيدې شي ، د خواص خان په دې خبره باندې د کملاوتي په ومخ باندې هم ظاهري خوښې را څرگنده شوه ، بيا يې وويل چې ستا وينا سهي ده ، زه په فکر به ددې څخه ستره خوشحالي چيرې وي چې گنگا او دهغې زوې روغ او سلامت وي. زه تاته ددې ښه خبر په اړه مبارکي وایم. دهغې په دې خبره خواص خان ور غږ کړ چې : گوره کملاوتي ! د گنگا زوې خو همستا زوې دي. زه هم تاته دهغه د روغتيا له امله مبارکي وایم. کملا يو واري خپل سر ته ټکان ورکړ او بيا يې په ډيره اسرار اميزه توگه د خواص خان په لور وکتل ، او ورته يې وويل چې ستا خبره سهي ده. گنگا زما خور او دهغه زوې همزما زوې دي. او بيا خو زه او گنگا دواړه ستا ښځې يو په دې خاطر دهر چا ماشوم چې پيدا کيږي نو هغه دهغې بلې هم گڼل کيږي. او بيا خو زه هسې هم په خپل ټول ژوند کې د گنگا ممنونه يم ، که هغې نه غوښتلې نوزه به هيڅکله هم ستا ښځه نه وې جوړه شوې. تا خو دهغې په غوښتنه او اجازه زما سره واده وکړ او نن ستا دښځې په خیر له تاسره يو ځای يم. او ستا په څنگ کې د عزت او وقار نه ډک ژوند تيروم. او که نه خداي خبر ، چې اوس به مې چيرې او په کومو ځايو کې سر لگيده. او ايا به مې وختي خپل ژوند پای ته رسولې و .

تر لږه ځنډه پورې په خيمه کې خاموشي خپره وه. دهغې نه وروسته خواص خان په خپل لباس کې لاس ور نويست او د خپل جيب څخه يې ډير قيمتي هارونه چې د جواهر او موتيو څخه جوړ شوي و را وويست. ددې هارونو په کتلو سره د کملا سترگې پرقي راووتې ، هغې غوښتل خواص خان ته څه ووايي چې خواص خان پرې ور مخکې شو او ورته يې وويل :

گوره کملاوتي ! اوس چې گنگا د زوې مور گرزيدلې ده نوزه به دا يو هار هغې ته د زوې د پيدا کيدو په خاطر د تحفي په ډول ورکوم ، بيا هغې يو هار جدا کړ او کملا په غاړه کې يې په خپلو لاسو وراچاوه. او ورته يې وويل چې : کملا ! ددې يوه هار مالکه ته يې پخوا مې اراده کړې وه چې ستا په غاړه کې به هم دا هار هغه وخت در اچوم چې ستا هم زوې پيدا شي ، نو اوس چې زه گنگا ته هار ورکوم نه دا راته د انصافه لري ښکاره شول چې تا ترې بې برخې کړم. نو گوره کملا ! يو هار ستا او بل د گنگا.

په ځواب کې ورته کملا ، هغه هار چې خواص خان يې په غاړه کې وراچولې و ، اړو را اړو او کاته يې ، بيا يې خپلې سترگې خواص خان ته وراړولې ، په دې وخت کې دهغې په سترگو کې خواص خان ته ډيره زياته مينه او تر څنگ يې ممنويت او شکر ادا کول وو. بيا کملا په خيمې کې په خپل خوږ او از سره وويل چې :

خواص خانه ! زما حبيبه ، زه ستا ډيره زياته ممنونه او شکر گزاره يم چې تا دا هار تا په خپلو لاسو زما په غاړه کې را وچاوه. زه ددې اړخه هم له تا څخه ډيره مننه کوم چې تا زما او د گنگا تر منځه د انصاف څخه کار واخست. زه به ستا په خیر خاوند باندې تل وياړم او له تاسره به خپل ژوند نيکبخت گڼم. ددې خبرو وروسته کملا مخته راغله او په خپلو نرمو لاسو يې د خواص خان څنگل ونيوله ، او

دخیمې منځته یی له ځانه سره یوړ او هلته یی له ځانه کیناوه. هغې غوښتل خواص خان ته څه ووايي چې خواص خان ددروازې په لور وکتل چې دشیرشاه سوری یو ساتونکې دهغه په لور را روان دې، دهغه په کتلو سره خواص خان لږ څه څنگ ته شو او کملا ته یی وویل چې:

گوره کملا! دشیرشاه سوری یو ساتونکې دخیمې ددروازې په لور را روان دې، داسې معلومېږي چې شیرشاه سوری ورغوښتې یم. کملا ورته په گیلې سره وویل چې: همدا اوس خو خیمې ته راغلې او اوس یی سمدستي بیرته ورغوښتې یی. دهغې په دې خبره خواص خان په خدا شو او ویی وویل چې: که چیرې دا ساتونکې رینستای هم زما د ورغوښتلو له پاره راغلې وي نو بیا خو به کومه ډیره مهمه خبره وي. چې شیرشاه سوری ما ورغواړي، گوره کملا، ته په دې خبرو باندي انديښنه مه کوه.

زه خو با انديښنه کوم. ځکه زه وینم چې ته ټوله ورځ دخیمې څخه بیرون یی. یواځې دشیپې له اړخه زما څنگ ته راځي په دې خاطر زه ټوله ورځ ځانته ناسته یم اوستا لارې څارم. کملا ورته دا خبرې په ډیره مینه وکړې، خواص خان غوښتل څه ورته ووايي چې په همدې وخت کې هغه ساتونکې دروازې ته را ورسید او خواص خان ته یی وویل چې: امیر خواص خانه! اقا شیرشاه سوری دکوم مهم کار له پاره ورغوښتې یی. خواص خان په خدا شو او دکملا په لور په کتلو سره یی وویل چې: گوره کملا! زما خبره سهي ثابت شوه، ته همدلته اوسه، زه دشیرشاه سوری په لور ورځم او ډیر ژر به بیرته راستون شم. هغه دکملا دځواب د ترلاسه کولو پرته دهغه ځایه ووت او دشیرشاه سوری په لور روان شو.

کله چې خواص خان دشیرشاه سوری خیمې ته ورغې نو ویی کتل چې شیرشاه سوری په خیمه کې ځانته او په فکرونو کې ډوب ناست دې، دخواص خان په کتلو سره هغه ته په خپل څنگ کې د کیناستو اشاره وکړه. خواص خان دشیرشاه سوری تر څنگ کیناست، تر لږه وخته پورې په خیمه کې چپه چپتیا وه. ددې وروسته شیرشاه سوری په خبرو پیل وکړ او خواص خان ته یی وویل چې:

گوره خواص خانه! قدرت ته به دا منظور نه وي چې مونږ همدا اوس د راجپوتانه په راجه مالديو باندې حمله وکړو، لږ څه مخته مخبر راغې او ډیر پریشانه کونکې خبر یی له ځانه سره راوړې دې. په دې وخت کې خواص خان دشیرشاه سوری لورې ته وکتل او ورته یی وویل چې: څه ډول خبر؟ شیرشاه سوری ورته وویل چې:

گوره خواص خانه! د راجپوتانه راجه مالديو ته زمونږ دحملې په اړه خبر ورغلې دې. په دې خاطر هغه زمونږ د لښکر د ویشلو او بیا زمونږ د له منځه وړلو له پاره پروگرام جوړ کړې دې، هغه یو ډیره خطرناکه لوبه لوبولې ده. گوره خواص خانه زویه! په دې وخت کې مونږ دمخلفو لوریو څخه تر گواښ لاندې یو او هغه دا ډل چې ملو خان (قادر خان) چې گجرات ته تنبیدلې و دیوه ستر لښکر سره یوځای غواړي پر مالوه حمله وکړي، یو بل وگړې ناصر خان نومي هم یو ستر لښکر تیار کړې او هڅه کوي چې په سیونې کې بغاوت ته لاره همواره کړي. ددوي تر څنگ د اریل راجه بیربهان، چې یو وخت یی همایون ته زمونږ پر خلاف پناه ورکړې وه، هم د راجه مالديو په اشارې سره زمونږ په سیمو د حملو کولو هڅه کوي او غواړي هلته تباهي او بربادي رامنځته کړي.

دشیرشاه سوری په دې خبرو باندي خواص خان تر یوه وخته پورې خپل سر تیت کړې و او په فکر کې ډوب و. بیایې سر را پورته کړ او دشیرشاه سوری څخه یی وپوښتل چې:

ددې حالاتو څخه د خلاصون له پاره ته څه ډول فکر لري؟ شيرشاه سوري په ډير غور سره د خواص خان په لور وکتل او ورته يې وويل چې: لمړۍ ته ووايه چې ستا رايه څه ده؟ خواص خان يوځل بيا فکر وکړ او بيا يې وويل چې:

شيرشاه ، زما مهربانه مشره ! تر هغې چې ما پورې اړه لري نوزما مشوره خوداده چې مونږ بايد اوس په راجپوتانه د حملې څخه ډډه وکړو . ځکه چې کيدې شي چې د راجپوتانه د راجه مالديو سره زمونږ جنگ اوږود شي او ددې شگلور په صحرا په جنگ کې مونږ ته هر ډول ستونزې راپيدا کيدې شي نو که چيرې زمونږ داخلي حالات سهي نه وي نو د راجپوتانه په جنگ کې مونږ ته د خوراکې او نورو توکو په رسد کې ستونزې راپيدا کيدې شي . نو په دې خاطر زما مشوره داده چې لمړۍ خود باغيانو د ځپولو له پاره کار وکړل شي او بيا په پوره ډاډ او اطمینان سره په راجپوتانه باندې يرغل وروړل شي او د راجه مالديو کار هم ورختم کړل شي .

د خواص خان په دې ځواب شيرشاه سوري هم ډير خوښمن شو او وويي ويل چې :

خواص خان زويه ! ستا خبره سهي ده ، په خداي سوگند چې ستا وړانديز بلکل زما د ارادې تمثيل کوي ، زه هم غواړم چې لمړۍ بايد د باغيانو کار و ختم کړو او د هغې وروسته بيا د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف حرکت وکړو . خو گوره زويه ! د باغيانو د ځپلو له پاره زما په ذهن کې يو وړانديز دې اوزه هيلمن يم چې ته به زما په دې مشوره کې له ماسره متفق و اوسې . خواص خان ورته سمدستي وويل چې : ووايه اقا . په دې وخت کې شيرشاه سوري غوښتل دخپل وړانديز په اړه خبره وکړي چې خواص خان پرې را مخته شو او ورته يې وويل چې :

زما مهربانه ، زما اقا ! زما په ذهن کې يو بل وړانديز هم راځي ، خو په هغه وړانديز چې تا پرې فکر کړې پر هغې د عمل کولو تر مخه ماته د يوې خبرې د ويلو اجازه راکړئ ، زما په فکر هغه مخبر چې تاته يې ددې بغاوتونو په اړه خبر راوړې هغه هم ددښمن يو قوت له ياده ويستلې دې ، او هغه به په راتلونکې کې زمونږ له پاره ډير خطرناک ثابتېږي ، دهغه په دې خبره شيرشاه سوري متوجه شو او ورته يې وويل چې : ته کومې لورې ته اشاره کوي؟ خواص خان ورته سمدستي وويل چې :

درونده شيرشاه ! زما اشاره د چندريري او راي سين د راجه پوران مل په لور ده . که څه هم د راجپوتانه راجه مالديو ناصر خان ، ملو خان او د اربيل راجه بيربهان زمونږ پر خلاف راپورته کړې او د بغاوت او سرکشی له پاره يې تيار کړي دي نو ايا هغه به د چندريري او د راي سين د راجه پورن مل په لور پيغام نه وي ليرلې . خو زمونږ مخبرانو به تر اوسه پورې دهغوې له لورې کوم خبر نه وي تر لاسه کړې . زما محترمه شيرشاه ! د کومې اخري پريکړې تر مخه د ناصر خان ، ملو خان او د اربيل د راجه بيربهان په څير په چندريري او د راي سين د راجه پورن مل باندې هم څارنه په کار ده .

شيرشاه سوري تر يوه وخته پورې خاموشه ناست و ، بيا يې څه فکر وکړ او خواص خان ته يې په ستا يونکې سترگو وکتل او ورته يې وويل چې :

خواص خان زويه ! ستا آند سهي دې . هغه انديبنې چې تا ډاگيزه کړې هغه د يوه حقيقت په څير زمونږ مخته راتلې شي . چندريري او د راي سين راجه پورن مل د ناصر خان ، ملو خان او راجه بيربهان څخه هم ډير خطرناک ثابتيداي شي . نو په دې خاطر تر هغوې چې مونږ د نورو باغي ځواکونو پر خلاف متحرک او سو بايد په چندريري او پورن مل باندې هم کلکه څارنه وکړو . واوره خواص خان:

هغه پلان چې زه غواړم عملي يی کړم هغه دادې چې: هغه لښکر چې زمونږ د دواړو سره دې هغه په دوو برخو وویشئ، نیمایي به له تاسره وی او نیمایي به له ماسره. زه به دخپل لښکر سره په همدې ځای کې تم شم چې اوس مو په کې پراو کړې دې. او ته به دخپل لښکر سره د اریل دراجه بیربهان په لور کوچ وکړې او هغه به وځپوي.

ددې نه علاوه ته پوهیږې چې حاجې خان بیتني او شجاعت خان دخپلو لښکرو سره هملته په مالوه کې پراو کړې دې، زه غواړم چې حاجي خان بیتني د ملو خان لاره تم کړي او شجاعت خان د ناصر خان د بغاوت د ځپلو له پاره مخته ولاړ شي. په دې توگه به زه همدلته منتظر اوسم. که چیرې ددې بغاوت د ځپلو په وخت کې د راجپوتانه راجه مالديو د ناصر خان، ملو خان او یابل کوم راجه سره د کومک کولو له پاره هڅې وکړې نو زه به یی په لاره کې تم کړم. او دهغه سره به و جنگیږم او بیرته به یی په شاتلو ته مجبور کړم. گوره خواص خانه! که ددې بغاوت په دوران کې چندریری او د رای سین راجه پورن مل هم ځان ورگډ کړ نو بیا به هم زه د مالوه په لور حرکت وکړم او په دې توگه به د ټولو باغیانو د له منځه وړلو وروسته دخپل متحده لښکر سره یو ځای د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف یوه ستره حمله کوو.

کله چې شیر شاه سوري خاموشه شو نو خواص خان ورته په ځواب کې وویل چې: درونده شیر شاه! هغه پلان چې تا جوړ کړې دې زه ور سره بلکل موافق یم. زه هیلمن یم چې مونږ به همدا نن خپل دغه پرواگرام ته اخري شکل ورکړو. شیر شاه سوري دخواص خان ددې وړاندیز سره توافق وکړ. په همدې ورځ یی د مالوه په لور قاصد ولیږه. د همدې قاصد په واسطه یی حاجې خان بیتني ته د ملو خان په لاره کې د دریدو او شجاعت خان ته د ناصر خان د ځپلو حکم ورکړ. خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د راجه بیربهان د ځپلو له پاره د اریل په لور کوچ وکړ.

د شیر شاه سوري د حکم سره سم حاجې خان بیتني او شجاعت خان دواړو دخپلو ځایو څخه کوچ وکړ او مخته ولاړل. ناصر خان د سیهوني څخه روان شو او دخپل لښکر سره یو ځای یی د نیلگر په سیمه کې پراو وکړ، شجاعت خان هم دخپل لښکر سره نیلگر ته ورسید او هملته یی خیمې ووهلې، د شجاعت خان د ور رسیدو سره سم د دواړو لښکرو ترمنځه ټکر پیل شو، څرنگه چې ناصر خان لا دپخوا څخه د نیلگر په سیمه کې ځای په ځای شوې و نو په دې خاطر یی عسکرو پوره ارام کړې و. خو کله چې شجاعت خان هلته ور ورسید نو ناصر خان هغوی ارام ته پری نښول او د توپانې ملخانو په څیر یی پرې حمله راوړه.

څرنگه چې د ناصر خان د فوځ په مقابله کې د شجاعت خان د لښکرو شمیره کمه وه، نو د شمیر ددې زیاتوالي په اساس ناصر خان هره شیبه او هره گړی په شجاعت خان باندې فشار زیاتوو. ان تردې چې د ماښام تیارې راخپړې شوې، هغه غوښتل چې په خپلې همغې لمرنۍ حمله کې شجاعت خان او دهغه ملگرې لښکر له منځه یوسي او په دې توگه خپله بریا حتمي کړي،

شجاعت خان دخپلو کمو ملگرو سره د ناصر خان ددې توپانې یرغل په مقابل کې کلک ودرید او په پوره میړانه یی خپله دفاع کوله خو کله یی چې وکتل چې ناصر خان خپل ټول ځواک مصرف کړ او ونه توانید چې مونږ شاته و تمبوی نو بیا یی دخپلې دفاع کار پریښود او په جارحیت یی لاس پورې کړ او په دې توگه دهرې لورې یی د ناصر خان ځواکونه سره را ونغاړل، د ناصر خان ځواکونه یی داسې بې وسې کړل چې هغوی د ځان دخلاصون له پاره هرې لورې ته په سرگردانه توگه منډې ووهلې. دبله اړخه د شجاعت خان حوصله او عزم گړی په گړی ځواکمن کیده.

د شجاعت خان د دې حملو په واسطه د ناصر خان د فوځ حالت هره لمحه دخرابیدو سره مخکیده ، ناصر خان دخپل فوځ په دې حال باندې ډیر اندیښمن شو او خپله ماتې یې په سترگو کتله . بیا د ناصر خان د حکم په اساس دهغه په لښکر کې درې کسه داسې ځان څارونکې تیار شول چې په خپل لښکر کې د زړه ورتیا له پلوه یې نمونې وو . هغوی د جنگ په وخت کې د ناصر خان سره سوگند وکړ چې هغوی به شجاعت خان هرو مرو له منځه وړي .

ناصر خان دې ځوانانو ته څه نور ساتونکې هم ورکړل ، بیا دغه درې واړه ځوانان د جنگ جنگ په کولو سره د شجاعت خان د ساتونکې ډلې سره په ټکر کې شول او ځانونه یې شجاعت خان ته ورسول . هغوی درې واړو په یوه وار سره په شجاعت خان باندې حمله وکړه . دهغوی څخه یوه یې شجاعت خان په خپله توره په خټ کې وواهه ، بل عسکر هغه په خوله وواهه او دهغه غاښونه یې ورمات کړل . دریم عسکر هغه د ویښتانو څخه ونيوه ، درې واړو غوښتل شجاعت خان ژوندې د ناصر خان مخې ته یوسي خوشجاعت خان هم په خپله میړانه او بهادری که یې مثاله شخصت و . سمدستي یې حرکت وکړ او په یوه گذار سره یې دیوه لاس ورپرې کړ او خپل ځان یې ترې خلاص کړ ، په همدې وخت کې دهغه شاوخوا جنگیدونکي عسکر هم دې لورې ته متوجه شوی و هغوی دغه نور دواړه حمله کونکي هم له منځه یوړل ، په دې توگه شجاعت خان دهغوی د لاسو څخه خلاصون وموند او دخپل فوځ هغه بیرغ چې دده د لاسو څخه پریوتې و بیرته راپورته کړ او په لاس کې یې ونيو . او دهغه لښکر یو ځل بیا په همغه ولولې سره د ناصر خان په ځواکونو باندې خپلې حملې پیل کړې .

د جنگ د لږې شیبې دوام وروسته ناصر خان د شجاعت خان په مخکې ډیره بده ماتې وخوړه او دمیدانه وتښتید . په حقیقت کې ناصر خان او ملو خان یو دبل سره اتحاد کړې و ، او ددواړو تر منځه دا پریکړه شوې وه چې لمړې به ملو خان د حاجي خان بیتني په مقابل کې جنگیږي او هغه ته د ماتې ورکولو وروسته به هغه د نریدا د جنوب څخه راځي او د ناصر خان سره به یو ځای کیږي بیا به دواړه یو ځای د شجاعت خان په مقابل کې جنگیږي او هغه ته به ماتې ورکوي . بیا به په مالوه باندې ولکه کوي ، ددواړو تر منځه دا هم ویل شوي و چې که چیرې د ناصر خان په مقابل کې شجاعت خان په خپلې حملې کې بیرته وکړي نو ناصر خان دی یې تر هغه پورې په جنگ کې مصروف وساتي تر څو چې ملو خان (قادر شاه) ورسره بیرته نه وی رايوځای شوي . خو معامله سرچپه شوه ، شجاعت خان د ناصر خان مخې ته راغې ، خو ناصر خان بیرته وکړه او سمدستي یې پرې حمله وکړه او بیا یې ډیره بده ماتې وخوړه او دمیدانه وتښتید .

د شجاعت خان دغې زړه ورتیا او بهادری د ناصر خان او ملو خان دواړو له پاره ستونزې زیاتې کړې وې ، که څه هم په دې جنگ کې د شجاعت خان دخولې پورته جامله ماته شوې وه خو بیا یې هم د ناصر خان په مقابل کې سوبه ترلاسه کړه ، او دهغه دغې سوبې په مالوه باندې ډیر زیات اغیز وکړ .

ددې فتحې نه څو ورځې وروسته ، په داسې حال کې چې شجاعت خان لا دخپلو زخمونو له لاسه په کټ کې پروت و ، د حاجي خان بیتني پیغام ورته ترلاسه شو چې ملو خان (قادر خان) د گجراته را روان شوی او په دې یې حمله کړې ده . او کلابند کړې یې دي . په دې خاطر سمدستي د ملو خان پر خلاف د حاجي خان بیتني مرستې ته راوړسپړه .

د حاجي خان بيتني د پيغام د تر لاسه كولو سره سم شجاعت خان د كټ نه راپورته شو ، او په داسې حال كې چې د خولې او خټ زخمو نه يې د وینو نه ډك و ، بيا يې هم د ميرانې او بهادري څخه كار واخست او په يوه كجاوه كې سپور شو او سمدستي دخپل لښكر سره يو ځاي د حاجي خان بيتني مرستي ته ورورسيد .

د بله اړخه د مالوه پخواني حكمران ملو خان (قادر شاه) د گجرات څخه راوتلې و د بنسواړه په لور راروان شوې و . بنسواړه د ډانگريور په جنوب كې پرته سيمه ده ، د دې ځايه د ماهي ندي په څنډو څنډو و ان تر راجين پورې لاره تللې ده . د لاره د عامې لارې څخه يوې خواته د گجرات څخه د دوهدر تر څنگ مالوه ته رسيږي . ډيره اوږده لاره ده . خو په دې لاره كې خطر ډيره كمه وه . ملو خان په مالوه باندې د حملې كولو له پاره تر هر څه دمخه د بنسواړه ښار دخپل لښكر له پاره مركزي قرار گاه ټاكلې وه .

دلته هغه په خپل لښكر كې د نوو خلكو د راشا ملولو كار پيل كړ او پوره نوي ځوانان يې په خپل لښكر كې را يو ځاي كړل . تر څنگ يې د مشرانو په نومونو باندې د پيغامونو او ليكونو په ليرلو سره هغوي هم دخپل ځان ملگري كړل او په دې توگه يې په خپل ځواك كې پوره ډيرښت راوست .

بنسواړه كې د او سيدو په وخت كې د ملو خان څخه يوه غلطي وشوه ، كه په همغه وخت كې ملو خان د بنسواړه څخه وتلې وې او به اجين يې ولکه كړې وې او بيا د جنوب له اړخه د نريدا پورې رسيدلې وې نو بيا به هغه د مالوه مركزي ښار مانډوا او دهار په مكمله توگه د خپلې ولكې لاندې راوستې وې او حاجي خان بتني او شجاعت خان تر منع به يې د اړيكو په پريكولو هم ولکه تر لاسه كړې و اې . خو داسې بريښي چې ملو خان داسې كوم قدم نه اخسته . همدا علت و چې شجاعت خان په ډيره گړندۍ توگه د مالوه جنوب شرقي لورې ته د حاجي خان بيتني كومك ته ورورسيد .

په بنسواړه كې دخپلې طبعې په مطابق د لښكر د جوړولو وروسته ، ملو خان دهغه ځايه كوچ وكړ او د بهوپال د سيمې څخه په تيريدو سره يې په خپل مخ كې هر راتلونكي ځواك له نابودۍ سره مخ كړ او بيا د جيگړ په لور شمال ته وخوږيد .

د بله اړخه دشير شاه سوري سالار حاجي خان بيتني هم د جيگړ په لور د نريدا د درياب په غاړه كې دخپل لښكر سره يو ځاي پر او كړې و . ملو خان هم په پوره بيره په خپله مخكې هر څه تر پښو لاندې مروړل او د نريدا د درياب په غاړه د جيگړ په سيمه كې د حاجي خان بيتني د ځواكونو مخې ته ورورسيد .

كله چې ملو خان وكتل چې حاجي خان بيتني دهغه په مقابل كې ځانته ولاړ دې ، او هلته دشير شاه سوري او خواص خان درك خرك نه شته ، تر څنگ يې د حاجي خان بيتني سره لښكر د ملو خان د لښكر څخه څو برابره كم هم دې ، نو د ملو خان حوصله نوره هم زياته شوه ، او د حاجي خان بيتني د لښكرو تر مخه د رسيدو سره سم يې پرته له ځنډه په حاجي خان بيتني باندې يرغل وروست .

حاجي خان بيتني هم دشير شاه سوري د قومندې لاندې د جنگ له پاره پوره تجربه درلوده ، هغه د حرب او ضرب د ټولو هنرونو څخه پوره پوره خبر و . په دې خاطر يې د ملو خان په خيره هم خپله حمله وكړه او په پوره ځواك سره يې د ملو خان په فوځونو باندې دهرې لورې گزارونه پيل كړل . خو د ملو خان حمله دومره خطرناکه او ځان وړونكې وه چې د حاجي خان بيتني هره هڅه او هره منډه يې د ناکامۍ سره مخ كوله .

حاجې خان بيتنې دخپله اړخه ډيره هڅه كوله چې د ملو خان د لښكرو مخكيني ليكې ماتې كړي او پرې نږدې چې هغوي منځته راشي. خو د ملو خان حملې هم په خپل وار ډيرې حيرانوونكې وې، هغه دخپل اخري اجل پورې په پوره او غوڅه توگه د حاجې خان بيتنې په لښكرو ددرې اړخونو څخه را پريوتې و.

د نږدې د درياب او جاجېگر تر منځه د حاجې خان بيتنې او ملو خان تر منځه وينه تويونكې جنگ روان و، د اسمان د پراخيو لاندې او زمكې په خاورو موجود هر مصلحت او آند د مرگ په پيغامونو كې ډوب شوي و. تر ډيره وخته پورې د حاجې خان بيتنې او ملو خان د لښكرو تر منځه د وينو سيلابونه روان وو. خو كله چې حاجې خان بيتنې ته ډاگيزه شوه چې كه چيرې په همدې توگه جنگ ته دوام وركړي نو نه يواځې د ماتې سره به مخ شي بلكه لښكري به يې هم قتل عام كړل شي. په دې خاطر يې په همدې وخت كې ډيرې پوهې څخه كار واخست او خپله ماتې يې ومنله. د جنگ د ميدان څخه وتښتيد، بيرته راستون شو او په يوه مستحكمه كلا كې يې ځان كلابند كړ، ملو خان يې هم په تعقيب راغې او د گهرگاو كلا يې محاصره كړه. حاجې خان د همدې گهرگاو د كلا څخه د شجاعت خان پسې د بسپنې له پاره پيغام استولې و.

په همدې وخت كې د گهرگاو كلا ته يو آس سپور په ډيره بيړه راوړسيد او د كلا شمالي دروازې ته راغې او دروازه يې وروټكوله. د دروازې ډټكولو سره سم د ساتونكو څخه يوه دروازه لږ څه پرانسته او د يوه روښانه مشال په واسطه يې هغه سپور ته وكتل، سمدستي يې دروازه پرانسته او هغه سپور دخپل آس سره يو ځاي دننه ورننوت. د دروازې تر څنگ چې كوم نژدې ځاي و، د همدې ځايه حاجې خان بيتنې په خدا سره بيرون راغې او دې سپور ته يې وويل چې: زما دوسته. ما ډيره وخته راهيسې په همدې ځاي ستا د راتلو انتظار كاوه. ما هيله درلوده چې نن شپه به ته ماته د يوه بڼه پيغام سره راځې، راتلونكې سپور د حاجې خان بيتنې هغه قاصد و چې هغه د شجاعت خان په لورد مرستې له پاره وراستولې و. هغه قاصد ورته په خوشحالي سره وويل چې:

زما محترمه حاجې خانه! ما ستا له پاره ډير خوشحاله كونكې خبر له ځانه سره راوړې دې. تر لږه وخته پورې به شجاعت خان دلته را ورسيرې او د ملو خان د عسكرو تر شا به پرې حمله كوي، شجاعت خان ستا له پاره ماته دا پيغام راكړې دې چې سمدستي دخپل لښكر سره يو ځاي دشمالي دروازې څخه را ووزه او د مخې له لورې د ملو خان په عسكرو حمله وكړه. په ځواب كې ورته حاجې خان بيتنې وويل چې:

گرانه دوسته! ته ماته ويلې شې چې شجاعت خان به اوس په څومره واټن كې را روان وي. قاصد ورته وويل چې: شجاعت خان دومره لرې نه دې هغه له ماسره يو ځاي د شپې په تياره كې تر دې ځايه سفر كړې دې او د ملو خان د لښكرو تر شا يې سنگر نيولې دې. په دې اساس غوره ده چې وخت له لاسه ورنكړو ځكه لږه شيبه وروسته لمر را خيژي او روښنايي خپريږي بيا به زموږ كار ستونزمن شي. تر اوسه په فضا كې تياره ده او د همدې تيارو څخه بايد گټه واخستل شي، سمدستي دخپل لښكر سره يو ځاي د ملو خان په لښكر د مخې له لورې حمله وكړئ، شجاعت خان وايي چې كه چيرې همدا سې مو وكړل نو د لمر د راختود مخه به مونږ د ملو خان ځواكونه د نابودۍ سره مخ كړو، حاجې خان د قاصد سره نورې خبرې ونه كړې او په يوه منډه د كلا دننه ولاړ.

لږه شيبه کې حاجې خان بيتنې دخپل لښکر سره يو ځای د گهرگاډو د کلا دشمالی دروازی څخه راووت، څرنگه چې ملو خان د دې کلا شمالی دروازه نه وه کلابند کړې نه پدې خاطر ترې حاجې خان بيتنې دخپل لښکر سره يو ځای په اسانۍ سره راووت. بيا يی د کلا د دیوالونو ترڅنګ يو اوږد شاتنه سفر وکړ او بيا يی دمخې له لوري د ملو خان په لښکرو باندې يرغل وروست.

کله چې د حاجې خان لښکرو د ملو خان په فوځ باندې دمخې له لوري يرغل وروست نو په همدې وخت کې د شجاعت لښکرې چې له پخوا څخه په سنگر کې ناستې وې، د ملو خان په عسکرو باندې د شاله اړخه را پریوتل. که څه هم شجاعت خان زخمې و او په کجاوه کې يی سفر کاوه خو اوس د کجاوي څخه راکيوټې و او دخپل لښکر ترمنځه يی هغوي ته د جنگ احکام صادرول.

د گهرگاډو د کلا نه بیرون د جنگ میدان داسې شکل خپل کړې و لکه د ریا او تیارو، بهار او خزان او روښنایي اوتیاره چې يو دبل سره په ټکر کې وي.

د حاجې خان بيتنې او شجاعت خان دغه دوه اړخيزه حمله د ملو خان له پاره غیر متوقع او دومره ځواکمنه وه چې، د شرق له لوري د لمر د راختو سره سم د ملو خان لښکرې د جنگ په میدان کې خورې ورې شوې او دمړو لاشونه يی په هر ځای کې پراته و. ملو خان دخپل لښکر دماتي وروسته په تينبسته و تينبستید خو حاجې خان بيتنې او شجاعت خان دهغه په تعقيب پسې ولاړل، او تر لرې لرې يی هغه تعقيب کړ خو ملو خان دهغوي څخه خپل ځان خوندي کړ او په تينبسته بريالې شو. ملو خان بيرته د وجيګر د لارې د خاندیش سيمې ته ورسید او مالوه ته يی د تل له پاره خدای پاماني وويله. د مالوه په تاريخ کې بيا د ملو خان یادونه نه ده شوې.

۲۸

د بله اړخه خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای د اریل دراجه بیربهان په لور روان و، د دې سفر په دوران کې یوه ورځ کملاوتي چې د خواص خان ترڅنګ يی په آس باندې سفر کاوه، دمخکې تلو په وخت کې ډیره حیرانه شاتنه شوه، ځکه وبي کتل چې دلښکر په منځ کې منوهر داس او ملوکچند په ډیره بې صبری سره اخوا ديخوا روان دي. دا همغه دواړه وو چې کملاوتي د گنگا او نیرمل د وژلو له پاره گمارلي و. دهغوي اخوا ديخوا گرزیدلو کملاوتي ته یو پیغام ورکاوه، هغه سمدستي وپوهیده چې هغوي د کومې خبرې دپوښتنې له پاره بې قراره دي. په دې خاطر يی دخپل اس په تگ کې سوړوالي راوست او دخواص خان شاتنه يی ځان پریښود، ملوکچند او منوهر داس د فرصت نه گټه پورته کړه، خپل آسونه يی ډیر ژر د کملاوتي څنګ ته راوړسول یوې بې نښې اړخ ته اوبل يی چپ اړخ ته روان شول، بيا منوهر داس په ډیر راز سره کملاوتي ته وويل چې:

گوره کملاوتي! مونږ خود رهناس په ښار کې گنگا او نیرمل دواړه له منځه وړي دی اوس ووايه چې څه حکم دي؟ د دې خبرې په اوریدو سره د کملاوتي منځ خوشحالی نه وغوړید. او په ډیر راز سره يی ملوکچند ته وويل چې:

گوره ملوکچنده او منوهر داسه: تاسې ډیره ستره دنده تر سره کړیده، زه به دهغې له پاره تاسې ته په کوم مناسب وخت کې د زړه له کومې انعام درکړم. زما سره اړیکې ساتئ، اخوا ديخوا گرځئ بيا په کوم مناسب وخت کې خواص خان ته هم د گنگا او نیرمل په څیر سزا ورکړو. زه بیرته خپل اس گړندی کوم ترڅو دخواص خان سره يو ځای شم. د کملاوتي د حکم سره سم منوهر داس او ملوکچند سمدستي اخوا ديخوا شول او کملاوتي بیرته خپل اس گړندی کړ او دخواص خان څنګ ته ورورسیده. د ورسیدو سره سم خواص خان خپله توره

را بر بنده کړه، توره یی په فضا کې پورته کړه او خپل لښکر ته یی د تم کیدو حکم وکړ، ځکه خواص خان وکتل چې خو کسه سواره دهغه دلښکر مخې ته ولاړ دي او دهغوې لاره یی بنده کړې ده.

۶۹

ددې لارې نیونکو پر خلاف خواص خان د حملې کولو نیت درلود چې په همدې وخت کې د آس سپرو څخه دوه کسه په گړندي توگه د خواص خان مخې ته راغلل. خواص خان دهغوې په کتلو خوشحاله شو. خپل ډال یی بیرته په آس را زورند کړ او توره یی هم په تیکې که ننویسته، دغه دواړه اس سپاره، یو فدایی خان و او بل د فدایې خان زوی اسماعیل و. دا همغه فدایی خان و چې د همغه په واسطه خواص خان د شیر شاه سوری په لښکر کې شامل شوې و. ځکه دهغې تر مخه خواص خان د فدایی خان د غلام په څیر د گیدرو په ښکار کولو باندي ژوند تیراوه.

خواص خان دهغوې کتلو سره سم د آسه را ښکته شو، هغه پلار او زوی هم خواص خان ته په رانزدیکیدو سره دخپلو اسونو څخه رانښکته شول، بیا فدایی خان نژدې په یوه منډه راغې او خواص خان یی دخپله ځانه سره را ونغاړه او په تندي او مخ یی بیا ښکلاوه. دهغې وروسته اسماعیل هم د خواص خان سره ورغایوت. کله چې د اسماعیل سره هم روغې پای ته ورسید نو بیا خواص خان دواړه پلار او زوی له لاسو نیول او دکملا وتي لورې ته یی یوړل. هغه کملا وتي ته وویل چې: کملا، دا فدایی خان دې او ددې ترڅنگ دهغې زوی اسماعیل خان دې، ما پخوا ددې سره دیوه غلام په څیر ژوند کاوه خو وروسته بیا زه د شیر شاه سوری په لښکر کې ورگډ شوم. په دې وخت کې خواص خان سمدستي د فدایی خان خبرې غوڅې کړې او ویی ویل چې:

خواص ځانه زویه! د غلط بیانی څخه کار مه اخله. زویه! هغه وخت چې ته دخپل پلار او او ورور سره یوځای له ماسره واست نو ما له تاسو سره هیڅکله هم د غلامانو په څیر سلوک نه دې کړې. خواص خان ورته په خندا ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې: فدای ځانه، ستا خبره سهي ده، او په هغې کې هیڅ ډول شک او شبه نه شي کیدې چې تال له ما او زما د ورور سره دخپلو زامنو په څیر سلوک کړې دې. او زما د پلار سره دې هم د ورور په څیر اړیکې درلودل. خو ددې سره سره دا یو حقیقت دې چې تا مونږ اخیستی وو. په بنسټیزه توگه خو مونږ غلامان وو. فدایی خان داځل په ډیره درنه توگه وویل چې: گوره خواص ځانه! اوس هغه خبره مه کوه چې ته غلام وی، په دې خبره ماته تکلیف رسیږي. ددې خبرې سره سم خواص خان خبره بلې لورې ته یوړه او ویی ویل چې: بس فدایې خان او اسماعیل ځانه! دا زما ښځه کملا وتي نومیري. په دې خبره فدایی خان ډیر زیات خوشحاله شو او ویی ویل، گوره کملا وتي، د خواص خان د ښځې په څیر خو ته بیا زما لور شوې او زما د زوی اسماعیل خان خور وگرزیدې، ځکه چې ما خواص خان دخپل زوی په څیر را لوی کړې دې. په خداي سوگند، چې تر هغې چې دا له ماسره و نو ما د خواص خان او اسماعیل تر منځ توپیر نه دې کړې. کملا وتي په نرمه او ډیره ښه توگه د فدایی خان مننه وکړه او بیا دهغې وروسته فدایی خان وویل چې:

خواص ځانه زویه! زه د اصل موضوع په لور راځم. گوره، دلته چې دا سوار ولاړ دی دهغې شاته زما پړاو دې. زه خبر شوې وم چې ته داریل دراجه بیربهان پر خلاف اودهغه د ځپولو له پاره را روان شوې یی. خو گوره زویه! ما ښام کیدونکې دې، نوراځه زموږ د کوچیانو د قبیلې ترڅنگ پړاو وکړه. د قبیلې هر وگړي تا ډیر ښه پیژني، نو ته به نن شپه دلته ډیره په خوشحالی تیره کړې. ځکه ډیره موده وروسته مونږ او تاسې سره یوځل بیا یوځای کیږو. ددې وروسته به زویه! زه هم سبا سهار وختې له تاسره یوځای داریل په لور

ولاړشم. اوس خو ما اراده کړې چې دخپلې قبیلې سره یو ځای ، تریوه وخته پورې ، ستا په لښکر کې شامل شم. او بیا بیرته همدې خپل ژوند ته راستون شم. ایا ته غواړې چې زموږ د قبیلې تر څنګ پر او وکړې ؟ په ځواب کې ورته خواص خان په خندا خندا وویل چې : ولې نه ، فدایی خانه ! زموږ لښکر به همدلته ستا د قبیلې تر څنګ پر او وکړې ، ددې خبرو وروسته خواص خان خپل لښکر ته د مخکې تللو حکم وکړ او هملته یې د فدایی خان د قبیلې تر څنګ پر او وکړ .

کوم وخت چې د خواص خان لښکر د خیمې په درولو کې مصروف و او کملا یوې لورې ته ولاړه وه ، نو فدایی خان او اسماعیل خان خواص خان له لاسه ونيوه او لږڅه لرې یې یوړ . او بیا ورته په ډیر راز سره څه وویل . خواص خان دهغوې په خبرو باندې مسکې مسکې کیده ، بیا خواص خان فدایی خان ته په ډیره پټه توګه وویل چې : درونده فدایی خانه ! ته او اسماعیل خان همدلته ودریږئ ، زه به کملا په خپله خیمه کې کینوم او بیرته به راستون شم. ددې خبرې سره سم خواص خان د هغوې څخه را جدا شو او د کملا لورې ته راغې او کملا ته یې وویل چې :

کملا ! له ماسره خیمې ته راځه . تا ته د خیمې د ورنسولو وروسته به زه یو ځل بیا د فدایی خان لورې ته ورځم ، که چیرې زه د شپې له اړخه ناوخته راغلم نو ته اند بیننه مه کوه . کملا ! فدایی خان د کوچیانو د قبیلې سردار دې او یو وخت ما دهغه تر حکم لاندې ژوند کړې دې ، په دې خاطر زما دراتلو په خاطر هغه د یوه جشن د جوړولو له پاره تیارې نیسي ، کیدې شي چې دا جشن ټوله شپه دوام وکړي او دا خلک ما راپری نږدې چې دلته ستا خواته راشم ، نو په دې خاطر که د شپې له اړخه زه راغلم نو کملا جانې ته به اند بینمنه کیږي نه . دهغه په دې خبرو ورته کملا وتې په ډیرې بې وسۍ سره وکتل او ورته یې وویل چې : نو ایا ته به ټوله شپه بیرون او سپرې . خواص خان ورته وویل چې : نو څه فرق کوي ، ځکه چې ته خو به کملا په خپله خیمه کې . د خیمې نه بیرون دوه کسه ساتونکې ولاړې دی ، زه خو ددې نه منخته هم ډیر بیرون پاته شوي يم . بس فدای خان ضد کوي ، په دې خاطر ما ورته هوکړه وکړه . کملا وتي د ډیرې پراخې سینې څرګندونه وکړه او ویی وویل چې : ما خو هسې په ټوکو کې دا خبره وکړه او که نه زه پوهیږم چې ته به ما هیڅکله هم پرې نږدې او بیرون به پاته نه شي . په هر صورت که چیرې تا دهغوې څخه ځان را خلاصولی شو نو بیرته خپلې خیمې ته راځه ، زه به په ډیره بې قراری سره ستا انتظار کوم ، ددې خبرې سره سم خواص خان کملا وتي د خپله ځانه سره خیمې ته یوړه او هملته یې پرېښوده او بیرته ترې د فدایی خان په لور راستون شو او هغوې ته یې په خندا کې وویل چې :

راځئ چې اوس ځو . ددې خبرې سره سم فدایی خان او اسماعیل خان دواړه پلار او زوی د خواص خان سره یو ځای د کوچیانو د قبیلې په لور ولاړل .

هلته د وررسیدو سره سم دوی ټول د څرمنې څخه د یوې سترې خیمې تر مخ ودریدل . دا خیمه د څو څو څخه جوړه شوې وه . د خیمې نه بیرون فدایی خان تم شو او د دروازي په لور یې کتل ، بیا یې خواص خان ته وویل چې ، خواص خانه زویه لمړۍ ته دننه ولاړشه . ستا تر شا به زه او اسماعیل هم درنوځو . فدایی خان په دې خبرو باندې خواص خان ډیر زیات خوشحاله شویا په خندا خندا د غې خیمې ته ورننوت ، خیمې ته د ورننوتلو سره سم خواص خان وکتل چې هلته دخپرو قالینو باندې د څو تو شکو نو د پاسه بنا یسته او حسینه گنگا نیمه غوځیدلې پرته وه . او تر څنګ یې د لرګي په ځانګو یوه کوچنې چې لاس وپښې وهي هم پروت دې ، گنگا په ډیر غور سره خپل کوچني ته ګوره او دلیدو څخه یې خوند اخلی . څرنگه چې گنگا په خیمه کې خواص خان د راننوتلو غږ واورید نو سمدستي د خپله ځایه

راپورته شوه او اوډيرو زياتو خوشحاليو په څپو کې يې لوڅې پنبې رامنډې کړې او په پوره ځواک او زور سره يې خواص خان په غيږ کې ونيوه او ترې را تاوه شوه.

تر يوه وخته پورې خواص خان او گنگا يو دبل سره په پوره سکون او ډاډ سره غاړه تر غاړه و. گنگا خپل سرد خواص خان په غاړه ايسودې و او بيا بيا يې دهغه غاړه بنکلوله. بيا يو دبله څخه جدا شول. په دې وخت کې گنگا د خواص خان څخه وپوښتل چې: ته څنگه يې؟ خواص خان خپل لاس د گنگا دملا څخه راتاو کړ او د ډيرې زياتې مينې په څپوکې ترې وپوښتل چې: گنگا ته وايه، څنگه يې؟ گنگا ورته وويل چې زه بلکل روغه رمته يم، بس ستا دروغتيا انديښنه راسره وه. اوستا د سلامتۍ په اړه مې فکر کاوه. په ځواب کې خواص خان د گنگا په غوږ کې پټ څه وويل، چې گنگا پرې بڼه په زوره وخنډل. بيا خواص خان مخته ورغې او دلرگې د زانگو تر څنگ يې گونډې ووهلې او تر ډيره پورې يې خپل کوچې بنکلاره او خبرې يې ورسره کولې. ددې وروسته هغه په بستره باندې گنگا ته مخ په مخ کيښت، خواص خان ورته وويل چې: فدایي خان او اسماعيل خان دواړه پلار او زوی بيرون ولاړ دي، زما په فکر چې زه به هغوي دواړه هم دلته راوغواړم. گنگا ورته وويل چې هو، دهغوي بيرون دريدل بڼه نه بريښي، فدایي خان زما دپلار په څير او اسماعيل خان زما د ورور په څير زما خدمت کړې دي. خواص خان دخپله ځايه پورته شو او فدایي خان او اسماعيل خان يې له ځانه سره دننه خيمې ته راوړل. په همدې وخت کې نيرمل هم خيمې ته را ننوتله. دهغې په کتلو سره خواص خان نور هم ډيره خوشحاله شو او ورڅخه يې وپوښتل چې نيرمل ته څنگه يې؟ نيرمل مخته راغله او د خواص خان په سري يې خپل د شفقت او مينې ډک لاس رابنکود او ويې ويل چې بس زويه ستا دعوا او ستا د ملاتړ څخه نيرمل ډيره خوشحاله ده. بيا نيرمل د گنگا تر څنگ کيښته. خواص خان دخيمې دروازې ته راغې اوس نو تاسو دواړه پلار او زوی دننه راشئ، ترڅو به بيرون ولاړ ياست. ددې خبرې سره سم فدایي خان او اسماعيل خان د خواص خان تر شاشا خيمې ته ورننوتل. بيا درې واړه په قالينو خپور يو توشک باندې کيښتل. تر لږه وخته پورې په خيمه کې خاموشي خپره وه خو د لږ ځنډ وروسته فدایي خان په خبرو پيل وکړ.

خواص خان زويه! زه خو ديوه کار څخه فارغه شوي يم يعنې ته او گنگا مې يو دبل سره يو ځای کړئ، خو اوس زه يوه گيله هم لرم. زه غواړم چې ته به زما دا کار هرو مرو تر سره کړې. خواص خان فدایي خان ته په عجيبه توگه وکتل او ورته يې وويل چې څه ډول کار فدایي خان؟ په ځواب کې ورته فدایي خان وويل چې:

گوره خواص خان! المړې مهارت په څو سيمو کې تباهي خپره کړې وه، د مهارت نه وروسته دهغه خپلوانو او تر ټولو نژدې خپل پالامو راپورته شو، هغه د پرتگاليانو سره يو ځای په بنگال کې شورش او بغاوتونه راپيدا کړل خو پخوا تر دې چې هغه خپلو پايلو ته ورسيرې تاله منځه يور، اوس يو ځوان مهاکويي راپورته شوې دي او د مهارت او پالامو خواره واره ملگري يې سره راټول کړي دي، هغوي د بنگال د خليج تر څنگ خپل يو مرکز جوړ کړې دي او د پرتگاليانو څخه يې هم کومک غوښتي دي. بلکه يو څو کسان پرتگاليان په لښکر کې هم شامل شوي دي، اوس دوي د بنگال د خليج څخه راوتلي او د کراکې په بنارونو او کليو يې حملې کړې دي او هلته يې دلوتمار بازار گرم کړې دي. گوره خواص خان! زه همدا اوس اوس درهتاس څخه راغلي يم خو درهتاس څخه مخته زه بنگال ته تللي وم. کله چې زه دجنوبي بنگال د کليو څخه د خپلې قبيلې دخلکو سره يو ځای راتيريدم نومهاکوي دخپل لښکر سره يو ځای پر مونږ حمله وکړه. مونږ په ډيره ستونزمنه توگه خپله دفاع وکړه خو ددې سره بيا هم مهاکوي زمونږ د قبيلې څو ځوانان ووژل او زمونږ د قبيلې

ډير سامانونه يې لوت کړل، په دې توگه دې مهاکوي مونږ ته ډير زيات زيان رااړولې دې، زه يې د ډيرو بنو ځوانانو څخه بې برخې کړم او زموږ سامانونه يې هم له مونږه واخستل.

خواص خانه ! زه غواړم چې که کله ته وخت ولري نو دخپل لښکر سره يو ځای دې دشير شاه سوري څخه اجازه واخله اود مهاکوي د ځپولو له پاره هغه لوري ته ولاړشه او که نه هغه به په راتلونکو ورځو کې په بنگال کې د مسلمانانو بدترين دښمن ثابت شي. او مونږ ته به نه تلافی کيدونکې زيان ور رسوي. دهغه په دې خبره خواص خان خپله سينه و څنډله او ويې ويل چې: گوره فدای خانه ! زما محترمه ! ته اندېښنه مه کوه. زه به ډير ژر د بنگال په لور مخه کړم، د خواص خان په دې ځواب فدایي خان اودهغه زوي اسماعيل خان دواړه ډير خوشحاله شو، اسماعيل خان دخپله ځايه پورته شو او ويې ويل چې: خواص خانه وروره ! ته کينه. زه به تاسې ته دخوراک څښاک انتظام وکړم. فدایي خان هم ودرید او ويې ويل چې خواص خانه ! ته همدلته دگنگا تر څنگ اوسه، خپلې خبرې کوي، زه به ستاسې د ټولو دخوراک څښاک غم وکړم. ددې خبرې سره سم فدایي خان او اسماعيل خان دخيمې څخه بيرون ووتل.

د فدایي خان او اسماعيل خان د تللو نه وروسته نيرمل هم په يوې بهانه دخيمې بلې خونې ته ولاړه، دنيرمل دتللو وروسته گنگا تريوه وخته پورې خواص خان ته په ډيره مينه کتل او بيا يې ترې وپوښتل چې دشپې خو به ته همدلته زما او زما د زوي تر څنگ او سپرې او کنه؟ خواص خان ورته وويل چې: ضرور به زه نن شپه ستا او ستا د زوي تر څنگ او سپرم. گنگا اندېښنه څرگنده کړه چې ايا کملا خو به په دې اړه له تا څخه کومه پوښتنه گرويزنه نه کوي؟ خواص خان ورته وويل چې هغه به دڅه پوښتنه له ما وکړي؟ ما ورته دمخه ويلي دي چې شايد زه نن شپه دلته خيمې ته رانه شم. د خواص خان د ځواب په اوږدو سره گنگا خوشحاله شوه، تر ډيره وخته پورې دواړو ميره اوښخې خپل منځې خبرې کولې اودخپل کوچني سره يې لوبې او مينه کوله. په همدې وخت کې فدایي خان کسانو خوراک راوړ، گنگا نيرمل ته هم ورغږ کړ او راويې غوښتله. بيا درې واړو يو ځای خوراک او څښاک وکړ. خواص خان هغه شپه په همدې خيمه کې دگنگا سره يو ځای تيره کړه، بله ورځ خواص خان او فدایي خان دواړه دخپل لښکر اوقبيلې سره يو ځای د اربيل د راجه بير بهان د ځپلو له پاره روان شول.

د اربيل راجه بير بهان ته هم خبر رسيدلې و چې دشير شاه سوري اعلي سپه سالار دهغه د وهلو له پاره هغې لورې ته په ډيره گړندۍ توگه را روان دې نو د خواص خان د لښکر د لارې د بندولو په خاطر هغه خپل اخري سرحد ته رارسيدلې و. او هملته يې دخپل لښکر سره يو ځای خيمه وهلې وه. ترڅو خواص خان هملته په پولو کې تم کړي.

خواص خان چې کله دخپل لښکر اود کوچينانو د قبيلې سره يو ځای هغه سيمې ته ور ورسيد په کومه کې چې د اربيل راجه بير بهان دخپلو لښکرو سره يو ځای پراو کړې و نو د اربيل راجه بير بهان خواص خان اودهغه لښکر ته ددمې کولو فرصت هم ورنه کړ او په پوره جوش او خروش سره يې پرې يرغل راوست.

د اربيل د راجه بير بهان داحمله ناڅاپي نه وه، خوبيا هم ډيره ځواکمنه وه. د اربيل راجه غوښتل چې په دې ترتيب سره د خواص خان په لښکر باندې ناڅاپي حمله وکړي دهغوي لمړۍ ليکې له کاره وباسي او خواص خان بيرته په تينسته مجبور کړي، خو خواص خان دشير شاه سوري هغه جرنيل و چې د بدو نه په بدترينو حالاتو کې پرې هم باور کيداې شو. په دې اساس د اربيل راجه بير بهان دخپلو هڅو په پوره کولو بريالې نه شو.

د راجه بیربهان د حملې کولو وروسته بیا هم خواص خان خپل عکس العمل و نه بنود او په پرلپسې توګه یې دخپلو عسکرو حوصلې ځواکمنې کولې. هغه په خپلو عسکرو کې د تکبیر نارې پورته کولې او هغوې یې د حملې څخه تمول.

تر لږه وخته پورې همداسې حال روان و ، بیربهان خپلې حملې نورې هم خونړې کړې خو خواص خان په ډیر صبر او زغم سره دهغې حملې تمبولې ، خو وروسته یو ناڅاپه د جنگ په ډګر کې یو انقلاب راغې ، ځکه فدایي خان او خواص خان د پخوا څخه دبیربهان د له منځه وړلو له پاره یو پلان منظم کړې و ، په دې وخت کې دخواص خان دلښکرو تر شا د فدایي خان کوچیانې قبيله را روانه وه ، په دې خاطر فدایي خان او دهغه زوی اسماعیل خان دخپلې قبیلې سره یوځای د شاله اړخه را څرګند شول او بیا یې دخواص خان دلښکر تر څنګ حرکت کاوه او مخته ولاړل او بیا دواړو پلار او زوی دخپلو میړنیو سرتیرو په کومک سره د اریل دراجه بیربهان په لښکرو باندې حمله وکړه ، فدایي خان او اسماعیل خان ددې اړخیزې حملې په اساس د بیربهان په فوځ کې یو ډول سراسیمګې راپیدا شوه ، په همدې وخت کې یو بل انقلاب هم سر را پورته کړ ، ځکه خواص خان چې تر اوسه پورې په دفاع کې مصروف او س یې دفاع پرېښوده او په پوره جارحیت یې پیل وکړ. ددغو دوه اړخیزه حملو له مخې بیربهان خپل ځان په ستونزو او مشکلاتو کې ګیر ولید.

جنگ جاري و او خواص خان اوفدایي خان کرار کرار مخته ورتلل او د راجه بیربهان هر عسکر یې چې مخته راته له منځه یې یوړد راجه بیربهان لښکرې یو په بل کې ورتوتې او په دې توګه یې خپل ځانونه یو اځې او د مرګ په خوله کې کتل. خو دبله اړخه خواص خان اوفدایي خان دپخوا څخه زیات په ډیره قهرامیزه توګه خپل مخته تګ ته دوام ورکاوه.

تر لږه وخته پورې جنگ دوام وکړ ، خوراجه بیربهان ډیره بده ماتې وخوړه اود جنگ د میدان څخه په دوو پښو د تښتید. په دې وخت کې خواص خان فدایي خان ته مشوره ورکړه چې دخپلې قبیلې او دخواص خان دلښکر د ښځو سره یوځای او د ټولو سامانونو د راغونډولو وروسته د اریل په لور ولاړ شي ، خو هغه پخپله د راجه بیربهان په تعقیب پسې ولاړ ، ترڅو د اریل راجه په خپله کلا کې ځان کلابند نه کړي او د جنگ د اوږدو هڅو و نه کړي. خواص خان په ډیره ګرځندی توګه دبیربهان شاته ولاړ او دهغه ساتلونکې عسکر یې یو په بل پسې له منځه وړان تردې چې دهغه د عسکرو شمیره نوره ډیره را ولویده او پاته یې دده تر مخه لکه د وزو او میړو په څیر مندې وهلې.

بیربهان فکر کاوه چې کلا ته په ور رسیدو سره به خپل ځان هلته کلابند کړي او دخواص خان سره به مقابله پیل کړي خو خواص خان دهغه دغه اراده د ناکامۍ سره مخ کړه ځکه چې دبیربهان تر شا خواص خان هم د اریل ښار ته ورتوتې و ، هلته په ښار کې یو ځل بیا دخواص خان او بیربهان تر منځ نښته وشوه او یو ځل بیا دبیربهان د سختې ماتې سره مخ شو ، خواص خان د ښار دننه ټول ساتونکې یو په بل پسې له منځه یوړل ، دبیربهان د موقع نه په ګټې اخیستو سره دخپلې کورنۍ او څو نورو کسانو سره یوځای د ښار دبلې دروازې څخه بیرون ووت او دخپل ځان دځوندې ساتلو په خاطر د بندیل کهنډ د کلیو په لور و تښتید. اما خواص خان د ښار د نظم و نسق د په لاس کې اخیستو وروسته دخپل فوځ سره یوځای د ښاره بیرون پړاو وکړ.

تر ماښامه پورې فدایي خان هم دخپلې قبیلې ، دخواص خان دلښکرو دښځینه و او نورو سامانونو سره یوځای د هلته بیرون دخواص خان دلښکر د پړاو سره یوځای شو. هغه هم دخپلې قبیلې سره یوځای هملته دخواص خان دلښکرو سره یوځای پړاو وکړ. کله چې پړاو جوړ کړل شو نو خواص خان خپلې څیمې ته ورغې ، گورې چې کملاوتي په ډیره بې صبرۍ سره دهغه انتظار کوي ، دخواص خان په

کتلو سره هغې یو ناخاپه رامنډه کړه او د خواص خان څخه یې غیره راچاپیره کړه ، بیا یې په دیره مینه او محبت خواص خان ته وویل چې : « زه تاته دبیربهان پر خلاف ددې غې شانداره بري په اړه مبارکې وایم ، او تر څنګ یې داریل دبنار په ولکه کولو هم تاته د زړه له کومې مبارکې وایم.» دکملاوتې په دې خبرو خواص خان ډیره خوشحالی وښوده ، بیا یې کملاوتې په شا وټپوله او ورته یې وویل چې : گوره کملاوتې ! ته همدلته خیمه کې اوسه ، زه به ولاړشم ترڅو د لښکرو او تر څنګ یې د فدایې خان د قبیلې دخلکو له پاره د خوراک څښاک انتظام وکړم. ددې وروسته به زه داریل بنار ته ورځم او هلته به دهغه بنار د نظم و نسق له پاره اخری انتظامات کوم. خو زه غواړم چې تاته هم یوه خبره وکړم ، کملاوتې ټکان وخور او ورته یې وویل چې هغه څنګه؟ خواص خان ورته وویل چې :

گوره کملاوتې ! زه دلته اریل دبناره بیرون دخپل لښکر ترمنځ دخو ورځو له پاره پاته کیږم ، په همدې وخت کې به زه داریل دبنار نظم و نسق برابر و او په بنار کې به خپل حاکم ټاکم اودهغې وروسته به د مالوه په لور ورځم. ځکه هلته هغوی ماته ډیره اړتیا لري ، خو زه دلښکر هیڅه بنځینه له ځانه سره هغه لورې ته نه شم وړلاي. ځکه چې د مالوې حالات سهي نه دي ، هر ځای بغاوتونه سر راپورته کوي ، په دې خاطر په هغه ورځ چې زه له دې ځایه کوچ کوم نو زما ډیر دروند دوست فدایې خان به دخپلې کوچي قبیلې سره یو ځای د راجپوتانه د پولو په لور خوزیري ، دلښکر ټولې بنځینه او ټول هغه سامان چې په اریل کې د راجه بیربهان د ماتې وروسته تر لاسه شوې دي ، هغه به هم فدایې خان له ځانه سره هلته دراجپوتانه پولو ته نژدې له ځانه سره وړي او هلته به یې شیرشاه سوری ته ورحواله کوي ، تر څنګ یې ستا په گډون ټولې بنځې به هم فدایې خان سره ځي او هلته به دشیرشاه سوری په لښکر کې اوسېږي. ددې وروسته چې حالات څنګه مخته راغلل نو همغسې چلند به وکړل شي. کیدې شي چې زه د مالوه څخه دخلاصون وروسته دراجپوتانه په پولو کې دشیرشاه سوری سره هم وویم. کله چې خواص خان خاموشه شو نو کملاوتې سر تپت کړ او په فکر کې ډوبه شوه اویا یې سر راپورته کړ او ویی وویل چې :

گوره خواص خان ، زما حبیبه ! ستا هره خبره ماته د حکم معنی لري. که چیرې ته فکر کوي چې مالوه ته له تاسره د بنځو تگ ضروري نه دي نو بیا به زه هم دلښکر دنورو بنځو په څیر د فدایې خان د قبیلې سره یو ځای دشیرشاه سوری په لور ولاړه شم او هلته به په ډیره بې صبرۍ سره ستا د راتلو انتظار کوم. خو ته به ژمنه کوي چې په مالوه کې به یوه ورځ هم زیاته نه اړوي. خواص خان ورته په خدا کې وویل چې : کملاوتې ! همداسې به کیږي لکه ته یې چې فکر کوي. هر وخت چې د مالوه د حالاتو د سمون څخه خلاص شوم نو په همغه گړۍ کې به دراجپوتانه په لور در و خوزیرم او همدلته به له تاسره یو ځای شم ، ته اوس په خپله خیمه کې ارام وکړه ، زه ورځم چې دخپل لښکر او فدایې خان د قبیلې د اړتیاو په اړه ځان پوه کړم. ددې خبرې سره سم خواص خان دخیمې څخه بیرون شو.

لږه شیبه وروسته خواص خان د فدایې خان د قبیلې په خیمو کې ورننوت او په ډیره خوشحالی سره دخپلې محبوبې میرمنې گنگا خیمې ته ورغې ، گنگا په دې وخت کې خپل کوچنی په غیر کې نیولې و او په خیمې کې اخوا دخوا گرزیدله ، دخوچنې دخوشحالی په خاطر یې دهغه سره ډیره مینه کوله او دهغه په ژبه یې ورسره خبرې کولې. څنګه چې خواص خان خیمې ته ورننوت نو گنگا دخپل کوچني سره یو ځای ورمنډه کړه اودهغه استقبال یې وکړ. او خواص خان ته یې دهغه په دې فتوحاتو باندې مبارکې ورکړه ، خواص خان هم ورمخته شو او کوچنی یې دگنگا سره یو ځای په خپله غیر کې و نیول. تر ډیره پورې یې هغوی ښکلول او مینه یې ورسره کوله ، بیا گنگا هغه دلاسه و نیوه او دخیمې منځ ته یې یوړ ، کوچنی یې په ځانگو کې واچاوه او پخپله دخواص خان سره کیناسته. په همدې وخت کې دخیمې دبلې خونې څخه نیرمل هم را بیرون شوه ، هغې هم ددغو بریاو په اړه خواص خان ته مبارکې وویل. خواص خان

غوبنټل د نيرمل ددې مبارکۍ په ځواب کې څه ووایې چې دخيمې دروازې ته فدایې خان اودهغه زوی اسماعیل خان را ورسیدل. بیا فدایې خان هملته په دروازې کې ولاړ وپوښتل: خواص خانه زویه! یا زه او اسماعیل خیمې ته درنوتلای شو.

خواص خان په ډیره بیره را پورته شو او په یوه منډه دخيمې دروازې ته ورغې او فدایې خان یې له لاسه ونيوه او له ځانه سره یې دننه یوړ او ورته یې وویل چې: فدایې خانه! زما درونده دوسته! زما خیمې ته دراتلو په وخت کې تاته د اجازې دغوښتلو ضرورت نه شته. تاته ددې اجازې غوښتلو اړتیا څه وخت راپیدا شوې ده. زه خو ستا دزوی په څیریم او گنگا دې د لور په څیر. دخواص خان ددې خبرو په واسطه فدایې خان او اسماعیل خان دواړه ډیر خوشحاله شول او بیا هلته دخيمې په منځ کې دخواص خان سره یوځای کیناستل.

په همدې وخت کې فدایې خان خواص خان ته وویل چې: گوره خواص خانه زویه! زه پوهیږم چې په دې خرابو حالاتو کې ته په دوو کشتیو کې سپور شوې یې. یه کملا او بله گنگا. خو زه غواړم چې ته یو اڅې دگنگا په کشتۍ کې سپور اوسې. ستا له پاره یو مصیبت دادې چې ته هغوې دواړه یوله بله سره نه شي یوځای کولې، ځکه چې که چیرې ته د شپې له اړخه دگنگا سره پاته کیرې نو کملاوتی په خفه کیرې او که چیرې ته د کملاوتی سره یوځای کیرې نو زما لور گنگا ته به شکوه او شکایت راپیدا کیرې. په دې وخت کې گنگا په خدا سره وویل چې: فدایې خانه، زما محترمه! زما روح زه دمیره په وجو کې ورننوتې دې، حالات چې هر څومره خراب او ستونزمن وي بیا به هم زه دخپل میره څخه شکوه او شکایت ته لاره ورنکړم، زه پوهیږم چې دا هر څه دخاصو مجبوریتونو په اساس ترسره کیرې او ډیر ژر ده چې حالات به زمونږ په گټه را وخرخیرې، فدایې خان په ډیر غور سره دگنگا په لور وکتل او ورته یې وویل چې:

گنگالوري! ته یوه ډیره ستره بنځه یې. او ډیره دعزت او ویاړ خاونده بنځه یې. په خداي سوگند چې خواص خان ته همستا په څیر د یوې بنځې اړتیا وه، ددې وروسته فدایې خان دخواص خان په لور وکتل او ورته یې وویل چې: خواص خانه زویه! اوس چې تاد اریل د راجه بیربهان په خلاف دومره ستره سوبه تر لاسه کړه نو اوس دې پروگرام څه دې او کومې لورې ته ځې؟

خواص خان ورته وویل چې: زما درونده فدایې خانه! ما خپل پلان جوړ کړې دې اودهغې په اړه مې کملاوتی ته هم خبر ورکړې دې اوهغې زما ددې پلان سره موافقه هم کړې ده. زما پلان دادې چې دوه یا درې ورځې به زه دلته قیام کوم، په دې وخت کې به زه داریل دښار انتظامات هم سم په لاره کړم او خپل یو حاکم به پرې وټاکم. ځکه چې اوس داسیمه زمونږ په حکومت کې راشامله شوې ده، ددې وروسته به دخپل لښکر سره یوځای دمالو په لور کوچ کوم. گنگا اوزما زوی به له ما سره ملگري وي، گوره فدایې خانه! زه اوس کملا له ځانه سره نه شم بوتلای، او بوتل یې هم نه غواړم. اوس به ستا په غاړه وې چې دلښکر د نورو بنځو اود ټول هغه سامان چې داریل دپراو نه مونږ ته تر لاسه شوې، سره یوځای ټول دراجپوتانه سرحد ته رسوې او هلته

به یې شیرشاه سوری ته ورتسلیموې. اوهغه بنځې چې دکملاوتی سره یوځای هلته ورځي دوی به ټول هملته اوسیرې. ته به په خپله دخپلې قبیلې سره یوځای هملته دشیرشاه سوري دلښکر تر څنګ پراو کوي، زه هیلمن یم چې زه به وتوانیږم دمالو حالات ډیر ژر په خپله گټه را وخرخوم او بیا دخپل لښکر سره یوځای دراجپوتانه په لور دروخوزیږم.

دخواص خان ددې پلان په اوریدو سره گنگا د سر نه تر پښو پورې خوشحاله شوه اوفدایې خان هم پرې خوښ معلومیده خو سمدستی یې خواص خان ته وویل چې: خواص خانه زویه! دا خو یو ډیر بنه پلان دې او په دې باندې دعمل کولو په وخت کې، او دکملاوتی په نه شتون کې، ته یو څو ورځې ارامې تیرولې شي. خواص خان دخپله ځایه راپورته شو اودگنگا په لور یې ولیدل او ویی وویل چې: گوره

گنگا! زه دفدایی خان او اسماعیل خان سره یو ځای وځم، خپل لښکر اودهغوي د قبیلې د اړتیاو اندازه اخلم اودهغې د تیاریدو له پاره انتظام کوم. ددې وروسته به بیا زه داریل دښاره کوچ کوم. خو واوره چې د ماښام ډوډۍ به زه همدلته له تاسره یو ځای خورم. د خواص خان په دې خبرو گنگا د خوشحالی نه نه راټولیده. بیا ټول ودریدل او د څیمې څخه راووتل.

راي سین او دچندریري راجه پورن مل دخپلې ملکې پاروتي او خپل وراره پرتاب سره یو ځای په خپلې ماڼۍ کې ناست و، په همدې وخت کې دهغه یو ساتونکې را نتوت او د راجپوتانه د راجه مالديو د سالار کویا د راتلو خبر یې ورکړ. پورن مل دخپله ځایه راپورته شو او ورته یې وویل چې: ته ښه نه دې کړې چې هغه دې هلته بیرون تم کړې دې. زه به دهغه دښه راغلاست له پاره پخپله تر دروازي پورې ورشم. هغه ساتونکې بیرته ووت، هلته په دروازه کې د ډیرښه قد وقامت انسان راجپوت ولاړ و، هغه د راجپوتانه د راجه مالديو سپه سالار و، دغه ساتونکې کویا ته وویل چې: چې مهاراج ستا د استقبال له پاره پخپله تر دروازي پورې راځي. ددې خبرې د اوریدو سره سم د مالديو د راجه سپه سالار خان تیار کړ په همدې وخت کې پورن مل هم را ورسید، مخته ورغې او کویا ته یې غیږ ورکړه او بیا یې ورته وویل چې:

گوره کویا! ته د پردیو په څیر ولې بیرون دریرې. زما وستا ترمنځه خو پخوا هم لیدنې کتنې شوې دي، ته ما پیژنې او زه هم تاله شکله ښه پیژنم. بیا ته ولې داسې د پردیوالی څرگندونه کوي، زما ساتونکې ته به دې ویلې وای او پرته له ځنډه به دننه راتلې. کویا د پورن مل ددې دمینی ډکو خبرو په مقابل کې څه و نه شو ویلای، خو پورن مل ته یې په ډیره مینه کتل، بیا پورن مل کویا د لاسه و نیوه او د ماڼۍ همغې خونې ته یوړ او هلته یې په شاه نشین باندې کیناوه. دهغه ښې لورې ته دهغه لور پاروتي او چپ لورې ته یې په ترتیب سره کویا او پرتاب کیناستل. تر لږه وخته پورې د ماڼۍ په دې خونه کې خاموشي خپره وه. بیا وروسته پورن مل په لور او از سره وویل چې:

کویا! وایه! چې دلته دې څنگه د راتللو زحمت ویستلې دې. کویا ورته په ځواب کې وویل چې:

دچندریري او رای سین راجه پورن مل به خبر شوې وي چې په دې ورځو کې شیرشاه سوری خپله لمن خپره کړې ده، هغه دخپل شاوخوا ریاستونه او سلطنتونه نیولې او په خپل سلطنت کې راگډ کړي دي. شیرشاه سوری همدا اوس دخپل لښکر د یوې برخې سره د راجپوتانه په پولو پرا او کړې دې او خپل تر ټولو ستر سالار خواص خان یې د اریل د راجه بیربهان د ځپولو له پاره هغه لورې ته استولې دي. دهغه دوه نور سرداران حاجي خان بیتني او شجاعت خان همدا اوس په مالوه کې دخپل لښکر سره پراته دي. کیدې شې چې تر اوسه پورې دا خبر هم رارسیدلې وي چې شجاعت خان او حاجي خان بیتني هلته ناصر خان ته ماتې ورکړې اودهغه لښکر یې ټول له منځه وړې دي.

اوس خو حالات دا ډول دي چې د مالوه پخواني حکمران ملو خان چې په قادرشاه باندې مشهور شوې دې او د شیرشاه سوري دلمړۍ حملې په وخت کې د مالوه څخه د گجرات په لور تنبیدلې و اوس د حاجي خان بیتني سره د جنگ له پاره دخپل یوه غښتلې لښکر سره یو ځای د مالوه په لور خوزیدلې دي. نو که چیرې په دې حالاتو کې مونږ لاس تر زني کینو، نو باید یاد وساتو چې بیا به دا حالات زمونږ له پاره د پښمانۍ سبب وگرځي. په دې وخت کې سپه سالار کویا خاموشه شو نو راجه پورن مل ورته وویل چې: کویا! ته څه ویل غواړې؟

کوپا ورته وویل چې: گوره راجه ! زه غواړم تاته ډاگیزه کړم چې مونږ اوتاسې باید خپل ځواک استعمال کړو، په مالوه کې په حاجې خان بیتني او شجاعت باندي يرغل وروړو او د ملو خان سره دهغه دبیرته راستنیدو په خاطر بسپنه وکړو. که چیرې مونږ همداسې وکړل نو حاجې خان بیتني او شجاعت خان به ماتې وخوري، د مالوي څخه به وتښتې او ملو خان به بریمند را وگرځي. ملو خان زموږ سره پخوا هم نیک اړیکې درلودل او اوس خو به د مالوه د نیولو وروسته هغه یو ځل بیا دیوه ستر ځواک په څیر را څرگند شي، او په دې توگه زه هیلمن یم چې هغه به په راتلونکې کې دشیرشاه سوری د لارې ډیر ستر خنډ وگرځي.

گوره راجه ! ما دخپله ځانه سره یو لښکر هم راوړې دې، چې اوس یی ستاسې په شمالي پولې کې پراو کړې دې. اوس چې زه ستا لورې ته راتللم نو خپل یو نائب مې دخپل لښکر له پاره قومندان وټاکه. ما چې څومره کارونه کړې دې د راجه مالديو په امر او دهغه په مشوره مې تر سره کړې دی. مونږ غواړو چې ته هم همداسې یو لښکر ترتیب کړې او دخپلو شمالي سیمو په لور یی ورو لیرې، زما سره چې څومره لښکر شته هغه به هم ستا دلښکر سره یوځای په کار پیل وکړي، زموږ د واره لښکر یې به ملو خان پیدا کړې او دهغه ملاتړ به وکړي او بیا به ددرې وارو ځواکونو یو متحده لښکر د حاجی خان بیتني او شجاعت خان په خلاف عملیات پیل کړي او هغوي به دخپلو لښکرو سره یو ځای دنابودی، کندي ته ورو واچوي. که مونږ همداسې وکړو نو راجه پورن مله، زه تاته ډاډ درکوم چې نه یواځې ستا اوسني حالت به دشیرشاه د لاسو څخه ازاد شي بلکه په راتلونکې کې به ته دیوه ازاد ریاست د راجه په څیر و اوسې. که چیرې په دې وخت کې مو سترگې پټې کړې نو زه باید تاته ډاگیزه کړم چې دشیرشاه سوری او دهغه دلښکر حوصلې دومره سترې شوې دې چې هغوي به زموږ او ستا لښکرې د غنمو د دانو په څیر تر پښو لاندې ورغستلي کړي

د کوپا په خاموش کیدو باندي په ټول راج محل کې تر لږه وخته پورې خاموشي خپره وه، په دې وخت کې راجه پورن مل مسکې شو او ویی ویل چې:

گوره کوپا ! لکه څنگه چې ته وایی همغسې به کیږي، دخپل ځان تر څنگ دې ناست زما وراړه پرتاب دې. نوموړې زما دلښکر و ستر سالار هم دې، زما په بڼې اړخ کې زما لور پاروتی ناسته ده، دا نه یواځې زما لورده بلکه زما د زوی په څیر ده. نوموړې د جنگ د زیاتې تجربې تر څنگ د حرب د فن ډیره ماهره هم ده، یعنی په دې وخت کې چې څومره لښکر زما سره شته، هغه زه په دوو برخو باندي ویشم، یوه برخه یی د رای سین د خوندي ساتلو په خاطر به دلته زما سره اوسېږي، ددې برخې قومندانې به زما لور پاروتی کوي او د بلې برخې قومندانې به زما وراړه پرتاب کوي نوموړې به له تاسره یو ځای ولاړ شي، پرتاب به همغسې کوي لکه ته یی چې غواړې، د راجه پورن مل د ځواب په اوریدو سره کوپا ډیره زیات خوښ شو، بیا یی په ډیره عاجزی سره د پورن مل لورې ته وکتل او ورته یی وویل چې:

پورن مله ! ایاداسې به شوني نه وی چې پرتاب همدا اوس دخپل لښکر سره یو ځای له ماسره ولاړ شي. ځکه مونږ باید وخت له لاسه ورنه کړو. هسې نه چې زموږ د ور رسیدو نه مخته حاجې خان بیتني او شجاعت خان د ملو خان په خلاف يرغل وکړي او هغه ته بدترینه ماتې ورکړي. راجه پورن مل ورته وویل چې: ته همدا اوس را پورته شه، له ماسره ولاړ شه زه به پرتاب همدا گړی له تاسره د کوچ کولو له پاره تیار کړم. د پورن مل د ځواب په اوریدو سره د راجپوتانه د راجه مالديو سپه سالار کوپا ډیره خوښې څرگنده کړه، بیا ټول راپورته شول او د مانی دهغه خونې څخه را ووتل او دخپل لښکر نیمایي برخه یی دخپل وراړه پرتاب تر قومندي لاندې د کوپا سره روانه کړه، دوی د پورن مل دریاست شمالي برخو ته په ډیره گړندی توگه حرکت وکړ.

کله چې کویا د پورن مل د قوماندان پرتاب د لښکر سره یو ځای د پورن مل دریاست د شمالي پولو پورې ور رسيدل ، نو هلته ورته د کویا نائب چې د کویا په غیاب کې دهغه د لښکرو قومندان و ، دهغوی ډیر بڼه استقبال وکړ ، بیا د کویا د وینا سره سم پرتاب خپل لښکر ته د کویا د لښکر تر څنگ پراو ورکړ. د کویا نائب تر یوه وخته پورې د کویا په لور په حیرانتیا سره کتل او بیا یی ورته وویل چې :

زما درونده ! ایا زه تاسې ته داسې خبر در واوروم چې په یقیني توگه به تاسې ته بڼه و نه بریښي . کویا په ډیرې اندیښنې سره دخپل نائب په لور وکتل او ورته یی وویل چې څه ډول خبر؟

کویا ! تیره ورځ زمونږ څو کسه مخبران لښکر ته بیرته راستانه شوي او هغوی له ځانه سره خبر راوړې دې چې دشیر شاه سوری سالارانو حاجې بیټنې خان او شجاعت خان یو ځای ملو خان ته ډیره بده ماتې ورکړې او ملو خان دماتې دخوړلو او دخپل لښکر د له منځه وړلو نه وروسته د خاندیش په لور تنبیدلې دې. هغه نائب دا خبره په ډیره اندیښمنه توگه کوله. د خپل نائب ددې خبرې په اوریدو سره کویا تر یوه وخته پورې ټیټ سرناست و ، او په فکرونو کې ډوب و . په دې وخت کې د پورن مل د فوځونو قوماندان پرتاب په ډیرې اندیښنې سره کویا ته کتل ، کویا هم دهغه په لور وکتل او ورته یی وویل چې : گوره پرتابه ! هغه کار چې مونږ باید مخته کړې وې دهغې په کولو کې مونږ ځنډ وکړ. اوس خو ملو خان د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان په لاسو دماتې سره مخ شوي دي ، که چیرې مونږ ددې جنگ په وخت کې د ملو خان کومک ته را رسيدلې وای نو اوس به حالات بل منگه وو . مونږ به حاجې خان او شجاعت خان ته ماتې ورکړې وې. خو گوره پرتابه ! زما په ذهن کې ناهیلې نه شته . که چیرې ته له ماسره اتفاق وکړی نو اوس هم مونږ ډیر څه کولې شو. دهغه په دې خبره پرتاب ور وکتل او ورته یی وویل : کویا په دې کې شک نه شته چې ستا جنگې تجربې له ماڅخه زیاتې دي . په مالوه کې د ملو خان په خاطر اود حاجې خان بیټنې او شجاعت خان په خلاف چې ته هر ډول قدم اخستل غواړې نوزه به دې تر څنگ ولاړیم . وایه چې اوس ته څه ویل غواړې ؟ په دې وخت کې کویا پرتاب ته مخ کړ او ورته یی وویل چې :

هغو مخبرانو چې د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان په لاسو د ملو خان د ماتې خبر راوړې دې ، هغوی دا نه دي ویلی چې حاجې خان او شجاعت خان ملو خان ته د ماتې ورکولو وروسته کومې لورې ته تللې او یا یی چیرې پراو کړې دي . د کویا نائب په ځواب کې ورته وویل چې :

گوره کویا ! هغوی ماته ټوله خبره په پوره تفصیل سره کړې ده . د ملو خان دماتې وروسته حاجې خان او شجاعت خان دهغه لښکر ټول قتل عام کړې دي ، هغه یی تعقیب کړې ، خو اوس خبر راغلې چې هغوی اوس د مالوه په جنوبي برخو کې د ملو خان د تعقیبولو څخه لاس اخستې او پراو یی کړې دي اوتر اوسه پورې هغوی هملته په پراو کې دي . ددې ځواب په اوریدو سره کویا خوشحاله شو او بیا یی د پرتاب په لور وکتل او ویی وویل چې :

گوره پرتابه ! د کوم مقصد له پاره چې مونږ او تاسې را یوځای شوي وو هغه خو پوره نه شو ، ځکه مونږ غوشتل چې د حاجې خان او شجاعت خان په مقابل کې ملو خان سره کومک وکړو او هغوی دواړو ته دماتې ورکولو وروسته هلته په مالوه کې د ملو خان نظام حاکم کړو تر څو په راتلونکې وختو کې هغه زمونږ سره د شیر شاه په خلاف یوځای شي خو هغه موقع مونږ له لاسه ورکړه . اوس مونږ غواړو چې د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان پر خلاف شپینې عملیات پیل کړو ، په کوم ځای کې چې اوس هغوی پراو کړې دي تر

هغه ځايه به زمونږد لښکر مخبران زمونږه لارښوونه وکړي ، بيا به دشپي په نيمايي کې مونږ پر هغوې باندې شبخون وکړو ، هغوې سره به تر اوسه هم دملو خان د پړاو ټول سامان او نور شيان موجود وي ، مونږ په دې سامانو باندې د ولکې کولو او دې دواړو ته د ماتې ورکولو هڅه وکړو ، ترڅو هغوې ددې ځايه وټنښتي .

دکوپا په دې وړاندې باندې پرتاب مسکې شو بيا يې ورته وويل چې : گوره کوپا ! زه له تاسره ستا په دې وړاندېز کې متفق يم ، کوم وړاندېز چې تا کړې دې دهغې په واسطه به مونږ نه يواځې حاجې خان او شجاعت خان ته نه تلافی کيدونکې زيان ورسوو بلکه دهغوې په ولکه کې دخوراک او حرب په وسايلو به هم ولکه وکړو ترڅنگ به يې هغه وسايل او سامانونه يې چې د ملو خان څخه په ولکه کې اخستې دي هغه به هم ترې بيرته راخپل کړو او په دې توگه به په خپل ځواک کې ډيرښت راوړو . کوپا ورته سمدستي وويل چې :

گوره کوپا ! اوس دې چې له ماسره په دې خبره اتفاق وکړ نو اوس ووايه چې مونږ به څه وخت ددې ځايه کوچ کوو ؟ که مونږ پر هغوې دشپي حملې کوو نو بيا خوبايد همدا اوس او سمدستي ددې ځايه کوچ وکړو . هسې نه چې زمونږد وررسيدو دمخه هغوې خپل پړاو دهغه ځايه پورته کړي او دخپل منزل په لور ولاړ شي . پرتاب دهغه دخبرې سره اتفاق وکړ او دواړو په همدې وخت کې خپلو فوځونو ته د پړاو د پورته کولو حکم وکړ . او بيا دکوپا د مخبرانو په لارښوونه هغې لورې ته روان شول چيرې چې حاجې خان بيټنې او شجاعت خان پړاو کړي و .

شپه په ډيره منډه ټنښتيد ه ، حاجې خان بيټنې او شجاعت خان دملو خان تعقيب پری ايښې او اوهملته يې دخپلو لښکرو سره پړاو کړي و ، کله چې د لښکر يوشمير مخبرانو هغوې ته خبر ورکړ چې د راجپوتانه د راجه مالديو دسپه سالار کوپا د پورن مل د لښکرو د قومندان پرتاب سره يو ځاي پري دشپي دحملې له پاره راروان دي ، نو د خبرد اوريدو سره سم حاجې خان بيټنې او شجاعت خان دواړه سمدستي متحرک شول او ددې شبخون د مقابلې له پاره يې ځانونه تيار کړل .

حاجې خان بيټنې او شجاعت خان تر اوسه پورې په خپلوتياريو کې مصروف و چې کوپا او پرتاب دخپلو لښکرو سره يو ځاي دهغوې پړاو ته نژدې ور ورسيدل . بيا دشپي په تياره کې کوپا د پړاو ښې اړخ ته ولاړ هلته حاجې خان بيټنې دخپل لښکر سره پړاو کړي و . په داسې حال کې چې پرتاب چپ لورې ته ولاړ او دشجاعت خان پړاو ته يې ځان ورنژدې کړ . ددې شبخون پيل مالديو د راجه سالار کوپا وکړه او د قيامت راوړونکې سمندر په څير يې د حاجې خان بيټنې په لښکرو يرغل وروست . په همدې وخت کې پرتاب هم دشجاعت خان دلښکرو سرته ور رسيدلې و . او دشجاعت خان په لښکري بدترينه حمله وکړه .

کوپا او پرتاب په داسې وخت کې په حاجې خان بيټنې او شجاعت خان باندې يرغل وروړ چې هغوې ددې يرغل پر خلاف په پوره بيړه په تياريو کې مصروف و . په دې اساس ددې شبخون په واسطه حاجې خان بيټنې او شجاعت خان ته پوره زيان ور ورسيد . خو هغوې ډير ژر خپلې لښکري بيرته را منظمې کړې ، ددې وروسته لمړې حاجې خان بيټنې خپله حمله پيل کړه او کوپا د لښکر حملې يې لږ څه تم کړې ، په همدې وخت کې شجاعت خان هم د پرتاب پر خلاف ځوابي حمله پيل کړې وه . د پړانو په سيمه کې دغه جنگ په پوره توگه د حاجې خان بيټنې او شجاعت خان په خلاف روان و . ځکه چې ، د يوې لورې هغوې ددې شبخون په مقابل کې پوره تيارۍ نه و نيولې اود بله اړخه دکوپا او پرتاب دلښکرو شمير ددوې دواړو دلښکرو څخه څو برابره زيات و . په دې خاطر حاجې خان بيټنې او شجاعت خان دکوپا او پرتاب په مقابل کې تم نه شول . لږه شيبه جنگ دوام وکړ او بيا حاجې خان بيټنې او شجاعت خان دواړو دکوپا او پرتاب په

لاسو ډیره بده ماتې و خوړه. او دخپلو ځانو دخوندې کولو په خاطر دخپلو هغه پاته عسکرو سره یو ځای د میدان و تښتیدل. کویا او پرتاب تر لږه وخته پورې دهغوې پسې شاته ولاړل او بیا یې د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان د پړاو په هر څه باندې ولکه وکړه. په دې توگه کویا او پرتاب دخپلو دغو عملیاتو په واسطه حالات په خپله گټه را واپړول.

کویا او پرتاب د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان د پړاو په هر شي ولکمن شوي وو، هغوې هر لاسته راغلي شي تر سترگو تیراوه. بیا کویا په خوشحالی سره پرتاب ته وویل چې:

پرتابه! هغه څه چې مونږ د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان د پړاو څخه تر لاسه کول دهغه زیات مونږ ته تر لاسه شوي دي. ډیر زیات د خوراک څښاک سامان، د حرب ډیر زیات وسایل او... ددې ترڅنګ مونږ هغوې دواړه بلکل لوڅ کړي دي او دهغوې لښکر مو له منځه وړي دي. زما په آند چې اوس به هغوې دلته په مالوه کې د اوسیدو جرئت ونه کړي. پرتاب ورڅخه وپوښتل چې: کویا! ته څه فکر کوئ چې اوس باید مونږ څه وکړو؟

کویا ورته وویل چې! گوره پرتابه! اوس خو زموږ په وړاندې بل کوم ځواک نه شته چې مونږ ورسره و جنګیږو. د حاجې خان بیټنې او شجاعت خان نه وروسته اوس درې ستر ځواکونه زموږ تر مخه دي چې مونږ راجپوتانو ته خطر ناکه ثابتیدای شي. یو د شیر شاه سوري، بل د شیر شاه سوري د اعلي سلار خواص خان اودریم د هیبت خان نیازی ځواک دي. شیر شاه سوري همدا اوس د راجپوتانه په پول کې پروت دي او دهغه سپه سالار د راجه بیر بهان د ټکولو پسې تللي دي، تر هغې چې خواص خان د شیر شاه سوري سره نه وي یو ځای شوې شیر شاه سوري به په راجپوتانه باندې یرغل ونه کړي خو تر هغې چې د هیبت خان نیازی پورې اړه لري هغه اوس په پنجاب کې مصروف دي غواړي په پنجاب باندې خپله ولکه کلکه کړي او بیا د سیند سیمې هم د شیر شاه سوري د سلطنت برخې وگرځوي.

گوره پرتابه! مونږ باید اوس یواځې او یواځې په شیر شاه سوري سترګې ورکلکې کړو او هغه د څارنې لاندې ونیسو، زما په آند چې مونږ باید د اتول شیان راټول کړو او ستاسې د مرکز رای سین په لور یی یوسو، د خوراک او حرب کوم وسایل او ذخایر چې مونږ تر لاسه کړي دی هغه به ټول تاسې ته تسلیم کړو، زه دخپله ځانه سره راجپوتانه ته هیڅ هم نه وړم. ځکه هلته مونږ سره خوراکې توکې او حربي سامان زموږ د اړیتاو څخه ډیر پروت دي او دهغې په واسطه مونږ ددې وړتیا لرو چې تر څو کالو پورې د حمله کونکو سره مقابله وکړو. پرتاب سمدستي دهغه خبره ورپرې کړه او ورته یی وویل:

کویا! دا خوستا ډیره مهربانې ده چې ته زموږ په اړه داسې فکر کوي. کویا ورته سمدستي وویل:

گوره پرتابه! زه پرتا باندې احسان نه کوم، مونږ ټول راجپوتان یو، تاسې هم راجپوتان یاست. په دې اساس ستاسې مرسته او کومک زموږ دنده ده. گوره، تر رای سین پورې به دواړه یو ځای ولاړ شو، زه به هلته تر څه مودې پورې پاته شم او د رای سین د راجه پورن مل مننه به وکړم او بیا به د راجپوتانه په لور حرکت وکړم.

هغه حالات چې زموږ مخته راځی هغه به داسې وي چې د اریل د راجه بیر بهان ته د ماتې ورکولو وروسته به خواص خان بیرته د شیر شاه سوري سره یو ځای کیږي، بیا به شیر شاه سوري په راجپوتانه یرغل کوي. پرتاب د کویا خبره ورغوڅه کړه او ورته یی وویل چې: کویا! که شیر شاه سوري په راجپوتانه باندې د حملې له مخه پر مونږ حمله وکړي نو بیا؟ کویا ورته په اندیښنې سره وویل چې:

گوره پرتابه ! ستا دا خبره سهي ده . ځکه ستاسو عسکری ځواک زمونږ په نسبت ډیر کم دي . کيدې شي چې شيرشاه سوری لمړی د کوچني ځواک سره ټکر وکړي او هغوی له منځه یوسي او بیا دهغې وروسته په ستر قوت باندې د حملې له پاره ځان برابر کړي . خو پرتابه ! تاسې اندیښنه مه کوئ که چیرې شيرشاه سوري په راجپوتانه باندې حمله وکړي نو بیا تاسې په خپل ځای باندې خوندي اوسئ . زمونږ د بسپني له پاره هغه لورې ته مه راځئ ، ځکه مونږ ددې وړتیا لرو چې په خپله دشيرشاه سوري مقابله وکړای شو . او هغه دراجپوتانه خڅه بیرته وځغلوو . خو که چیرې شيرشاه سوري لمړی په تاسې باندې د حملې کولو تکل وکړ نو به دیوه لښکر سره یو ځای ستاسې د کومک له پاره رامنډه کړم . او په هیڅ توگه به پری نه ږدم چې شيرشاه سوري په رای سن او چندریرې باندې ولکه وکړي . کویا غلې شو نو پرتاب یو ځل بیا دلږ څه فکر وورسته وویل چې :

کویا ! ته په ریښتوني توگه یو مهربانه او ستر شخصیت یی . کویا ورته وویل چې : راځه چې شیان ټول راټول کړو او بیا درای سین په لور روان و خوزیرو .

۷۰

کویان او پرتاب دواړه دخپلو فوځونو سره یوځای د بربیا او کامیابو په خوشحالیو کې د بندیاچل د غرنیو لمنو څخه د تیرې شوې لارې په شاهراه باندې درای سین په لور روان وو . شپه په ختمیدو وه او د شرق څخه د لمر دراختو نښې ډاگیزه شوې وې د افوقونو په تندی وینه را څرگنده شوې وه ، هرې لورې ته هر شې په څرگنده او واضحه توگه تر سترگو کیده .

کویا او پرتاب دواړه د خپلو خپلو لښکرو سره یوځای په ډیره مستی او بې فکری کې په دې لویه لاره باندې سفر کاوه ، کله چې دغه لویه لاره د غرنیو لړیو په یوې وادي کې ورننوته نو کویا په ډیرې اندیښنې سره خپل فوځ ته د دریدو حکم وکړ ، هغه وکتل چې د کوهستان د بندیاچل په دې وادي کې یوه لښکر دهغوی مخه نیولې ده . دلښکرو د تم کیدو نه وروسته کویا سمدستي خپل وسلوال کسان ور ولیرل ترڅو هغوی دا ډاگیزه کړي چې ددوی تر مخه ولاړ لښکر د چا دي . دکویا د حکم سره سم دهغه څو کسان په خپلو اسونو باندې سپاره په ډیره گړندی توگه هغه لورې ته ورغلل . دلږ ځنډ وروسته هغه سپاره بیرته سپره مخونه راستانه شول ، هغوی ډیر اندیښمنه او غمژن ښکاریدل ، کویا ترې وپوښتل چې ایا تاسې څرگنده کړه چې په مخکې ولاړ لښکر د چا دي ؟ دکویا په ځواب کې دهغه یوه وسلوال کس ورته وویل چې : لاره تم کونکې لښکر د شيرشاه سوري د سالار خواص خان لښکر دي .

د وسلوال ځوان دخبرې په کولو سره دکویا حالات داسې شول لکه دمانبام په څلور لارې د بې نوره اسمان لاندې په پروت منزل کونکي باندې دغه سفر په سترگو داسې درنږې لکه چای چې سترگو ته کلف وراچولې وي . دهغه په سترگو کې همداسې کلفونه او تیاري تیاري راولاړې شوې ، دهغه حال داسې وگرزید لکه یو څوک چې د جنازې د میدان څخه راستنیري . کویا تر یوه وخته پورې همداسې سرگردانه و خو بیا یې په خپل څنگ کې ولاړ پرتاب ته وکتل او ورته یې وویل چې :

گوره پرتابه ! دا د فطرت قانون دي چې دخباثت څخه خباث ، دنا انصافی څخه نا انصافي او د جبر څخه جبر را پیدا کیږي . که چیرې د نندیاچل د کوهستان په دې وادي کې دشيرشاه سوري سالار خواص خان پر مونږ باندې د حملې کولو هڅه وکړي نو به گوري چې مونږ به دهغه د حملې په مقابل کې پر هغه ددې نه هم سخته حمله وکړو او بیا په دې وادي کې هغه ته د ځان خلاصون هم شونې نه وي .

دلره وخته پورې خاموشي خپره وه. لږ وروسته يې بيا دخپلو وسله والو ځوانانو څخه وپوښتل: تاسې څه ډول معلومه كړه چې په لاره كې ولاړد خواص خان لښكر دې. يوه وسلوال ځواب ور كړ چې:

گوره محترم كوپا! كله چې مونږ دهغوي لورې ته ورغلو نو دهغوي څو كسو مونږه ونيولو او خپل ستر سالار خواص خان ته يې يو پرو، په دې اساس مونږ وپوهيدو چې دا لښكر د خواص خان لښكر دې. مونږ هغه ته وويل چې مونږ خپلو سالارانو كوپا او پرتاب را استولي يو. تر څو مونږ وپوهيږو چې زمونږ په لاره كې ولاړ لښكر د چا دې؟ هغه زمونږ دريښتيا وپيلو څخه ډيره زيات خوشحاله شو او مونږ ته يې دبيرته تللو اجازه راكړه. خو د بېرته را ستنيډو په وخت كې يې چې كومې خبرې مونږ ته كړي دي دهغې څخه دهغه خونخواري ډاگيزيږي. كوپا ترې په لږ زيډلې او ازو وپوښتل چې: هغه تاسو ته څه ويلي دي؟ وسلوال ورته وويل چې:

دشير شاه سوري دغه سالار مونږ ته وويل چې مونږ ولاړ شو او كوپا او پرتاب ته ووايو چې زما نوم خواص خان دې، زه دخپلو له پاره د خپانده تيز لمر څخه د خلاصون سيوري او د دښمنانو له پاره د يخو سيورو گرم او سوزيدونكې لمر گرځم. هغه وويل چې كوپا او پرتاب ته دا ډاگيزه كړه چې په دې كوهستاني وادي كې به دهغوي دواړه وجودونه توتې توتې كړم.

پرتاب ددې ويريډونكي خبرو په اوريدو سره په لږه راغې خو كوپا په ډيرې حوصلې سره وويل چې: خواص خان هسې چتيايات وايي. زه به په دې جنگ كې په يقيني توگه دهغه حرمتونه له منځه يو سم. هغه تر اوسه پورې زما سره د ټكر كولو اندازه نه ده اخستې. زما نوم كوپا دې د شمال څخه تر جنوبه پورې او شرق څخه تر غربه پورې ټول راجپوتان زما د نامه سره ښه اشنا دي. ټول پوهيږي چې كوپا ناقابل تسخير دې. تراوسه هيچا ورته ماتې نه ده ور كړې. او اوري زما ملگرو! د كوهستان د بندياچل په وادي كې به دشير شاه سوري دغه سپه سالار په خپلو وينو كې لمبيږي او مرگ به يې په برخه كيږي.

كوپا تر يوه وخته پورې خاموشه پاته شو. او وروسته يې يو ځل بيا د خواص خان د لښكر موندونكې وسلوالو څخه وپوښتل چې: ايا ته ويلي شې چې د خواص خان سره به څومره لښكر موجود وي، او زمونږ د متحده لښكر سره به يې تناسب څه ډول وي؟ دهغه په خبره هغه وسلوالو ځوانانو په خپلو منځو كې مشوره وكړه او بيا يې ځواب كې وويل چې:

دشميري له اړخه به مونږه په ډاډ سره د خواص خان په لښكر پورته والې ولرو. كه چيري زمونږ لښكر د خواص خان څخه درې هومره زيات نه وي نو دوه هومره خو هرو مرو زيات دي. ددې وسلوالو ځوانانو د ځواب په اوريدو سره د كوپا حوصله را پورته شوه او په منځ يې خوښې را پيدا شوه، كوپا د حالاتو څخه ډاډمن شوې و نو په دې خاطر يې د پرتاب په لور وكتل او ورته يې وويل چې: گوره پرتابه! اوس مونږ ته په كار دي چې په دې خواص خان باندې د حملې كولو له پاره يو پلان ترتيب كړو. هغه پلان چې په دې اړه زما په ذهن كې را گرځي هغه به ستا تر مخه كيږد م. كه چيرته پر هغې باندې كوم اعتراض لرې او يا په كې كومه خامي ويني نو راته يې ووايه تر څو دهغې مطابق خپل پرواگرام منځته يو سو. پرتاب په پوره غور سره د كوپا په لور وكتل. كوپا يو ځل بيا ورته يې وويل چې: گوره پرتابه! د همدې ځايه به دخپلو لښكرو د ليكو د منظمو لو څخه وروسته مونږ منځته ورځو. په كوم ځاي چې مونږ ولاړ يو د همدې ځاي شاته به د فوځ پړاو كوو. ځكه چې د شاله اړخه كوهستاني سيمه ده. په دې خاطر په پړاو باندې به د شاله اړخه د حملې كولو كوم خطر نه احساسيږي. هغه مال چې دمخه له مونږه سره دې او يا مو د حاجي خان بيتني او شجاعت خان څخه تر لاسه كړي دي هغه به هم په همدې پړاو كې پيريږدو. اوس به مونږ دواړه دخپلو فوځونو ليكې سمې كړو. او بيا به يوځاي او په متحده توگه منځته ورځو.

بیا به د خواص خان د لښکر په لور د ورتللو په وخت کې خپل پلان ته اړخې شکل ورکړو. گوره پرتابه! په هغه ځای کې چې خواص خان دخپل فوځ سره یو ځای پراو کړې دي، نو ته خو وینې چې دهغې چې اړخ ته روانه کوهستانی ویا له هم شته. چې د جنوب شرق لورې ته بهیږي اورای سین ته رسیږي. د خواص خان لښکر ته په ور رسیدو سره ته سمدستی دخپلو فوځونو سره یو ځای د هغه چې لورې ته ځان ورسوه او د خواص خان په لښکر د چپ لورې څخه حمله وکړه.

زه به دخپل لښکر سره یو ځای ښې لورې ته ولاړ شم او د خواص خان لښکر به دهغې لورې تر خپلې ضربې لاندې ونیسم. په اوسني حالت کې به مونږ د خواص خان د لښکر منځنۍ برخه بلکل له نظره وکارو. په دې توگه کله چې ته د چپ لورې اوزه هم د ښې لورې د خواص خان په لښکر و باندې حمله وکړم نو خواص خان به هم خپل لښکر په دوو برخو باندې ویشي. یوه برخه به یې زما لورې ته اوبله برخه به یې ستا لورې ته متوجه کوی. په دې توگه دهغه لښکر به په دوو برخو وویشل شی او د خواص خان توجه به هم په دوو برخو وویشل شی، نو زه هیلمن یم چې مونږ به په څو لمحو کې هغه د پښو څخه و غورزو، او کله چې هغه یو ځل زموږ تر مخه د میدان څخه وتبستی نو تر هغه وخته پورې به یې تر شا څو تر څو چې هغه او دهغه لښکر په مکمله توگه له منځه نه وي تللي.

بې له شکه چې کویا په راجپوتانو کې ډیر زیرکه، چالاکه او د فکر خاوند تصور کیده. د راجپوتانه راجه مالدیو پرې ډیر زیات باور او اعتماد کاوه. هغه یې د دشمن په مقابل کې اړخې سپر گانه. خو خواص خان د کویا څخه څو څو ځله زیات د تجربو خاوند و. باران کتلې او ازمویل شوي جرنیل و. د بدو نه بدترو حالاتو کې هم هغه خپل سینه سپر کړې او د ضرب دو هلو همت او جرئت یې کړې دي. هغه په دې پوهیده چې د دشمن لښکر په دوو برخو ویشل شوي دي، دیوه سالار کویا او د بل پرتاب دي، په دې خاطر هغه هم خپل لښکر په دوو برخو باندې وویش. یوه برخه یې په خپله قومنده کې واخسته اوبله یې دخپل نائب جلال خان جالو په قومندې کې ورکړه او بیا یې په ډیره بې صبری سره دکویا او پرتاب له اړخه د حملې کولو انتظار پیل کړ.

کویا او پرتاب هم د سترگو په رپ کې خپل لښکر د حملې له پاره ورمخته کړ، په دې وخت کې دخپل فوځ تر مخه ولاړ په آس سپور خواص خان خپل سر د آس تر زینه پورې تیت کړې او په ډیره عاجزی سره یې دخپل خدای نه د بري او موفقیت له پاره دعاوې کولې.

د دعایه کلماتو دخلاصون وروسته، خواص خان خپل سر را پورته کړ، ویی کتل چې دشمن نور را نزدې شوي دي، دهغوي په کتلو سره د خواص خان ټپه و غورپیده، په خپلو لاسو کې یې توره او ډال ټینگ و نیول. بیا یې په لوړ او از سره د تکبیر غږ وکړ، دهغه د تکبیر د غږ سره سم، دهغه په څنگ کې ولاړ جلال خان جالو هم د تکبیر غږ پورته کړ، د خواص خان او جلال خان تکبیر ونه ددې خبرې نښه وه چې هغوي د دشمن د مقابلې له پاره تیار دي.

کویا او پرتاب هم د ډیرې کینې او حسد په لمبو کې دخپلو لښکرو سره رامخته شول او حمله یې پیل کړه. د حملې پیلامه پخپله کویا وکړه. هغه د جلال خان جالو په لښکر و باندې دخپل ټول توان سره را پریوت. جلال خان جالو په لمړیو کې دکویا حمله و تمبوله او بیا یې دکویا پر خلاف په ځوابی حملې لاس پورې کړ.

د کویا تر څنگ پرتاب هم د خواص خان د لښکرو پر خلاف حمله پیل کړه، په دې وخت کې خواص خان لکه د غره په څیر ثابت و درید او یواځې د پرتاب د حملې د تم کولو په اړه یې فکر کاوه.

بیا نو خواص خان هم په وحشت او دهشت کې راغې ، د دفاع څخه یې ځان وویست او د پرتاب په فوځ یې خونړۍ حملې پیل کړې ، د پرتاب لښکرو د خواص خان د حملې مقابله و نه شوه کولې ، په لږه شیبه کې پرې د جنگ میدان د محشر ډگر وگرځید او په دې ترتیب پرتاب د ماتې سره مخ شو او کویا په لور و تښتید. خواص خان دهغه تښتید د خپل ځان له پاره ډیره ښه موقع وگڼله او دهغه د لښکر تر شا ولاړ او د شا له لورې یې دهغوی لښکریو په بل پسې له منځه یووړ .

کله چې پرتاب د تښتې وروسته د کویا د لښکرو شاته ورسید په دې توگه د لښکرو د یو ځای کیدو سره سم د کویا لښکرو د جلال خان جالو په لښکرو باندې فشار وریزات کړ ، خو کله چې خواص خان د پرتاب تر شا هلته ورسید نو هغه د کویا په لښکرو کې د شا له اړخه مرگونې توپان راکیوست او دهغوی حالت یې د بدو نه بدتر و په لور یووړ .

د بله اړخه کله چې جلال خان جالو وکتل چې دهغه اعلي سلار خواص خان پرتاب او دهغه لښکر ته ډیره بدې ماتې ورکړې ده او اوس پرتاب د کویا تر څنگ راغلي دي . او دا چې اوس کویا د شا له اړخه خواص خان هم حمله کړې ده نو بیا جلال خان جالو د دفاع د حالت څخه ووت او د کویا په لښکرو یې مرگونې گزار پیل کړ ، په داسې حال کې چې د شا له اړخه خواص خان د کویا د لښکرو بیخ او بنسټ راویستلې و .

د دغې دوه اړخیزه حملې په واسطه کویا او پرتاب ډیر تینگ نه شول او د ماتې خوړلو وروسته یې دراپسین په لویه لاره تښتې وکړه . په همدې وخت کې چې کویا او پرتاب د تښتې له پاره ځانونه چمتو کول نو حاجې خان بیتني او شجاعت خان هم دخپلو پاته شونو لښکرو سره یو ځای همدې وادی ته را ننوتل . او دهغې لورې یې په کویا او پرتاب باندې یرغل پیل کړ .

د حاجې خان بیتني او شجاعت خان ناڅاپي راتگ خواص خان ته ډیر ستر قوت وکړ هغه سمدستي حاجې خان بیتني او شجاعت خان ته حکم وکړ چې هغوی دې د دښمن د پړاو نه علاوه دخپل پړاو شیان او دخپل پړاو ښځې له ځانه سره یو ځای کړې او درای سین په لور دې حرکت وکړي . پخپله جالو خان او خواص خان د کویا او پرتاب تر شا ولاړل .

حاجې خان بیتني او شجاعت خان دواړو د هر څه دمخه د کویا او پرتاب د پړاو ټول شیان سره راټول کړل ، دهغې وروسته یې د خواص خان د پړاو شیان هم راټول کړل او بیا دواړه یعنې حاجې خان بیتني او شجاعت خان دخپلو ټولو شیانو سره یو ځای درای سین په لور وخوژیدل .

ددې اړخه خواص خان او جلال خان جالو په ډیره بیره د کویا او پرتاب پسې روان وو او پر هغوی یې د شا له لورې حملې کولې او دهغوی د لښکرو شمیره یې وار په وار را کموله .

د غرنیو لږیو څخه د وتلو وروسته کویا او پرتاب په خپلو کې سره سلا وکړه ، او خپل خپل لښکری یې سره جدا کړل ، پرتاب دخپل لښکر سره یو ځای په ډیره گړندی توگه درای سین په لور ولاړ . په داسې حال کې چې کویا بیرته دراجپوتانه په لور حرکت له پاره بله لاره و نیوله . په دې وخت کې خواص خان جلال الدین جالوته د پرتاب تر شا دتللو حکم وکړ او په خپله د کویا د فوځونو تر شا ولاړ .

خواص خان تر ډیره ځایه پورې د کویا تر شا ولاړ. تاریخپوهان چې د کویا د میرانې، شجاعت، جنگې تجربو او... په اړه په لیکنو نه ستومانیرې، همغه کویا د خواص خان تر مخه لکه د گوره خر په خیر چې کوم غوښې خوړونکې حیوان مخکې کړې وي او غغلي داسې ځغلیده.

خواص خان تر ډیره پورې کویا تعقیب کړ خو کله چې ورته څرگنده شوه چې کویا بې ضرره شوې دې نو بیرته درای سین په لور راستون شو، تردې وخته پورې جلال خان جالو هم د پرتاب تر شا په ډیره گړندی توگه روان و ان تردې چې پرتاب د رای سین ښارته ورسید او هلته یې ځان کلا بند کړ. خو جلال خان جالو د رای سین د ښاره لږ څه بیرون دخپل لښکر سره یوځای پړاو وکړ.

تر دې وخته پورې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان هم د پړاو د ټولو شیانو او د خواص خان د پړاو د ښځینه و سره یوځای هلته را ورسیدل. خواص خان هم را ورسید او هلته یې د رای سین څخه بیرون په غرنیو لمنو کې دخپل لښکر له پاره دخیمو یوکلې اباد کړ، کیدې شې چې هغه په رای سین د حملې کولو او په هغه ښار باندې دولکې کولو اراده درلوده.

هغه وخت چې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دواړه هلته را ورسیدل، نو دواړه یوځای دخواص خان خدمت کې حاضر شول. په دې وخت کې جلال خان جالو هم هلته موجود وو. تر ډیره وخته پورې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان په ډیر ستایونکې سترگو باندې دخواص خان په لور کتل. بیا شجاعت خان خواص خان ته مخ کړ او ورته یې وویل چې:

امیر خواص خان! په خدای سوگند چې هغه څه چې زه یې وایم ستا صفت او ستاینه نه ده بلکه حقیقت او ریښتیا دي. امیره! حقیقت دادې چې ته دهغو ځوانانو څخه یې چې مونږ ستا په شخصیت باندې ویاړ کولې شو، خدای شته چې ما دا کویا او پرتاب دواړه دخپل ځان له پاره ډیر خطرناک گڼل. خو تا هغوی دواړو ته ډیره بده ماتې ورکړه او دهغوی لښکر دې ورختم کړ او دا دې ثابته کړه چې دشیرشاه سوری سالار خواص خان ناممکن ممکن گرځوي او ناقابل تسخیر تسخیروي.

شجاعت خان غوښتل نور څه هم ووايي چې خواص خان یې خوله ورته کړه او ورته یې وویل چې: گوره شجاعت خان، زما دوسته. دداسې ستاینو اړتیا نه شته اونه زه داسې ستاینې اورم. زما وروره! هغه څه چې ما کړې هغه زما په دندو کې شامل وو. زه ددښمن په مقابل کې د سرد ورکولو په فن پوهیږم. سوگند په واحد ذات چې داخو لایو کویا و چې داسې کویا گان هم راشی نو بیا به یې هم زه مری ورپرېکړم.

په ځواب کې ورته شجاعت خان او یا بیتنې هیڅ یو هم څه و نه ویل، بس په چپه خوله یې په ډیره مینه دخواص خان لورې ته کتل. بیا خواص خان جلال خان جالو او حاجې خان بیتنې او شجاعت خان درې واړو ته وویل چې، تاسې درې واړه لښکر و ته ولاړ شئ او دلښکریانو د خوراک څښاک له پاره ښه انتظام وکړئ، او هغوی ته دارام او سهولتونو له پاره ځایونه برابر کړئ، دلښکرو یوه برخه د تیارسی په حال کې وساتئ ترڅو هغوی پهره وکړي، هسې نه چې د شپې په تیاره کې پرتاب او یا دهغه کاکا درای سین څخه را ووځي او زمونږ پر خلاف د شېخون هڅه وکړي، زه اوس دخپلې خیمې په لور ورځم او د خوبه مخته شیرشاه سوری ته یو قاصد استوم ترڅو دټولو حالاتو څخه یې خبر کړي. او هو! زما خیمې ته هم ډیره ژر وږی را ولیږئ. ځکه چې زه ډیره لوږه احساسوم. ددې خبرې سره سم جلال خان جالو، حاجې خان بیتنې او شجاعت خان درې واړه دلښکر دخوراک څښاک له پاره دهغه ځایه را ووتل. خواص خان هم شیرشاه سوری ته دیوه قاصد دلیرلو له پاره یو کس را وغوښت او بیا دخپلې خیمې په لور ولاړ.

کله چې خواص خان خپلې خیمې ته ورسید نو گورې چې په خیمه کې قالینې خپرې دي او د قالینو د پاسه په توشک باندې گنگا نیمه پرته ده او دخپل کوچني زوی سره په مینه لگیاده ساعت تیروي. د خواص خان د کتلو سره سم یې کوچني په ځانگو کې واچاوه او بیا یې د خواص خان په لور رامنډه کړه او په پوره ځواک سره یې د خواص خان څخه غیږه چاپیره کړه او ورغاړی وتله. او په خپل ډیره خوږ غږ یې وویل چې:

زما حبیبه! زه تاته د راجپوتانه دراجه مالديو د سپه سالار کویا او دراي سين دراجه پورن مل د قومندان او سالار پرتاب پر خلاف د بریا مبارکي درکوم، دهغې په دې خبره خواص خان په خندا شو او ویې ویل چې گوره گنگا! په داسې شکل دمبارکۍ د راکولو اړتیا نه شته. ځکه چې زما فتحه ستا فتحه ده په دې کې ستا کړچار هم شامل دي، ځکه چې هغه کورنۍ ماحول چې تا زما له پاره جوړ کړې دي د همغې په اساس زما کړچار نور هم ډیر بڼه شوې دي.

بیا خواص خان د گنگا څخه جدا شو او د ځانگو په لور ورغې، په دواړو گونډو کیناست، او په خندا یې خپل کوچني ته پیل وکړ، دهغه سره یې مینه وکړه، بڼکل یې کړ او تر ډیره وخته پورې ورسره په خبرو کې بوخت و. بیا دوباره د کوچني څخه راپورته شو او د گنگا څنگ ته ولاړ. گنگا ورته یو ځل بیا وویل:

دا د راجپوتانه دراجه مالديو سالار چې ستا تر مخه لکه د گوره خر په څیر ځغلیده نو دهغې څخه به د راجپوتانه او دهندوستانو نورو راجپوتانو ته د اراخرگنده شوي وي چې دکویا په څیر ناقابل تسخیر او شجاع انسان هم د خواص خان تر مخه هیڅ نه دي، هغوي ته به دا خبره څرگنده شوي وي چې دشیرشاه سوری اعلي سالار خواص خان سره مقابله کول د داسې سالارانو د وس کار نه دي.

د گنگا ددې خبرو په وخت کې خواص خان هغې ته کتل او خندل یې. بیا یې وویل چې:

گوره گنگا! راجپوتان به یو آڅې دا خبره نه کوی چې گوید اوې د شیرشاه سوری د اعلي سالار خواص خان تر مخه نه شي دریدې بلکه خلک به دا هم وایی چې کویا د راجه هرکشن دراج کماری (شهزادگی) گنگا میره خواص خان تر مخه ټینگ نه شو. گنگا د خواص خان ددې خبرو څخه خوند اخسته. بیا یې د خواص خان دواړه لاسونه و نیول او په قالینو باندې په خپور توشک یې له ځانه سره کیناوه، تر لږه وخته پورې میره او بڼڅې په خپل منځ کې خبرې کولې، بیا یې خوراک راغې او دواړو په ډیره مینه خپله ډوډۍ وخوړه.

۷۸

یوه ورځ ماښام ناوخته شیرشاه سوری دخپلو زامنو او دخپل سالار برهم جیت سره یوځای، د راجپوتانې په پوله په خپل پړاو کې، په خپله خیمه کې ناست و چې دخیمې دروازې ته د کوچیانو د قبیلې سردار فدایی خان او دهغه زوی اسماعیل خان دواړه رغ غلل. فدایی خان د راتلو سره د احترام او درنښت له پاره خپل سر رانښکته کړ او ودرید او شیرشاه سوري ته یې وویل چې:

تاسې زه را بللې وم، ایا زه دننه راتلای شم. د فدایی خان او دهغه د زوی اسماعیل خان دکتلو سره سم شیرشاه سوری دخپله ځایه راپورته شو دهغه د پورته کیدو سره سم دهغه زوی او دهغه سالار هم راپورته شول، بیا شیرشاه سوري په ډیر شفقت او مینې سره فدایی خان ته وویل چې:

فدای خانه ! ریښتیا هم چې ته مارا بللې یی. خو ته باید د پردیو په څیر په دروازه کې ونه دریرې ، سمدستی دننه راشه ځکه چې ته خو اوس په یوه ډول زمونږ د لښکر ملگرې یی. او ددې نه علاوه ستا پر ما ډیر زیات احسانات دي چې زه یی بدله نه شم درکولې.

فدای خان او دهغه زوی اسماعیل خان ډیر خوشحاله شول او څیمې ته دننه ورننوتل. شیرشاه سوری هغوی په خپل څنگ کې کینول ، بیا فدای خان وویل چې:

درونده او مهربانه شیرشاه ! ته زما دکومو احساناتو خبره کوي. ما خو له تاسره هیڅ احسان نه دي کړې بلکه برعکس ستا پر ما ډیر زیات احسانات دي، ستا سالار خواص خان خو څو ځله له ماسره کومک کړې دي، له ماسره یی بسپنه کړې ده او د ابل ستر احسان دي چې زه اوس ستا په لښکر کې او سپرم او زما د ټولې کوچیانې قبیلې مصارف هم تاسې ته در په غاړه دی. دهغه په دې خبرو شیرشاه سوری مسکې شو او ورته یی وویل:

گوره فدای خان ! زما په تا باندې هیڅ ډول احسان نه شته. بلکه ستا پر ما بې شمیره احسانات بار دي. ستا تر ټولو ستر او نه تلافی کیدونکې احسان پر ما دادې چې تا ماته خواص خان راکړې دي ، او وره فدای خان ! که ماته خواص خانه نه وي تر لاسه شوې نو زه تاته په ډاډمنه توگه ویلې شم چې هغه فتوحات چې تر ننه پورې مونږ ته په برخه شوې دي ، دهغه پرته په دومره زیاته شمیره بریاوې مونږ ته په دومره کمه موده کې شوني نه وي. په دې خاطر ستا له اړخه د خواص خان راکول مونږ ته تر ټولو لوی او ستر احسان دي. چې بدله یی نشم پوره کولې. فدای خان د خوشحالی نه وویل: اقا شیرشاه ! ستا وینا بلکل سهې ده ، خواص خان هغه نایابه گوهر دي چې زما سره یی ارزښت د یوه کانې په څیر و. اقا شیرشاه ! که څه هم هغه ما دخپلو اولادونو په څیر روزلې و خو بیا د گیدرو د نیولو او بنکار کولو په وخت کې چې کوم جوهر موجود و هغه په ښه توگه نه شو رابرسیره کیدې ، خو ستا په لښکر کې د ورگډیدو نه وروسته هغه ثابته کړه چې هغه څومره ارزښتناکه او نه پیدا کیدونکې هیرا ده. د شیرشاه سوری په منځ باندې د خوشحالی نښې نورې هم را وځلیدې او بیا یی وویل چې:

فدای خان ستا خبره سهې ده. د جنگ په دوران کې فتح او بریا همدا سې خواص خان لټوي لکه څنگه چې قیس خپله لیلې لټوله.

څیمه کې تر لږه ځنډه پورې خاموشي خپره وه. وروسته بیا شیرشاه سوری وویل:

گوره فدای خان ! اوس په څیمه کې زما د زمانو څخه علاوه زما سالار برهم جیت هم ناست دي ، ما ته په دې خاطر را بللې یی چې ستا او ستا د قبیلې د اړتیا و په اړه ځانته معلومات تر لاسه کړم. گوره فدای خان ! خواص خان د اریل دراجه بیربهان پر خلاف هم برې تر لاسه کړې دي نو هغه سامان یی چې دهغوی څخه تر لاسه کړې دي دهغې نیمایي زه تاته او ستا قبیلې ته ورکوم ترڅو ستاسو د ژوندانه حالت را ښه شي. خو گوره فدای خان ! دا زه په تا باندې د احسان د بارولو په خاطر نه کوم او نه دا دهغه احسان بدله ده چې د خواص خان د راکړې په اړه یی درکوم. اوس ته زما د لښکر یوه برخه یی. په دې خاطر ستاسره اعانت کول زما دنده ده.

په ځواب کې ورته فدای خان یواځې او یواځې د ممنونیت په سترگو وکتل او بیا یی ورته وویل چې: اقا دا خو ستا مهرباني ده چې ته زمونږ دومره غم خوري. شیرشاه سوری ورته یو ځل بیا وویل ، خود ا ځل یی دخپل زوی عادل په لور وکتل:

عادلہ زویہ ! اوس خود اٿول ورونه ، برهم جيت ، فدایی خان او اسماعیل خان له ځانه سره کړه او ولاړ شه ، څومره سامان چې د اریل څخه راغلي دي دهغې نیمایی د فدایی خان قبیلې ته منتقل کړی ،

د شیرشاه سوري د حکم سره سم دهغه زوی عادل ، برهم جيت ، فدایی خان او اسماعیل خان ټول دخپلو ځایو څخه د راپورته کیدو په حال کې وو چې خیمې ته یو ساتونکې راغې ، د تعظیم له پاره یی سر بنکته کړ او بیایې په ډیر درنښت شیرشاه سوري ته وویل چې : د راجه پورن مل دراپسین د مرکز څخه د خواص خان یو قاصد راغلي او غواړي له تاسره ویني . دهغه سره ستا په نامه یو ډیر مهم پیغام دي ، نوکه ته یی حکم کوي زه به یی دننه را ولیرم .

د قاصد د غږ سره سم شیرشاه سوري سمدستي دخپله ځایه پورته شو ، دهغه سره دا نور خلک هم دخپلو ځایو څخه راپورته شول ، شیرشاه سوري هغه ساتونکې ته وویل چې د خواص خان قاصد سمدستي دننه راولیره . هغه قهرجنې شو او ورته یی وویل چې هغه مو ولې ددروازې تر شا درولې دي ؟ هغه ساتونکې بیرون ووت او د لږه ځنډه وروسته یی هغه قاصد له ځانه سره یو ځای خیمې ته را نویست ، شیرشاه سوري هغه قاصد له ځانه سره کیناوه او ترې ویی پوښتل چې : اوس را ته ووايه چې تا زما د زوی خواص خان څخه څه ډول پیغام راوړې دي او هم دا راته ووايه چې اوس خواص خان چیرې دي او څه کوي ؟ قاصد لږ څه فکر وکړ او بیایې شیرشاه سوري ته وویل :

اها ! تاته به دا خبره رارسیدلي وی چې په مالوه کې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دواړو یوځای د ناصر خان بغاوت او دملو خان سرکشی و ځپلې ، ملو خان ماتې وخوړه او د خاندیش په لور و تښتید . تاسې ته به په دې هم خبر شوي یاست چې د اریل راجه بیربهان ته د ماتې د ورکولو وروسته خواص خان هم د مالوه په لور را روان و . خو مالوه ته د خواص خان د رارسیدو نه تر مخه په لاره کې یو انقلاب راپیدا شو . هغه وخت چې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان ملو خان او ناصر خان ته ماتې ورکړه او په مالوه کې یی په یوه ځای کې دخپلو متحده لښکرو سره یو ځای پړاو وکړ چې پر هغوی باندي شبخوني حمله وکړل شوه . شیرشاه سوري ترې په حیرانتیا سره وپوښتل چې ؟

په حاجې خان بیتنې او شجاعت خان باندي شبخون چا کړې و ؟ ځکه چې هغوی دواړو د ناصر خان او ملو خان ته د ماتې ورکولو نه وروسته هلته پړاو کړې و ، قاصد ورته په ځواب کې وویل چې :

اها ! د راجپوتانه د راجه مالديو سالار کویا د یوه لښکر سره یو ځای مالوه ته تللي و ، هغه هلته خپل لښکر ته پړاو ورکړ او خپل یو نائب یی دهغه قومندان وټاکه ، او پخپله د رای سین مرکز ته د پورن مل سره د کتلو له پاره ورغې ، هغه د پورن مل سره سازش وکړ او هغه ته یی لالچ ورکړ چې په مالوه باندي ولکه وکړي او په دې توگه په خپلو ځواکونو کې ډیرښت راوړي ، پورن مل د کویا سره اتفاق وکړ او بیایې خپل نیمایی فوځ دخپل وراره او سپه سالار پرتاب تر قومندي لاندي دهغه سره یو ځای راولیره ، بیایې همدغه متحده لښکر چې د کویا او پرتاب تر گډې قومندي لاندي را یوځای شوي و د شجاعت او حاجې خان پر خلاف شبخون وکړ . خو دهغوی شبخون ډیر وینه تویونکې و او حاجې خان بیتنې او شجاعت خان ته یی ډیر تاوان ورساوه ، په دې اساس هغوی دواړو ماتې وخوړه او و تښتیدل . کویا او پرتاب د فاتحینو په څیر په ډیره خوشحالی سره درای سین لور ته روان وو چې په لاره کې د بندلکنډ په کوهستانی سیمه کې یی خواص خان لاره و نیوله . ددواړو لښکرو تر منځه سخت جنگ و شو چې په هغه کې خواص خان کویا او پرتاب ته سخته ماتې ورکړه

، هغه وخت چې کویا او پرتاب تنبستیدل نو حاجې خان او شجاعت خان هم هلته را ورسیدل ، د ماتې خورلو وروسته کویا د راجپوتانه په لور و تنبستید خو پرتاب دخپلو پاته شونو لښکرو سره یوځای په رای سین کې ځان کلا بند کړ . اوس خواص خان د حاجې خان ، شجاعت خان او جلال خان جالو سره یو ځای د پورن مل د مرکزي ښار څخه بیرون پړاو کړې دې او اراده لري چې رای سین ښار کلا بند کړي او بیا پرې حمله وکړي او په مالوه باندي د حملې نه مخته راجه پورن مل ته سبق ورکړي او دهغې ټولې سیمې دخپلې ولکې لاندي راوړي او بیا په راجپوتانه باندي د حملې له پاره ځان تیار کړي .

د قاصد ددې پیغام د اوریدو سره سم د شیرشاه سوری په مخ خوشحالی څپې راښکاره شوي ، په سترگو کی یی دخوشحالی عجیبه شاتنه منظر ځلیده ، تر دیره پورې خاموشه ناست و بیا یی دلږ څه فکر کولو وروسته وویل چې : خواص خانه زویه ! څنگه چې ته غواړې همغسې به وشي . لمړی به مونږ پورن مل تر پښو لاندي کړو او دهغې وروسته به دراجپوتانه په لور و خوزیږو .

شیرشاه سوری یو ځل بیا خاموشه شو داسې څرگندیدل چې هغه د ویلو له پاره څه ښه الفاظ لټوي ، بیا یی په خیمه کې په لوړ غږ سره وویل چې : خواص خانه ! ته زما هغه زوی یی چې د زمکه په لږ زولو ، د غرونو په ټوټه ټوټه کولو ، او د اسمانه د دروازو د پرانستولو په فن باندي ښه پوهیږي .

خواص خانه ! زما د قوم ستر اتل ، د راجپوتانه د راجه مالديو سالار کویا داسې یو ستر جنگجو او نه ماتیدونکې تصور کیږي چې دهندوستان راجپوتان هغه ناقابل تسخیر گڼي . خواص خانه ! تا هغه په خپله مخه کې د تږو لیوانو په څیر وځغلاوه او ثابته دې کړه چې داسې جنگجو او ناقابل تسخیر ستا تر مخه د زمانې هسې ځک ثابت شوي دي .

تر دې ځایه دخبرو وروسته شیرشاه سوری لږ څه خاموشه شو او بیا یی دخپل زوی عادل په لور وکتل او ورته یی وویل چې : عادله زویه ! د خواص خان ددې قاصد له پاره د خوراک څښاک او د آرام کولو دځای غم وخوره . بیا ددې قاصد په لور دکتلو په وخت کې شیرشاه سوری یو ځل بیا وویل :

نن شپه ته همدلته په پړاو کې قیام وکړه ، مونږ به یوځای ددې ځایه د رای سین دمرکز په لور حرکت کوو او د خواص خان دغوښتنې په مطابق به دراجپوتانه په ځای پورن مل ته سبق ورکړو ، ددې خبرې وروسته شیرشاه سوری یو ځل بیا خپل زوی عادل ته وکتل او ورته یی وویل چې :

عادله زویه ! اوس تاسې ټول ولاړشئ ، او همدا اوس خپل زیاتې سامانونه راټول کړئ ، سبا به لښکر ددې ځایه درای سین په لور کوچ کوي ، د شیرشاه د حکم سره سم دهغه زوی عادل ، سالار برهم جیت او د خواص خان له لورې راغلي قاصد درې واړه دخیمې څخه ووتل . بله ورځ سهار وختې شیرشاه سوری دخپل لښکر سره یو ځای دراجپوتانه سرحد ته د راجه پورن مل د مرکز رای سین په لور و خوزید .

دماخستن د لمانځه څخه لږه شیبه وروسته شیر شاه سوری د رای سین دښاره بیرون دخواص پړاو ته ورسید . کله چې خواص خان ته د شیرشاه سوری دراتلو په اړه خبر ورکړل شو چې شیرشاه د خپل لښکر سره یو ځای دلته را رسیدلې دي نو سمدستی یی حاجې خان بیتني ، شجاعت خان او جلال خان جالو له ځانه سره یو ځای کړل او د شیرشاه سوری د ښه راغلاست له پاره د شپې په تیارو کې بیرون

راووتل. د شپې په تيارو کې د خواص خان د لښکر د خیمو تر مخه هر ځای اورو نه بل و، مشالونه را ځوړند شوي و، شیر شاه سوری د خواص خان د کتلو سره سم د خپله آسه راکیوت، خواص خان ته ورغاړې و او هغه یې په تندې باندې ښکل کړ او بیایې ورته وویل چې: خواص خان زویه تا هغه جنگ گټلې دي، تا هغه کار کړې دي چې د عام انسان د وسه نه و پوره. تا گویا ته ماتې ورکړې او په یوه ډول دي ناممکن ممکن وگرځاوه، خواص خان ورته په ځواب کې څه و نه ویل، بس د ممنونیت په سترگو یې شیر شاه سوری ته کتل، بیا خواص خان د شیر شاه سوري لاس و نیوه او د پراو په لور ورسره روان شو. شیر شاه سوری خواص خان ته یو ځل بیا وویل چې:

خواص خان زویه! ته کملاوتي خپلې خیمې ته یوسه، گنگا او نیرما به فدایې خان خیمې ته منتقل کړل شي، په همدې وخت کې فدایې خان هم را نژدې شو او د شیر شاه سوری په لور یې د کتلو په وخت کې وویل چې: اقا! زه به په دې لړ کې د خواص خان سره مرسته وکړم، شیر شاه سوري ورته یو ځل بیا وویل چې: تا سو دواړه ولاړ شئ زه به پخپله د لښکر د پراو او دهغوې د خوراک ښاک له پاره تیارو وکړم.

دهغه په دې خبره خواص خان او فدای خان دواړه یوې لورې ته شول، فدایې خان گنگا او نیرمل دواړه د خپله ځانه سره د قبیلې خیمو ته یوړې، په داسې حال کې چې خواص خان په ډیره مینه کملاوتي له ځانه سره کړه او د خپله ځانه سره یې خیمې ته یوړه. هغه یې د خپل ځان سره کینوله، ډوډۍ یې یو ځای ورسره و خوړل او بیا راووت او د شیر شاه سوری سره دراغلي لښکر له پاره یې د خوراک ښاک د تیارولو حکم وکړ.

بله ورځ شیر شاه سوری د خپلو نورو سالارانو او خواص خان سره یو ځای د رای سین د ښار په لور ولاړ. دهغوې سره په دې وخت کې دهغوې ساتونکې ډلې هم وې. هغوې لمړۍ د ښار د شاوخوا سیمې وکتلې. د رای سین ښار د اوسنۍ بهیلسه په جنوب کې څوارلس میله واټن کې او د اوسني بهوپال د ښار څخه نژدې ۲۷ میله شرق لورې کې پروت دي. نن هم د دې کلا نښې نښانې شته چې د وندهیاچل د کوهستانې لړیود په ډیره لور په برخه کې تر سترگو کیږي.

دا کلا او ښار د بیتواندي په لور نژدې او ه میله سیمه کې پرته ده د وندهیاچل د کوهستان په کومه لور په کې چې دا واقع شوې وه نو دهغې لورې شمال او جنوب څخه دوه غرنۍ ویاړې د غرونو نورې لړۍ یو د بل څخه جدا کوي. په همدې خاطر د کلا ټینګښت او استحکام نور هم زیاتوي.

د رای سین د شاوخوا سیمو د جایزې د اخستلو وروسته شیر شاه سوری بیرته خپلې خیمې ته راغې او د خپلو زامنو څخه خوا یې خواص خان، او نورو سالارانو سره په رای سین د حملې کولو په جنګي پلان باندې غور پیل کړ.

که څه هم خیمې ته د رانوتلو وروسته هغه تر لږه ځنډه پورې خاموشه و خو وروسته یې بیا خپلو زامنو، او نورو سالارانو ته وویل چې: تا سو ټولو زما سره یو ځای درای سین د کلا جایزه و اخستله، اوس وایاست چې په دې ښار د حملې کولو له پاره به کوم تاکتیک استعمال کړل شی، خو واورئ، تر هغو چې زما د ذاتي رای پورې اړونده ده، هغه داده چې درای سین د کلا په مقابل کې چې کومې غرنۍ سیمې دي په هغوې باندې ولکه کول اړین دي، په دې غرونو باندې تر ټولو لمړۍ توپونه نصب کړئ، څرنگه چې د رای سین د کلا دیوالونه د غرنیو لړیو په واسطه خوندي شوي دي، نو په دې خاطر د دې کلا د سوې کولو او یا ورته د ننوتلو له پاره مونږ ته په کار دي چې د کوم لورې ځای څخه د کلا دیوالونه تر ضربې لاندې ونیسو، په دې صورت کې به مونږ څه گټه تر لاسه کړو.

کله چې شیرشاه سوري غلې شو نو خواص خان ورته وويل چې :

درونده شیرشاه ! ستا وړانديز په خپل ځای سهي دې او مناسب هم دې . مونږ ته په کار دې چې خپله توپخانه د ښار په کوم ستر او پورته ځای کې نصب کړو ، په دې توگه مونږ څه تر لاسه کولې شو خو تر څنګ یی زه یوه بله مشوره هم درکولې شم . دهغه په دې خبره شیرشاه سوری ټکان وخور او ویی وويل چې :

خواص خانه زويه ، ته ووايه چې له تاسره څه ډول وړانديز شته . تر څو عملي کړل شي خواص خان ورته وويل چې :

شیرشاه سوري ! ته پوهیږې چې په اوسني وخت کې پورن مل په دوو ښارونو حکومت کوي ، یوی رای سین او بل یی چندریري دې . د پاته کوچنیو کوچنیو کلیو څخه نه پورن مل ته کومک رسيدې شي او نه هغوی ددې توان لري چې بسپنه ورسره وکړي ، که مونږ یواځې رای سین کلابند کړو نو هغه ته به دهغه د بل ښار گوتې چندریري څخه په پرلپسې توگه کومک رارسیري او په دې توگه به دا کلابندي ډیره اوږده شی ، او په پورن مل باندي به زمونږ له پاره قابو پیدا کول که ممکن وي خو ستونزمن به هم وي .

زما وړانديز دادې چې دلښکرو یوه برخه د چندریري په لور ولیږو تر څو هغه ښار هم کلابند کړي ، نو که په دې توگه مونږ دواړه ښارونه په یوه وخت کې کلابند کړو نو بیا به ددې دواړو ښارونو څخه یوه ته هم کومک نه شی ور رسيدلې . په دې توگه به مونږ به اسانۍ سره وتوانیږو چې پورن مل تر پښو لاندې کړو .

خواص خان د لږڅه فکر کولو وروسته بیا دخبرو لړۍ پیل کړه او ویی وويل چې : د چندریري په لور دلښکرو د لیږلو وروسته باید مونږ خپله توپخانه په کوم ستر ځای کې نصب کړو او بیا درای سین دکلا په بیرونی دیوالونو باندي گوله باري وکړو ، ددې کار له پاره باید مونږ خپل پاته لښکر هم په درې برخو باندي وویشو ، یوه برخه یی د کوهستان لړۍ په لور وځایو باندي او پاته دوه برخې د ښار د دیوالو دهغو برخو سره نزدې پټ کینی کومه برخه چې زمونږ د توپخانې د ضربې لاندې راځي

د ښار په دیوالونو به په پرلپسې توگه د توپ گولۍ وریري ، کله چې د ښار کوم دیوال را پریوځي او یا پر هغې کې کوم سوری را پیدا شي او بیا د ښار فوځونه دهغې د بیا رغولو له پاره رامخته کیږي نو په سنگرو کې ناست دواړه ډلې لښکري به پر هغوی حمله کوي ، هغوی به له منځه وړي او په دې توگه به د ښار دننه د ننوتلو له پاره لاره همواره شي ، ځکه چې ما اوریدلي دي چې درای سین د کلا دیوالونو دوه پوره لري .

کله چې خواص خان غلې شو نو شیرشاه سوری ورته وويل چې : خواص خانه ! کوم وړانديز چې تا وکړ په خداي سوگند چې زما په زړه کې هم همداسې تیریدل ، ماته خو ددې نه غوره اوبنه بل وړانديز نه تر سترگو کیږي . اوس به همدغې ستا وړانديز او پلان ته اخري شکل ورکړو ، واورئ ! چې زه به دلږې شیبی وروسته لښکر په څلورو برخو وویشم . یوه برخه به زما زوی جلال خان له ځانه سره یوسې او د چندریري ښار به کلابند کړي تر څنګ به یی جلال خان جالو هم دهغه سره دهغه د نائب په څیر ولاړ شي . دوی دواړه به د چندریري د کلابندی اودهغې د فتحې کولو هڅې وکړي ، دلښکر پاته درې واړه برخو څخه به یوه یی د خواص خان تر قومندې لاندې ، او حاجې خان بیټني به یی نائب وي ، دلښکرو دریمه برخه به زما د زوی عادل تر قومندې لاندې وي او شجاعت خان به یی نائب وی او اخري برخه به یی له ماسره ځې چې برهم جیت به مې معاونت کوی . خواص خان او عادل خان دواړه به دخپلو لښکرو سره دکلا دیوالونو خواو ته په

همغه ځايو کې سنگرونه نيسي چيرې چې مونږ گوله باري کوو. زه به دخپل لښکر سره يوځای د توپخانې څارنه کوم او د ښار د ديوالونو په هغو برخو به گولۍ وروم چې خواص خان او عادل خان ورسره نژدې سنگرونه نيولې دي.

ددې خبرې سره سم شيرشاه سوری دخپلو جنرالانو دا غونډه پاې ته ورسوله ، بيا د شيرشاه سوری زوی جلال خان دخپلې برخې دلښکر سره يوځای د چندريري په لور وخوږيد. جلال خان جالو ورسره دنائب په څير ولاړ.

پاته لښکر خپله توپخانه دراې سين سره نژدې يوه لور ځای ته وخيژوله اوشيرشاه سوری يې تر څنگ پراو وکړ. خواص خان او عادل خان هم د ښار د ديوالونو هغه برخې ته ولاړ کومې چې د گوليو وروولو له پاره په نښه شوې وې.

۷۳

دراې سين راجه پورن مل د خپلې لور پاروتي او دخپل سالار او وراره پرتاب سره يوځای د رای سين دکلا په يوه لور برج ولاړ او په خپل مخکې يې په يوه لور غردشيرشاه سوری د توپخانې د نصبولو څارنه کوله. په همدې وخت کې دهغه يو جاسوس په ډيره منډه ځان ورورساوه ، دهغه دراتلو سره سم پورن مل هغه لورې ته متوجه شو او غوښتل يې څه ترې وپوښتي چې هغه مخبر ورته وويل :

مهارجه ! ماتاته د شيرشاه سوری دلښکر په اړوند ډير مهم خبرونه راوړې دي ، هغه دهغه مخامخ کوهستاني لړۍ په سرباندي خپله توپخانه نصب کړې ده. او پخپله هم دخپل لښکر د يوې برخې سره همتله رسيدلې دي ، اوس د شيرشاه سوري د جنگ پلان دادې چې : هغه به دهغه ځايه د ښار بيروني ديوالونه تر ضربي لاندې نيسي او د ديوالونو د له منځه وړلو هڅې به کوي ، هغوي هغه ځای د مخه په نښه کړې دي. دهمدې ديوال شاوخوا کې د شيرشاه سوری سالار خواص خان اودهغه زوی عادل خان پټ سنگرونه نيولې دي ، دهغوي آند دادې چې کله گوله باري پيل شي او دراې سين د ديوال دا برخه له منځه ولاړه شي نو بيا به د شيرشاه سوری سالار خواص خان اودهغه زوی عادل د دوو مختلفو سيمو څخه دکلا د دغه راپريوتې ديوال څخه را ننوځي او دوه کاره به کوي ، لمړۍ دا چې هغوي به د ديوال ددې برخې د بيا جوړولو کارنه پرېږدي چې تر سره شي اودهغې په بيا جوړونکو به حمله کوي ، تر څنگ به يې هغوي د ښار د ديوالونو هغه ډيره نازکه برخه هم ويني ترڅو دهغې لارې شيرشاه را ننوځي.

تر دې ځايه دخبرو وروسته هغه مخبر خاموشه شو خو وروسته يې يوځل بيا په خبرو پيل وکړ: مهارجه ! ددې نه اخوا يوبل مهم خبر دادې چې شيرشاه سوری خپل يو زوی جلال خان د چندريري په لور دخپل لښکر سره يوځای استولې دي. شيرشاه سوری دهغوي څخه غوښتي دي چې چندريري سوبه کړي او يا يې داسې کلک کلابند کړي چې دهغه ځايه راې سين ته کومک ونه رسېږي.

کله چې هغه جاسوس خاموشه شو نو راجه پورن مل تر يوه وخته پورې په فکر کې ډوب شو بيا يې دهغه جاسوس څخه وپوښتل چې ته خو نور څه ويل نه غواړې؟ هغه د نفې په توگه ورته خپل سره وخوځاوه. بيا پورن مل په تپت اواز سره وويل چې ، ته نور وتلاې شي. دهغه په دې خبره هغه جاسوس دهغه ځايه ولاړ. دهغه دتللو وروسته راجه پورن مل دخپلې لور پاروتي او خپل وراره او د قواو سالار سره په خبرو پيل وکړ.

اوس تاسو دواړه ووايست چې څه کول په کار دي؟ دهغې وروسته به زه تاسو دواړو ته خپله د جنگ نقشه وړاندې کړم. په ځواب کې پرتاب او پاروتی دواړه تر لږه وخته پورې خاموشه و او څه فکر يې کاوه. دلږ څه ځنډ وروسته يې په خپلو کې سره خبرې وکړې او بيا

پرتاب خپل کاکا پورن مل ته مخ کړ او ورته یی وویل چې : ستا دپوښتنې په اړه چې ما او پاروتی په خپلو منځوم کې مشوره وکړه، دهغې په مطابق زمونږ د دواړو اراده ده چې مونږ به خپل لښکر په درې برخو ویشو. دلښکرو یوه برخه ستا په قومنده کې اوسی او دکلا ددیوال دهمدې برخې څخه چې مونږ په کې همدا اوس ولاړ یو څارنه کوي. خو دلښکر پاته دواړو برخو څخه به یی یوه زما او بله د پاروتی د قومندې لاندې وي. که چیرې دشیرشاه سوری دگوله باری څخه زمونږ دکلا دیوالونو ته کوم زیان ورسید او مسلمانان دهغې د کومې برخې په راپرځولو باندې برې و موند نو زه او پاروتی به دواړه دخپلو لښکرو سره هڅه وکړو چې حمله راوړونکې راننوتلو ته پرې نږدو. ما پاروتی ته ویلي دی چې دشیرشاه سوری د زوی عادل خان مقابله وکړی خو هغه وایی چې هغه به دخواص خان په تمبولو او دهغه دمخنیوي له پاره کار وکړي. په دې اساس پاروتی دا وړاندیز کړې دې چې څرنگه چې خواص خان پخوا ماته او کویا ته ماتې راکړې ده نو په دې خاطر اوس به زه په خپله دهغه سره خپل قسمت ازمویم. نو که چیرې دښمن ددیوال په راپرزولو باندې بریالی شی نو مونږ دواړه به دخپلو لښکرو سره یو ځای دخواص خان او عادل خان لاره و تړو. او پرې به یی نږدو چې ددیوال د لویدلې برخې څخه دننه کلا ته را ننوځي او که را داخل هم شی نو مونږ دواړه به یی په بیرته تیل وهلو باندې بریمنده شو. خوته به هغه وخت ددیوال د پاسه په هغوی داسې غشي وروې چې هغوی ددیوال څخه د راننوتلو جوگه نه شی او نه زما او پاروتی تعقیب وکولې شي.

راجه پورن مل دخپل وراره پرتاب او دخپلې لور پاروتی د وړاندیز څخه ډیر خوشحاله شو او بیایې په خندا کې وویل چې :

گوره پرتابه زویه ! زه ستا او دپاروتی ددې پریکړې ملاتړ کوم، همستا سو د وړاندیز له مخې به فوځ په درې برخو باندې و ویشو ، تاسې دواړه دخپلو لښکرو سره یو ځای دخواص خان او عادل دمقابلې له پاره ځانونه چمتو کړئ او زه به دخپلو لښکرو سره یو ځای دهغو برجونو په سر و درېرم او دغشو ورولو په اساس به پرې نږدم چې خواص خان او عادل خان مخته راشي. ددې خبرې سره سم ، پاروتی ، پرتاب او پورن مل درې واره ددیوال څخه راننوتل شول.

۷۴

دلږ وخت وروسته دشیرشاه سوری توپخانې ، دشیرشاه په حکم د رای سین په ښار باندې گوله باری پیل کړې وه ، لمړی څو گولې د دیوال څخه لږ څه اخوا و لگیدې. بیا کرار کرار توپچې خپله نښه سهي کړه او درای سین دښار د دیوالونو بیرونې لورې یی خپل هدف وگرځاوه. که څه هم دکلا د دیوال د ابرخه چې گولی پرې په پرلپسې توگه لگیدې د غره په څیر کلکه ولاړه وه خو دپرلپسې او نه ماتیدونکې لړۍ په زور ددې کلا د دیوال په یوه برخه کې درزونه راپیدا شول ، ان تردې چې دمانبام څخه لږ څه دمخه شیرشاه سوری د رای سین دکلا ددیوال د یوې برخې په رانړولو باندې بریالی شو.

کله چې دښار دکلا ددیوال دا برخه را پریوته ، نو دپخوا څخه د جوړ شوي پلان په اساس شیرشاه سوری دگولیبو ورولو بند کړل ، اوس نو دخواص خان او عادل خان کار پیل شوې و. هغوی تر اوسه هم په سنگرونو کې ناست و و. دواړه کرار کرار دخپلو سنگرونو څخه راوتل او ددیوال د راپریوتې برخې په لور و اوږده شول. لمړی خواص خان دهغې وړانې برخې څخه کلا ته ورننوت. دخواص خان په ورننوتلو سره یو قیامت جوړ شو.

هغه باندې دمخې له اړخه د راجه پورن مل لور پاروتي د خپل لښکر سره د سوځونکې اور په څير حمله راوړه. په همدې وخت کې عادل خان هم د خپل لښکر سره يو ځای د همدې مات ديوال څخه ورتير شو او کلا ته ورننوت. په عادل خان هم د پاروتي په څير پرتاب د خپل لښکر سره يو ځای يرغل راوست.

پاروتي د نارينه و په کاليو کې وه، په دې خاطر هيچا نه پيژندله چې دا به د راجه پورن مل لور پاروتي وي. خو خواص خان دهغې حمله و تمبوله. تر څنگ يې دخپلو لښکريانو سره يو ځای د «کن فيکون» دنغمو او د تکبير دوازونو سره يو ځای د پاروتي په لښکرو باندې يرغل وروست او د پاروتي په لښکر کې يې داسې يو توپان جوړ کړ چې دهغوې حالت يې د بدن نه د بدتر په لور يوړ. د خواص خان په لور د کتلو سره سم د شيرشاه سوري زوي عادل خان هم د پرتاب لښکر د همداسې قهر او غضب لاندې راوست او په هغوې داسې گزارونه پيل کړل چې شين اسمان يې پرې تور وگرځاوه.

پرتاب او پاروتي تر ډيره پورې د خواص خان او عادل خان د حملو تر منځ ونه دريدل، هغوې دخپلو ځانو اودخپلو لښکرو د خوندي ساتلو په خاطر يو بل ته اشاره وکړه او وتبستيدل. کله چې خواص خان د پاروتي او عادل د پرتاب تر شا ولاړل نو د کلا د داخلي برجونو څخه پرې غشي لکه د باران په څير را ووريدل. هلته پورن مل د خپل لښکر سره يو ځای ولاړ و. دغې غشو د خواص خان او عادل خان لښکرو ته پوره زيان واړاوه، په دې خاطر خواص خان د خپل لښکر سره يو ځای د مات ديوال د برخې څخه بيرته بيرون ولاړ، عادل خان هم د خواص په قدم ولاړ او خپل ځواکونه يې دهغه ځايه را وويستل.

پرتاب او پاروتي د خواص خان او عادل خان څخه د تېبستې وروسته، کله چې د بنار د مخالف لوري د شاه پنا دروازي څخه دتنه راغلل نو هلته يې وکتل چې پورن مل ولاړ دې. په دې وخت کې پاروتي او پرتاب يو د بل سره مشوره وکړه او خپلو فوځونو يې د ديوال تر څنگ په پراخه ميدان کې دپړاو کولو حکم وکړ. خو هغوې دواړو خپل اسونه را وځغلولو او د پورن مل څنگ ته راغلل. دواړه د را رسيدو سره د پورن مل مخکې ودريدل. پاروتي غوښتل خپل پلار پورن مل ته څه ووايي خو پورن مل پرې رامخته شو او ورته يې وويل چې:

پاروتي او پرتاب! کله چې ما ستاسو د ماتې په اړه واوريدل ډيره زيات خفه شوم. ما خو هيله درلوده چې د شيرشاه سوري هغه لښکر چې دلته په سنگر کې ناست دې هغه به تاسو دواړه له دې ځايه وځغلوئ او مونږ ته به د فرصت را په برخه کړئ چې د کلا د ديوال هغه لويديلي برخه به بيرته جوړه کړو. خو ستاسو د دواړو ماتې زه د انديښنو سره مخ کړې يم.

پلارجانه! فتحه اوناکامي دواړه خو د يو چا نه يو چا په لمن کې راپريوځي. که نن موماتې وخوړه سبا به بيا بریمند شو، دا خبرې پاروتي په ډيره مينه خپل پلار ته کولې. هغې يو ځل بيا خپل پلار پورن مل ته په وينا کې وويل:

پلارجانه! ما د شيرشاه سوري د سالار خواص خان مقابله وکړه په داسې حال کې چې پرتاب د شيرشاه د زوي عادل خان په مقابله کې ولاړ و. په دې کې شک نه شته چې دهغې دواړو د جنگ تگلاره زمونږ له پاره نوې وه. خو د دې سره بيا هم زه تاته ويلې شم چې په خپله شيرشاه اودهغې دا دواړه سالاران نه ماتې خوړونکې نه دي. مونږ بايد خپلو هڅو ته دوام ورکړو او زه هيلمنه يم چې که چيرې مونږ خپلو هڅو ته همداسې دوام ورکړو او دا کلابندي اوږده کړو نو شيرشاه سوري به د کلابندي څخه په تنگ شي او د دې ځايه به د تللو په لور مجبور شي.

گوره لورجانې! ستا ژبه دې مبارکه وی، خوماته داسې څه نه ترسترگو کيږي، اوس خو شیرشاه سوري زمونږ د ښارونه کلابند کړي دي او هغه به ددې ښارونو د نیولو پرته شاته ولاړ نه شي، اویا لږ څه مخته دیوه قاصد په لاسو دا خبر هم راغلي دي چې د شیرشاه سوري زوی جلال خان د خپل لښکر دیوې برخې سره زمونږ دویم ښار چندریري هم کلابند کړې دي په دې خاطر د بیرون نه مونږ ته کومک رارسیدل هم بند شوي دي. نو که چیرې دا لږې همداسې دوام وکړي نو ډیر ژبه د شیرشاه سوري زوی جلال خان چندریري په خپله ولکه کې واخلي. اوس خو شیرشاه سوري پخپله دخپلو ستر و سالارانو سره یوځای زمونږ ښار کلابند کړې دي او مونږ ته دهیڅ لورې دکومک د رارسیدو هیله نه شته. زمونږ سره یوځای د چندریري ښار و چې د کومک د راتلو هیله ترې کیده، دهغې د کلابندی وروسته خو، زما زامنو، مونږ بلکل بې یاره اومدگار په پاته شوي یو. دا خبرې پورن مل په ډیرې عاجزی اوبیچارگی سره وکړي اویا غلي شو.

په دې وخت کې پرتاب اویا روتي په ډیره حیرانونکې توگه پورن مل ته کتل، بیا پرتاب دیورن مل د اندیښنو د لرې کولو له پاره څه ویل غوښتل چې پورن مل ورته په خبرو پیل وکړ.

واورئ زما بچیانو! هغه تویونه چې شیرشاه سوري ددې غره په څوکه ایښودې دي، دهغې په کومک سره یی درای سین دکلا بیروني دیوالونه ورمات کړل، اوس تاسو زما دیوه خبره له ځانه سره ولیکئ چې ددې دیوال د ماتولو وروسته به شیرشاه سوري همداسې غلي کښیني. ددې دیوال د ماتولو وروسته دهغه اودهغه د ځواکونو حوصلې ډیرې سترې شوې دي، اوس به هغه په نورو دیوالونو باندې حمله کوي او په هغوي به هم په پرلپسې توگه گولئ وروری، اودا دیوالونه ډیرو گوليو دورولو زور نه لري. رالویږي اویا چې د ښار کوم حشر نشروي هغه د وتلو څخه بیرون دي.

پلار جانه! که چیرې ستا په ذهن کې همداسې اندیښنې وي نو ایا ددې اندیښنو څخه د وتلو کومه لاره دي هم په ذهن کې شته؟ پاروتي دخپل پلاره دغه پوښتنه په ډیره نرمه او خوږه ژبه وکړه. پورن مل د ځواب په اړه لږ څه فکر وکړ اویا یی وویل چې:

واورئ زامنو! په دښمن باندې د سخت گزار کولو له پاره له ماسره یو وړاندیز شته. او هغه دا چې، مونږ باید ددې خبرې انتظار ونه کړو چې شیرشاه سوري به کله زمونږ د ښار په نور و دیوالو باندې گوله باري پیلوي، زما په آند چې مونږ باید په خپل اخري تدبیر باندې عمل وکړو. او هغه دا چې: مونږ باید دخپل ټول لښکر سره یو ځای په خواص خان او عادل خان باندې حمله وکړو. که چیرې مونږ دهغوي دواړو په مقابل کې بریاوې ترلاسه کړې او هغوي ته موماتي ورکړه اوددې ځایه مو و شړل نو بیا خو به په همدې کې زمونږ گټې را نغښتې وي. ددې وروسته به مونږ د دیوال د رالویدلې برخې په جوړیدو هم پیل وکړای شو او خپل توان او ځواک به نور هم مستحکم کړو.

خو که چیرې دخواص خان او عادل خان په مقابل کې مونږ دناکامی سره مخ شو نو بیا به مونږ خپل ټول لښکر دخپلې کورنۍ سره یوځای واخلو او د بیتواندی په لور به ولاړ شو. هلته به د بیتواندي په ځنگلونو کې پناه واخلو، څرنگه چې دا ځنگلونه دکوهستانی لږیو په منځ کې پراته دي نو په دې اساس به شیرشاه سوري زمونږ سره د بیتواندي څخه اخوا دگوند وانه په ځنگلونو کې دلاس اچولو اوتکر کولو هڅه ونه کړي.

تردي ځايه دخبرو وروسته پورن مل خاموشه شو ، دهغه په دې وړانديز باندې د تبصرې کولو دمخه پرتاب او پاروتې دواړو په خپلو منځو کې سلا مشوره وکړه ، بيا پاروتې څو قدمه مخته راغله او دخپل پلار پورن مل تر مخه ودریده او ويی ويل چې :

پلار جانه ! زه او پرتاب دواړه دې پايولو ته ورسيدو چې ستا په دې وړانديز باندې بايد عمل وکړل شي ، زمونږ له پاره اخري او تر ټول ښه لاره همدا ده . خواص خان او عادل خان همدا اوس د ديوال دهغه ماتې برخې تر څنگ په سنگر کې دي . زما په فکر چې مونږ بايد ديرون څخه دهغوې تر شا پر هغوې باندې يرغل راوړو ، په دې توگه به مونږ ته څه برياوې راپه برخه شي .

د بگوان شکر دې چې تاسې دواړو زما په وړانديز باندې اتفاق وکړ . پورن مل د خوشحالي نه ورته وويل . واورئ بچيانو ! اوس به زمونږ پلان دا وي چې مونږ به خپل ټول لښکر دوه ځايه کړو . يوه برخه به يی زما تر قومندې لاندې وي تر څنگ به يی زمونږ ټول خپلوان او کورنۍ هم زما د لښکر برخه وي . دلښکر بله برخه به ستاسو د دواړو تر قومندې لاندې وي ، تاسو دواړه به يو ځای د خواص خان پر خلاف حمله کوئ ، زه به دشير شاه سوری په زوې عادل خان باندې گزار کوم . که چيرې مونږ بريمنده شو نو زه به وپوهېږم چې تقدیر زمونږ ملگرې دې او که چيرې دناکامۍ سره مخ شو نو بيا به د پلان په مطابق دبيتواندي څخه تيرېږو او دگونډانه ځنگلونو ته به پناه وړو . ددې سلا نه وروسته راجه پورن مل څو کسه سالاران راوبلل او دهغې وروسته يی دښار دننه ټول لښکر دهغه دروازې تر څنگ د راټوليدو حکم وکړ د کومې تر څنگ چې هغه ولاړ و . هغه پرتاب او پاروتې دواړه و ليرل او خپل ټول دوستان او کورنۍ يی دې دروازې ته را وبلل . دپورن مل په حکم پرتاب او پاروتې دهغه ځايه ولاړل ، لږه شيبه وروسته دپوره تياری کولو سره سم پورن مل خپل ټول لښکر هلته ددروازې تر څنگ راټول کړ او بيا يی په دوو برخو ووېشه .

يوه برخه پورن مل په خپله قومنده کې واخسته . اوبله برخه يی د پرتاب او پاروتې په قومنده کې په گډه توگه ورکړه . بيا د لښکر دا دواړه برخې د شهر پنا د دروازې څخه په پوره خاموشۍ سره د سمندر درياب په څير ووتلې ، هغوې په ډيره بېرته دخپل منزل په لور ورو روانې وې ، پرتاب او پاروتې دواړه د اور د عذاب په څير د خواص خان په لښکر د شا له خوا ور پريوتې . دا حمله په څرگنده توگه ناڅاپي حمله وه خو لکه څنگه چې خواص خان او عادل خان پخوا هم دغه ډول ناڅاپي يرغلو نه په شاتمبولی ونو په دې اساس دوې دواړه هم د همداسې حملې له پاره دمخکې نه تيار شوی و . خواص خان دخپلې برخې دلښکر سره يو ځای دپاروتې او پرتاب دلښکر په مقابل کې وجنگيد ، هغه دخپلو تيزو حملو په واسطه په ډيره گړندی توگه مخته ولاړ . دبله اړخه دخواص خان په څير عادل خان هم د راجه پورن مل په لښکر و باندې لکه د توپان په څير ورغلي و ، لږه شيبه سخت جنگ و شو خو دپرتاب ، پاروتې او پورن مل ځواکونه د ماتې او تباهی سره مخ شوي و . د ماتې خوړلو وروسته پاروتې او پرتاب دواړه د پورن مل په لور و تښتيدل . خو په تښتېدو تښتېدو کې يی خپل فوځونه بيرته سره را يوځای کړل او دپخواني پلان له مخې د بيتوندا له لارې گونډوانه ځنگلونو په لور يی د تښتېدو له پاره ځانونه تيار کړل . څو کله چې دوې د راي سين څخه ووتل او د بيتواندي په لارې باندې سر شول نو په همدې وخت کې پاروتې ، پرتاب او پورن مل درې واړو په منډو منډو باندې دغې لارې ته ځان را ورساوه ، خو هلته دهغوې بدبختي داوه چې شير شاه سوری يی دخپل توانمند لښکر سره يوځای په مخکې ولاړ و ، کيدې شى چې شير شاه سوری ، خواص خان او عادل خان ته دپورن مل د تښتېدو پلان په اړه دمخه مخبرانو خبر ورکړې و . کله چې پورن مل د شير شاه سوری دلښکر مخې ته را ورسيد نو دشير شاه سوری لښکر پرې حمله وکړه ، تر دې وخته پورې خواص خان او عادل خان هم دهغوې تر شا رارسيدلی و او دپورن مل لښکر يی تر شا د ضربې لاندې نيولې و . دوې

درې واړو د پورن مل عسکر یو په بل پسې ورختم کړل، پخپله پورن مل او پرتاب دواړه په دې جنگ کې له منځه ولاړل او د پورن مل لور پاروتې ژوندۍ و نیول شوه.

هغه وخت چې پاروتې د شیر شاه سوری مخې ته راوړل شوه نو په هغه وخت کې هلته د شیر شاه سوري د زامنو څخه علاوه خواص خان او څو کسه نور سالاران هم ناست وو. په دې وخت کې خواص خان په ډیر غور سره د شهزادګۍ پاروتې په لور وکتل، هغه ډیره حسینې، او د بڼه شکل او صورت خاوند وه. پاروتې ته په غور سره دکتلو وروسته خواص خان شیر شاه سوري ته په غوږ کې وویل: اقا! که اجازه راکړئ نو زه د پورن مل دلور شهزادګۍ پاروتې په اړه لږ څه ویل غواړم. شیر شاه سوري ورته په خدا شو او ورته یې وویل چې ووايه ته څه ویل غواړې؟ په دې لړ کې تاته له ما څخه د اجازې دغوښتلو اړتیا نه شته. پرته له اجازې هر څه چې ویل غواړې ویی وایه.

زما درونده شیر شاه! زه ددې پاروتې په اړه یوه پریکړه کوم. زه هیله لرم چې ته به زما د پریکړې سره اتفاق وکړې. خواص خان دا خبره شیر شاه سوري ته په ډیر غور دکتلو په وخت کې وکړه. کله یې چې شیر شاه سوري غلې وکوت نو ویی ویل چې:

زه غواړم چې دا پاروتې دخپل مهربان فدايي خان کوچیانې قبیلې ته وسپارم او هغه یې دخپل زوی اسماعیل سره واده کړي. ایا تاسې په دې لړ کې کومه نیوکه لرئ؟

په ځواب کې ورته شیر شاه سوري په خدا شو او ورته یې وویل:

خواص خان زویه! زه پرې هیڅ اعتراض نه لرم، دغه نجلۍ چې اوس زما تر مخه ولاړه ده زه به یې همتاته وسپارم او ته پخپله پورته شه او خبرې ورسره وکړه. چې ایا دا هم غواړې چې همداسې وشي؟ زه غواړم چې هر قدم چې اخستل کیږي په هغې کې ددې پاروتې رضا او خوشحالی هم شامله وي. تر څو نوموړې دخپل ژوند پاته ورځې په خوشحالی سره تیرې کړي. ددې خبرې سره سم خواص خان راپورته شو او د پاروتې مخې ته ودرید.

پاروتې! زه د شیر شاه سوري اعلي سپه سالار خواص خان یم. گوره خورې! ما د شیر شاه سوري سره د خبرو کولو وروسته ستا په اړه یوه پریکړه کړې ده خو اوس به ددې پریکړې په اړه له تاسره هم مشوره کوم. که چیرې ته په دې پریکړې باندې خوشحاله وي نو بیا به زه پرې د عمل کولو هڅې وکړم. خو دا یاد ساته چې هیڅ پریکړه به ستا د خوشحالی او رضا پرته نه کیږي.

خواص خان ددې خبرې وروسته خاموشه شو. پاروتې په خوله څه ونه ویل خو په ډیره حیرانتیا سره یې د خواص خان په لور کتل، خواص خان ترې یو ځل بیا وپوښتل چې: گوره پاروتې خورې! ما خو کومه داسې خبره نه ده کړې چې ستا دمزاج خلاف وي؟ په دې وخت کې پاروتې په ځواب کې وویل چې: گوره خواص خان! زه ددې خبرې په اوریدو سره ډیره حیرانه او پریشانه یم چې د شیر شاه سوري داسې یو سالار چې دهندوستان په زمکو کې ناقابل تسخیر ګڼل کیږي، هغه په ډیره نرمه لهجه او شفقت سره ماته د خور خطاب کوي نو په دې فکر کې ډوبه یم چې زه دا دخپل ځان له پاره یو جال وګڼم او که حقیقت یې قبول کړم.

گوره پاروتې! کله چې ما درته خور وویلې نو بیا به دې د ورور په څیر دخورولۍ حق هم ادا کوم. ته هغه فریب مه ګڼه هغه څه چې زه یې وایم په حقیقت ولاړ دي. ستا په اړه چې ما کومه پریکړه کړې ده دهغې په اړه ستا رضامندي غواړم. زما پریکړه داده پاروتې چې زه

غواړم چې تا د خپل يوه دوست او ملگري زوی ته واده کړم. په دې توگه به ته خپل پاته ژوند به خوشحاليو کې تير کړې ، ووايه چې ته دې کار ته تياره يی ؟

د خواص خان په دې خبرو پاروتې په ژور فکر کې ډوبه شوه ، هغه خود خپل ځان له پاره د کومې بدې او سختې سزا د حکم منتظره وه . خو کله چې ورته خواص خان دا خبره وکړه نو هغه د خوشحاليو نه په کاليو کې نه ځاييده ، دهغې د شکل څخه داسې راڅرگند يده چې هغه په خپلو خيالونو کې دفعتونو لوړو درجو کې الوت کوي . تر لږه وخته پورې خاموشه ناسته وه بيا يی وويل چې : خواص خان ! هغه څه چې تا وويل ، که چيرې هغه له ماسره بدترينه ټوکه نه وي نوزه به درته ووايم چې زما د خوشحاليو اخري حد به نه وي چې زه د يوه داسې چا چې د زړه ورتيا او شجاعت کيسې يی په ټوله نړۍ کې خپرې وې ماته خپله خور وويلې خبره شاته و غور زوم . گوره خواص خان ! هغه څه چې تا وويل سهې دي نو بيا به زه ووايم چې تا دخپلې روپۍ په اساس زما د دعاگانو ، ارزوگانو او هيلو لمن د ستورو څخه ډکه کړې ده . تا زما څخه د غمونو او بڼکې لرې کړې او زما ذهن دې د خوشحاليو په رڼاو کې را ونغښت

خواص خان ! هغه څه چې تا وويلې که چيرې هغه زما د قتل او وژلو د حکم څخه دمخه زما سره مذاقې نه وي نو د ژوند د تيرولو له پاره چې هره لايحه زما مخې ته راشی نوزه به هغه په خوشحالی سره ومنم . د پاروتې د ځواب په اوريدو سره خواص خان خوشحاله شو . خپل يو عسکر ته يی اشاره وکړه ، خواص خان ورته وويل چې : په منډه ولاړ شه او فدا يی خان او دهغه زوی اسماعيل خان تر دې ځايه راوړسو . هغه عسکر په يوه منډه هغه لورې ته لاړ او لږه شيبه وروسته يی فدا يی خان او اسماعيل خان دواړه هلته راوړسول . هغوی دواړه د خواص خان تر څنگ کينا ستل . خواص خان هغوی ته په کتلو سره وويل چې . زما درونده فدا يی خان او زما درونده وروره اسماعيل خان ! دې پيغلي ته ووينئ ، نوموړې د راجه پورن مل لور شهزادگۍ پاروتې ده . ما هغې ته د خور غږ کړې دې ، گوره اسماعيله وروره ! ما هغه ستاله پاره خوښه کړې ده . ايا ته زما د دې پريکړې سره موافق يی ؟ اسماعيل په ډير ممنونيت سره خواص خان ته وکتل .

خواص خان وروره ! زه خو ستا د هيڅ پريکړې د ردولو صلاحيت او وړتيا نه لرم . که چيرې تا شهزادگۍ پاروتې زما د ژوند د ملگري په څير زما له پاره انتخاب کړي وی نوزه به داسې وگڼم چې تا زما لمن د دنيا د ټولو خوشحاليو څخه ډکه کړې ده . د اسماعيل له اړخه د ډاډ وروسته خواص خان د پاروتې په لور وکتل او ورته يی وويل :

پاروتې ! دا فدا يی خان زما ډير محترم او زما ډير زيات دوست دې . اودا دهغه زوی دې . اسماعيل خان نوميرې زه غواړم ته له همدې سره واده وکړې ، ايا ته په دې اړه کوم اعتراض لري ؟ د پاروتې څټ بڼکته شو او ويی ويل چې نه . ماته هيڅ اعتراض نه شته . د پاروتې د ځواب په اوريدو سره خواص خان ډير خوشحاله شو او بيا يی په همدې ورځ د شير شاه سوری سره د سلا مشورې وروسته پاروتې د اسماعيل سره واده کړه . (يو شمير تاريخ پوهان ليکي چې هغه دراې سين دراجه لور شهزادگۍ د کوچيانو د قبيلې دمشريه واک کې ورکړې وه) .

راجه پورن مل ته د ماتې ورکولو او په راې سين باندي د ولکې کولو وروسته ، شير شاه سوری هملته په راې سين کې قيام وکړ . د همدې قيام په وخت کې د چندريرې څخه قاصد راغې او شير شاه سوری ته يی دا خبر ورکړ چې دهغه زوی جلال خان په چندريرې باندي ولکه کړې ده ، د دې خبر په اوريدو سره د شير شاه سوري خوشحالی څو هومره زياتې شوې .

خواص خان په گړندی، توگه خپلې خیمې ته ور ننوت، په خیمې کې کملاوتي د خدا او خوشحالیو نه ډکه راپورته شوه او د خواص خان په لور یې ورمندې کړې، هغه یې په غیږ کې و نیوه او بیا یې د خیمې منځنۍ برخې ته د کیتاستو له پاره له ځانه سره یوړ. بیا یې په ډیره حیرانتیا سره ترې و پوښتل چې:

ماستا دراتلو تر مخه د خپلې خور گنگا په اړه فکر کاوه، تا ته خو دهغې د خیر خیریت په اړه د رهناس څخه کوم خبر نه دې راغلي، زه دهغې اود هغې د کوچنی دکتلو له پاره ډیره بې قراره یم. په دې وخت کې خواص خان په ډیره عجیبه توگه د کملاوتي په لور وکتل او بیا یې په مړاوي شانته اواز سره وویل چې: گوره کملاوتي! زه په خپله هم د گنگا او دهغې د کوچني په اړه اندیښمن یم، تر اوسه پورې د دواړو د خیریت په اړه ماته کوم خبر نه دې ترلاسه شوي. بیا یو ناڅاپه خواص خان خپله خبره بدله کړه او وویي ویل:

گوره کملاوتي! زه د بهار په لور کوچ کوم، زه همدا اوس د شیر شاه سوری له اړخه راغلم، هلته په بهار کې څو سرکشو ځواکونو زموږ پر خلاف په بغاوت لاس پورې کړې دي. خو دهغوې د ځپلو او له منځه وړلو له پاره شیر شاه سوری زه ټاکلي یم. نو په دې خاطر به زه د خپل لښکر سره یوځای سهار وختي له دې ځایه کوچ کوم. نو په دې خاطر زه افسوس کوم چې ته به زما دبیرته راستنیدو تر وخته پورې همدلته په لښکر کې اوسېږي. ته په دې اړه اندیښمنه کېږه مه، ځکه زه په خپله ستا په اړه اندیښمن یم. او ډیر ژر به دبیرته راستنیدو هڅه وکړم.

دا چې ته هر وخت د باغیانو د له منځه وړلو له پاره هغه او دې لورې ته سفرونه کوي او ما له ځانه سره نه وړې ماته د ډیر تکلیف اواندیښنې وړ گړخي، لمړۍ چې تا زه د راجپوتانه په پولو کې پریښوم او پخپله د بنگال په لور ولاړې نو هغه ورځې هم ما په ډیر تکلیف او انتظار کې تیرې کړې، اوس ته یو ځل بیا د بهار په لور خو زېږې نو زه نه پوهیږم چې ته به کله دبیرته راستنېږي. کملاوتي دا خیرې خواص خان ته د ډیرې مینې نه ډکې لهجې سره په ډیره اندیښنه کې کولي.

گوره کملاوتي! ته پوهیږې چې شیر شاه سوری پر ما ډیر زیات باور لري او هر کله چې کوم ځواک دهغه پر خلاف بغاوت او سرکشی کوي نو بیا هغه دا کار ماته را سپاري. نو په دې خاطر زه دهغې باور او اعتماد ته دوکه نه شم ورکولې، او بیا شیر شاه سوری پر ما دومره احسان کړې دي چې که چیرې هغه زما مری پري کړې او د فلاح او بهبود له پاره یې استعمال کړي نو خواص خان به ترې انکار ونه کړي. گوره کملاوتي! زه له تاسره ژمنه کوم چې ډیر ژر به دبیرته راستنېږم. او زه هیلمن یم چې شیر شاه سوري به زما د راستنیدو پورې همدلته په رای سین کې تر هغو و اوسېږي چې په راجپوتانه کې حالات په مکمله توگه زموږ پر خلاف نه وي گړخیدلي. کله چې زه د بهار څخه دبیرته راستون شم نو بیا به متحده لښکر د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف د ټکر له پاره تیار وو. گوره کملا! ته اندیښنه مه کوه. په ژوند کې داسې حالات راځي، بلکه د داسې بیا بیا جدا والي څخه دمیر ه او ښځې تر منځ مینه نوره هم زیاتېږي. خواص خان یو ځل بیا په ډیره مینه خپل ښځې کملا ته وکتل:

کله چې خواص خان په دې پوه شو چې کملاوتي دهغه په خبرو باندې تر ډیره پوره مطمئن شوي ده نو بیا د خپله ځایه راپورته شو او ور ته یې وویل:

گوره کملاوتي! زه اوس ځم، ترڅو خپلو لښکرو ته د تيارئ کولو حکم ورکړم. ځکه چې سبا سهار وختي زه له دې ځايه کوچ کوم او د کوچ له پاره چې دکومو شيانو دراتولولو اړتيا ده هغه به پوره کړم. همداراز به يو ځل بيا د شيرشاه سوري سره مشوره کوم، کيدې شي چې پر ما نا وخته شي، ته د مابنام ډوډۍ وخوره، نن د ماسختن نه وروسته شيرشاه سوري خپل ټول سالاران را غوښتې دې او هملته په خپله خيمه کې يې ورته دعوت ورکړې. نو په دې خاطر به زه هم نن مابنامې هملته د شيرشاه په خيمه کې کوم. بيا د کملاوتي له اړخه د ځواب د اوريدو پرته خواص خان د خيمي څخه ووت. کملاوتي په خپل ځاي باندې ډاډمنه او مطمئنه کيښاسته.

خواص خان د خيمي څخه دوتلو وروسته د خپل لښکر پر او ته ورغې او هلته د فدايي خان د قبيلې په خيمو کې ورننوت. او بيا دهغې خيمي تر مخه ودريد چې د گنگا له پاره ځانگړې شوې وه. خواص خان کرار کرار خيمي ته ورننوت، ويې کتل چې گنگا او نيرمل دواړه د کوچني سره په لوبو بوختې دي. نيرمل دخپله ځايه راپورته شوه او خواص خان ته يې مخ کړ او ويې ويل:

خواص خان! گنگا په ډيره بې قراري سره ستا انتظار کاوه. زه ورسره کيښاستم او دهغې زړه ته مې تسلي ورکوله، تادلته په راتلو کې لږڅه ځنډ وکړ په ځواب کې ورته خواص خان وويل چې:

نيرمل ته کينه! هغه خبرې چې زه يې د گنگا سره کول غواړم، زه پوهيږم چې په هغو کې ستا شتون هم اړين دي. د خواص خان دوينا سره سم نيرمل د گنگا تر څنگ بيرته کيښاسته. خواص خان لمړې دخپل کوچني سره مينه وکړه او بيا د گنگا تر څنگ کيښاست، گنگا تريوه وخته پورې په ډيره مينه خپل خاوند ته کتل او بيا يې ورته وويل:

ستا کالي خيرن شوي دي او ما په خپلو لاسو تاته نور کالي جوړ کړي دي. زه غواړم چې ته لمړې غسل وکړې او بيا نوي کالي واغوندي او بيا له ماسره خبرې وکړې.

که چيرې زه دلته له تاسره نوې کالي واغوندم او بيا کملا ته ورشم نو هغه به هرو مرو وپوښتې چې دا نوي کالي ما دکومه کړي دي؟ نو بيا به له ماسره هيڅ ځواب نه وي، او که چيرې زه هغې ته کوم معقول ځواب ورنه کړم نو هغه به شک وکړي. گنگا سمدستي دخواص خان خبره پرې کړه او وويي ويل:

که چيرې هغه در څخه وپوښتې نو ته ورته وويلې شې چې دراي سين د فتحي په خوشحالي کې شيرشاه سوري ماته دا نوي کالي راکړې دي، نو بيا به کملاوتي څه ډول اعتراض وکولې شي. خواص خان د فکر کولو په توگه سر بنکته کړ.

گوره گنگا! ستا خبره سهي ده، زه به غسل وکړم او کالي به بدل کړم. خو لمړې هغه څه واوره چې زه يې درته وایم. گنگا او نيرمل دواړو هغه ته غوږ کيښود، بيا ورته گنگا وويل چې: ډيره ښه. هغه څه چې ته وايي اوس يې ووايه.

گوره گنگا! ما لږه شيبه مخته د شيرشاه سوري سره په تفصيل سره خبرې کړې دي، سبا سهار به زه له دې ځايه دخپل لښکر سره يو ځاي د بنگال په لور روانيږم. ترڅو مهاکوي ته د بغاوت سزا ورکړم. زه به هڅه وکړم چې هغه ژوندي تر لاسه کړم، هغه فدايي خان ته هم زيان وراړولې دي، زه غواړم دهغه ټول ملگري له منځه يو سم، په دې خاطر سبا سهار زما سره يو ځاي دکوچ کولو له پاره تياره اوسه. فدايي خان به دخپلې ټولې قبيلې سره يو ځاي له مونږ سره هغه لوري ته ځي. گنگا په تيزو سترگو خواص خان ته وکتل:

ايا په دې لړ کې دې د کملاوتني سره هم خبرې کړي دي؟ په هر صورت ، هغه ته خو به دې دا وييلې وای چې هغه یواځې په لښکر کې پرېږدې او ته کومې لورې ته کوچ کوي؟

گوره گنگا! دشیرشاه سوری سره د تفصیلي خبرو وروسته اودلته ستا څخه لورې ته درا تلو دمخه زه کملاوتني ته ورغلی وم. ما هغې ته وييلې دي چې زه دبهار په سیمه کې دخو باغيانو دله منځه وړلو له پاره هغه لورې ته ورځم په دې خاطر به زه سبا سهار ددې ځایه دخپل فوځ سره یوځای کوچ کوم ، ما هغې ته عذر کړې چې زما په نه موجودیت کې به هغه خو ورځې دلته په لښکر کې ځانته اوسپړي. اوس راته ووايه چې ته نور څه ويل غواړې؟

دخو اص خان دځواب به اوریدو سره گنگا لږ څه ډاډمنه شوه ، تر یوه وخته پورې په فکر کې ډوبه وه اوبیا یی وویل:

زوي دې درسره اموخت اخلي ، کله چې ته نه اوسې نو د دروازي لورې ته گوري . که چیرې لږه موده نوره هم همداسې حال و اوسی نومعلومه نه ده چې بیا به ده ته څه پېښیږي . خواص خان په ډیر غور سره دخپل زوي په لور وکتل ، رېښتیا هم هغه په پرانستو سترگو دخپل پلار مخ ته کتل ، خواص خان مخته ورغې اودخپل زوي سره یی دزړه داخلاصه مینه وکړه اوبیا یی وویل: واروه گنگا! دا حالت به ډیر ژر پای ته ورسپړي ، ته گوره چې زما اوستا په ژوند کې یو شین انقلاب را روان دي . اودا انقلاب به زما د بنگال څخه د راستنیدو وروسته را مخته کیږي . واروه گنگا ! زه به دمانام ډوډی همدلته له تاسې سره خورم . او تر ډیره به همدلته واوسم . دخواص خان ددې خبرو څخه گنگا ډیره زیاته خوشحاله شوه ، دخپله ځایه راپورته شوه اود خواص خان گندلې کالی یی ورته ورکړه ، دخواص خان دپورته کولو له پاره یی هغه له لاسه و نیوه ، بیا دهغې خوږ اواز د خواص خان په غوږونو کې انگازه شو .

ته خو راپورته شه ، هلته په غسل خانې کې مې ستا له پاره اوبه جوړې کړې دي ، غسل وکړه بیا دانوي کالي واغونډه ، بیا زما څنگ ته راشه او راسره کینه . خواص خان په پټه خوله پورته شو ، گنگا ورسره یو ځای غسل خانې ته ولاړه ، خواص خان له ځانه سره نوي لباس راواخست او غسل ځای ته ورننوت . ځان یی پریمنځه او نوي کالي یی واغوستل بیرون راووت او گمنځه یی راواخسته ، ویښتان یی پرې گمنځ کړل ، خپل پخوانې کالی یی بیرته گنگا ته ورکړل ، بیا راغې او دخیمې په منځنې برخه کې درې واړه کیناستل ، په خپلو منځو کې یی خبرې کولې ، بله ورځ خواص خان د فدای خان دقبیلې اوخپل لښکر سره یوځای د

بنگال په لور کوچ وکړ . گنگا هم دخپل زوي او نیرمل سره یوځای دهغوي سره په سفر کې روانه وه .

فدایي خان او خواص خان د مهاکوي دمرکز څخه لا لرې وو چې فدایي خان خپل اس ورمخته کړ او خواص خان ته ورنژدې شو . په دې وخت کې جلال خان جالو هم دخواص خان تر څنگ روان وو . جلال خان جالو دخواص خان د نائب په څیر دهغه په لښکر کې کار کاوه . فدایي خان دخواص خان څنگ ته د رارسیدو سره سم هغه ته وویل :

خواص خانه زويه ! اوس خودادي مونږ د مهاکوي سیمې اومرکز ته ورنژدې کیدونکې یو ، خو اوس داسې پلان جوړول په کار دي چې مونږ به په مهاکوي باندي څه ډول حمله کوو ؟ خواص خان ورته په مسکا شو او ورته یی وویل :

گوره فدایی خانه ! زما درونده دوسته ! ما هم غوښتل له تا څخه په دې اړه وپوښتم خو ښه شوه چې تا پخپله په خبرو پیل وکړ. ددې خبرې سره سم خواص خان خپله توره دتیکې را وویسته او په فضا کې یې پورته کړه ، خپل شاته لښکر یې و دراوه . دهغه د لښکر ددریدو سره سم د فدایی خان قبیلله هم تم شوه .

گوره فدایی خانه ! اوس راته ته ووايه چې مونږ به تر څه وخته پورې د مهاکوي مرکز ته وررسيږو . خواص خان ترې وپوښتل :

فدایی خان ورته وويل : گوره خواص خانه زويه ! په کومه توگه چې مونږ روان يو ، نو که همداسې ولاړ شو نو تر سبا ما سپښينه پورې به دمهاکوي مرکز ته وررسيږو .

د فدایی خان د ځواب دا وريدو وروسته خواص خان خپل سرتيت کړ او په فکر کې ډوب شو په دې وخت کې جلال خان جالو او فدایی خان دواړو په ډير غور سره د خواص خان په لور کتل . خواص خان دخپله ځانه سره اخری پریکړه وکړه او بیا یې فدایی خان ته مخ کړ او ورته یې وويل :

فدایی خانه ! پرمهاکوي چې ما دحمله له پاره کوم پلان تیار کړې دې هغه په غور سره واوره . زمونږ ښی لورې ته چې کوم ځنگل دې ته به دهغې ځنگل په لور دخپلې قبیلې سره یوځای ولاړشې ، داسیمې ما کتلي دی او زه هیلمن یم چې دا لاره به نیغه دمهاکوي مرکز ته رسيږي . په ځواب کې ورته فدایی خان وويل :

خواص خانه ! ستا خبره سهي ده . خواص خان ورته په خندا کې وويل چې : نو که زما خبره سهي وی نو فدایی خانه واوره ! څومره لښکر چې له ماسره دې هغه به زه په دوو برخو وويشم ، یوه برخه به یې له ماسره پاته شي او بله به یې د جلال خان جالو سره یوځای ولاړ شي . جلال خاه جالو به ستا د قبیلې سره یوځای اوسې ، مگر دوي به ستا د قبیلې ښې لورې ته مخکې تگ کوی .

واوره فدایی خانه ! ته به زما ددې خبرې سره هم اتفاق وکړې چې کله چې مونږ مخته ورځو نو مهاکوي به دهمدې گڼو ځنگلونو دښې لورې څخه راوړي او پرمونږ به حمله کوي ، ځکه زما داندازې او خیال په اساس دهغه مرکز په همدغې لاره چې مونږ پرې روان يو ، په همدې گڼ ځنگل کې پروت دې . فدایی خان ورته وويل چې : زويه ! ته بلکل سهی وایی .

که چیرې داهم سهي وی ، نو زه به دخپلې برخې د لښکر سره یوځای دځنگل په چپ اړخه کې ورننوځم او په همدې ځنگل کې به ځان تری تم کړم او ستا د قبیلې تر څنگ څنگ به په پته روان اوسم . په دې توگه به زما او زما د لښکرو په اړه څوک نه پوهیږي چې زه په سنگر کې یم او ستا د قبیلې تر څنگ څنگ روان یم .

زما د لښکر بله برخه به د جلال خان جالو تر قومندې لاندې ستا د قبیلې ښې لورې ته مخته ځي ، ځکه چې مهاکوي به دښې لورې دځنگلونو څخه حمله کوي . نو که چیرې هغه حمله وکړی نو جلال خان جالو به په ډاډ مننه توگه دهغه حمله تم کړي . اوستا قبیلې ته به کوم زیان ونه رسيږي . تردې وخته پورې به زه هم د ځنگل دچپ لورې څخه راوتلې یم او خپله حمله به مې پیل کړې وي په دې ترتیب به مونږ مهاکوي ته د تینبستي لاره بنده کړو ، زه هڅه کوم چې هغه ژوندې ونیسم .

تر دې ځایه دخبرو کولو وروسته خواص خان خاموشه شو بیا یې خپل ښې لورې ته په آس سپور جلال خان جالو ته مخ کړ او ورته یې وويل : جلال خانه وروره ! ایا ته زما ددې پلان سره موافق یی ؟ جلال خان جالو سمدستي خپل سر ښکته کړ او ویی وويل : امیر خواص

خانه ! زه په مکمله توگه ستا ددې پلان سره موافق یم ، زه هیلمن یم چې مونږ به په عملې توگه دا پلې کړو . نو که چیرې ددې مهاکوي په ځای سل نور مهاکويان هم راشی نو بیا یی هم مونږ په دې ځنگلونو کې له پنبو و غورزو . دجلال خان جالو دځواب څخه خواص خان ډیر خوشحاله شو . ددې وروسته هغه خپل لښکر په دوو برخو وویشه ، دیوې برخې سره خواص خان په خپله په چپ لورې ځنگل کې ور ننوت ، په داسې حال کې چې بله برخه دجلال خان تر قومندې لاندې د فدايي خان د قبیلې تر څنگ په ځنگله کې روان شوه . په دې توگه په هغه لویه لاره باندې فدايي خان او جلال خان دواړه دخپلو لښکرو سره روان و او خواص خان دځنگله په چپ لورې کې پټ دخپلو لښکرو سره مخته ورته .

بله ورځ ماسپښین نژدې ، هغه وخت چې خواص خان ، فدايي خان او جلال خان جالو دخپل جوړ شوي پلان په مطابق جنوب شرق لورې ته مخکې تگ کاوه چې په دې وخت کې دښې لورې دځنگله څخه مهاکوي ډیر ستر او ویریدونکې لښکر سره یوځای د تورو تیارو او د اورد سکرو تپو په څیر د فدايي خان او جلال خان په لښکرو راپریوت .

جلال خان جالو دخپلو لښکرو په مټ او فدايي خان دخپلې قبیلې د ځوانانو په مټ د مهاکويی دا یرغل تم کړ او تر ډیره پورې یی د مهاکويی د لښکر سره سخته مقابله وکړه . کوم وخت چې جلال خان او فدايي خان د مهاکوي د لښکرو سره په ډیره وینه تویونکې جگړه کې بوخت وو ، په همدې وخت کې دځنگله دچپ لورې څخه د تورو تیارو ماتونکې خواص خان بیرون راووت . او د مهاکويی د لښکرو تر شا یی پر هغوی تباه کونکې حمله راوسته .

د خواص خان د حملې سره سم جلال خان جالو او فدايي خان هم په خپلو حملو کې ډیر نښت راوست ، په دې وخت کې په مهاکويی ددې اړخو څخه حمله شوې وه . د مخې له لورې جلال خان او فدايي خان په هغې باندې وژونکې گذارونه کول او د جنوب او شرق له لورې پرې خواص خان طلسم ماتونکې حمله کړې وه . ددې حملو په واسطه د مهاکويی د لښکرو حالات ډیر خراب شوی و . په دې خاطر مهاکويی د جنگ دمیدان څخه د تینستې پریکړه وکړه خو په هغې کې هم ورته بریاوې په لاس ورنغلې . ځکه خواص خان خپل لښکر تر ډیره پورې خپور کړې و ، جنوبی او شرقی ټولې لارې یی بندې کړې و ، بیا خواص خان د جلال خان په لور یو گړندې قاصد ور ولیږه او ورته یی حکم وکړ چې دغرب په لورد مهاکويی د تینستې لارې بندې کړې او د مهاکويی د ژوندي نیولو هڅه وکړي .

د خواص خان د حکم سره سم په شمال لورې کې فدايي خان په پرلپسې توگه په مهاکويی باندې حملې کولې په داسې حال کې چې جلال خان دخپل لښکر سره یوځای د غرب په لور ولاړ او د مهاکويی لاره یی و نیوله . اوس نو د څلورو خواو څخه د مهاکويی د لښکرو عامه وژنه پیل شوې وه ، بیا داسې یو وخت راغې چې د مهاکويی ټول لښکر له منځه تللې و . او مهاکويی د خواص خان په لاسو ژوندي نیول شوي و . ددې جنگ نه وروسته خواص خان هملته د جنگ په میدان کې د فدايي خان قبیلې او خپلو عسکرو ته د آرام کولو له پاره حکم وکړ او بیا په بل سهار په تیارو تیارو کې دراي سین په لور بیرته کوچ وکړ .

کله چې خواص خان د فدايي خان د قبیلې سره یوځای د راي سین سیمې ته را نژدې شو نو سمدستی یی خپل آس رامخه کړ او د گنگا څنگ ته راغې . گنگا په یوه ځواکمن آس سپره وه او خپل کوچني یی تر شا پورې تړلې و . د خواص خان په کتلو سره گنگا ډیره خوښه شوه ، کوچني هم په ډیر غور سره د خواص خان په لور کتل او په ډیره بې قراری سره یی دخپل پلار مینې ته انتظار ویست . کله چې

خواص خان را نزدې شو نو گنگا خپل آس کرار کړ، خواص خان ورمخته شو او د گنگا په ملا پورې تړلې کوچنې ته یې مینه ورکړه او بیا یې گنگا ته وویل چې:

گوره گنگا! ته اوس اندیښنه مه کوه، زما اوستاد جدا اوسیدو لارې نورې پای ته ورسیدې، گنگا ورته په ډیره مینه وویل چې:

خواص خان ه! زما حبیبه! زه د حالاتو څخه پوره پوره خبره یم. زه پوهیږم چې هغه جداې چې زموږ د دواړو تر منځ په موقتي توگه را غلې وه هغه ډیره عارضی او ډیره ژر له منځه تلونکې ده. بیا به د تل له پاره مونږ یو ځان اودوه قالبه و اوسو. گنگا دا خبرې په پوره مینه او محبت سره کولې.

گوره گنگا! ته د څه وخت له پاره د فدایې خان په همدې قبیلې کې اوسیدو. رای سین ته درسید و سره سم به زه یو ځل هلته کملاوتې ته ورشم، دهغې وروسته چې مونږ دواړو کوم پلان جوړ کړې دې دهمغې مطابق به عمل کوم.

گنگا ورته په خندا کې خپل سر را ښکته کړ، خواص خان هم پرې خوشحاله شو، بیا یې خپل آس ته لښته ورکړه او دخپل لښکر په لور ولاړ. گنگا د خواص خان د لارښوونې په مطابق هملته د فدایې خان په قبیلې کې پاته شوه.

خواص خان دخپل لښکر اود فدایې خان د قبیلې سره یوځای رای سین ته ورسید، شیرشاه سوری اودهغه سالارانو د خواص خان، جلال خان او فدایې خان ټولو د زړه د اخلاصه استقبال وکړ. بیا دشیرشاه سوری په حکم فدایې خان دشیرشاه سوری د لښکر په منځنۍ برخه کې دخپلې قبیلې سره پر او وکړ، په داسې حال کې چې خواص خان هم د گنگا او خپل زوی سره یوځای د فدایې خان د قبیلې په لور ورغلل. هغه خپل لښکر ته دشیرشاه سوری د برخې د لښکر سره یوځای د پراو کولو حکم وکړ.

۷۲

کملاوتې په خپله خیمه کې ځانته ناسته وه چې دخیمې په دروازې کې ملوک چند او منوهر داس دواړه را څرگند شول. بیرون ولاړ ساتونکې هم هغوی دواړه مننه کړل، ځکه هغه پوهیده چې دوی دواړه د کملاوتې نزدې خپلوان دي اودهغې خیمې ته کله کله راځي، کله چې هغوی خیمې ته راننوتل نو کملاوتې پورته شوه او هغوی ته یې ښه راغلاست ووايه. او بیا چې کله هغوی دواړه د کملاوتې څنگ ته ورغلل او کیناستل نو کملاوتې د احتیاط په خاطر د دروازې لورې ته وکتل او بیا یې په ډیره پټه توگه ددوی څخه وپوښتل:

ایا تاسو کوم ښه خبر راوړې دې؟

گوره مالکې! ما او منوهر داس په دې خاطر ستا خدمت ته راغلي یو چې تا ته ووايو چې په بهار کې د بغاوت د ټکولو وروسته دادي ستا میره خواص خان بیرته رای سین ته راستون شوي دي، اوس هغه دخپل پراو د عسکرو څخه لیدنه کوي، زما په آند چې تر لږه وخته پورې به هغه دلته ستا څنگ ته راشی. زه او منوهر داس په دې خاطر ستا خواته راغلو چې اوس ته مونږ ته دهغه دله منځه وړلو له پاره کومه اخري خبره وکړي. ملوک چند ورته دا خبرې په ډیره پټه توگه وکړې.

گوره ملوک چند، ستا خبره سهی ده، زما په آند چې اوس وخت را رسیدلې دې چې خواص خان له منځه یوړل شي، ووايه چې ته په دې اړه څه فکر کوي؟ کملاوتې ورته په ډیره راز سره وویل:

اوس نو منوهر داس دخپلو خيال اتود خرگند ولو په وخت کې وويل :

گوره مالکې ! زه خو غواړم چې همدا نن شپه دخواص خان کار هم ورختم کړل شی او که نه دا معامله به نوره هم اوږده شی . او خومره چې اوږدېږي همغومره به زمونږ له پاره ستونزې را زياتېږي . کملاوتي په ډير غور سره د منوهر داس په لور وکتل او ورته يې وويل چې :

منوهر داسه او ملوکچنده . واورئ ! نن به نيمه شپه تاسو دخيمې د شا ددروازې څخه دننه راشئ ، هغه وخت به خواص خان په ژور خوب ويده شوې وي . دې لورې ته چې کوم ساتونکې ولاړ دې هغه به زه دگيډې ددرې په بهانه دډاکټر پسي واستوم ترڅو ماته دهغه څخه دوايې راوړي او تر هغې چې هغه ماته دډاکټر څخه دويې راوړي تر هغې به تاسو دخواص خان کار وختم کړي وي او دهمدې دروازې څخه به ووزئ او به تبتئ ، او تر ټولو بڼه خبره داده چې په کومه خيمه کې چې زه او سپرم او په کومه کې به چې اوس خواص خان راځي او قيام به په کې کوي دلښکر په منځ کې نه ده . بلکه يوې لورې ته ده ، نو په دې خاطر به دخواص خان د وژلو وروسته مونږ ته تيبښته هم دومره اسانه وي ، زما په فکر چې ددې وروسته به خواص خان داخيمه دلښکرو منځته ورمنتقلوي ، خودا خبره هم ياد ساتئ چې که چيرې همدا نن شپه هغه داخيمه دلښکرو منځته يوړه نو بيا به تاسو نه راځئ ، که چيرې داخيمه همدلته نصب وه نو تاسې د پلان په مطابق خپل کار ته دوام ورکړئ ، واورئ ! زما په اند چې خواص خان به اوس دې لورې ته راځي ، ځکه دهغه دبرخې لښکر به پراو کړې وي ، نو په دې خاطر تاسې د شا ددروازې څخه بيرون شئ ، دکملاوتي دحکم د اوريدو سره سم منوهر داس او ملوکچند دواړه دخيمې د شا ددروازې څخه بيرون ووتل .

شپه پښه شوې وه ، او خواص خان په خپله خيمه کې په ژور خوب ويده و ، شپه دنيمايې څخه اوبنتې وه خوکملاوتي په ډيره بې قرارئ سره ويښه پاته وه . خوکله يې چې دخيمې د شا ددروازې څخه حرکت محسوس کړ نو په يوه منډه دخيمې هغه دروازې ته ورغله ، ويې کتل چې ددروازې څنگ ته ملوکچند او منوهر داس ولاړ دي . کملاوتي ورته په غوږ کې وويل چې :

گورئ هغه لورې ته ساتونکې ما دډاکټر پسي استولې دي او هغه به دلږڅه ځنډ وروسته را ستنيږي ، خواص خان په دې وخت کې په خواږه خوب ويده دي ، رانتوځئ چې دهغې دلنه منځه وړلو له پاره ددې نه بڼه وخت بل نه پيدا کيږي . ما ددې ځايه دتيبښتې له پاره خپل ټول سامان راټول کړې دي ، اوس تاسو دننه راشئ او خواص خان ووژئ . اودهغه د وژلو وروسته بيرته په دهمدغې شا ددروازې له لورې بيرون ته ولاړ شئ .

دکملاوتي د وينا سره سم منوهر داس او ملوکچند خيمې ته را ننوتل ، کملاوتي ورته لاره وښوده ، دواړه يې دخيمې هغه خونې ته يوړل کومې کې چې خواص خان ويده شوې و ، بيا کملاوتي په خوله څه ونه ويل خو په اشارې سره يې دخواص خان لورې وروښود ، پخپله په ډيره گړندۍ توگه بلې خونې ته ولاړه .

لږه شيبه وروسته منوهر داس او ملوکچند هغه ځاي ته ورغلل چې کملاوتي په کې ولاړه وه . کملاوتي وکتل چې دهغوې په لاسو کې په وينو ککړې تورې وې . کملاوتي دا وانگيرله چې دوي دواړو خواص خان له منځه وړې دي . بيا ملوکچند کملاوتي ته وويل : گوره مالکې ! مونږ خو ستا په وينا دادې خواص خان له منځه يوړ ، اوس ستا دکمړې تر څنگ دخواص خان لاش پروت دي کملاوتي انديښنه خرگنده کړه . تاسې دواړه دا په وينو ککړې تورې همدلته په خيمه کې بنځې کړئ ، اوراځئ چې له دې ځايه و تبتو .

د کملاوتي د وينا سره سم منوهر داس او ملوکچند خپلې تورې هملته په خيمه کې بنځې کړې او بيا درې واړه دخيمې دشا ددروازې
څخه ووتل او په تينبسته شول.

کملاوتي لا تر اوسه دخيمې څخه څو قدمه لرې تللې نه وه چې د شاله اړخه پرې د تورې گذار وشو. داسې گذار چې توره يې ملا څخه
بيرون ووتله. او کملاوتي يو ناڅاپه جغې او سوری جوړې کړې.

۷۷

کملاوتي د خوبه په بربرو سره راپورته شوه ، ژر ژر يې په خپله ملايي لاس وواهه. او بيا په عجيبو فکرونو کې ډوبه شوه. بيا يې خپل
ځان ته وکتل او ويی ويل: زما په ملا خو چا توره نه ده را ننويستلې، ايا منوهر داس او ملوکچند به خواص خان وژلې نه وي؟ دا چې
حقيقت څه دې ، زه نه پوهيږم خو ما خوب کوت. بيا کملاوتي خپل سر په دواړو لاسو ونيوه او په ډيره انديښنه کې خپل ځان ته وويل:

اه-دا څه ډول ظلم او تيرې وشو ، ما خو داسې گنله چې منوهر داس او ملوکچند به خواص خان له منځه وړې وي ، خو دا خوب دحقيقت
سره هيڅ ډول تړاو نه لري. نه زما په ملا کې چا توره را ننويستې او نه هغوي دواړه دخواص خان د وژلو له پاره زما خيمې ته را ننوتې دي
. دا زما ويريدونکې خوب و. کملاوتي په همدې انديښنو کې پاته شوه ځکه چې دشپې له اړخه خواص خان دهغې ترڅنگ ويده شوې و
خو اوس خواص خان هلته نه وموجود. دخواص خان د نه موجوديت له امله کملاوتي نوره هم انديښمنه شوه.

کملاوتي غوښتل دخيمې په دروازه کې دولاړ ساتونکې څخه څه وپوښتې چې په همدې وخت کې څوکسه بنځې دهغې خيمې ته
راننوتلې ، هغوي په وسلو سمبال وي ، هغوي کملاوتي ونيوله او په رسيو کې را تاوه کړه ، کملاوتي دهغوي څخه بيا بيا پوښتل چې
تاسې څوک ياست او ولې ما په دې رسيو کې را نغاړئ؟ ايا تاسو نه پوهيږئ چې زه دشيرشاه سوری داعلي سلار خواص خان بنځه يم
؟ تاسې ولې زما سره داسې خراب سلوک کوئ ، داسې څرگند يده چې دانښځې متحرکې مجسمې وي ، ځکه يوې هم کملاوتي ته دهغې
دپوښتنو په اړه ځواب نه ورکاوه. بس په ډيره بيره يې کملاوتي په رسيو کې و تړله او بيا يې را بنکودله اودخيمې څخه يې بيرون
وويستله.

هغوي کملاوتي يوې بلې خيمې ته يوړه ، په هغه خيمه کې دوه کوچني کوچني مشالونه روښانه و ، چې خيمه يې پوره پوره رڼا کړې وه.
په خيمې کې يوه خالي بستره هم وه ، چې کملاوتي يې پرې وروغورځوله.

بيا په تحکمانه توگه يوې بنځې کملاوتي ته وويل چې ستا اصل ځای دا دې ، خو گوره کملاوتي ! ددې ځايه به د تينبستې هڅه نه کوي
او که نه څټ به دې در پرې کړل شی. ته خپل بنې لورې ته ووينه چې هلته څوک پروت دې. کملاوتي خپل بنې اړخ ته وکتل ، هلته دهغې
کوژده شوې دکاکا زوې مهاکوي به ځنځيرونو کې تړلې پروت و. ددې ټولو حالاتو په کتلو سره کملاوتي ډيره حيرانه دريانه وه ، نه
پوهيده چې څه وکړي ، په دې هم نه پوهيده چې دشپې په دې تياره کې دا انقلاب څه ډول راپيدا شو. هغې غوښتل ددې بنځو څخه
پوښته وکړي ، خو هغه بنځې دهغې د پوښتنو د ځوابولو پرته دخيمې څخه بيرون ووتلې.

۷۸

شیرشاه سوري څو ورځې نور هم هلته تم شو او درای سین او چندریري نظم و نسق یی درست کړ او هلته یی خپل حاکمان و ټاکل او بیا دخپل لښکر سره یوځا د اگری په لور روان شو. فدایی خان هم دخپلې قبیلې سره یوځای دهغه په لښکر کې روان و.

په اگری کې شیرشاه سوري په پوره ځواک سره خپل ځان د راجه مالديو پر خلاف د حملې له پاره تیاروو. بیا ددې تیارو په پایلو کې هغه اتیا زره فوځ له ځانه سره واخست او د راجه مالديو پر خلاف د جنگ له پاره هغه لورې ته ورغې. هغه دراجپوتانه په پولو کې خپل فوځ ته د پړاو کولو حکم وکړ، په دې وخت کې شیرشاه سوري خپل ټول سالاران یوې څیمې ته راټول کړل، دا د جنگ دیلان له پاره یوه کاری غونډه وه چې په کې فدایی خان او زوی اسماعیل خان هم گډون درلود. کله چې ټول سالاران دشیرشاه سوري په څیمې کې سره راټول شول نوبیا شیرشاه سوري هغوی ته په وینا کې وویل چې:

زما دوستانو، سالارانو او زامنو! اوورئ چې مونږ اوس د ماروړا د راجه مالديو پر خلاف ددې دراجپوتانه پولو ته را رسیدلې یو اولته موپړاو کړې دې. نو زه تاسو ته ډاگیزه کوم چې د راجه مالديو د پولو د ورننوتلو له پاره زمونږ تر مخه دوه سترې لارې شته. یوه د رنتمبور څخه تر اجمیره پورې ده اوبله د شیخاوتی او نارونو څخه تیرېږي او د ناگور په لور ورځي. اوس به مونږ او تاسو ټول په گډه دا پریکړه کوو چې مونږ ددې لارو څخه کومه یوه خپله کړو ترڅو د راجه مالديو پر خلاف یو پریکنده جکړې ته ځان ورسوو. ددې تر څنګ به زه تاسو ته دا هم ډاگیزه کړم چې اوس راجه مالديو د خپلو اتیا زرو عسکرو سره یوځای د دجو د پور نه بیرون پړاو کړې دې. په داسې حال کې چې دهغه ډیر ښه جنرالان کویا او جیتا دواړه د شل زرو دلښکر سره یوځای د دیدوانه په سیمه کې پړاو کړې دې. د مالديو په ملاتړ کې یو دریم لښکر هم شته چې هغه د راټورانو د ډلې څخه جوړ شوي دي او قومانداني یی یو جرنیل کهیم کوي، دوی د جی تارن او پیار تر منځه قیام کړې دي. اوس نو که مونږ د راجه مالديو د سلطنت د ولکې کولو له پاره ورمخته کیږو نو دا اندیښنه شته چې هسې نه چې دا ټولې لښکرې زمونږ پر خلاف راټولې شی او په متحده توگه پر مونږ باندې حمله وکړي.

تر هغې چې ماته ډاگیزه شوې ده چې راجه مالديو به تر ټولو لمړی خپلو جنرالانو هر یو کویا او جیتا ته حکم کوي چې هغوی زمونږ د لښکر سره مقابله پیل کړي. تر څنګ به یی خپل بل جنرال کهیم کرن ته حکم وکړي ترڅو هغه د راټورانو دلښکر سره یوځای زمونږ تر شا را څرگند شي او مونږ ته د زیان د رسولو هڅه وکړي. او یا هغه وخت چې کویا او جیتا زمونږ سره په جنگ کې ښکیل وي نو کهیم کرن هم د وینې تویونکي حیوان په څیر پر مونږ شېخون وکړي.

ددې حالاتو په رڼا کې، زما دوستانو! تاسې ماته په راجه مالديو باندې د حملې کولو له پاره څه سلا او مشوره راکوئ. شیرشاه سوري ددې پوښتنې د کولو وروسته خاموشه شو او دخپلو سالارانو څخه د ځواب د غوښتلو منتظر پاته شو. تر یوه وخته پورې ټولو سالارانو په خپلو منځو کې سره مشورې وکړې او بیا خواص خان د ټولو په نمایندګۍ وویل:

زمونږ درونده اقا، شیرشاه! د حرب د فنونو او سیاسې اړخه چې تا د کومو دوو لارو یادونه وکړه، هغه دواړه ډیرې مهمې دي، ددې نه علاوه دا چې زمونږ د ډلې څخه یو هم دراجپوتانه د سیمو څخه پوره اگاهی او خبرتیا نه لري. او بیا دا چې د ماروړا د راجه مالديو عسکري توان هم له مونږ نه ډیر زیات دي. په دې حالاتو کې دراجپوتانه په صحرا کې په ورداخلیدو سره به مونږ ته ډیر احتیاط کول په کار وي او تر څنګ به یی پوره گړندي توب ته هم اړتیا وي.

درونده شیرشاه ! لکه څنگه چې تا مخته یادونه وکړه په دې وخت کې په خپله مالديو ، دهغه جنرالان کویا او جیتا او کهیم کرن په مختلفو سیمو کې دخپلو لښکرو سره پراته دي . هغوي ددې انتظار باسي چې مونږ د صحرا دکومي لارې څخه غواړو راجپوتانه ته ور ننوځو ترڅو هغوي زمونږ تر مخ خپل ځانونه منظم کړي او متحرک شي . نو په دې خاطر که مونږ غواړو د راجپوتانه د راجه گانو پر خلاف موفقیت تر لاسه کړو نو زمونږ د حرکت څخه باید دشمن بلکل خبر نه شی . او زمونږ د جنگي پلان څخه هم خبر نه شي چې په راجپوتانه کې کوم ښار زمونږ لمرې هدف دي . ددې نه علاوه په راجه مالديو باندي د حملې کولو په وخت کې څه احتیاطی تدابیر هم نیول په کار دي او هغه دا چې د راجه مالديو په چار چاپیر کې نور کوچنی کوچني راجه گان هم شته ، اومونږ باید دهغوي د سیمو احترام او درنښت وکړو . او که نه هغوي به په غضب شي او مالديو تر څنگ به زمونږ پر خلاف ودریږي . اود مالديو ځواک به نور هم ځواکمن کړي .

درونده شیرشاه ! تر هغې چې ماته ډاگیزه شوې ده ، راجه مالديو او دهغه نور ټول جنرالان په دې وخت کې زمونږ څخه د اهیله لري چې مونږ به د اجمیر په لور خوزیږو . او تر ټولو دمخه به اجمیر خپل هدف ټاکو . ځکه کویا او جیتا چې په کوم ځای کې قیام کړي دې دهغې څخه داسې څرگند یږي چې هغوي په دې تمه دي چې مونږ به د اجمیر په لور کوچ کوو . او څه وخت چې مونږ داسې وکړو نو کویا او جیتا به زمونږ په اړخونو باندي یرغل راوړي ، په داسې حال کې چې د مالديو بل جنرال کهیم کرن د راتورانو سره یو ځای زمونږ تر شا حمله کولې شي ، په دې اساس زما مشوره داده چې مونږ باید د ټولو تر مخه اجمیر خپل هدف ونه گرځوو . ددې تر څنگ د اجمیر کلا هم ډیره ستره او ډیره مستحکمه ده اود داسې مستحکمې کلا سوبه به زمونږ ډیر وخت خراب کړي . ددې سره یو ځای به مالديو ته کافی وخت تر لاسه شي ترڅو هغه زمونږ پر خلاف بل کوم چال وچلوي . او په دې توگه زمونږ جنگي پلان د ناکامۍ سره مخ کړي اود اهما شونی ده چې که چیرې مونږ ډیره موده هلته په اجمیر کې په جنگونو کې را ونښلو نور راجه مالديو دخپل فوځ یوه برخه جدا کړي اود هریانه له لارې د دهلي په لور ولاړ شي او په دهلي د ولکې کولو هڅه وکړي . که چیرې داسې وشو نو دا به زمونږ له پاره ډیر زیانمن ثابت شي . په دې اساس صحرا ته د ورننوتلو نه وروسته داسې احتیاط سره قدم اخستل په کار دي چې دهغې څخه راجه مالديو اودهغې نور جنرالان بلکل خبر نه شي . اونه هغوي ددې اندازه واخلي چې مونږ لمرې کومې لورې ته ځو اوهدف موڅه دي ؟

شیرشاه سوري د خواص خان دغه وړانديز دومره خوښ کړ چې هغه د خیالونو په زانگو کې زنگیدونکې پاته شو . په دې خطر هغه په دې موضوع باندي د نورو خبرو کولو څخه ډډه وکړه . هغه سمدستي دغه جنگي غونډه پای ته ورسوله او خپل فوځ ته یی دکوچ کولو حکم وکړ . او په دې توگه شیرشاه سوري د راجه مالديو پر خلاف د حملې کولو له پاره دراجپوتانه دريگستان له لارې ورننوت .

دلته د سترگو تر دید پورې شگې اوشگې خپرې دي ، په دې شگو کې د سفر کولو په وخت کې داسونو سومان دننه په شگو کې ورننوځي . ددې نه علاوه د شیرشاه سوري سره چې د سامانونو او خوراکې توکو کومې ډکې گاډۍ وې هغه هم په شگو کې د سفر وړ نه وې . شیرشاه سوري ددې ستونزې دحل له پاره یوه ډیره ښه لاره خپله کړه . هغه دشگو څخه بوجی ډکولې او په دې توگه یی سرک جوړ کړ او بیا یی په همدې سرک باندي خپل لښکر او خوراک څښاک توکې په همدې گاډيو کې په ډیره بیړه سره مخته وړل . په صحرا کې د ورننوتلو نه مخکې شیرشاه سوري د فوځ څو ډلې له ځانه جدا کړې وې ترڅو د جنگ په دوران کې ددهلي ، اگری او نورو ښارونو څخه دهغه لښکر ته دخوراک څښاک وسایل را ورسوي .

شیرشاه سوری په داسې حال کې چې په ډیره گړندی توگه د صحرا څخه تیریده دخپل دښمن د دوکې له پاره هغه تر ټولو دمخه د بیکانیز لورې ته مخه کړه. په دې وخت کې راجه مالديو هم متحرک شو، هغه خپل پنځوس زره عسکر د تارن سیمې ته له ځانه سره راوړل ترڅنگ یې خپل اعلي سالاران کویا، جیتا او اکهیراج ته هم حکم وکړ چې هغوی درې واړه هم خپل فوځونه د دیدانه څخه د تارن په لور راوړي. ددې نه علاوه د راتورانو یولښکر هم د جنرال کهیم کرن په مشرۍ د مالديو د کومک له پاره د تارن لورې ته روان شو.

چې تارن نومې دغه سیمه چې مالديو په کې خپل ځواکونه راټول کړي و، د جودپور څخه پنځوس میله شرق لورې ته او د اجمیر څخه څلویښت میله غرب لورې ته پرته ده. مالديو خپل ټول لښکر همدلته راټول کړ ترڅو په وخت شیرشاه ته گذار ورکړي. که چیرې شیرشاه د جودپور په لور ولاړ شي نو هم به یې د ضربې لاندې ونیسي او که د اجمیر په لور ولاړ شي نو هم به یې د حملې څخه خوندي پاته نه شي. خو هغه د بیکانیز سیمه حالاتو ته پری ایښي وه.

کله چې شیرشاه سوري وکتل چې د بیکانیز لورې ته د مالديو هیڅ دفاعي ځواک نه شته. نو هغه هم بیکانیز له نظره و غورزاوه او په ناڅاپي توگه را وگرزید او دجې تارن په لور ور وگرځید، مالديو هم همدلته دخپلو ټولو لښکرو سره یوځای پړاو کړې و. په دې توگه دواړه لښکرې په صحرا کې یو د بل مخ په مخ د جنگ له پاره تیارې شوې.

په کوم ځای کې چې د مالديو او شیرشاه سوري لښکرې یو بل ته مخ په مخ پریوتې وې هغه سیمه د شرق د اړخه پرته د نورو درې واړو اړخونو ته د لوني او دهغه د معاون دریا بونه بهیدل. خودیځنۍ په موسم کې دا دریا بونه وچیدل، په دې سیمه کې ځنگلې گیاه او وچې ویالې جوړې شوې دي چې د همدې په واسطه د لښکرو تر منځ کوچني کوچني جنگونه کول اسانه کار و. هغه وخت چې شیرشاه سوري دجې تارن او پیار تر منځه سیمه کې د خپل لښکر سره یوځای پړاو وکړ نو کویا، جیتا او کهیراج چې هلته په دیدانه کې دخپلو لښکرو سره پراته وو هغوی هم دې سیمې کې دخپل اقا راجه مالديو سره یوځای شوي و. ددې نه علاوه د راتورانو قومندا کهیم کرن هم دخپلو لښکرو سره یوځای دلته رارسیدلي و.

اوس نو حالات داسې وو چې راجه مالديو او شیرشاه سوري دواړه په دغه سوزنده صحرا کې دخپلو فوځونو سره یوځای یو د بل په مقابل کې پراته وو. راجه مالديو غوښتل د جنگ پیلامه د شیرشاه له خوا وشي خو شیرشاه پخپله د جنگ د پیلامې څخه اندیښنه درلوده، دبله اړخه شیرشاه سوري د جنگ پیلول نه غوښتل، ځکه هغه د جنگ هغه ډلې چې د فوځونو د کومک در سولو له پاره یې په لارو کې درولې وې دهغوی سره یې تر اوسه پورې اړیکې نه و جوړې شوي. په دې خاطر هغه د حملې کولو څخه ځان ساته.

ان تر یوې میاشتې پورې دې دواړو فوځونو یو بل ته د جنگ د پیلولو انتظار کاوه. بلاخره شیرشاه سوري دخپلو هغو کسانو سره هم اړیکې استوار کړل چې د خوراک او نورو موادو د کومکونو د رالیږلو له پاره یې په لارو کې ټاکلي وو. او بیا یې په راجه مالديو باندې د حملې کولو پریکړه وکړه.

د حملې کولو دمخه شیرشاه سوري دخپلو جنگي قومندانانو غونډه راوبلله. دا غونډه دهغه په خیمه کې وشوه، په دې خیمه کې خواص خان، جلال خان، برهم جیت او دشیر شاه سوري زامن هم راټول شوي وو. کله چې دا ټول په خیمه کې سره راټول شول نو بیا شیرشاه سوري ورته وویل چې: په دې صحرا کې دخیمې وهلو وروسته ما انتظار کاوه ترڅو د کومک رسولو دگروپونو سره خپل اړیکې

ټينگ کړم ، اوس دا اړيکې ټينگ کړل شوي دي ، اوس نو ددې نه زيات زه دلته په دې صحرا کې انتظار نه شم کولې . ځکه چې مونږ چې په دې صحرا کې څومره ځنډ کوو همغومره زمونږ په زيان تماميږي . د رسد او کومک لړۍ هم قطع کيدې شي په داسې حال کې چې د مالديو تر شا دهغه ښارونه دهغه ټولې اړتياوې پوره کوي ، په دې اساس زه به سبا سهار وختي د جنگ نغاړه وهم . اود راجه مالديو پر خلاف حمله کوم په دې لړ کې تاسې ماته څه مشوره راکوئ

کله چې شيرشاه سوري خاموشه شو نو خواص خان ورته په ډير غور سره وکتل او ورته يې وويل :

درونده شيرشاه ! زه خواص خان په دې وخت کې يو وړانديز کول غواړم ، شيرشاه سوري ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل : ووايه زويه ! ستا آند څه دې ؟ خواص خان ورته وويل چې زما محترمه ! لکه څنگه چې ليدل کيږي د راجه مالديو د لښکرو شميره زمونږ څخه څو واړې زياته ده ، زما په آند چې هغه به د جنگ نه مخته خپل لښکر په څو برخو ويشي . يوه برخه به له ځانه سره پرېږدي ، بله به کوبا اودريمه به جيتا ته ورکوي او څلورمه به کهيراج ته سپاري ، زما په آند چې پنځمه به جرنيل کهيمکرن ته ورکوي ، ددوې څخه به څو ډلې مخامخ پر مونږ حمله کوي ، او پاته نورې برخې به يې د اوخونو له لورې زمونږ پر فوځونو باندې يرغل راوړي . ددې نه مخکې زه غواړم چې مونږ د راجه مالديو سره د جنگ له پاره داسې يو تدبير جوړ کړو ترڅو راجه مالديو دخپل لښکر ډيره برخه له ځانه سره واخلي اوددې ځايه تللو ته مجبور شي .

د خواص خان دې وړانديز د شيرشاه سوري په سترگو کې ځلا راپيدا کړه . هغه وويل : خواص خان زويه ! دا به څه ډول شوني وي چې اوس چې مونږ غواړو جنگ پيل کړو نو ددې پيلامي دمخه مالديو دخپل لښکر يوه برخه له ځانه يوسي اوددې ځايه ولاړ شي . په ځواب کې ورته خواص خان په لوړ او ازو ويل چې :

زما مشره ! دا کار شونې دې . ته همدا نن عادل خان ته يو لښکر ورکړه او هغه د رنتمبور په لور وليږه او دا څرگنده کړه چې هغه د رنتمبور له لارې غواړي په اجمير باندې حمله وکړي . شيرشاه سوري سمدستي د خواص خان خبره ورغوڅه کړه او ويې ويل :

خواص خان زويه ! دداسې کولو څخه به څه ترلاسه شي اودداسې کولو په اساس به ولې مالديو دخپل لښکر يوه برخه له ځانه سره اخلي اوددې ځايه به ولاړ شي .

زما مهربانه ! ما تر اوسه پورې دخپل پلان په اړه تاته پوره معلومات نه دې درکړي . ما دا ويل غوښتل چې عادل خان دې د رنتمبور په لور د تللو په وخت کې دا مشهوره کړي چې هغه په اجمير باندې حمله کول غواړي . درونده شيرشاه ! همدا اوس د اجمير په ښار کې د راجه مالديو راني (اوما ديوي) اوسپړي ، کله چې مالديو ته دا خبر ورسپړي چې عادل خان په اجمير باندې حمله کوي نو هغه به دخپلې راني او ماديوي د راويستلو او د اجمير د دفاع له پاره پخپله ديوي برخې لښکر سره هلته ورځي . په داسې حالاتو کې به د راجه مالديو د پاته لښکرو سره زمونږ جنگ څه آسانه وي ، دبله اړخه به عادل خان چې کومه کوچنۍ ډله عسکر له ځانه سره اخستې وي هغه به د رنتمبور څخه دمخه په کوم ښه ځاي کې پراو کوي او هلته به په سنگر کې کيني . ترڅو بل څوک پرې حمله ونه کړي ، او کله چې ورته خبر ورسپړي چې راجه مالديو د جنگ دميدان څخه وتلې او د اجمير په لور روان دې نو هغه دې هم بيرته دلته خپل لښکر ته را ستون شي .

تر دې ځايه د پلان د وضاحت نه وروسته خواص خان خاموشه شو نو د شير شاه سوري سر بنکته و ، څه فکر يې کاوه ، بيا يې سر راپورته کړ مسکې مسکې و بيا يې په زوره و خندل او په ډير شفقت سره يې خواص خان ته وکتل او بيا يې وويل :

خواص خانه ! ته په هر وخت او هر مصيبت کې زما په کار راغلي يې . اوس چې کوم پلان تا وړاندې کړ زه پوهيږم چې ددې نه به ښه او بهتر بل پلان نه وي ، که مونږ همداسې وکړو نو په يقين سره به راجه مالديو د اجمير په لور د تينبتي منډه وکړي . گوره زويه ! زه به همدا اوس او همدا گړۍ عادل خان د يوه کوچني لښکر سره وليږم ترڅو د رنتمبور په لور ولاړ شي او دا څرگنده کړي چې هغه د رنتمبور د لارې اجمير باندې حمله کوي . نو ددې خبر په اوريدو سره که راجه مالديو د خپل لښکر يوه برخه له ځانه سره کړي او هغه لورې ته ولاړ شي نو دا پاته لښکر به يې مونږ په همدې صحرا کې تر پښو لاندې کړو . که څه هم د مالديو سره د لښکر د تللو وروسته به بيا هم دهغه دومره لښکر دلته پاته وي چې زمونږ څخه به يې شميره ډيره وي خو د اندېښنې کولو له پاره اړتيا نه شته ، مونږ به دې پاته لښکر ته داسې سبق ورکړو چې بابر رانسانگا ته پدې دشتو کې ورکړي و . د شير شاه سوري د ځواب په اوريدو سره خواص خان خوشحاله شو او بيا يې په ويلو پيل وکړ .

زما درونده شير شاه ! زه لږ څه نور هم ويل غواړم . شير شاه ورته وکتل او ورته يې وويل چې ته څه غواړې ؟ ته ولې انتظار کوي او تا ته د اجازې اخستو څه اړتيا ده ؟ خواص خان مسکې شو او ويې ويل :

سبا چې ته د جنگ د نغارود وهلو حکم کوي نو که چيرې ددې نه مخته راجه مالديو د اجمير په لور روان شوي و نو بيا به دهغه په نشت کې چې دهغه کوم لښکر زمونږ سره ټکر کوي نو هغه به يقيناً په څلورو برخو ويشل کيږي ، يوه برخه به يې د راجه مالديو د سالار کوپا او بله به يې د جيتا او دريمه به يې د اکهيراج او څلورمه به يې کهيم کړن تر قومندو لاندې وي

دهغوي څلورو په مقابل کې ته خپل لښکر په پنځو برخو باندې ووېشه . يوه برخه يې ماته راکړه او زه به همدا نن شپه ددې صحرا دشگو په غونډيو کې سنگر ونيسم . بله برخه يې دخپل ځان سره وساته ، دريمه يې جلال خان جالو ته او څلورمه يې برهم جيت ته او پنځمه يې خپل زوي جلال خان ته ورکړه . تاسې دخپلو څلورو برخو سره د دشمن په مقابل کې مقاومت وکړئ کله چې جنگ زور واخلي نو بيا به زه خپل کردار ادا کړم . د سنگر څخه به را و وځم او ددښمن هغه لورې ته چې پرتاسې يې فشار زيات وي د حملې کولو هڅه وکړم . او زه هيله لرم چې زما د سنگر څخه د راوتلو وروسته به ددښمن ليکې يو په بل پسې ماتې شي .

شير شاه سوري په ډيره ستاينه کونکې توگه خواص خان ته وکتل او ورته يې وويل :

خواص خانه زويه ! زه ستا ددې وړانديز ډير قدر کوم ، گوره زويه ! زه به ستا د وينا په اساس خپل لښکر په پنځو برخو ووېشم او ته د همدې نن شپې څخه هلته په سنگر کې ځان پټ کړه . عادل خان به هم د يوه کوچني لښکر سره يوځای ددې ځايه روان شي . اوس تاسو ټول پورته شئ او ارام وکړئ ، ددې خبرې سره سم د جنگې شورا ټول غړي دخيمې څخه را ووتل ، دلږ ځنډ وروسته عادل خان د يو ټولې عسکرو سره د رنتمبور په لور رهي شو او خواص خان دخپل لښکر سره يوځای هلته په سنگرونو کې کينا ست .

بيا يې څلورو خواو ته دا خبر خپور کړ چې د شير شاه سوري زوي عادل خان د رنتمبور له لارې په اجمير باندې د حملې له پاره ولاړ . دا خبر ددښمن کمپ ته هم ورسيد . دخبر دا وريدو سره سم راجه مالديو په لږ زه شو نو په نيمایي شپه کې يې دخپل لښکر يوه برخه له ځانه سره

واخسته اود جنگ دمیدانه خخه ووت اود اجمیر په لور ولاړ. په دې ترتیب هغه پلان چې خواص خان د شیرشاه سوري تر مخه وړاندې کړې و هغه په پوره توگه عملې شو.

بله ورځ د جنگ د پیلامی له پاره شیرشاه سوری په خپل فوځ کې د جنگ ډول وواځه. اود خپل لښکر لیکي یې جوړه ولې ، نور اچپوتانو چې کله وکتل چې شیرشاه سوری د جنگ پیلونکې دې نو هغوی هم په خپل متحده لښکر کې تورو مونه و غږول. او په ډیره بیره یې دخپلو لښکرو لیکې جوړې کړې.

د خواص خان اندازه سهې وخته ، راجپوتانو خپل لښکر په څلورو برخو وویشه ، یوه برخه یې کوپا ، بله یې جیتا او دریمه یې اکهیراج او څلورمه یې کهیم کرن تر قومندې لاندې ورکړه. هغوی کهیم کرن په منځنۍ برخه کې و ساته په داسې حال کې چې کوپا او جیتا په ترتیب سره بڼې او چپ اړخ ته شول ، په دې توگه د راجه مالديو جنرالان بڼې او چپ لورې ته شول ترڅو په شیرشاه سوری باندې د حملې له پاره ځان جوړ کړي.

د بله اړخه شیرشاه سوری هم خپل لښکر په همغسې ترتیب سره منظم کړ ، د لښکر په منځنۍ برخه کې پخپله پاته شو او خپل زوی جلال خان یې دخپل ځان سره و ساته په داسې حال کې د لښکر په بڼې اړخه کې یې جلال خان جالو او چپ لورې ته برهم جیت و ساته. اوس نو د جنگ په میدان کې د اکهیراج او کهیم کرن په مقابل کې شیرشاه سوری اود هغه زوی جلال خان ولاړ وو. د مالديو د جنرال کوپا په مقابل کې جلال خان جالو ولاړ و اود سپه سالار جیتا په مقابل کې د شیرشاه سوری قومندان برهم جیت و درید.

جنگ شیرشاه سوری دخپل زوی جلال خان په متوپیل کړ. هغه د مالديو د لښکر په زړه باندې چیرې چې اکهیراج او کهیم کرن د هغه په مقابل کې ولاړ و ، حمله وکړه. اکهیراج او کهیم کرن دواړو د شیرشاه سوری اود هغه د زوی مقابله وکړه ، د هغه حمله یې و تمبوله او بیا یې په خپله ځوابي حمله پیل کړه.

په همغه وخت کې چې شیرشاه سوری د راجپوتانو د لښکر په قلب باندې حمله وکړه نو د هغوی نور جنرالان لکه کوپا او جیتا هم په حرکت راغلل او هغوی هم په جلال خان جالو او برهم جیت باندې توپانې حمله وکړه.

کوپا چې په هندوستان کې د راجپوتانو یو مشهور او منلې قومندان و د جلال خان جالو په لښکر و حمله راوسته ، او په لمړیو کې د هغه لښکرې د ترپنسو لاندې کړې او بیا په ډیره بیره د جلال خان جالو په لښکر کې دننه ورننوت.

که څه جلال خان په پوره همت او میرانې سره د کوپا مقابله وکړه ، په دې و توانید چې د هغه دا وینه تویونکې حمله په یوه ډول و تمبوي .

په همدې وخت یو انقلاب راغې او خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای دخپلو پټنځایو خخه را ووت ، مخته راغې او تر ټولو لومړې یې کوپا اود هغه لښکرې تر برید لاندې راوستې . هغه په خپلې همغې لمړنۍ حمله کې کوپا او د هغه لښکرې بې وسه کړې اود ماتې سره یې مخ کړې ، د هغه هغه لښکر چې لږ تر مخه د جلال خان جالو په لیکو کې ورننوتې وې اود هغوی لیکې یې له منځه وړې وې اود مخکې تللو هڅې یې کولې اوس یې د تینبتي لارې لټولې.

اوس نو د خواص خان په مقابل کې د کویا دلنبرو حالت داسې گرزیدلې و لکه د جلال خان دلنبرو حالت چې د کویا په مقابل کې گرزیدلې و. کویا هڅه وکړه چې خپل لښکر بیرته را منظم کړي او نیمایي د جلال خان جالو او نیمایي د خواص خان سره په جنگ کې را وښلوي خو بری یې په برخه نه شو ، خو هغه ډیر و اړ خطا و ، ځکه هغه یو ځل په مالوه کې د خواص خان په لاسو ماتې خوړلې وه او کله یې چې د خپل پاته نیمایي لښکر سره یو ځای د خواص خان دمخې د نیولو هڅې وکړې نو په هغې کې نور هم د ناکامۍ سره مخ شو.

کویا او دهغه لښکرې د خواص خان په مقابل کې د تم کیدو نه وې ، ځکه په هغوي یو اڅې خواص خان نه بلکه د مخې له لوري جلال خان جالو هم خپلې غضب ناکه حملې پیل کړې وې ، کویا هڅه کوله چې خپل ځان کوم خوندي ځای ته وکارې ، یو وخت هغه غوښتل شاته ولاړ شي خو خواص خان او جلال خان جالو دهغه د شاته تگ مخه بنده کړه او هغه یې کلابند کړ ، کویا یو ځل بیا هڅه وکړه او اکهیراج او کهیم کرن دلنبرو په لور ورغې ترڅو خپل حالات سنبال کړي خو په هغې کې هم ورته څه په لاس ورنه غلغل. ځکه چې دهغه ددې کار سره سم خواص خان دهغه پر خلاف په خپلو حمله کې ډیر نښت راوست او دهغه د پاته کسانو په وژلو یې لاس پورې کړ. اوس نو کویا د خواص خان په مقابل کې ډیر بې وسه شوي و. خواص خان او جلال خان دواړو د کویا لښکر یو په بل پسې له منځه یوړ او پخپله کویا هم په دې جنگ کې د خواص خان په لاسو و مړ.

د کویا د وژلو وروسته خواص خان د مالديو دویم قومندان جیتا په لښکرو د شاله اړخه برید وکړ او په ډیره بیه مخته ولاړ او په خپل مخکې د دښمن لښکرې یې یو په بل پسې له منځه وړلې. خواص خان په ډیره گړندی توگه د جیتا د لښکرو حالت هم د بد حالی سره مخ کړ. کله چې جیتا او دهغه لښکر یانو ته څرگنده شوه چې خواص خان دهغوي د شاله اړخه حمله کړې ده نو دهغوي ساه گانې و دریدې ، ځکه چې د هغوي د شاله اړخه خواص خان دهغوي د لښکرو د لیکو د له منځه وړلو او دهغوي د عسکرو د ترپښو لاندې کولو کار په پوره بیه پر مخ بوتله.

سالار جیتا په پوره توگه هڅه کوله چې خپل لښکر د خواص خان د حملو څخه خوندي ځایو ته کړي خو خواص خان دهغه هره هڅه د ناکامۍ سره مخامخ کوله. هغه د جیتا لښکر ډیر و ناوړه حالاتو سره مخ کړې و. ځکه د مخې له لوري د جیتا په لښکرو باندې د برهم جیت حملې کولې او د شاله اړخونو له لارې پرې خواص خان د قهر او غضب په څیر را پریوتې و. اوس نو د جیتا د لښکرو د جنگ ولوله نوره مړ اوې شوې وه ، ځکه هغوي ددې څخه هم خبر شوي و خواص خان د کویا لښکر او په خپله کویا هم د جنگ په میدان کې له منځه وړې وې ، په دې خاطر د جیتا هغه برخه لښکر چې د خواص خان په مقابل کې جنگیده هغوي کرار کرار د میدان په وتلو شول او دهغوي شاته تگ د جیتا د ټول لښکر له پاره د مرگ پیغام و و.

اوس نو د خواص خان دلنبرو حوصلې د پخوا څخه نورې هم زیاتې لوړې شوې وې. هغوي هرې لوري ته د دښمن عامه وژنه پیل کړې وه. کله چې د جیتا مخکني لیکې هم په شاله ولاړې نو خواص خان دهغوي په لیکو کې ورننوت او دهغوي ډیره کې یې له منځه یوړل.

جیتا هڅه کوله تر خپل لښکر سره راټول کړي خو خواص خان دهغې هر قدم د ناکامۍ سره مخامخ کاوه او بیا داسې وخت راغې چې خواص خان په جیتا باندې یرغل وروست او دهغه څخه یې په یوه گزار د گردنه پرې کړ.

د جیتا د مړینې وروسته دهغه دلنبرو حال ډیر خراب شو او میرو و زو په څیر یې په تښت پیل وکړ ، ټول یوې خوا بلې خواته خواره واره شول ، خواص خان او برهم جیت دهغوي دواړو لورو ته روان و او دهغوي عسکر یې په بیه بیه له منځه وړل.

د بله اړخه شیرشاه سوري او دهغه زوي جلال خان هم د اکهیراج او کهیم کرن په لښکرو باندې ورروان و او د دښمن سره یی د وینې او اور وحشتناکه جنگ پیل کړې و .

په همدې وخت کې خواص خان هم د اکهیراج او کهیم کرن په لښکرو باندې خپله قهرناکه حمله وروسته . بالاخره په دې جنگ کې د راجه مالديو لښکرو ته سخته ماتې ورکړل شوه دهغه جنریلان کویا ، اکهیراج ، او جیتا د جنگ په ډگر کې ووژل شول او کهیم کرن د جنگ د میدان په تینسته بریالی شو .

۷۸

د راجه مالديو په پړاو باندې د ولکې کولو نه وروسته ، شیرشاه سوري هملته د چې تارن او پیار ترمنځه د جگړې په میدان کې خپلو فوځونو ته د ارام کولو حکم وکړ . د سامیل دغه جگړې په یوه ډول د مالديو د برخلیک په اړه پریکړه کړې وه ، مالديو ته دهغه د تیرو گناهونو سزا د شیرشاه سوري او دهغه د سالار خواص خان په لاسو ورکړل شوه . دهغه مشهور سالاران ، کویا ، جیتا او اکهیراج له منځه تللي وو ، دهغو سالارانو پرته مالديو هسې یوه نښه څرگندیده . خلکو به ویل چې د ماروړان راتور راجپوتان د سردپرېکولو نه وروسته هم جنگیږي ، خو په دې شپاړسمه پېړۍ کې شیرشاه سوري په دې صحرا کې د راجپوتانو عسکر په عامه توگه ووژل . او دا چې راجپوتان یو ډول ناقابل تسخیر گڼل کیده هغه عقیده او فکر له منځه ولاړ .

په سامیل کې دخو ورځو د قیام نه وروسته ، شیرشاه سوري خپل لښکر په دوو برخو وویشه ، یوه برخه یی خواص خان ته ورکړه او جلال خان جالوی ورسره نایب وټاکه . او هغه یی د جودپور په لور ولیر . ترڅو هغه د راجه مالديو په هغه ښار ولکه وکړي ، خو د لښکر بله برخه یی دخپل زوي جلال خان په واک کې ورکړه او برهم جیت یی ورسره نایب وټاکه ترڅو ولاړ شي او د اجمیر په ښار باندې ولکه وکړي ، ددوي سره د شیرشاه سوري بل ځوي عادل خان هم په لاره کې ملگري شو .

پخپله راجه مالديو د جنگ د میدان څخه تښتیدلې و او د اجمیر په لور تللې و ځکه دهغې ملکه او ماديو یی هملته اوسیده .

څرنکه چې د او ماديو سره د واده په لمړۍ شپه ، مالديو دخپلې یوې نوکړې سره زنا کړې وه ، نو په همغې اساس د او ماديو زړه مات شوې و او دخپلې لمړۍ شپې د ناویتوب په وخت کې یی سوگند کړې و چې هغه به خپل ټول ژوند د یوې پیغلې په څیر تیروي نو په دې خاطر هغې د مالديو د اوسیدو د جودپور د ښاره لرې هلته په اجمیر کې ځانته د اوسیدو ځای غوره کړې و .

د سامیل د میدان څخه د تښتیدو وروسته راجه مالديو اجمیر ته رسیدلې و او دخپله راني او ماديو یی دهغه ځایه را وویسته او جودپور ته یی له ځانه سره یوړه . په همدې وخت کې مالديو ته خبر ورسید چې د جنگ په ډگر کې دهغه درې واړه تکړه او مشهور جنرالان له منځه تللي دي . او اوس د شیرشاه سوري سالار خواص خان د جودپور د نیولو له پاره هغې لورې ته خوزیدلې دي . په داسې حال کې چې د شیرشاه سوري نیما یی لښکر د اجمیر د نیولو له پاره هغه لورې ته خوزیدلې دي . ددې خبر د رسیدو سره سم مالديو چې څومره سامانونه د جودپور څخه ویستلې شوي وی ویستل او د سیوان کلاته یی منتقل کړل . ددې ترڅنگ هغه د راجپوتانو ټولې ښځې او کوچنیان همدې کلا کې ځای په ځای کړل .

د سيوان کلا د جودپور په جنوبې غربي برخه کې نژدې شپيته ميله واټن کې پرته ده ، دغره په لوړه څوکه کې پرته ده ، دې کلاته ورتگ ډير ستونزمن دې ، نو په دې خاطر ددې کلا د کلابند کولو د مخه خواص خان د راجه مالديو مرکزى ښار جودپور کلابند کړ .

که څه هم د جودپور کلا د خپل ټينگښت او کلکوالي له لوري ډيره مشهوره وه ، خو مالديو يو چال څخه کار واخست ، او د خپل لښکر يوه برخه يې همدلته د جودپور د دفاع له پاره پرېښوده او بله نيمایى برخه يې سيوان ته منتقل کړه .

په هر صورت خواص خان جودپور کلابند کړ ، په جودپور کې د مالديو سالار د مخه دا پريکړه کړې وه چې هغه به هملته په کلا کې کلابند پاته کيږي او د خواص خان سره به مقابلې کوي ، کله چې خواص خان د جودپور په کلا باندې يرغل راوړي نو هغه به د کلا څخه دننه دخپله ځانه دفاع کوي . تر څنگ به يې په خپله راجه مالديو د سيوان څخه بيرون راوځي او کله کله به په خواص خان باندې شېخون کوي په دې توگه به خواص خان په تنگ شي او خپله کلا بندي به پاي ته ورسوي . خو خواص خان دا ټول تدبيرونه ناکاره کړي و ، ځکه په کومه ورځ چې خواص خان جودپور ته ورسيد نو په هماغه ورځ هغه د ښار ددو الوونو تر څنگ خپله توپخانه نصب کړه ترڅو د ښار په ديوالونو گولۍ ووروي او ديوالونه يې را پرېسي ترڅو په ښار باندې د حملې کولو له پاره لاره برابره شي .

په ښار کې د راجپوتانو لښکرو ، هغوي وکتل چې خواص خان په ښار باندې د ولکې کولو او د شار د ديوالونو د راپريوستلو له پاره خپله توپخانه درولې ده ، نو ټولو يوځای د ا پريکړه وکړه چې پخوا له دې چې خواص خان د توپونو گولۍ ووروي او د کلا ديوالونه مات کړي او کلاته راننوي او بيا دلته ټول لښکرو او عام وگړي قتل عام کړي نو ښه به دا وي چې د جودپور څخه ووزي او د ښاره بيرون مقابلې وکړي . ددې پريکړې نه وروسته سبا ورځ د مالديو کلابند لښکر د کلا څخه را ووت او د خواص خان تر مخه يې د جنگ له پاره ځانونه تيار کړل .

په جودپور کې د مالديو درې تکړه قومندانان وو . چې يو يې تلوکسي ، بل يې بيمل بهاي او دريم يې برجنگ وو . د خواص خان په خلاف د جنگ له پاره دې درې واړو جنرالانو دخپلو فوځونو ليکې جوړې کړې ، خپل لښکر يې په درې برخو ووېشه ، تلوکسي خپله برخه لښکر په منځنۍ برخه کې وساته خو بيمل بهاي او برجنگ د اړخونو لور ته شول . هغه وخت چې د جنگ له پاره دې قومندانانو د خپلو عسکرو ليکې سمولې ، نو خواص خان هم دخپلو عسکرو مخې ته راغې او د جلال خان جالو تر څنگ و دريد . او په ډير راز سره يې ورته وويل :

گوره جلال خانه وروره ! ته خو خپلې مخې ته ددښمن ليکې گوري . هغوي خپل لښکر په درې برخو ويشلې دي .

خو جلال خانه ! ته اندېښنه مه کوه ، زه وينم چې ددښمن دلښکرو شميره هم زمونږ څخه ډيره ده او زمونږ ددواړو په مقابلې کې دهغوي جنرالان هم درې کسان دي ، وروره ! ته خو پوهيږې چې ددې نه مخته مونږ د ډيرو بدو حالاتو مقابلې کړې ده او که خداي کول نن ورځ به هم مونږ ته برياو زيرې را کړي .

جلال خانه ! کله چې دښمن په جنگ لاس پورې کړې نو ته هم ورسره ټکر وکړه او يواځې تلوکسي خپل هدف ونيسه ، زه به د برجنگ بيمل بهاي سره په خپله ټکر وکړم . خو فکر وکړه چې ته يواځې د تلوکسي سره د ټکر له پاره ځان جوړ کړې او داړخونو له لارې دهغه د فوځ سره لاس په لاس شي ترڅو بيمل بهاي او برجنگ پرتا باندې گزارو نه شي کولې . زه به تر هر څه لمړې د بيمل بهاي او برجنگ پر خلاف حمله وکړم . بيا به انتظار وکړم چې هغوي زما پر خلاف يرغل راوړي ، زه به تريوه وخته پورې دفاع کوم بيا به په جارحيت

باندې لاس پورې کوم، تر دې وخته پورې به ماته خپل ځواک هم معلومه شوي او د دښمن د ځواک اندازه به مې هم ځانته معلومه کړي وي.

جلال خان جالو ورته وويل: خواص خانه. زه هيڅ ډول اندېښنه نه کوم، او نه د اندېښنې کولو له پاره اړتيا شته، زه خو غواړم چې دهغې لښکر قومندان چې خواص خان وي نو هغه ته ماتې ورکول که ناممکنه نه وي نو سخته خوده. خواص خانه! لکه څنگه چې تاوويل انشاء الله نن ورځ به زموږ له پاره د برياو او خوشحالي خبر راوړي.

په دې وخت کې د دښمن درې واړو جنرالانو دخپلو ليکو د سمولو وروسته د جنگ له پاره ځانونه وڅښل. په دې خاطر خواص خان خپل اس را وگرځاوه او په ډيره بېرته يې ځان د خپل فوځ مخې ته ورساوه.

د ټولو دمخه جنگ تلوکسي پيل کړ. او د جالو خان جالو په لښکرو يې حمله وکړه. بيمل بهای او برجنگ هم د خواص خان په خلاف په جنگ راگير شول.

د خواص خان د وينا له مخې دهغه له لورې تر ټولو دمخه جلال خان جالو جوابي حمله پيل کړه او خپل همت او ميرانه يې وښوده، هغه د تکبير د غږ په پورته کولو سره په خپلو فوځونو کې نوې عزم او نوې ولوله راپيدا کړه او د تند توپان په څير يې د تلوکسي په لښکرو کې وينه تويونکې حملې پيل کړې.

د له اړخه خواص خان په ډير مهارت، جراتندئ، او زړه وړتيا سره دخپلو جنگي تجربو څخه دکار اخستلو په اساس د بيمل بهای او برجنگ حملې و تمبولې. هغه دخپل لښکريو برخه د برجنگ د حملې د تمبولو له پاره ځانگړې کړې وه. هغه وروسته په جارحيت باندي لاس پورې کړ او د تکبير د غږ د پورته کولو سره سم يې ټول لښکر د الله اکبر او ازونه پورته کړل او د همدې تکبيرونو په اوريدو سره د بيمل بهایي د لښکرو زور کيناست، هغه د تدبيرنه په کار اخستو سره خپلې لښکري سره راټولې کړې او بيا يې د اوږد گوليو په څير د برجنگ په فوځونو باندي يرغل وروست.

د خواص خان داحمله دومره تيره او تنده وه چې برجنگ يې تاب رانه وست او په تينسته يې ځان بيمل بهای ته ورساوه. په دې توگه خواص خان په دې بريالي شوې و چې دواړه جنرالان سره رايوځاي کړي او دهغوې په مقابل کې ودريرې.

خواص خان ددواړو جنرالانو په خلاف حمله پيل کړه، جنرالانو د ډيرو هڅو سره سره و نه شو کړاې د خواص خان په مقابل کې تم شي، خواص خان په پرلپسې توگه دهغوې په فوځونو گذارونه کول او هغوې يې يو په بل پسې له منځه وړل.

د جودپور په دې همواره ميدانې سيمه کې دغه وينه تويونکې جنگ تر ډيره پورې دوام وکړ د راجه مالديو جنرالانو، تلوکسي، برجنگ او بيمل بهایي، دخپلو اړخو څخه ډيرې هڅې وکړې تر څو د خواص خان لښکري شاته و تمبوي خو هغوې د ناکامۍ سره مخ شوې او س نو جلال خان جالو هم په پوره توگه په تلوکسي باندي لاس برې شوې و او په هره لمحې کې دهغه دپه شا تمبولو په موډ کې و په داسې حال کې چې خواص خان بيمل بهایي او برجنگ دواړو حالت دومره خراب کړ چې دواړو د ميدانه د تينستي پريکړه وکړه.

بیا چې کله تلوکسي ، بيمل بهایی او برجنګ د جنګ په ډګر کې خپله ماتې ومنله او دخپل منځي مشورې وروسته بیا غوښتل خپل ځانونه په کلا کې کلابند کړي نو خواص خان او جلال خان جالو هغوي تر شا تعقيب کړل ، ددې تعقيب په وخت کې تلوکسي د جلال خان جالو په لاسو ووژل شو ، په دې توګه خواص خان او جلال خان جالو دهغوي درې واړو دلښکرو عامه وژنه پیل کړه .

د جودپور ټول ساتونکي فوځ چې د جنګ ميدان ته راغلي و ، له منځه ولاړ ، تر څنګ بیا دهغوي دفوځ درې واړه جنرالان هم د جنګ په ډګر کې له منځه ولاړل ، نو په دې خاطر اوس په جودپور کې داسې لښکر نه و چې دخواص خان او جلال خان جالو تر مخه و دريږي او دښار نه دفاع وکړي . په دې اساس دښار خلکو دپوره بې وسۍ په اساس داپريکړه وکړه چې دخواص خان او جلال خان جالو تر مخه د ښار دروازې پراتزي . په دې توګه خواص خان او جلال خان جالو ښار ته ورننوتل او په ښار بیا ولکه وکړه

۷۹

خواص خان خو ورځې هلته د جودپور په ښار کې تم شو ، دهغه ځای نظم و نسق بیا جوړ کړ او دهلته بیا دخپله اړخه یو حاکم و ټاکه . بیا د جودپور څخه دسیوان په لور وخوژید ، هلته راجه مالديو ځان کلابند کړي و .

د جودپور دلښکرو دا آند و چې کله چې دوي دخواص خان پر خلاف جنګ پیل کړي نو راجه مالديو به دسیوان څخه دهغوي سره دکومک له پاره را و دانګي او په دې توګه به دخواص خان پر خلاف دوه اړخيزه حمله وشي او خواص خان به تينبتي ته اړ کړل شي ، خو هغوي هغه وخت ناهيلې شول چې مالديو په سیوان کې تم شو او دهغوي کومک ته را نغې ، او په دې توګه د جودپور لښکرو ماتې وخوړه او جودپور د خواص خان په لاسو کې پريوت .

راجه مالديو دخواص خان د ميړانې څخه ښه خبر و . په دې خاطر بیا د جودپور څخه بيرون د خواص خان سره د ټکر کولو نيت و نه کړ . او هلته په سیوان کې پاته شو ، دبله اړخه خواص خان شو ورځې هلته په جودپور کې د تم کيدو نه وروسته د سیوان په لور وخوژید ، سیوان ته د ورتلو دمخه هغه خپل جاسوسان خپاره کړي و ، تر څو هغوي د لرې لرې ځايو څخه ددښمن په اړه اطلاعات راټول کړي .

خو کله چې راجه مالديو ته خبر ورسید چې خواص خان د جودپور څخه را وتلي او د سیوان په لور راخوژيدلي نو هغه دخواص خان د تم کولو له پاره دیوه بل تدبير څخه کار واخست .

هغه د سیوان څخه یولښکر را وليږه ، ددې لښکر سپه سالاران بیا رامداس دلپت او گوگل وو . ددې ترڅنګ بیا دگوګهنډ په لور خپل قاصدان و استول او په گوګهنډ کې بیا خپل سالار روپسي بانټې ته حکم وکړ تر څو دگوګهنډ څخه یولښکر له ځانه

سره راوخلي او دخواص خان د تلو لاره ځنډ کړي ، په پوکهرن کې د راجه مالديو سالار روپسي بهایی هم د جنريل بينيداس سره یوځای شو او د سترلښکر سره یوځای دخواص خان د لارې د بندولو پسې راووت

راجه مالديو خپلو ګاونډيو ښارونو ته هم خپل قاصدان و استول ، د پهلوي ښار کې د راجه مالديو سالار دهننا بهایی و هغه هم د راجه مالديو د ملاتړ له پاره یولښکر تيار کړ او دخواص خان د لارې د بندولو له پاره راووت .

اوس نو دپهلوي حاکم دهننا بهایی په پوکهرن کې د راټولو شوو پنځو جنرالانو سره سلا مشوره وکړه ، دا پنځه جنرالان هر یو روپسې بهایی ، بیني داس ، رام داس ، دلپت او گوگل وو . د خپل منځي سلا مشورې وروسته پریکړه وشوه چې دهننا بهایی دې د خپل لښکر سره یو ځای د پهلوي ښاره بیرون قیام وکړي ، خوروسې بهایی ، بیني داس ، رام داس او گوگل دې پوکرن د ښاره بیرون دخپلو لښکرو سره یو ځای پراو وکړي ، کله چې خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای دهغه ځایه تیریرې نو دوي دې پرې د شپې له اړخه شبخون وکړي ، دې جنرالانو د اجنگ له پاره دا ډیر ښه پلان جوړ کړي و ، ځکه چې د جودپور څخه د سیوان په لار باندې د تللو په وخت کې چې خواص خان کومه لاره استعمالوله نوهغه د همدې پهلوي او گوگهند ډنبارونو څخه تیریدله او دا هغه ځای چې هغه پاته څلورو جنرالانو د خواص خان د ماتې او خپلو له پاره غوره کړې و .

له یوه لوري د مالديو ټولو جنرالانو د خواص خان د را ځملولو او خپلو له پاره د جنګ داسې پلان او جال تیار کړې و چې په رښتیا هم د خواص خان له پاره مرګونې تمامیدې شو ، خو دبله اړخه خواص خان هم د ټولو خبرونو څخه خبریده ، دهغه مخبرانو هغه د مالديو د جنرالانو د ټولو پریکړو څخه خبراوه نو په دې خاطر خواص خان د پهلوي او گوگهند په لور داسې سفر کاوه چې ورځ به وه ، کله چې یوه شپه ناوخته دې سیمو ته ورسید نو یو ستروینه تویونکې انقلاب را منځته شو .

هغه داسې چې یوه ورځ ، د نیمې شپې نه مخته په داسې حال کې چې دراجه مالديو جنریل دهننا بهایی دپهلوي ښاره بیرون دخپلو لښکرو سره پراو کړې و نو خواص خان هم دخپل لښکر سره هملته و ورسید . دهننا بهایی گمان هم نه کاوه چې خواص خان به داسې لاره بدلوي او دده په لور به راځي او دده په لښکر باندې به ناڅاپي یرغل کوي . په دې خاطر هغه او دهغه لښکر ټول په ژور خواړه خوب ویده شوي وو . خواص خان دهغوي دهمدې غفلت نه گټه پورته کړه او په هغوي یو توپانې ملاماتونکې مرګونې حمله وکړه .

د شپې په تیارو کې د دهننا بهایی په ویدو ځواکونو د خواص خان دا وینه تویونکې حمله ډیره بریالی وه . دهننا بهایی د خواص خان له لاسه ډیره بده ماتې وخوړه او دخپل پاته تښتیدلې لښکر سره یو دپلودي ډنبار په لوري و تښتید . خو خواص خان دهغه د تښتې لاره و تړله او ډنبار په لور په تللې لاره یې خپل عسکر ځای په ځای کړل په دې اساس دهننا بهایی مجبور شو چې د پوکهرن په لور منډه کړي تر څو دخپلو پاتو پنځه کسو نورو جنرالانو ملګرو سره یو ځای شي .

خو داسې څرګنده شوه چې په دې اړه هم دهننا بهایی ته تقدیر برې نه و لیکلې . ځکه خواص خان او لښکرو یې هغه تعقیب کړ ، دهغه لښکر یې په ځای ځای کې له منځه یوړ او پخپله دهننا بهایی یې هم له منځه یوړ . په دې توګه خواص خان په پهلوي ښار باندې پرته له دې چې څوک پرې خبر شي د شپې شپې ولکه وکړه .

د دهننا بهایی د وژلو او د پهلوي ښار د ولکې کولو وروسته خواص خان دخپل نایب جلال خان جالو سره یو ځای دپوکهرن په لور وخوژید . دپوکهرن به بیرون د مالديو پنځه واړه جنرالان هغه ته په سنگر کې منتظر ناست و . هغوي تمه دلوده چې هغوي به خواص خان د پوکهرن او پهلوي تر منځه په لاره کې له منځه یوسي ، خو هغوي په دې نه پوهیدل چې خواص خان به ناڅاپي لاره بدلوي او دهننا بهایی به دخپل ټول لښکر سره یو ځای له منځه وړي .

پوکهرن ته په رسیدو سره هم خواص خان د دښمن په لښکرو باندې شبخون وکړ . اوبیا د پوکهرن به بیرون د شپې په تیارو کې سخت جنګ وښت . په دې جنګ کې هم د مالديو پنځه واړه جنرالان د خواص خان او جلال خان جالو په لاسو د مرګ سره مخ شول او دهغوي

پنځه و اړو سالارانو لښکرې هم د تیغه تیرې کړل شوې. اوس نو خواص خان او جلال خان دواړه د سیوان په لور په گړندی توگه ورو روان وو.

کله چې راجه مالديو ته خبر ورسید چې خواص خان دخپلو شبخون حملو په واسطه دهغه ټول جنرالان، سالاران او لښکرې له منځه وړې دي نو هغه ډیر وارخطا شو، په هغه باندې دومره ویره راغله چې دخواص خان د مقابلې له پاره د سیوان څخه د راوتلو په ځای یی د تینستي لاره ونيوله. دهغه د تینتید وروسته خواص خان د سیوان کلا د کوم مزاحمت ن پرته ترلاسه کړه.

دبله اړخه شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د سامیل څخه د اجمیر په لور روان شوې و. په لاره کې یی د سوجت او پالې بنار گوتې د کوم مقاومت پرته ترلاسه کړل او په دې توگه اجمیر ته ورسید.

د اجمیر کلا هم ډیره پښه او مستحکمه وه. ددې کلا د خوندي ساتلو په خاطر هلته زیات شمیر عسکر او خوراکی توکې موجود وو. د کلا قومندان شنکر بهایی نومیده چې یو راجپوت وو، او په راجپوتانو کې د خپلې میرانې په خاطر ډیر مشهور شوې هم و. شیرشاه سوري ته د خواص خان د فتوحاتو په اړه اودا چې هغه په سیوان باندې ولکه کړې ده او راجه مالديو یی دهغه ځآبه تینستي ته اړ کړې دي. دبله اړخه مالديو ته هم د سیوان څخه د تینستي په وخت کې دا خبر ورغلې و چې شیرشاه سوري د اجمیر د نیولو له پاره هغه لورې ته ورخوژیدلې دي نو پریکړه یی وکړه چې د شپې له اړخه به په شیرشاه سوري باندې شبخون کوي. ترڅو د اجمیر د بنار څخه د هغه کلابندي پای ته ورسوي او په خپله د اجمیر بنار ته ورننوځي او هملته په کلا کې ځان کلابند کړي او د شیرشاه مقابلې وکړي.

د شیرشاه سوري مخبرانو هم شیرشاه د راجه مالديو ددې ارادو څخه خبر کړې و، په دې خاطر شیرشاه سوري خپل موجود لښکر هم په دوو برخو باندې وویش، دهغې یوه برخه یی خپل زوی عادل خان ته ورکړه او هغه ته یی د اجمیر د بنار کلابندی ته د دوام ورکولو په اړه حکم وکړ. خو د لښکر بله برخه یی د راجه مالديو د خپلو له پاره هغه لورې ته واستوله. دا د راجه مالديو خوش قسمتې وه چې هغه و چې شیرشاه سوري دهغه په لور دخپلو لښکرو سره وخوژید نو د مالديو ماما دیوار چوهان هم دخپل ستر لښکر سره یو ځای د مالديو د ملاتړ له پاره هغه لورې ته ورسید. دواړه ماما او خورین په خپلو منځو کې سلا وکړه، او بیا دهغه لارې څخه چې شیرشاه سوري پرې را روان و څلور څلور میله لرې شاته ولاړشي، او کله چې شیرشاه سوري دهغې لارې څخه تیریرې نو مالديو او ماما یی ددواړو خواو څخه پرې ډیره ځواکمه حمله وکړي. د بله اړخه راجه مالديو به هڅه وکړي ترڅو شیرشاه سوري ونیسي او ژوندې ترې ولاړ نه شي.

خو شیرشاه سوري هم ډیر پوه او محتاطه حکمران و. دهغه جاسو سانو هرې لورې ته خپاره شوي و، دهغه جاسو سانو هغه ته خبر ورکړې و چې د کومې لارې څخه چې هغه تیریرې دهغې څخه څو میله واټن کې راجه مالديو او ماما یی دیوار چوهان په سنگرونو کې ناست دي، شیرشاه سوري دخپل احتیاط سره خپل سفر داسې برابر کړ چې هغه د شپې له اړخه هغه ځآبه ته راوړسید چې ماما او خورین دواړه په کې پټ شوي وو، بیا د شپې په همدې تیارو کې شیرشاه سوري دخپل لښکر یوه برخه هملته په سنگر کې کینوله او په خپل د بلې برخې لښکر سره یو ځای یی د راجه مالديو د ماما په لښکر باندې حمله راوړه. چوهان هم په خپل وار د شیرشاه سوري په لښکر باندې د غضب نه ډکه حمله وکړه خو د شیرشاه سوري سره مقابلې څه اسانه کار نه و. په دې خاطر د لږ څه جنگ وروسته د دیوار چوهان لښکرې بد حاله شوی او په لیکو کې یی زړه بد اوې خپور شو.

ترخنګ يی راجه مالديو هم خبر شوې و چې شيرشاه سوری يی په ماما ديوار چوهان باندې يرغل کړې دې ، نو هوډ يی وکړ چې دشاله مخه په شيرشاه سوری باندې حمله وکړي ، خو کله چې هغه شاهراه ته راوړسيد نو هغه کوچنی ډله چې شيرشاه سوری دلته په سنگر کې کينولې وه هغوي په توپانې توگه د مالديو په فوځونو باندې شبخون راوست .

خرنګه چې د شيرشاه سوری د لښکر د شميرې له اړخه ډير کم و په دې اساس هغوي د راجه مالديو سره د مخ په مخ د مقابلې څخه ځان ساته ، بلکه د هغه او دغې لورې يی پرې حملې کولې او په دې توگه يی د مالديو د لښکرو مخه ونيوله او هغه يی په يوه ډول په جنگ کې مصروف و ساته . دهغوي مقصد هم همدا و ځکه هغوي غوښتل چې راجه مالديو و نه توانيږي دخپل ماما کومک ته ور ورسيږي او د شيرشاه سوري په لښکرو باندې شا له اړخه حمله وکړي

تر دې وخته پورې شيرشاه سوري د راجه مالديو د ماما لښکر په پوره توگه ځپلې و . خو کله چې سهار شو د شيرشاه سوری لکه د مار خوړلي په توگه د مالديو په لښکر هغه وخت د شا له اړخه حمله وکړه کوم وخت چې راجه مالديو د شيرشاه سوري دهغه کوچنی ډلې لښکرو ترشاروان و .

کله چې د شيرشاه سوری دغه کوچنی لښکر د مالديو تر مخه په منډو و ، په دې خبر شول چې شيرشاه سوری په مالديو باندې دشا له اړخه يرغل راوړې دې او ترخنګ يی هغه د مالديو د ماما ديوار چوهان لښکر ټول له منځه وړې دې نو بيا دهغوي زړونه هم ډير ستر شول ، بيرته راستانه شول او د مالديو په لښکرو يی دمخې له اړخه حمله وکړه . راجه مالديو تر ډيره پورې دغه دوه اړخيزه حمله و نه شوه زغملای ، نو په دې خاطر دميدانه و تښتيد او د ابوگي په غرونو کې يی پناه واخسته .

شيرشاه سوری د مالديو د ماما چوهان په پړاو ولکه وکړه او دهغې وروسته يی د ابوگي دغرونو په لور مخته ولاړ . خو دلته هم راجه مالديو پرې ډيري خطرناکه حملې پيل کړې . خوشيرشاه سوري دهغه حملې دفعه کړې او مخته ولاړ . کله چې مالديو ته ډاگيزه شوه چې په دې غرونو کې هم د شيرشاه سوری حملې دهغه له خطرناکې ثابتيږي نو دخپل دغه سنگر څخه هم و تښتيد او د سانچور په لور ولاړ . د سانچور کلا د جودپور به جنوب غرب کې يوسل او شل ميله واټن کې پرته ده ، دا کلا د ايوان څخه اويا ميله واټن لري . د ابو دغرونو څخه د تلو وروسته د سانچور په لور د تللو په ځای شيرشاه سوري د مالديو ښار جالورت ته ولاړ ، دا ښار د جودپور څخه پنځه اويا ميله جنوب لورې ته پروت دې ، ترخنګ يی خواص خان ته هم خپل قاصد وليږه او ورته يی حکم وکړ چې دخپل لښکر سره يو ځای دې سيوان څخه راووزي او د مالديو پر خلاف دې د سانچور په لور ولاړ شي . د شيرشاه سوری د پيغام د ور رسيدو سره سم خواص خان د سيوان څخه راووت او د مالديو د ځپلو له پاره د سانچور په لور رهي شو .

د شيرشاه سوری په غير حاضرۍ کې هم دهغه زوی عادل خان د اجمير د ښار کلابندي جاري ساتلې وه . هغه وخت چې شيرشاه سوری د راجه مالديو او دهغه د ماما ديوار چوهان د ځپلو له پاره د اجمير څخه راووت ، نو هلته د راجه مالديو بهترين سالار شنګر بهايی په عادل خان باندې حمله راوسته .

شنګر بهايی دا فکر کاوه چې د شيرشاه سوری زوی عادل خان د جنگ پوره تجربه نه لری نو د شيرشاه سوری په غياب کې به په اسانۍ سره هغه ته ماتې ورکړي او په دې توگه به د مالديو هغه ماتې خوړلې لښکرې چې دې لورې ته راتښتې حوصلې لورې شي او په يوه ځای کې به راټول او د شيرشاه سوری مقابلې ته به چمتو شی .

هغه په همدې آند سره په عادل خان باندې حمله وکړه. عادل خان هم يو زړه وړ او باتوره قومندان و، هغه هم هره لمحده د شنګر بهايي د حملې انتظار درلوده. په دې اساس هغه د شنګر بهايي دغه ناخاپي يرغل هملته تم کړ او بيا يې پرې خوا بې حمله وکړه.

تر لږه وخته پورې د اجمير د ښاره بيرون د دې جنگ لمبي بلې وې. د جنگ زور و شور په عامو خلکو کې هم احساسيده، ان تردې چې عادل خان شنګر بهايي ته ډيره بده ماتې ورکړه. دې ماتې خوړلو وروسته شنګر بهايي غوښتل بيرته و تښتې او د اجمير په کلا کې يو ځل بيا ځان کلابند کړي خو عادل خان پرې نه بنود هغه يې پسې واخست، ان تردې چې هغه يې له تيغه تير کړ او د هغه لښکر يې هم يو په بل پسې له منځه يوړ. او د شير شاه سوري په غياب کې يې د اجمير کلا د خپلې ولکې لاندې راوړه.

پخپله شير شاه سوري د مالديو د خپلو له پاره خواص خان ته د حکم کولو او د سانچور په لور د هغه د وراستولو وروسته د جالور په لور ولاړ. په جالور کې راجه مالديو ښايسته ستر فوځ درلود. کله چې هغوي ته خبر ورسيد چې شير شاه سوري پرې حمله کوي نو هغوي د خپله اړخه د ډيرې بهادري څرګندونه وکړه او د جالور د ښاره بيرون راووتل او د شير شاه سوري مقابلې يې وکړه. خو په هغوي کې د شير شاه سوري او د هغه د لښکر په څير ميرانه نه تر سترگو کيده. د جالور د ښاره بيرون شير شاه سوري پر هغوي يوه سخته حمله وکړه، او د لږې شيبې جنگ وروسته يې هغوي د نشت سره مخ کړل او پخپله يې د جالور په ښار باندې ولکه وکړه. تردې وخته پورې خواص خان هم د خپلو لښکرو سره يوځاي سانچوته رسيدلې و. راجه مالديو هم د خپل مرکزي لښکر سره همدلته قيام کړې و. کله چې راجه مالديو ته خبر ورکړل شو چې خواص خان د هغه د تعقيب پسې دلته سانچور ته را روان دې نو هغه د سانچور څخه هم د تښتې اراده وکړه او په بل کوم ځاي کې يې د پنا اخستو لټون پيل کړ. خو د سانچور مشرانو او پخپله د هغه د فوځ سالارانو هغه ته مشوره ورکړه چې تر څو به هغه د خواص خان او شير شاه سوري تر مخه ځغلي، هغه ته خپلو سالارانو د امشوره هم ورکړه چې هغه دې يو ځل په ډاګه د شير شاه د سالار خواص خان په مقابلې کې و جنگيږي، نو که چيرې په دې جنگ کې مالديو دماتې سره مخ شي نو د مالديو د لاسه هيڅ هم نه ځي ځکه چې پخوا هم هغې ځلې ماتې خوړلې ده. خو که چيرې په دې جنگ کې خواص خان ماتې و خوري نو د هغې گټې به ډيرې زياتې وي.

په دې توګه به د خلکو په فکرونو کې دا خبره له منځه ولاړه شې چې د شير شاه سوري سالار خواص خان ماتې خوړونکې نه دې. او د دې فتحې بله گټه به دا وې چې ډير لږ پسې ماتې خوړلو په اساس چې د مالديو د فوځونو حوصلې څومره خرابې شوي دي هغه به بيرته ځواکمنې شې. راجه مالديو د خپلو سالارانو دغه وړانديز ومانه او د سانچور د ښاره بيرون يې د خواص خان د مقابلې له پاره هوډ وکړ.

کله چې مالديو خبر شو چې خواص خان د سانچور ښار ته را نژدې شوې دې نو بيا هغه د سانچور د کلا څخه بيرون راووت او د خواص خان د لښکرو په مخه کې ودرید. خواص خان په خپل ژوند کې د داسې پېښو سره ډير ډير مخ شوې و، په دې خاطر کله چې مالديو د ښاره راووت او د هغه لاره يې ونيوله نو هغه ته په دې اړه کومه حيرانتيا پيدا نه شوه، مالديو د خواص عسکرو ته د دمې او ارام کولو مهلت هم ورنه کړ او په ډير ځواک سره يې د خواص خان په عسکرو باندې حمله وکړه. مالديو فکر کاوه چې څرنگه چې د خواص خان عسکرو په پرلپسې توګه منزل کړې دې او لرې لرې واټنونه يې وهلي دي نو د هغوي د ستومانټيا په اساس به هغوي د دې مقابلې توان و نه لري او ان په همغه لمړۍ حمله کې به له منځه ولاړ شي. خو د خواص خان په جنرالانو کې دا نه وه چې د دښمن په مقابل کې دې غاړه ښکته کړي. د مالديو د حملې په مقابل کې د خواص خان عسکرو هم بلمقابل يرغل وکړ.

د خواص خان دا حمله هم ډیره عجیبه وه . هغه د تکبیر او ازونه کول او لښکر یی هم ورسره دا غږ را غبرگاو . د لږې شیبی وروسته د گړندي جنگ وروسته د مالديو لښکر د خواص خان په لاسو مات شوي و او زیات شمیر یی له منځه تللي وو . پخپله مالديو د راجپوتانه په بې نومه سیمو کې پناه واخسته ، اوس نو هغه دشیرشاه سوری له پاره یو ډول بې ضرره گرزیدلې و ، په دې توگه خواص خان د سانچور په کلا باندې ولکه وکړه .

شیرشاه سوری هم د جالور ښار په خپلې ولکې کې واخست او دهغې د ولکې وروسته یی د سانېهر او کچاون شارونو ته مخه کړه . دا دواړه ریاستونه د جودپورد کونچنیو ښارگوټو څخه گڼل کیږی ، کچاون د جودپور په شمال شرق کې په ۱۲۸ میله واټن کې پروت دې او د اجمیر د ښار څخه میلله شرق کې واقع دي . او سانېهر هغه ته ور نژدې دې

دا دواړه ښارونه د عسکری اړخه ډیره مهم او ستراتیژیک اهمیت لري ځکه چې دا د اجمیر ، امبر او شیخاوا یی د ماروړان سره یو ځای کوي . اوس نو شیرشاه سوري د مالديو د سلطنت په ډیرو برخو باندې ولکه کړې وه ، د کچاون او سانېهر په لور د تللو په وخت کې ددې ځایو خلکو د شیرشاه سوري د لښکرو تر مخه لږ څه مقاومت وکړ خو شیرشاه سوری هغه مقاومت له منځه یوړ او په دې دواړو ښارونو یی هم ولکه وکړه .

ددې دواړو ښارونو د ولکې نه وروسته شیرشاه سوری د خواص خان سره بیرته یو ځای شو ، اوس نو دهغوي تر مخه درې ښارونه هر یو چتور ، کالنجر او بهانه پراته وو . شیرشاه سوري د ټولو تر مخه د مشهور ښار د چتور د کلا د نیولو په لور مخه کړه .

په هغو وختو کې د چتور راجه او دهی سین و ، کله چې هغه ته خبر ورسید چې شیرشاه سوري د خپل متحده لښکر سره یو ځای د چتور د نیولو په لور په ډیره گړندی توگه را روان دي ، نو هغه ډیر اندیښمن شو ، د خپلو سالارانو غونډه یی راوبلله . ټوله سلا وکړه چې د شیرشاه سوری سره جنگ کول خپل مرگ ته بلنه ورکول دي نو په دې اساس هغوي باید دشیرشاه سوری اطاعت او فرمانبرداری ته غاړه کیږدي .

راجه او دهی سینگه دا وړاندیزو مانه ، په دې اساس کله چې شیرشاه سوری د چتور ته د ولس میلله واټن پورې ور نژدې شو نو او دهی سینگه دهغه په خدمت کې را حاضر شو او د ښار کونجی یی دشیرشاه سوری تر مخه ډالی کړه . په دې توگه چتور د جنگ پرته دشیرشاه سوری په ولکه کې پریوت .

۸۰

د راجپوتانه د نیولو له پاره دشیرشاه سوري تر مخه اوس یو اڅې د بندیل کهنډ سیمه پرته وه . په بندیل کهنډ کې دوه ستر ښارونه پراته وو چې یو یی کالنجر نومیده او بل یی بهانه ، اوس نو شیرشاه سوري ددې دواړو ښارونو د سوبه کولو هوډ کړې و .

د بندیل کهنډ د نیولو له پاره لمړی شیرشاه سوري د خپل متحده لښکر سره یو ځای د سانچور نه مخته کچوراهه ته راغې او همدلته یی قیام وکړ . او کچوراهه یی د خپل فوځ مرکز وگرځاوه . همدلته یی د خوراک ذخایر را ټول کړل ترڅو په کالنجر باندې د حملې په وخت کې یی لښکر ته د همدې ځایه خوراک او نور د اړتیا وړ شیان برابر کړي . ددې وروسته بیا شیرشاه سوری د کالنجر په ښارونو باندې د حملې له پاره وروسته کیدل پیل کړل .

بندیل کهنہ داسی سیمہ دہ چي اوربنت په کي کم کيږي ، حاصلات يي هم ډير کم دي ، زراعتي سيستم يي هم خراب و ، دهقانانو ته په اساني سره روزي نه رسيدله . او نه يي خپل فصلونه په ارامي او ډاډ سره تر لاسه کولای شول . په دې سيمه کي به چي د چاسره د غلو اوداره مارانو مرسته نه وه هغه په کي ژوند نه شوکولای . ستر ستر غرونه او د نه تيريدو وړ ځنگلونه يي درلودل ، دغه ټول ماحول پخپله يو ايمانداره وگړي هم غلا او ډاکي ته اړکاوه .

هماغه و چي شيرشاه سوري تر ټولو دمخه دخپل لښکر سره يو ځاي د کالنجر په لور مخه کړه ، دکالنجر يوه کلا دغره په څوکه پرته ده اود سمندر څخه يي ۱۲۰۳ فته هسکوالي درلود . محيط يي په څلورو يا پنځه ميلو شاوخوا کي و . شاوخوا ته يي هم ټول غرونه پراته وو ، ددې غرونو تر منځه ۱۲۰۰ گزه ستر خندق کينل شوي و چي دتيريدو وړ نه گڼل کيده . تر څنگ يي ددې کلا ديوالونه هم ډيره ستر او عمودي شکله و چي پورته والي يي ۱۵۰ فته څخه تر ۱۸۰ فته پورې رسیده . دکلا څلورو خواو ته ديوالونه و .

دکالنجر داکلا داله اباد څخه شمال غرب ته دکچور راهه څخه سل ميله او شمال شرق لوري ته ۳۸ ميله دپني څخه شمال شرق او ۲۵ ميله دريوار دبنار په لور پرته ده .

شيرشاه سوري دې کلا ته درارسيدو سره سم په يو لور ځاي کي دخپل لښکر سره يو ځاي پړاو وکړ او بيا يي دکالنجر دکلا په کتلو پيل وکړ . هغه دکالنجر دکلا دنيولو له پاره دهغه پلان څخه کار واخست چي دراې سين او چندريري دکلاگانو دنيولو له پاره يي عملي کړي و .

شيرشاه سوري دخواص خان سره يو ځاي دکالنجر کلا کلابنده کړه خو خپل ځوي جلال خان يي د بهانه دنيولو په لور وليږه . هغه ته يي حکم وکړ چي بهانه کلابنده کړي او دلکه کولو هڅه يي وکړي . تر څو د بهانه څخه دلته دکالنجر کلا ته دراجيوتانو بسپنه را ونه رسيږي . په دې توگه به دهغوي هيلې له منځه ولاړې شي اوكالنجر به په اساني سره سوبه کړل شي . جلال خان هم هلته د ورتلو سره بهانه کلابند کړه او د څو ورځو کلابندی نه وروسته يي هغه په مکمله توگه په خپله ولکه کي واخستله .

دکالنجر دکلابندی نه سمدستي وروسته شيرشاه سوري ته داډاگيزه شوه چي دکالنجر دديوالونو جوړبنت داسي دې چي دتوپ گولي پري اغيز نه شي شيندلې ، په دې خاطر هغه دکالنجر د ولکه کولو له پاره بله لاره خپله کړه .

شيرشاه سوري دپښو خټو لوبښې جوړ کړل ، هغه يي دبارودو نه ډک کړل او په هغې کي يي پټاکي کينسودې بيبي خپلو عسکرو ته حکم وکړ چي دې لوبښو کي ايښوول شوو پټاکيو ته اور ورته کړي او دکلا دننه يي ورگزار کړي ، څه وخت چي دکلا په اوسيدونکو باندي دبارودو نه ډک دغه لوبښې د اور دسکروټو په څير ورپريوځي نو په بنار کي به اور ولگيږي ، په دې توگه به دبنار خلک خپله وسله په زمکه کيږدي او تسليم به شي .

دشيرشاه دحکم سره سم دهغه لښکر دبارودو دغه ډک لوبښې د اور دبخړکو په څير کلا ته ورغورځول چي په پايلو کي يي دکلا په ډيره برخه کي اور ولگيد ، دبدقسمتي څخه ، دباروتو يو ډک لوبښې هغه وخت بيرته په باروتو کي را پريوت چي دديوال سره ولگيد او دديوال څخه دتيريدو په ځاي بيرته راستون شو . دهغې په واسطه دباروتو په امبار کي اور ولگيد اوشيرشاه سوري چي په خپله هملته ولاړ و هم دباروتو په دې اور کي وسخيد . هغه سپاهيان چي دا کاري تر سره کاوه هغوي هم ټول په دې اور کي لو لويه شول ، دشيرشاه

سوری نیمايي وجود بلکل سوزیدلې و ، هغه یی په همدې حال کې خپلې خیمې ته راوست خو دهغه حالت هره لمحده د خرابیدو په لور روان وو.

شیرشاه سوري ته دخپلې مړینې په اړه یقین پیدا شو نو سمدستي یی خواص خان راوباله ، خواص خان په منډه منډه دشیرشاه سوري خیمې ته راغې ، شیرشاه سوري ورته په ډیر شفقت سره وویل چې:

خواص خانه زویه ! تا زما له پاره هغه څه وکړل چې له تاخڅه یی د کولو هیله کیده . داسې وگڼه چې تا زما د هیلو او امیدونو نه پورته زما سره په ټولو فتوحاتو کې برخه واخسته . خو اوس چې د کومې پینې زه بنکار شوی یم داسې برینې چې دا به زما په مړینه باندې منتج شي . دا هم شونې ده چې زه به د څو لمحو میلمه و اوسم . ځکه چې مرگ همدا اوس زما سره پټونې کوي . خو گوره زویه ! ددې نړۍ څخه د کوچ کولو دمخه زما اخري هیله داده چې زه غواړم چې د کالنجرد سوې خبرد خپلې مړینې څخه مخته واورم . او له تاخڅه غواړم چې دخپلې مړانې اوبهادرۍ له مخې دا کار سمدستي تر سره کړې او دا خبر ماته راکړې

د شیرشاه سوري دې خبرو خواص خان د اور په سکروټو کینوه . څرنگه چې د باروتو په واسطه د بنار په یوې برخې کې اور لگیدلې و او د بنار ساتونکې د اور په مړه کولو مصروف و . خواص خان د همدې موقع نه په گټې اخستلو سره د کلا په دیوالونو باندې د رسیو پاتخې جوړې کړې او د په دیوالو د ورختلو کار یی په ډیره بیړه باندې تر سره کړ . په دیوالو د خواص خان د ورختلو سره سم هلته په بنار کې یو قیامت راغې ، هغه ټول هغه ساتونکې چې د دیوالو سره تر څنگ یی دنده تر سره کوله له منځه یوړل . او د کالنجرد په دیوالو یی ولکه وکړه .

د کالنجرد په دیوالونو باندې د ولکې کولو سمدستي وروسته خواص خان لاندې بنکته شو او د شهرپناه دروازه یی پرانسته خپل لښکر یی بنار ته را ننویست . د لږ څه مزاحمت او مقاومت وروسته یی په ټوله کلا باندې ولکه وکړه ، هغه وخت چې د کالنجرد کلا د سوې خبر شیرشاه سوري ته را ورسیدو نو هغه د ځنگندن په اخري پړاو کې و او کلیمه طیبه یی لوستله . هغه په سجده پریوت او دخپل خدای شکر یی ادا کړ او په همدې وخت کې یی روح د جسم څخه پرواز وکړ . (انالله وانا الیه راجعون)

کملاوتي او مهاکوي دواړه د فدايي خان د قبيلې په يوې خيمې کې ناست وو. هغوی بې په زنجیرونو کې داسې را نغاړلي وو چې د تینبتي لارې پیدا نه کړي . دواړو په خپلو منځو کې خبرې اترې کولې . په همدې وخت کې خیمې ته خواص خان ، گنگا ، نیرمل ، اوفدای خان یوځای ورننوتل . دهغوی څلورو واړو په یوځای کتلو سره کملاوتي ډیره خفه او حیرانه شوه . هغې وکتل چې گنگا دخپل بنکلې زوی سره ولاړه ده . دگنگا او نیرمل په کتلو سره د کملاوتي دخولې څخه په ناڅاپي توگه را ووتل چې ایا تاسو دواړه ژوندي یاست ؟ په ځواب کې ورته گنگا تر یوه وخته پورې په ډیره عجیبه توگه کتل . په دې وخت کې د کملاوتي حالات ډیره خراب شوي و . گنگا ورته د لږڅه په غور سره دکتلو نه وروسته وویل:

گوره کملاوتي ! د دنیا په دې ژوند کې نرمي هم شته او سختي هم . نیکې هم شته او بدې هم . خوشحالي هم شته او خفگان هم . محبت هم شته او نفرت هم . خو تا دا ټول جذبات له منځه وړي دي اوله ځانه دې یو شیطاني قوت جوړ کړې .

ته چې کله د لمړي ځل له پاره دلته راغلي او تيرمل ته دې دا ټول حقيقت ووايه او هغه دې د خپل ځان سره د ملگري کولو هڅه وکړه نو دا فکر کاوه چې د نيرمل د باوري کيدو وروسته به ته زما خاوند خواص خان ووژني. خو په هماغه ورځ چې تاد نيرمل سره خبرې وکړې نو نيرمل زه او زما خاوند خواص خان دواړو ته دا ټوله پيښه وويله. او د همغې ورځې وروسته زه او زما ميره به دورځې له اړخه ويده کيدو او د شپې له اړخه به مو پهره کوله. ما خوته خپل ميره ته را واده کړې او دهغې بنځه مې کړې او په دې توگه مې غوښتل پر تا احسان وکړم او ستا په زړه کې راپاريدونکې دغه تويان په يوه ډول په مينه بدل کړم، زما آند دا و چې ته به زما دميره د بنځې کيدو وروسته دهغه د وژلو د پلان څخه لاس واخلي او دهغې د بنځې په څير دهغه خدمت وکړې. او په دې توگه به ستا انتقام په محبت او مينه باندې بدل شي،

خو تا تل زما او زما دميره دمړينې پروگرام تر لاس لاندې نيولې و. زما دميره پر خلاف دې د بدلې داخستلو پلان جوړ کړ. کملاوتي واوره! تا زما په سر کې د کونډتون ايرې، او زما په غوږونو کې د گولونو په ځاي د خاورو د اچولو هڅې وکړې. تا زه د کونډ توب نښه گرځولم.

گنگا ورته بيا وويل:

گوره کملاوتي! ته به خامخا غمژنه شوې بې. چې ستا دواړو ملگرو زه او نيرمل دواړه وژلي يو او دهغې قتل په اړه يې تاته خبر هم درکړې و. خو ستا د معلوماتو په خاطر بايد ووايم چې زما او د خواص خان نه علاوه چې د نيرمل د وژلو له پاره کوم دوه کسه قاتلان دمهاکويي له اړخه را استول شوي و هغه زمونږ د ساتونکو له اړخه ووژل شول او دهغې پر ځاي مونږ خپل ساتونکي در وليږل ترڅو ستا ټول پلانونه کشف او تا د څارنې لاندې ونيسي. هغوي دواړه زمونږ خلک و او هغوي تاته په رواغو وويل چې گنگا و نيرمل دواړه يې وژلي دي.

گوره کملاوتي مونږ اوس د کالنجر ښار هم فتحه کړې، اوس به لښکر بيرته د سهسرام په لور کوچ کوي. ځکه په دې جنگ کې شير شاه سوري شهيد شوې دې او مونږ دهغه لاش سهسرام ته منتقلو و. ته او مهاکويي دواړه به خپل پاته ژوند په همدې زنجيرونو کې تيروي، او په همدې قبيلي کې به يې تيروي.

ددې خبرو وروسته گنگا خپل نازکه لاسونه د خواص خان د ملا څخه را چاپيره کړل او په ډيره مينه يې ورته وويل چې: راځه چې نور ددې ځايه ځو. په دې وخت کې کملاوتي چغې کړې او گنگا ته يې وويل چې:

گنگا خورې لږه شيبه صبر وکړې، زه تاسو ته څه ويل غواړم. دهغې وروسته چې تاسو کومه سزا ماته را کوئ زه به يې و منم

خواص خان او گنگا د کملاوتي په لور وکتل او رته يې وويل چې: څه ويل غواړې همدا اوس يې ووايه.

گوره گنگا! ته يوه ډيره ستره بنځه يې. زه ستا په پرتله هيڅ هم نه يم. بيا هم چې کومه گناه له ما څخه شوې ده زه دهغې په اړه ستاسو دواړو څخه بښنه غواړم. او ژمنه کوم چې په راتلونکې کې به د يوه مخلصه بنځې په څير دنده تر سره کوم. او د خواص خان په خدمت کې به يم. په دې اساس ماته بښنه وکړې.

گنگا ورته په ډير غضب سره وويل چې : تاته په هيڅ صورت بښنه نه شي كيدې . د بښنې مطلب به دا وي چې ته هر وخت چې وخت ومومي په ما او زما په ميره به حمله كوي.

كملاوتي ورته يو ځل بيا وويل چې : گوره گنگا خوري ! زه تاته دا ډاگيزه كوم چې زه د خواص خان د زوي مور كيږم . په دې خاطر له ماسره ظلم او تيري مه كوي . گنگا ورته يو ځل بيا په ډيره قهر سره وويل چې : كملا ! د ماربچې چې لوي شي نو دهغه څخه زهري چيچونكي مار جوړيږي . خو زه تاته دا هم ډاگيزه كول غواړم چې خواص خان تاته طلاق دركړې دي ، اوس ته په خوشحالي سره دمهاكوي سره واده وكړه او د محترم فدايي خان په دې خيمه كې په زنجيرونو كې تړلې دخپل واده مراسم په ځاي كړه ، اوس نو ستا زما د ميره خواص خان سره هيڅ ډول اړيكي نه شته . ته ازاده يي ، هرڅنگه چې غواړې همغسې ژوند كوه .

د گنگا په دې خبرو باندي كملاوتي خپل سرتيټ كړ او په زوره زوره يي په ژړا پيل وكړ ، خواص خان ، فدايي خان ، گنگا او نيرمل ټول دهغې دخيمي څخه ووتل ، د لږ ځنډ وروسته فدايي خان دخپلې قبيلې سره يو ځاي د بنگال په لور كوچ و كړ ، په داسې حال كې چې خواص خان دخپل لښكر سره يو ځاي د سهرام په لور دشيرشاه سوري مړي په ډيره درنښت سره روان كړ .

(دشيرشاه سوري وروسته دهغه زوي جلال خان ، خواص خان دخپل ځان له پاره خطر وگانه او په چل ول سره يي په داسې حال كې شهيد كړ چې د قران كريم تلاوت يي كاوه . د وژلو وروسته يي هغه د دهلي دلال دروازي تر څنگ خاورو ته وسپاره . خوپه دې وخت كې داسې توره سيلۍ راغله چې ورځ په شپه بدله كړه ، ددې سيلۍ سره سم سخته زلزله هم راغله او دهلي زيات شمير كورونه يي له منځه يوړل . د خواص خان د تقوي ، اخلاص او نيكو اخلاقو په اساس خلكو هغه د « خان ولي » په نامه ياد كړ . (انا لله و انا اليه راجعون)

پاې .

نېټه: ۲۰۱۱ / ۱۱ / ۲۴ | 24-01-2011

د استاد قریب الرحمن سعید نورې پښتو ژباړې :

1. اسلامي سیات. (مولانا گوهر الرحمن «رح») (چاپ شوی)
2. اسلامي ریاست. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (د چاپ لاندې)
3. خلافت او ملوکیت.. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (چاپ شوی)
4. پرده.. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (چاپ شوی)
5. د حدیثو د انکار نه د قرآن تر انکاره پورې. (مولانا عبدالسلام رستمی «رح») (چاپ شوی)
6. د نبوت پای. (مولانا عبدالسلام رستمی «رح») (چاپ شوی دې)
7. د صلاح الدین یو بی ریښتنې پېښې (دایمان پلورونکو داستان) (التمش) (چاپ شوی دې)
8. د رسول الله (ص) د انقلاب حکمت. (سید اسعد گیلانی «رح») (چاپ شوی)
9. یو شمیر نورې کوچنۍ رسالې (په اردو او پښتو ژبو) چې نومونه یې زما په لیکنو کې کتلاي شئ
10. د بایزید یلدرم تاریخي په زړه پورې ناول. (چاپ شوی دې)
11. د سلطان علاو الدین خلجی په زړه پورې ناول. (چاپ شوی دې)
12. د شیر شاه سوري مشهور ناول (همدا اوس د چاپ لاندې دې)
13. لاسوندونه او وثیقې: د رسول الله - له وخته تر راشدینو خلفاؤ پورې (تر چاپ لاندې دې)
14. په هیواد کې د سولې د پیاوړتیا په اړه زموږ آند (همدا اوس د کار لاندې دې)
15. موږ او توحید د بشیر احمد لودهي لیکنه (د چاپ لاندې)
16. زیات شمیر پښتو مضامین او دانگلیسی او د اردو ژبو څخه ژباړل شوې او هم په انگلیسی ژبه سیاسي شننې ، مقالې او لیکنې چې په پښتو او انگلیسی ژبو ورځپاڼو او یو شمیر اونیزو او میاشتنيزو کې خپاره شوې دي (په خواشینۍ سره چې ریکارډ یې له ژباړن سره نشته

(.

د کتاب پای

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**